Universidad de Deusto
Biblioteca

ARISTOT

Proble-

mata.

Universidad de Deusto
Biblioteca

GriL
II
2½

CONTENTA HOC VOLVMINE.

Problematum Aristotelis sectiones duæ de quadraginta: Theodoro Gaza interprete.

Problematum Alexandri Aphrodisiei libri duo: eodem Theodoro interprete.

INDEX IN VTRIVSQVE SECTIONES ET PROBLEMATA.

24447
Bibliotheca
Facult. Philosophiae
Prov. Cast. Orient. S. I.

Traido de Oña en 1956
al separarse la Facultad

PARISIIS
Ex officina Simonis Colinæi
1534

Traido de Oña en 1956
al separarse la Facultad

Universidad de Deusto
Biblioteca

INDEX IN PROBLEMATA ARISTOTELIS, TRIPLICI NVMERO COMPOsitus. quorum primus, sectionē: alter, quæstionem: tertius, lineam significat. Si tertium subsequatur alius singularis numerus interiecta coniunctione &, lineam etiamnum demōstrabit. si triplex, rursus sectionem, quæstionem, & lineam. & ita in alijs.

Abortus quo tempore sæpe fiat 1.9.5
Abscessus qui medicandi. 1.34.2. & qui vrendi 4. & qui incidendi 5.
Abscessus sitne purulentus nécne quo argumento 1.31.1
Abscessus quomodo iuuant 6.3.5
Absentes longius, cur vocem audiunt tenuiorem 11.20.4
Absinthiū vrinā mouet, & calidum est. 27.10.6
Abstergendi vim quæ habent 23.40.5
Abterranei venti, vide Venti apogeæ.
¶ Accubamus cur laboriosius in planis quàm in cauis 5.11.1
Accusatori & reo si pari nūero suffragia fuerint, cur reum vincere est sancitum 29.13.1
Accusatores iniustiores reis 29.13.61
Acerbitas quare medicamenti comes 1.43.18
Aceti vis calfactoria 33.17.7
Acetum cur carnem interiorem demordet, exteriorem non 31.22.2
Aceto singultus leuior potest finiri. 33.1.13. & quare 33.5.1. & 33.17.7
Aceto qui perfricandum censent, inflammationē tollere volunt 9.1.10
Acetū quibus partibus est medicamēto. 31.22.9
Aceto mulso cur suauius vinum 19.44.5
Acor quorum medicamētorum comes. 1.43.18
Acie in fugā conuersa, vno resistente cæteri quoque omnes insistunt 26.6.10
Acquirere cur nonnulli malunt q̄ vti 30.11.4
Acria cur amplius appetimus 22.3.7
Acumen omne in voce vehementia est. 11.14.2
Acutum in voce quod velox in delatione. 11.21.4 & 11.13.4. & 11.6.25
Acutum facilius cantatur quàm graue. 19.47.2 & quare. 19.37.1
Acutum index virium bonarum 19.37.14
Acutum vim desiderat pleniorem 19.7.5
Acuti morbi quare potius per hyemem vrgent. 1.6.1
Acuti morbi extorquent densos corpore hieme post imbres & austros 1.20.5
Acuti morbi febrib⁹ comitati quia violēti. 1.6.3
Acutæ febres quando & quibus 1.12.7
¶ Adolescentibus interdum cessare possunt tentigines nullo secreto humore 4.27.19
Adolescentuli quare odio habent puellas cū quibus primo concubuerunt 4.11.1
¶ Ægæi aër qualis 23.6.3
Ægyptus qualis secundum suas partes. 26.46.4
Ægypti oris cur auster non afflat 26.46.1
Ægyptus ferax aquarum 20.32.3
In Ægypto cur pepones optimi 20.32.2
Ægyptij cur blæsis pedibus. 14.4.1. & cur pilo crispo 3.
Æquale quod modicū & compatibilius. 5.22.3
Æqualis cōcentus minus flebilis auribus accedit 19.6.3
Æquale omne in concentu ad vnitatem est referendum 19.14.5
Æquisonum quid 19.39.5
Aërem concernētia problemata. 25. per totam.
Aër corpori nullo se exhibet alimento 1.13.3
Aër quando mouetur 11.14.4
Aër cur non sursum feratur. 25.14.1. & quo fertur tramite 4.
Aëris minus quàm plus cur calidius 25.19.1
Aëris mutatio quare non ita grauis, vt aquarum 1.13.1
Aër bullis contentus, aut de imis aquæ ascendēs cur nunquam madidus emergat 25.11.1
Aërē ampliorē amplior potētia mouet. 11.53.9
Aëris exiguū velocius fertur. 11.14.3. & 11.34.4
Aër cur madescere nō possit, aqua possit. 25.12.1
Aër & ignis cur non putreant 25.20.1
Aër interdiu densus, noctu rarior quare. 11.33.5
Aër luce crassior, cur solida valeat permeare, lux ipsa non valeat 25.9.1
Aërem nigrum è longinquo: è propinquo candidum cur videmus 23.23.7
Aërem cur in flatū conuerti nobis videtur cum currimus 5.17.1
Aër locorum æditorū purus & diuersus. 14.7.5
Aëre sudo cur frigus acrius quàm nubilo. 25.18.1
Aër cum mouetur frigidior redditur 8.12.5
Aër quomodo aquam tangit 25.3.5
Aër cū aquam tangit cur non humescit. 25.3.1
Aër cur per aquæ tactionem frigidus, humidus reddi non possit 25.10.1
Aër hieme crassior 11.64.1
Aër corpore vno cōtinuo esse nō potest. 23.3.6
Aër è directo transire non solet 25.9.5
Aër cur altis ædibus soleat ventilari reciprocaque, præsertim tempore quieto 25.22.1
Aëris plus in vino quàm in aqua 25.8.9
Aër an soleat cōmutari astris omnibus, tum oriētibus, tū occidētib⁹, & præcipue cane. 26.13.1
Aër frigore immobilior 12.6.2
Aër nos circundans calidus 5.34.9
Aër cōparatur aciei in fugam cōuersæ. 26.6.11
Aër locis palustribus impurus 14.7.6
Aër locis calidis calet, frigidis friget 14.9.5
Ærugo vnde in arboribus 1.23.8
Æs quare præcipue omniū sonitū reddit. 11.8.9
Æs quare tollit vibicem 9.6.4. & 9.10.1
Æs an vim purgandi habeat 1.43.10

Universidad de Deusto
Biblioteca

Æs natura frigida 9.10.2
Æs incidens vim habet medicamenti 1.35.4
Ære ambusta ſaneſcũt facilius. 1.36.1. & quare 1.35.1
Æſtate an ſudor potiꝰ mouẽdus. 2.21.5. & 2.33.1
Æſtate vigores maxime fiunt 1.29.2
Æſtate quare magis ſudamus, cum corpora ſicciora ſint, quàm hieme 2.40.1
Æſtate cur magis laboretur, hieme magis qui laborant emoriantur 1.25.1
Æſtate morbi parua ex cauſa fiunt 1.28.2
Æſtate quando morbi exercent, & quare 1.9.2
Æſtate calidi & ſicci morbi homines male habẽt 1.6.6
Æſtas quando grauis tam febribus, quàm lippitudinibus 1.8.2
Æſtate cibus parcus & potio liberalis 1.40.6
Æſtate maxime putredo ſentitur 2.33.10
Æſtate multum humoris haurimus 2.40.6
Æſtas eſt nobis, cum apud Antipodas hiems. 26.56.14
Æſtiuo tempore partes internæ frigidiores, hiemali calidiores 14.3.2
Æſtus meridie quare accenditur 15.4.26
Æſtus magni pelagi amplior q̃ parui 23.17.2
Æſtus & frigora cur intẽtius fiãt in Põto. 25.6.1
Æſtus cur vehemẽtiores locis hibernis quàm tepidis 14.13.1
Æſtuantes cur inſomnia tenentur 3.24.5
Ætatis mutatio facilis 1.15.2
Ætatum mutatio pro temporis cuiuſdam mutatione accipi debet 1.3.12
Ætatibus mutari ſolent animantes in contrariũ 4.4.3
Æthiopes cur blæſis pedibus. 14.4.1. & cur pilo criſpo 3.
Æthiopum dentes cur candidi, vngues vero in candore non reſpondeant 10.65.1
¶ Affectionũ notæ aſpectui patentes, nobis quæ genera affectionum creant 7.5.3
Africus ventus ſi circa æquinoctium ſpirauit, cur aqua fiat neceſſario 26.28.1
Africus natura humidus & hiberni ordinis. 26.28.6. & 12.
Africi qua Ægypti parte excitantur 26.46.4
Africæ loca arenoſa & ſiticuloſa 12.3.20
Africæ cur, ſi quis propter mare infoderit, aquã primo dulcem, poſt breui ſalſam eandem comperiet 23.21.1
¶ Agathyrſis in more eſt leges cantare. 19.28.3
¶ Aiax ex atra bile in inſaniã prorupit. 30.1.11
¶ Aſæ omnium maxime partium noſtri corporis cur male oleant 13.8.1. & 4.13.19
Alis cur titillatur 35.2.1
Alarum abſceſſus medicamentis potius curandi 1.34.2
Alæ cur citiſſime reſident 2.14.6
Alas noſtras ſi quis moueat, cur in riſum continuo labamur 35.8.1
Albedo igni tribuitur 8.1.3
Alga exiccat 20.31.7
Alienum eſſe & ſuum eſſe, haud idem. 4.14.11
Alica quid 21.21.1
Alica cur plus aquæ recipiat quàm triticum, vnde eſt confecta ibidem
Alimentum quid appellatur 1.43.21
Alimentum ſiccum non nutrit, niſi quantum dilutum 1.15.9
Alimenti deſiderium indigentia 22.3.6
Alimentum, vide etiam Cibus.
Allium vrinæ tabificum 27.10.9
Alliũ quomodo vrinã mouet. 20.16.4. & 12.12.4
Allia vrinam mouent ſua caliditate 1.49.5
Allium ſi quis ederit, cur vrina allij odorem reddet 13.6.1
Allij operationes quales 13.6.15
Allium inflare ventrẽ inferiorẽ poteſt. 13.6.12
Allia cur quo ſicciora ſerãtur, eo meliora poſſint euadere 20.27.1
Allia cum excauleſcunt, cur plenius olent quàm recens nata 20.30.1
Allia cur euulſa germinare poſſint. 20.26.1. & 20.28.1
Alliũ elixũ delinire poteſt fauces aſperas. 11.39.2
Alliũ q̃re lachrymas mouere nõ poteſt. 20.22.19
Aluus conceptaculum cibi conſumpti 4.27.5
Aluus pars corporis princeps 33.9.3
Aluũ quæ fundere queunt medicamẽta. 1.42.10 & 1.41.7
Alui faciles ſpadonibus 4.3.7
Aluus amara ſecedit quibus natura calida, ſi modo robuſti & pleni, niſi concumbant 4.30.1
Aluus cur funditur metuẽtibus 27.10.1. & 27.8.4. & 2.26.7. & 4.8.8. & 27.1.2. & 27.2.5 & 27.3.5
Alui deiectio exercet mero deditos 3.5.31
Alui deiectionibus vehemẽtibus medici braſſica vtuntur 3.17.3
Alui expiratio cur magis dormiẽtibꝰ. 33.15.10
¶ Amara purgare queunt 23.40.5. & quare 1.48.1
Amarũ quodq; quomodo redditur 20.25.6
Ambidextri p cõſuetudinẽ fieri poſſũt 31.12.5
Ambulationes accliues laborioſiores 5.37.13
Ambulationis à curſu differentia 5.18.2
Ambulationes arctæ temporibus calidis plus valent 5.37.6
Ambulationũ ſecundũ tẽpora virtutes ibidem.
Ambulationes cur minus laborioſæ quæ inæquales, q̃ quæ rectæ 5.37.1
Ambulationes breues cur laborioſiores. 5.33.1
Ambulationes prolixæ per plana cur laborioſiores, q̃ per incompta: breues, leuiores. 5.1.1
Ambulatiões breuiores cur magis fatigãt. 5.12.1
Ambulantium nimium, crura implentur. 5.9.4
Ambulandi genus arduũ ſudores mouet, & quæ alia 5.37.1
Ambulatio genus omne excrementi ad ima detrahere putatur 5.9.4
Ambulamus cur difficilius locis arduis 5.38.1
Ambulandum quare minime in ſole nudo corpore 1.54.11
Ambuſta quare calor facit & tollit 1.56.1
Amylum ex farina 4.22.6
Amphoræ ſonum qualem pertimeſcant beluæ 25.2.12
¶ Anaxagoræ opinio cur nocte melius audimus quàm die 11.33.1
Anaxagoras quas affert cauſas eorum quæ accidunt clepſydræ 16.8.1

Anchora in mare æſtuans iacta cur aqua reſidet & quieſcit 23.4.1
Anethum vrinam mouet & calidũ eſt. 27.10.6
Angimur non in eiſdem omnes 35.3.2
Anhelamus frequentia ſpiritus 11.63.4
Animalia cur pedes habeant pares 10.28.1
Animal gignere nihil poteſt niſi ſemen genitale 4.14.8
Animal ſemine noſtro procreatũ cur prolem noſtram vocamus 4.14.1
Animalia cur alia mutãtur colore, alia nõ. 10.8.1
Animalium cur alia parua, alia magna. 10.14.1
Animalium alia cur partu numeroſo, alia non. 10.16.1
Animalium coïtus cur ita diuerſus 10.46.1
Animalium cur alia parentes ſtatim ſectentur, alia ſero 10.34.1
Animalia domeſtica principio fera, fera potius quàm domeſtica 10.44.8
Animalia fera quomodo reddi poſſunt mitia. 10.44.21
Animalia nouella omnia præter vitulos, cur vocem reddunt acutiorem. 11.24.1. & 11.14.1
Animalia cætera cur vocẽ mittunt acutiorem cũ validiora ſunt, homo cum inualidior. 11.40.1
Animal omne bipes partem priorem habet pilioſiorem 10.52.2
Animalibꝰ perẽptis cur humor putret. 13.4.22
Animaliũ minutorũ quæ generantur ſine cõcubitu, cauſa creationis in principio mũdi. 10.15.8
Animalia minuta tum generãtur cum mutationes temporum inceſſerunt 10.15.13
Animalia minus temporis dormiunt quàm vigilant, & non continue ſomnum ſuum perficiũt, & quare 10.33.1
Animalium cur alia tuſſiunt, alia non 10.1.1
Animalia marina quare maiora, quàm terræ. 10.54.1
Animantiũ alia protinus præciſo capite moriuntur, vel paulopoſt, alia non, & quare. 10.67.1
Animantium partes non officiales cur in orbem formari ſoleant 16.9.1
Animantes mutantur in contrarium per ætates 4.4.3
Animantiũ cur alia vbi primũ in lucẽ ſunt ẽdita, nutriri per ſeipſa poſſint, alia nequeãt. 10.57.1
Animantia omnia cur potius augeri in longitudinem ſoleant 17.2.1
Animantium nullum cur ſuauiter olet 13.4.1
Animantium genus forte cur corpore duriori. 10.59.1
Animantium pars maxima pilum gerit deciduũ 10.62.1
Animãtium in genere cur alia maris & fœminæ coïtu creantur, alia concretis quibuſdã. 10.15.1
Animantium cur alia poſt partum ſæuire ſolẽt, alia non 10.37.1
Animãtium alia quare & coïtu & ſponte naſcuntur: alia ſolum coïtu 10.64.1
Animantium cur alia breui tempore pariunt: alia diu geſtant 10.11.1
Animantium arma varia 27.9.10
Animantium corpora, vt ligna deprauari à calore poſſunt 14.4.2
Animantium quare quæcunq; domeſtica, eadem etiam fera reperimus, & non contrà. 10.44.1
Animantia cætera ab homine cur proſpiciunt in latus 10.17.8
Animꝰ noſter maxime iactat in ſõnis. 30.13.13
Animo deficiẽtibus quomodo occurrit aqua frigida 9.9.5
Animo deficiẽtes cur mole corporis contractiore, vocémq; acutiorem reddere putantur. 5.2.1
Animum concitatum intelligere non poſſe quo argumento 30.13.21
Animoſiora quæ ſunt 10.59.3
Animoſitas cum calore eſt 10.59.2
Animo ſecuro quid nos facit 30.1.142
Annus pluuius & humidus peſtilens 1.21.2 & 1.22.5
Annꝰ peſtilẽs quãdo itẽ accidit, & quare. 1.21.1
Annus quare eſt grauis cum eſt copia rubetarũ 1.22.1
Antiphonum cur ſuauius æquiſono 19.39.1
Antiphonis cur nunquam cantatur in diapente & diateſſaron 19.19.1
Antiphonum quare ſuauius conſono. 19.16.1
Antiphonum quid ibidem
Antiſtropho carẽt genera modulãdique. 19.30.2
Antiſtrophus ſimplex, & quid 19.15.15
Antiſtrophis ſucceſſerũt dithyrambi 19.15.7.
Antiſtrophus cur in ſcena nullus, in chorea plurimus 19.15.16
Antiſtrophi vſus in chorearũ canticis 19.15.2
¶ Apium ſi quis radice tenus circũfodiat, partiq; imæ panicum vndique ingerat, deinde terram accumulet, cur radices mira magnitudine adoleſcent 20.8.1
Apium cur aquam ſalſam recipit 20.1.1
Apibus mel ſecũdum naturã cõpetit 21.13.20
Apogeæ, vide Venti apogeæ.
Apoplexiæ quando accidunt ſenioribꝰ 1.9.19
Appetitus quomodo differt à mente 30.11.2
Non appetẽtes cur dura & triſtia ſentiũt. 3.19.2
¶ Aqua tranſlucídior oleo 23.9.6
Aqua cur minus cãdeat ſi moueatur 23.23.1
Aqua cur madere poſſit, aër non 25.12.1
Aqua per prona ocyus fluit 26.38.4
Aqua quæ liquefacere non poteſt 4.15.2
Aqua & terra cur putreãt, ignis & aër nõ. 25.20.1
Aqua corporibus alimento 1.13.3
Aqua eſt alimentũ q̃ ſiccũ valentius 1.15.8
Aqua cur multũ temporis ſine faſtidio vti poſſumus 21.13.3
Aqua quomodo animo deficientibus ſubuenit. 9.9.4
Aqua in Africa propter mare infoſſa cur primo dulcis, poſt breui ſalſa eadẽ cõperitur. 23.21.1
Aquæ propter mare poſitę cur dulces magna ex parte & non ſalſæ 23.19.1
Aqua dulcis in mari in vaſis colligitur 2.1.3
Aqua dulcis tenuior, ſalſa craſſior 23.22.8. & 23.15.2
Aquam vel vinum merũ cur ſuperbibere debemus poſt fructuum eſitationem 22.8.1
Aqua ab acerbis epota cur dulcior ſentitur. 22.11.1
Aqua quæ balneum præſtat cõmodũ 24.14.6
Aquæ vis vt ſurſum verſus compellat inferius. 23.2.8

Universidad de Deusto
Biblio

Aqua cur vomitum non prouocat 3.18.3
Aqua cur minus ſalubris quam ſol tepefecerit. 24.14.1
Aquæ plus validius reniti poteſt 23.2.6
Aqua per cinerem colata cuius naturæ. 24.17.5
Aquæ mutatio cur pediculos parit 1.16.1
Aquæ & cibi mutatio quare grauis. 1.13.1. & 1.15.1
Aquæ mutatione cur animalia nonnulla colorē mutant, homo nunquam 10.7.1
Aqua calidiſſima feruet 1.8.8
Aqua calida cur rugare poteſt, ignis non. 24.7.1
Aqua calida liquefcere non ſinit 2.2.2
Aquis calidis cur potius quàm frigidis, lapides cō creſcant 24.11.1
Aqua interdum facta calidior quàm flamma, cur ligna deurere nequeat, flamma queat. 24.3.1
Aquæ feruidæ cur vtplurimum ſalſæ 24.18.1
Aqua feruens cur nunquam expaſlat 24.9.1
Aqua quàm flamma calidior ſentitur 30.1.83
Aqua ſole calfacta, cur parum ſalubris. 24.15.1
Aqua in calida ſi quis pedē teneat, cur pede quieſcente aquam minus calidam ſentiat, mouente calidiorem 24.12.1
Aqua feruens cur liquefacere nequeat, vēter queat 24.4.1
Aqua cur non perinde hieme, vt æſtate ferueat. 24.6.1
Aquæ efferueſcentia, bullarum elatio eſt. 24.6.3
Aqua perfuſi calida cur calorem minus percipimus, cum perunctī oleo ſumus 24.1.1
Aqua, vt frigida, ſic & calida cur horreſcimus. 8.7.1
Aqua frigida iram ſedat copioſe infuſa. 8.17.6
Aquam frigidam cur fundimus ſanguine è naribus fluente 33.6.1
Aqua frigida grauior calida 11.10.2
Aqua frigida cur dulciora efficit irrigata, quàm tepida 20.29.1
Aqua frigida cur qui tempore hiemis ſeſe ablue rint frixerunt, ſed toto die tuti à frigore ſunt: qui calida, frigus diutius experiuntur. 1.29.11
Aqua frigida de eodem profluēs vaſe cur magis obſtrepit calida 11.10.1
Aqua tam frigida, quàm calida quare proſit pernionibus, & frigore ambuſtis 1.55.1
Aqua ſalſa grauis 23.20.2
Aqua ſalſa curvino dulci magis ſupernatat quàm auſtero 23.26.1. & cur vino poſſit innatare. 23.27.1
Aquas quare continent ſalſiores loca verſus auſtrum 23.25.1
Aqua ſalſa frigida cur bibi non poteſt, calida refrigerata melius poteſt 23.18.1
Aqua ſalſa cur profluere nequeat 23.20.1
Aquā ſalſā quæ recipiūt, & quæ recuſant. 20.1.1
Aqua ſalſa dulci oppoſita 23.18.3
Aqua ſalſa cum mouetur mutatúrq; dulcior fit. 23.20.9
Aquæ Magneſiæ cur feruere quidem aliquando deſierunt, ſalſæ tamen remanſerunt 24.17.1
Aquæ Magneſiæ & Artanæ feruidæ ſatis cur potu idoneæ 24.16.1
Aquæ aluminoſæ 24.18.2
Aquæ puteorum, vide Puteorum aquæ.
Aqua intercus cur non contagioſa 7.4.2
Aqua intercus exercet mero deditos 3.5.30
Aquatilia quare minus viuere poſſunt 10.48.3
Aquatile omne vitæ breuis dat teſtimonium. 34.10.4
Aquilo ex ſeptentrione 26.47.4.& 26.16.4
Aquilones cur plurimi ſpirant 26.16.1
Aquilo nocte exorſus cur tertia die ceſſat. 26.15.1
Aquilo cur mare atrius reddit 26.39.1
Aquilo cur crebrius quàm auſter ſpirat. 26.10.1
Aquilo & auſter cur ſæpiſſime ſpirant. 26.37.1
Aquilones cur āniuerſarij fiāt, auſtri non. 26.2.1
Aquilo cur cito poſt auſtrum ſpirat 26.49.1
Aquiloni contrarius auſter 26.3.3
Aquilonibus ſpirātibus cur cibi auidiores ſumus 26.45.1
Aquilo cur magnus oritur, paruꝰ deſiſtit. 26.41.1 & 26.47.1
Aquilo cur locis frigidis per hiemem vehemens ſpirat 26.54.1
Aquilo flatus hibernus 26.33.11
Aquilone nocturno nunquam tertia lux laborat 26.9.1
Aquilo cur Helleſponto & Cyrenæ imbrem aferat 26.58.2
Aquilo cur interdiu ſpirat ingenuus, noctu deſiſtit 26.62.1
Aquilonē habitātes albo ſunt corpore. 14.14.10
¶Arabia vt feruentior ſic odoratior 13.4.18
Arabiæ loca pleniora 12.3.20
Aranea ſuo fūgitur opere cælo ſereno. 26.63.2
Araneæ multæ per aērem latæ, cur indicium ſtatus futuri 26.63.1
Arbores an reddantur odoratæ vbi iris decubuit 12.3.1
Arborum magnitudines variæ 20.9.4
Arbor ſi paulati deflectitur, nihil laborat. 8.15.4
Arcæ & ſimilia cur nullo mouente concitantur & crepant 11.28.1
Arcadia non diſſimilis paluſtribus 26.60.3
Apud Arcadiam locū excelſum cur flatus nihilo frigidiores q̄ cæteris locis ſentiantur. 26.60.1
Apud Arcadiam cum ventus ſilet, cælum nubilum eſt, cur frigus perinde atque planis paluſtribus oriatur 26.60.2
Archelaus rex Macedoniæ vnde ſibi tantū confidebat & ſperabat 30.1.135
Architas omnia ꝓportione moueri cēſet. 16.9.5
Arcturi ortus morbos tollit vel parit, iudicat vel intendit 1.3.15
Ardor quomodo effici poteſt 1.20.17
Ardor, febris eſt 14.3.3
Area, Halo, vbi fieri poteſt in ſole 15.11.7
Area corporis qualis 10.29.11
Arenam fluuij conficere poſſunt 23.33.5
Arena quid 23.33.2
Argentum cum decoquitur expaſlat 24.9.3
Argentum an purgandi vim habeat 1.43.10
Argilla cur tollit vibicem 9.6.6
Arietum pelles, vide Pelles
Aromata cinere ſuffita cur acrius olent, quàm igne 12.11.1. & 12.7.1
Artes omnes opera noſtra 30.4.6
Ars plura facit praua quàm proba 10.44.10
Artium liberalium profeſſores cū trepidāt, quo

modo agere ſoleant 11.65.14
Arteria omnibus ſemine vacuis puſilla. 11.34.5
Arteria trachea quomodo exaſpari poteſt. 11.22.6
Articuli laxantur flatibus auſtrinis 1.24.4
Articulata diu viuere poſſunt 10.48.4
¶Aſcendentes cur genibus laboramus, deſcendentes cruribus 5.19.1
Aſini cur minus monſtra pariant 10.60.1
Aſinis cur pili è cicatrice ſe promāt, homini nō 10.29.1. & 10.31.1
Aſini quare plus ſicci habēt excremēti. 10.58.1
Aſpalathꝰ redditur odoratior iride cęleſti. 12.3.12
Aſpiciendi delatio ſimplex 11.61.2
Aſpectus quomodo afficitur à triſti vel delectabili 7.3.6
Aſpectibus efferis cur ſunt qui in nimio vel æſtu vel calore habitant 14.1.1
Aſpectuum in rationibus ne minimum quidem à maximo totum circumaſpici poteſt. 16.1.9
Aſpectuum procidentia turbine agitur. 15.5.2. & 16
Aſſa cur alia, alia elixa melius edi poſſūt. 20.5.1
Aſſueſcere quid 21.14.2
Aſſueti diutius rem facere eādem quàm non aſſueti valemus 21.14.13
Aſſueſcendi ratio vacat fatigatione 5.12.3
Aſtris omnibus tum orientibus, tum occidentibus an aēr ſoleat commutari 26.13.1
Super Athon nulli excitantur venti 26.38.8
¶Atomi, vide Corpuſcula aēris
Athletæ cur pallidi euadunt, cum inſudarint ſtatim ab exercitio 38.5.2
Athletæ aut nullo morbo laborant, aut celeriter è vita decedunt ſi premantur, & quare. 1.28.6
Atrum quid eſſe dicitur 23.23.7
Atræ bili flatus cière eſt datum 30.1.54
Atra bilis natura quæ generat 30.1.94
Atræ bilis natura 30.1.78
Atræ bilis effectus 30.1.88
Atra bilis & vinum ſimilem ſortiuntur naturam 30.1.57
Atra bilis victu quotidiano redundans, morbum melancholicum tantummodo creat 30.1.92
Atra bilis quibus frigida & multa, ſtolidi & ignaui. quibus calida, perciti, ingenioſi, & amaſij. 30.1.96
Atra bilis calidiſſima & frigidiſſima reddi poteſt 30.1.81
Atra bilis ſi perfriget, anxietates gignit: calidior, ſecuritatem animi 30.1.154
Atrophia vnde 37.3.12
Atropo in concentu cur diapaſon antiphonum ita latitat, vt vniſonum eſſe videatur. 19.14.2
Attica in terra cur fructus cæteri dulciſſimi, thymum vero acerrimum 20.20.1
Attollendi omnis vſus vi fit 5.10.7
Attollere præter naturam 5.38.2
¶Auditus quàm viſus obtuſior 7.5.27
Auditus quare ſincerior in nocte quàm in die. 11.5.1. & 11.33.1
Auditus è ſinceris elementis 31.30.4
Audiendi facultas tollitur cum oſcitamus. 32.13.2
Audiendi ſenſus foramen cum arteria & pulmone habet 32.6.2
Auditus cur maxime ab ortu naturæ offendi poteſt 11.1.1
Audiendi principium vox quædam 11.1.9
Auditus & vox ab eodem initio 11.1.2
Audimus cur melius cum ſpiritum retinemus, q̄ cum reddimus 11.41.1. & 11.48.1
Audiēdi facultas amplior per inanius quàm per plenius 11.33.4
Auditus dexter cur non differt à ſiniſtro, vt pes & manus 31.30.1
Auditus omnium ſenſuum facillime interimi poteſt 11.1.10
Aura frigida cur mane de mare nō ſpirat, de fluminibus ſpirat 23.16.1
Aura ante ſolis ortum ſpirare ſolet 26.56.6
Aura omnis quo excuti ſolet 23.16.7
Aurora cur frigidior quàm veſpera 25.15.1
Auribus cutis tenuiſſima 32.12.5
Aurium natura calidiſſima & colorata 32.1.8
Aures cur rubeſcunt pudefactis 31.3.1.& 32.8.1.& 32.1.1.& 32.12.1.
Aurium ſordes cur amaræ 32.4.1
In aurem aqua lapſa, cur oleum inſtillamus. 32.10.1
Auris ſiniſtra cur ocyus perforata conſolidari q̄ dextra poteſt 32.7.1
Aures delibationes quaſdam rerum obductarum concipiunt pro ſua facultate 7.3.5.
Auribus propinquis vox qualis 11.6.28
Auribus res ſolita ſuauior inſolita 19.5.5
Aures ſcalpentibus cur tuſſis mouetur 32.6.1 & 33.1.8
Auriū ſtrepitꝰ cur accito ſtrepitu ceſſet 32.9.1
Aures cur vrinantibus dum in mari ſunt rumpi ſoleant 32.2.1.& cur minus rūpantur, ſi oleū inſtillatum habeant 32.11.1
Aurium morbus cur in pulmonis vitium tranſit. 33.1.7
Auripigmentum rufos efficit pilos 38.2.4
Auſtri calidi & humidi. 1.13.2. humidus. 26.25. calidus. 26.13.4
Auſter ex meridie 26.47.4
Auſtri cur frigidi in Africa 26.51.1
Auſter cur paruus oritur, magnus deſiſtit. 26.47 1.& 26.41.1
Auſter cur certiſſima lege naturæ canicula oriēte moueatur 26.12.1
Auſtri cur non fiant anniuerſarij 26.2.1
Auſter cur nō tā crebre ſpirat q̄ aquilo. 26.10.1
Auſtri quare tardiora & debiliora efficiunt corpora 1.24.1. & 26.44.1
Auſter imbres & aquam large colligit. 26.48.2
Auſter ſi minor, quare nubes nullas obducit: ſi maior, nubilus & diuturnior 26.22.1.& quare 26.40.1
Auſter nubes colligit, aquilo diſpellit. 25.18.4
Auſter quare aquam mittit cum ceſſat 26.29. 13.& 2.21.1
Auſter cur poſt pruinam ſpirare ſoleat. 26.3.1 & cur poſt niuem 4
Auſter decimoquinto die poſt brumā. 26.13.12
Auſter cur nō cito ſpirat poſt aquilonē. 26.49.1
Auſter & aquilo cur ſæpiſſime ſpirant. 26.37.1
Auſtri cur hieme, ineunte vere atque autumno ceſſante ſpirare ſoleant, vndabundíque ſint &

Universidad de Deusto
Biblioteca

contortuosi, atque Africæ non minus frigidi quàm hic aquilones 26.17.1
Auster cur minus hibernis noctibus spirat,quàm diebus 26.11.1
Auster cur Lesbo imbrem afferat 26.58.2
Auster cur fœtidi halitus causa 26.18.1
Auster conglutinata remittit 1.24.5
Austri à mari cur stirpibus prosunt 1.23.6. & 26.19.1
Auster atque eurus cum sint calidiores flatibus obiectis,cur alter aquilone,alter fauonio aquæ fertiliores sint 26.29.1
Auster cur oris Ægypti non afflat 26.46.1
Australia loca, cur aquas contineant salsiores. 23.25.1
Austrino flatu cur potius fœminæ generantur. 14.5.1
Austri euocantur cũ sol adit meridiem.26.13.5
Austri sicci & aquæ expertes cur febres contrahant 26.52.1. & 1.23.1
Auster cur mare cæruleum reddit 26.39.1
Autumno & vere,quare morbi infestent.1.27.1 & quare autumnus vere grauior 2.
Autumnus quando pernicios omnibus & præsertim pueris 1.19.1
Autumno & hieme quare febres ardẽtes potius oriantur,æstate rigores 1.29.1
Aues vesica carent 10.42.5.& quare 10.8.3
Auium natura calida & humida 10.26.2
Aues cur vehementer libidine agantur. 4.32.1, & 10.26.1. & 4.32.10
Aues cur corpore duriori 10.59.1
Aues,eo modo quo homines, se habẽt 10.52.3
Aues quare maxime grauedines sẽtiũt.10.53.38
Aues monstra ædere possunt, & quare, & quomodo 10.60.6

B

BAccho nõ inepte Venus coniũcta Bacchæ naturali intemperie fiunt tales. 3.1.101
Balbis impetus dicendi cur 11.38.9
Balbi cur vinolenti fiunt 11.38.11
Balbuties quid 11.30.7
Balbutiem efficit imbecillitas 11.30.6
Balneæ calidæ cur sacræ habeantur 24.19.1
Balneum quæ agit 3.16.9
Balneæ hieme quàm æstate calidiores 24.8.5
¶Bellaria cur edenda 22.6.1
Bellerophon ex atra bile laborauit 30.1.11
Beneuolentia cuiusmodi 28.8.2
¶Bibaces cur multo mero hausto sicci efficiuntur 3.22.2
Bibẽdi cupiditas pulmonis calore oritur.27.4.7
Bilis calida 1.29.3
Bilis deijcitur metuentibus 27.7.4
Bilis prosistit quibus natura calida si modo robusti & pleni,nisi coëant 4.30.1
Bilis sincera acutas mouet febres 1.12.7
Bilios morbi per æstatem contrahi debẽt.1.6.1
Bilios quãdo morbo maxime infestantur 1.12.1
Biliosis quando accidit lippitudo arida 1.9.16
Bilis atra,vide Atra bilis.
¶Blæsis pedibus cur Æthiopes, & Ægyptij. 14.4.1
Blæsitatem efficit imbecillitas.& quid 11.30.6
¶Bomugi vbi fieri soleant,& quid 25.2.1
Bonus euadit qui cum bonis habitat 29.10.3
Bonorum consuetudo bonos reddit 29.10.7
Offendente lutum borea mox terra gelascit. 26.48.4
Cum cessat boreas cũq; auster surgere cœpit, vnde.26.43.1. & 26.47.1
Boream si duxerit auster,cur fit glacialis hiems. 26.48.1
Boues cur non ructare soleant 10.43.1
Bos pilum gerit deciduum 10.62.2
Boues fœminæ, grauius mugiunt quàm mares. 11.24.4
Boui cur lac minus demulgetur ꝓportione corporis 10.6.1
Bos cur minime tussit 10.1.1
Boues pilum hibernum emittere solent 10.23.2
Boues castrati maiora gerunt cornua 10.56.3
¶Brachio cur laborios manũ actasse inanem quàm cum lapide 5.8.1
Brassica cur sedet crapulam 3.17.1.& est frigida 2. & qua vtuntur medici ad vehementes alui deiectiones 3.
Bruma initium quoddam austri 26.13.13
Post brumam dies decimusquintus austrum habet 26.13.12
Brutis sensus mobilior olfactus 7.2.7
Bruta duobus tantum sensibus voluptatem sibi acquirunt 28.7.12
¶Buccellam grandiorem vbi deuorauimus cur strangulemur 34.9.1
Bulbi reconditi germinare possunt 20.28.4
Bulimia quare accidit maxime tempore frigido 8.4.1. & cur celeriter & paucis remedijs succurritur 12.& quod remedium 17.
Bullarum cur basis candida aquæ insidit,& si soli est exposita,nullam efficit vmbram 16.1.1
Bullarum consideratio. 23.3.14
Bullæ specie hemisphærij exurgere solẽt 16.2.1

C

CAdentia in terram atque resilientia cur angulos reddant similes 16.4.1
Cadimus quare potius currẽtes quàm ambulantes 5.18.1
Cadũt retrorsum quibus colei sunt violati & crura rasa 16.4.11
Calces pedum quibus tremiscunt 5.15.10
Calculosus quare solus homo 10.42.1
Caldarijs magis sudamus quàm prope tantum ignis 2.11.2
Caldarijs,cur igne per incrementa continua oblato magis sudemus 2.32.1
Caldarijs quare magis sudemus tempore frigido 2.29.1
Calicibus amplis & fœcundis arcetur ebrietas. 3.12.2
Calidum leuius 23.20.4
Calidum lachrymã ciet. 5.13.5.& omne humoris detrahẽs.37.3.7.cõcoquit & siccat.24.14.3
Calida cum mouentur refrigerantur 25.19.3
Calida propiora mutationi 22.12.5
Calidi natura vocem magnam emittere solent. 11.3.1
Calida omnia modo fulminis vrunt 24.18.3
Calida amplius in sole quàm in vmbra refrigerã-

tur 24.13.1
Calidi qui sunt natura,si modo robusti & pleni, nisi coeant,quæ patiuntur 4.30.1
Calidos natura sedile implet 6.1.3
Calidi & humidi incontinentes 5.31.2
Calida & humida putredini opportuna.26.18.1
Calida & sicca nullã sentiunt putredinẽ 13.4.19
Calidũ & humidũ qualitates febrificæ 26.52.3
Calidum optimum 8.6.3
Calidis locis habitantes genus hominum antiquius 14.15.8
Calidis locis cur diuti⁹ viuit.14.10.1.& 14.9.1
Calores corpora resoluunt 11.56.4
Calor densa omnia laxat 24.10.3.& concoquit 33.1.11
Calor quare ambusta facit & tollit 1.56.1
Calor sursum fertur 13.5.5
Calore ab eodem cur vrimur,& dolemus refrigerati 8.16.1
Calor minor à maiore absumitur 24.13.2
Calorem sequuntur humores 10.53.7
Calor mero deditorũ quare imbecillus 3.5.34
Calor mouendi vim habet 13.5.3
Calor causa motus in animantibus 3.25.35
Calor humori permistus cãdorẽ gignit 21.16.2
Caloris eiusdem opera quare aqua calidior effici potest quàm aër 14.13.2
Caloris vi omnia in dies confici solent 30.1.53
Calor natiuus concoquit,externus putrefacit. 2.33.8
Calore incrementum fit 14.8.7
Calor humore alitur,sed non quolibet 3.5.21
Calor insitus nobis quasi animans 27.10.2
Calor naturalis quibus extinguitur 3.5.9.& 16
Calor corporis à vini calore superatur si minus est 3.22.10
Caloris corruptio vnde & quib⁹ modis 3.25.19
Callidos quos vocamus,& quare 18.4.1.& vbi sita calliditas 6.
Calui quare 4.19.2
Candidũ etiã videtur quod perspicuũ 23.23.5
Canis sæuit à partu,& quare 10.37.1
Canes cur vestigia minus valeant comperire fauonio flante 26.24.1
Canis fœcundus 10.60.2
Canis cur partu numeroso 10.16.1
Canes quare pilum hibernum amittere solent. 10.23.2
Canes apud Indos feri reperiuntur 10.44.3
Canino appetitui panis subuenit 8.4.17
Caninus appetitus cur tempore frigido maxime accidit 8.4.1.& vnde fit 3.
Cane tum oriente tum occidente an aëris mutatio fieri soleat 26.13.1
Caniculæ ortus morbos tollit vel parit, iudicat vel intendit 1.3.15
Canicula oriente cur auster moueatur certissima lege naturæ 26.12.1
Canities putredo quædam 10.36.3
Canities vbi, quare non semper est vitiligo. 10.36.2
Cãtantes multi cur melius seruare numeros possint quàm pauci 19.46.1.& 19.22.1
Cantans idem voce eadem cur lõgius cum alijs sentiri potest quàm solus. 19.2.1
Cantatur suauius quàm teretatur 19.10.6
Cantatur cur aptius de acuto in graue,q̃ contrà 19.33.1
Cantantes grauius si absonãt, cur facilius deprehendi possunt,q̃ qui cantant acutius 19.21.1
Cantum quem scimus cur suauius audimus. 19.41.1.& 19.5.1
Cantus olim neruis septem cõstabat 19.45.2
Canticis cur omnes delectari consueuerunt. 19.38.1
Canticum acutum cur difficilius cecinisse quàm graue 19.37.1
Cantilenæ pleræq; cur leges appellẽtur. 19.28.1
Cantilenam cur suauius audimus cum ad tibiã quàm cum ad lyram cantatur 19.44.1
Cãtilenas solitarias cur suauius audire solemus si ad tibiã aut ad lyram vnà cantantur 19.9.1
Capillus vnde 31.5.8
Capillus pilus congenitus 4.19.4
Capillus indicat caput foraminulentũ 2.17.5 & spiratius 2.6.3
Capparis cur locis prouenire cultis nõ facile potest 20.12.1
Capparis ortus ex corruptione 20.12.23
Capræ fœcundæ 10.60.3
Capris cur lactis plurimum demulgetur proportione corporis 10.6.1
Capræ cum aquam mutarint, colorem amittũt 10.7.1
Capronas quæ habent 10.61.6
Caput fons humoris 2.10.2
Caput spiratius cæteris membris 2.6.2
Caput pars corporis princeps 33.9.3
Caput homini quare pilosius, cæteris contrà. 10.61.1
Capite paruo prudentiores 30.3.1
Caput humidissimum quibus indicijs 36.2.3
Caput ossibus maxime scatet 2.19.3
Caput maxime sudare quare potest 2.17.2 & foraminulentum 5
Caput cur alia moueant,alia non 10.19.1
Capite præciso cur alia animãtia statim moriũtur,alia minime 10.67.1
Capitis vis ad generãdos pediculos 1.16.7
Capitis dolor quando hieme accidit 1.10.1
Caricæ bifidæ quare tantum dulcissimæ,cæteræ non 22.9.1
Carminum pedes quam habent proportionem. 19.40.2
Carmina cur nobis sæpenumero nõ ex voluntate occurrunt 11.27.25
Caro temperato habitu 34.3.2
Caro instar spongiæ 37.3.9
Caro densa 8.16.2
Caro quare non emaceratur laborãtibus 5.4.1
Caro cur minus frigus sentit q̃ dentes 34.2.1
Item cur calidũ amplius q̃ dentes 34.3.1
Caro cur solis calore nigrescit,oleũ & cera cans defiunt 38.1.1.& 38.10.1
Caro dolet & cum percutitur & cum repercutit 9.8.1
Caro cur liuescit senescentibus 8.1.4
Carni rigor accedit,si vestis humore madida fuerit 3.1.5
Carnes vtribus vehemẽter inflatis contentæ,cur

Universidad de Deusto
Biblioteca

valeant incorruptæ edurare 22.4.1
Carnem cur augeant fricationes 37.3.1
Caro perfricata denſatur 37.5.2
Caro perfricata extollitur 21.9.5
Carnes aſſæ lixis humidiores 1.54.15
Caro quibus denſa ijs pinguedo inter carnem & cutem. 10.13.2. quibus rarior, intra carnem habent 10.3.5
Caſtratorũ quomodo natura euariat à caſtratione 10.38.3
Cataplaſmatis quænam ſit virtus 1.30.1
Cataplaſmatum mutatio,quare fieri debeat 1.46.1
Cauſus,vide Ardor
Cauſæ morborum inter ſe contrariæ 1.2.5
Cauſam eiuſdem rei habentia,an vim eãdem ad agendum habent 9.6.1
¶Cæcias circulari linea ſuapte natura fertur 26.32.5
Cæcias cur vnus ad ſe nubes vocat. 26.32.1.& 26.1.1.
Cæci natura cur nunquam calui efficiuntur 31.5.1
In celeritate plus erroris ſolet cõmitti. 19.46.3
Cælum purum, cur ſerenum: turbulentum,hiemem indicat 16.6.1
Cælũ cur ſoleat maxime tranquillari nocte media & meridie 25.4.1
Cælum candidum 25.18.2
Cælũ nubilum cur tepidius q̃ apertũ. 25.21.1
Cœnandum parce concubituris 3.32.8
Cæpæ abſciſſæ cur germinare poſſint. 20.26.2
Cæpæ quare dictæ Crommyon 20.22.2
Cæpæ natura 20.22.16
Cæpe cur vnum tam acriter mordere oculos poteſt 20.22.1.& 31.22.7
Cæpę interdum oculis proſunt 31.9.4
Cæpe cur ſuſpenſum floret ſolſtitij tempore 20.21.1
Cæpæ ex plãtis recõditæ cur germinare poſſint 20.28.1
Cæpę cur quo ſicciores ſerũtur, eo meliores poſint euadere 20.27.1
Cæpæ fiunt multiplices 20.13.8
Cera non liqueſcit in aqua 4.15.3
Cera cur candefit ſolis calore,caro nigreſcit 38.1.1.
Cerebrum humidum 36.2.5.&.1.16.5
Cerebro ad nares meatus pertendit. 10.53.36
Cerebrum rem cum pulmone communem habet 33.1.5
Cerebrum inualidum, & reſpirationibus minus opportunum, & celeriter putret ijs qui raris ſunt dentibus 10.47.2
Certaminibus corporum cur præmia poſita,ſapientiæ nulla 30.10.1
Ceruicis venæ ſi dormienti premantur, quid accidit 35.8.6
¶Chartarum ſectio qualis,& quare 16.6.1
Chartilago non niſi os eſt 33.18.5
Chæremon ait vinum ſeſe pro moribus applicare 3.16.3
Chordarum inter ſe proportiones 1.9.35.3
Chorda vide etiam Neruus
Choris tragœdiarum cur neque ſubdorio,neque ſubphrygio vti mos eſt 19.49.1
Chori ieiuni exercere vocem conſueuerunt 11.46.2
Choro quæ competunt 19.49.10
Chorus cliens quidam & curator otioſus 19.49.17
In chorea plurimus antiſtrophi vſus. 19.15.17
¶Cyathos ęreos cur vibicibus adhibere ſolemus 9.12.2.& 9.9.1
Cyathus frigidus 9.9.2
Cyathi ænei cur vibices reprimunt & reſoluere poſſint 9.10.1
Ciborum varietas 21.13.5
Cibo ineptum quod eſt,& quod aptum.20.6.3
Ciborum mutatio minus grauis quàm aquæ,& quare 1.14.1
Cibus varius grauis 1.15.5
Cibi quales animãtibus eſſe debeant. 10.59.15 & 10.56.1
Cibus triticeus cur veſcentior ordeaceo. 21.2.1
Cibis nonnullis cur ſine faſtidio multo temporis vti poſſumus,alijs non 21.13.1
Cibi ſuaues cur faſtidium pariant 21.13.22
Cibis ingeſtis quomodo vox deſtrui poteſt 11.22.9
Cibi & aquæ quare mutatio grauis 1.15.1
Cibus cur non aſſumi debeat ſtatim ab exercitatione aut medicamento 5.28.1
Cibi parſimonia omnium temporum communis,ſed magis æſtati conuenit 1.40.8
Cibus parcus æſtate,& potio liberalis. 1.40.6
Cibi imminutio & laborum auctio, quare ſalubris 1.47.1
Cibo ingeſto cur frequenter inhorreſcimus 35.9.1
Cibo ſolito qui non veſcuntur, perinde afficiuntur,ac ſi nullum penitus capiant 28.1.11
Cibum offerre an melius inter initia morbi, an poſt 1.52.1
Cibus vitioſus quare parit tumorẽ pedũ.1.5.1
Cibum alij quare parum concoquant,alij parum cupiant 1.4.3
Cibo idoneo cur ſint alia cocta,alia cruda.20.4.1
Cibum aſſumens poſtquam biberit,quare minus ſudat 2.25.1
Cibi auidiores quare ſumus aquilonibus ſpirantibus 26.45.1
Cicatrix vbi conſiſtit.9. 5.3.& quare pilus non generatur.4.4.8.& 9.13.1
Cicatrices cur cæteræ nigræ, oculi albæ.9.7. 1. & 9.2.1
Cicatrix nigra redditur,ſi eodem in loco ſæpius vlcus extiterit 9.11.1
Cicatrices qua oculi parte fiant 9.7.2
Cicatrix colorem priori cõtrarium trahit.9.2.2
Cicatrices lienoſorum cur nigræ 9.5.1
Cyceonem ſi quis biberit, cur ſobrius perſiſtere poſſit 3.12.1
Cicuta calorem natiuum frigiditate extinguit, & humorem indurat 3.22.7
Cilium pili congeniti 4.19.5
Cylinder propulſus rectas lineas plano ducit 16.5.1.& quare 5.& 19
Cineris cum aqua conſideratio 25.8.11
Cineris plura concaua & inania 25.8.11

Cinis ſi calidus in aquam immittitur,aquã vertit in aërem 25.8.17
Cineris dulci portione conſumpta, puluis amarus relinquitur 4.13.9
Cinere ſuffita aromata,cur acrius olent q̃ igne. 12.11.1
Circũferri omnia cur videntur vinolẽtis. 3.20.1 &.3.9.2
Circulus res humanæ 17.3.10
Circulus baſis coni 3.9.8
Circulus ſi projiciatur cur primum rectã lineam ducet,deinde cochleam 16.11.1
Circulus & principio & fine caret 17.3.18
Ciſterna ſi in domo fuerit, domus reſõnãtior effi citur 11.8.3
¶Clamantes à longe imitati acute proferunt 5.2.4
Claudi cur ſalaces 10.26.3.& 4.32.10
Clepſydra quare dicta 2.1.5
In clepſydra,vnde aqua detinetur 2.24.5
Clepſydræ quæ eueniunt quam habent cauſam. 16.8.1
Clunes ſubſident venerem immodice agentibus. 4.2.1
¶Cognata cognatis cur maxime gaudẽt. 10.51.1
Coïtus animalium cur ita diuerſus 10.46.1
Coëundi feruor ſiccare nimirum poteſt 4.18.4
Coïtus in aqua cur minus fieri poteſt 4.15.1
Coïtus flatus copia agitur 30.1.63
Coïre quare non oportet niſi res vrgeat 4.9.1
Coëunt celerius ieiuni quare 4.10.1
Coïturũ corpus calidum & humidum eſſe oportet 4.5.2.& 10.26.2
Qui coït,cur oculos attollit 4.1.1
Coëuntes cur in acumine oculorum offenduntur 4.3.1
A coïtu cur plerique ſuccumbũt reddúnturque triſtiores,& qui hilariores euadunt 30.1.162
Ad coïtũ ardentiores efficit voluptas 4.16.13
Coïtus qua agitur facultate 4.2.6
Coïre,vide etiam Concumbere
Colliſio quid 9.4.10
Colliquamentum excrementum 5.7.12
Color plenius oſtenditur humoris, cum exiguus eſt 1.53.3
Color immutatur ijs qui natura ſunt calida, ſi robuſti & pleni,niſi coëant 4.30.3
Color cæſius qui 14.14.12
Color hilarior his qui ſub aquilonem incolunt. 10.24.17
Colores qui officiunt videndi viribus, & qui non 31.10.3
Colorẽ nõ mutantiũ cur nata mutẽtur 10.9.1
Colores cur moribus ſimiles nõ ſunt 19.29.1
Coloratiores reddunt loca commode aſpirata. 14.12.2
Coloratiora quæ ſunt. 2.30.9
Commiſſuræ anguli 15.1.6
Commentandi ratio demonſtratio eſt 18.3.4
Compoſita omnia plus valent quàm ipſa diuiſa 19.2.6
Concaua omnia magis ſonant 11.8.8
Concentus inæqualis triſtitia afficit,æqualis minus flebilis auribus 19.6.2
Concentum quæ concernunt 19.per totam.
Concoctio quid 12.7.4
Concoctioni contumaciſſima omnia humida. 3.14.6
Concoctio perfectio eſt 20.24.8
Concoctioni inepta male olida 20.16.7
Concoctum calidum 31.24.2
Concocta quæq; molliora incoctis 10.25.8
Concoctionem recepturũ digeri in minima debet 21.8.11
Concocta & matura ſapores habẽt dulces & ſuauiores 4.13.5
Concoctio duabus cauſis fieri nequit 1.43.15
Concumbere cur nequeunt qui mingendi deſiderio tenentur 4.20.1
Concumbere cum volumus cur nobis magis placent illæ vel illæ 10.51.16
Concumbendi facultas cum per ætatem detur, cum incipit,cur corpora male oleant,prius autem non 4.13.1
Concumbentes quare male olent 4.25.1
Concumbentibus ſi deſiderio mingendi tenẽtur, cur penis tendi vehementius poteſt 4.23.1
Concũbentes cur reſolui & languere magna ex parte ſolent 4.22.1
Concumbere non poſſumus celeriter veſica plena. 4.10.3
Cõcubitus cur ſuauiſſima omnium res,& an neceſſarius,an vt melius ſit 4.16.1.& 10
Concubitus cur fortior viris per hiemem,mulieribus per æſtatem 4.26.1
Concubitus ſit cum flatus excurſu 4.21.4
Concumbere,vide etiam Coire
Cõſonãtia omnis ſono ſimplici ſuauior 19.39.3.& cur demulcere poteſt 19.38.13
Conſuetudo non ideo ſuauis quia ſemper delectet 21.14.11
Conſuetudo habitum rei in nobis efficit, & non ſatietatem 21.14.3
Conſuetudo aufert vim medicamento 1.46.1
Conſuetudo rationem habet naturæ 28.1.5
Ex conſuetis ad inconſueta mutatio moleſta. 28.1.8
Ad conſueta redire ſaluberrimum 28.1.9
Contagio à lippitudine quomodo fit 7.4.7
Continentiam concementia 28.per totam
Continẽtiam & temperantiam cur in iuuenibus & diuitibus recenſemus.ſuſtitiam vero in pauperibus 28.4.1
Cõtumelioſe agere humana affectio 29.16.3
Conturbati in dicendo ſitire vehementer conſueuerunt 27.3.18
Contrariorum eadem eſt ſcientia 30.11.1 & 30.7.15
Contraria à contrarijs ſentiuntur magis 3.8.3
Contrariorum in contraria progreſſio magnam admittit commutationem 8.15.3
Contraria ab eodem effici non poſſunt 8.7.2
Contraria contrarijs curari 1.2.7
Contrarij ad contraria bene 1.11.3
Contraria non facile eſt ſimul agitari 3.9.2
Contraria ad ſua contraria omnia plenius innoteſcunt 22.11.3
Contraria rem eandem efficiunt 3.25.14
Conus quid 3.9.18
Conuulſis quare maxime corripiantur qui conci

Universidad de Deusto
Biblioteca

tate currunt 5.36.1
Cornua quibus exuperant, capite minus setoso sunt 10.61.3
Cornua exuperant alimenti copia 10.61.3
Cornigera cur non ructare soleant 10.43.1
Corporum plenorum & impurorum humor ter reus & grauis 1.18.2
Corpora symmetra quare sæpius in morbos incidunt,& facilius curantur 5.22.1
Corpus cur amplius implere potest fricatio q̄ cursus 37.6.1
Corpora densa quando morbis extorquentur a cutis 1.20.5.& corpora laxiora.11
Corpora morbis diuturnis affecta, frigida & sicca 1.17.7
Corpus cur leuari nō potest nisi exudet.37.1.1 &.2.22.1
Corpus salubrius quod spiratius 1.54.4
Corpori sanando quare raritatem conciliamus 1.54.1
Corpora quæ consenuerint,respiratiora euadūt, & ædificio veteri comparata 10.4.6
Corpora quando humida & laxa fiunt. 1.9.4
Corpus cur magis leuare queunt vomitus quàm sudores 37.2.3.& 2.22.8
Corporibus semper aliquid effluit,sed latet 2.28.3
Corporis tres partes principes 33.9.2
Corpora humana quare se tardiora & debiliora sentiunt,cum austri afflant 1.24.1
Corporibus plenis & impuris quare vlcera capitis facile sanentur,tibiarum ægre. 1.18.1
Corpora humida multis premuntur excrementis tempore humido,ideo morbis affliguntur 1.22.6
Corpora cur tactu frigidiora per æstatē q̄ per hiemem,cum æstas sit calidior 35.4.1
Corpus nostrum vaporem de se quendam mittit assidue tepidum,qui proximum aërem tepefacit 5.34.6
Corporis extrema cur maxime rigent. 8.2.1
Corporis bona animo imitari non possumus, animi possumus 29.10.5
Corporis moles quare minor redditur 5.2.5
Corporis delatio recta secūdum naturā. 5.37.2
Corpora quæ feruntur vbi alicui occurrerūt,cur resilire in partem contrariam solent,nec nisi ad similes angulos 16.13.1
Corpus quare sit deditum motui, & non quieti 1.54.7
Corpora quæ feruntur, numero nouenario continentur 15.3.13
Corpuscula aëris vulgo ramenta 15.12.5
Corrūpi omnia solent cum mouentur. 22.4.3
Corrumpi quæque maxime solent quoties acrius laborant 19.3.5
Corrumpuntur facile quæ non mouentur ,neq; exhalant 10.47.4
Coruus colore incommutabilis 10.8.1
¶Crapulam cur sedet brassica 3.17.1
Crapula quid & quomodo differt à temulentia 3.17.13
Crapulæ resoluunt plerosque melancholicos 3.16.8
Crapulam cur magis sentiunt, qui dilutiusculū bibunt,quàm qui merum ex toto 3.3.1
Crassa corpora plures habent dimensiones 11.16.4
Credimus magis his qui pluriū testimonio firmantur 18.3.5
Crepitus ictus est 11.42.6
Crispitudo pilorum blæsitas est 14.4.3
Crispis pilis cur Æthiopes & Ægyptij. 14.4.3
Crispitudo vbi sita 33.18.2
Crocodilorum oua tempus tute sibi opperiūtur commodum 20.26.7
Crommyon,vide Cæpe
Cruda quæ esitantur,item quæ cocta 20.4.3
Crudum frigidum 31.24.2
Cruditas in corpore vnde 20.12.10
Crudor syderatio 1.10.7
Cruda,vide etiam Incocta
Crus sinistrum cur cuiq; difficilius fricare q̄ dextrum.5.32.1.& frictio eius quomodo præter naturam.3
Crurū inflexus secūdū naturā fit retró. 5.19.6
Crurum compages 10.40.2
Crura eorum implentur qui nimis ambulant 5.9.4
Crura cur in orbem formari soleant 16.9.3
Cruribus magis laboramus descendentes 5.19.1
¶Cubantibus dextra cur magis somnus accedat 6.5.1
Cubare cur melius corpore inflexo 6.3.1
Cubamus libenter sinistra,dextra potius dormimus 6.7.1
Cucumeres partem radici proximam habent amariorem 20.25.2
Cucumer cur fructu vacet cum florem habeat 20.3.1
Cucumeres quomodo seruantur virides per totum annum. 20.14.1.& quomodo fiunt prægoqui. 8.& 16
Cucumeres protinus paruulos si quis condidit in terram,cur maiores multo efficiet 20.9.1
Cucumeres humidi,qui laudati,& qui non 20.32.4
Cucumer non annuam sortitur naturam 20.14.9
Cucumeres in ferulis cauis cur ampli redduntur 20.9.7
Cucurbita cur fructu vacet cum florem habeat 20.3.1
Cucurbitas paruulas si quis in terram condiderit,cur maiores multo efficiet 20.9.1
Cucurbitæ quomodo seruantur virides per totū annum 20.14.1
Culturæ officium 20.12.14
Cupiditas quid 3.7.5
Cupiditates nonnullæ necessariæ sunt. 4.28.4
Cupiditates omnes contra rationem. 28.3.3
Cupiditas sequitur formā elegantiorē. 10.51.3
Cupiendi in generibus quomodo res habeat 10.51.12
Currere q̄ ambulare cur difficilius 5.29.1
Currentes nudi quàm vestiti fiunt coloratiores 2.30.8
Currentes non admodū celeriter cur numerose respirant 5.16.1

Currentes concitate cur conuulsis maxime corripiantur 5.36.1
Currentes ex equo cur minus decidunt 5.39.1
Currentes equo,vide Equo currentes.
Currentibus nobis cur aër in flatum conuerti videatur 5.17.1
Currens manus obquatiens se sustentat, & velocius currit 5.8.5
Currentes cur potius cadimus quàm ambulantes 5.18.1
Cursus quomodo differt ab ambulatiõe. 5.18.2
Cursus cur corpus ita implere non potest vt fricatio 37.6.1
Cursus velox quare dolorem affert capiti 5.9.1
Cursus quem induti agimus, & olei sub vestem perunctio cur pallidulos nos reddit 38.3.1
Cursus quem nudo corpore agimus, colorem præstat amœniorem 38.3.6
Cutis sua natura tentionem habet 5.14.8
Cutis homini tenuissima 10.5.2
Cute laborante pilus laborat, sed non contrà. 10.36.3
Cutis homini non nisi caro 10.29.6

D.

Debile omne frigescit, & humoris plenū est 9.11.3
Debiles cur vocē reddūt acutā. 11.21.1
Decrepiti cur vocem reddant acutam 11.16.2 & 11.34.1
Definitum notius 18.9.3
Defunctis opem ferre cur iustius q̄ viuis.29.9.1
Delectatio non eisdem omnis 35.3.2
Delectatio in quibus esse solet 30.6.1
Delictis magnis, magna supplicia sunt statuta 29.13.31
Demersi in mare cur valeāt plus tolerare quàm in fluuium 23.14.1
Denarius numerus fons numerorum 15.3.11 & quomodo perfectus 9.
Densitatem mulieris declarat læuitas 10.4.5
Dentes stupescunt cū aliquos rem acidam edentes aspicimus 7.5.4
Dentes cur frigidū amplius q̄ calidum sentiāt, caro contrà 34.2.1.& 34.3.1
Dentes perfrigidi 34.3.2
Dentes exuperant alimenti copia 10.61.2
Dētes Æthiopū cur cādidi.10.65.1.& 10.66.1
Dentium stuporem cur portulaca herba tollere potest,aut sal 1.38.1
Depositum etiam paruum denegare cur turpius quàm debitum magnum 29.6.1
Depositum denegare cur iniquius quàm mutuū. 29.2.1
Destillationes quando pituitosis accidūt. 1.9.17
Destillationes quare ex capite 2.17.4
Destillationes solent præcedere stemutamētum 10.53.11
Destillatio homini quare,& non cæteris, & modus 10.53.13
Dextrę mobiliores sinistris 31.25.1
Dextra laborare valemus 5.32.2
Dextra quomodo differt à sinistra 31.19.3
Dextra q̄re prę̄stātior sinistra.31.12.6.& 31.13.1
Dextrarum partium differentia in efficiendo & non patiendo est sita 31.13.4
Dextra exercitatione assuescit,aptiórque fit 31.12.4
Dextra cubantibus parte cur somnus magis accedit 6.5.1
Dextrarum partium mouere interest 6.5.5
¶Diameter qd.15.1.3.& quare dicitur. 15.2.1
Diapason omnium suauissime personat. 19.39.4.& cur omnium pulcherrima 19.35.1
Diapason magadare consueuerunt 19.17.1
Diapason sola consonantia cur cantatur.ibidem.
Diapason in proportione dupla cōsistit.19.42.6
Diapason Terpandri tempore est appellata 19.32.4
Diapason sola ex fidibus iter se obsonis. 19.17.2
Diapason quomodo capiatur 19.13.5
Diapason obsonum 19.39.2
In diapason cur graue quidem acuti antiphonū accipi potest,grauis vero acutum non potest. 19.23.1
Bis diapason cur coaptari potest,non bis diatessaron & bis diapente 19.42.1.&.19.34.1
Diapason antiphonum cur ita latitat vt vnisonum esse videatur 12.14.1
Diapason quare nō dicimus ratione numeri octo,vt diatessaron & diapente 19.32.6
Diapente sesquialtera constat.19.23.10.& 19.42.2
Bis diapente cur coaptari non potest.19.42.1. & 19.34.1
In diapente cur nunquam antiphonis cantatur 19.19.1
Diatessaron in proportione sesquitertia.19.35.9 & 19.42.3.& 19.23.11
Bis diatessaron cur componi non potest.19.34 1.& 19.42.1
In diatessaron cur nunquam antiphonis cantatur 19.19.1
Dicentes qui conturbantur,vehementer sitiunt 27.3.16
Diesi distant hypate & parhypate 19.4.1
Dies maxime variant orionis exortu. 26.14.1
Dies tertius decretorius 26.15.2
Diffidimus quibus,nunquam ijs oblectamur 18.10.2
Digitis vice mutata implicatis cur vnū duo esse videtur 31.11.4.& 31.18.3.&.35.10.1
Dionysius tyrannus aliquantum temporis à potu solito destitit,& tabe protinus interea laborauit. 28.1.1
Discere delectabile 19.5.3
Discitur facilius per exēpla & fabulas. 18.3.3
Disputatio cōtentiosa cur ingenia exercere possit 18.2.1
In disputationibus cur sit contentio & nunquā nugatio 18.8.1
Dithyrambi successerunt antistrophis.19.15.7
Diuitiæ cur vt plurimum à prauis potius quàm à bonis habeantur 29.8.1
Diuites cur continentes recensemus 28.4.1
Diuisa omnia numerum recipiunt 16.7.2
¶Dolia si in domo fuerint inania & operta,cur domus resonantior efficitur 11.8.1
Doliorum similium si alterum inane,alterum dimidiatum sit,cur echo diapason resultabit 19.51.1

Universidad de Deusto
Biblioteca

Dolium si humore plenũ fuerit,& humor diffundatur in vtres, cur nõ solum cũ vtribus recipi ab eodem possit, sed etiã locum relinquere quo etiam plus humoris capiatur 25.8.1
Dolium idem cineris & aquæ tantundem simul capere potest quantum plurimum vtriusq; seorsum infusi capiat 25.8.10
Dolor refrigeratio pectoris 11.13.10
Dolor capitis magis infestat postridie à vino diluto,meracius tamen,q̃ ex mero 3.14.1
Dolentes cur clamant,metuentes silent 27.9.1
Dolemus quare vicem eius quem aut secari aut vri aut torqueri videmus 7.3.1
Domus nuper illita cur magis resonet 11.7.1
Domus cur magis resonat,si quis vasa inania obruerit 11.9.1
Domesticum omne melius 10.44.18
Domicilia cur amplius resonent vasis figulinis opertis in eis existentibus 11.8.1
Dormientes retinere potius possunt quàm emittere 33.15.14
Dormientes immodice minus colore hilarantur. 2.3.14
Dormientes cur crebrius reddimus spiritũ quàm ducimus 11.41.3
Dormire minus possumus conuersi ad lucem. 6.7.2
Dormientium imæ partes calidiores 33.15.4
Dormientes non sternutamus 33.5.7
Dormiamus quare 33.15.17
Dormiens cur oculos submittit. 4.1.1
Dormientes cur magis sudamus quàm vigilãtes 2.28.1.& 2.16.1
Dormire cur non valeant qui rigent 8.19.1
Dormiunt qui,si legere cœperint 18.1.8
Dormimus quare potius dextra 6.7.1
Dormientibus semen celeriter profluit 4.5.4
Dormientes suauiter & grauiter cur nõ somniãt 30.13.1
¶Dulce leue.23.20.7. dulcis succus calidus 22.12.3
Dulcia gustatu suauissima 21.13.10
Dulcibus quàm acribus cur ocyus impleamur. 22.2.1.& 22.3.1
Dulce terreum 23.26.1
Dulce cum acido si misceatur,totum dulcius resultat 13.9.2
Dulcia cur minus dulcia sentiantur calida quàm refrigerata 22.12.1
Dulcedinis fructuum ratio 20..20.4

E.

EBrij nonnulli sedata ebrietate cur se enecant 30.1.161
Ebriosi attoniti & stupidi fiunt à potu. 3.28.2
Ebriosos tremere ex frigiditate indiciũ.3.25.37
Ebriati leuiter iudicãt sed praue,& quare 3.2.5
Ebriosi cur solis calore gaudere maxime soleant 3.28.1.& 3.31.1
Ebrij quare amentes 30.13.7
Ebriati leuiter quare magis peccant vel delirant, quàm qui grauiter se inebriarunt vel sobrij manent 3.26.1
Ebriati leuiter quare existiment sese ab alijs contemni,& cur alios contemnunt 3.2.7
Ebriantur minus qui calice amplo & fœcundo hauriunt 3.12.2
Ebriati leuiter quare delirant 3.2.1
Ebriosi cur tremunt 3.5.1.& 3.25.1
Ebriosi nonnulli attoniti facti, cum perfrictione & carnibus in cibo vterentur 3.25.6
Ebriosorum semen cur infœcundum 3.4.1
Ebrij post potum stupidi & attoniti 3.31.3
Ebrij quare obmutescunt 3.25.27
¶Echo quid 19.43.4.quomodo fiat,& vbi.11.51.1.& quare.11.23.1
Ecnephiæ,id est procellæ. 26.15.3
¶Edimus minus,q̃ à cibo abstinem⁹.10.33.10
Edentes vel bibentes plus æquo cur laborantes magis fatigantur q̃ ieiuni 5.7.9
¶Effectus idem plurium an à vi eadem 9.6.1
Efflatio quid 34.7.8
¶Æger quare quiescere, immotúsq; quoad fieri potest iacere debet. 1.57.7
Æger quare obuelandus & operiẽdus.1.57.11
Ægri quare acutam emittunt vocem 11.13.6
Ægrotantia omnia colorem priori contrariũ trahunt 9.2.3
Ægrotantes cur acute sonent 11.6.27
Ægrotans primum recreandus forbitionibus. 1.52.3
Ægrotantium proposita animi vitiosa,animúsque quiescere nequit 30.13.31
¶Elementa sincera súsq; déque sunt 31.30.2
Eliquari quid 23.22.1
Elixa humidiora molliorãque 20.5.2
Elixa cur alia,alia assa melius edi possint 20.5.1
¶Empedoclis sententia de lapidum creatione. 24.11.3
Empedocles fuit melancholicus 3.1.17
Empedoclis carmen de tritico 21.22.10
¶Enæmi medicamẽti quænã sit virtus. 1.33.1
¶Epiala laborãtes simul frigẽt & sitiũt.27.2.7
¶Equapium,vide Hipposelinum.
Equi cur minus monstra pariant. 10.60.1
Equi quare habent plus excrementi humidi. 10.58.1
Equus dũntaxat coïtu prouenit 10.64.1
Equorum cicatricibus cur pili euenire possint,homini non possint 10.29.1.& 10.31.1
Equus pilum deciduum gerit 10.62.2
Equus quare tardius q̃ homo parit 10.11.4
Equus cur equo gaudet 10.51.1
Equi reperiuntur feri 10.44.3
Equi albi cur vt plurimũ oculis cæsijs 10.13.1
Equitantes assidue cur libidinosiores 4.12.1
Equo currentes,quo celerius currũt,eo magis lachrymantur 5.35.1.& 15.13.1
Equo currentes cur minus decidunt 5.39.1
Equi vulua dura 10.11.5
¶Erroris plus solet cõmitti ĩ celeritate. 19.46.3
¶Esculenta alia, alia inesculenta cur experimur 20.6.1
Esculenta male olida cur minime his olere videtur qui illa ederint 13.2.1
Esse suauius q̃ non esse. 10.33.9
Esurire cur protinus ab exercitatione non incipimus. 5.30.1
¶Eurus ab ortu 26.29.8. quare magis aquam agit.12.

Euro spirante cur omnia maiora videntur 26.55.1
Eurus cur fauonio aqua fertilior 26.29.1
Euaporationes terræ quando magis fiunt 25.18.5
¶Exhalatio aliâs frigore,aliâs calore fit.14.2.3
Excessus omnes temperamentum peruertunt 14.1.4
Excrementa non sunt nostra 4.14.12
Excrementum putrescens morbum committit 1.54.8
Excrementis singulis locus à natura determinatus 4.27.2
Excrementum omne ex cibo , ex copiosiore copiosius 10.58.3
Exemplis facilius discitur 18.3.3
Exercitatio sanguinem efficit sicciorẽ. 31.14.2
Exercitatio corporis cur incommoda oculorum acumini 31.14.1
Exercitati sicci siticulosique 3.15.5
Ab exercitatione cur non protinus esurire incipimus 5.30.1
Exercitati cur frigus vehemẽtius sentiunt quàm inexercitati 8.6.1
Exercitati cur vocem reddunt acutam.11.21.1
Exercitationi quæ accidunt 5.30.1
Ab exercitatione quare nõ protinus cibus sumi debet 5.28.1
Exercitati corpora habent spiratiora 8.6.3
Qui se exercent quare amplius à sole vruntur cum sedent quàm cum mouentur 8.6.1
Expastationis quæ causa 24.9.5
Expergefactio quomodo accidit 10.33.4
Expiratio caloris emissio 11.14.7
Expiramus quando vehementer,quare iterũ exspirare nequeamus 34.8.1
Extenuati,inde multum meri hauriẽtes,cur moriuntur 3.22.1
Extrema cuiuscunque generis moueri facile possunt 1.15.2
Extrema cur formari in orbem soleãt. 16.10.1
Exuperantiæ nimiæ quare morbos committunt 1.1.1

F.

FAba cur tollit vibicem 9.6.6.
Fabulis facilius discitur 18.3.3
Faciem cur effigiare consueuerunt.36.1.1
Faciem concernentia 36.per totam
Facies cur maxime sudet 2.10.1.& 2.17.1 & 36.2.1
Facie cur maxime oriuntur vari 36.3.1
Faces ardentes cur ictum faciunt imbecilliorem 11.10.4
Famem cur magis tolerare possimus q̃ sitim 28.5.1.& 28.6.1
Fames diutina quare affert pedum tumorem. 1.5.1
Familiæ quàm testamenti ratione cur potius sententiam fieri solitum sit in foris nonnullis 29.3.1
Cum familiaribus quomodo agimus cũ eos deliquisse suspicamur 29.13.44
De familia ementiri non licet 29.3.2
Farinarum tum tritici tum ordei consyderatio 21.per totam
Farinæ triticeæ primum cur candidius , ordeaceæ vltimum 21.3.1.&.21..7.1
Farina triticea cur oleo instillato reddi possit candidior 21.1.1
Farina aqua subacta cur meli⁹ coëat quàm oleo quod est tenacius 21.17.1
Farina tota cum aqua cur leuior q̃ seorsum humor & farina 21.18.1
Farina spissescit si plenius atteratur 37.5.5
Farina mulso subacta cur rigidior reddatur vbi decocta est,q̃ aqua subacta 21.11.1
Fascinatio quo suspecta fit 20.34.2
Fascinationis remedium quare ruta 20.34.1
Fatigatio macerat & colliquefacit 5.7.12
Fatigationes cur melius cessant cum quis ex aqua oleo permista se perfricuit 5.6.1
Fatigamur quare magis locis æqualibus q̃ inæqualibus 5.10,1.&.5.23.1
Fatigatis cur in somnis profluit genitura. 5.31 1.& 3.32.10
Fatigatis cur præcipitur vomendum,cum vomitus sit laboriosus 5.7.1
Fatigatio,vide etiam Lassitudo.
Fauces quibus asperiores reddantur 11.64.3 & quibus angustiores.11.18.2
Fauonius ab occasu.26.34.6.& 26.29.8.& 26 36.4
Fauonius temperatus,& vere spirat 26.33.7 & 26.57.3.& 26.33.5
Fauonius cur serenus & iucundissimus omnium ventorum. 26.33.1.& 26.24.2.& 26.57.1
Fauonius minus frigidus q̃ aquilo 26.54.4 & quando spirare incipit.6
Fauonius cur ventorum omnium lenissimus & frigidissimus, duobúsq; temporibus maxime spirat,& quibus 26.54.1
Fauonius cur horis pomeridianis spirare soleat, & non mane 26.34.1.& 26.36.1
Fauonius quare noctu quiescit 26.54.16
Fauonius & mouetur ab austro & mouet aquilonem 26.33.15.& 26.57.7
Fauonio afflante cur canes vestigia minus valeant comperire 26.24.1
Fauonij quibus prodeunt 26.23.3
Fauonius cur nubes maximas agit 26.26.1
Fauonius nubes abigit 26.29.4
¶Febris calor totius corporis 1.20.16 &.1.8.11
Febrium principium vnde 34.4.3
Febrificæ qualitates,caliditas & humiditas 26.52.3
Febris non oritur nisi per excessum caliditatis & humiditatis 1.23.3
Febris cur non contagiosa 7.4.2
Febrium rigor vnde 3.25.25
Febrientes cum febris cessauerit,cur cantare nequeunt 11.22.7
Febrientes vbi ludunt potius quàm dolent, ij leuati malo indolere incipiunt 3.17.16
Febres quare excitant austri flecti 1.23.1 & 26.52.1
Febrientium sorbitio sit quæ parum alat, & satis refrigeret 1.37.8
Febrium ardores cur potius fiant in frigidissimis terris 14.3.1

Universidad de Deusto
Biblioteca

Febres ardentes autumno & hieme potius oriuntur 1.29.1
Febris ardentis lingua index 34.4.1
Febres quando æstate graues 1.8.2
Febrientibus cur potio sæpe & paulatim submiſtranda 1.57.1
Febribus intermittentibus quæ agenda ante acceſſionem 1.57.14
Febris quartana, vide Quartana febris.
Fœminæ cur potius fiunt auſtrino flatu. 14.5.1
Fœminæ minores maribus esse solent 10.38.8
Fœminæ cur intento corpore mingunt. 10.22.1
Fœminarum corpus qua perficitur magnitudine 10.38.14
Fœminæ oblæsæ mares integri 10.10.3
Fœminæ breui perficiuntur, mares longo tempore 10.10.4
Femora cur in orbem formari soleant 16.9.3
Femora cur magis quàm tibiæ fatigãtur. 5.26.1
Femoris parte media cur in itinere potiſſimum fatigari ſolemus 5.20.1
Femora carnis copiam ſuſtinent 5.26.11
Femora cur in deſcendendo, tibiæ in aſcendendo laborant 5.24.1
Femora continentiore conſtant natura quàm tibiæ 5.26.4
Ferrũ ignitũ carbone calidius ſentitur. 30.1.85
Ferit acrius quod durius 9.8.3
Ferulæ ictus cur magis doloroſus quàm alicuius durioris 9.8.1
Per ferulam cur non tranſpicitur 11.61.13
Ferula cur ambitum plagæ rubidũ, medium album efficit 9.3.1.& 9.4.1
Ferum omne prauum natura 10.44.18
Fœtida omnia incocta 12.12.6
Fœtida concoctioni inepta 20.16.7
¶Ficus calida eſt,& indicia 20.18.4
Ficus nouiſſime eſitatæ vltimæ euomuntur. 22.1.4
Ficus ſi in furno ſiccentur, cur duriores efficiuntur, quàm ſi exemptæ foris refrigerentur. 22.10.1
Ficuum poſt eſitationem cur vinum ſuperbibendum vel aqua 22.8.1
Ficus cum molles & dulces, cur dentes offendãt 22.14.1
Fides perfacilis quam teſtimonium fecerit. 18.3.7
Fidibus obſonis cur accidit quòd vocem obtinerant nerui eiuſdem 19.18.1
Fidi grauiori cur ſemper committitur actus modulandi 19.12.1
Fidicines omnes probi crebro ad mediũ veniunt 19.20.7
Fieri aliquid ex aliquo bifariam 30.7.19
Figura orbicularis pulcherrima 16.10.2
Figuræ in multo plenius oſtenduntur 1.53.5
Figura compoſita deſtruitur per lineas ſecta. 15.1.8
Fines cuiuſcunque generis facile moueri poſſunt 1.15.3
Fiſtulis quomodo aures falli poſſint 19.14.6
Fiſtularum vox quæ per medium foramen emergit, diapaſon reſonat cum ea quæ per totam ſi ſtulam promitur 19.23.4
¶Flammæ ab aqua calfacta differẽtia 24.3.2
Flatus quid 23.10.2
Flatuũ mutatio pro temporis cuiuſdam mutatione accipi debet 1.3.12
Flatus alui expiratio 33.9.3
Flatibus cur homo redundat 10.5.2
Flatus nonnulli cur mali odoris 13.4.7
Flatũ emittere quare non oportet niſi res vrgeat 4.9.1
Flatibus via multifariam præſtatur 10.43.8
Flatuoſa libidinem mouent 30.1.70
Flatuoſa ſunt vinum & atra bilis 30.1.175
Flatuoſa vitia atræ bili attribuuntur 30.1.55
Flentes quare vocem mittunt acutiorẽ. 11.15.1 & 11.50.1.& 11.13.1
Flores cur minus ſuaues è propinquo 12.2.1. &.12.9.1
Flores contuſi cur deterius olent 12.9.4.& 13.3.1. & 12.11.5. & cur è longinquo ſuauius 12.4.1
Florũ quibus odores conficimus, alij contuſi vel concalfacti, vel excitati exoleſcunt 13.11.5
Fluctus prælti pelagi cur ſuperfrangi nõ ſoleãt, ſed paruſ tantum 23.1.1.& 23.24.1
Fluctus altioris pelagi cur tardius deſiſtũt quàm breuioris 23.17.1
Fluctus maris cur interdum præcedant ventos. 23.11.1.& 23.28.1.& 23.3.1
Fluctus cur ventũ præ ſe omnes ferãt 23.10.1
Flumina quare pinguntur pallida 23.6.8
Flumina ſua natura frigida 23.16.6. & 10. & fluminibus cur mane aura ſpirat frigida: è mari non 23.16.1
Fluxio exercet mero deditos 3.5.31
Fluxio, vide etiam Deſtillatio.
¶Fortes calidi natura 14.8.3.& 14.16.3
Fortes cur magna ex parte vinoſi 27.4.1
Fortes cur qui frigida incolunt loca 14.16.1. & 14.8.1
Fortitudinem cur maxime honore proſequũtur reſpublicæ, quæ tamen virtutum præcipua nõ eſt 27.5.1
Fortuna cæca 29.8.2
Foueæ terram exemptam cur recipere nequeãt. 25.8.28
Fouea ſi in domo fuerit, domus reſonantior erit. 11.8.3
¶Freſum omne cur expaſlatur 24.9.1
Fricationes ſiccæ cur carnis ſoliditatem molliantur 37.5.1
Fricatio cur corpus amplius implere poteſt quàm curſus 37.6.1
Fricationis vtilitas 5.14.2
Fricationes cur carnem augent 37.3.1.& carnem elaxant 10
Fricationem pleniorem quæ experiuntur, denſantur 37.5.3
Frigus contrahit 13.5.4. & 24.14.4. aſtringit & conſtipat 14.8.8.& calidum humorẽ congelat 8.18.3.
Frigus an è terra 23.34.4
Frigus lachrymas mouet 5.35.3.& 5.13.4
Frigus quando nobis acrius 8.13.10
Frigus cur ſit amplius mane q̃ nocte & 8.13.1

Frigus quare vehementius ſentiunt exercitati q̃ inexercitati 8.6.1
Frigiditas horrorem inuehit 7.5.15
Frigus cur acrius aëre ſudo q̃ nubilo 25.18.1
Frigus internum pilos erigit 3.25.24
Frigora & æſtus cur intentius fiant in Ponto. 25.6.1
Frigus quare perniones facit & tollit 1.56.1
Frigore cur vox grauior 11.18.1
Frigore ambuſtis quare proſit aqua tam frigida quàm calida 1.55.1
Frigus cauſa mortis ſumma 1.17.2
Frigidos ſedile extenuat 6.1.4
Frigere maxime ſolemus à vomitu 8.13.11
Frigentes ſingultiunt 33.13.2
Vbi friximus cur eodem à calore vehemẽtius vrimur, atque dolemus 37.4.1
Frigẽtibus ſemen aliquando excurrit 4.8.6
Frigentes vehementer ſi ſtatim copioſo igne calfiunt, indoleſcunt: ſi paulatim, recreantur. 8.15.1
Frigidorum locorum incolæ fortes, fidentes & ſperantes 14.15.5
Frigidorum locorum incolæ ad calidorum incolas ſunt veluti iuuenes ad ſenes 14.15.9
Frõte quare primũ & maxime ſudemus. 2.17.8
Fructus concernentia 22. per totam.
Fructus quid 20.3.3
Fructuum alij cur partem radici proximã amariorem, aliqui poſtremam ſuperiorem. 20.25.1
Fructuum acerrimorum cauſa 20.20.11
Fructus cur dulciſſimi in terra Attica 20.20.1
Fructus nuper æditi dilutiores 20.30.5
Fructus arborum vtribus vehementer inflatis cõtenti, cur valeant incorrupti edurare 22.4.1
Fructus peracta cõcoctione decidant eſt neceſſe. 20.31.4
Fructus quare maturantur paleis 22.13.1
Fructus noui quare morboſi 1.25.9
A fructuũ eſitatione cur vinũ merum vel aquam ſuperbibere debeamus 22.8.1
Frumentum cur acrius in campo gelu deuritur, lacu vel diminuto vel exiccato 23.34.1
Frumentum in Ponto frigori expoſitum cur diu reſeruari integrum poteſt 14.2.1
Frumẽtũ apud Scythas diu in terra manet propter copiam niuis: & vbi emerſit, celeriter creſcit 20.21.6
¶Fumatio non niſi cum lachryma eſt. 10.50.2
Fumus & vapor quomodo differunt 12.10.1
Fumus citiſſime oculis protendentibus occurſat 31.6.2
Fumus cur oculos potius infeſtat 31.22.1
Fumo cur homo maxime affici poteſt 10.50.1
Functio expeditior dum in latus cubamus ſiniſtrum 6.7.4
Fur merito damnis punitur grauioribus qui locis publicis quàm qui priuatis furtum egit. 29.14.32
Super furto ſtatuta & leges 29.14.1
Furibus cur damnum capitale ſtatutũ ſit: ſuper contumelia quæ grauior eſt, non 29.16.1
Furtum ſit nulla neceſſitate humana 29.16.5
Furta voluntate amplius inique committuntur. 29.5.6
Furati ex balneis, aut paleſtra, aut ex foro, aut loco publico cur morte mulctãtur: ex domo autem priuata furti pretium duplum exoluunt. 29.14.1.
Furioſis oculi nigra pars in angulum exteriorem conuellitur 31.7.22

G.

Gallinæ cur furiant cum incubant. 10.37.6
¶Gelu ſiccitatis exceſſio 1.17.9
Gelu vrit 3.25.15
Gemini cur in animaliũ cæterorum genere æque ſeruari poſſint, in hominum autem nõ poſſint. 10.30.1
Genitura quid 4.16.9
Genituræ pro fluuium quibus accidit 3.32.13
Genitura cur in ſomnis profluit ijs qui aut labore laſſeſcunt, aut tabe conſumuntur 5.31.1
Genitura quo argumento frigida 4.33.2
Genitura quorundam piſcium lauamẽtum redolet 4.30.4
Genitura in ſomnis cur præ libidine profluat. 33.15.6
Genitura quare profluit fatigatis 3.32.10
Genituræ profluuium multis conturbatis & perterritis 27.11.9
Genuum flexus ſecundum naturam antè fit. 5.19.6
Genibus cur magis laboramus aſcendentes, deſcendentes cruribus 5.19.1
Geryonis tragœdia 19.49.4
¶Gibborum halitus cur grauior 13.10.1
Gignendi facultas cur tollitur varicoſis 4.21.1
¶Glaciem humefacit ignis 3.16.6
Glandes acerbæ 22. 11.2. inueteratæ fiunt amaræ 20.25.7.& quam habent partem amariorem 2.
Glandes toſtæ refrigeratæ cur deteriores. 22.7.2.
¶Gradus per ſingulos quod paulũ redditur, multum id per multos exultat 5.23.6
Grando concoctionis indicium 26.3.5
Grando quid in corpore 34.4.7
Grandinum ſuillarum lingua index 34.4.1
Grauedo ſiue coryza quomodo accidit. 10.53.31
Grauedo cur non pro numine habetur 33.7.1
Grauedine homo maxime tentatur 10.53.2
Grauedine conflictantur pueri 1.16.9
Grauedinem maxime ab hominibus ſentiunt aues 10.53.38
Grauidæ quando vere & æſtate abortu periclitantur 1.9.5
Graue fertur deorſum ſecundum naturã, ſurſum præter naturam 2.38.4
Graue omne tendit deorſum 14.6.3.& 1.18.3
Grauis cur ſonum valeat acutę 19.8.1
Graue generoſius acuto 19.33.4
Graue exprimi facilius acuto poteſt 19.7.5
Grauius cantãtes ſi abſonant cur facilius deprehendi poſſunt, q̃ qui cantant acutius. 19.21.1
¶Guſtus voluptate exuberantes cur incontinentes dicimus 28.7.1
Guſtu & tactu ſolum cur incontinẽtes dicimur 28.2.1

Universidad de Deusto
Biblioteca

H

HAbituum corporis distantiæ 6.1.1
Habitus inuitat ad opus 6.7.6
Habitus non idem idoneus sanitati & robori 8.6.6
Habitus cur per aliquas sciẽtias,per aliquas non haberi censetur 30.2.1
Halitus fœdi in viuis causa 13.4.11
Halitum cur ex ore tum calidum,tum frigidum reddere possumus 34.7.1
Halo,vide Area.
Halteribus innititur saltans,& plus salit 5.8.4
¶Hectici cur vocẽ acutam proferũt. 19.37.11
Hellesponto mouet imbres aquilo 26.58.5
Hemisphærium quomodo necessario exultat in bullis 16.2.3
Heptachordo veteres triten demebant. 19.7.2
Heptachordi neruus medius acutissimus est primi tetrachordi 19.33.2
In heptachordo cur veteres hypaten & non neten reliquerunt 19.7.1.& 19.48.1
Heracliti schola de vniuerso corpore nostro.13.6.3.& eius sententia de creatione lapidum & terræ 23.30.10
Herbæ genus cur tantummodo ad semen vsque viuere possit 20.7.2
Herbæ nonnullæ cur euulsæ germinare possint. 20.26.1
Hercules atra bile vexatus & morbo comitiali. 30.1.5
Heroës soli duces veterum 19.49.8
Hesiodi carmen de cõcubitu tam viri,quàm mulieris 4.26.2
Hæsitas linguæ quid 11.30.8
Hæsitantes lingua cur vinolenti fiunt.11.38.11
Hæsitantibus lingua cur impetus dicendi præruat 11.38.8
¶Hiems frigoris excessio 1.17.9
Fit glacialis hiems boream si duxerit auster,cur dici soleat 26.48.1
Hieme pars interior calidior 24.13.5
Hieme melius concoquimus, & sanius viuimus. 1.28.3
Hieme cur sumus somnolentiores 11.17.3
Hieme an potius sudandum 2.21.3.& 2.33.1
Hieme quare minus sudamus quàm æstate.2.40 1.& 2.42.1
Hieme cur minus olfacimus minimẽque per gelu & glaciem 12.6.1
Hiems vnde fieri solet 26.6.2
Hieme cur voces nostræ grauiores 11.17.1
Hieme cũ currimus quare magis rigemus quàm cum stamus 8.11.1
Hiberno tẽpore cur flatus de ortu spirare mane, æstiuo de occasu post meridiẽ cõsueuit.26.56.1
Hibernis locis cur æstus vehemẽtiores quàm tepidis 14.13.1
Hieme morbi calidi & humidi 1.6.7
Hiems quando grauis esse soleat 1.20.1
Hieme quare potius febres ardentes oriantur,æstate rigores 1.29.1
Hieme cur minus quàm per æstatẽ, sed grauius ægrotetur 1.28.1
Hieme pereunt potissimum morbo longo laborantes 1.17.1
Hieme quando dolor capitis, rauedtas & tussis oriuntur 1.10.1
Hieme quare laborantes magis emoriantur. 1.25.1
Hypate antiphonũ magis reddebat quàm nete. 19.7.4
Hypate & nete extrema concentus 19.45.6
Hypate diesi à parhypate discrepat 19.4.1
Hypates & parenetes eadem videtur esse vox. 19.4.3
Post hypaten aptissime canimus neten.19.43.3
Hypate cur facile cantatur,parhypate difficile. 19.4.1
Hipposelinũ anno postero fructũ affert,cũmque attulerit exarescit 20.7.4
Hirciũt quare coëuntes aut qui ætate veneri sufficienti sunt,puer autem non 4.25.1
Historias rem vnam exponẽtes cur libentius aut dimus q̃ quæ plures 18.9.1
Histrio simul & certator & simulator est. 19.15.18
Histrionẽ cur non appellamus callidũ 18.4.2
Histriones cur mane solent exerceri 11.22.2
Histriones cur moribus improbis vt plurimum. 30.9.1
¶Homeri carmen de zephyris 26.33.2
Homeri carmen de mari nigrescente 23.23.2
Homeri carmen de Bellerophonte 30.1.13
Homeri carmen de Diana 10.38.15
Homines digitis decem lege naturali constant. 15.3.15
Homo natura maxime omniũ calidus & humidus 4.7.2.& 10.26.2
Homo breuissimis naribus 10.20.8
Homo cur homine gaudet 10.51.1
Homo natura calidissima 10.55.2
Homo cur corpore duriori 10.59.1
Homines magna ex parte secũdum naturã proueunt 11.27.5
Homo imperfectus prodit 10.45.4
Homo sero sectatur parentem 10.34.1
Homines ad annum vsq; trigesimum proficiũt, aut copia, aut crassitudine, & quando obarescunt 20.7.7
Homini cur nulla iuba 10.27.1
Homines cur nani 10.14.1
Homo cur tunc pubescit dum coïre posse incipit 4.4.1
Hominis cerebrum maximũ humidissimúmque 10.1.4.&.10.2.2
Hominis vesica qualis 10.42.6
Homo tenuissima cute & flatibus redundans. 10.5.1
Homines feri nonnusquã reperiuntur 10.44.3
Homines natura variis moribus 30.1.40
Homines cur sapientiores locis calidis quàm frigidis 14.15.1
Homo naturali solertia 10.17.2
Homo ingenio cogitationéque plurimum valet 29.7.2
Homo qui adeò eruditus,cur omnium animantium iniustissimus 29.7.1
Homo cur protinus cõtẽtiosus redditur.18.2.2
Homines ingeniosos vel philosophos vel politicos, vel poëtas, vel artifices, cur omnes fuisse

melancholicos videamus 30.1.1
Homines capite minori prudentiores 30.3.1
Homo cur maxime aliud intelligat, & aliud faciat 30.11.1
Homo cur omnium prudentissimus 30.3.1
Homo maxime habet vim imitandi 30.5.4
Homini cur magis credendum quàm cuiquã exceteris animantibus 30.5.1
Homines cur potius iniusti in re pecuniaria videntur 29.1.4
Homines cum orant cur potius exemplis & fabulis gaudent q̃ commentis 18.3.1
Homini tantum loquutio 11.1.13
Homo cur variam & multiplicem agit vocem 11.59.1
Homines multas proferre literas possunt,cætera animantia non 11.60.2
Homo solus compos sermonis 11.57.4.& 11.55.2
Homini qui vigilauerit, cur vox asperior redditur 11.11.1
Hominis vox vna communis cur varia est,cæterorum simplex 11.60.1
Homini vox cur serius perfici solet quàm cæteris 11.58.1
Hominis vox suauior 19.10.1
Homo cur vocem acutiorem mittit cum inualidior 11.40.1
Homini vox vna,multa genera loquẽdi.11.59.2
Homo capite maxime piloso 10.47.5.& 10.61.1
Homini cutis velut affectus carnis est 10.29.2
Hominũ cur pili è cicatrice se promere non possint 10.29.1.& 10.31.1
Hominum pili cur molliores quo prolixiores 10.25.1
Hominis pars prior pilosior, quadrupedum contra 10.52.1
Homini expilato cur pilus durior subnascitur. 10.24.1
Hominum plagam inhabitantium meridianam pili cur duri:contrà,molles inhabitantium sub aquilonem 10.24.12
Hominis pili quare summo dolore euelluntur. 10.24.6
Homines capillo crispo & tortili resimiores. 33.18.1
Homines magni cur maiores esse videntur appositi paruis 17.1.1
Homines omnes tã Barbari quàm Græci cur ad decem vsq; enumerare cõsueuerunt 15.3.1
Homo solus nouit numerare,solus deos colere. 30.5.2
Hominibus cur accidit statim moueri & remini sci 2.2.4
Homo cur oculorum minutum habet interuallum 10.17.1
Homini cur vni vel maxime oculi deprauantur 10.49.1
Homo cur solus vel maxime omnium oculis limis 31.27.1
Homines albi cur oculis vt plurimum cæsijs. 10.13.1
Hominibus acerbis oculi nigra pars in angulum interiorem incumbit 31.7.23
Homo lachrymam maximam mittit 10.50.1
Homo cur vnus canescit 10.62.1. & 10.5.4
Homo solus mutus 11.57.2
Homo cur solus lingua hæsitat 11.57.1.& 11.55.1
Homines lingua hæsitantes cur loqui nequeant voce submissa 11.35.1
Homo surdescit pulmone & arteria obsessis. 32.6.3
Hominum ora qui ieiunarint quare grauius oleant 13.7.1
Homo cur tussit, bos minime 10.1.1
Homo cur minime omnium olfactu valet.33.10 4. & 10.20.3
Homini soli cur sanguis è naribus defluit.10.2.1
Homo cur maxime omnium sternutare soleat. 11.53.1. & 10.20.1. & 33.10.1
Homo cur cibum sæpius humidum capiat,cætera animalia siccum 10.55.1
Homo cur plus excrementi humidi, quàm sicci habet 10.58.1
Homines cur corpore magno,& qui habitant loca frigida & calida 14.8.5
Homines in regione Aristotelis cur parui. 14.8.10
Homines cum excandescunt cur fidibundi reddantur,metuentes contrà afficiuntur 27.3.1
Homines irati quomodo afficiantur 11.63.3
Homo solus cubat resupinus 10.18.2
Homo cur claudus maxime omniũ oriri potest. 10.40.1
Hominum crura carne redundant 10.40.3
Homines pleni cur admodum rigent, cum pingue calidum 8.5.1
Homines raris dentibus cur vitam longam agere nequeant 34.1.1.& 10.47.1
Homines virgulam suæ palmæ habẽtes ductam per totam latitudinem,cur vitæ longissimæ esse possunt 34.10.1
Hominis partes priores infirmiores 10.52.7
Homini coïtus cur semper opportunus.10.46.1
Homo omnium maxime cur post coïtum languescit. 4.6.1.item semen plurimum pro corpore emittit. 2. & quare.4.7.1
Homo duntaxat coïtu prouenit 10.64.1
Homines coïre cupientes cur pudet fateri,bibere & edere non pudet 4.28.1
Homines pilosi cur veneris auidiores.10.26.1.& 4.32.1
Homo cum coït vago animo 10.12.2
Homines cur minus in aqua concumbere queãt. 4.15.1
Homini cõcumbẽti cur oculi infirmãtur.4.33.1
Homines nonnulli cur rem veneream cum voluptate patiantur,& alij vel ipsi agere cupiant,alij pati tantummodo gestiant 4.27.1
Hominis semen liquescit in igne 4.15.3
Homini cur lac minus demulgetur pro portione corporis 10.6.1
Hominum partus euariat prout pater & mater in conceptu afficiuntur 10.12.3
Homo cur non partu numeroso 10.16.2
Homini partus geminus cõtra legem naturæ accidit 10.30.3
Homo cur minus monstra parit 10.60.1

Universidad de Deusto
Biblioteca

Homo cur ſolus varia generationis obtinet tempora 10.40.5
Homo ſolus calculoſus 10.42.1
Homines liberi atq; ingenui ad choreã adire ſolebant 19.15.10
Hominum gibborum incuruorúmque cur haliſtus grauior & fœdior 13.10.1
Homines prius quàm literas ſcirent leges cantabant 19.28.1
Homines praui cur potius diuites quàm boni. 29.8.1
Homines hircientes cur fœdius oleant cũ ſe odorifice vnguentarint 13.9.1
Homo nũquam amittit colorẽ mutatione aquæ 10.7.1
Homo cur viribus debilitatur auſtro flante. 26.44.1
Homini infortunato quàm fortunato iniuria iniquior 29.2.15
Homines mero deditos quæ vitia exercent. 3.5.30
Homines cur maxime fumo affici poſſint. 10.50.1
Homo maxime grauedine tentatur 10.53.2
Homines nonnulli animo defecerunt cũ alios ſuſpendi & ſtrangulari viderunt 7.5.5
Homo ſolus vel maxime morbo comitiali in puerili ætate capi ſolet 10.49.2.& 31.27.2
Homines cur pereant teſte Alcmæone 17.3.15
Homines fortes, vide Fortes.
Honoris iniuria cur minus æſtimetur quàm pecuniæ 29.1.3
Honor maius bonum quàm pecunia 29.1.2
Horror qualis 7.5.26
Horror quare nonnullis ſudoribus excitari poſſit 2.34.1
Horror calida offuſa aqua exoritur 3.25.23
Horrores quomodo fiunt 1.29.4.& 8.18.2
Horreſcimus cur aqua vt frigida, ita & calida. 8.7.1
Horreſcimus cur ad extremã vrinę emiſſionem. 8.9.1
Horreſcimus cur triſtibus auditis 7.5.1
Horrentibus cur pili eriguntur 8.18.1
Horremus quare vbi ſternuimus vel minximus. 8.14.1
Horreſcimus cur frequenter cibo ingeſto. 35.9.1
Horreſcere cur non eiſdem in rebus omnes ſolea mus 35.3.1
Horreſcere cur magis ſolemus cum alius modo quodam nos tangit, quàm cum nos ipſi tangimus 35.1.1
Horreſcimus quibus 35.3.2
¶Humor tenuior quàm terra 11.61.10
Humor ſecundum naturam deorſum fertur 11.45.4
Humor dulcis leuare poteſt, amarus purgare. 23.40.2
Humores potius per æſtatem putreſcũt 2.21.6
Humor alimentum caloris 3.25.26
Humor grauis quia terreus 14.6.2
Humoris in multitudine figuræ: in exiguo colores conſpectiores 1.53.5
Humores calorem ſequuntur 10.53.7
Quæ hument, mollia ſunt 22.10.5
Humidiora contrahi plenius poſſunt 31.25.3
Humidis egent ſiccæ naturæ 10.58.7
Humidiora omnia naturæ calidiora occurrunt. 3.6.4
Humida conſtantes natura cur facile à labore æſtúque ſtrangulentur 5.21.1
Humida omnium difficillima concoqui. 3.14.6
Humidum multum refrigeratũ, & multum frigidum ſe conuertit 3.6.2
Humore in calido quæ pauco tempore maduêre, tument: quæ multum, collabuntur 24.10.1

I

IActurã quãdo minus ægre ferimus 29.2.10
¶Ictus omnis quam vim habet 5.35.12
Ictus cur tumorẽ & liuorẽ ſuſcipiãt. 9.14.1
¶Ieiuni quare celerius coẽunt 4.10.1
Ieiuni minus fatigantur laborantes q̃ alij. 5.7.10
Ieiunantium ora quare grauius oleant 13.7.1
Ieiunium ſitim parere ſolet 13.7.6
Ieiunium vitioſum atrophia vnde 37.3.12
¶Ignis & aër cur non putreant 25.20.1
Ignis minor ab ampliori abſumitur. 3.22.9.& 33.2.4
Ignis cur rugare non poteſt 24.7.2
Ignis quomodo magis affert ſudorem 2.11.1
Igni niſi concedatur ſpiraculum, extinguitur. 1.57.11
Ignis alia exiccat, alia humefacit: glaciem humefacit, ſalem indurat 3.16.5
Igni albedo tribuitur 8.1.3
Ignis ſummum adurere non poteſt, cum ſol poſſit 38.7.1
Ignis flatu excitatur & augetur 1.57.10
Ignis quare imbecillior ab arũdine quàm à ligno 3.5.36
Ignis cur nigrum hominem non reddit, fictile reddit 38.8.1
Ignis vires omnium minuit 22.12.4
¶Ilium dolores medici attribuunt atræ bili. 30.1.55
¶Imaginationem propere ſequi etiam melãcholicum 11.38.2
Imber concoctionis indicium 36.3.5
Poſt imbres cur deſiſtunt flatus 26.3.6
Imber hiems eſt flatib⁹ familiariſſima. 26.28.13
Immodicum minus conſentiens 5.22.6
Immodicũ ſuſpectionem plurium gerit. 17.1.10
Impatibilius quod validius 20.1.2
Imperatorem cur callidum appellare ſolemus. 18.4.1
¶Inanimata quæ concernunt. 16. per totam.
Inciſus ære facilius ſaneſcit quàm ferro. 1.35.1
Incidenda quæ ſint 1.32.1. & 1.34.1
Incocta ſapores habent deteriores 4.13.3
Incontinentia quid 28.3.2
Incontinentes cur tantum ratione cupiditatis dicimus 28.3.1
Incontinentes libidinoſi 28.7.2
Incontinentes cur appellamus eos qui tactu aut guſtu exuberarunt 28.2.1. & 28.7.1
Incontinentes omnino calidi & humidi. 5.31.2
Incorrupta cur edurare poſſint quæ vtribus continẽtur inflatis, aut vaſis bene opertis. 25.17.1
Incrementum à calore 14.8.7
Indiuiduum vnum eſſe apparet 17.1.9

Inedia iram mouet 10.37.6
Inæqualis concentus triſtitia afficit 19.6.1
Inexercitati excrementis redundant, exercitati non 3.15.5
Inexercitati quàm exercitati magis ad vinolentiã vſque potare, & vino facilius ſolui cur poſſint. 3.15.1
Infantes imbecilles & læſi quando gignuntur. 1.9.8
Infantes more brutorum vociferantur 11.30.4
Infans in quoq; genere ſimilis fœminæ. 11.24.3
Infectores res inficiendas humoribus quibuſdam acerbis quare ante immergant 22.11.7
Infinitum quod determinatũ non eſt 5.25.10
Infirmius natura integitur 10.52.4
Inflammationem tollere volunt qui aceto faléve perfricandum cenſent 9.1.10
Inflammatio vbi feruens oritur 1.6.4
Inflammationes cur alij frigefaciendo alij calfaciendo ſanent 1.45.1
Ingenia cur exercentur in diſputatione cõtentioſa 18.2.1
Ingenio quare non valent qui loca habitant frigida 14.15.4
Ingreſſus ex quibus conficitur 10.28.3
Ingreſſus in partem priorem maxime. 10.17.7
Ingreſſus omnis cõficitur attollentia & poſitione 5.38.1
Ingreſſus per accliuia cur plus ſudoris promittit quàm per decliuia 2.38.1
Inguina per ictum quare oriuntur 5.26.7
Inguinum abſceſſus medicamẽtis potius curandi 1.34.2
Inhorreſcere, vide Horreſcere.
Iniuria multis aduehi poteſt modis 29.13.39
Iniuria homini infortunato quàm fortunato iniquior 29.2.15
Iniuriæ cur nõ ſicut in pecunijs ita in cæteris amplificentur 29.5.1
Iniuria maior quæ in maius bonum eſt accepta. 29.1.1
Iniuria grauior quæ ex conſulto 29.13.48
Iniuria pecuniæ cur maior æſtimetur quàm honoris 29.1.3
Inopia vitia gignit & auget 30.9.5
Inſania melancholicos rapit quando 1.12.7
Inſani quare amentes 30.13.7
Inſania laborantes vini cupidi 27.3.12
Inſomnia qui tenentur 3.24.5
Inſomniæ quomodo accidunt 18.7.20
Inſpiratio quid 11.14.5
Inſtrumẽtorum priorum priores eſſe facultates. 30.4.17
Inſtrumenta nobis duo, quorũ opera inſtrumentis externis vti valemus 30.4.2
Intelligentia hominis quando ſuo fungitur officio 30.13.2
Intellectiones animæ quæ vigiles & quæ non vigiles 18.7.21
Intemperãtem hominẽ cur appellamus. 28.2.6
Intemperatum corpus minus ægrotat, ſed difficilius curatur 5.22.10
Inteſtinorum difficultates quando autũno ſolent euenire,& quomodo fiunt 1.19.3
Inteſtinorum difficultates quando mulieres torquent,& quare 1.9.18
Interna omnia infirmiora 31.22.2
Inuentio ex habitu 30.2.3
¶Ira ex igne 8.17.2. & quid 2.26.9
Iram ſedat aqua frigida 8.17.6
Ira timiditati contraria 8.17.1
Iram quare extenuatio mouet 10.37.6
Iræ quomodo cum ratione 28.3.4
Iraſcentibus vocabula commoda 27.3.8
Iraſcentibus quæ accidunt 27.3.3
Iraſcentibus labrum inferius laxatur 27.6.8
Iratis cur oculi rubeſcunt 31.3.1.& 32.8.1
Iraſcentes cur non rigent 8.17.1
Iris an arbores reddat odoratas quibus decubuit 12.3.1
Irrigata aqua frigida cur dulciora 20.29.1
Irrigationes cur fiũt mane & noctu, & non meridie 20.15.1
¶Iter cur longius tum eſſe videtur, cum ignari ambulamus, quàm cum gnari 5.25.1
Iter æquale quare ocyus cõficitur quàm inæquale 5.10.1. & 5.23.2
Itinere lõgo peracto cur ſi quis ſe ſuper ſummos conſtituerit digitos, calces pedum concutiuntur proníque deorſum labuntur 5.15.1
¶Super iudicijs pulchra 29.13. per totam.
Iuſto qui ſe iunxerit iuſtior efficietur 29.10.3
Iuſtos pauperes cur recenſemus 28.4.2
Iuſtitiam concernentia 29. per totam.
Iumenta non facile mouentur 7.2.5
Iumentorum veſica qualis 10.42.2
Iumentis quare crepitus alui multus 10.43.5
Iumenta cur non ructare ſoleant 10.43.1
Iuuenes humidi & calidi multum 3.33.2
Iuuenes conſopitos vrinæ excitatio ſæpe latet. 3.33.7
Iuuenes quare potius quàm ſenes immingãt vbi vino ſe inebriauerunt 3.33.1
Iuuenes quare potius vitam laqueo finiũt quàm ſenes 30.1.150
Iuuentus ſpe plena 30.1.146
Iuniorum vlcera promptius compaginantur, q̃ ſeniorum 32.7.6
Iuniorum natura ſomnolentior 3.33.5
Iuniores cur ocyus diſcimus, ſeniores mente valemus 30.4.1

L

LAboris auctio & cibi diminutio cur ſalubris 1.47.1
Labor actius opprimens quæq; corrumpit 9.3.5
Laborantibus vires augentur 2.5.4
Tam laborantibus, quàm fruentibus ſolatio cur tibiam adhibere ſolemus 19.1.1
Laboratur præcipue propter cõtinui diſtractionem 5.26.4
Labore diſſoluti cur mole corporis contractiore ſunt, vocémque acutiorem reddere putentur. 5.2.1
Laboratur minus cum motus non eodem agitur habitu 5.10.2
Laborantium cur pingue abſumitur, caro non emaceratur 5.4.1
Laborantes ceſſantes cur ſudare incipiunt. 2.20.1

Universidad de Deusto
Biblioteca

Laboraſſe quàm non laboraſſe melius perpetuo. 2.30.2
Labrum inferius cur tremit metuentibus. 27.6.1 &. 27.7.1
Labrum inferius pendet & laxatur iraſcentibus. 27.6.8
Labrũ imum hominis irati tremiſcit 5.15.11
Labris cur maxime titillamur 35.7.1
Lac excrementum 10.6.8
Lac quare non medicamentum 1.48.9
Lac medicamentoſum ſed quantitatis ratione. 1.43.12
Lac bibitum cum farina ordei quare dulcius ſentitur 21.19.1
Lacerti cur formari in orbem ſoleant 16.9.4
Lachryma ſudor quidam 5.35.6. & quare ſalſa 7.
Lachrymam ciet res calida, vt ſol 5.13.5.& 5.35.1
Lachrymam mouere poteſt frigus 5.13.4.& 5.35.3
Lachrymam oculus perfricatus reddit 31.1.2
Lachrymas mouens cuius naturæ eſſe debeat. 20.22.12
Lacus quare candidus pingitur 23.6.9
Lacus omnes quàm mare candidiores 23.6.5
Lacu vel diminuto vel exiccato cur frumentũ in campo acrius gelu deuritur 23.34.1
Lacus cur arenam nullam faciat, vel minus q̃ mare & fluuius 23.33.1
Lacus Peſa qui potu idoneus cur lauat ſimul & purgat veſtimenta 23.40.1
Lana quare minus calida quàm plumbum reddi tur 8.16.3
Langor omnis ex cruditate 31.24.3
Lapidis creatio 24.11.1. Item Heraclíti ſententia 23.30.10.& cur potius aquis calidis concreſcat 24.11.1
Lapides in mari cur rotundantur 23.36.1
Lapis calidiſſimus vrit vehementius 1.8.8
Lapis ignitus carbone calidior ſentitur. 30.1.84
Lapidem ſi multi proijcient, ſed ſinguli aut magna eorũ pars diuerſim, lapis non longius propelletur 11.52.4
Lapillus cum in mola frangitur nonnulli inhorreſcunt 35.3.6
Laterum dolore cur excipiũtur vinolenti 3.1.2. & 3.6.1
Laſſitudinem quid faciat 5.7.13. quæ conſequi ſoleat 2
Laſſitudines æſtiuæ quare balneo: hibernæ, vnctione curentur 1.40.1
Laſſitudo, vide etiam Fatigatio.
¶Lectio nonnullis ſomnum conciliat, etiam nolentibus 18.1.1.& quare 18.7.1
Lenticula ſolida expaſſatur 24.9.1
Leo cur partu numeroſo 10.16.2
Leonum nulli reperiũtur domeſtici 10.44.4
Lepra non tam cito afficit cæteros quàm rabies. 7.4.13
Lepus cur partu numeroſo 10.16.1
Leſbo eurus & auſter nubes ex alto affatim adducunt 26.58.8
Læſio alia corrumpit, alia peruertit & vitiat. 4.27.27
Leuca, vide Vitiligo.
Leue ſurſum fertur natura 18.7.14
Læuitas domus reſonantiorem efficit vocem. 11.7.2
In læuibus lux amplior 11.25.4
Lex genus cantilenæ cur non per Antiſtrophos olim agebatur 19.15.1
Leges cur pleræq; cãtilenæ appellentur. 19.28.1
Leges olim cantabantur priuſquam ſcirentur literæ 19.28.1
Leges olim à magiſtris certandíque peritis agebantur 19.15.3
¶Liber reddere puigiles poteſt. 18.7.1.& quare. 18.1.2
Libido excitari tum à cibo, tum ab imaginatione poteſt 4.27.15
Libido quibus inſatiabilis modo mulierum. 4.27.30
Libidinis & pruritus ſimilis voluptas 4.16.6
Libidinem mouent flatuoſa 30.1.70
Libidinoſiores cur fiunt equitantes aſſidue. 4.12.1
Libidinoſi, vide etiam Salaces.
Lienoſorum cur cicatrices albæ 9.5.1
Lignum vehemẽtius feriens quare medium plagæ amplius rubere facit 9.4.2
Lignum per aquam in ſole appoſitum non efficit continuam vmbram 16.1.5
Liliorum caules euulſi cur germinare poſſint. 20.26.1
Lilium, vide etiam Lirium.
Linea bipedalis quadruplum quiddam deſcribit. 19.2.4
Lineam ad rectam omnia ſua natura feruntur. 16.4.3
Linea vnam habet dimenſionem 11.16.3
Lineæ ductæ per directum in plano pares ſunt. 16.5.16
Linea de angulo ducta in angulum cur ſolo ex omnibus quæ figuras rectis conſtantes lineis bi partito ſecant, diameter dicatur 15.1.1
Linea circularis remota, quare recta eſſe videtur. 15.5.22
Lingua inanis & ſpongioſa 34.4.6
Linguæ caro mollis & inſtar ſpõgiæ. 3.30.3.& quare 10.21.2
Lingua inter membra exteriora 34.6.2
Lingua affici maxime ex potione poteſt. 34.6.4
Lingua nulla cur pinguis 10.21.1
Lingua cur tot euariat coloribus quot cutis. 34.6.1
Lingua cur amara, ſalſa, & acida fieri poteſt, dulcis non poteſt 34.5.1
Lingua cur rerum plurium iudex eſſe poteſt. 34.4.1
Lingua vinolentorum cur errat 8.10.1
Linguam hæſitare quid faciat 11.63.1
Lingua cur nonnulli hæſitant 11.54.1
Linguæ hæſitatio ſtupor & attonitio 11.54.2
Linguæ hæſitatio mutitas quædam 11.57.2
Linguæ hæſitatio ſimilis apoplexiæ 11.36.2
Lingua hærentes cur melancholico ſunt habitu. 11.38.1
Lingua cur magis hæreant trepidantes quàm volenti 11.36.1
Lingua hæſitantes verba copulare nequeunt. 11.55.3
Lingua cur magis hæſitant pueri quàm viri. 11.30.1
Lingua hæſitantes cur loqui nequeant voce ſubmiſſa 11.35.1
Lippitudo æſtus in oculis 1.8.11
Lippitudinum cauſa. 1. 8. 5. & quando fiunt. 1.19.12
Lippitudo cur contagioſa 7.4.1
Lippitudines quando æſtate ſunt graues 1.8.2
Lippitudines aridæ quando, & quibus 1.9.16 & 1.12.6
A lippitudine cur nõnulli acutius videãt. 31.9.1
Lirium cur ſuſpenſum floret ſolſtitij tempore. 20.21.1
Lyræ ſonus vnde fit. 19.44.10. & qualis. 14.
Lyra cur ſuauius ſonat quàm vox teretantis. 19.10.2
Lyſander Lacedæmonius ante obitum vlceribus ſcatuit, ex atra bile 30.1.9
Literæ ſunt vocis affectiones 11.60.5
Literas quas proferunt animãtia bruta. 11.60.3
Litora fluctuoſiora cur ſolida ſæpe efficiãtur adeò vt plane pauimenta videantur 23.29.1
Liuidi cur efficiuntur qui rigent 8.1.1
Lixiuium rufos facit pilos 38.2.1
Lixiuium quare nõ poteſt tollere ſtuporem dentium 1.39.1
¶Locus ſalubris qui placide aſpiratur. 1.54.2
Locorum mutatio pro temporis cuiuſdam mutatione accipi debet, ideo morbũ parere poteſt 1.3.12
Loquendi initium vnde 3.30.10
Loquutio vni homini 11.1.13
Loqui quare in aqua non poſſumus 3.30.5
Loquutio cur nonnullis ante tempus 11.27.1
Loquutio ſpecies vocis quę ex facili deprauari poteſt, & difficillime perfici 11.1.3
¶Lucerna dempto oleo lumen amittit 3.5.17
Lucerna vbi multus ignis perflagrat, ſuam aſſeruare flammulam non poteſt 1.58.5
Ludiones quare vocem exercere ieiuni conſueuerunt 11.46.2
Luctatores quare interpoſita aliquãtiſper quiete magis ſudabunt q̃ ſi continue luctentur. 2.7.1
Lumbis acrius laboramus 5.26.6
Lunæ vmbræ cur maiores quàm ſolis 15.9.1
Luna cur plana videtur cum certe ſit ſphærica. 15.7.1
Luna rectis lineis contineri die octauo videtur. 15.5.22
Lunę calor hebetatur aduenięte defectu. 26.20.3
Luna quare poſt diem octauum repletur de medio 15.6.12
Luna quando curuatur in cornua 15.6.15
Luna quæ ſphærica eſt cur recta cum ſemilena eſt cernitur 15.6.1
Luſcij cur contractis palpebris videant. 31.16.1
Luſcioſi cur literas ſcribere minutiſſimas poſſũt 31.15.1.& 31.8.1
Luſcioſi viſio quomodo differt à viſione ſenis. 31.26.1
Lux directo itinere fertur. 11.49.2. & 25.9.2
Lux cur corpora penetrare denſa nõ poteſt, ſtrepitus poteſt 11.49.1
Lux orbiculata per foramen angulatum prodit. 15.10.4
Lux amplior reſplendet in læuibus 11.25.4
Lucis abſentia omnia opacantur 14.14.9
Luxurioſe viuẽtes cur ægrotent, vbi agere luxurioſe ceſſarunt 28.1.1

M.

MAdere quæ poſſunt 25.12.3
Madens cõcorporeſcere nequit 1.33.6
Magadare diapaſon cõſueuerũt. 19.17.1 & cur tantum diapaſon 19.40.1
Magadare ex vocibus cõſiſtit cõtrarijs. 19.40.16
Magiſtratui qui maledixerit grauiter mulctatur 29.14.39
Magnum quid appellamus 16.7.3
Magnitudinum quæ ſunt profundo inæquali cur accidit vt ſi partem moueris leuiorẽ, circunferatur quod iacitur 16.12.1.& 16.3.1
Magnitudo omnis diuiſa cur minor ſuo toto videatur 16.7.1
Maledicta in magiſtratus grauioris punitionis. 29.14.39
Malum ſuum mollius eſt 4.14.10
Malus punica cur fructu vacet, cum florem habeat 20.3.1
Mala punica vinolenta vocata 19.44.8
Mala punica cur in ollis ampla reddũtur & fungoſa 20.9.8
Mane cur frigus ſit amplius q̃ nocte 25.5.1
Manus inſtrumentum nobis cuius opera inſtrumento extraneo vti poſſumus 30.4.3
Manus pars interior articulo caret 10.48.7
Manus carnis inopes & nerui vberes, ideo ad refrigerationem habiles 6.6.3
Manus dextra à ſiniſtra differt 31.30.1
Manus pars robuſtiſſima 2.5.2
Manus cur potiſſimum torpent 6.6.1
Manus cur tremit metuẽtib⁹. 27.6.1.& 27.7.1
Manuum perfricatio laborem magis affert q̃ cæterarum partium 2.5.5
Manus cæſuram qui per totam obtinent palmã cur diutius viuere poſſunt 10.48.1
Maracus ciuis Syracuſanus poẽta præſtãtior dũ mente caperetur 30.1.102
Marceſcentibus quæ auxilia impẽdimus. 3.5.25
Maris aialia quare maiora q̃ terræ 10.54.1.& 5
Mare cur dilucidius aqua dulci & purius. 23.15.1.& 23.38.1
Mare cur ſimul ſalſum & amarum 23.35.1
Mare cur minus frigidũ q̃ aqua dulcis 23.7.1
Maris vapor calidus & ſiccus 23.13.7.& 23.39.6.& 38.2.2
Mare nec calidum nec frigidũ valde eſt. 23.16.6
Mare hieme calidius, per æſtatem frigidum. 26.59.4
Mare cur ſolum aquarũ deuri poteſt 23.32.1 & 23.13.1
Mare ſalubre quod placide aſpiratur 1.54.3
Mare quando ſæuos habet ventos 25.7.5 & 26.59.1
Mare cur cæruleum auſtro ſpirante, obſcurius aquilone 26.39.1
Maris pars terræ proxima cur dulcior 23.31.1

Universidad de Deusto
Biblioteca

Mare dulcem humorem habet 23.37.2
Mare fluuijs corpulentius 23.12.3
Mari quàm fluuijs cur melius natamus. 23.12.1
In mare demersi cur valeant plus tolerare quàm in fluuium 23.14.1
Mari natantes cur ventre salubriter euacuantur. 23.39.1
In mare æstuans si iactum est aliquid cur vnda residet & quiescit 23.4.1
Mari qui se lauerint, cur ocyus resiccãtur. 23.8.1
Mare continuum 23.3.4
Mare superius cur salsius & calidius quàm inferius 23.30.1
Maris vndabundi cur quod desistit albicat: quod prouoluitur nigricat 23.41.1
Mare quare pingitur cæruleum 23.6.9
Mare minus extinguit ignem q̃ aqua 23.13.2
Maris natura 23.7.2.& 23.32.2
Maris æstus per summa versatur 23.4.5
Maris quod lacum simulat pars dulcis per summa innatat, salsa in imo est 23.6.13
Mare cur translucidius flante aquilone quàm austro 23.9.1
Mare Ponticum cur candidius Ægæo 23.6.1
Mare quare nigrum esse videatur 23.6.12
Mare Athlanticum vbi spatiatur 26.54.13
Mari operam dantes cur se tepori solis libenter dedunt 3.31.1
Maris quod propinquũ, candidum videtur: quod procul, cæruleum 23.23.8
Circa mare si quis infodiat, cur primo aqua dulcis, post vero salsa efficiatur 23.37.1
Mas qua perficitur magnitudine 10.38.9
Mares longo tempore perficiuntur, fœminæ breui 10.10.4.
Mas diutius viuit fœmina beneficio futurarum. 10.47.6. & 34.1.3
Mas fœmina præstantior 29.11.2
Mares fœminis calidiores 10.10.2
Mares cur corpore maiori penè ex toto quàm fœminæ 10.10.1
Mares integri, fœminæ oblæsæ 10.10.3
Matula quo tingi solet vrina 10.42.9
¶Medium principium quoddam 19.46.3
Medius sonus instrumẽtorum musicorum est veluti sonorum coniunctio 19.20.12
Medicamenta quæ dici debent 1.43.6
Medicamenta non sunt, nisi sui generis qualitate purgare possint 1.48.7
Medicamenta cur purgare valeant 1.43.1
Medicamentum quid est quod naturam obtineat 1.43.21
Medicamentorum cur alia ventrem superiorem, alia inferiorem soluunt 1.42.1
Medicamẽta aluo cõmoda calida sunt. 27.10.7
Medicamẽtorum cur alia aluum soluant non vesicam, & alia vesicam non aluum 1.41.1
Medicamentum quod mouet superiorem & inferiorem ventrem 1.42.15
A medicamẽto cur non protinus cibus sumi debeat 5.28.1
Medicamenta quare comitantur acerbitas, acor & malus odor 1.43.18
Medicamentum mordax acre acerbúmque adimere potest humorem alienum 1.50.4
Medicamenta quare amara & fœtida 1.48.3
Medicamenta quare miscentur 1.42.17
Medicamenta consueta pro alimentis recipiuntur 1.46.1
Medicamenta cur purgare possint 1.48.1
Medicamenta cibo contraria 1.43.19
Medicamentũ concoctionis immune esse debet 1.48.13
Medicamenti sanguinem supprimentis quænam virtus 1.33.1
Medicinæ operatio quæ. 30.7.5
Medicus cur ad sanitatem vsq; tantũmodo operam suam præstat 30.7.1
Medici nonnulli medentes non agunt, nisi per excessum 1.2.2
Medici in aduersis valetudinib⁹ quare pedes operiendos præcipiunt 2.26.4
Mel tenacius aqua 21.11.1
Mel medicamentosum, sed quantitatis ratione. 1.43.12
Mel apibus secundũ naturam cõpetit 21.13.20
Mel cum sale minus dulce sentitur 13.11.10
Melancholici natura ingenio sunt singulari. 30.1.179
Melancholici plerique in crapulis dissoluuntur. 3.16.8
Melancholici cur libidinosi 4.31.1
Melancholicorum habitus varius 30.1.127
& causa 135
Melancholici nonnulli quare vbi abunde potauerunt, dolent: & animo vehementer succũbunt. 30.1.140
Melancholici cur insomnia tenentur 3.24.5
Melancholici cur varij & inæquales 30.1.169
Melancholici magna ex parte duri, & venis tumidi 30.1.73
Melancholici libidinosi 30.1.62
Melancholici qui prudentiores 30.1.104
Melancholici quando insania rapiũtur 1.12.7
Melancholicus habitus inæquabilis 30.1.110
Melancholicos quos fuisse videamus 30.1.1
Melancholici qui vitã laqueo finiunt 30.1.138
Melancholici cur lingua hæreant 11.38.1
Melancholici cur in somnis crebro excitari consueuerunt 30.13.33
Melitenses catelli qua forma 10.14.14
Membra cætera cum perfricantur, cur pleniora euadant, venter extenuetur 5.14.1
Membra nostra cur in vtribus obtenta inflatis doleant 25.1.1
Membra genitalia ætatis accessione contrectata & agitata plenius augentur 4.13.3
Memoria mane firmior 30.4.25
Mens opus naturæ 30.4.6
Mens videt, mens audit 11.33.12
Mentis ab appetitu differentia 30.11.2
Mens instrumentũ nobis cuius opera instrumento extraneo vti possumus 30.4.4
Mensarum secundarum vsus cur adijci debeat. 22.6.1.
Mentam belli tẽpore neq; edito neq; ferito, cur in prouerbio dicitur 20.2.1
Mentæ natura 20.2.2
Mercatorem cur callidum appellare solemus. 18.4.1.

Meridies calidissimus. 25.15.2.& cur à ventis silet 15.4.29.& tunc cælũ trãquilletur. 25.4.1
Meridiem versus habitantes cur nigris oculis potius 14.14.1.& 13
Merũ nonnullos interficit, alios exiccat, & quos 3.22.1
Mero interitur & cicuta 3.22.5
Mero deditos quæ vitia exercent 3.5.36
Apud Mesanam mare cuiusmodi 23.5.6
Metus vnde 27.6.2. vbi 27.4.2. & est refrigeratio quædam 10.59.2.& 35.1.6.& 11.36.6 & quid 2.31.3
Metus sitim affert militum argumẽto 27.3.14
Metu cur multi varie moriantur 3.1.108
Metuentibus quæ accidunt 27.3.7
Metuentes cur tremunt 27.1.1
Metuentes cur silent, dolentes clamant 27.9.1
Metuentium venter cur obcrepare solitus 27.9 5.& 27.11.5
Metuentium lingua compatitur 3.30.12
Metuentes pallent 11.53.4
Metuentium vox cur tremula 27.6.1.& 27.7 1.&.11.31.1.&.11.65.10
Metuentes cur vocem reddunt acutam 11.32 1.& 11.53.1
Metuentes genituram excernunt 27.11.9 & quare 3.32.13
Metuentes cur tremant manibus & labro inferiore 27.6.1.& 27.7.1
Metuentes cur algent & sitiunt 27.8.1
Metuentes bilem deijciunt & testiculos contrahunt 27.7.4.&.27.11.1
Metuentibus cur alui fundantur 27.10.1
Metuentibus locus cordis refrigeratur 11.32.2
Metuentibus calor partem superiorem deserit 11.53.5
Metuentes tormenta adituri cur sitiãt, cum per timorem refrigerentur 27.2.1
Metuentes quàm confidentes magis volunt inquirere & magis inuenire 14.15.7
¶Mimus cur malit esse mimus quàm astronomus 18.6.2
Mingendi desiderio qui tenentur cur concumbere nequeunt 4.20.1
Mingentem cum videmus cur ad mingendum mouemur 7.2.1
Vbi minximus cur inhorrescimus 8.14.1 & 33.16.1
Myrrha medicinalis suauior 12.1.3
Myrti nigræ cur fronde frequentiore quàm albę 20.36.1
Myrta acerba 22.11.2
Myrta in manu collisa cur dulciora sentimus q̃ integra 20.23.1
Myrta cur enucleatiora quæ minora 20.24.1
Myrtorum non conditarũ fructus cur magis defluunt q̃ folia, cõtra reseruatarũ alga 20.31.1
Mixolydius cãtus quę præstare potest 19.49.13
¶Moderatio vnum q̃maxime 17.1.3
Moduli natura 19.50.2
Modulandi egregia genera omnia neruo medio sæpe vtuntur 19.20.6
Modulatio mollior cur sono grauiori continea tur 19.50.1
Moduli musici cur moribus similes 19.29.1
Mola cum frangitur cur inhorrescamus 7.5.2
Molle humidum 10.25.5
Molles & fœminei genitura vel nullam, vel minimam habent 4.27.22
Monstra quę magis pariũt, quæ minus 10.60.1 & quando fiunt 4
Monstrorum causa 4.14.20
Monstra ædere possunt aues 10.66.6
Morbus quare hieme pernicios ior 1.25.1 & 1.28.1
Morbus pernicios ior qui à maiori causa 1.28.4
Morbus ex redundantia 31.24.9.& 1.1.4
Morbus motio 7.1.2.& naturalis ordinis corporum motio 19.38.12
Morbos quæ vel tollunt vel pariunt, vel iudicãt vel intendunt 1.3.per totam
Morbus longus quasi iam senecta est effectus 1.17.7
Morbo longo laborantes quare potissimum pereant á vergiliarum occasu ad fauonij vsq; flatus 1.17.1
Morbus longus calorem extinguit naturalem 3.5.19
Morbi calidi & sicci æstate 1.6.6
Morbus pestilẽs quare solus afficiat propè accedentes 1.7.1
Morbi hieme calidi & humidi 1.6.7
Morbi facilius æstate curantur 1.25.10
Morbi hiemales quare celeriter interimũt. 1.6.8
Morbi quãdo exercent corpora tam vere quàm æstate 1.9.2
Morbum putrescens excrementum committit 1.54.8
Morbis pituitosis cur libido immodica prosit 1.51.1
Morborũ alij ab igne, alij à rore creãtur. 1.59.1
Morbos igneos ros curat, & morbos roris curat ignis ibidem
Morbus cur morbum alteri facere potest, sanitas sanare non potest 7.1.1
Morbi cur sæpe curari possunt vbi quis abunde excessit 1.2.1
Morbi quare infestent vere & autumno 1.27.1
Morbo cur capita tentantur ijs qui velociter currunt 5.9.1
Morbi inter initia an cibus offerendus, an post 1.52.1
Morbis nonnullis cur genitura profluit 3.32.13
In morbos sæpius incidunt & facilius curantur corpora symmetra 5.22.1
Morbus comitialis Herculeus ab Hercule dict⁹ 30.1.7
Morbo comitiali solus homo tenera ætate laborat 31.27.2.& 13.28.5
Mors refrigeratione accidit 3.22.5
Mors interitus caloris & humoris 14.10.2
Mors putredo quædam 14.9.2
Mortis causæ duæ summæ, & quæ 1.17.2
Moriens cur oculos attollit 4.1.1
Morientibus cur genitura profluat 3.32.13 & 4.8.2
Moribundos cur sternutatorio excitamus 33.9.10
Mori quare accidit præsertim post vtrumlibet solstitium per centum dies 1.26.1

Universidad de Deusto
Biblioteca

Mortuis halitus fœdus 13.4.11
Mores hominum varij à natura 30.1.50
Mores conduntur calido & frigido. 30.1.172
Moribus efferis quare qui in nimio æstu vel frigore habitant 14.1.1
Moribus quæ sensibilia similia 19.29.1
Motus à dextra parte 6.5.5
Motus animalium quo agitur modo 10.32.3
Motus calfacit 5.13.6.& 5.4.3.sed non omnis 5.34.2
Motibus naturæ omnes oblectantur .19.38.2
Motus sine inani spatio agi non potest. 22.4.5
Motus vehemẽs,qui passim per loca agitur inæqualia:multus,qui continens 5.1.4
Motuum sol parens & author 26.35.4
Motus qui laboriosiores,an qui per loca inæqualia,an plana 5.1.5
Motio à calore an calida 26.50.1
Motus velox quare caput concalfacit 5.9.7
Omne quod mouetur partem habet quę requiescit 10.32.1
Moueri omnia proportiõe cẽset Architas.16.9.5
¶Mulierum natura.4.29.2.& 4.26.8.& 1.9.19
Mulieres quare sanæ siccis æstate & autumno 1.11.1
Mulieres cur vocem reddunt acutam. 11.16.2 & 11.65.1.& 11.34.1
Mulierib⁹ quare nõ exit pilus.4.4.8.& 10.41.5
Mulieris læuitas ostendit densitatem 10.4.5
Mulier raro varicibus laborat 10.39.3
Mulieres cur non caluescunt 10.56.4
Mulieres minus vitiliginem habent quàm viri 10.4.1.quarum ætate prouectiores magis habent quàm minores.2
Mulieres cruribus putridis vlcerosisq; 10.41.1
Mulieres quando dysenterijs torquentur.1.9.18
Mulieres cur veneris appetentiores æstate 4.29.1
Mulieres insatiabiles quare 4.27.31
Mulieres quare male oleant cum pubescunt, antè non 4.13.2
Mulier quare non sæuit à partu 10.37.2
Mulierum corpora minus expirant quàm⁹ virorum 10.4.4
Mulierem interfecisse cur iniquius quàm virum 29.11.1
Mutatio animantium per ætates 4.4.3
Mutatio quæq; calida corpus peruertit. 1.8.11
Mutatio de contrario in contrarium frequenter laboriosa 5.12.2
Mutatio subita grauis 8.15.5
Mutatio omnis motu facilis 1.15.1
Mutatio ex contrarijs in contraria magna est 8.15.3
Mutationes temporum,flatuũmque quare morbos intendant tollántve,iudicent vel committant 1.3.1
Mutuum denegare cur minus iniquum q̃ depositum 29.2.1
Muti per nares vocem extrudunt.11.2.2.& os illorum quare compressum.3
Musicis in instrumentis fides tenuiores cur acutius consonent 11.19.9
Mustum quare non medicamentosum. 1.48.9
Mustum natura suaue 20.23.3

N.

NArratio rerũ nec nimis veterũ nec nimis nouarum cur nos oblectat 18.10.1
Nares conceptacula mucorum 4.27.6
Nares rerum obductarum quasdam delibationes pro sua facultate concipiunt 7.3.5
Naribus penna tentatis,cur fiat sternutamentũ. 35.8.3
Naso perfricato cur sternutamenta desistunt. 33.8.5
Nasturtij natura 20.22.4.& 8
Natamus cur melius in mari q̃ fluuijs 23.12.1
Natura humana omnium communis 7.3.2
Naturæ motus ordinatus familiarior quàm inordinatus 19.38.7
Natura etiam praue omnia facit 10.44.16
Natura quibus seruetur 30.1.80
Natura contrà quàm loca & tempora habet. 14.8.2.& 14.16.2
Natura sicca humidum affectat,humida siccum 10.58.6
Natura quomodo seruetur & deprauetur. 19.38.9
Naturæ opera quomodo artis operibus comparantur 10.44.10
Natura cuique inseminare potest, vt vinum. 30.1.52
Quod præter naturam est, laborem doloremq; mouet 5.19.5
Quæ præter naturam sunt,hæc omnino aliena 4.14.15
Quod contra naturã est,id imbecillum.10.30.5
Quæ præter naturam sunt, factu difficilia sunt. 5.32.5
Naturam vltimam assequi est difficile. 10.44.6
Nati recenter parẽtibus sunt infirmiores.10.9.2
Natiuum quod est,id sensum effugit 35.1.4
Nauigia cur onustiora in portu quàm in mari esse videntur 23.2.1
Nauigia in mari quieto cur interdum repẽte,absorbentur 23.5.1
Nauigia cur repanda ferantur cum deuorantur à vertigine 23.5.19
Nauibus degentes quanuis in aqua cur coloratiores quàm in paludibus 14.12.1
Nausea quare mouetur sudãtibus si vel aqua vel flatu refrigerentur 2.18.1
¶Neruum medium inter septem cur vocamus, cum inter octo nullum sit medium. 19.45.1
Neruorum consideratio in musicis instrumentis 19.20.1.& 19.36.1
Nete dupla ad hypaten 19.22.1.& 19.35.1
Netæ sonus alienus à cæteris 19.43.13
Nete desinit in hypaten. 19.24.1.& 19.43.1
Nete vehemẽtissimum sonum reddit sua potentia 19.43.19
Nete & hypate extrema concentus 19.45.6
¶Nitrum quare non possit tollere dentium stuporem 1.39.1
Nix concoctionis indicium 26.3.5
Nix liquefieri cessat ad solem quando aduespera scit 26.53.3
¶Nocentem liberare quilibet potius vult quàm innocentem condemnare 29.13.16
Notius quod definitum 18.9.3

Notiora libentius audimus 18.9.2
Nouis admodum quare minime oblectari possumus 18.10.4
Nocte media cur cælum soleat tranquillari 25.4.1.& 15.4.29
Nox cur ad audiendum aptior q̃ dies. 11.33.1
Noctu quàm interdiu cur potius serenũ.25.7.1
Noctis medium frigidissimum 25.15.3
Noctes temporis calidi cur molestiores q̃ dies 25.16.1
¶Nubes vbi magis consistunt 26.5.2
Nubes colligit auster,aquilo dispellit. 25.18.4
Nuces tostæ refrigeratæ cur deteriores. 22.7.1
Nudi in æstu currentes sunt coloratiores quàm cum veste 2.30.8
Numerus denarius perfectus 15.3.9
Numeri quatuor cubales consummantur decem proportionibus 15.3.13
Numerus marcescens in vnitatem relabitur 11.20.7
Numerus partium omnis,omni suæ magnitudinis numero maior 16.7.4
Numerus omnis mensuram certo recipit motu 5.16.2
Numerus tam Græcorum quàm Barbarorum cur fieri solet ad denarium 15.3.1
Numeri musici cur moribus similes 19.29.1
Numeri quare mulcent 19.38.5

O

OBolum qui abstulerit,etiam talentum auferet 29.5.4
Obsona vocem obtinent nerui eiusdem 19.17.7
¶Occasus purus cur serenum indicat. 26.6.1
Octachordi cur neruum medium appellamus, cum inter octo nullum sit medium. 19.25.1
Oculus è sinceris elementis 31.30.4
Oculi ex eadem origine 31.7.6.&.31.4.2
Oculi pars corporis mobilissima 7.4.4
Oculi laxiores & referti meatibus 31.22.4
Oculus dexter cur non differt à sinistro vt man⁹ & pes 31.30.1
Oculi cæterorum animantium cur plus distant inter se quàm hominum 10.17.9
Oculus sinister cur nihilo imbecillior dextro. 31.19.1
Oculi humores transpiciunt 11.61.9
Oculus lachrymarum conceptaculum. 4.27.6
Oculi omnium pingues. 4.2.15.nec quicquam carnis habentes.31.23.2
Oculo altero apprehenso cur alter cõstantius cernat 31.4.1
Oculo vno videre cur impatibilius 31.10.1
Oculo vno cur exquisitius cernitur quàm duobus 31.2.3
Oculi cur melius vident manu præ lucerna aut sole obiecta 31.29.1
Oculus sinister cur expeditius contrahitur dextro,cum dextra mobilior 31.25.1
Oculus cur solus omnium membrorum non rigeat 31.23.1
Oculus cur per pumicem trãspicere non possit, per vitrum facile 25.9.21
Oculus cur viridibus & herbescentibus recreatur 31.20.1
Oculo perfricato cur sternutare cessam⁹. 31.1.1. & 33.8.1
Oculi vtriusque radij non sine perturbatione in idem incidunt 31.21.2
Oculi q̃ varie diuertãtur,& quomodo 31.7.1
Oculo vtroque cũ cætera melius cernimus,quare rectam versuum virgulam vno exquisitius videmus 31.21.1
Oculus quãdo gemina sentit 3.20.5.& 3.29.6 &.31.11.1
Oculo in latus verso cur nõ res vna geminari videtur 31.17.1
Oculis quodammodo locatis cum res vna geminari videatur,cur in alijs sensibus fieri nequeat. 31.18.1
Oculi cur iratis rubescunt 31.3.1.& 32.8.1
Oculorum acumini cur exercitatio incommoda. 31.14.1
Oculi tribus colotibus distinguuntur 10.3.2
Oculi cæterorũ ab homine vnicolores 31.28.4
Oculi vnde cæsij,item vnde nigri 14.14.2
Oculis nigris cur potius meridiem versus habitantes 14.14.1
Oculi cæsij cur hominibus albis & equis.10.13.1
Oculis cæsijs quare qui aquilonẽ versus sunt positi 14.14.3
Oculi cur homini vni vel maxime deprauentur 10.49.1
Oculorum limitas vnde 31.7.14
Oculis limis cur solus homo vel maxime omniũ 31.27.1
Oculos limos esse quando est necesse 31.7.26
Oculos perturbant flatus aduersi 5.35.9
Oculos cur potius fumus infestat. 31.22.1.& quos magis.31.6.1
Oculis peruersis motus multiplicatur 31.2.2
Oculos vim ad procreationem obtinere quo indicio 4.2.12
Oculi cur potissimum infirmantur concumbenti 4.33.1
Oculi subsident venerem immodice agentibus. 4.2.1
Oculi laborant in coitu 4.2.8
Oculos cur attollit coïens,& moriens,submittit dormiens 4.1.1
Oculorum fluxionibus quare medici venas temporum ferro candenti tangunt,& caput scarificant 31.5.1
¶Odium adolescentũ in puellas ex primo coitu 4.11.1
Odor calor quidam 12.4.2
Odoris natura calore aliquo omnino creatur 20.16.7.& 12.12.6
Odor vapor quidam & delatio 13.5.2
Odores ex semine 20.10.3
Odores omnes sursum feruntur 13.5.5
Odor sine corpulentia est 1.49.3
Odoris delibatio aëre temperata validior efficitur 12.1.2
Odor grauis. 2.13.2.& propter spirandi libertatem occlusam accidit 2.6.4
Odoris mali quæ causa 13.4.4
Odores fœdi cur purgare possint 1.48.1
Odor malus quare comitatur medicamenta 1.43.19

Universidad de Deusto
Biblioteca

Odor malus quibus locis maxime contrahi solet 13.8.2
Odor omnis caput tentat & ingrauat 3.13.7
Odores tam suffimentorum quàm florum cur è propinquo minus suaues. 12.9.1.& 12.2.1
Odor ad cerebrum penetrans mouet sensionem 13.5.7
Odores cur non moribus similes 9.29.1
Odorata omnia calida 12.4.3
Odorata redduntur quæ parce humido recalue runt 12.3.15
Odorata omnia cur plenius olent cum mouen tur 12.5.1
Odoratiora quæ ad solem orientem spectant, q̄ quæ ad aquilonem 12.3.17
Odorata omnia cur vrinam ciere possunt. 12.12 1.item tam seminum quàm plantarum. 1.49 1.& 20.16.1
¶Offensa maior quæ in maius bonum est acce pta 29.1.1
¶Oleum tenue & humidum. 38.3.9.calidum natura. 5.6.5.& 1.40.3.aqua leuius. 23.38.4 eadem lentius. 21.17.2.cur aquę innatans. 32 10.2.& natura fluitans 5.6.3
Oleum quanuis calidum nihil spumat. 30.1.58
Oleum aquæ mistum fatigatos iuuat 5.6.6
Oleum lachrymam excutit 20.22.13
Oleum medicamentosum sed quantitatis ratio ne. 1.43.12.& quare nō medicamētū. 1.48.9
Oleum cur instillamus aqua in aurem delapsa 32.10.1
Oleum cur arcere potest vinolentiam 3.34.1
Oleum facile interiora subit. 31.22.7.& cum a qua magis quàm per se 5.6.2
Oleum inueteratum cur candidius quàm recēs 21.4.2
Oleum cur sol candefacit, carnem nigrificat. 38 10.1.& 38.1.1
Oliuæ inueteratæ efficiuntur amaræ 20.25.7
Olent plenius omnia cum mouentur 13.12.1
Olent suauissime quæ 12.8.2
Bene olidarum rerum consideratio. 12.per to tam
Male olida cur grauius olent cum calent quàm cum frigent 13.5.1
Olfactus peruius ad palatum 13.2.2
Olfactu omnium minime homo valet. 33.10.4
Olfactus brutis mobilior sensus 7.2.7
Olfactus perfectio in arctioribus est meatibus 10.20.4
Olfacimus quare minus tempore hiberno, minime per gelu & glaciem 12.6.1
Olera cur tantummodo ad semen vsque viuere possint 20.7.2
Oleribus alimento est humor 20.29.3
Olus cur ocyus excaulescat quod semine prodie rit 20.17.1
¶Operis principium libēter adimus. 21.14.13
Opem ferre defunctis cur iustius quàm viuis 29.9.1
¶Oratio quibus absoluitur 11.60.4
Orator quibus in rebus versatur & quę nouit. 30 8.3.& munus. 18.5.2
Oratorem cur differre à philosopho putemus 18.5.1.& 38.1
Orantes cur exemplis potius & fabulis gaudent quàm commentis 18.3.3
Oratorem cur callidum appellamus 18.4.1
Orbis pars ad austrū & aquilonem vergens mō tosa 26.54.12
Orbis terræ hiemum & æstatum consideratio. 26.56.12
Orchestræ paleis sparsis cur vox chori minor sen tiatur 11.25.1
Apud Orchomenum cur pepones optimi. 20.32.2
Ordeum minus competens corporibus quàm tri ticum 21.2.1
Ordei farina dulcis non est 21.19.3
Ordei massa trita cur minor, tritici maior. 21.9.1
Ordei farina crassiuscula 21.26.4
Ordeaceæ farinæ cur vltimum cādidius, tritic eæ primum 21.3.1
Ordei farina potionem eandem minus merā ap parere facit 21.20.1
Ordei farina resiccata magis constipatur quàm tritici 11.26.1
Ordeaceo cibo cur multum temporis vti sine fa stidio possumus, alijs non 21.13.2
Ordeacea massa cur minor in igne videatur q̄ tri ticea 21.12.1.& 21.23.1
Ordei massa longe pertrita validius alit quàm pa rum attrectata 21.2.5
Ordeacea farina pertrita cur nigrior redditur. 21.16.1
Ordeacea massa quo plenius tractetur teratúrq;, cur eo minus aluum subducit: triticea contrà. 21.8.1
Orientis partes eminentiores, quàm occidentis. 26.1.4
Origani natura 20.22.11.& 20.35.9
Origanus musto iniecta cur vinum dulce efficit. 20.35.1
Origanus oculis nocet 20.22.3.& 31.9.5
Orion oritur ineunte autumno, occidit hieme. 26.14.3
Orionis ortus morbos tollit vel parit, iudicat vel intendit 1.3.15
Orionis exortu cur dies maxime varient, flatusq; importuni moueantur 26.14.1
Orion turbulentus & inæqualis 26.14.8
¶Os ex vacante materia 33.18.5
Os nunquam fœdum reddit odorem. 13.4.12
Os capitis densum quo indicio 10.47.1
Ossiū collisio pressatio & fatigatio vnde. 5.7.4
Oscitātes cur min⁹ audiūt. 11.44.1.& 11.29.1
Oscitans cur nemo inscalpere aurem audeat 32.13.1
Oscitātib⁹ strepitus in aurib⁹ nascitur. 11.44.2
Oscitanti cur sæpe in oscitando respondemus 7.2.1
¶Ouium pili cur eo duriores quo prolixiores 10.25.1
Ouibus expilatis cur pilus mollior subnascitur 10.24.1
Ouium pili cur hieme non decidunt 10.23.8
Ouium pili vbi cohærent 10.24.2
Oues in Magnesia & Africa pariūt bis. 10.46.6
Oues breue viuunt 10.62.3
Oues fœcundæ 10.60.3

Ouium oculi cur plus distant inter se quàm ho minis 10.17.10
Ouiū caro molli dulcíq; alitur pabulo. 10.24.5
Oues recentes velleta molliora gerunt. 10.25.9
Ouis non fœuit à partu 10.37.2
Ouibus lac plurimum proportione corporis 10.6.1
Oua confracta super verberum vulnera & vibi ces prohibent vlcera ne consistant 9.1.1
Oua sua lentitia glutinant 9.1.6
Oua cruda nequeunt circumuerti 6.4.2

P.

PAlea calida & attrahens 22.13.2
Paleis in Orchestra sparsis cur chori vox minor sentiatur 11.25.1
Paleæ cur fructus duros & incoctos emolliunt, maturántq;, mites autem & concoctos non pu trefaciunt 22.13.1
Pallor putredo quædam per summa corporis 38.4.2
Pallidos efficit humor cum putrescit. 14.12.3
Palmulæ cur pene nucleo carent quæ minutæ 20.24.1
Palpebras cur agitare solemus 34.12.9
Paludibus iuxta fluuios cur fieri soleant bomu gi 25.2.1
Palustria incolentes loca cur subpallidi. 14.12.4
Palustribus locis cur somnolentiores efficimur 14.11.1
Panici natura fungosa & calida 20.8.3
Panis exigu⁹ succurrit canino appetitui. 8.4.17
Panis biscoctus refrigeratus cur minus duritiā præ se ferat 21.12.1
Panis tostus refrigeratus cur deterior redditur 22.7.1
Panes cur vt parum triti, sic nimium triti rum pantur 21.15.1
Panis cur tostus durior, tepefactus humidior ali quantisper reddi possit 21.25.1
Panes frigidi cur albiores quàm calidi. 21.4.1
Panes non saliti cur plus ponderent quàm saliti 21.5.1
Panes frigidi humefacti si inuicem tangant cur non cohæreant, calidi contrà 21.6.1
Pantheræ non reperiuntur domesticæ. 10.44.4
Panthera cur sola animantium suauiter olet, & non nisi bestijs 13.4.1
Papyrus quomodo recta quomodo cōtorta ab scinditur 16.6.1
Papulæ non sunt corporis 4.14.14
Par pari non reddere vitio datur 29.2.7
Paralogism⁹, id est peruersa ratiocinatio. 18.8.3
Paramese in heptachordo relinquebatur à vete ribus 19.48.2
Paranetes & hypates eadem videtur vox 19.4.3
Parhypates cantus cantandi primordium obti net 19.3.2
Parhypate diesi ab hypate discrepat. 19.4.1
Parhypate cur difficile cantatur: hypate facile 19.4.1
Parhypaten cantando cur vox rumpi nō minus soleat, quàm in nete supremisq; 19.3.1
Parentum similitudo quare magis in alijs anima libus quàm in homine 10.12.1
Parētes alia statim sectantur animalia, alia sero, & quare 10.34.1
Partes corporis cur distendendæ 6.2.1
Pars corporis posterior carnulentior, ideo humi dior, & quare 2.14.8
Partes naturam magis numeri quàm totum sor tiuntur 16.7.8
Pars media longi cuiusque & cōtinui potissimū laborat, si fixum manet 5.20.2
Partu numeroso cur alia animalia, alia non. 10.16.1
A partu quare fœuire solent alia animalia, alia non 10.37.1
Pauidi rigent, & frigidi & pallidi efficiuntur. 8.17.7
Paupertas cur apud bonos potius quàm malos esse soleat 29.4.1
¶Peccare quid 19.26.3
Pecoris versicoloris lingua index 34.4.1
Pectus cur in orbem formari solet 16.9.4
Pecuniæ iniuria cur maior æstimetur quàm ho noris 29.1.3
Pecunias acquirere, non impendere, cur nonnulli consueuerunt 30.12.1
Pecuniarum iniuria cur magis amplificetur cæ teris 29.5.1
Pelles arietum recenter detractæ verberum vul neribus & vibicibus admotæ,& oua super con fracta prohibent vlcera ne consistant 9.1.1
Penis tentigo cur fieri possit 4.24.1
Penis flatu citissime in molem augescit insignē. 30.1.63
Penis tentigo emarcescit varicosis 4.21.6
Penem excitum residere animus cogere non po test 5.15.6
Penis cur tendi vehementius potest concumben tibus si desiderio mingendi tenentur 4.23.1
Penis mensura insignis cur minus efferri sese pa titur 4.24.6
Penis vbi positus 4.23.4
Penetrant quæ facile,& quæ non 23.22.6
Pennæ auibus vnde 4.32.6
Pepones cur optimi palustrib⁹ planis. 20.32.1
Perdici cur commodum porrum 11.39.1
Perniones ex nimio humore consistunt. 1.55.2
Pernionibus quare prosit aqua tam frigida q̄ ca lida 1.55.1
Perniones quare frigus tollit & facit 1.56.1
Pes ossibus maxime scatet 2.19.3
Pes dexter à sinistro differt 31.30.1
Pedes cur magis rigent cum suspensi tenentur 8.3.1
Pedes cur potissimum torpent 6.6.1
Pedes pares cur habeant animalia. 10.28.1 & 10.32.1
Pedum nuditas cur obest veneri. 4.5.1. siccat & refrigerat. 8
Pedibus quare intumescunt qui cibo vtuntur vi tioso vel fame diutina 1.5.1
Pedes quare potissimum operiendos præcipiunt medici in morbis 2.26.4
Pedes carnis inopes & nerui vberes 6.6.3
Pedes cur sudant in trepidatione & non facies 2.31.1
Pedes cur minime solent sudare 2.26.2

Universidad de Deusto
Biblioteca

Pedum locus frigidissimus ibidem
Pedum vestigijs cur titillamur 25.2.1
Pediculos quare parit aquarum mutatio. 1.16.1
Pediculis abundat puerilis ætas 1.16.9
Pedunculi ex corruptione 20.12.8
Pestis facile infertur ijs qui deprauato sunt habitu 1.7.3
Pestilens genus omne quare velox in arripiendo 7.4.9
¶Philosophi cogitatio qualis. 18.5.2.& cur ab oratore differt. 30.8.1.& 18.5.1.quę nouit,& vbi versatur 30.8.2
Philoxenus gruis collum à dijs sibi dari optabat 28.7.5
Phrynicus & cæteri eius ætatis musici cur modulandi potius scientiam exercebant. 19.31.1
¶Picata cur incorrupta valeant edurare. 22.4.2
Pictores quare flumina pallida,mare cæruleum, & lacus candidos pingunt 23.6.8
Pigmenta nonnulla quare moueant sudores fœtidos 2.13.1
Pili siccitate oriuntur. 4.4.7.& corrupto alimento. 20.12.8.cute enascuntur. 10.29.16.& cur candidi. 17.cute inquam enascuntur. 10.36.2
Pilositas qua maxime parte in animalibus 10.52.1
Pili vnde hominibus 4.32.7.& 10.25.10
Pili quare non exeunt cicatricibus 9.13.1 &.4.4.8
Pili neque pueris neque mulieribus 4.4.8
Pilorum varietas secundum varias regiones 10.24.12
Pilorum erectio vnde 7.5.17
Pili cur in cute inhorrescunt. 8.8.1.& 35.5.1
Pili rigentium cur eriguntur. 8.11.1.&.8.18.1
Pili imbecilli 7.5.23
Pilus quare nunquam fœdum reddit odorem 13.4.12
Pili congeniti qui 4.19.4
Pilorum lasciuia in homine quare in capite. 2.10 3.in cæteris contrà. 10.61.1
Pili canescunt in vitiligine 10.5.5
Pili necessario defluunt carētes alimento. 4.19.9
Pili qui decidūt vsu veneris immodico. 4.19.3
Pilum deciduū gerentia minus viuunt. 10.62.3
Pingue omne densum. 10.21.1.calidum. 10.23 4.aduentitium naturæ 5.14.10
Pingue concalfactum liquescit,caro non. 5.4.2
Pingue nunquam fœdum reddit odorē, & quare 13.4.12
Pinguia gustatu suauissima 21.13.10
Pinguedo cur locis euariat in animalibus. 10.3.1
Pingue laborātiū cur absumitur,caro non. 5.4.1
Piper si large sumitur quare vesicam,si parce aluum soluit. 1.44.1.sed magis vrinam mouet.3
Piscatores factam iacturam retium æquo animo ferunt quam ob causam 29.2.11
Piscatores marini omnes cur rufo sunt colore 38.2.1
Pisces coëunt sine attritu 4.5.4
Pisces nullam habent vesicam qui 10.42.5
Pistores ordei cur imbecilli fiant,& destillationi bus obnoxij: tritici vero,corpore sunt bene habito 21.24.1
Pythagorici dicunt vniuersum constare quatuor numeris cubalibus 15.3.15
Pituita excrementum 4.17.3.frigida 1.29.3
Pituita salsa quibus conficitur naturis 4.30.2
Pituitosi quare sani æstate sicca & autumno sico 1.11.2
Pituitosis quando raucitates & destillationes. 1.9.17.
Pituitosis morbis cur libido immodica prosit. 1.51.1.& 4.17.1
¶Plantæ calidæ & siccæ natura 13.4.15
Plantæ tenellæ coëunt facilius 32.7.4
Plantæ emergentes quomodo attollunt lapides. 11.28.5
Plantarum acrium cur semina acriora quàm radices & folia 20.10.1
Plantarum nonnullæ cur fluctu vacent cum florem habeant 20.3.1
Plantis perēptis cur humor nō putret 13.4.22
Plantis nullum est excrementum 13.4.14
Plantæ odoratæ cur vrinā ciere possūt. 12.12.1
Planis laboriosius cubamus q̄ cauis 5.11.1
Plato fuit melancholicus 30.1.17
Plenilunium quando nobis apparet 15.6.7
Plumbum in aqua non liquescit 4.15.2
Plumbum quare calidius quàm lana. 8.16.3.& 37.4.3
Plura infinito participant 18.9.4
¶Polenta expaflatur 24.9.9
Pomilionum causæ 10.14.3
Pomariorum custodes quomodo fugant beluas. 25.2.15
Poma cur non ita prius, vt post esitata replent. 22.1.1
Pomorū genus calidum & humidum causa suę generationis 22.8.3
Pomorum genus cæteris esculentis longe grauius 22.1.2
Pōdera corpori extrinsecus apposita laboriosiora sunt quàm membra 5.7.6
Pōtus quare in lacus speciē prope trāsit. 23.6.6
Ponti aēr crassus & albus 23.6.2
In Pōto cur æstus & frigora intētius fiāt. 25.6.1
Porrum cur aquam salsam recusat 20.1.1
Porrum cur prosit ad vocem sonoram,item perdici. 11.39.1.lentitia detergit fauces.3
Portio est ordo 19.38.15
Portulaca herba cur dentium stuporem tollere potest. 1.38.1.& eius sapor acidulus. 5
Possessio in iudicijs tenenda possidenti donec iudicatum sit 29.13.23
Posterius quomodo capi debeat 17.3.1
Potio pulchrior si siti detinemur 10.51.19
Potio eadem cur minus mera si farina ordei insperfa bibatur 21.20.1
Potu cur vox grauior 11.18.1
Potus qui raptim & vniuersim datur quare ventrem minus humectat 3.21.1
Potio cur febrientibus sæpe & paulatim danda 1.57.1
¶Prandendum large & cœnandum parce quando 3.32.8
Præmium præstantius suo certamine. 30.10.12
Præmia cur posuerunt veteres certaminib⁹ corporum,sapientiæ nullus statuit 30.10.1
Præstigiator cur malit esse quàm astronomus 18.6.2
Principium minus rei minoris 10.15.10
Principia cuiuscunq; generis facile moueri possunt 1.15.3
Principium rei cuiusq; maximum & dimidium rei 10.15.6
Prius & posterius quomodo capi debeant 17.3.1
Prolem nostram cur vocam⁹ animal femine nostro natum 4.14.1
Proponere,medium inter ponere & attollere 5.38.4
Proportio in sonis est æqualitas 19.14.4
Prouerbium,Cūmq; auster surgere cœpit. 26 29.16.&.26.43.1
Prouerbium,Cum cessat boreas &c. 26.43.1 &.26.47.1.& 26.22.6
Prouerbium, Vt Cæcias nubes,sic ille opes trahens 26.32.2
Prouerbium, Tertia lux nunquam nocturno aquilone laborat 26.9.1
Prouerbium, Nauibus hiberno ventos dat terra secundos 26.59.1
Pruina frigida. 8.13.3.& quando consistere posset. 26.3.1.& 25.1.4
Pruriginis & libidinis similis voluptas. 4.16.6 & quid prurigo 8
Prurientium genus omne quale 7.4.15
¶Ptarmenon histrio 27.3.18
Ptisana ordeacea parum alit & satis refrigerat 1.37.8. & febrientibus accommodatior triticea.6
Ptisana cur oleo instillato candidior reddi possit 21.1.1
¶Pubescit homo quando 4.4.1
Pudor in genere metuendi 11.53.2
Pudor in oculis est 31.3.2
Pudefacti erubescunt 11.53.3
Pudefactis cur aures rubescunt. 31.3.1.& 32.1 1.& 32.8.1
Pudore affectis calor partem petit superiorem 11.53.7.&.11.32.4
Pueri calidi & humidi 1.19.7.& 3.7.4
Pueri ambulandi facultate carent 11.30.2
Pueri non secus ac bestiæ suas exprimunt appetitiones 11.60.5
Pueri nati curam desiderant, cætera animantia sua opera viuere queunt 10.45.6
Pueris quare pilus non exit 4.4.8
Puerorum corpora contextu denso,& non facili expiratu 10.4.3
Pueri canticis oblectantur 19.38.3
Pueri quomodo erubescunt 8.17.4
Pueri quare amentes 30.13.7
Puer feratior quàm vir,omnium edax & irę deditus 10.44.9
Pueri cur nonnulli fari anticipant, & rursus obmutescant 11.27.1
Pueri cur vocem reddunt acutam. 11.34.1.& 11.6.26.& 11.65.1.& 11.16.1. & 11.14.1
Pueri nonnulli statim cum in lucem venerūt loquuti 11.27.4
Pueri cur lætiores 30.1.156
Pueri quare minus sitiant 3.7.5
Pueri cur non sunt vinosi,cum sint calidi. 3.7.1
Pueri quare tenuiores per ætatem redduntur. 4.29.8
Pueri cur non caluescunt 10.56.4
Pueri cur magis lingua hæsitant 11.30.1
Pueri vitiliginem minus habent quàm viri 10.4.1
Pueri varicibus carent 10.39.3
Pueri omnes quare naso resimato 33.18.6
Pueri ante feminis gestationē cur voluptate pruriunt 30.1.65
Pueris cessare tentigines possunt nullo secreto humore 4.27.19
In pueros motio mentis ex atra bile 30.1.7
Puerilis ætas abūdat pediculis,grauedine,& sanguinis profusione 1.16.8
Pulchrius suauius ad concumbendum. 10.51.10
Pulegium cur suspensum floret solstitij tempore 20.21.1
Pulmonem sanguinolentum habentes calidi modo vinolentorum 27.4.5
Pulmo cur tollit vibicem 9.6.6
Pultis crustæ vetulæ dicuntur 10.29.4
Pumex cum secatur nonnulli inhorrescunt 35. 3.5.& quare 7.5.2
Punico in concentu cur diapason ita latitat, vt vnisonum esse videatur 19.14.2
Purgatio quid 1.43.10
Purgare quæ possunt 1.48.1
Purpuratij cur rufo sunt colore 38.2.1
Putredines non sunt nostræ 4.14.12
Putredo omnis ab externo calore 2.33.7
Putredo amarorem habet 22.5.2
Putredo potius per æstatem 2.21.6
Putredo quiete interioris qualitatis consistit. 13.8.3
Putret quod quiescit 14.7.2
Putrent omnia cum mouentur 25.17.2
Puteorū aquæ cur tepidæ à meridie æstate redduntur 24.2.1
Puteus si in domo fuerit magis resonabit domus 11.8.3
Puteorum cur pars suprema salsior 23.30.1

Q.

Quadratum quando speciem multanguli repræsentat 14.5.15
Quadrupedes neq; sternutare, neq; grauedine affici solent 10.53.8
Quadrupedum paruæ cur mō stra magis pariunt 10.60.1
Quadrupedū partes posteriores infirmiores quo argumento 10.52.5
Quadrupedum pars posterior pilosior, hominū contrà 10.52.1
Quantum finitum 5.25.5
Quantum nosse non est nosse nisi eius numerū 5.25.2
Quartana febris imbecilla, ideo eget victu calfaciente 1.58.4
Quartanæ longæ quando solent autumno euenire. 1.19.3.& quomodo fiunt. 16
Quartanis quare ratio victus non est extenuanda: sed potius ignem corpori inferendum,& quid agendum ante accessionem 1.58.1

Universidad de Deusto
Biblioteca

R.

Racemorum acini dulciores vindemiati quàm non vindemiati 20.23.2
Radiculæ tenues cur actiores 20.11.1
Radicula sursũ mouere potest spiritũ. 13.6.14
Radiculę quomodo amplitudine mira increscũt 20.13.1
Radij solis quare recti 15.5.9
Ramenta vulgo aëris corpuscula 15.12.5
Ranæ natura humidæ 1.22.3
Ranarum pusillarum copia cur indicant annum grauem 1.22.1
Raritas quare conciliandа corpori sanando 1.54.1
Raucitas quando hieme accidit 1.10.1
Raucitates quando pituitosis accidunt 1.9.17
Rauci quomodo voce corrupta 11.22.4
¶Recẽtia omnia multum humoris extranei habent 20.30.2
Refrigerati magis cur ab eodem calore vrimur atque dolemus 8.6.1
Refrigerata omnia deorsum feruntur 13.5.5
Refractio vocis per similem angulum fieri solet 11.23.6
Regionum habitus quas afferunt affectiones animalibus 14.per totam
Renes omnium pingues 4.2.15
Requies omnium quare noctu amplior. 11.5.1
Res quæque loco suæ naturæ idoneo abundat 1.22.2
Rei minoris principium minus 10.15.10
Res mista vsquequaque talis 11.62.1
Res praua facilis ortu 10.44.5
Res humanæ circulus 17.3.10
Res eadem à contrarijs efficitur 3.25.14
Rebus procul absentibus diffidere solemus 18.10.2
Reipublicæ quæ sunt delicta, & quæ honorem comparant 29.14.27
Res vna cum geminetur in oculis,cur in cæteris sensibus fieri nequeat 31.18.1
Res vna oculis quãdo geminari videtur.31.17.3
Res vna quare multę esse apparet vinolentis 3.29.1.& 3.10.1
Resonandi ratio non nisi refractio est 11.8.4
Respiratio nonnihil habet strepitus 11.48.1
Respiramus vbi vehementer,cur iterum respirare nequeamus 34.8.1
Resultatio corporũ quomodo fieri solet.16.13.1
Reticulũ in multiuẽtribus animalibus.10.43.8
Reo cur dexter locꝰ apud iudicẽ detur.29.12.1
Reo & accusatori si suffragia pari modo fuerint cur reum vincere est sancitum 29.13.1 & 29.15.1
¶Rhamnus redditur odoratior si iuis decubuit 12.3.12
¶Ridentes cur vocem mittãt acutiorẽ. 11.15.1
Ridentes cur vocem grauem,flentes acutã mittunt 11.15.1.&.11.13.1
Ridemus cur cõtinuo si quis locum alarum moueat 35.8.1
Risus quid,& qua parte 35.6.3
Risum cur retinere minus possimus cum amicos videmus 28.8.1
Rigentes maxime tremunt 3.5.4
Rigent cur maxime corporis extrema. 8.2.1
Rigentes frigiditatem pati videmur 3.25.10
Rigentes frigore caloris extinctu obtremunt 3.25.22
Rigentium pili cur eriguntur 8.11.1
Rigentes cur liuidi efficiuntur 8.1.1
Rigent quare minime qui itascuntur 8.17.1
Rigent admodum quare homines pleni. 8.5.1
Rigent quare minime oculi 31.23.1
Rigemus magis hieme cum currimus,quàm cũ stamus 8.12.1
Rigentibus quare vox tremula 11.65.10
Rigentibus cur lingua errare soleat 8.10.1
Rigentes cur dormire non valeant 8.19.1
Rigor febrium vnde 3.25.25
Rigores maxime æstate oriuntur 1.29.1
Rigor carni accidit, si vestis humore nimio madefacta fuerit 3.1.5
Rigidius concoqui facilius 21.8.7
Riuus fluens si obstruatur se colligit,& tandem relaxatus copiosior effluit 2.24.2
¶Robur maxime manibus 2.5.2
Robustiora quæ sunt 10.59.3
Ros quando consistit 25.21.4
Ros frigidus 8.13.3
Rosa spinosa natura 12.8.3
Rosæ sibi similes remanent in odore contusæ 13.11.6
Rosæ odor semper suauis 28.7.18
Rosæ quibus vmbilicus asper quare suauiꝰ olẽt, quàm quibus læuis 12.8.1
Rosaceum odore non commutatur 13.11.8
¶Rubedo sanguinis concursus 9.3.4
Rubigo arborum humore calido alienóque consistit 26.19.3
Ructus ventriculi affectus.33.1.3.& expiratio 33.9.3.& quando fit.33.5.8.& vnde moueri solet.10.43.3.& quibus,& quibus nõ.10.43 1.& cur magis dormiẽtibus.33.15.10.& cur sternutamento sedari nequeat.33.1.1
Ructus crudorum fœdius olent 13.4.7
Ruga quid 24.7.3
Ruminantia non ructant 10.43.6
Quæ rumpuntur crepitũ mouere solẽt.11.26.3
Ruta cur fascinationis remedium. 20.34.1. & quare moueat sudores fœtidos. 2.13.1.&.20 33.1.& cur in ficũ insita pulcherrima & plurima proueniat,& vbi inseritur.20.18.1

S.

SAl cur dentium stuporem tollere potest. 1.38.1.& 6
Salem indurat ignis 3.16.6
Sal exiccat, inde sale confecta incorrupta seruamus 21.5.3
Sal cur eliquatur ocyus aqua salsa quàm dulci 23.22.1
Sal exiguus cur ocyus crepat & exilit:vehementius autem qui plenior 11.42.1
Sal igni ingestus cur crepitum mouere soleat 11.26.1
Sale acetóve qui perfricandum censent, inflammationes tollere volunt 9.1.10
Sal cur eadẽ magnitudine qua modico igni ingestus, crepat:si nimio iniecteris igni, vel nihil vel minus crepabit 11.43.1

Salsum graue 23.20.7
Salsus humor cum mouetur dulcior redditur. 23.31.2
Salsum quàm dulce calidius 23.30.8.& cur nõ vt dulce frigidum 23.7.1
Salsamenti odor quando nobis suauis 28.7.17
Salaces quare quibus pili palpebrarum defluunt. 4.19.1
Salaces,vide etiam Libidinosi.
Saltans ponduculis immittitur 5.8.4
Saltatores cur mane soleant exerceri 11.22.2
Sanguis calidus 8.2.3.dilutus morbosus 9.5.2 lienosorum corruptus 9.5.1. vitiatus quisque integro tenuior 10.2.4
Sanguis est qui nostra corpora calore intingit naturali 38.9.4
Sanguinis profusione cõflictantur pueri 1.16.9
Sanguis è naribus cur homini soli 10.12.1
Sanguine è naribus effluente cur aquam frigidã in faciem fundimus 33.6.1
Sãguis qui se excremẽtis cerebri immiscuit,quasi in saniem degenerat 10.2.5
Sanguis alimento est corporibus 10.59.4
Sanitas mediocritas quædam.1.3.3.quies 7.1.3
Sanitas cur neminem sanare potest 7.1.2
Sanitati & robori non idem habitus est idoneus 8.6.6
Sanitatis ratio diligentius habenda,cum tempora euariant 1.3.10
Sani aut non ægrotant, aut pressi morbo celeriter obeunt,& quare 1.28.6
Sani quare mutato tempore ægrotare incipiant 1.3.7
Sanis cohabitans cur nihilo sanior efficitur,iusto autem iustior 29.10.1
Sani cur voce graui respectu ægrotãtiũ.11.6.27
Sapiẽtiæ quare nulla sũt posita præmia.30.10.6
Saporum genera vnde oriuntur 20.29.4
Sapores ex semine 20.10.3
Sapores cur non moribus similes 19.29.1
Sapor austerus vnde 20.35.4
Sapores contrariorũ oppositi ferme inter se sunt 22.11.4
Sapores ex inconcoctis deteriores,& qui tales,ex concoctis suauiores 4.13.1
Satietatis comes venus 10.46.5
Satietas non solum pleno oritur ventriculo. 21.13.14.
Satyro Clazomenio ad maledicendum propenso aures obturatæ fuerunt vt de re ageret. 3.26.7
¶Scabies cur contagiosa 7.4.1
Scabies magis quàm lepra cęteros afficere potest 7.4.13
Scammonia magis aluum soluit 1.44.4. & quare 1.42.2.& si large sumatur cur aluũ, & si parce & vetus sit vesicam 1.44.2
Scæna heroum facta dictáq; simulat 19.49.8
In scæna nullus antistrophi vsus 19.15.16
Scænis qui familiariores concentus 19.49.7
Scientiæ omnes opera nostra sunt 30.4.5
Scientia mentis instrumentum 30.4.14
Sciendi ratio animi quiete constare videtur. 30.13.3
Scythas cur constat esse vinosos 3.7.1
Scortum metuentibus conuellitur 27.11.7
¶Secari quempiam cum videmus cur animo vicem eius dolemus 7.3.1
Sedile ventrem opimat, reliquum corpus extenuat 5.14.14
Sedile cur alios impleat,alios extenuet 6.1.1
Semen quale 4.7.3
Semen genitale principium rei & vnde oritur 10.15.7
Semen ex quibus oritur 3.11.5
Semen calidum & humidum 4.29.4
Semen genitale concoquitur calore natiuo 5.31.3
Semen genitale redditur humidius austrino flatu 4.13.10
Semen hominis igne plane liquescit 14.5.3
Seminis transitus vnde.4.15.3
Seminis transitus vnde.4.2.21.natura qualis,& vbi abundat 4.32.7
Semen decessio flatus 4.31.2
Cũ semine vnà excrementi aliquid exit. 4.30.3
Semen ex omni parte 4.22.2
Semẽ labi per spinã è cerebro videtur.10.56.2
Seminis tempore quæ accidunt animantibus 4.4.5
Semẽ genitale naturam præfert pituitæ.1.51.2
Seminis expertes cur vocem reddunt acutam 11.16.1
Seminis profusio in coitu à spiritu impellente fit 30.1.68
Semen quare profluit plerisque & timentibus & morientibus 4.8.2
Seminis profusio per somnum quare partim nũquam,partim raro cæteris animantibus accidat 10.18.1
Semen profluit dormientibus celeriter,vigilantibus non 4.5.4
Seminis profusio per somnum resupinis tantum accidit,& fieri non potest sine imagine 10.18.3
Semen effundentia sicciora & laxiora 4.4.6
Semine vacantes cur vocem reddunt acutam 11.34.1
Semen genitale ebriosorum cur magna ex parte infœcundum 3.4.1
Seminis perfectio omnibus terminus & finis 20.7.12
Semine omnia oriuntur 20.10.2
Seminis ortus vnde 3.32.9
Semine putrescente multa eueniunt 4.14.3
Semina quæ celeriꝰ afferunt,& quæ nõ.20.17.3
Semina odorata calida sunt.1.49.6.& 20.16.6 & cur vrinam ciere possint 12.12.1
Semen ex caule est 20.17.8
Senectus refrigeratio. 30.1.158.putredo quædam. 38.9.2.& 14.7.2.itẽ sicca est.3.25.27 calorem extinguit 3.5.18
Senectutis calor alimento deficiente emarcescit 3.25.26
Senectus parum sperare potest 30.1.146
Senes frigiditatem pati videntur 3.25.11
Senes cur laborioſius sternutant 33.12.1
Senibus caro liuescit.8.1.4.& quare cutis.9.5.7 & 38.9.1
Senum corpus quare vibicatum 9.5.8
Senes cur tristiores 30.1.156

Universidad de Deusto
Biblioteca

Senes cur voce tremula 11.65.6.& acuta.1
Senes frigiditate obtremere indicium. 3.25.37
Senes si vino se inebriauerũt, cur minus mingũt quàm iuuenes 3.33.1
Seniores quando attoniti 1.9.19
Senes quàm iuuenes cur sapientiores 14.15.2
Seniores cur mente valemus, iuniores ocyus discimus 30.4.1
Senes quare obtusius vident 31.14.4
Senis visio quomodo differt à visione luscioſi 31.26.1
Senescũt quare tardius qui loca incolunt ædita, ocyus qui caua & palustria 4.7.1
Senes propter imbecillitatem linguæ afficiuntur 11.30.11
Sentire affici 31.12.6
Sentiendi genera quinque 28.7.12
Sensus nullus dexter suo siniſtro præstãtior quare 31.13.1.& 31.12.1
Sensus hominis quando suo fungitur officio 30.13.2
Sensibus quibus maxime afficiantur bruta 28.7.12
Sensus quare lætitia afficiuntur 7.5.11
Sensibilium omnium cur solum id mores obtinet,quod obuiam auribus esse potest.19.27.1
Septentrio pars terræ eminentior & niuis plena 26.16.2
Septentrionales quare rufo sunt pilo 38.2.7
Serra cum acuitur cur inhorrescimus 7.5.2 & 35.3.5
Serenũ cur potius noctu quàm interdiu.25.7.1
Seruum asserere qui liber est longe iniquius q̃ liberum asseruisse qui seruus est 29.13.20
Setæ exuberant alimenti copia 10.61.3
¶Sybillæ naturali intemperie fiunt tales 30.1.101
Siccitas totam indurat cutem 31.14.2
Siccius firmius & diuturnius 14.9.2
Sicciora minus putredini obnoxia 13.1.3
Siccis cibis egent naturæ humidæ 10.58.7
Sicciores natura diutius viuunt 14.9.1
Siderum ortus morbos pariunt vel tollunt,iudicant vel intendunt 1.3.5
Sideratio crudor. 1.10.7.& quid item. 1.9.7
Similia cur similibus gaudent 10.51.1
Simile à simili non afficitur 3.8.2.& 8.15.6
Symmetra corpora,vide Corpora symmetra
Syllogiſmus,id est ratiocinatio 18.8.2
Syluestria quæ appellamus 20.12.20
Singultus cuius partis affectio 33.1.3
Singultus à pulmone,& vnde fit.33.17.2.quando fit.33.5.9.& quare oriatur vbi ialguim9.12
Singultum inducit refrigeratio 33.13.1
Singultus finitur retentione spiritus. 33.17.6 & aceto.7.& quare.33.13.1
Singultus cur sternutamento sedari queat,ructq nequeat. 33.1.1.& 33.17.1.item retentione spiritus & aceto.33.5.1.item singultus leuior aceto.33.1.13
Siniſtra dextris humidiora. 31.25.2.& 32.7.3 & indicium.6
Siniſtra manus in neutram partem est potens 5.32.5
Siniſtra parte cubamus libenter, dextra potius dormimus 6.7.1
Sitis vnde.27.2.6.& 27.8.5.qua ex causa.27.3 10.& eius consideratio 28.5.2
Sitis non cessat quia venter plenus humoris est, sed quare 22.2.6
Siti si detinemur,potio pulchrior. 10.51.19
Sitis ex metu,militum argumento 27.3.14
Sitis ab exercitatione 5.30.3
Sitim cur minus quàm famem tolerare possumus 28.5.1.& 28.6.1
Syria vt feruentior sic odoratior 13.4.18
Syriæ loca pleniora 12.3.20
¶Sobrius recte iudicat. 3.26.2.& acres salsosq; habet humores. 3.8.4. & quare minus sentit aquas salsas vitiosásque.1
Sobrij cur tempore hiberno vocem acutius mittunt 11.56.1
Sobrij iudicant penitus ratione 3.2.4
Sobrij cur qui loca habitant calida. 14.15.6
Socrates fuit melancholicus 30.1.17
Solatio in fouendo cur tibiam adhibere solemus 19.1.1
Sol parens & author motuum 26.35.4
Sol causa flatus & perturbationis 25.7.1
Sol omnia mouet 11.5.3
Sol ventorum author vel oriens vel occidens magna ex parte 26.34.2
Sol cum ad ortũ perreptat excitat subsolanos, cum ad meridiem austros 26.13.15
Sol cur planus videtur,cũ sit sphæricus. 15.7.1
Sol per quadrilatera profluens cur circulum format 15.5.1
Solis figura rectis cõtinetur lineis.15.5.5.& cur radij circulares apparent.4
Sol vt noctis medio remotissimus, sic meridie proximus 25.4.5
Sol meridie maxime è perpendiculo sese nobis exhibet 15.4.25
Sol in bruma breuissimas agit distantias. 26.13.16
Sol cum eodem vigore feratur,cur nõ pari tempore vmbræ increscant decrescántque 15.4.1
Solis vmbrarum consideratio 15.8.1
Solis vmbræ extremum cur tremere videatur 15.12.1
Sole cur amplius recalescimus quàm cum moue mur 5.34.1
Sol cũ è nube illuxit cur calidior videtur.14.13.5
Sol quando geminari potest.15.11.2.& cur nũ quam cælo in medio geminatur.1
Sol corpora assicare potest 2.7.3
Sol oculis occurrens reddit infirmiores 13.29.2
Sol lachrymam ciet 5.13.5
Sol nuda magis quàm induta calfacit 2.9.1
In sole nudo corpore quare minime ambulandũ 1.54.11
Sole deficiente cur si quis per cribrum aut frondes,aut inter digitos inspiciat,splendores speciе lunæ nondum completæ incernat.15.10.1
Solis calor cur summum adurere potest, ignis non 38.7.1
Sol cur nigrum hominem reddit, fictile non 38.8.1
Solis vis quæ albescere facit, & quæ nigrescere 10.66.2.& 38.1.1.& 38.10.1

A solstitio vtrolibet quare maxime contingit mori per spatium centum dierum 1.26.1
Solita res suauior auribus quàm insolita.19.5.5
Somnus priuatio motionis. 6.5.4.somni causa 3.24.1.conciliatur refrigerio. 14.11.2.quare suauis. 10.33.7.vnde cessat. 10.33.4.qualis animalium. 10.33.2.quare in tenebris potius obrepit. 6.7.3.& quare magis accedit dextra cubantibus parte 6.5.1
Per somnum corpus calidum & humidũ.4.5.3
In somnis maxime iactatur animus noster 30.13.13
Somnus mẽbra reddit grauiora.11.17.4.&.11 27.18
Somnus conciliatur nonnullis si legere cæperint etiam nolentibus.18.1.1.& quare.18.7.1.& cur alios peruigiles liber facere possit. ibidem.
Somnolentiores quare sumus hieme.11.17.3.& locis palustribus 14.11.1
Somnium quando occurrit. 30.13.25.& quib9 melius.28
Somniamus quare ea quæ agimus,aut acturi sumus,aut volumus 30.13.26
Somniantes inter dormiẽdum cur illa videre sibi videntur 30.13.10
Soni quam habent proportionem 19.40.3
Soni asperi horrorem inducere possunt. 7.5.21
Sonus quare amplior in domicilijs si quis dolium & lagenas aut similia vasa inania obruat & operiat 11.8.2
Sonus desinens cur acutior 19.11.1
Sonus grauis quietus & mollis,acutus irritans & mouens 19.50.3
Sonus quomodo fit ex cauernis terræ. 25.2.4
Sorbitionibus primum quare recreandus infirmus 1.52.3
¶Spadones qua proficiunt magnitudine 10.38.18
Spadones cur vocem reddunt acutam.11.34.1 &.11.65.1. &.11.16.2.cur item non calue scunt.10.56.1.& cur pilis non possunt redundare.10.41.5.& cur in acumine oculorum offenduntur. 4.3.1. & cur omnino vel varicibus vacant,vel minus habent. 10.39.1. quare crura intumescũt,& alui faciles sunt.4.3.7.cur cruribus putridis vlcerosisque. 10.41.1.cur seminis infœcundi 10.39.2
Spadonibus humor genitalis in sedem confluit 4.27.10
Spadones effœminati omnino 10.41.2
Spadonibus cur magnitudo tantummodo ad sexum commutetur virilem,cętera in fœminam 10.38.1
Speculatione cur non delectamur,ludis delectamur 30.6.1
Spirare cur necesse 34.12.1
Spirandi ratio compari vicissitudine confici solet 5.16.6
Spiratio commoda cur colorem præstat amœniorem 38.4.1.& 38.3.2
Spirandi ratio directa quomodo afferri potest 2.38.8
Spirandi difficultate laborantes vinum admodũ cupiunt 27.4.11
Spiritus retentione singultus finitur. 33.17.6 & quare 33.13.1.& 33.5.1
Spiritus omnis eruptio partem cuius est melius habere significat 33.9.6
Spiritus secessio quare iuuat eos qui se exercent, qui deniq; laboribus se dederunt 5.21.6
Spiritus largior ab humore largiore 21.10.4
Spirantibus longe,cur venter trahentibus adducitur,reddentibus diducitur 34.11.1
Spissius quod partibus constat minutioribus. 21.23.4
Spissa omnia subacta incalescunt, & incalescendo inflantur 21.9.4
Spongiarij cur suas dissecant aures & nares. 32.5.1
Spongiarij,vide etiam Vrinatores.
¶Squillæ recõditę germinare possunt 20.28.3
¶Stellæ an frigidæ 25.21.2.calidæ 25.18.2
Stellis prosilientibus cur venti initium datur. 26.25.1
Stercus cur minus fœtet quo diutius in corpore manserit 13.1.1
Sternutamentum quid 10.53.9.& 33.9.4.& 33.4.4
Sternutamentum humoris copia excitatur. 31.1.3.& 33.8.2
Sternutamentum caput bene valere indicat. 33.9.8.
Sternuimus loco concalfacto 33.1.10
Sternutandi locus naribus cum pulmone cõmunis 33.1.9
Sternutantem necesse est expirare 33.1.16
Sternutameutũ cum rẽ exordimur obseruamus. 33.11.3
Sternutamentum cur sacrum,cæteræ eruptiones non 33.9.1.& 33.7.1
Sternutamenta quæ probemus, quæ item damnemus 33.11.1
Sternuimus quomodo 10.20.3
Sternutat omnium maxime homo 33.10.1.& qui sæpissime 7.& 10.20.1.& 10.53.1
Sternuere quare non oportet nisi res vrgeat 4.9.1
Sternuere cur bis magna ex pte solem9. 33.3.1
Sternutamento cur singultus finitur.33.17.1.& 33.1.1.& 33.5.1
Sternutant cur laborioſius senes 33.12.1
Sternutaturis qualis motus oculi 31.7.21
Sternutare cur cessamus oculo perfricato.31.1.1 & 6.& 33.2.1.& 33.8.1.item naso.5
Sternutamus quare magis solem aspicientes, & penna sollicitati 33.4.1.& 33.15.3
Sternutamentum cur propè dixerim semper vigilantibus fiat 33.15.1
Vbi sternutauimus cur inhorrescimus 33.16.1. & 8.14.1
Stirpium in genere quæcunq; vrbana eadem & syluestria est reperire,non contrà 10.44.24
Stirpium cur aliæ ad semen vsque viuere possint, aliæ sæpius fructificare sunt solitæ 20.7.1.& quæ sæpe fructificant 14
Stirpiũ nonnullæ cur semper ædant caulem inanem 20.19.1
Stirpium partes non instrumentariæ, quare in orbem formari solent 16.9.1. item caudex 2.
Stirpibus prosunt austri marini 1.23.6

Universidad de Deusto
Biblioteca

Stirpes omnes cur in longitudinem augeri soleant 17.2.1
Stirpium multę & integræ bene olent, & corruptæ & aridæ magis 13.4.3
Stirpes aqua tepida irrigatæ duriores fiunt 10.59.4
Stirpium ærugo vnde 1.23.8
Strabonibus vnde res eadem geminari videtur 31.7.36
Strangulatio ingratum affert colorem. 38.3.3
Strangulatio hominis nonnullos facit animo deficere 7.5.6
Strāgulatio quare accidit vbi buccellam deuoramus grandiorem 34.9.1
Strepitus quid. 11.6.30.& 11.29.4. strepitus omnis spiritus. 7.5.7. acutior qui procul abest 11.6.4
Strepitus extrinsecus cur magis intus auditur, quàm intrinsecus foris 11.37.1
Strepitus ferri etiam recte non potest. 11.49.4
Strepitus cur corpora dēsa penetrare potest: lux non potest 11.49.1
Studia licet interdum praua cur nonnullos magis delectant, quàm honestiora 18.6.1
Stupor attonitus cur non contagiosus 7.4.2
¶ Suauitas non nisi per succum percipi potest 22.7.4
Suauia cur eadem assuescentibus, & admodum crebro vtentibus insuauia, sentiantur. 21.14.1
Suaue mistum suaui suauius redditur. 19.44.1
Subdorium cantandi genus quale 19.49.5
Subdorium quare in tragœdijs, choricum nō habetur 19.30.1
Subeunt quæ facile, & quæ non 23.22.6
Subito quæ fiunt, terribilius occurrunt. 35.1.5
Subpallidi sunt qui loca incolunt palustria 14.12.4
Subphrygius concentus animos lymphatis similes reddit 19.49.12
Subphrygium quare in tragœdijs, choricum nō habetur 19.30.1
Subphrygiū cantandi genus obtinet mores vsui rerum deputatos, & vbi familiare. 19.49.3
Subsolani temperatura. 26.57.4. natura. 26.33 12. quando fit. 26.23.5.& quare mane spirare incipit. 26.34.9. à sole oriente est. ibidem.
Subsolanus mouet austrum 26.57.5
Subsolanus non cogit nubes 26.1.14
Subsolani excitantur cum sol ad ortum perreptat 26.13.15
Sudor quid. 2.3.7.& 2.35.2. vnde. 2.28.2.& 5 35.7. caufæ. 2.8.2. humor incoctus. 2.4.4. putris & salsus. 32.4.1.& quare. 5.35.7.& 2.31.& 4.13.10
Sudor res vitiosa adiuncta corpori 2.2.2
Sudori peruia quæ magis 2.10.2
Sudoris copia maior in caldarijs quàm prope tātum ignis 2.11.2
Sudamus magis in caldarijs cum tempus est frigidum, & quare 2.29.1
Sudamus magis in caldarijs igne per incrementa continua oblato, quàm igne vniuerso, & quare 2.32.1
Sudor quare magis profluit detergenti. 2.12.1
Sudor an magis mouendus per æstatem, an per hiemem 2.21.1.& 2.33.1
Sudamus magis æstate quàm hieme. 2.40.1.& quare. 2.42.1
Sudor cur vtilior corpore nudo currenti quàm sub veste 2.30.1
Sudoris plus quare non in currendo agitandóq; corpus, sed vbi est cessatum. 2.24.1.& 2.20.1
Sudor quare maxime oriatur cum manus exercitamus debito cæterarum partium positu 2.5.1
Sudor cur relaxato spiritu proueniat 2.1.1
Sudor quare magis parte superiore 2.4.1
Sudor cur maxime capite & pedibus incalescētibus excitatur 2.19.1
Sudor capitis non affert malum odorem, aut minus quàm cætera 2.6.1
Sudor quare eos iuuat qui se exercent, & laboribus se dederunt 5.21.6
Sudores cur mali aliquando odoris 13.4.5
Sudorum fœditatem quæ procurant. 20.33.1
Sudor quare pubescentibus fœtidior & salsior 4.13.15
Sudores fœtidos quare moueant ruta, & nonnulla pigmenta 2.13.1
Sudores calidi quare frigidis meliores 2.35.1
Sudor frigidus longos facit morbos 2.35.11
Sudor frigidus argumentum morbi grauis: calidus decretorius 31.24.5
Sudores spontini prænuntiant morbos. 2.41.8
Qui mediocriter sudarint statim ab exercitio, cur colore hilarantur amœno 38.5.1
Sudoribus nonnullis quare horror possit excitari 2.34.1
Sudor non nisi cum labore remoto educitur 1.54.18
Sudori opportuniora quæ humida & laxa 36.2.2
Sudor refrigerat corpora 35.4.2
Sudor quare minus accidit cibum sumenti postquam biberit 2.25.1
Sudare cur maxime solemus facie. 2.10.1.& 36 2.1.& 2.17.1
Sudant assidue partes cauiores 2.28.5
Sudant minime quare corpora aquæ immersa calidæ 2.2.1
Sudamus quare magis dormientes quàm vigilātes 2.16.1.& 2.28.1
Sudamus magis igne per incrementa continua oblato 2.11.1
Sudantes si vel aqua vel flatu refrigerātur, quare nauseant 2.18.1
Sudant quare minime qui vestem plurimam admiserunt 2.39.1
Sudamus minus quare ad ignem multū. 2.36.1
Sudamus trepidantes quare pedibus, & non facie 2.26.1
Sudamus primum fronte & quare 2.17.8
Sudauerit nisi corpus, quare non leuatur 2.22.1
Sudamus magis cum non longo interposito tēpore sudor euocatur 2.8.1
Sudamus magis tergo quàm parte priore, item ventre minus quàm pectore 2.14.1.& 4
Sudant quare magis induta corpora 2.9.1
Sudant penè quare minus corpora ad solem nuda quàm vestita 2.37.1
Sudant magis luctatores interposita aliquantis per quiete, quàm si continue luctentur 2.7.1
Sudamus minus inter laborandum quàm cum labore relaxati quiescimus 2.23.1
Sudatur qua laboratur 3.31.7
Sudare nō possumus qua iacemus parte. 2.15.1
Suffimenta cur minus suauia odore è proximo 12.9.1.& 12.1.1.& 12.2.1.& cur è longinquo suauius olent 12.4.1
Suffragijs accusatori & reo paribꝰ, cur reum vincere est sancitum 29.13.1
Supercilium pilus congenitus 4.19.4
Surditas detrimentum pulmonis 33.14.2
Surdi cur per nares loquūtur. 11.4.1.&.33.14 1& 11.2.1
Sus sæuit à partu, & quare 10.37.1
Sues fœcundæ 10.60.2
Sus calidissimus omnium 10.23.3
Sus cur partu numeroso 10.16.1
Sues agrestes semel concūbunt, domesticæ sæpe 10.46.3
Sues cur hibernum pilum non amittunt vt cæteræ quadrupedes 10.23.1
Suum esse & alienum esse, non idem significant 4.14.11.

T

TAbes cur contagiosa 7.4.1
Tabidis quæ auxilia impēdimus. 3.5.25
Tabidis in somnis cur genitura profluit 5.31.1
Tabefaciendi quæ vim obtinent 1.49.4
Tactus visum æmulatur 31.18.8
Tactus auris qualis alarum & pedum. 35.2.2
Tactu alterius cur magis inhorrescimus quàm nostro 35.1.1
Tactu & gustatu solū cur continentes dicimur 28.2.1.&.28.7.1
In tactu res vna duę sentitur 31.18.3
Talorum opplumbatorum si quis partem moueat leuiorem totum circunfertur. 16.3.2 & quare. 16.12.3
Tardum in voce graue. 11.32.7.& 11.53.10
Tauri castrati quomodo amittant naturam. 10 38.3
¶ Τε & τοι ademptis ex oratione, oratio minus græca relinquitur 19.20.11
Technitæ dionysiaci, vide Histriones.
Tectoriū omne opus cur magis resonet. 11.7.5
Temulentia quomodo differt à crapula. 3.17.14
Temulenti ne tentant quidem iudicare 3.2.4
Temulentus si vinum dulce super aliud admiserit cur minus molestatur 3.13.1
Temulenti quare aquas salsas vitiosásque magis sentiunt quàm sobrij 3.8.1
Tēperamētū omne calidi & frigidi est. 30.1.80
Tēperamentū quibus augetur & seruatur. 1.3.8
Tēperatū omne suauius intemperato. 19.38.16
Temperies optima tum corporis tum intelligētiæ hominis prodest 14.1.3
Temperantiam quæ concernunt problemata 28. per totam
Temporis mutatio motu est facilis 1.15.2
Temporum mutationes cur morbos intendant vel tollant, iudicent vel committant. 1.3.1
Temporum mutationes causæ generationis minutorum animantium 10.15.13
Temporis calidi cur noctes m oliestiores q̄ dies 25.16.1
Tenax diuidi facile non potest 21.8.9
Teretantis vox cur non suauior tibia aut lyra 19.10.2
Tergo cur magis sudamus quàm anteriore parte 2.14.1
Terpāder trite exēpta neten adiunxit. 19.32.3
Terra & aqua cur putreant, ignis & aēr non 25.20.1
Terra spissescit si plenius atteratur 37.5.5
Terra madet vbertim 23.34.1
Terræ euaporationes quando magis fiunt 25.18.5
Terrenum omne cum vritur, nigrum efficitur 38.10.4
Terra mox gelascit offendente lutum borea 26.48.4
Terræ plagæ vt feruentiores sic odoratiores 13.4.17
Terra quando dat ventos sæuos. 25.7.6.& 26 59.3
Terrestrium cur alia cocta, alia cruda cibo idonea 20.4.1
Terrestrium generatio varia 20.12.13
Tertia lux nunquam nocturno aquilone laborat 26.9.1
Testamentorum falsitas 29.3.3
Testæ in mari cur rotundantur 23.36.1
Testiculi cur contrahantur metuētibꝰ. 27.11.1 & 27.7.4
Testes vicem fulmenti vectorij capiunt. 4.24.3
Testes & penis conceptacula seminis. 4.27.8
Tenue omne augeri in longitudinem potest 11.19.6
¶ Thapsia calida & vrēs. 9.9.3.& vibices discutit. 1.& ex melle illita 9.10.5
Thymū cur acerrimum in Attica terra. 20.20.1
Thorax pars corporis princeps 33.9.3
Thriasius campus Atticæ terræ 26.19.2
Thracum gens vna ad quatuor numerandi seriem terminat, quia debili memoria. 15.3.17
¶ Tibiæ cur in ascendendo laborant, femora in descendendo 5.24.1
Tibiarum vlcera quare ægre sanentur in corporibus plenis & impuris 1.18.1
Tibia multos errores cātilenę occultat. 19.44.13
Tibiam cur adhibere solemus tam in laborando quàm in fruendo solatio 19.1.1
Tiblā cur suauius audimus q̄ lyram. 19.44.1
Tibia cur suauius sonat quàm teretantis vox 19.10.2
Tibicinem cur callidum vocare non solemus 18.4.2
Tibicines cur extrema tantum foraminis principalis cera marginant 19.23.6
Tibias inflantes spiritu calidiori multo tardius agunt 11.13.11
Timentibus aluus soluitur & vesica 4.8.8
Timentes singultiunt 33.13.2
Timētibꝰ plerisq; quare semen excurrit. 4.8.2
Timidi frigidi 14.16.3

Universidad de Deusto
Biblioteca

Timiditati contraria ira 8.17.1
Timidi qui exangues & refrigerati 14.8.3
Timidi cur qui loca incolunt feruida. & 14.16.1 14.8.1
Timidi vide etiam Pauidi.
Titillamur cur maxime labris. 35.7.1.item in alis & vestigijs pedum 35.2.1
Titillare cur nemo seipsum valet 35.6.1
Titio aërem proximum calfacit 5.34.7
¶Toxica quæ dicuntur 1.48.7
Torpor quibus fit. 2.15.5.quid,vnde,& quare fit,& quæ partes potissimum torpent. 6.6.1
Torqueri quempiam cum videmus, cur vicem eius animo dolemus 7.3.1
Totum idem cum suis partibus 16.7.6
Totum maius apparet partibus diuisis. 16.7.5
¶Tragicum cantando cur immutatio & varietas sit 19.6.1
Tragœdiarum chorus,vide Chorus.
Tremor vnde.3.5.3.& 3.25.31.& 3.5.6.& 3 25.9.quomodo fit 1.29.4
Tremor ob inopiam caloris proprij. 3.25.18
Tremores nonnullos adeò acres inuaserunt vt comprimentes eijcerent,& cũ aqua calida perfunderentur minime sentirent.3.25.3.itẽ mero vtentes ita inuaserunt 3.5.4
Trepidatio quid.2.31.3.& 2.26.6.metus quidã 11.36.6.&.11.53.2.& pudor quidam.4
Trepidatio refrigerationem facit 11.36.5
Trepidantibus vox tremula. 11.65.9. & quare 11.31.1.item cur grauis.11.32.1.&.11.53.1
Trepidantium accidentia quæ 2.31.4
Trepidantibus calor petit superiora 11.32.4
Trepidantes cur facie non sudant,sed erubescũt 2.27.1
Trepidantes cur pedibus sudemus,& non facie 2.26.1.& 2.31.1
Trepidantes cum artem profitentur quomodo agere soleant 11.65.14
Trepidantes cur magis hæreant lingua q̃ vinolenti 11.36.1
Tristibus auditis cur inhorrescimus 7.5.1
Tritici anima succus dulcis & lentus. 21.12.2
Triticum facilius concoquitur q̃ ordeum.21.24 3.& cur vescẽtius.21.2.1.itẽ mollius.21.7.3
Triticeo cibo cur multum tẽporis sine fastidio vti possumus,alijs non 21.13.2
Tritici massa trita cur amplior, ordei minor.21 9.1.& 21.22.1.item in igne cur ita fiat. 21 10.1.& 21.23.1
Tritici farina decocta in pultem lentior redditur 21.12.6
Tritici farina cur pertrita candidior efficitur, ordei nigrior 21.16.1
Tritici farina resiccata cur minus constipetur q̃ ordei 21.26.1
Tritici farina cur quo plenius tractetur,teratúr que eo magis aluum subducit,ordei contrà 21.8.1
Tritici farina,vide etiam Farina tritici.
Trite ex heptachordo cur à veteribus demebatur 19.7.2
In triquetris nerui quorum alter longitudine dupla,alter subdupla est, æque intenti diapason reddunt 19.23.8
Tropæi venti,vide Venti tropæi.
¶Tubercula quare nonnullis ex labore proueniunt 5.27.1
Turbinis basis in orbem se colligit 15.5.3
Turbo propulsus orbes quare describit. 16.5.4
Tubicen cur malit esse quàm orator aut astronomus 18.6.2
Tumor quomodo ictu exurgit 9.14.3
Tussis quare non habetur pro numine. 33.7.1 quando hieme accidit.1.10.1. quare quibusdã animalibus,alijs non. 10.1.1.& cur mouetur scalpentibus aures.33.1.8.& 32.6.1
Tussis pituita destillante fieri solet 10.1.16

V.

VAcuum ratio naturæ non patitur. 8.9.4
Validius impatibilius 20.1.2
Vapor calore consistit.13.5.2.& quomodo differt à fumo 12.10.1
Varicosi cur gignere nequeunt 4.21.1
Varices quomodo iuuant 6.3.5
Varix vnde 4.21.2
Varus quid.36.3.3.& cur in facie maxime oritur.1
Vasa militaria partiẽtes quomodo agãt. 15.1.8
Vasa inania si quis obruerit,ædificium magis resonabit 11.9.1
Vasorum aquam feruidam continentiũ cur fundus nõ vrat,aqua exẽpta vrere potest. 24.5.1
Vasorum fundi quibus aquam calfacimus, cur tandiu calidiores sint, dum aqua ipsa frigidiuscula est 24.8.1
Vas,vide etiam Dolium.
¶Vellus ouium proprio carnis vescitur alimẽto 10.24.5
Venantes cur minus spirant 11.41.2
Venæ conceptacula sanguinis 4.27.6
Venulis ruptis ex ictu confluuium subcruẽtum fit 9.14.4
Venter cuteus 5.14.7
Ventrem opimat sedile 5.14.14
Venter pingue amplectitur plurimum. 5.3.2 & quare.5.5.1
Venter celerrime opimatur,& quare 5.14.8
Venter cur liquefacere queat, aqua feruens nequeat 24.4.1
Vẽter cur refrigeratur & siccatur venere.4.18.1
Vẽtris pinguedo quare nõ facile liquefit.4.2.19
Venter cur tantummodo extenuatur eorũ qui sese exercuerunt 5.3.1
Ventrem extenuant motiones & frictiones,rell quum corpus implent & augent. 5.14.15 & quare.1
Venter flexibus nullis contorquetur,ideo non laborat 5.5.3
Venter cũ recalescit meli9 concoquit 6.3.2
Ventre minus sudamus quàm pectore. 2.14.4
Ventres plures continent ruminantia. 10.43.7
Venter longe spirantibus quare trahentibus adducitur,reddentibus diducitur atque repletur 34.11.1
Ventris partem vmbilico subiectam qui maiorem habent q̃ superiorem , cur breuioris sunt vitæ 10.63.1
Ventre paruo qui sunt,nimirum morbis patent 10.63.4

Ventriculum quæ mouẽt medicamẽta 1.42.4
Ventus quid 26.35.2.causa 25.7.2.ventorũ ortus & obitus quando 25.4.5.è nubibus origo 26.4.3
Ventorum author sol vel oriens vel occidens. 26.34.2
Venti nulli super excelsissimos mõtes 26.38.7
Venti vtrum ex vno fonte vt aquæ 26.38.1
Venti merito in latus se vertunt 26.50.20
Ventorũ vicissitudo pro solis discursu 26.28.2
Venti cur sole se attollente & sternuntur & augentur 26.35.1
Vẽtus si mane incepit cur amplius edurare possit 26.61.1
Venti vt sereni & illustres veniãt facit regio vnde spirent 26.29.7
Venti omnes vnde 26.36.1
Venti per prona ocyus spirant 26.38.5
Venti hieme frigidi,æstate calidi 26.50.14
Venti futuri cur araneæ signum 26.63.1
Ventus cur vt plurimum ante lunę defectus excitetur initio noctis:quando defectus,medio incipit noctis:medio cum mane 26.20.1
Venti desistunt post imbres 26.3.6
Venti tranquillitas quid 25.4.2
Venti cur ad postremũ vehementissime spirant. 26.27.1
Venti cur tempore hiberno parte veniũt exortiua,æstiuo occidua 26.23.1
Venti cur frigidi veniũt,cum caloris commotione oriantur 26.50.1
Venti quando sæui in terra,& quando in mari. 26.53.1
Venti cur siccant cũ sint frigidi 26.30.1. & cur amplius siccent quàm sol 26.31.1
Venti cur alij alijs locis imbrẽ afferant 26.58.1. & 26.5.1
Ventus cur tempore hiberno de ortu spirare mane,æstiuo de occasu post meridiem consueuit. 26.56.1
Venti nubibus excussi cur imbre superueniente ocyus cessant 26.4.1
Venti cur nocte media & meridie solent trãquillari 25.4.1
Venti omnes transeunt vel in sibi diuersos,vel in dextros 26.33.8
Venti cur importuni orionis exortu 26.14.1
Venti quando inconstantes 26.14.5
Venti indicium cur datur stellis prosilientibus. 26.25.1
Venti apud Arcadiam qui locus excelsus est,cur nihilo frigidiores q̃ alijs locis 26.60.1
Venti præuij quando spirant 26.53.5
Venti anniuersarij cur eodem tempore & modo afflare semper soleant:& cur desinente die desinunt,noctúque non spirant 26.53.1
Venti anniuersarij & præuij minus nocte quàm die spirant 25.16.2
Venti apogæi,id est abterranei 26.8.2
Ventus abterraneus reflexus,est vẽtus versatius. 26.42.6
Ventos tropæos , id est versarios quid est quod mouet 26.7.1
Venti tropæi cur de mari spirare soleãt. 26.8.1. & sunt contrarij apogæis 2
Venti tropæi cur reflare soleant, cũ mare sinuatur:cum porrectũ,nequeant 26.42.1
Ventus versarius reflexus abterraneus 26.42.6
Venus cur ventrem refrigerat & siccat 4.18.1
Venus immodica cur nonnullis pituitæ morbis commoda 1.51.1.& 4.17.1
Venus non inepte iuncta Bacchо 30.1.61
Venus comes satietatis 10.46.5
Venus superflua & abundantiæ index 4.28.4
Venerem pati qui tantũmodo cupiũt. 4.27.33
Veneris auidiores cur hirti homines & aues. 10.26.1
Veneris libido post cibum minime incitatur. 3.32.7
Veneri sufficiens ætas quare male olet 4.25.1
Venerem agere qui cupiunt 4.27.37
Ad venerem incitamur cibo satiati 3.11.6
Venerem immodice agentibus cur oculi & clunes manifeste subsident 4.2.1
Venerem cur nonnulli cum voluptate patiãtur, & alij vel ipsi agere cupiant, alij pati tantummodo gestiant 4.27.1
Venerem agere cupientes cur pudet confiteri,bibendi autem & edendi cupiditatem confiteri non pudet 4.28.1
Veneri cur obesse potest pedum nuditas 4.5.1
Vere & autumno quare morbi infestẽt.1.27.1 & quando vere 1.9.2
Veratrum quare superiorem mouet ventrem. 1.42.1
Vergiliarum ortus morbos tollit vel parit,iudicat vel intendit 1.3.15
A vergiliarum occasu vsque ad flatum fauonij, quare potissimum pereãt qui morbo longo laborant 1.17.1
Vertigo cur potius surgenti q̃ sedenti 6.4.1
Vertigo aut vertex in mari quid 23.5.14.& consideratio 23.4.7
Verueces castrati quomodo mutant naturam. 10.38.3
Vesica locus crudi humoris 3.21.4
Vesica vrinæ cõceptaculum 1.41.5.& 4.27.5
In vesica vnde vrina detinetur 2.24.5
Vesica plena nunquã celeriter concumbere possumus 4.10.3
Vesica cur nulla auibus 10.8.3
Vesica soluitur timentibus 4.8.8
Vespera cur minus frigida q̃ aurora 25.15.1
Vestis cum rumpitur inhorrescimus 35.3.4
Vetulæ crustæ pultis 10.29.5
¶Vibex vnde 9.10.4. & à multis discutitur, sed an vi eadem an diuersa,& quibus. 9.6.2
Vibices discutit thapsia ex melle illita 9.10.5
Vibicibus cur cyathos æneos adhibere solemus. 9.12.1
Vibices discutiunt thapsia & cyathus quæ sunt contraria 9.9.1
Vibices cur reprimere & resoluere possint ænea 9.10.1
Vibicibus quare admouentur pelles arietum & oua confracta 9.1.1
Victus ratio quartanis qualis 1.58.8
Videndi sensus exquisitissimus 7.5.27
Videt quis acutius 31.16.5
Videmus cur melius manu præ lucerna aut sole

Universidad de Deusto
Biblioteca

obiecta 31.29.1
Videre non possumus nisi è regione 11.61.3
Visus afficitur 31.19.5
Visus per directum profluit ad lineam 11.61.2
Visus quomodo reflectitur 11.45.8
Visus parte priore est,& intus 10.17.3
Visus cur corpora solida penetrare nō potest,vox potest 11.61.1
Vigilantia quàm somnus causa potius cur viuere valeamus 18.1.16
Vigilaci homini quæ accidunt 11.11.2
Vigilaces qui redduntur libro suscepto 18.1.8
Vinum calidum 3.5.2.& 3.1.1.humidū & calidum 3.17.9.& 3.22.4.& 3.25.12
Vinum quomodo fit dulce 20.35.6
Vinum dulce quare inebriat 3.27.1
Vinum dulce cum aptū sit fluitare,si temulentus dulce super admisit,minus infestatur 3.13.1
Vinum dulce inodorum, austerū odorū 3.13.7
Vinum dulce aut merum aut cyceonem si quis biberit,cur sobrius persistere possit 3.12.1
Vinum dulce quare quoties cum farina ordei bibitur dulcius sentitur 21.19.1
Vinum dulce obfarcit & obsepit 3.13.3
Vinum in sublime efferri aptum est 3.32.5
Vinum natura calidum refrigerationem tollit. 11.36.4
In vino plus aëris quàm aquæ 25.8.9
Vini vapor si exhalat,in aquam concrescit. 13.6.10
Vinum si quid aquę habeat,molle est 20.35.4
Vinum quare nigrum 38.10.2
Vinum ex acido & dulci est mistum 19.44.7
Vinum reprimit 3.18.3
Vinum etsi calidum,sitim tamen amplius extinguere potest quàm aqua 27.4.9
Vinum austerum cuius naturæ 3.13.4
Vinis austeris cur multum temporis sine fastidio vti possimus 21.13.3
Vinum flatus ciere potest 30.1.56.& vnde vim illam habet 57.
Vinum ab acerbis epotum cur dulcius sentiatur 22.11.1
Vinum quomodo nos morum qualitate afficit 30.1.173
Vinum calorem macerat caliditate 3.22.8
Vinum quod spumat abunde 30.1.59
Vinum ad amandum propensiores reddit. 30.1.45
Vinum calorem natiuum extinguit 3.5.12
Vinum vnde cupiditatē veneri accendere potest 30.1.60
Vini meri à diluto differentia 3.14.2
Vinum merū magis vomitu reijci potest.3.3.5
Vinum merum odorum, dilutum inodorum. 12.13.5
Vinum merū cur superbibere debemus post fructuum esitationem 22.8.1
Vinum merum vt cætera cōcoquit quia calidius, ita etiam seipsum consumit 3.3.6
Vinū nimis dilutum sensum perturbat 3.18.5
Vinum dilutū cur olēre ocyus desinit q̄ merum 12.13.1.
Vinum dilutum facilius affici potest quàm merum 12.13.3
Vinum dilutius subire expeditius potest loca plura angustiora non diluto 3.3.2
Vinum dilutius temperatum quare vomitū magis,quàm merum, quàm aqua prouocat. 3.18.1
A vino diluto meracius tamē,caput postridie magis dolemus quàm ex mero 3.14.1
Vinum cur alios retardos,alios superbos atq; insanibundos reddit 3.16.1
Vinum post pomum putre epotum, cur amarū sentitur 22.5.1
Vinū admodum cupiunt qui difficultate spirandi aut insania vexantur 27.4.11
Vinum & atra bilis similem sortiūtur naturam. 30.1.57
Vinum immodicum melācholicos reddere videtur,item iracundos,humanos,misericordes,audaces 30.1.23
Vini copia ōnes spe bona animi afficit.30.1.145
Vinum nigrum talem hominē reddit,qualis melancholicus flatulentus 30.1.72
Vinum aceto mulso cur suauius 19.44.5
Vinum varios affert mores 30.1.36
Vinū quando hominē excitat ad verba.30.1.28
Vinolentiæ indiciū vnde sumunt nonnulli.3.9.2 vbi cōsistit 3.23.3.quid 3.7.4.ortus 3.13.6 & quando oritur 3.13.4.
Ad vinolentiā omnes prompto animo bibimus 30.1.144
Vinolentiam cur arcere potest oleum 3.34.1
Vinolentorum cur lingua oberret 3.30.1.& 8.10.1
Vinolenti cur minus hærent lingua quàm trepidantes 1.36.1
Vinolentis cur vox frangi soleat 11.46.1
Vinolenti æstiuo tempore grauius vocē reddūt 11.56.1
Vinolenti cur coeumbere nequeant & 3.32.1 3.11.1
Vinolentis cur somnus oriri nequeat 3.24.1
Vinolenti multi sese interimunt 30.1.140
Vinolenti quàm sobrij fortiores & 27.4.1 27.3.16
Vinolentis grauiter quare omnia circumferri videntur 3.9.1.& 3.20.1
Vinolētis cur res vna plures esse videatur.3.10.1 & 3.29.1
Vinolenti cur aquas salsas vitiosásque melius q̄ sobrij sentire possunt 3.19.1
Vinolenti,cum vinum calidum sit, quare non calent,sed frigent:& dolore laterum excipiuntur 3.1.1.& 3.6.1
Vinolenti cur ad lachrymandum propensiores 3.23.1
Vinolēti propter habilitatem afficiuntur lingua. 11.30.10
Vinolentorum animus errat 3.30.9
Vinolentus omnino cur nihil diiudicat 3.26.3
Vinolenti dulces intra se continent humores. 3.8.3
Vinolenti,vide etiam Ebrij
Violæ albæ exolescunt contusæ 13.11.6
Viperæ non reperiuntur domesticæ 10.44.4
Virorum natura 4.29.2
Viri cur vocem reddunt grauem 11.16.2.&

11.34.2.& 11.65.3.& 11.6.27
Vir calidus & siccus mulieris comparatione. 4.26.8
Viri diutius viuunt mulieribus 34.1.4
Viri robusti cur vinosi 3.7.1
Viri cur male oleant cum pubescunt, antè non. 4.13.1
Viri cur minus per æstatē,mulieres per hiemem concumbere valent 4.26.1
Viri cur magis vitiliginem patiuntur,quàm pueri & mulieres 10.4.1
Viri cur veneris appetentiores per hiemē.4.29.1
Virgo ad mulierem se habet,vt fœmina ad marem 10.38.12
Vires in articulis sunt sitæ 1.24.3
Vires in calore sunt positæ 11.32.3
Violentia contra naturam 1.6.3
Per vitrum cur transpicere liceat 11.61.12
Vitrum quare flecti non potest 11.61.23
Vitiligo quid 10.35.7.& 10.4.3
Vitiliginem qui magis patiuntur 10.4.1
Vitiliginē habere non possunt,qui nunquam canescunt 10.5.6
Vitiligo hominibus est morbo , & eius consideratio. 10.35.2
Vitiliginem cur solus homo habet 10.5.1.& quare 10.35.1
In vitiligine pili canescunt 10.5.5
Vitiligo vbi est, canities quoq; est: sed non contrá 10.36.1
Vituli cur grauius mugiūt q̄ boues 11.24.2
Vita calore fouetur 1.17.3.& 3.22.4
Vitæ longissimæ qui esse possint 34.10.1
Vita breui & viribus imbecillis cur sunt qui partem vmbilico subiectam maiorē habent quàm superiorem 10.63.1
Viuere cur diutius possunt loca inhabitantes calida 14.10.1.& 14.9.1
Viuere cur diutius possunt qui manus cæsuram habent per totam palmam 10.48.1
¶Vlcera magna & vetera cicatrice atra obducta videmus 9.11.4
Vlcera quæ prohibent ne consistant 9.1.1
Vlcera quare nonnullis ex labore 5.27.1
Vlcera iuniorum promptius compaginantur, q̄ seniorum 32.7.6
Vlcus si eodem in loco extiterit , cicatrix nigra ducetur 9.11.1
Vlcerum eruptio quæ interdum mortem antecedit,atram bilem indicat 30.1.8
Vlcera capitis quare non difficulter sanentur in plenis & impuris corporibus, tibiarum autem ægre 1.18.1
Vlcera capitis cur locis paluſtribus curari celeriter possint,crurum tarde 14.6.1
Vlcera si impura & tetra,cur siccis,acribus,acerbisq; medicamentis vtendum sit: si pura & sanescentia,humidis 1.50.1
Vlceratio vnde fit 5.27.5
¶Vmbilicus homini cur humidus & sanguinolentus 10.45.5
Vmbilici hominum cur ampliores,cæterorū exigui 10.45.1
Vmbra solis cur nō pari tēpore increscat decrescátq;,cū sol eodem cū vigore feratur.15.4.1
Vmbra solis cur meridie minima 15.4.24
Vmbræ solis quales,& quare 15.8.1
Vmbra solis,vide etiam Solis vmbra.
Vmbræ lunæ cur maiores solis vmbris 15.9.1
¶Vnguentum sudorē potest prouocare 13.9.4
Vnguēta eo fœdius redolent quo sudores fœdiores 13.11.9
Vnguenta ex floribus commutari odore possunt 13.11.6
Vnguenta odora cur sudorum faciāt fœditatem. 20.33.1
Vnguentorum cur magna pars sudori permista male olet,aliqua vero suauior redditur, aut nihil deterior 13.11.1
Vngues ex cute 10.65.3
Vngues Æthiopum cur cutis colorem sequūtur. 10.65.2
Vnum finitum 18.9.3
Vnum quod est,id indiciū esse postulat 17.1.4
Vnum cur duo videtur digitis vice mutata implicatis 35.10.1
Vnitati opportuniora sicca sunt 1.33.5
Vniuersalia minus nouimus q̄ partes 18.3.4
Vniuersum quatuor cōstare numeris cubalibus, Pythagoreis placet 15.3.15
Vnum efficere & mouere facilius quàm plura 11.16.5
¶Vomitum quæ moueant 3.18.2.& 12
Vomitus quare temporū immutatione citari maxime debeat 1.4.1
A vomitu cur maxime frigere solemus.8.13.11
Vomitus quomodo hominem liberat à lassitudine 5.7.16
Vomitus magis quàm sudores corpora leuant 2.22.8.& 37.2.3
Vomere quare nō oportet nisi res vrgeat 4.9.1
Ex vomitu cur vox grauior 11.18.1
Vox in calore posita 27.7.2.& quid 27.9.6
Vox spiritus 7.5.7.aër quidam iunctus humori 11.45.3.aër quidam 11.61.18
Vox penetrat corpora solida 11.61.1
Vocē formamus cum spiritū reddimus.11.14.8
Vocis tenor cur frangitur cibo ingesto 11.12.1 & ijs quæ clamitarūt cibo ingesto 11.22.1.& vocem corrumpi quid 3
Vox cur potius vinolentis quàm sobrijs frāgi soleat 11.46.1
Vox tremula quibus 11.65.9
Vox tremit metuentibus 27.6.1.& 27.7.1.& cur 11.31.1
Vox multiplici fertur motu 11.61.4
Vocis discrimina quamplurima 11.58.2
Vocem cur eādem fundunt cæteræ speciei eiusdem animantes,homines variam 11.59.1
Vox homini cur serius perficitur quàm cæteris 11.58.1
Vocis cōtinuatio quomodo accidit 11.6.16
Vocis reflexus in cōtrariā agitur partē. 11.45.14
Vox & auditus ab eodem initio 11.1.2
Vox quare non sentitur in aqua 11.61.16
Vox quomodo multiplex ,puenire soleat. 19.2.7
Vox quomodo per aērē dispergitur 11.6.32
Vocem in orbem ferri putandum 11.8.11
Vox cur melius audiri potest nō inferiꝰ sursum, sed superius deorsum. 11.45.1

Universidad de Deusto
Biblioteca

Vox homini qui vigilauerit quare aſperior. 11.11.1
Vocis aſperitas vnde & grauitas 11.11.4
Voces grauiores cur tempore hiberno 11.17.1. & 11.64.1
Vox cur grauior ex potu, vomitu, & frigore. 11.18.1
Vox cur grauior è propinquo magis quàm è longinquo 11.19.1
Vocem cum ſimul multi mittunt, vnúſque tantum quantum ſinguli, reddit: quare multorum vox illa, neq; vnius effertur, neque longius propter ratione deducitur 11.52.1
Vox tenuis vnam habet dimenſionem 11.16.4. & acuta eſt 9
Vox quando magna oritur 11.3.3
Voces an quia minores, ideo acutiores 5.2.3
Vocem acutiorem cur cætera animalia mittunt cum validiora, homo autem cum inualidior. 11.40.1
Vocem procul abſentium cum imitamur, cur vocem tenuem emittimus 11.6.1
Vox quanuis minor reddatur adimendo, cur tamen ſpeciem ſeruat eandem 11.62.1
Vox chori cur minor ſentitur paleis in orcheſtra diſperſis 11.25.1
Vocem ſonoram cur iuuet porrum 11.39.1
Vocis acumen vbi conſiſtit 11.20.3
Vocis in ratione quod acutum, velox: quod tardum, graue 11.6.5
Vox acutior quæ velocior 11.56.2
Vocis velocitas non niſi acumen eſt 11.53.7
Vox motus eſt, & vocem altiorem mittunt qui pro viribus conantur 11.35.4
Vox motio aëris, & acutior quę velocior. 11.14.3
Vox cur magna ex parte in acutam degenerat. 19.47.1
Vox procul acuta cur audiri poteſt 11.19.5
Vocis cur è longinquo acutiores eſſe videntur 11.6.1.& 11.20.1.& 11.47.1
Vocem acutam quare mittunt omnia imbecilla 19.37.9
Vocem acutiorem flentes, grauiorē ridentes cur mittunt 11.13.1.& 11.15.1
Vocem acutam cur reddūt exercitati & debiles 11.21.1
Vocem cur reddunt acutam ſeminis expertes, & qui alij 11.16.1
Vocem acutam mittere an idem quod acutū cantare 19.37.8
Vox deſinens cur acutior 19.11.1
Vox cur in acutum vt plurimū aberrare conſueuit 19.26.1
Vocabula nobis ſæpenumero non ex voluntate occurrunt 11.27.25
Voluptas ad coïtum ardentiora efficit animātia 4.16.13
¶Vrbs ſalubris quæ placide aſpiratur 1.54.2
Vrbana quæ appellamus 20.12.17
Vrinantibus cur aures inter mare rumpi ſolent 32.2.1.& cur ſpongias auribus alligare conſueuerunt 32.3.1.& cur ſuas diſſecāt aures & nares 32.5.1.& cur aures minus tūpantur ſi oleum inſtillatum habeant. 32.11.1.
Vrinatores quomodo reſpirant 32.5.8
Vri quempiam cū videmus, cur vicem eius doleamus 7.3.1
Vrenda quæ ſint, item quæ incidenda 1.32.1.& 1.34.1
Vrina quid 2.3.7. falſa 8
Vrinæ libido cur laceſſit metuentes 27.10.1
Vrinæ ad extremā miſſionem cur inhorreſcimus 8.9.1
Vrina rufa ſignum concoctionis 1.53.2
Vrina perpetua ſui coloris index eſſe nō poteſt. 1.53.7
Vrina in corpore noſtro velut humor in vniuerſo ſecundum ſcholam Heracliti 13.6.5
Vrina cur fœtidior redditur quo diutius in corpore manſerit, ſtercus minus 13.1.1
Vrinam quæ ſoluant & ciere poſſunt 1.41.3.& 3.15.2.& 20.16.1.& 12.12.2
Vrinam mouentia qualia eſſe debent 12.12.1
Vrinam prouocatura non ſolum calida, ſed concoctu facilia eſſe debent 1.49.2.& 20.16.8
Vrinam cur mouere poſſint odorata tam ſemina quàm plantæ 1.49.1
Vrinam cur intuendum an concocta ſit nécne, profluuio intercepto mingendi potius quàm perpetuo 1.53.1
Vrinæ excitatio ſæpe latet iuuenes ſopitos. 3.33.10
¶Vtres inflati ſi mēbra obtineāt, cur dolore affligunt 25.1.1
Vtres inflati cur valeant fluitare 25.13.1
Vtribus contenta inflatis, aut vaſis bene opertis cur incorrupta durare poſſint 25.17.1
¶Vſio frequens deſiderium explet 21.14.4
Vſta ære quare facilius ſaneſcunt 1.36.1
Vſtio & à gelu & à calore 3.25.15
¶Vua paſſa terræ plus continet 23.26.2
Vuarum acini exigui cur vinacea vel nulla contineant vel pauciora 20.24.3
Vuæ quare tandiu reſeruari poſſunt 14.2.3
Vulnus celerius coït inciſum ære quàm ferro. 1.35.6
Vulnus quomodo inflāmatione carebit, & vnitati opportunius erit 1.33.3
Vulneribus verberū cur admouentur pelles arietum recenter detractæ, & oua confracta. 9.1.1
Vulua fœminarum vbi 10.22.3

Z.

Zephyri, vide Fauonij.

INDEX IN ALEXANDRI APHRODISIEI PROBLEMATA, ID EST QVAEſtiones naturales: triplici, vt cæteri, conſtans numero, librum, quæſtionem, & lineam commonſtrante. Adiecta tamen quibuſdam in locis litera p, cum numero vno. vbi litera p, proœmium libri indicat, numerus autem lineam.

ABſceſſum in doloribus cur frigus præcedere, febrem ſequi ſolitum ſit 2.13.1
¶Acetum calfacit & refrigerat. 1.104.3 & eius partes quomodo coëunt. 4.
Acetum quare incongelabile 1.126.1.& 7.
Acetum vuluæ inſperſum cur dolorem inuehat vehementem 2.60.1
Acoris cauſa 2.66.15
Acetabula vuluæ 2.93.2
Per accidens fieri & ratione ſecūdaria. 1.51.13
Acrium genus omne cur cuti appoſitū vlcerat, deuoratum nequaquam 1.28.1
Acre omne tenue 2.130.2
Acritudinis cauſa 2.66.14.& 2.74.2
Actiones animales per noctem paucæ ſeruantur 1.116.4
Actio euariat nō ſolū ratione eſſentiæ, ſed etiam ſtructura 2.68.3
¶Adenes quæ corpora. 1.105.5.& 2.10.6. item quæ vtilitates, & vnde nutriuntur. ibidem.
Adeps rancida fit vetuſtate 2.66.13
Adoleſcentes cur poſt pubem trageſcere deſinūt 1.123.26
¶Ægyptus cur vinum fert frigidum cum ſit calidiſſima 2.6.5.& 1.55.1
Aëris & ſpiritus differentia 2.58.12
Aër plenilunio calidus & humidus 1.64.2
Aëris ſtatu peſtilenti cur alij intereant, alij reſiſtere poſſint 1.86.1
Aër agitatus ventilatúſq; cur frigidior ſentiatur 1.111.2
Æſtuoſi quare qui pulmonis inflāmatione laborant 2.2.1
Æthiopes calidi nimium & ſicci 1.77.2
Æthiopes cur magna ex parte cum febricitant intereant, & cum lippiuerint exulcerentur. 1.77.1. & 11.
Æthiopum habitus 1.6.3
Æthiopes timidi, effœminati & nigri 2.6.10
¶Affectio tum propria, tum communis obuenit 2.32.20
Affectus communes trifariam fiunt 2.32.9
¶Agaricum pituitam ducit p. 51
Agaue mater Penthei quare filiū fingitur diſcerpſiſſe 2.89.15
Agens omne in agendo repatitur 1.110.4
¶Aiax ab Homero longus & ſtultiſſimus refertur 1.25.4
¶Alæ corporis facile ſudant. 1.10.2.& argumētum. 1.9.5
Alæ pars corporis laxior 1.10.1
Alæ auium cur concoctu faciliores 2.78.11
Albugo an contagioſa. 2.39.12. per albugines cutis albida. 1.89.5
Albugines cur acu adacta nullum ſanguinem emittant 2.111.1
Albugines cur digitis manuum potius quàm pedum naſcantur,& pueris magis quàm adultis 1.141.1
Album lucido proximum foras verſus elucet. 1.47.5
Albi & nigri miſtio colorem fuſcum parit, abolitis extremis 1.132.4
Aloës natura p. 69
Alui crepitus cur fit à mictu 2.109.1
Aluus cur ſenibus funditur inconſulte 1.17.8
Alui profluuium ex bile mordente 1.96.9
Alui fluore moleſtati cur vehemēter ſitiāt. 2.95.1
Aluo ſuppreſſæ cur papyrus profit conuoluta in longum, intruſáque in ſedem 1.91.1
¶Amatorem quæ pariunt 2.66.16
Amantes cur pallent & triſti ſunt vultu. 1.85.5
Amantes cur ampliter ſuſpirare conſueuerunt. 1.20.4
Amantium cur partes poſtremæ aliàs frigidæ, aliàs calidæ efficiuntur 1.85.1
Amantium natura & mores 1.85.10
Amorem quomodo pictores pingūt, & interpretationes 1.85.8
Amorem ita accendit conſuetudo, vt ignem afflatus 1.85.23
Ambulātes cur ſæpe locum prætereamus quem petere ſtatueramus 1.98.1
Ambulationis animalium conſideratio. 2.106.2
Ambuſta cur difficulter cicatricē recipiāt. 2.126.1
¶Animantibus arma qualia p. 11
Animantium ferarum cur ſtercus minus fœteat quàm vrbanarum 1.27.1
Animalium cur plurima ſuas peruibrant caudas cum notos ſibi agnoſcant 1.144.1
Animalia multa cur videre interdiu queant, noctu nequeant 1.66.1
Animantium alia cur plura parere, alia pauciora conſueuerunt 2.64.1
Animi inſtrumentum ſpiritus æthereus. 1.94.4 & 2.63.27
Animus nocte otioſus 1.116.2
Animus qua miſtione miſcetur corpori. 2.63.15
Qui anguntur quare ampliter ſuſpirant. 1.20.2
Annus decimuſquartus magnam affert homini mutationem 1.123.3
Anſeres auditu præualent 2.57.34
¶Apes cur oleo pereant 1.62.1
Apium cū calidū ſit, cur febrem minuit. 1.51.6
Apœæ ſequales 1.113.4
¶Aqua quare infeſta ſerpentibus 1.101.2
Aquis in dilucidis cur ſpeciem noſtram conſpicere valeamus 1.129.1

Universidad de Deusto
Biblioteca

Aquam qui bibere consueuerunt cur acutius videant 2.52.1
Aqua cur interdum locis effossis maritimis dulcis comperiatur 1.53.1.& 2.125.1
Aqua cur gelu facile duretur 1.126.1
Aqua calida dum calfacit refrigeratur. 1.111.8
Aqua pluuia cur leuior,cum ex mari hauriatur. 2.115.1
Aqua humida ex se atque frigida,ideo actu profert qualitatem 1.65.8
Aqua aliquantulū mēbra firmare potest. 1.49.4
Aqua cur tam frigida quàm calida neruis noceat 1.48.1
Aqua coacta validior quàm expansa 1.71.3
Aqua gelu cogitur 1.127.2
Aqua submerso adhærens corpori eadem afficitur qualitate 1.34.2
Aqua quomodo iungitur oleo 2.63.7
Aqua manens parum alta,cur iacto in eam lapide orbes agat permultos 1.131.1
Aqua feruida in puteum demissa cur frigidissima fiat 1.56.1
Aqua perferuida cur grata purientibus. 1.22.1
Aquæ naturales feruidæ licet humidæ actu, tamen siccant potentia 1.65.12
Aqua vt vinum cur febrientibus delirium atque insaniam faciat si importune detur 1.94.8
Aqua interdum pro alimento febribus. 1.94.11
Aqua puteorum, vide Puteorum aqua.
Aqua intercus cur non contagiosa 2.39.10
Aqua intercute laborantes cur extenuari consueuerunt. 1.79.5.& cur assidue sitiant cum aqua sint pleni. 1.
Aquilæ visu præcellunt 2.57.33
¶Arbores quare parcius ferunt 2.64.10
Ardor ex bile flaua 2.7.2
Ariadnam arsit Bacchus 2.89.18
Aristoteles de suibus quòd vim hebetem olfaciendi habeant 1.136.3
Artes omnes quomodo in animo 1.119.9
Artium varietas in suis officijs 1.47.7
Artifices tectorij cur aqua parietem aspergere soliti sunt,priusquam admoueant calcē. 2.80.4
Arteria aspera spiritus via,ita vt si quid cibi, vel humoris in eam sit delapsum sequatur strangulatio 1.38.8
Arteria quibus aspera ex omni parte 1.123.20
Arteria aspera vocem pro sua angustia extringit acutiorem 1.95.4
Arteriæ ministri publici 2.68.19
Per arterias fit pulsus 1.20.19
Articulorū dolores vitio sui generis cuipiam accedunt 1.1.19
Articulorum vlcera cur in cicatricem reduci nequeant 2.114.1
¶Asinorum è grege vbi vnus meiere est adorsus, cæteri quoq; omnes identidem faciunt.1.32.3
¶Athletæ luctaturi cur oleo sese permulcent. 1.117.15
Athleta cum suo resistit contrario,vires sibi contrarias auget:cum aliquantulum cedit, facilius prosternit 1.118.13
Atra bilis sicca & frigida. 1.82.5.& cur minus copiosa in corpore. 2.8.19
Atra bilis cerebrū occupat & deprauat. 2.26.4
Atra bilis si in mammam decumbat,aut in crus, cur exedit:si in cerebrum,insaniam tātum excitet 1.90.1
Atra bilis si in ampliorībus venis putrescat, breuem agit quartanam: si in paruis, diuturnam. 1.81.24
Atra bilis pro suo vapore quid emittit. 2.65.10
Atram bilem qui vomuerunt,cur periculo pateant 2.108.1
Attoniti strepitu tonitrui cur intereant, aut certe amentes degant 2.83.1
Attractio per fistulam vi vacui 2.56.2
Attractiones varijs modis 2.56.17
¶Auditus quæ percipit 2.58.6
Auditus visu crassior & retardior 1.36.10
Audiendi sedes cur humorem omnem inoffense præterquam aquam patiatur 1.69.1
Augmentum membrorū quomodo fit. 1.47.17
Auriū in tinnitu cur digito in aurem indito meatus diutius moueamus 2.46.1
Austeritatis causa 2.66.15
Auibus pennæ quare datæ p. 6
Aues complures multiparæ 2.64.4
Aues cur vesica careant,& renibus 1.106.1
Auium alæ cur concoqui faciliores 2.78.11
Autumnus cur inæquabilis 2.70.1

B.

Bacchi fictiones poëticæ vino attributæ. 2.89.9
Balneo abstinendum omnino vbi materia minus cocta 2.79.6
Balneo crebro vsi somniculosi 1.1.13
Balneum ingressi cur aquam calidiorem postmodum sentiamus si moueatur 1.110.1
Balneum cur non præcipiamus ijs qui febre continua iam laborare desinunt 2.79.1
Balneas antequam introëamus cur vrinam tepidam egeramus:cum diutius intus mānserimus, frigidam 1.52.1
Balneas sitibundi ingressi cur alij extincta siti egrediantur,alij non 1.39.1
Baucalia cur strepitum dum aqua implentur,reddere soleant 1.92.1
¶Bestiæ cur statim ab ortu naturæ ābulare queant,homines nequeant 2.106.1
Bestiæ cur difficilius curentur à febribus & abditis morbis quàm homines 2.35.1
¶Bibendi modus in conuiuijs qualis. 1.78.2.& qui familiarior naturæ. 10
Bilis flaua leuis 1.124.4
Bilis cur bilem facit & tollit 2.20.1
Bilis flaua largior atra bile,neq; alit corp⁹. 2.8.17
Bilis flaua cur non corrodat suum cōceptaculum affici facile,vbi autem in corpus solidissimum decubuit,corrodit atque interimit 1.38.1
Bilis flaua pro vapore quid emittit 2.65.9
Bilis flaua in amplis cōceptaculis putrescēs,causum efficit 1.81.18
Bilis vitellina. 1.1.25. imagines aurum imitantes facit. 2.51.6
Bilescimus inedia 1.134.2
Bitumen auertendum comitialibus 2.60.17
¶Blæsitas vitiū pedū quare spadonibus. 2.23.4
¶Bono maiori malum obijci maius est certum. 2.32.8

¶Brutorū natura maxime consentiens. 1.32.2
¶Bulimo molestante accidit varia appetentia. 2.69.16
Bullæ quas imber excitat cur indicium afferant imbris vehementioris 2.36.1
Butyrum vetustate rancidum fit 2.66.12

C.

Calculi pueris in vesica, senibus in renibus cur nascuntur 1.107.1
Calculum vesicæ cur fœminæ omnes lente concipiant 2.47.1
Calculus in vesica calore concrescit 1.127.2
Calculis tum senum & puerorum, cur similibus vtimur 1.108.6
Calculus per frigidam potionem expelli potest. 1.108.10
Caligo quis affectus 2.67.12
Caloris vnius interest amplificare,& dilatare meatus 1.95.2
Calor per alimenti inopiam deletur 1.77.5
Caloris nutrimentum humor 2.71.4
Calor vitalis à corde 1.15.3
Calor si humorem valide vincit, deustionem parit 1.64.6
Calor rigorem excitat 2.61.1
Calor & frigus humorem stringunt 1.127.1
Calor & humor si modice adsunt,concoctionem faciunt:si humor paulo exuperat calorem,putredinem mouet 1.64.4
Caluaria vnde dicta 2.11.1
Calui non desunt in comitatu Bacchi. 2.89.19
Caluescimus cur sola capitis priore parte. 1.1.4
Caluitium vitio sui generis potest cuipiam accidere 1.1.18
Caluitium ex siccitate, & qui citius caluescunt. 1.1.7
Cancri ab atra bile,si superet 1.83.7
Cancer esitans in mammis gignitur,si bilis atra vehemens 1.90.9
Canescere cur solemus partibus pilosis,alijs non 1.9.1
Cani quare candidi 1.1.22
Canities vnde 1.3.2.& 1.142.3
Canitiei auriginosæ causa 1.1.24
Canities qua maxime capitis parte 1.1.2
Canes multipari 2.64.4
Canes cur soli omniū animantium in coitu colligantur 1.73.1
Canes olfactu præcellunt 2.57.33
Canis semen lentum 1.73.4
Canis per æstatem habitus incensi signa. 1.74.5
Canes cur soli animantium rabiant per æstatem 1.74.1.& sunt habitu sicciori.3
Canicula rabiem canibus à quibusdam dicitur emoliri 1.74.10
Capillo qui sunt promisso quo habitu 1.1.16
Capreoli vitium febrientes recreant 2.62.11
Caput minus carnis musculosæ habet,quàm cæteræ partes 2.37.2
Capitis partium habitus 1.1.3
Capitis cutis si secatur cur minus dolemus,quàm alterius partis 2.37.1
Capitis temporibus vehementer percussis cur sit intereundum 2.82.1
Capitis pars anterior cur calueat 2.11.1
Caro insitiū nomine cur ægre cōcoquitur. 1.21.1
Carnes plenilunio expositæ quæ pernoctarūt cur putreant 1.64.1
Caro corrupto ossi supposita cur laxa sit,fungosa,& liuida 2.59.1
Caro cur fractionis iniuriā euadit ex lapsu. 2.22.1
Carnes bubulas cur nonnulli concoquunt,pisces saxatiles non possunt 1.50.1.& 2.16.1
Caudæ animalium abscissæ quare magis moueā tur,quàm reliquum corpus 2.29.1
Causæ abditæ apud medicos,id est proprietates occultæ p.61
Causus vbi accenditur,& à qua materia. 1.81.18
Causo cū multi laborassent,cur cutem aliquādiu nigtā post decretoriū diem habuerūt 1.89.1
Causi materia sudore,aluo & vomitu expelli potest 2.7.4
Causus,vide etiam Ardor.
¶Ceram sol quare emollit 1.87.6
Cerebrum frigidum & humidum 1.90.8
Cerebri & stomachi consensus per communem neruorum copiam 2.32.11
Cerebro auxiliatur gentiana 1.147.10
Cerebri membrana,vide Membrana.
Cerui paucipari 2.64.7
¶Cibus cur hieme plenius & concoquatur & assumatur. 2.119.3
Cibos concoqui contumaces pleriq; concoquūt, & faciles non possunt 1.50.1
Cicatrices in oculis quales 1.112.1
Cicatricum equorum pili quomodo fiunt ceteris vnicolores 1.145.1
Cicuta vescuntur sturni,hominibus toxica. p. 50
Circulus principio & fine caret 1.97.7
Citharæ fides cur varie concinnentur 2.68.9
¶Clepsydras per aërem & humorem construimus 1.93.7
Clyster quare iuuentus ex melle,nitro,& hydrelæo 1.88.11
¶Cogitatio actio animalis 1.116.5
Coitu cur oculi paulisper conniueant 1.103.1
Colocynthis bilem ducit p. 51
Colores picturarum cur propè astantibus plano contineri videntur:procul,partim cauo,partim deuexo repræsentantur 1.47.1
Columella vitium gargaris 2.3,12
Colon intestinum, vide Intestinum maius.
Conceptus quare præter naturam 2.112.2
Concoctio ventriculi contactu fit 1.21.4
Concumbere cur alij magis,alij minus valeant. 2.100.1
Concubuerunt qui nimis,cur si præterea coëant, sanguinem vice seminis emittant 2.120.1
Consensus rerum trifariam fit 2.32.9
Consuetudo iuuat plurimū ad resistendū. 1.37.4
Consuetudo amorem ita accendit, vt ignem afflatus 1.85.23
Contagionem per oculos fieri quibus argumentis. 2.50.10
Contraria qualitate cur identidem efficere valeāt 1.127.1
Contraria per idem loci & temporis simul esse non possunt 1.54.1
Contrariarum qualitatū quæ sunt, quare effectū eundem possunt adhibere 2.61.1

Universidad de Deusto
Biblioteca

Conualescentes quare plus famescant, quàm sitiant 2.28.2
Conualescentibus cur pili defluant, corpus augeatur 2.18.1
Conualescentiũ ex pedibus cur squamæ vt plurimũ destringãtur, atq; etiã ex manibus. 2.38.1
Conuiuijs cur poculis modo vtamur contrario. 1.78.1
Cõuiuijs cur inter initia cibi angustia premimur, ad finem cœnæ relaxamur 1.80.1
Copulæ vtilitas 2.49.9
Cordis caro qualis 2.68.15
In corde cur nullus morbus potest consistere. 2.124.1
Cordis periculosæ affectiones cur sedari soleãt febribus quibusdam per sudorẽ leuatis 2.118.1
Cornices pauciparæ 2.64.7
Cornu omne auertendũ comitialibus 2.60.17
Corporis nostri tres cum sint materiæ simplices & vniformes, quare non tres quoq; morbi simplices & vniformes 1.81.1
Corporis habilitas ad morbos constat argumento materiarum externarum 1.86.6
Corporis cur substãtia triplex, cum sint quatuor elementa quibus constemus 2.12.1
Corpore paruo cur magna ex parte prudẽtiores quàm longo 1.25.1
Corpus mersum in aquam cur primũ ad imum delabitur, pòst aliquot diebus emergit & fluitat 2.72.7
Corpora hominum mortua quare nonnulli contueri recusant 2.50.10
Corpora mortua sicca & frigida 1.77.7
Corpori qua mistione miscetur animus. 2.63.15
Corpora duo nunquã locũ eundem per idem tẽpus possunt occupare 1.92.8.& 2.56.4
Coturnices veratro vescuntur p.50
Coxarum sedes augetur puellis cum pubescunt. 1.123.6
¶Crisis, vide Iudicatio.
Crispi capillo vigiles plus cæteris 1.1.10
Crispus quibus capillus, citius calueſcunt, canescunt serius 1.1.7
Cruris musculi pleniores quare 2.49.13
In crus si decumbat atra bilis, vlcus diuturnum gignit 1.90.10
¶Cucurbitæ medicinales quomodo sanguinem attrahunt 2.56.11
Cucurbita agrestis, vide Colocynthis.
Cupido multiplex belua à Platone 1.85.32
Cupidinem pictores quomodo pingunt, & rationes 1.85.8

D.

DAmarum cur excrementa aroma redoleant 1.27.2
¶Defectu solis vel lunæ cur vulgus moueret æs, ferrúmque consueuit 1.43.7
Defrutum quomodo afficitur 2.66.4
Defunctis cur pili & vngues augeri aliquandiu soleant 1.140.1
Deliriũ febrientibus tã ex aqua q̃ vino. 1.94.1
Denarij numeri perfectio 2.44.19
Dentibus cur inimicum frigidum 2.116.1
Dentibus obtorpescũt qui mutuũ marmorũ attritũ, aut ferri stridorẽ, aut limarũ audiũt. p.41
Deos quare nudos effingunt statuarij. 1.85.28
Deus immortalis rerum omnium parens & author p.35
Dextra pars cur sanabilior sinistra 2.129.1
¶Dictamum cordi accommodum 1.147.6
Diei & noctis spatium planè quatuor anni tempora imitatur 2.70.9
Digiti & omnino extrema corporis cur nigrescant summis frigoribus & decidant. 1.41.1
Dipsade morsis sitis accidit intolerabilis. 1.147.1
¶Dolemus vicem cuiuspiam trifariam. 2.32.17
Dolemus quare vehemẽtius p ictũ testiũ. 2.32.1
Doleãt cur vehementer qui extremis perfrixere, si membra igni admoueant 1.42.1
Dolentes quare summa corporis parte pallescere consueuerunt 1.30.1
Dolore nimio cur nonnulli obiere 1.15.6
Dolor nimius lachrymas mouet 1.29.1
Dolores cur per noctem magis augeri soleant 1.116.1
Dolia quare rumpantur si priusquam mustum ferueat obturentur 1.102.5
¶Dulcedinis causa 2.66.14
Dulce omne acre primum, pòst nimium incalescens amarum 2.74.5
Dulcia omnia cur iecur augent & lienẽ. 2.81.1
Dura validiora 1.6.5

E.

EBrij somniculosi 1.1.12
Ebrij multi cur vino intereunt 1.16.1
¶Echo vulgus errore reueretur. 1.130.7
¶Ægrotantibus cur amicorum præsentia & sermo leuat malum 1.116.7
Ægrotantibus quare homines congregantur, & vario vtuntur sermone 1.76.5
Ægrotum si frigus affligit, cur se remittit, si stre pitus aut aliud quodlibet terrificum per id tẽpus accidit, aut si aquæ copia in ipsum vniuersa iaciatur 1.128.1
Ægritudini succumbentes cur pallescunt. 1.18.1
¶Electrum festucas trahit p.46
Elementis quatuor constamus 2.12.1
Elementa miscentur per confusionem. 2.63.4
Elephanti quare paucipari 2.64.7
¶Endymion quare fingitur lunam adamasse, & eius historia 1.13.11
Enæorema in vrina quid, & vnde 2.19.12
¶Epithymum bilem atram ducit p.53
¶Equorum cicatricibus cur pili oriri queant, hominum nequeant 1.146.1
¶Erroribus humanis quomodo immunes euadere possumus 1.87.9
¶Eupatorium iecur adiuuat 1.147.7
Euphorbium pituitam ducit p.52
¶Exercitatio iuuat plurimũ ad resistẽdũ. 1.37.4
Excrementis deputatæ partes 1.1.14

F.

FAbri ferrarij nonnihil humoris conspargere solent, vt carbones ardentius candeant 1.94.12
Fabrica omnis machinalis per aërem atque humorem constituitur 1.93.6
Facies cur minime rigeat cũ cæteræ omnes corporis nostri partes rigeant frigoris vehementia 1.37.1

In faciem percussi cur ignem videant 1.58.1
Facultates actu & potentia 1.65.2
Fament quare magis conualescentes quàm sitiant 2.28.7
Fascinari cur nonnulli possint, & præsertim pueri 2.50.1
Fascinationis vitium quale 2.50.3
Fatum quid, & cui tribuitur 2.88.2
¶Febris calida 2.107.3
Febriendi genera cur tantum tria, cum corporis nostri quatuor sint materiæ quę putrescãt omnes 1.83.1
Febris sanguinea nullam obtinet intermissionẽ 2.8.9
Febrium putridarum numerus 1.81.14
Febri continuæ desinenti cur non præcipiamus balneum 2.79.1
Febris ephemera quare potius fit à labore quàm putrida & hectica 1.86.13
Febrium intermittentium accessio eo lentius venit, quo minus materiæ subest 2.8.13
Febrium accessiones cur certo venire ordine soleant 2.65.1
Febris quotidiana quomodo differt à continente 2.8.10. vbi gñatur, & à qua materia. 1.81.20
& cur minus diuturna quàm quartana. 1.82.1
& cur nullum intermittat diem. 2.8.2.& 7
Febris tertiana cur die vno prætermisso accedat 2.8.1
Febris quartana vbi generatur, & à qua materia 1.81.24.& cur diuturnior quotidiana. 1.82.1
& cur duobus diebus intermissis cõsistere incipiat 2.8.3.& cur diuturniores cæteris lentius repetunt, & longius tenent 2.113.1
Febres quintanæ, septanæ, & nonanæ committi possunt 2.8.14
Febre hectica laborantibus cur medici parum aquæ bibendum ante cibum præcipiant. 2.80.1
Febrientibus nonnullis quare lienes augeantur 2.40.1
Febris quare potest neruorum distentionem sanare 2.107.1
Febrientium ex ardua febre qui insaniunt, cur robustissimi quandiu insaniunt: soluti insania, langueant 2.77.1
Febre ex ardua cur pulmonis inflammatio excitetur 2.7.1
Febrem acutam breuem ardentémque calida & tenuis materia efficit, hebetem & longam frigida & crassa 1.81.6
Febre ardua insanientes cur vt laxius, sic plenius soleant respirare 2.1.1
Febris per ardorem insanientes, cur pulsum habent leuiorem: qui per lethargũ memoria obtorpescunt, pleniorem 2.117.1
Febribus quibusdam leuatis per sudorem cur periculosæ cordis affectiões sedari soleãt. 2.118.1
Febrientibus cur tam vinum q̃ aqua deliriũ atq; insaniã faciat si importune detur 1.94.1
Febrem cur bilis facit & tollit 2.20.1
Febrientibus cur carnes diminuantur, pili augeãtur & vngues 2.18.1
Febre synocha cur cum multi laborassent, cutẽ aliquandiu nigram post decretorium diem habuerunt 1.89.1
Febrientes cur plus siti q̃ fame infestãtur. 2.28.1
Febrientium imbecillitati cùm vinum cum pane concessimus, cur febris nihilo per calorem vini augeatur, imò minor esse incipit 2.62.1
Febrientes quæ recreant fui odore 2.62.9
Febres & cæteri affectus abditi cur difficilius in bestijs curentur quàm in homine 2.35.1
Feles cur nocte videãt, interdiu nihil ferè. 1.66.5
Fellis folliculo vis attractoria potiꝰ data. 2.57.29
Fœminæ omnes cur calculum sua in vesica lentè concipiant 2.47.1
Fœminarum mammæ tempore pubertatis ampliantur 1.123.5
Feneſtræ si sint per parietes inuicem obiectos, cur accidit vt altera clausa non præterea multus ac vehemens vẽtus irrumpere per alteram soleat 1.84.1
Fœniculus prodest calculis 1.108.7
Ferris duobus attritis aër interueniens ictus extenuatúsq; magis in ignem conuertitur. 1.58.4
Ferrum proiectum in aquam sine ligni sustentamẽto, cur demergatur: cum ligno, nequaquam 2.72.1
Fæces stercoreæ si immotę manent non fœtent: si mouentur, ampliter spirant 1.40.6
Fœtus per decẽ ferè menses in vtero permanens, nullum ponderis sensum mulieri affert. 1.38.5
¶Fictile cur cum ecciderit frangitur 1.118.7
Fictilia vasa cur igne rumpantur 1.102.7
Ficulnus succus cogit lac 2.75.7
Ficulna grana cur vt ingessimus, integra per alium egerantur 2.91.1
Filij prudẽtes plerunq; à stultis quare procreãtur 1.26.1.& robusti. 9.& imbecilli à doctis. ibidẽ.
Fistula cur vinum aut quemuis alium humorem exugendo attrahere valeamus 2.56.1
¶Flamma lucernæ quæ largior, plus infusi olei tolerat 1.16.5
Flãdo cur calida refrigerare, frigida calfacere possimus 1.63.1
Flaua bilis vbi generat febrem tertianã. 1.81.22
Flores quare stirpibus dati p.25
¶Formicæ cur oleo pereunt 1.62.1
¶Frigus rigorem excitat vt calor 2.61.1
Frigus ægrotum affligens cur se remittit, vbi stre pitus aut aliud quodlibet terrificum per id accidat tempus, aut si aquæ copia in ægrotum vniuersa iaciatur 1.128.1
Frigoribꝰ summis cur digiti & omnino extrema corporis nigrescant & decidant 1.41.1
Frigus inimicum neruis 1.69.3
Frigus & calor humorem stringunt 1.127.1
Frigidum omne cur inimicum ossibus, dentibus & neruis 2.116.1
Fricatio pedũ cur somnum afferre potest. 2.42.1
Fructuum quare varia custodia 2.15.1
Fructus quibus vestiuntur p.15
Fructuum cur alij partem inutilem intus contineant, alij extrinsecus 2.14.1
¶Fulgur in attritu nubium, cur primum videamus, pòst tonitruum audiamus 1.36.7
Funes indicãt rem humidam imbecillam. 1.6.7

G.

GAllina ædito ouo festuca sese lustrat. p.49
Gallinæ guttur cogit lac 2.75.7

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gallinaceorum testes quos lacte saginãt cur am plissimi,& concoctu facillimi 2.73.1
Gargar tegmentum gutturis.2.3.2. & 9.& vnde nomen ibidem.
Gargar quibus est penitus abscissum,quare ij tabescunt 2.3.1
Gargaris vitium columella,item vua. 2.3.12.& quare appellant fundibulum.14
Garum tenue & calidum.1.126.5.& cur nunquã congelascat.1
Gaudentes cur rubescere solent 1.13.1
¶Gelu quomodo cogit aquam 1.127.4
Gelu quæ facile afficiuntur,& quæ non.1.126.1
Gena altera resoluta, cur non ei remedia admoueamus,sed alteri 2.9.1
Genarum partes tenuiores discissæ cur adglutinari nequeant 2.90.1
Gentiana cerebro auxiliatur 1.147.10
¶Globi forma omniũ figurarum perfectissima. 2.91.5
¶Gnicus cogit lac 2.75.8
¶Granum gnidium pituitam ducit p.52
Graue omne fertur deorsum. 1.60.4.& facilius 1.90.5
Gressilibus cur pili dati p.10
Gruum arteria qualis 1.123.24
¶Gulæ officiũ cibis appetendis,& non coquendis delegatum 1.21.3
Gustus quæ percipit 2.58.4
Gustus humidus 2.130.3
Gustui cur mel dulce, vlceribus acre sentitur. 2.130.1

H.

HArpagia vasa,vide Vasa.
Harundinis argumento constat corporis habilitas ad morbos 1.86.9
¶Herbæ quibus locis nequeant prouenire.1.5.5
Herculem quare fingunt liberasse Prometheum ab aquila iecur lacerante 1.130.20
Herpetes à bile flaua,si superet 1.83.7
¶Hydrelæũ quare exhibetur clysterib9.1.88.13
Hydrops cur assidue sitiat, cum aqua sit plenus. 1.79.1
Hydrops,vide etiam Aqua intercus.
Hieme cur pituita oritur & augetur 2.5.1
Hieme cur plus cibi assumere,& plenius concoquere possumus 2.119.1
Hyænæ cur nocte videant, interdiu ferè nihil. 1.66.5
Hypostasis vrinæ alba, indicat partes solidas sanas 2.19.20
Hypostasis vrinæ quare fœtore ĩmunis.2.19.26
Hircorum arteria qualis 1.123.20
Hyssopus quare laterum doloribꝰ prodest.1.51 8. item iuuat septum transuersum & pulmonem 1.147.8
¶Homeri carmen de irascentibus admodum.1. 100.5. item de quatuor elementis. 1. 77. 10. item de Cerere & Baccho 2.62.9
Homerus Vlyssem breuem ac prudentissimũ refert,Aiacem longum & stultissimum. 1.25.4
Homo tẽperatiore habitu quàm cætera animalia 1.42.7
Hominibus integris vox qualis 1.7.4
Hominum crisporum habitus qualis 1.1.7
Hominum promisso capillo habitus 1.1.16
Homo septimo mẽse dentire incipit,anno quadragesimo pubescit,vigesimoprimo firmam aggreditur ætatem 2.44.14
Homini cur vox & sermo lentius quàm cæteris perficiatur 1.143.1
Homines breui corpore cur magna ex parte prudentiores,quàm qui longo 1.25.1
Homini quæ accidunt cum pubescit 1.123.3
Homines cur Homerus appellat πολιοκροτάφους à canitie temporum 1.1.1
Hominum cicatricibus cur pili oriri nequeant,equis queant 1.146.1
Homines natu maiores cur vinosi esse consueuerunt 2.127.1
Homines tremuli cum bibant cur circumferri soleant 2.105.1
Homo cur amplius,crebrius,& vehementius cæteris soleat sternutare 1.139.1
Homines per febrem insaniunt 1.74.5
Homines qui rapiuntur conditione cæli pestiferа 2.88.4
Hominibus à dipsade morsis cur sitim extinguit theriaca quæ calida & sicca est 1.147.1
Hominũ cur nonnulli carnes bubulas cõcoquere possunt,pisces saxatiles nõ possunt 1.50.1
Homines indicant rem durã validam,& rem humidam imbecillã,& quibus modis 1.6.8
Homines à balneo quomodo imbecilli,quomodo item robusti fiant ibidem.
Hominum stercus cur maxime omnium fœteat 1.27.4
Hominem nigrum sol reddit 1.87.1
Hominum admodum irascentium cur oculi rufi 1.100.1
Homines cur sæpe manus,aut aliquã aliam partem per iram percutiunt 1.144.8
Humana labe quomodo immunes euadere possumus 1.87.8
Horologia per aërem atque humorem construimus 1.93.7
Horror quid 1.115.4
Horror vnde in abscessuũ doloribus 2.13.9
Horrescimus quare inter mingendum 1.115.1 & vbi eminximus,aut oscitati sumus.2.110.1
Horrentibus cur pili eriguntur 2.25.1
¶Humor caloris nutrimentum 2.71.4
Humor stringitur tum à calore tum à frigore 1.127.2
Humor inimicus neruis quare 1.48.6
Humorem quemlibet cur exugendo per fistulã attrahere possimus 21.56.1
Humorum corporis proportio ad inuicẽ.2.8.15
Humor corporis quilibet habet suum vaporem 2.65.5
Humoribus in corpore abundantibus quæ vitia oriuntur 1.83.6
Humores corporis,vide etiam Materię corporis
Humidum quodque facile immutari potest 1.82.4
Humida imbecilla 1.6.6

I.

ICterici,vide Morbo regio laborantes.
Ictum percussi cur statim cernamus,strepitũ lentius audiamus 1.36.1

¶Iecur calidum & humidum.2.81.2.caro crispa & tortitia & materiacea.2.68.13.sedes cupiditatis. 1.136.2. & vim concoctricem amplissime obtinet. 2.57.28
Iecur cur dulcia augent 2.81.1
Iecur iuuatur eupatorio 1.147.7
Iecoris gibba intercepta,tussis mouetur arida.2. 92.7. & cur iugale collo subiectum graueſcat & dilabatur.2.92.1
Ieiunantes bilescunt 1.134.2
Ieiunum os cur grauiter oleat 2.123.1
A ieiunio cur plerique cibo ingesto frigere incipiant 1.134.1
¶Ignis coactus validior quàm expansus. 1.71.3
Ignis quomodo excipitur ex sole. 1.59.6. item quomodo ex speculis.8
Ignis cur non excutitur ex lapidibus omnibus. 1.59.1
¶Imagines,vide Visa.
Imber per hiemem vbi desijt,cur stellæ illustriores videntur 1.114.1
¶Qui inciduntur rapide & incõsulte cur minus doleant,quàm qui consulto 1.75.1
Infantes quando septimo mense nasci possunt. 2.44.10
Infantes septimo mense nati cur viuere possint, octauo non possint 2.44.1
Infantes modulis auditis,primum cur vagitu cessent,deinde dormire incipiant 1.119.1
Infantibus cur motus somnũ conciliat.1.120.1
Infantes somniculosi. 1.1.11. & quare. 1.2.5. item quare excrementosi
Infantes perquam facile afficiuntur & pituitam largiorem suo in capite continent 1.96.4
Infantes cur destillatio siriasis dicta exercet,signa & accidentia 1.96.1
Infantes,vide etiam Pueri.
Inflammatio vnde 1.105.7
Inguen cur intumescit pede offenso. 2.10.1. & 1.105.1
Inguen pro inflammatione 1.105.7
Insania fera in cerebro ex atra bile,leuior ex flaua 1.90.11
Insantientes febre ardua cur vt laxius sic plenius solent respirare 2.1.1
Insecta omnia cur oleo pereant 1.62.1
Insitium cur ægre concoquitur 1.21.1
Intestina excretoria virtute plurimum valent. 2.57.29
Intestini maioris morbo laborantium cur stercus speciẽ gerat bubuli,& vnde hic morbꝰ.2.85.1
Intestino laxo auxiliatur ruta 1.147.9
Intestini maioris morbo accidit varia appetentia 2.69.18
Intestinum quouis corpore infarctum collabi cogitur 2.92.5
Inula campana renibus auxilio est 1.147.9
¶Ira quid 1.100.2
Irati cur ampliter suspirare consueuerũt. 1.20.3
Iratis cur oculi propẽsiores ad exteriora.2.21.3
Irascentium cur oculi rufi efficiuntur. 1.100.1
Iris ad laterum dolores prodest quanuis calida,& quare 1.51.8
¶Iudicationes morborũ à natura sola. 1.88.15
Ad morborum iudicationes tria sunt ibidem.
Iudicationis morborum arbitra natura. 1.88.16
Iunctiones rerum quot modis fiunt 2.63.3

L.

LActis origo vnde. 2.73.13. & quid. 14
Lac à mulctra frigidius euenit 2.75.6
Lac actu qualitatem profert,quia frigidũ ex se & humidum 1.65.8
Lac frigidiusculum fit per mammarum aderes qui albi sunt 2.75.4
Lac cur frigidum, & cur facile concoquitur, & probe nutriat,cum habitu sit frigidiori.2.75.1
Lac quibus cogendum 2.75.7
Lachrymas quid moueat cum angimur.2.96.1
Lachrymæ præ nimia etiam lætitia 2.96.3
Lachrymæ cur æque excutiantur & præ nimio dolore,& præ nimia lætitia 1.29.1
Labor cur febrem ephemeram potiusfacit,quàm putridam aut hecticam 1.86.13
Lapis cur facilius deorsum,quàm sursum feratur 1.60.4
Lapidibus duobus attritis,aër interueniens ictus & extenuatus magis in ignem conuertitur. 1.58.3
Lapides cur non omnes per mutuum attritum ignem excutiant 1.59.1
Lapide in aquam manentem & parum altam iacto,cur orbes agantur permulti 1.131.1
Lapis proiectus in aquam sine ligno,cur demergatur,cum ligno nequaquam 2.72.1
Lapis gagates auertẽdus comitialibus. 2.60.17
Lapis thracius auertendus comitialibus ibidem. qui aqua vritur,& oleo extinguitur.18
Lassitudo cur somnum afferre possit cum siccet 2.71.1.& 3
Laterum dolori quomodo prosũt calida.1.51.8
Laurus calida & sicca 1.81.8
¶Leo gallum extimescit p.48
Leo iratus cur costas cauda verberat. 1.144.6
Leones quare per solẽ ingredi nõ patiũtur. 1.66 10. & quare ignem fugiant.12
Lætitia affecti cur alis sudent 1.10.5
Lætitia nimia lachrymas mouet 1.29.1
Lætitia exultantes cur vehementer resoluuntur 1.19.1.& cur sudent & rubeant.3
Lepra an contagiosa 2.39.12
Lethargicorum pulsus qualis 2.117.2
Lethargo memoria læsa 2.63.41
¶Lydiam quare addunt Baccho 2.89.12
Lienis caro qualis 2.68.13
Lieni virtus attractoria potius data 2.57.28
Lienis munus,item vnde dictus 2.81.3
Lienis scolopendrio iuuatur 1.147.8
Lienem cur dulcia augent 2.81.1
Lienes quare augeãtur febribus nõnullis.2.40.1 &.lienis natura 2
Lignum cur aquæ innatat 2.72.3
Ligna indicant rem duram validiorem 1.6.7
Ligna quæ calida & siccissima ingentem excitant flammam,atq; ocyus absumũtur,humida & viridia contrà habent 1.81.7
Lingulæ musculus membranæ similis. 2.40.16
Linteum à sole candidius redditur 1.87.4
Lini semen actu siccum,potentia humectat. 1.65.13
Lippitudo habitus immodicus 1.33.5

Universidad de Deusto
Biblioteca

Lippitudo Æthiopibus quare exulcerãs. 1.77.11
Lippitudo cur peſtem magna ex parte præcede re ſoleat 2.104.1
Lippiens cur ſanum afficit, ſanus autem non afficit lippientem 1.33.1
Lippitudo cur contagioſa 2.39.3
In lippitudine cur caput ad cutem totondiſſe iuuet 2.33.1
¶Loca quæ herbas ædere non valent 1.5.5
Loca piloſa cur calidiora 1.9.2
Loca excelſa & pura cur ſoleãt reſonare. 1.130.1
Locis humidis quare nulla fieri poteſt reciprocatio 1.130.5
¶Lugentibus cur tibias, aut tympana adhibemus 1.76.4
Lugentibus cur amicorum præſentia, & ſermo leuat malum 1.116.7
Luna oriens vel occidẽs cur corpore amplior videtur 1.34.5
Lunæ ſecundum quadriformem habitum temperatura 1.64.7
Luna per ſeptenarium ſuas accipit formas. 2.44.18
Lunæ cur ampliores crebrioréſq; defectus quàm ſolis 2.43.1
Lunæ vel ſolis defectu, terra non benigne aſpicitur 2.43.9
Lunam quare fingitur adamaſſe Endymion. 1.130.11
Lutum quare ſol indurat 1.87.7
Lux quomodo à tenebris differt 2.34.4
Lucernæ auertendæ comitialibus 2.60.17

M.

Magnes ferrũ attrahit p. 45.& proprietate occulta. 2.56.19
Malæ cur rubeant peripneumonia laborantium 2.4.1
Malum ſui odoris qualitate febrientes recreat. 2.62.10
Mala punica partem inutilem continent extrinſecus 2.14.2
Mali medici humor vitri foramina ingreditur. 1.117.26
Mammæ animantibus ſunt datæ pro partuum numero 2.64.11
Mammarum adenes albi & exangues 2.75.4
Mammarum venæ amplæ & multæ propter lactis originem 1.90.3
Mammis cancer gignitur: ſi bilis atra vehemens 1.90.9
Mare licet humidũ actu, ſiccat potẽtia. 1.65.12
Maris pars tenuior dulcis, craſſior ſalſa 1.53.2
Maris pars tenuior in cælũ effertur ac in pluuiã euadit. 1.53.4. pars craſſior in ſalem tranſit. 6
Maſtiches natura p. 69. abſtergit, digerit, & firmat. 1.104.2.& eius partes per appoſitionem coëunt. 4
Materia patiens in concoctionibus cauſæ reſpondere debet 2.16.3
Materiæ quæ in venis continentur, quomodo per medicamenta egerantur 2.54.7
Materiæ noſtri corporis cũ quatuor ſint putreſcántque omnes, cur genera febriendi non quatuor, ſed tantummodo tria 1.83.1
¶Medicus quando adiutrice natura operatur, & in quibus. 1.18.19.& quando ſuccurrit ſine naturæ auxilio. 1.88.15
Medicinalis ars naturam pro viribus ſequitur. 1.88.5
Medicina epota cur oculi primum turbentur, & caligent: poſt purgationem acutius videant. 2.30.1
Medicamenti operatio quomodo fit 2.54.5
Medicamenta nonnulla ſimplicia cur vires habeant contrarias 1.104.1
Medicamenta trahunt naturali quadam proprietate 2.54.18
Medicamenta materiam non purgant, quia habitu ſunt calidiori p.64
Medicamenta calida & ſicca materiam morbi digerere & abſumere poſſunt, modo opportune poſt concoctionem ſumantur 1.128.7
Mel quod commendetur, & quare 2.74.1
Mel ex quatuor conſtat partibus, & earum natura 2.66.8
Mel temperatum nõ acre, & quare acre ſentitur. 2.74.3
Mel inueteratum aut ſupra modum concoctum, cur amarum 1.66.1
Mel galbanarium tertium mellis diſcrimen, prodeſt oculorum claritati 2.74.13
Mel Ægyptium quale 2.74.14
Mel optimũ inſulę ferũt, & loca maritima. 2.74.16
Mel montis Hymetti optimum 2.74.17
Mellis thymum redolentis virtus 2.74.13
Mel cur amarum ſentiatur ab ictericis 1.99.1
Mel quare exhibetur clyſteribus 1.88.12
Mel cur vlceribus acre, guſtui dulce ſentiatur. 2.130.1
Melancholici cur munera quædã naturæ exequi valeant, animi nullum 2.26.1
Membrorũ corporis artificium variũ 2.68.13
Membris ſingulis ſingulæ actiones 2.68.20
Membra non omnia ex æquo potentias habent naturales 2.57.23
Membri affecti quies ſummũ remediũ 1.138.6
Membro affecto, cæteræ omnes partes conſentiunt 2.13.7
Membris extremis qui perfrixere, quare ſi mẽbra igni admouerint, vehementer doleant. 1.42.1
Membranæ vſui ſunt omnibus 2.68.19
Membrana deſtructa recreari nõ poteſt. 2.90.4
Membrana cerebri pleniore vulnerata cur per ſecturam fungi oriri ſoleant 2.86.1
Menſes ſeptenis conſtant diebus 2.44.18
Ad mœrentes morte ſuorũ, cur homines congregantur, & vario vti ſermone ſolitũ ſit. 1.76.5
Metu nimio cur nonnulli obierunt 1.15.1
Metuẽtes cur contremiſcere cõſueuerunt. 1.12.1
Metuentibus cur pili eriguntur 2.25.1
Metuentes cur aluo fundantur & mingant inconſulte 1.12.3
Qui metuerunt cur pallidi efficiuntur. 1.11.1
¶Milium quare largam ſeminis copiam effundit 2.64.10
Mingentes cur ſæpenumero etiam ventris flatũ extrudunt 1.31.1
Inter mingendum cur ſæpe accidat vt inhorreſcamus. 1.115.1.& à mictu. 2.110.1
A mictu cur ſpiritus aluo excedit 2.109.1

Myopes quare cum magna poſita procul videre non poſſint, parua in propinquo cernere queãt 1.72.1.& cur ſic dicti. 3
Myricæ recreant febrientes 2.62.12
Miſtionum modi 2.63.3
¶Modulorũ muſicorum virtus ad multa. 1.76.4
Monſtra cur viuere nequeant 2.44.5
Morbus intemperies corporis 1.33.4
Morborum diſcrimina non tantum ex materijs oriuntur, verum ex locis 1.81.4
Morborũ duplex genus in qualibet materia corporis 1.81.3
Morbi quare non tres vniformes, cum ſint tres corporis noſtri materiæ vniformes 1.81.1
Morbi ſeptenario iudicantur numero. 2.44.17
Morborum mutationes, vel abolitiones pubeſcente homine 1.123.11
Morbus cur nullus poteſt in corde conſiſtere. 2.124.1
Morborum concoctiones à natura 1.88.15
Morbi cauſa quando ſudore exhauritur 2.7.5
Morbi hæreditarij qui 1.1.20
Morbi crebro veniẽtes cur curari poſſint facilius 2.27.1
Morbo regio laborantes cur aluo adſtricta, & excrementis albis. 1.88.1. & cur mel amarum ſentiant. 1.99.1
Morbis comitialibus cur male olida auertenda. 2.60.15
Mors quid 2.83.6
Mortua corpora ſicca & frigida 1.77.7
Quicquid mouetur ſeipſo calidius effici ſolet. 1.111.1
Motus quare noxius parti affectæ 2.76.3
¶Mulieres cur careant pilis 1.5.1
Mulierum textura ibidem.
Mulieres cur vulua affecta mẽte labantur & deliret 2.102.1
Mulieres pleræque cum conceperunt cur picare conſueuerunt 2.112.1
Mulierum appetentia varia cum gerunt vterum pro materiæ peccantis conditione 2.69.7
Mulieres vterum gerentes cur ſecundo, aut tertio menſe picare ſoleant 2.69.1
Mulieres cur celeriter caneſcere ſoleãt, & earum natura 1.4.1
Mulierum menſtrua cur colligantur 2.103.1
Mulieres cur vocem reddant acutam 1.35.1
Mulæ cur parere nequeant 1.132.1
Mullus, vide Trigla.
Mundi ſpecies in ouo demonſtratur 2.84.8
Murmur nomen fictitium 1.92.3. & 2.3.11
Muſcæ cur oleo pereant 1.62.1
Muſculus vnde dictus. 2.49.4. & eorum compoſitio. 2. & variæ eorum figuræ. 10
Muſculi tranſuerſe inſecti cur difficilius vniantur & curentur 2.49.1
Muſculi duo mouent genas 2.9.2
Muſica cur ſomnũ conciliat infantibus. 1.119.2 & eſt eſſentiæ animi indita. 3
Muſicorum modulorum virtus ad multa. 1.76.4
Muſici prius quàm ad rem veniant nõnihil præludere ſolent 1.117.17
Mutatio omnis ob naturalem corporum conſenſum 1.33.6
Mutatio omnis ſubita & vniuerſa dolorem inferre poteſt 1.42.4

N.

Naturæ quomodo miſcẽtur inuicẽ. 2.63.7
Natura quomodo enutriendo auget mẽbra 1.47.17
Naturæ miraculum in conceptaculis ſeruandis. 1.38.4
Natura ſponte rei occurrit, quæ grata extrinſecus acceſſit 1.13.1
Natura minus moleſtatur ſæpius venientibus. 2.27.2
Natura ſola ſine opera medici poteſt agere. 1.88 14. & in quibus. 15
Natura quando cum medico operatur, & in quibus. 1.88.19
¶Neruis ſentimus. 2.60.2. & ijs robur acquiritur ſiccitate. 2.77.3. ijs ſumma ſenſio. 1.48.5. ideo aſtringi debent.
Nerui virtutes naturales omnes habent ex æquo 2.57.25
Neruorum munus 1.12.3
Neruorum varia ſtrues 2.78.4
Nerui cum eundem habeant ortum, cur non eadem ijs actio 2.6.68.1
Neruus deſtructus recreari non poteſt 2.90.3
Nerui cur oleo iuuantur 1.48.8
Neruis frigus inimicum. 1.69.3. & 2.116.1
Neruis cur noceat aqua tam frigida quàm calida 1.48.1
Nerui cur non ſicut puncti, ita etiam præciſi excitent inflammationem 2.121.1
Neruus ſtomachi voluitur in anfractũ. 2.68.8
Neruus conſpectorius perforatus. 2.68.5.& auditorius qualis. 6. item guſtatorius. 7. item ventris. 9
Neruorum par idem, cuius pars altera ad linguam, altera ad aures vſque porrigatur, inquiunt medici 1.133.2
Neruorum diſtentio vnde oritur. 2.107.3.& ſedatur aquæ perfuſione per accidens 1.51.11
Neruorum diſtentione laborantes ſi febriant ardue, cur liberari poſſint 2.107.1
¶Nigrum vtpote obſcurũ prorſus nitet. 1.47.6
Nitrum quare exhibetur clyſteribus 1.88.12
¶Nocte cur dolores magis augeri ſoleant. 1.116.1
Nocte natura magis agit, animus min⁹ 1.116.14
¶Nubes quomodo conſiſtunt 1.65.7
Nubium attritu aër in ignẽ conuertitur. 1.58.5
Numerũ ſeptenarium perfectum eſſe varie conſtat, item denarium 2.44.12
Numus in aqua demerſus, cur maior ſeipſo videatur 1.34.1
Nutritio membrorum quomodo fit 1.47.17
Nux partẽ inutilem extrinſecus cõtinet 2.14.2

O.

Oculi humidi, molles, & affectioni opportuni 1.33.2
Oculi cur rufi iraſcentibus 1.100.1
Per oculos contagionem fieri quibus argumentis 2.50.10
Oculi in pupilla cicatrices cur albæ 1.112.1.& in nigra parte qualis 2.
Oculorũ claritati, prodeſt mel Galbanariũ. 2.74.13

Universidad de Deusto
Biblioteca

Oculi medicina epota cur primum perturbẽtur, purgatione peracta acutius videant 2.30.1
Oculis qui sunt cæsijs,cur ex lippitudine vehemẽtius doleant,nec pati possint acerbitatem medicamentorum 2.53.1
Oculi pupilla si in angulum vergat ampliorem, minoris facta est resolutio:si ad minorem,econtrario 2.9.5
Oculos inter dormiendum nocte cum repente aperimus,cur lucem percipimus 1.67.1
Oculum alterum premens sursumq; impellens, cur gemina omnia videt 1.121.6
Oculo si bestiola inciderit, cur alterum prodest comprimi 1.57.1
Oculi alterius morbus cur grauior & diuturnior quàm vtriusque 1.138.1
Oculorum suffusione laborantibus quæ imagines videntur 2.51.11
Oculi cur subsident eorum quos angor detinet. 2.21.1
Oculi cur in coïtu paulisper conniueãt.1.103.1
¶Oleum medio temperamento 1.126.3
Oleum cur cum nullo humore misceri patiatur. 1.125.1. & 2.63.1
Oleum cur iuuat neruos 1.48.8
Oleum vetustate fit rancidum, item oleosa omnia 2.66.13
Oleum epotum cur vomitum moueat,& potissimum flauæ bilis 1.124.1
Oleũ semper ad locũ tendit superiorẽ. 1.124.6
Oleo immodice vtentes,voce aspera 1.123.21
Oleum multum lucernæ infusum flammam extinguere potest 1.15.4
Oleo cur pereant insecta omnia. 1.62.1. & cur facile gelu duretur 1.126.1
Olfactus quæ percipit 2.58.5
¶Onera portantes aut trahentes quare cum cantu ambulare consueuerunt 1.76.1
¶Ordei natura 1.145.3
Ordeum cum tritico quomodo miscetur.2.63.7
Ordeum quare largam seminis copiam effundit 2.64.10
Ordeacea farina cur inflammationes extinguere possit cum frigida, & an ratione primaria. 1.51.2
Ordeum tostum,in puluerémque redactum cicatricibus equorum conspersum,cur faciat vt pili cæteris sint vnicolores 1.145.1
¶Os ieiunum cur grauiter oleat 2.123.1
Oscitantem qui viderint cur oscitare incipiant. 1.32.1
Ab oscitatione cur horrescimus 2.110.1
Os virtutes naturales omnes habet ex æquo. 2.57.25
Ossibus cur inimicum frigidum.2.116.1.& eius corruptio vnde.2.59.2
Ossa quæ validiora sunt,cur ex lapsu frãgantur: caro quæ mollior, ictus iniuriã euadit. 2.22.1
¶Ouum qualitates elemẽtorum omnes complectitur.2.84.3.& eius partes,& earum temperaturæ.4
Oua integra cur in aquã demissa demergi soleãt, vrina & corrupta supernatent 2.72.12
Ouum plerique antequam igni admoueant,aqua diluunt 1.102.8
Oui vitellus cur concoctu facilis,albumen difficile 2.84.1
Ouum cur non ita rumpi possit cum in feruenti aqua concoquitur,sicut cum affatur. 1.102.1
Ouum pressum vtroque extremo ambabus manibus cur frangi nequeat:pressum latere,facile frangitur 2.45.1

P.

Paleæ vt aquam seruare calidam,ita niuem continere possunt quare. 1.113.1. & earum natura. 2
Palmulæ partẽ inutilem intus cõtinent. 2.14.1
Palpebræ musculus membranæ similis.2.49.16
Panis suo odore recreat febrientes 2.62.9
Panis siccus actu,potentia humectat 1.65.13
Panis & vinum ex proprietate quadam plus virium habent q̃ cæteri cibi ad alendum.2.62.6
Panos dei historia qui primus resonãtiæ causam indagauit 1.130.8
Pana deum Echo arsisse creditum,ex historia est ductum ibidem.
Pana quare adesse volunt comitatui Bacchi. 2.89.22
Papyrus cur prosit aluo suppressæ 1.91.1
Pardi quare Bacchum sectantur 2.89.13
Partium consensus trifariam fieri solet 2.32.9
Pars solida sedes virium 2.19.21
Partes corporis postremas cur rigere soleamus. 2.24.1
Partus animalium varius 2.64.1
Pathe affectus p. 77
¶Pectus aceto offenditur 2.60.3
Pelles indicãt rem humidam imbecillam. 1.6.7
Pennæ igni iniectæ auertendæ comitialibus. 2.60.16
Peni est summa voluptas 2.32.3
Percussi in faciem,cur ignem videant 1.58.1
Peripneumonia pulmonis inflammatio. 2.7.10
Persica,vide Pruna persica.
Pes si offendatur cur inguen intumescere soleat. 2.10.1. & 1.105.1
Pedes cur frigidiores 2.38.4
Pedis remedium quies 2.76.2
Pediculorum copia cur interdum tabidis & purulentis 2.31.1
Pestis spiritus affectio. 2.104.2. & cur malum commune omnibus. 2.88.8
Pestem cur magna ex parte lippitudo præcedere soleat 2.104.1
Pestilẽte aëris statu cur alij intereãt,alij resistere possint. 1.86.1.& tunc qui rapi solent.2.88.4
Pestilente aëris conditione cur homines multi & inæquales malo eodem intereant 2.88.1
Petroselinum,vide Saxapium.
¶Pica stomachi vitium 2.112.3
Picare quid,& vnde 2.69.2.& 2.112.1
Picturæ cur prope astãtibus planè videãtur:procul partim cauæ,& partim deuexæ 1.47.1
Pilorum origo à calore.2.97.1.alimentũ.2.18.2
Pili pedum cur lentius canescere soleãt.1.142.1
Pili cur hominum cicatricibus oriri nequeant, equorum queant 1.146.1
Pili cur eriguntur metuentibus & horrentibus. 2.25.1
Pili defunctis cur augentur 1.140.1

Pinguitudo vnde 2.66.17
Pinguia omnia vetustate rancida fiunt 2.66.12
Piper cuius naturæ p.68
Piper si quis deuorauerit,cur singultiat 1.43.1
Piper quomodo purgat 2.54.16
Piper si solidũ deuoretur cur calfacere nequeat: si contusum,possit 1.65.1
Piper cuti impositũ cur vlcerare potest,deuoratũ non vlcerat ventrem 1.28.1
Piratæ cur homines quos enecassent pulmone exempto,in altum proijciebant 2.72.10
Piscibus quare squamæ p.11.
Pisces omnes multipari 1.64.4
Pisces saxatiles cur concoctu faciliores 2.78.1
Pisces saxatiles quare nonnulli concoquere nequeũt,carnes bubulas possunt 2.16.1
Pituita sanguis imperfectus.2.5.6.frigida & humida 1.3.2.& 1.82.3
Pituita pro alimẽto aliquãdo natura vtitur. 1.82.9.& naturæ accõmodatior q̃ atra bilis 8.
Pituita post sanguinem largior cæteris humoribus 2.8.16
Pituita crassa & perfrigida pruritus causa. 1.22.2
Pituitæ imagines albæ 2.51.6
Pituita cur per hiemem nascitur & augetur. 2.5.1
Pituita pro suo vapore quid habet 2.65.11
Pituita quæ frigida & crassa est & apta ferri deorsum,cur ex pedib⁹ ad caput ascẽdat.2.87.1
Pituitosæ affectiones somniculosæ 1.1.12
Pituitam quæ ducunt p.51
Pituita in paruis venis & arterijs cuti propinquãs quotidianam generat 1.81.19
¶Planetæ orientes vel occidẽtes cur maiori corpore videntur 1.34.5
Plantarum titillatio & fricatio,cur afferre somnũ possunt 2.42.1
Plato author nihil sciri,nisi per reminiscentiam 1.119.5
¶Pomũ in aqua demersum cur maius seipso videatur 1.34.1
Poma cur obesse possunt sua frigida & humida natura,aqua non tantũdem officiat,quæ similis est naturæ 1.49.1
Pondus cur facilius parte lęua quàm dextra efferre valeamus 2.55.1.& 2.128.1
Portulaca herba dentiũ stupore tollit p.43
Potentia vt reducatur ad actum,auxilio eget 1.65.3
Potio frigida expellere potest calculũ 1.108.10
¶Protogeustæ animalia Indica,gustu præualẽt, & vnde dicta 2.57.33
Præputium discissum cur adglutinari nequeat. 2.90.1
Prometheum quare fingunt liberatum Herculis opera ab aquila iecur lacerante 1.130.18
Pruna Persica partem inutilem intus continent 2.14.2
Prudentia magis in corpore paruo 1.25.1
Pruriginis causa 1.22.2
Prurigo cur excitari soleat vlceribus sanescentibus 1.137.1
Pruritus quare magis exercet senes 1.24.2
Prurientibus cur grata aqua perferuida 1.22.1
Prurientes cur delectantur aquis calidis. 1.23.1
Pruriant quare magis terga 1.24.1
¶Ptisana actu profert qualitatem,quia ex se frigida & humida 1.65.8
¶Pubes quando pilo integitur 2.73.10
Pubes cur sero canescit 1.142.4
A pube cur adolescentes tragescere desinunt 1.123.26
Pubescendi tempore testes amplificantur 2.73.9
Pubertatis mutationes tam in viris quàm in fœminis 1.123.3
Pubescentes cur vocem asperiorem reddere incipiant 1.123.1
Pudore affecti cur oculos deorsum vertere soleant 1.68.1
Pudore affecti nonnulli cur alis insudare cogũtur 1.10.1
Pudore dum afficimur, manus admouere faciei solemus 1.14.7
Pudefacti cur erubescere consueuerunt. 1.14.1
Pueri calidi & humidi 1.3.2
Pueri statim nati cur plorare incipiunt. 1.61.1
Pueri edaciores 1.141.3
Pueri & senes cur magis calculosi quàm adulti 2.41.1
Pueris cur calculi in vesica, senibus in renibus. 1.107.1.& cur eandẽ habeant causam.1.108.1
Pueri cur fascinari maxime possint 2.50.1
Pueris potissimum accidit horror inter mingendum 1.115.4
Pueri cur non canescunt cum excrementosi & humidi esse soleant 1.3.1
Pueri præsertim infantes cur in terram non facile vt viri infringantur 1.118.1
Puerorum caluaria mollis & laxa 1.3.3
Pueri cur vocem reddunt acutam 1.95.1
Pueri exacti cur vocẽ reddunt acutiorem,quàm adultiores quos gallos vocant 2.98.1
Pueri,vide etiam Infantes.
Pulmonis substantia qualis 2.76.6
Pulmo in motu assiduo quare 2.76.4
Pulmonis vtilitas 2.57.7
Pulmonis vlcus cur insanabile.2.17.5.& 2.76.1
Pulmonis purulenta non nisi per tussim repurgari queunt 2.76.5
Pulmo & partes adiacentes, hyssopo iuuantur 1.147.8
Pulmonis inflammatio cur excitetur ex febre ardua 2.7.1
Pulmonis inflammatione laborantium, cur malæ rubent.2.4.1.& cur æstuosi sunt 2.2.1
Pulmonis inflammatio peripneumonia. 2.7.10
Pulsus intentio inspirationi respondet, remissio expirationi 1.20.20
Pulsus leuior insanientibus per ardorem febris, lethargicis plenior 2.117.1
Pus quare fœtidum. 2.19.26.& in collectionibus respondet hypostasi in vrinis 2.19.25
purulentis cur interdum copia pediculorum oriatur 2.31.1
Puteorum aqua cur per hiemẽ calida,per æstatem frigida 1.54.1
Putredinem contrahunt caliditas & humiditas 1.64.3

Universidad de Deusto
Biblioteca

Q.

Quadrata cur è longinquo rotunda esse videntur 1.35.1
Quadrupedes quare intra sese fœtificant 2.64.12
Qualitas omnis coacta validior quàm expansa 1.71.3
Qualitate agentium rerum cõsideratio. 1.65.7
Quæstionum naturalium ratio partim certa ex se: & partim inexplicabilis, & quædam media p.1
Quæstiones naturales explicabiles p.40
Quæstionum naturalium tertius ordo,& solutio vnde sumenda p.78.& 82
¶Quercus cur à venti impetu euertatur:harundo illæsa permaneat 1.118.8
Quercus argumento constat corporis habilitas ad morbos 1.86.8
¶Quies,pedis remedium.2.76.2.& membri affecti 1.138.6

R.

Rabiei canum consideratio. 1.74.per totum.
Radix calfacit, incidit, & extenuat. 1.40.4
Radice per cibũ ingesta cur alij fœde eructãt, alij,non 1.40.1
¶Refrigeratio modica naturæ membrorum accommoda:immodica,noxia 2.61.9
Renum caro qualis 2.68.15
Renibus vis attractoria potius data. 2.57.29
Renibus auxiliatur inula campana 1.147.9
Renum vlcera cur difficulter sanentur. 1.109.1
Renibus cur careant aues 1.106.1
Rerum qualitate agentium cõsideratio. 1.65.7
Respiratio nostra calida 1.63.2
Respiratio qualis insanientibus per arduam febrem 2.1.1
Respiratio in thorace, quod in reliquo corpore pulsus per arterias,habetur 1.20.18
Reges quare nudos effingunt statuarij. 1.85.28
¶Rident quos in alis,costis, & plãtis titillamus p.40
Rigor ex refrigeratione.2.61.7.ex flaua bile.3
Rigor vnde accidit ijs qui postquam ieiunarint cibum ingerunt 1.134.4
Rigorem calor excitat & frigus 2.61.1
Rigere cur maxime soleamus postremas corporis nostri partes 2.24.1
Rigeant cur cæteræ omnes corporis nostri partes ex frigoris vehementia,facies minime 1.37.1
¶Robur ex siccitate neruis acquiritur. 2.77.3
Rosæ recreant febrientes 2.62.12
¶Ructus quorum purior ingesta radice,& quorum impurior 1.40.2
Ructemus quare cibo tam humido quàm sicco ingesto 2.99.1
Ruta iuuat laxum intestinum 1.147.9

S.

Sacchari virtus qualis. 2.74.9.& vbi habetur 8.& est mellis coagulum.6
Sal siccus potentia & actu 1.65.10
Salsuginis causa 2.66.14
Sanguis inter humores largior 2.8.15.& 2.103.2
Sanguis quatuor habet partes vt vinũ 2.89.31
Sanguis vapor calidus & humidus 2.65.5
Sanguis quomodo miscetur cum carne 2.63.9
Sãguis summa corporis calfacit,& laxat 1.30.3
Sanguis non attrahitur medicamento nisi nouissime per vim 2.54.19
Sanguis naturæ familiarior, alimentúmq; suppeditat corpori: si abundet,plethorã creat: si putreat & recalescat,in bilem transit 1.83.2
Sanguinis serum à renibus trahitur 2.73.2
Sanguine orta cur recreari possunt 2.90.6
Sanguis purpureum colorem largitur corpori. 1.11.6.& 1.13.4.& 1.18.3.& comitatur naturam 1.13.3
Sanitas temperies quædam corporis 1.33.3
Sanus cur sua bona valetudine lippientem emendare non potest 1.33.1
Saporum causæ 2.66.14
Satyros quare Baccho coniungunt 2.89.11
Saxapium calculis prodest 1.108.6
Saxapium os ventriculi iuuat 1.147.8
¶Scabies cur contagiosa 2.39.6
Scalas cur facilius descendamus quàm ascendamus 1.60.1
Scãmonia aperit ora venarũ vt purget. 2.54.16
Scammonia bilem ducit p.51
Scenarum varia oblectamina vnde 1.76.7
Sciri omnia per reminiscentiam & recordationẽ Plato est author 1.119.5
Scytharũ gens animosa,fortis & candida.2.6.11
Scythia cur vinum fert calidum cum sit frigidissima 2.6.7
Scolopendrium lieni prodest 1.147.8
Scrobe iuxta mare effossa cur aqua dulcis compe riatur 2.125.1
¶Per se fieri & ratione primaria quid 1.51.13
Semine quomodo procreãtur animalia.1.47.14
Semẽ genitale cur lentũ & glutinosum 2.93.6
Seminum genitalium mistio diuersa naturam eorum penitus abolet 1.132.2
Semine orta destructa recreari nequeũt 2.90.2
Semina plantarum quibus vestiuntur. p.15
Senes nonnulli minima è longinquo cernunt. 1.72.7
Seniorum caluaria prædura 1.3.4
Senes cur excremẽtis abundãt & vigilaces sunt. 1.2.1
Senum membra cur obtremunt 1.17.1
Senes quomodo incurui fiunt 1.17.5
Senes quare magis exercent pruritus 1.24.2
Senibus cur calculi in renibus, pueris in vesica. 1.107.1. & cur habent eandem causam. 1.108.1
Senes & pueri cur magis calculosi quàm adulti. 2.41.1
Sensus quibus præcellunt animalibus 2.57.33
Sensibus nõ compari modo sunt animalia prædita 2.57.31
Sensibus quinq; respondet quædam series ex terra ad cælum 2.58.10
Sensus quare tantummodo quinque 2.58.1
Sensio vbi magna,ibi & magna voluptas, deinde dolor vehementior 2.32.6
Septenarius numerus perfectus Pythagoræ sententia 2.44.2
Sequales apoeæ 1.113.4
Seseli vesicam iuuat 1.147.10
Sermo homini cur lentius quàm cæteris perficitur 1.143.1
Serpentibus cortex quare datus p.11
Serpentes paucipari 2.64.7
Serpentes tactu præualent 2.57.34
Serpentes aqua insperси cur molestentur,& fugiant 1.101.1
¶Siccitatis operatio 1.73.6
Siccitas humore interempto exuperat. 1.77.7
Siccum omne difficile immutatur 1.82.5
Siccitas vigiliam parit 2.71.1
Sinapi cur si solidũ deuoretur, calfacere nequeat:si contusum,nimirum possit 1.65.1
Sinapi cuti impositum cur vlcerare potest:deuoratum,nequaquam 1.28.1
Syndesmus,vide Copula
Singultiat quare qui piper deuorarit, aut panis incisum grandiusculum 1.43.1
Singultientes pane,cur soluatur singultu,si quid triste audierint 1.46.1
Sinistra cur facilius quàm dextra pondus efferre valeamus 2.55.1.& 2.128.1
Siriasis cur infantes perexercet,signa & accidentia 1.96.1
Sitis ex siccitate 1.36.4.& 2.95.2
Sitis febrientibus vnde,item ieiunis. 2.28.2. & quare sitiunt magis febrientes q̃ fameant. 6
Sitibundi balneas ingressi, cur alij extincta siti egrediantur,alij contrà 1.39.1
Sitiunt quare vehementer quorum ventrem inferiorem fluxio exercet 2.95.1
¶Sol oriens vel occidens, cur corpore ampliori videtur 1.34.5
Solis feruor cur alijs somnum afferat,alijs remoueat 1.86.19
Sol quando eclipsim patitur 2.43.4
Solis defectus minus ampli crebrique quàm lunæ 2.43.1
Sole vel luna deficiente,cur vulgus mouere æs ferrúmque consueuit 2.43.7
Sol quare hominem nigrum reddat,linteum candidius faciat,ceram emolliat,& lutum induret 1.87.1
Solidum affici difficulter potest 2.17.3
Solidæ partes corporis cuius coloris 2.19.2
Somnus humore consistit.1.1.10. & quare conciliatur plantarum titillatione & fricatione 2.42.1
Somnum cur lassitudo afferre possit 2.71.1
Somnum cur alijs afferat solis feruor, alijs tollat 1.86.19
Somnum infantibus conciliat musica. 1.119.1 item motus 1.120.1
Sonos simulachris per aërem & humorem construimus 1.93.7
¶Spadones cur pilis careant. 1.5.3.& cur canescere soleant cito. 1.4.3. & quare effœminati & vinosi.1.6.10.& cur voce acuta.1.7.1.& 1 95.1. & cur proceri & blæsi. 2.23.1. & cur barba careant 2.97.1
Spadonum pedes cur magna ex parte depraua ri soleant.1.6.1.& cur nõnulli rẽ aliquãtisper venereã appetant & amore interdum detineãtur 1.8.1
Spadones mammas fœmineas, genas tumidiusculas habent,pilos promissiores,& facile canescunt 1.7.6
Spadonum coles statim languet quare 1.8.6.
Speciem nostram cur cõspicere valeamus in speculis & aquis dilucidis 1.129.1
Speluncæ vastæ & sinceræ cur soleant resonare. 1.130.1
Sphærica figura omnium perfectissima 2.91.5
Spiratio actio animalis 1.116.5
Spiritus animalis origo ab hepate 2.63.19
Spiritus æthereus instrumentum animi 1.94.4
Spiritus animalis è sede cerebri 2.105.2.& nutritur aëre tracto à pulmone 2.63.28
Spiritus animalis non incorporeus quomodo iungitur cum corpore 2.63.32
Spiritus animalis si integer, facultas recte cogitandi agendiq; omnia,integra est:si contrà,desertę fiunt actiones 2.63.34
Spiritus & aëris differentia 2.58.12
Spiritus flatuosus ex eruditate, & cur strepit per nares,per sedem,per stomachum,per guttur & aures 1.139.2
Spongia manu pressa humorẽ emittit 1.127.3. & cur frangi non potest 1.118.7
Splendores quibus ante oculos obuersari apparent 2.51.1
Splendores tanquã stellę discurrantes,aut tanquã fulgura coruscantes cælo sereno cur indicant ventum vehementem futurum 1.70.1
¶Statuarij quare deos & reges nudos effingunt 1.85.28
Stellæ cur illustriores videntur vbi imber per hiemem desijt 1.114.1
Στενάξειν suspirare 1.20.14
Stercus colicorum cur bubuli speciem gerat. 2.85.1.
Stercus bubulum cur inflatur 2.85.5
Stercus ferarum cur minus quàm vrbanarũ fœteat 1.27.1. hominum autem maxime omnium 4.
Sternutat cur homo amplius, crebrius & vehementius cæteris animalibus 1.139.1
Stirpes quibus obducuntur p.21
Stirpium quæ infirmæ frondes ineunte hieme amittunt 1.41.7
Stirpium fructificatio varia 2.64.8
Stirpes syluestres cur validiores & lætiores vrbanis 2.48.1
Stomachus ad asperam arteriam est positus. 1.45.2
Stomacho virtus attractoria pollet 2.57.29
Stomachi fila quomodo agunt 2.68.16
Stomachi vitium pica 1.112.3
Stomachus,vide etiam Gula.
Strabones natura cur gemina non conspiciunt. 1.122.1
Strangulatio fit si quid cibi vel humoris in arteriam sit delapsum 1.38.8
Strepitus quomodo accidit baucalibus cum implentur 1.92.9
Struthiocamelus ferrum concoquit p.73
Stulti cur prudẽtissimos procreãt liberos.1.26.1

Universidad de Deusto
Biblioteca

Stupor attonitus cur non contagiosus. 1.39.10
Stuppæ argumẽto constat corporis habilitas ad morbos 1.86.9
Sturni cicuta vescuntur p.50
¶ Substantia triplex corporis 2.12.1
Succinum, vide Electrum.
Sudore quando causa morbi exhauritur 2.7.5
Sudores accessionem præuenientes quare graues 2.122.1
Surdi ab ortu naturæ, cur ijdem & muti viuant 1.133.1
Sues cur sileant cum sursum videre coguntur, & eorum natura 1.135.1
Sues cur stercoribus gaudeant 1.136.1
Sues multiparæ 2.64.4
Suspirare ampliter qui consueuerunt 1.20.1
Susurrus nomen fictitium. 1.92.3. & 2.3.11

T.

TAbes cur contagiosa 2.39.5
Tabidis cur interdum copia pediculorũ oriatur 2.31.1
Tabe laborantes cur vnguibus reddi aduncis videantur 2.17.1
Tabescunt quare quibus gargar est abscissum 2.3.1
Tactus quæ percipit 2.58.3
Taurus iratus cur costas cauda verberat 1.144.7
¶ Teda calida & sicca 1.81.8
Tellus mater syluestrium, & nouerca vrbanorum 2.48.2
Tempora cur hirtiora reddantur 2.11.3
Temporibus capitis vehementer percussis, cur sit intereundum 2.82.1
Tendo vnde dictus 2.49.5
Tenebrarum & lucis differentia 2.34.2
Terga cur quàm cæteræ partes amplius pruriant 1.24.1
Terra sicca potentia & actu 1.65.10
Terræ loca quæ parum fructificant, & quæ fæcundiora 2.11.5
Terrarum orbis septem stellis regitur 2.44.13
Terrenum omne graue. 2.113.2. item frigidum 2.116.2
Tertiana vbi generatur, & à qua materia 1.81.22
Tertiana, vide etiam Febris tertiana.
Testibus cum pene cognatio, & sedes communis 2.32.4
Testes gallinaceorum, vide Gallinaceorum testes.
Testium per ictum cur vehementius doleamus 2.32.1
Testes quid pro alimento sibi hauriunt. 2.73.3 & quando amplificantur. 9
¶ Thapsia trahit vi caloris 2.56.18
Theriacæ compositio 1.147.6
Theriaca cum sit calida & sicca cur sitim extinguit dipsade morsis 1.147.1
Theriaca materiam morbi digerere & absumere potest, modo opportune detur post concoctionem 1.128.6
Thorax per quæ media mouetur 2.1.14
¶ Tibia angusta sonum reddit acutum 1.95.3
Tibiarum foramina argumentum faciunt vocis spadonum & integrorum hominum 1.7.4
Titillatio plantarum cur afferre somnum potest 2.42.1
¶ Tonitruum cur pòst audiamus, fulgur primũ videam⁹, cũ hæc duo simul cõmittãtur. 1.36.7
Tonitrui strepitu attoniti cur intereant, aut certe amentes degant 2.83.1
Torpedinis virtus p.57
Toxica qui hauserunt actionibus animi quomodo deseruntur 2.63.41
¶ Tragescunt cur pubescentes, & quid tragescere 1.123.1
Tremor senibus quomodo fit 1.17.3
Trigla vitium à torpedine accitum tollit p.59
Triticum quare largam seminis copiam effũdit 2.64.10
¶ Tussis arida infestat gibba iecoris laborantes 2.92.7
Tussis subita fit si quid in arteriam asperam cibi vel humoris delapsum sit 1.39.8
Tussientibus nonnullis cur splendores nonnulli ante oculos obuersari appareant 2.51.1

V.

VAcuum natura recusat 2.56.5.& 13
Validiora à re aduersa magis corrumpũtur quàm molliora 2.22.2
Validum inualidum trahit 2.56.18
Vapores ad cerebrũ elati, ex natura cerebri reduntur frigidiores 2.2.6
Vasa quæ baucalia dicuntur, cur strepitũ quendam dum aqua implentur, reddere soleant. 1.92.1
Vasa harpagia cur si digito admoto foramen eorum superius obturetur, aquam nullam per foramen sui fundi emittant, sed si apertum sit, libere emittant 1.93.1
¶ Venæ ministri publici 2.68.19
Vena virtutes naturales omnes habet ex æquo. 2.57.25
Venarum postrema quibus adsunt partibus purgationis causa 2.54.8
Venæ à frigido rumpuntur teste Hippocrate. 1.117.11
Vena destructa recreari non potest 2.90.3
Venter virtute immutatoria pollet 2.57.28
Ventriculi os petrapio iuuatur 1.147.8
Ventriculus contactu concoquit 1.21.3
Ventris flatus cur etiã extruditur mingentibus. 1.31.1
Ventus cur vehementius per loca spiret angusta 1.71.1
Venti impetus cur quercum euertat, harundinẽ illæsam prætereat 1.118.8
Ventum vehementem futurũ cur splendores indicant 1.70.1
Venus libidinis effigies 1,85.34
Venerem arsit Bacchus 2.89.18
Veratrum candidum pituitam ducit p.52
atrum ducit bilem atram 53.
Veratro coturnices vescuntur p.50
Vertigo capitis vnde habet nomen 2.67.9
Vermes vnde enasci consueuerunt in cœno & fœcibus 2.31.3

Vesica excretoria virtute plurimum valet 2.57.30
Vesica siccior facta contrahi non potest 2.94.4
Vesicæ muliebris ceruix amplior quàm maris 2.47.2
Vesicæ cur auxiliatur seseli 1.147.10
Vesica cur careant aues 1.106.1
Vesicæ vlcera cur difficulter sanentur. 1.109.1
Vespertiliones cur noctu videant, interdiu nihil ferè 1.66.5
Vestimenta linea nos calfaciunt 1.111.13
¶ Vitijs humanis immunes quomodo euadere possumus 1.87.9
Videre cur protinus nequeant qui ex luce amplissima ad mediocrem venerunt 2.101.1
Videre cur nõ statim valeamus vbi ex tenebris ad lucem, vel ex luce ad tenebras venimus 2.34.1
Cur non videamus quasi videntes 1.98.4
Visus quæ percipit 2.58.7
Visus tenuior & acutior nobis quàm auditus 1.36.1
Visio per extramissionem 1.129.2
Vinculi corruptio solutionem affert rerum conuinciendarum 2.82.6
Vinum natura calidum. 1.6.12. quatuor continet partes. 2.66.5. calidum inquam. 2.127.2
suo odore recreat febrientes 2.62.9
Vinum cum pane quando febrientium imbecillitati cõcedimus, cur febris nihil augeatur, per calorem vini: imò minor esse incipit 2.62.1
Vinum cur frigidum in Ægypto, terra calidissima. 1.55.1.& 2.6.1.& calidum in Scythia, terra frigidissima. ibidem.
Vini meri vsus frequens & immodicus nonnullis mentem abstulit 1.94.6
Vinum Maronem quare plerique nominarunt 2.89.22
Vini copia vim naturalem & animalem suo calore opprimit 1.16.1
Tam vinum quàm aqua cur febrientibus delirium atque insaniam faciant, si importune detur 1.94.1
Vinum quomodo afficitur 2.66.4
Vini copia flatus excitat, sensúsque omnes perturbat 2.52.2
Vinum cur per fistulam attrahere possimus 2.56.1
Vinum qua sui parte præstare alimoniam potest 2.89.34
Vinum cur nunquam aut rarenter congelascat 1.126.1. & 6
Vino vini molestia cur leuetur 2.89.1
Vinolenti nonnulli cur gemina videant 1.121.1
Vinolentis admodum cur circumuerti omnia videantur 2.67.1
Vinolenti cur caligent & vertigine tententur 2.67.8
Super vino annotamenta pulchra 2.89.5
Vinacea cur vt ingessimus, integra per aluum egeri soleant 2.91.1
Viri cur in terram facilius infringantur q̃ pueri 1.118.4
Virtus in partibus solidis 2.19.5
Virtutum naturalium ordo, numerus & causa. 2.57.9
Virtus naturalis minus interdiu suis fungit actionibus, & quæ sint eius actiones 1.116.9
Virtutes naturales ad ipsam tãtum viuendi pertinent rationem, animales ad bene viuendi. 2.57.2
Virtutes naturales non sunt ex æquo omnibus membris 2.57.23
Virtus animalis interdiu suas exequitur actiones, & quæ sint tales 1.116.12
Virtutes naturales cur natiuæ sint, animales aduentitiæ 2.57.1
Virtus naturalis in metuentibus calorem naturalem obruit, & quomodo 1.15.1
Virtus vitalis in lætitia exultantibus interit, quia immodice profluens dispalatur, contrà in metuentibus 1.19.2
Virtus vitalis ab animali iuuatur, & quomodo compensat defectum animalis 2.1.10
Virtus animalis in neruis 1.12.1.& 2.1.3
Virtus animalis musculis thoracis vim mouendi suppeditat 1.20.6
Virtus animalis per neruos ad postremas vsque animalis partes se porrigit 2.10.2
Visa pro figura & colore causæ imaginamur. 2.51.8
Vitiligines à pituita, si superet 1.83.7. & cur acu adacta nullum sanguinem emittant. 2.111.1
Vitri foramina nonnihil aëris tenuioris cõtinent 1.117.7
Vitrum foramina continere quo argumento. 2.117.22
Vitrum quomodo inflari solitum 2.36.4
Vitrum cum ceciderit cur frangitur 1.118.7
Vitra cur per hiemem, si quid vehementer calidum immittitur rumpi soleant 1.117.1
¶ Vlcera rotunda quomodo curãt medici 1.92.7.& cur difficulter sanentur,& vnde talia consistunt 1.97.1
Vlceribus mel cur acre sentitur, gustui dulce. 2.130.1
Vlceribus sanescentibus cur prurigo excitetur 1.137.1
Vlcera tam renũ quàm vesicæ cur difficulter sanentur 1.109.1
Vlcera articulorum, vide Articulorum vlcera.
Vlysses ab Homero breuis & prudentissimus refertur 1.25.7
¶ Vngues cur defunctis augentur 1.140.1
Vngues non tabescunt 2.17.2
¶ Volucribus quare partus foris conficitur. 2.64.15.
Voluptas summa ex pene 2.32.3
Vomitus atræ bilis cur periculosus 2.108.1
Vomitum cur mouet oleum epotum & præsertim bilis flauæ 1.124.1
Vomentibus nonnullis cur splendores ante oculos obuersentur 2.51.1
Vomentes leuiter, cur pituitam: plenius, bilem: supra modum, etiam sanguinem egerant. 2.54.1

Universidad de Deusto
Biblioteca

Vox quibus modis fit aspera 1.123.17
Vox homini cur lentius perficiatur 1.143.1
Vocis asperitas pubescentibus 1.123.12
Vocales literæ septem sunt 2.44.19
¶Vrinæ hypostasis quãdo fit, & quid 2.19.17 item quid indicat 18
Vrinæ hypostasis, vide etiam hypostasis.
Vrinæ quod subsidet si album, cur bonũ indicat 2.19.1
Vrina cur senibus prodeat inconsulte 1.17.8
Vrinæ destillatio vnde 2.94.6
Vrinæ difficultas nomen generalius quàm destillatio 2.94.9
Vrina exitum appetente retenta, cur multi resoluti sint atque destillatione vrinæ laborarunt. 2.94.1
Vrinam cur tepidam egeramus priusquam balneas introëamus: cum diutius intus manserimus, frigidam 1.52.1
Vrinæ enærorema, id est sublimitamentum vnde 2.19.12. item nubecula quando fit 14
Vrina instrumento elicitur vi vacui fugiendi. 2.56.8
¶Vuam quando appellamus gargar 2.3.13
Vulua neruosa 2.60.2. & quare 5. & 2.102.2
Vulua insignis est per virtutem retentoriam. 2.57.30
Vulua nõ nisi per obliquorum filorum tractum suo fungitur officio 2.68.7
Vulua cur vna membrorũ omnium aspera parte interiore est. 2.93.1
Vuluæ acetum insperſum cur dolorem inuehat vehementem 2.60.1
Vulua affecta cur mulieres mente labãtur & delirent 2.102.1
Vuluæ strangulationibus quare nonnulli res bene olidas infrà, suprà male olidas afferunt. 2.60.8
Vuluæ acetabula 2.93.2

Z.

Zizania cur vt ingessimus, per aluum egeri soleat 2.91.1

Universidad de Deusto
Biblioteca

ARISTOTELIS PROBLEMATVM SECTIONES DVAE DE QVADRAGINTA THEODORO GAZA INTERPRETE.

¶Eorum, quæ ad medicinam pertinent ſectio prima: cuius quæſtiones LIX.

CVR EXVPERANTIAE NIMIAE committendi morbi vim habeāt? An quia vel exceſſum, vel defectum efficiant. qua quidem re morbum conſiſtere certum eſt. 1

Cur morbi ſæpe curari poſſunt, vbi quis abunde exceſſit? Equidem nonnulli medici eam artē exercent, vt nō niſi per exceſſum agant, vel vini, vel aquæ, vel ſalſuginis, vel cibi, vel inediæ. An quoniā cauſæ, quæ morbos committūt, aduerſæ inter ſe ſunt: atq; ita efficitur, vt genus alterum duci per exceſſum alterius in medium poſſit. 2

Cur tēporū, flatuū'q; mutationes morbos intēdāt, tollāt've, iudicēt, vel cōmittāt? An q̄ aut frigidę, aut calidæ, aut humidæ, aut ſiccæ ſunt: morbóſq; qualitatū huiuſmodi exceſſus cōmittit. Secūda etenī valetudo, mediocritas quędā eſt. Quòd ſi per humidā, frigidámve materiā morbus cōſtiterit, tēpus accedēs cōtrariū tollere illū poterit. ſed ſi minus cōtrariū ſubſecutū ſit, qui ſimilis ſtatus tēporis ſuperuenerit, intēdet ſanè, atq; interimet. Quo etiā fit, vt qui bene valēt, ægrotare tēpore mutato incipiāt. corporis enim proinde temperamētū ſoluatur neceſſe eſt. quippe quod nō niſi tēporū, ætatū, locorúmq; ſtatu idoneo aptū ſit augeri, ſeruaríq;. Quā ob rē cū tēpora euariāt, ratio tunc valetudinis habēda diligentius eſt. Idē autē illud pro cauſa particulatim etiā adeſt, quod in vniuerſum propoſui de tēporibus. Mutationes etenim flatuū, ætatū, atq; locorum, pro tēporis cuiuſdā mutatione accipi debēt. Quapropter hæc etiā intēdendi, vel tollēdi, vel iudicādi, vel cōtrahendi morbū vim habēt, quēadmodū tēpora, & ſyderū ortus, orionis, arcturi, vergiliarum, caniculæ, qui flatus, imbréſq; excitāt, qui ſerenitates, frigora, teporéſve ſolēt adferre. 3

Cur vomitus, cū tēpora immutātur, citari maximè debeat? An, ne cōturbatio redūdet, cū varia excremēta materiæ inutilis ex mutādi ratione proueniāt. vnde fit, vt cibū alij parū concoquant, alij parum cupiant. 4

Quā ob rē qui vel cibo vitioſo veſcūtur, vel fame diutina laborāt, pedibus intumeſcere ſoleāt? An vtriſq; per tabē, cōſumptionémq; illud accidat. Tabeſcūt enim, & qui eſuriūt, quia nullū penitus capiunt alimētum: & qui vitioſe veſcūtur, quia quod aſſumpſerint, perfrui nequeunt. 5

Universidad de Deusto
Biblioteca

6 Quam ob rem cum vitia bilis per æſtatem contrahi debeant, morbi acuti, qui certe ex bili conſiſtunt, per hiemem potius vrgeant? An quia febribus illi comitati acuti propterea ſunt, quia violenti. violentia verò contra naturam eſt. Locis enim quibuſdam in corpore humeſcentibus, feruens oritur inflammatio: quæ, cum non niſi caloris exuperantia ſit, febres vtique accendere poteſt. Aeſtiuo igitur tempore arida, calidáque vitia male homines habent: hiberno autem humida, calidáque, proinde acuta. celeriter nanq; interimunt, cum propter humoris ſupercreſcentis abundantiam concoqui nequeant.

7 Cur morbus peſtilens ſolus ex omnibus vitijs præcipue afficiat eos, qui ad laborantes eo morbo propè acceſſerint? An ꝙ is ſolus omnium morborum cõmunis omnibus hominibus eſt. itáq; peſtem facile omnibus infert, qui ſcilicet deprauato iam habitu ſunt. Fit enim, vt morbo cubantis veluti quodam fomite ſuccendente vitium illud protinus exultet, concipiatúrque in alijs.

8 Cur ſi venti ſeptẽtrionales hiemẽ occuparunt: ver autem auſtros pluuiáſque exhibuit, æſtas proxima grauis tam febribus, quàm lippitudinibus inſequi ſoleat? An ꝙ æſtas corpora noſtra multum humoris alieni continentia excipit, & terra madet, & habitandi locus perhumidus eſt, taliſque redditur, qualis qui grauis perpetuo conſtat. Primum itaq; lippitudines ſubeunt cum excrementa humoris in capite deliquêre incipiunt, dein febres. Ita enim intelligendum eſt, vt res eadẽ & calidiſſima & frigidiſſima reddi poſſit, ceu aqua, vel lapis. feruet etenim illa, vrit hic vehementius. Fit igitur, vt aër ſuæ craſſitudinis cauſa caloré pleniorem ſuſcipiens exardeſcat: & corpora pari ratione anxietate, æſtúq; vexẽtur. æſtus verò in corpore, febris: in oculis, lippitudo eſt. Denique mutatio quæq; calida corpus peruertit, cũ ſcilicet cælo adhuc madẽte æſtas protinus ſicca & calida occupauit. Vitiũ etiã augetur, ſi pluuia æſtate acceſſit. Ita enim vis ſolis materiã late obtinet, quã ferueſcere tũ in corporibus, tum in terra, tum etiam in aëre faciat. qua decauſa febres oriuntur, & lippitudines.

9 Cur ſi hiems auſtrina, & pluuioſa fuit: ver autẽ ſiccũ & aquiloniũ eſt, corpora tã vere, q̃ æſtate morbi exercent? An quod hiemis tepor & humor faciũt vt corpora tẽpori eiuſmodi proxima in qualitate reddantur. Humida enim, laxáq; fiãt & ſoluta, neceſſe eſt. Quæ cum ita ſe habeant, vere frigido atq; ſicco, facile concreſcere poſſunt, & indurari. Itaq; grauidæ, quibus tũc adeſt partus, abortu periclitantur, videlicet incaleſcendi, crudeſcẽdíq; ratiõe. Quę res ſyderatio appellata eſt, quã ſicca illa cõmitit frigiditas impatiẽs omnino excernendi humoris. Infantes verò, quos gerũt, imbecilles, læſóſq; ĩmodicã ob frigiditatẽ ędũt. Accidit enĩ, vt qui tũc cælo ſereno naſcuntur, ijdẽ pluuio benigne, & conſtiterint, & nutriti fuerint intra parentẽ. Cæteris verò, cũ pituita vitio ſuæ nimietatis pur-

σφακελισμός, ſyderatio.

gata nõ eſt (quod ſit vbi tepidũ ſe exhibuit) ſed coacta à frigore conſtitit cum tepor occupauit, æſtatis vi colliqueſcit. ſi bilioſi, ſiccíq; ſunt, ꝙ eorũ corpora minime humidam, ſed ſqualibundam ſortiuntur naturam, excitantur quidem humores, ſed tenues. Quam ob rem eos lippitudo aridа male habet. Si verò pituita redundant, raucitates diſtillationéſque in pulmonem oriuntur. mulieres extorquent difficultates inteſtinorum: quia natura ſunt humida, frigidáq;. ſeniores ſtupor attonitos reddit, vbi vniuerſus reſolutus humor incubuit, éxque imbecillitate caloris natiui concreuit.

Cur ſi æſtas ſicca, & aquilonia fuit, autumnus ex aduerſo humidus atque auſtrinus: hieme, quæ proxima eſt, dolor capitis, raucitas, tuſſíſque oriantur, atq; in tabem demum euadant? An quia hiems multum materiæ excipit. itaq; humorem cogere, atq; pituitam inde conficere magnum ei negotium eſt. Ergo difficile eſt humorem denſari, conficíq; inde pituitam. Quòd ſi in capite humor conſtiterit, grauitatem commitit, & ſi nimius, frigidúſque eſt, crudorẽ vtique mouet, cui ſyderatio nomen eſt. necnon ſi ob nimiam ſui copiam concreſcere minus potuit, in locum defluit proximum: atque ita tuſſim, raucitatẽ, & tabẽ contrahit.

Cur ſi ſicca æſtas, ſiccúſque autumnus aquilones habuerint, mulieribus, & omnibus pituita abundantibus ſecunda valetudo contingat? An quia natura vtrorũq; in alteram exuperat partem. itaque tempus in partem trahendo contrariam, ad medium habitum, bonúmq; perducit. Eo igitur ipſo tempore optime valent: niſi quid vltro ipſi perperã agant: aut humidi ad hiemem ita deueniãt, vt fomitem quendam & incitabulum frigori ſubminiſtrent.

Cur ſi ſicca æſtas, & aquilonia, & autumnus ſiccus ijſdem aquilonibus perflatus, morbo bilioſos infeſtet? An quoniam ad idem, corpus eorum ac temporis habitus vergunt: itaq; veluti ignis igni adijcitur. cum enim corpora exiccentur, quãtúmq; in his dulcedinis erat, euaporatum ſit, vehementérque incaleſcant: neceſſe eſt, vt dum humor conſumitur, aridæ lippitudines oriãtur. reſiduóq;, quod bilioſum remãſerit, eodémq; recaleſcente febres acutæ, vtpote ex bili ſincera inuadant. Nonnullos inſania rapit, quorum ſcilicet natura, atra bile abundat. Hæc etenim largè ſupereſt, cum eius humores contrarij reſicceſcant.

Cur mutationem aquarum grauem, aëris verò nõ grauem eſſe affirment? An quòd aqua corporibus alimento eſt, quo iã habito, cõplexóq; peregrinemur. Aër autem nullo ſe exhibet alimento. Aquarum item genera multa, & varia per ſe ſunt: ſed aëris minime. Itaq; hoc etiam cauſæ eſſe poteſt: quippe cum peregre etiam profectis in cælo quidem propè eodem, in aquis autem varijs verſari eueniat. quapropter aquæ mutationem grauem eſſe recte putatum eſt.

Cur ciborum mutatio minus, quàm aquæ, grauis occurrat? An quia

Universidad de Deusto
Biblioteca

plurimum aquæ consumimus. Nam & in pane, & opsonijs, & in potu aquæ vsus plurimus est.

15 Sed cur cibi, & aquæ mutatio grauis sit? An quòd omnis mutatio etiam temporis, & ætatis, motu facilis est. Extrema nanque generis cuiuscunq; moueri facile possunt, quomodo & principia, & fines. Ergo & cibi, qui inter se distãt, corrumpere se inuicem queunt: quippe cum aut nuper, aut nondum adhæserit qui præcesserat. ad hæc, vt varius cibus grauis est, turbulenta enim, nec æqualis concoctio eius agitur, sic in ijs accidit qui aquam mutarint, scilicet vt variæ potionis vtantur alimento, éstq; id alimenti genus, quàm siccum valentius. quoniam plurimum est: éxq; cibis ipsis non nisi quantum dilutum est, vim habet enutriendi.

16 Cur mutationes aquarum faciunt, vt pediculi, in quibus haberi possint, multi habeantur? An quòd humoris cruditas, quam perturbatio illa committit, quæ ex aquæ vario vsu in crebra commutatione redundat, humoris creare copiam potest: præsertim in loco humori opportuniore. Cerebrum autem natura humidum est. quare caput maxime perpetuò humet. cuius rei indicium est, quòd pili in hoc potissimũ exeunt. huius autem loci vis ad progenerandos pediculos apta est. patet hoc in puerili ætate. Caput etenim puerorum madet abunde, & sæpe aut grauedine conflictatur, aut sanguinis profusione. Quinetiam pediculos plures illa ætas habere solet.

17 Cur à Vergiliarum occasu ad Fauonij vsque flatus, hi potissimũ pereant, qui morbo longo laborant: & senes, q̃ iuuenes potius? Vtrum summæ illæ intereundi causæ duæ adsint, frigus, atque excessus. Vita enim calore fouetur, seruatúrq;. Tempus autem istud ambo illa sortitur. frigidũ enim & hiems tum acerrime vrget. subsequens enim tempus ver est. An q̃ qui vitijs laborant diuturnis, non secus, ac senes effecti sunt. Longus etenim morbus, quasi senecta iam adesse videtur. Ea nãq; corpora sicca, & frigida sunt: altera scilicet ob ætatem, altera ob languorẽ. hiemẽ verò & gelu, frigoris atq; siccitatis esse excessionẽ certũ est. Quare fit, vt, cum vel paruo momẽto corpora pateant, hiemis rigor quasi ignis igni iniungatur, atq; ita interimat.

18 Cur in plenis, impurísq; corporibus, vlcera capitis nõ magno negotio sanẽtur: tibiarũ autem ægre? An humor eorum, quia terrenus, grauis est: graue autem omne deorsum tendit. ergo superiora curari facile possunt, quoniam seorsum humor decesserit. inferiora propterea nequeũt, quòd admodum excrescant, & putredini pateant.

19 Cur si post hiemem aquiloniam, & ver austrinum ac pluuium, æstas sicca admodum fuit, pernicioſus omnibus autumnus accedat: & pueris præsertim? Nam & cæteris difficultates intestinorum, febrésq; quartanæ longæ eo tempore solent euenire. An quòd, si aqua mediocris per æstatem incessit, quantũ humoris collectũ est per ver humidũ, in nostris

corporibus refrigeratum quiescit: sed si non ita contingit, pueri, qui suapte natura humidi & calidi sunt, vehemẽter eo feruescunt affectu, quoniam refrigerati minime fuerint. Et si per æstatem restiterint, autumno certe, quorum humor vltra modũ ferbuerit, corripientur. Excrementa verò nisi confestim peremerint, orta videlicet circa pulmonem, atque arteriam (suprà enim primùm consistunt, eò scilicet q̃ aëris tepori nostra corpora pateant. hinc enim lippitudines quoque prægressis febribus in graui æstate sequi consueuerunt) ergo si non locis superioribus excrementa humorũ exorsa (vt dictum est) protinus interemerint, descendent cruda ad ventrem, atque ita difficultatem creabunt intestinorum. At si præ nimia sui copia, humor excerni nequiuerit, quartanæ ijs orientur, qui euadere mortem potuerunt: etiam si illud intestinorum vitium omnino quieuerit. Quod enim crudi humoris subtersedit, stabile, firmúmq; vehementer modo atræ bilis adhæret.

Cur si æstas, & autumnus imbres, austróſque habuerunt, hiems grauis consequi soleat? An q̃ hiems corpora præhumida excipit. mutatio etiam ingens occurrit. Nõ enim paulatim, sed repente ex calore immodico ad frigoris acerbitatem venitur, quando autumnus quoque tepidus extitit. Itaque qui denso corpore sunt, hos morbi extorqueant acuti necesse est. his enim humida excrementa suprà potius colliguntur, cũ partes superiores humoribus huiuscemodi opportunas, inferiores inhabiles illi habeant. Ideóque qui tali textura corporis sunt, non multa excrementa sibi admittunt. cum igitur, qui locis superioribus corporis humor excreuerit, infrigescere incipit, fit vt prædicta vitia oriantur. quemadmodum vinolentis propè accidit, cum algent. At quibus laxius corpus est, ijs febribus orsis euenit, vt quæ summa de cruditate febres constiterint, transeant in ardores. quoniam his magis totum corpus ab humoribus occupatur, quàm densa illis mole constantibus: éxque vi frigoris coacto eorum corpore humores incalescentes febres accendunt. superãs enim calor totius corporis febris est: & si idem nimio intendatur humore, ardor effici potest.

Cur annus pestilens tunc inuadit, cum sol multum vaporis de terra excitat? An tunc annus humidus, pluuiúsque significetur necesse est: terrámq; madescere necessarium. Fit igitur, vt quasi locis paluſtribus, grauibúsq; proinde inhabitetur: & corpora quoq; multis tunc excrementis redũdare necessarium est, ita vt ægrotandi materiã habeant in æstate.

Cur grauis tunc adeat annus, cum copia est pusillarum ranarum, quæ rubetarum faciem repræsentant? An res vnaquæque loco suæ naturæ idoneo abundare solita est. Itaq; eiusmodi animantium genus cum natura humidum sit, humidum pluuiúmq; annum ob eam ipsam causam indicat. Anni eiusmodi verò graues proculdubio sunt. Quibus enim corpora facta præhumida fuerint, multis idcirco excremẽtis pre-

Universidad de Deusto
Biblioteca

muntur: quæ cauſæ ſunt, vt morbi proueniant.

23 Cur Auſtri ſicci & nihil humentes, febres creare ſoleant? An quia calorem, humorémq; excitant alienum. Sunt enim ſuapte natura humidi, calidíque: qua quidem re febris committitur. quippe quæ nõ niſi per exceſſum ambarum qualitatum illarum oriri ſoleat. Cum igitur imbre Auſtri vacant: corpora noſtra ita afficiantur, neceſſe eſt. at cum flatibus imber adeſt, nos aqua refrigerat. Auſtros tamen quos mare miſerit, prodeſſe ſtirpibus certum eſt. Refrigerati nanq; beneficio maris, deueniunt contra æruginem: quæ humore, caloréq; alieno conſiſtit.

ἐρυσίπη, ærugine & rubigine. 24 Cur corpora humana ſe tardiora, debilioráq; ſentiant, cum Auſtri afflant? An quia multum ex paulo tunc redundat humoris, quem deliqueſcere tepor coëgit: éxque leui afflatu grauis humor citatur. Adde q̃ vires noſtræ conditæ in articulis ſunt, qui auſtrinis laxari flatibus conſueuerunt. Conſtat id ex eorum crepitu, quæ pridem conglutinata, tũc remittuntur, ac reſoluuntur. Tenax etenim humor, qui articulis inditus eſt, vt concretus nos moueri non patitur: ſic nimis humefactus intendi minime ſinit.

25 Cur per ęſtatem magis aduerſa valetudine laboretur: per hiemem verò magis qui laborant, emoriantur? An quia calor, qui per hiemem intus propter corporum denſitatem coërcetur, parum adiuuat: nec labor operum, qui amplius per id tempus ſuſcipitur, excrementa humorum poteſt cõcoquere: ideo validam eſſe mali originẽ neceſſe eſt. Quod cum ita ſit, pernicioſum morbum vrgere ratio eſt. Cõtrà in ęſtate, quoniam corpus vniuerſum rarum, refrigeratum, reſolutum, atq; laborum impatiens eſt: idcirco morbos plures quidem oriri neceſſarium videtur, videlicet ob laſſitudinem, cruditatémque ciborum. noui etenim fructus tunc adſunt: non tamen ita validos eſſe naturæ ratio patitur. quam ob rem facultas hiſce ſuccurrendi datur facilius.

26 Cur poſt vtrũlibet ſolſtitium per centum dierum ſpatium mori maxime accidat? An q̃ eatenus vtraq; vehementia caloris, & frigoris ſe dilatat, quæ morbos, perniciémq; afferre infirmis poteſt.

27 Cur ver, atque autumnus morbis infeſtent? An quia mutationes graues omnes occurrunt. ſed autumnus vere grauior eſt. quia corpore calido refrigeſcente, quàm frigido incaleſcente potius ægrotamus. vt igitur vere frigidum recaleſcit: ſic autumno calidum refrigeſcit.

28 Cur per hiemẽ minus quidẽ, quàm per ęſtatẽ: ſed pernicioſius ægrotetur? An quoniam in æſtate morbi vel parua de cauſa exiſtunt. quod in hieme minime accidit ita. Sumus enim tunc & ad concoquendũ, & ad bene valendum aptiores. Itaq; ratione maiora, pernicioſioráque mala ſunt, quæ maiori de cauſa prouenerint. Quod idem in athletis, & omnino in ijs, qui ſecunda valetudine eſſe ſolent, licet perſpicere. Aut enim nullo morbo premuntur: aut preſſi celeriter è vita decedunt. quippe qui niſi magna cum cauſa ægreſcere nequeant.

29 Cur per autumnum, ac hiemem febres ardentes potius oriantur, quæ tempora frigus præ ſe ferunt: per æſtatem verò cum æſtus adſunt, rigores magis infeſtent? An quia in corpore hominis bilis calida, pituita frigida eſt. Itaq; per æſtatem quod frigidum eſt, diſſoluitur: diffuſúmq; horrores, tremoréſq; excitat. Per hiemem autem quod calidum eſt, vi temporis preſſum refrigeſcit. Febres tamen ardentes per hiemem, autumnúmq; potius conflictãt, quoniam calor pulſus à frigore introrſus ſe cõtrahit. Ardor enim non reſidet in ſummis, ſed intrinſecus ſe expandit. atq; ita efficitur, vt ratione febres ardentes hiberno tẽpore oriantur. Melius id in ijs intelligi poteſt, qui aqua frigida, quíque calida ſe hiberno tempore lauerint. Qui enim frigida ſe infuderunt, ibi aliquãdiu dum diluerentur, frixerunt: reliquo toto die tuti à frigore ſunt. At qui calida vſi fuerint, frigus diutius experiuntur. Caro enim ſpiſſeſcit: calórque introrſus ſe colligit eorum, qui ſe aqua diluerint frigida. Contrà autem ijs euenit, qui calidam admiſere. caro quippe rareſcit, calórque ad exterum vſque locum euocatur.

30 Quænam virtus ſit cataplaſmatis? An vt reſoluat, vt moueat ſudorem, vt euocet vaporem.

31 Quonam argumento conſtet abſceſſum iam purulentum eſſe? An ſi aqua perfuſus calida immutatur, purulentus eſt: ſin minus, nondum eſt.

32 Quænam vrenda, quæ've ſint incidenda? An quæ ore ſunt amplo, nec breui coagmententur, hæc vrenda ſunt, vt cruſta illic incumbat. ſic enim nullum pus cicatrice inducta occultabitur.

33 Quænam virtus medicamenti ſupprimentis ſanguinem ſit. quod enæmum appellamus? An vt exiccet, & materiæ inutilis confluuium compeſcat, ſine cruſta, aut carnis putredine. Ita enim efficitur, vt vulnus ſimul & inflammatione careat, & vnitati ſit opportunũ. Quod enim materia non ſuperfluit, inflammatione carebit. quod ſiccum eſt, vnitati opportunius erit. quandiu nanque præmadet, concorporeſcere nequit. Quam ob rem quæ cruentis inijcienda cenſemus, acria magna ex parte ſunt, quò acerbitate ſua poſſint aſtringere.

34 Quænam incidenda, quæ've vrenda: quæ contrà, non ita curanda ſint, ſed medicamentis? An quæ in ala, aut in inguine abſceſſerunt, medicamentis curandum potius. diducta enim partim laborioſa, partim periculoſa redduntur. Vrendi ſunt illi abſceſſus, qui lati, proceſſúque multiplici eruperunt, quíque venoſis, non carnoſis reſident locis. Incidendi qui in acutum ſe colligunt, quíque non parte ſolida extant.

35 Cur ſi quis ære inciſus ſit, facilius, q̃ ſi ferro, ſaneſcat? Vtrum quia æs lęuius eſt: itáq; minus laceret, ictúmque faciat. An ediuerſo quòd ferrum acie adactiorem recipiat ſectionem, idcirco faciliorem tolerabilio-

rémque efficere debeat. At verò æs medicamenti vim obtinet: & principium quodcunq; pars potiſſima rei eſt. quòd igitur æs ſimul ac fuerit inciſum medicamẽto preſentiſſimo adeſt, facit vt vulnus celerius coëat.

36 Cur ambuſta ex ære, ſanentur celeriter? An quoniam à laxioribus, minúſque corpulentis effecta ſunt. plus enim caloris corpori inhęret ſolidiori.

37 Vtrum ptiſana ordeacea leuior, & ad morbos accõmodatior, quàm triticea ſit? hanc enim nonnulli anteponunt, argumentúmq; ex piſtoribus capiũt, q̃ multo coloratiores ſunt, qui tritici, quàm qui ordeacei piſturã exercẽt. addũt etiã q̃ ordeũ humidius eſt, quod autẽ humidius eſt cõcoctionẽ deſiderat pleniorẽ. Sed nihil prohibet, quo minus, vt concoctu quid difficilius ordeũ habeat: ſic ad leuitatem quid vtilis præſtet, hoc enim nõ humidius tantũ tritico eſt, ſed frigidius etiã. qualis certè ſorbitio, cibúſq; competit febrienti, vt parum alat, & ſatis refrigeret. quod ptiſana ordeacea facere poteſt. quia enim humidior, * vel corpulentior eſt, hinc alimenti parum, ídq; frigidiuſculum præſtat.

* ĩ quàm.

38 Cur dentium ſtuporem portulaca herba, aut ſal tollere poteſt? An portulaca, quia lentum quendam habet humorem, qui vel manducanti, aut manu aliquantiſper confringenti pateſcit. hæret enim, ac trahitur. lentor igitur ſubiens ille, à corpore educit acorem: quippe qui affinitate quadam coniungi valeat, argumento ſaporis, quem acidulum reddit. Sal verò macerat, liquefacítq;: atq; ita acorem quoq; extrudit.

39 Sed cur lixiuium, nitrúmve hoc idem facere nequeat? An q̃ hæc ſuã ob acerbitatem aſtringunt, non liquefaciunt.

40 Cur ęſtiuis laſſitudinibus, balneo: hibernis, vnctione mederi cõueniat? An hibernis vnctio datur ptopter horrores, mutationéſq; vrgẽtes. Per calorem enim laxandũ eſt, qui membra tepeſcere faciat. oleum verò calidum eſt. At in æſtate humefaciendum cenſetur, quoniam tempus id ſiccũ eſt, nec metus interpellat horroris, eo q̃ ſtatus temporis ad teporem ingenue vergit. hinc etiam cibus parcus, potio liberalis per æſtatem admittitur: ille magis, hæc omnino. Potioni nanque per æſtatem ob temporum ſiccitatem indulgendum ex toto eſt. parſimonia verò cibi communis temporum omnium eſt: ſed magis æſtati conuenit, ne ob habitum temporis feruentẽ, corpus cibo immodico preſſum exæſtuet.

41 Cur ex medicamentis alia aluum ſoluant, veſicam autem minime: alia veſicam ſoluant, cum aluum nihilo moueant? An q̃ ea quæ natura humida ſunt, atq; aqua referta, ſi medendi obtinent facultatem. veſicam ſoluũt. ſubſident enim in ea humores, qui putredine immunes euaſerũt. quippe veſica pro eius humoris conceptaculo habetur, qui minime in ventre concoquitur, qui non manet, ſed prius, q̃ agat quicquam, aut patiatur, excernitur. At quæ terrenam ſortiuntur naturam, ſi vires habeant medicas, aluum hæc fundere queunt. In hanc enim terrena quæque

materia ſe prouoluit. itaque turbat, ſi mouendi obtinet facultatem.

Cur alia ventrem mouent ſuperiorem, alia inferiorem: vt veratrum ſu 42
periorem, ſcãmonia inferiorẽ: alia verò citant vtrunque, vt elaterium, & thapſiæ ſuccus? An quòd ex medicamentis, quæ ventrem mouent, alia frigida, alia calida ſunt. itaque alia propter ſuum calorem protinus, vt in ſuperiori ventre fuerunt, loca petũt ſuperiora, ac inde liquefaciendo maxime quæ aliena ſint, minúſq; inſidentia, ſed etiã quæ inſunt naturæ intima, medicamento ſcilicet vehementiori epoto, aut copioſiori, quàm natura patiatur, tam ea ipſa, quàm quæ excreſcentia adfuerint, in ventriculum deducunt. hic verò feruore excrementa perturbant, flatúmq; excitant multum, qui obſiſtens vexánſque demum vomitum mouet. Alia quòd natura frigida ſunt, deorſum verſus pondere ſuo labuntur, etiam prius, quàm quicquam, vel afficiantur, vel agant: ac inde proficiſcentia idem actitant, quod ſuperiora. vbi enim per adita foramina illinc aſcenderunt, atque materiam agitarunt, eodem tramite ſecum, quæ corripuerint excrementa, colliquamentáque deducunt. at genus medicamenti, quod qualitatis vtriuſque particeps, miſtúmque ex calido, frigidóq; eſt, hoc ob eam vtranq; facultatẽ rem poteſt vtranq; conficere. hinc & medici miſtis ſibi generibus ſæpe medicinas componunt.

Cur medicamenta purgare valeant, cum alia pleraque amariora, cęte- 43
ríſq; eiuſmodi qualitatibus inſigniora id facere nequeant? An quia non ob eiuſmodi vires purgandi obtinent facultatem: ſed quia concoqui nequeunt. etenim quæ ob exceſſum caliditatis, aut frigiditatis, quãuis exiguo corpore incoctilia ſint, aptáque vincere, non vinci ab animantiũ calore, reſoluíq; eadem facile à ventre vtrolibet poſſint, hæc medicamenta habentur. Vbi enim ventrem adierunt reſolutáque ſunt, ſtatim ad venas per eaſdem feruntur ſemitas, quibus permeat cibus. mox cum nihilo cõcoqui potuerunt, ſed victrice perſtiterunt potentia, relabuntur: & quæ ſibi obſiſtunt, ſecum detrahunt. quæ res purgatio vocitatur. Aes verò, argentum cæteráq; generis eiuſdem, etſi concoqui à calore animaliũ non poſſunt: ſed reſolui à ventribus nequeunt. Oleum, mel, lac, cęteríq; eiuſmodi cibi purgandi quidem vim obtinent: ſed quantitatis, non qualitatis ratione. vbi enim ob nimiam ſui copiã concoqui minime potuerũt, tum purgant, ſi quãdo id facere poſſunt. duabus enim illis de cauſis aliquid concoqui nequeat, aut quia generis peruicacis eſt, aut quia modũ exceſſerit. Quam ob rem nihil ex prædictis medicamentum eſt. quippe cum non ob aliquã ſui facultatem purgare valeat. Acerbitas autẽ, acor, malúſq; odor medicamenta comitantur, eo q̃ genus medicamentorũ cibo contrariũ eſt. quod enim concoctum à natura acceſſit, id corporibus adhęreſcit, alimentúmq; appellatur. quod autẽ conuinci, domaríq; mini me poſſit, ſed venas ingreſſum per exceſſum caliditatis, frigiditatíſve ſuæ perturbet, hoc naturam ſanè obtinet medicamenti.

Universidad de Deusto
Biblioteca

44 Cur piper ſi largè ſumatur, veſicam ſoluet: ſi parcè, aluum? econtrario ſcammonia ſi largè ſumatur, aluum ſoluet: ſi parcè, & quæ vetus eſt, veſicam? An quia ſingula magis à ſingulis mouentur. piper enim magis vrinam ciet: ſcammonia aluum. Itaq; ſi piper ſumptum copioſius eſt, ad veſicam defertur, nec ſe in aluum diffundit. ſed ſi exiguum cæperis, retẽtum id aluum ſoluet, atq; ita medicamentum eius exiſtet. Scammonia verò quæ data copioſius eſt, retinetur, vt reſoluatur: reſoluta iam medicamentum efficitur, ob cauſam, quam ſuperius propoſuimus. At ſi exigua, vnà cum epoto humore per inuiſibiles meatus imbibitur, ac celerius antè, quàm perturbet, in veſicam defertur: qua pro ſua facultate recrementa colliquamentáq; reſidentia per ſumma abducit. Sed illa multa, vt dictum eſt, quòd diu ex virium ſoliditate permanſerit, largè expurgat, ſordéſq; terrenas potiſſimum detrahit.

45 Cur inflammationes eaſdem alij frigefaciendo ſanent: alij calefaciendo concoquant? An quòd illis per refrigerationem, his per externum calorem caloris ſui copiam colligere placet.

46 Cur mutari cataplaſmata debeãt? An vt plenius ſentiatur. Solita enim vt ea, quæ ventriculo mandamus, non amplius medicamenta ſunt, ſed pro alimentis recipiuntur: ſic etiam hæc fungi ſuo munere nequeunt.

47 Cur cibum imminuere, laborem augere ſalubre eſt? An quia cauſam ægrotandi excrementorum habet nimietas. quæ tũc certè exultat, cum aut cibus ſupereſt, aut labor deeſt.

48 Cur medicamenta, & res amaræ, aut fœdi odoris magna ex parte purgare poſſint? An quoniã amara quæcunq;, maléq; olentia concoqui nequeũt. qua de cauſa medicamenta quoq; amara ſunt, atq; fœtida. Quòd enim concoctionem nullam ſibi admittũt, moueréq; cum amaritudine poſſunt, hinc medicamenti ſortiuntur naturã. Et ſi iuſto plus data ſint, periment. Quæ autẽ necant, etiam ſi exigua dentur, hæc nõ medicamẽta, ſed toxica eſſe dicimus. Ne illa quidem medicamenta vocamus, quæ non ſui generis qualitate purgare queant. Sunt enim pleraq; in genere cibi, quæ ſi largè ſumantur, facere idem poterũt. ceu lac, oleũ, muſtum. Sed hæc omnia q̃ minus facile concoquuntur, idcirco purgant: nec omnes, ſed aliquos. Sunt enim alijs alia concoctu facilia, difficiliáve. Quã ob rem non eadẽ medicamento omnibus ſunt, ſed propria pleriſq; cõperiũtur. Deniq; medicamentũ non ſolũ concoctionis immune: ſed etiã motus efficiens eſſe debet. ſicut & exercitandi ratio extrinſecus, aut intrinſecus accedens, non niſi per motum alienam excernit materiam.

49 Cur odorata genera tam ſeminum, q̃ plantarũ mouere vrinã poſſint? An quia calida, cõcoctúq; facilia ſunt. quo in genere ea collocamus quæ citant vrinam. horũ enim vis inſita calefaciendi breui extenuatur. odor quoq; nullam corpulentiã gerit. Nam & ea, quæ odorẽ pleniſſime reddunt, velut allia, caliditate ſua mouent vrinam: vel potius vim obtinent

tabefaciendi. Semina verò odorata calida eſſe certum eſt.

Cur impuris, tetríſque vlceribus, ſiccis, acribus, acerbíſque medicamentis vtendũ ſit: puris verò, & ſaneſcentibus humida tantũ imponantur? An quòd impuris detrahendũ aliquid eſt, quod non niſi humor eſt alienus, qui adimi debet. Genus autẽ medicamenti quod mordax, acre, acerbúmq; eſt, id efficere poteſt: & ſiccũ magis, q̃ humidum. At quæ pura ſunt, cicatricem tantùm deſiderant. 50

Cur morbis, qui contrahuntur à pituita, libido immodica proſit? An quòd ſemen genitale excrementi cuiuſdam detractio eſt: ideo naturam præ ſe fert pituitæ. Quòd igitur multum pituitæ concubitus detrahit, iuuare idcirco poteſt. 51

Vtrum ergo inter initia mali, cibum afferre melius ſit: an poſt? An inter initia, ne iam penitus debilitato febris occurſet. Igitur vel extenuandum protinus eſt, vel ita alendum. Sorbitionibus primum recreandum. hæ nanque mitiores, leniores, colliquabilioréſque ſunt, & alimentum hinc capere infirmum corpus expeditius poteſt. Nihil enim cibum in ventriculo reſolui, perfereréque antè oportet. quod non niſi labore cubantis fieri poteſt. 52

Cur intuendum vrinam, an cõcocta ſit, nécne, profluuio intercepto mingendi potius, quàm perpetuo? An quòd ſignum concoctionis vrina exhibet rufa. quod quidem melius intercepto profluuio deprehenditur. Genus enim quodque humoris ſuum colorem plenius oſtendit, cũ exiguum eſt, quàm cum multum. nam in multo figuræ, in exiguo colores conſpectiores ſenſui obuiant. Quod etiam in rore, ſanguine, lachrymáque palbebris adhærente pateſcet. Vrina igitur ſi continue dimittatur, copioſior redundabit: ſin intercipiatur, index ſui coloris certior erit. Quòd ſi iam ex concoctione colorem traxit eiuſmodi, talis profecto apparere etiam amplius poteſt: cum lumen ſe refringat, & tanquam ſpeculum fiat propter intermiſſionem profluuij. 53

Quam ob cauſam corpus, cui ſecundã conciliamus valetudinẽ, non denſum: ſed rarum reddendũ ſit? An vt vrbs, locúſq; quicunque ſalubris eſt, qui placide aſpiratur, quapropter & mare quoq; ſalubre eſt, ita etiã corpus, quod ſpiratius eſt, ſanitati opportunius conſtat. aut enim nullũ recrementũ exiſtet: aut quod extiterit, quamprimũ excernatur, danda opera eſt. corpúſq; eſt ſemper ita regendũ, vt ſimulatq; excrementũ admiſit, habeat qua parte illud excernat, ſitque motui deditũ, non quieti. Quod enim manet, putreſcet modo aquæ ĩmotæ. putreſcens verò morbum cõmittit. at quod excernitur, anteq̃ vitietur, decedit. hoc igitur, vt corpore denſo nunq̃ contingit (fit enim propè, vt inuiſibilia foramina claudantur) ſic raro ſolutóq; accedat neceſſe eſt. quã ob rem in ſole nudo corpore minime ambulandũ eſt. Spiſſatur etenim caro, & concaleſcit, corpúſq; parte interiore humidius redditur. quantũ enim humoris 54

Universidad de Deusto
Biblioteca

in ſuperficie reſidet, aboletur. quantum inteſtinum eſt, manet intactum. Qua ratione quoq; carnes aſſæ lixis humidiores ſunt. Ne pectore quidē nudo ambulandum eſt. Ita enim vis ſolis corporis optime parti conditę adimet, quæ nulla egeat demptione: ſed interna potius eam deſiderant. Inde igitur vt è remoto non niſi cum labore ſudor educitur, hinc facile ob loci opportunitatem digeri poteſt.

55 Quam ob cauſam pernionibus, & ambuſtis frigore tam aqua frigida, q̄ calida proſit? An quoniā genus id vitij ex nimio humore cōſiſtit. frigida igitur humorem reſtringit, atq; exaſperat: calida in ſpiritū vertit, carnémq; elaxans libertatem efflandi præbet ſpiritui.

56 Cur frigus perniones: calor ambuſta & facit, & tollit? An quòd eadem vis colliquefaciendo facit: exiccando tollit.

57 Cur potio febrientibus ſæpe, & paulatim ſubminiſtrāda ſit? An quòd potio multa præceps defertur: exigua lentè incedens irrorat, madefacit, ſeſéq; inſinuat corpori. Sicut enim in humo, ſi aqua largè acceſſerit, perfluet, ſi paulatim verò, madefaciet tantùm: ita etiam in febribus agit. Nā & aquas fluentes ſi quis paulatim deducit, alueus humorem totum ebibit: ſed ſi tantundem aquæ vniuerſum dimiſerit, ſcaturigo velox vſq; eò profluet, quò deducere libitū eſt. Tum æger quieſcere, immotúſq; quoad maxime fieri poteſt, iacere debet. immotus inquam, q̄ ignem quoq; emarceſcere certum eſt, vbi à nullo mouetur. ne aduerſus flatui cubet, quoniam flatus excitat ignem, ſollicitúſq; per auram ignis ex paruo magnus aſſurgit. Obuelandus æger, operiendúſq; propterea eſt, quia ſi nullum igni concedatur ſpiraculū, extinguetur. Nec veſte quidem exui debet, donec inſudare occœperit. Vt enim ſubiectū hunc ignem viſui: ſic & deliteſcentē illum naturæ humor extinguit. Adde in genere febrium intermittentiū balneum, & fomenta pedibus admouenda, & veſtem pleniorem ſuperponendam, & quietē agendam: quibus præparetur, vt corpus perquam calidum ſit ante acceſſionem. Vbi enim multum ſupereſt ignis, lucerna nequit ardere. exiguū quippe ignem multus ille ad ſe trahit. Ita fit, vt multum ignis in corpore præparandum ſit. febris enim exiguum continet ignem, multúſq; proinde ad ſe ducet exiguum.

58 Quartanis febribus ratio victus extenuanda non eſt, ſed ignem corpori interſerendum, necnon exercitatione vtendum. & qua die acceſſio inſtat, lauandum, ſomnúmque minime quærendum. Hic victus calefaciens prodeſt, quia febris quartana imbecilla eſt. nam niſi imbecilla eſſet, quartana non fieret. Videſne lucernam, vbi multus ignis perflagrat, ſuā aſſeruare flammulam minime poſſe? Multus enim ille exiguū ad ſe rapit. ergo multum ignis accendendum in corpore eſt, vt quod exiguum febris continet, reſtinguatur. ſit igitur victus quotidiani ratio, quæ partim ignem, partim rorem indat in corpus.

59 Morborum alij ab igne: alij à rore creantur. curat morbos ignis, ros:

roris, ignis. Hic enim exiccat rorem.

PRIMAE PROBLEMATVM SECTIONIS FINIS.

EORVM QVAE AD SVDOREM PERTINENT, SECTIO SECVNDA: CVIVS QVAESTIONES XLII.

1 VT neque intento, neque contento ſpiritu: ſed potius relaxato ſudor proueniat? An quoniam retentus ſpiritus venas implet: itaque humorem exire non patitur. vt in aqua fit vaſis, quod in mare demiſſum, dulcem intra ſe colligit humorem: clepſydráque ob id nominatum eſt. nequit enim effluere, cum quis pleno iam vaſe partem alteram obturauit: ſed vbi per ſpiritus libertatem ſudorem promere licuit, multus certè erumpit. quoniam eo ipſo retentu, copia humoris paulatim collecta eſt.

2 Cur membra aquæ immerſa calidæ non ſudent, etiam ſi ex ſe ipſa recaleſcant? An quòd aqua liqueſcere non ſinit: ſudor autem res vitioſe adiuncta corpori eſt, vt qui per calorem excerni debeat.

3 Cur ſudor ſalſus ſit? An quia motu efficitur, & calore ſecernente quātum alienū per adhærentiam, intimationémq; ineſt, in alimento ad ſanguinem, carnéſq;. id enim ocyſſime ſegregatur, quoniam nec aptum nutritioni eſt, & foras demum euaneſcit. Salſus verò propter id eſt, q̄ pars quidē dulciſſima, leuiſſimáq; tota ad corpus nutriedū aſſumpta eſt. Pars autem alieniſſima, crudiſſimáq; tantū abſoluitur: quæ partim deorſum collapſa, & ſubſidens, vrina vocatur: partim in corporis ſumma emergens, ſudor eſt. Ambo tamen ſalſa ob eandem cauſam prodeunt.

4 Cur magis parte ſuperiore corporis, quàm inferiore ſudemus? Vtrū quoniam calor ſurſum tendit, ſupérq; manet, propterea humorem ſecū trahere poteſt. An quoniā ſudorem ſpiritus moueat, qui ſedem habet ſuperiorem. An quia ſudor nō niſi humor eſt incoctus: quo certe humore pars humet ſuperior. habitus etenim corporis ſuprà potius innoteſcit.

5 Quam ob cauſam cum manus exercitamus, ſudor maxime oriatur, modo cæteræ corporis partes poſitum ſuum ſeruent? An quoniam robur huic præcipue loco inditum eſt. hoc enim ſpiritum continemus, qui parti robuſtiſſimæ proximus eſt. Dum verò laboramus, vires augemus. his auctis, magis ſpiritum cōtinemus. Tum etiam cum hac perfricamur parte, magis q̄ cum alia, laboramus. ſpiritu nanq; retento, ſimul & perfricamus, & perfricamur, dum ita exercemur.

6 Cur ſudor capitis aut nullū reddat malum odorem, aut minus quàm reliqui corporis? An quia locus capitis opportunus ſpirationibus eſt.

Universidad de Deusto
Biblioteca

& quidem laxum se ipse demonstrat, argumento exoriendi capilli. Loca autẽ, & quæ in locis tenentur, grauiter olent, si spirandi careãt libertate.

7 Quã ob causam qui se lucta exercent, si interposita aliquãtisper quiete luctentur, magis sudabunt, q̃ si continue? An quoniam humor data requie sese colligit: quem deinde luctandi exercitatio educit. Continua verò illa, modo solis, corpora assiccare potest.

8 Cur magis sudamus, cum non longo interposito tempore sudor euocatur? An quia non humor tantùm causa est, vt sudemus: sed foraminũ quoq; abditorum apertio, & corporis raritas, atq; solutio. His igitur qui diu sudandi intermiserint vsum, foraminum iter clauditur: at ijs qui crebro vtuntur, patefactum semper habetur.

9 Quare cũ sol nuda magis, q̃ induta calefaciat corpora, induta magis sudare soleant? Vtrũ quia sol corporis, deurendo, foramina comprimat. An quia vapores exiccet: quæ minus possunt accidere indutis.

10 Cur facies maxime sudet? An quia quæ laxa, humida, solutáq; maximè sunt, hæc sudori se peruia exhibent. Caput autem fons esse humoris videtur: & quidem pilorum lasciuia sedem hanc propter humoris copiam possidet. locúsq; idem rarus, gracilentúsq; est. igitur secundum naturam transitus agitur sudoris.

11 Cur igne neq; vniuerso, neq; per diminutionem oblato: sed per incrementa continua magis sudamus? Qui enim in caldarijs ita se calefaciũt, magis sudant, q̃ si protinus tantundem ignis admiserint. An, eò q̃ se modice habeat, agat vnumquodq;. ergo si tantũ agit, plus si fuerit, non aget. An potius ediuerso, quoniam scilicet eò rem quodque efficiat: quòd se modice habeat. hac igitur de causa nihilo plus sudamus, vbi plus additum sit. Sed quoniam modi singuli singulis respondent, quódque iam egerit, non amplius agit: hinc fit, vt modo aucto magis sudemus. neque enim quod præcedit ad singula, & præparat, vt res subdita apta sit, idem potest etiam opus efficere: sed aliud hoc fungatur officio, necesse est. Parum itaque potius, quàm multum caloris præcessit, præparauítque corpus ad sudandum: sed ad efficiendum alio certe, amplioríq; modo opus est. hoc enim effici ab eo non potest, quod prius agebat: sed aliud pòst desideretur, quod modum obtineat conuenientem.

12 Cur detergenti magis profluit sudor, quàm residere sinenti? Vtrum quoniam refrigerari extrinsecus contingat. An quòd sudor exterior velut operculum foraminibus adhæreat corporis, ita, ne interior se promere possit.

13 Qua de causa ruta, & nonnulla pigmenta sudores fœtidos moueant? An quia quorum odor grauitatem præ se fert, hæc humoribus sordidis admista fœdum mouere odorem possunt.

14 Cur tergo magis, quàm priore parte sudamus? An q̃ in parte priore locus sanè intus habetur, in quem humor deducitur. quod in posterio-

re non est: sed foras ibi excernatur, necesse est. hoc idem etiam facit, vt ventre minus, quàm pectore sudemus. addo, quòd sudorem terga magis seruare possunt: & posterior pars magis, quàm prior. quoniam prior magis, quàm posterior refrigeratur. quod etiam causæ est, vt alæ citissime, atque maxime valeant resudare: videlicet quia minime refrigerantur. ad hæc, posterior carnulentior pars est, quàm prior: & proinde humidior. Causam verò, cur humidior sit, medulla habet, quæ per spinam tendens, multum humiditatis afferre possit.

Cur ea parte qua iacemus, sudare non possumus? An quoniam pars, qua tangimus, tum plus, quàm modicũ sit, incalescens prohibet, ne permeet sudor. resiccat enim, atque absumit. item comprimi eam partem sic euenit. hæc verò sanguinem compressa diffundit: quo diffuso satis refrigeratur. Argumento sanè torpor est, quippe qui non nisi frigoris iniuria fiat, atque effici vel afflictu, vel ictu soleat.

Quare qui dormiũt magis sudant? An circumobsistendi ratione euenit. Calor enim parte interna collectus, potest expellere humorem. 16

Cur facie maxime sudemus, cum in ea minimum carnis sit? An quòd expeditius illa sudare possunt, quæ humida, laxáq; sunt. Caput autem tale est. continet enim suam plurimam humiditatem. quod vtiq; venarum ratione patescit: quæ hinc pertendũt. Distillationes quoq; ex capite oriũtur, & cerebrum humidũ est, & foramina permulta in capite habentur. quæ tam multa esse, ac foras vsq; pertendere, capillorum indicio constat. Igitur sudor non à partibus imis, sed de capite oritur. Vnde etiam fit, vt primum, & maxime fronte sudemus. Prima enim frons subdita est. 17

Qua de causa qui sudant, si vel aqua, vel flatu refrigescant, nauseant? Vtrum quoniam humor, qui ex fluxu continuo minime quiescere possit, hic refrigescens in parte priore vniuersus constiterit. An quòd spiritus, qui foras versus proueniens in sudorem ob frigoris occursum conuertitur, hic intus antè frigescens, quàm exeat, transeat in humorem: atque in eam partem incumbens nauseam moueat. 18

Cur in capite, pedibúsq; incalescentibus sudores maxime excitantur? An quoniam humorem ad se membra incalescentia trahunt. humor autem partem, qua absumatur, nullam habet, cum ea loca ossibus scateant. itaq; vt excidat foras, necesse est. 19

Quare qui laborant, vbi à labore destiterint, sudare incipiunt? Nam si labor causa est, cum laborant, sudare debent. Vtrum quòd inter laborandũ venę spiritu inflatæ comprimi foramina cogant: data verò quiete laxæ consideant. itáque per ampliora iam facta foramina expeditius humor peruadat. An quoniam cum laboratur, spiritum ex cohærente humore motus secernit: & calore, qui à motu excitatur, humor in spiritũ per sũma corporis extenuatur. Cũ verò à labore cessatũ est, simul & calor desinit: & ex spiritu spissescẽte humor, qui sudor appellatur, consistit. 20

Universidad de Deusto
Biblioteca

21 Vtrum per æſtatem potius, an per hiemem ſudor mouendus ſit? An tunc opportunè ſudatur, cum humidiora corpora ſunt: neglectáq; difficiliora redduntur. igitur per hiemem potius conuenit. An magna per id tempus mutatio ſit, nec excrementa concoqui poſſint, cum cęlū contra naturam frigeat. igitur per æſtatem potius mouendum: quippe cum humores per æſtatem potius omnes putreſcere ſoleant. quapropter exhauriendū tunc eſt, vt etiã veteres omnes authores hac eadẽ de cauſa cẽſent.

22 Quare cum corpus aſſidue fluat, effluxúſq; ipſe de excrementis proueniat, corpus leuari non poſſit, niſi ſudauerit? An quia minus excernitur, quàm ſatis ſit. Cum enim ex humore mutatur in aërem, plus de minori exiſtat, neceſſe eſt. Humor enim quicunq; copioſius, cum ſe diſcernit, redundat: diutiúſq; ob eam rem profecto excernitur: item ꝙ per foramina minora. Lenta item, glutinoſáq; excremẽta, vt cũ humore propter miſtionem excerni poſſunt: ita cum ſpiritu nequeunt. quæ quidem res maxime officere poteſt. Hinc etiam vomitus magis q̄ ſudores corpora leuant, quoniam ea ipſa excrementa educunt, vt qui craſſiores, corpulentioréſq; ſint, vt'q; cum carni quidem procul is locus ſit, qui lentam illam glutinoſámq; materiam continet. itaque non ſine magno negotio dimouendi datur facultas. Ventri autem è vicino eſt. aut enim in eo conſiſtit, aut prope. quo fit, vt difficile queant aliter educi.

23 Cur minus inter laborandum ſudamus, q̄ cum relaxati labore quieſcimus? An quoniam cum facimus, laboramus: cum fecimus, laborauimus. igitur plus tunc ratione excernitur. Alterum enim fieri eſt, alterum eſſe. An quia cum laboramus, carnis foramina retento ſpiritu obſerantur. Cum autem relaxauimus, aperiuntur. quo fit etiam, vt ſpiritu retento minus ſudare poſſimus.

24 Quam ob rem non in currendo, agitandóque corpus, ſed poſtea q̄ ceſſatum eſt, plus ſudoris euadat? An riuus quemadmodũ manu, vel aliquo, fluens vndiq; aqua obſtruſa ſe colligit, relaxatáque demũ copioſior profluit, q̄ antè: ſic etiã inhiberi eadem à ſpiritu poteſt, vt in vaſe, cui nomen clepſydra, atq; etiam in veſica. coërcetur enim, detinetúrque intus humor à ſpiritu. pari igitur ratione cum corpora motu vehementiori citantur, ſpiritus intus circumuenitur, coërcetúrq;. itaq; venę etiam diſtẽduntur, ac intumeſcũt, cum humor ſe educere nequeat. Quod cum vniuerſus coërceatur, ſpiritu pòſt relaxato, vniuerſus erumpat neceſſe eſt.

25 Cur ſi quis cum biberit, cibũ ſumat, minus ſudet? An quoniam cibus ingeſtus humorem attrahit quaſi ſpongia. Eſt enim non parum rei impetũ retorſiſſe. quod vel fluentorum conſtat argumento. ita enim cibo quoq; ingeſto meatus apprehendiſſe, plurimum valet.

26 Cur trepidantes pedibus ſudamus, non facie? Rationabilius enim tunc pedibus quoq; ſudetur, cum corpore toto ſudamus. locus hic enim frigidiſſimus eſt. quam ob rem pedes minimè ſolent ſudare. & quidem

medici in aduerſis valetudinibus pedes potiſſimum operiendos præcipiunt, quoniam frigus hi quàm facillime ſentiunt. itaque rigoris initium, reliquo etiam corpori expedite committunt. An quòd trepidatio non caloris de ſummis locis ad ima tranſitio eſt, vt accidit in metu, ex quo alui etiam metuentium ſæpe funduntur: ſed eius incrementum potius caloris accedit, vt in ira. quippe cum ira feruor cordi ſuffuſi ſanguinis ſit: & trepidans ipſe non metu, refrigeratióneque ſit ita affectus, ſed membri ipſius affectione.

Cur ijdem facie non ſudant, ſed erubeſcunt? An quoniam amplius incaleſcunt. itaq; faciẽ calor aſſiccat errans per ſumma. Pedũ tamen humorẽ propterea liquefacit, ꝙ vt minor eſt, q̄ vt exiccet: ſic maior inſito, præconditóq; calore naturali eſt, vt ſudorem ciere poſſit. 27

Cur dormientes, q̄ vigilantes ſudare magis ſolemus? An ꝙ ſudoris origo intrinſecus eſt, interna autẽ calidiora habemus. ergo calor intimus humorem diffundens intimũ educit. An humoris aliquid ſemper à corpore effluit, ſed latet, quia nihil ſolidũ eſt cui humor occurrẽs ſe colligat. Argumentum cur ita ſit, ꝙ partes cauiores aſſidue ſudant. 28

Cur in caldarijs tum magis ſudamus, cum tempus frigidum eſt? An quoniam calor propter frigoris obſiſtentiam foras euadere non poteſt. arcetur enim. verũ intus ſe peruoluens, ac inſidens, humorem ſoluit interiorem, ſudorémq; ex eo producit. 29

Cur ſudor vtilior eſt, qui corpore nudo currenti prodierit, etiã ſi minor ſit, q̄ qui ſub veſte ſe prompſerit? An ꝙ laboraſſe q̄ nõ laboraſſe, melius eſſe perpetuũ eſt. & ſudor verò, quẽ labor præſtiterit, eo melior eſt, qui ſine labore proueniſſet: & qui maiori cũ labore, melior, q̄ qui cũ minori. Maiori autẽ cum labore is eſt, qui nudo corpore currenti prodierit. nam niſi admodũ curſum intenderit, ſudare non poterit, qui nudus eſt. Veſtitus contrà, celeriter ſudat: etiã ſi parũ ſe concitarit, propter veſtis teporẽ. Et verò coloratiores redduntur, qui nudi curſum æſtiuo tẽpore agitant, q̄ qui cum veſte. Quia vt omnes qui loca libera, aſpiratióráq; incolunt, melius colorantur, q̄ qui impedita, & ſilentia tenẽt: ſic etiam ſeipſo quiſq; coloratior eſt, cũ veluti ſpiritui afflanti placide patet, q̄ cum perſtrictus, obductúſq; à calore nimio angitur. quod certe ijs accidit magis, qui veſtiti percurrunt. Hinc etiam fit, vt qui nimis dormiunt, minus colore hilarentur, quàm qui ſe modice ſomno recreant. Nam dormiens quoque ipſe aſtringitur, & propemodum ſtrangulatur. 30

Cur pedes in trepidatione ſudant, & non facies: cum in muneribus vitæ omnibus, vt facie maxime, ſic pedibus minime ſudemus? An quia trepidatio metus quidam ſuper re inchoanda eſt: metus autem refrigeratio partis ſuperioris eſt. Quam ob rem facie quoque pallent, qui trepidant. pedibus item ſollicitantur, & palpitant. ſic enim trepidantes homines faciunt, ſeſéque quodam modo exercent. quapropter ea, ratione, 31

Universidad de Deusto
Biblioteca

parte ſudare ſolent, qua laborant. Manus etiam aſſolent perfricare: & ſe modo inflectunt, modo extendunt: etiam ſæpe exiliũt. Neq; etiam vnq̃ quieſcunt. ſunt enim exciti, propenſiq; ad negotium, quoniam calor eorũ ſe collegerit in pectoris loco, qui corpulentior eſt. quam ob rem vndiq;, cum eo ipſo calore, tum ſanguine turgeſcente efficitur, vt motu vario, crebróq; agitentur. Sed pedibus maxime inſudant, quoniam pedes perpetuo tenentur labore, cum cæterę corporis partes quietem aliquam conſequi per ſitus mutationem, motioníſque poſſint.

32 Cur in caldarijs, igne neque vniuerſo, neque decreſcente aſſiduo, ſed per incrementa continua oblato magis ſudatur? plus enim ita educitur ſudoris, quàm ſi principio ſtatim ignis tantundem affuerit. An q̃ principio multum ignis adhibitum carnem, cutémq; ſummã ſiccioré occupans, vrit: atq; in modum teſtæ indurat. quæ cum talis reddita ſit, ſudorem arcet, obtrudítq;. Parum autem contrà, carnem relaxans rarefacit: ſenſímq; inteſtinum humorem excitat, vt ſecerni, educíq; poſſit. Carne autem rara plus ignis adhibitum, & corporis ima facile ſubiens, humores iam inde præmollitos in vaporem conuertit: partéſq; eorum prætenues ſecernens educit cum ſpiritu.

33 Vtrum per æſtatem potius, an per hiemem ſudor mouendus ſit? An hieme calor intus ſe contrahens concoquit, extenuátq; in ſpiritum humores interiores. Quòd cũ omnes, aut certe maxima pars conſumatur, nullam ſui excretionem admonent faciendam. At in æſtate cum per raram, ſolutámq; carnem calor euadat, humores minus concoqui poſſunt inteſtini. qua de cauſa exhauriendũ omnino eſt, quoniam ſi permanſerint, temporis eius qualitate putreſcent, morbóſq; contrahent. Putreſcit enim quodq; externo calore. Nam vt ſuo quodq; calore cocoquitur, ſic externo putreſcit. igitur per æſtatem externus pręualet calor. ex quo fit, vt quæuis in æſtate putredinem ſentiant. Per hiemem verò, quia calor ſuus ille, ac domeſticus dominatur, hinc tempus hoc minime creare putredinem poteſt.

34 Quam ob cauſam cum ſudor calore vel interno, vel externo fieri ſoleat, euenit, vt horror nonnullis ſudoribus poſſit excitari? An quoniam ſudor, qui ex calore prodit interno, ſe ſcilicet de loco ãplo in breuẽ (corporis dico ambitũ) cõtrahente, primum caloris meatus, & circuitus patefacit. deinde horror carne iam madefacta ex toto, caloréq; exeunte citatur. Calor autẽ, qui extrinſecus mouet, primũ ſumma corporis aperit, rarefacítq;. tum calor naturæ internus profluẽs excitare horrorẽ poteſt.

35 Cur calidi ſudores frigidis meliores habentur? An quòd omnis ſudor excrementi cuiuſdam ſecretio eſt. Parum autem excrementi amplius incaleſcere conſentaneum eſt. plus autem non æque, ſed minus. Itaq; ſudor frigidus excrementi multi indicium eſſe poteſt. quocirca morbos quoque is facit longiores.

Cur minus ad ignem multum ſudamus: cum tamen præ calore ſudor omnis moueri ſoleat? An quoniam humor, aut corpore vehementer calente in ſpiritum diſſoluitur humidum: aut cum prouenerit, adeò cito calore nimio exiccatur, vt ſenſus ſudoris multi eripi poſſit. 36

Cur ad ſolem acrius calefacientem corpora, quæ nullo indumento teguntur, nihil penè ſudant: quæ autem ſatis veſte intecta ſunt, copioſiſſime ſudant? Eandem de hoc etiam, quam de ſuperiori cauſam reddendam cenſemus. 37

Quam ob cauſam, cum motus acuti magis, hebetes minus calefacere poſſe videantur: ingreſſus tamen per accliuia, qui hebetiores ſunt, magis mouent ſudorem, proſiſtúntq; ſpiritum, quaſi amplius calefaciant, q̃ decliues? An quòd graui cuique, vt ferri deorſum ſecundum naturam eſt: ſic ferri ſurſum contra naturam eſt. Itaque caloris natura, quæ noſtra prouehit corpora, vt nihil per decliue laborat: ſic per accliue preſſa onere nititur, acriúſq; ob eiuſmodi motum incaleſcit, & ſudorem mouet, & ſpiritum proſiſtit. Quinetiam corporis varius inflexus nonnihil afferre cauſæ poteſt, vt directa ſpirandi reciprocatio auferatur. 38

Qua de cauſa cum ſudor moueri ſoleat, quo magis quis ſeſe operuerit, non ij ſudant qui veſtem plurimam admiſerũt? Eadem etiam de hoc ratio, quæ prius, reddenda eſt. 39

Quam ob cauſam cum corpora ſicciora magis per æſtatem, quàm hiberno tempore ſint, ſudori magis in æſtate pateamus? An q̃ per æſtatem propter corporum laxitatem non multus naturæ calor continetur, humoréſq; proinde reſoluere in ſpiritum poteſt. Per hiemem autem parte exteriori denſata corporum, calor frequens naturæ coërcitus, humorem minime in ſpiritum reſolui patitur. Ad hæc, æſtate humoris multum haurimus. Hieme autem econtrario agitur. 40

Cur ſudores, qui corpori bene valenti ſponte prouenerint, ijs deteriores habentur, quos labores citarint? An q̃ labores excreſcentem humorem exhaurientes carnem efficiunt ſicciorem, vt cauernæ foraminum ſanitati ſint opportunæ, & per caloris tranſmiſſionem fieri nulla poſſit obſeptio, ſiue oppilatio. Sudores autem ſpõtini appellati, qui ex neceſſitate oriũtur, cum ſcilicet foraminibus naturæ ab immodico humore confuſis calor non omnino occupatur, ac vincitur, ſed repugnare adhuc, extruderéque humorem poteſt, hi rectè pro ſignis morbi habentur futuri. Nam etiam calor ipſe à largiori humore, quàm qui modicus ſecundùm naturam ſit, hebetatur: & caro plenè madeſcens peſſimum ad ſecũdam valetudinem concipit habitum. 41

Cur tempore hiberno minus oriuntur ſudores: nec nos per id tempus ſudandum æque cenſemus, quamuis corpora humidiora tum conſtent? An minus ſudamus, quoniam humores per hiemem concreti, coactíq; ſunt vehementer. quare minus diſſolui tum queunt. Sudandum 42

Universidad de Deusto
Biblioteca

autem minime per hiemem censemus, quia corporis eiusmodi dispositio salubris est. Qui autem mouet sudorem, labefactat confunditq; habitum corporis. atque etiam laxiorem, quàm conueniat eundem habitum reddens, simul & intimum calorem educit, diminuitq;, vt non æque gelido cælo possit resistere. & humor externus expeditius se corporibus inserit, cum laxiora iam foramina propter sudationem habeantur.

SECVNDAE PROBLEMATVM SECTIONIS FINIS.

EORVM QVAE AD VINI POTVM ET VINOLENTIAM PERTINENT, SECTIO TERTIA, CVIVS QVAESTIONES XXXIIII.

1 QVam ob causam vinum cum calidum sit, vinolenti non calent, sed frigent: & dolore laterũ, cæterisq; huiusmodi vitijs excipiuntur? An quòd multum humoris cum refrigeratum est, multum frigoris concipit, ita, vt calorem superet naturalem. Fit etenim simile intrinsecus carni, vt si vestis nimio madefacta humore rigorẽ proinde acris frigoris admittat.

2 Qua de causa non qui vehementer, sed qui leuiter se ebriauerunt, delyrant? An quòd neq; tam parum biberunt, vt similes sobrijs sint: neque adeò multum vt soluãtur, & langueant. quo modo efficiuntur qui multum hauserint. Adde ꝙ sobrij, ratione iudicant penitus: temulenti ne tẽtant quidem aliquid iudicare. Leuiter ebriati iudicant, quoniam quidem vino non penitus detinentur: sed praue id faciunt, quia sobrij non sunt. quo fit vt mox & contemnant alios: & contemni ab alijs se ipsi existiment.

3 Cur magis crapulam sentiunt, qui dilutiusculum bibunt, quàm qui merum ex toto? Vtrum suæ tenuitatis causa vinum temperatum expeditius loca plura, angustioráq; subeat: intemperatum autem minus facere id possit. itaque difficilius educi potest, quod dilutum est. An ꝙ merum minus bibitur, vtpote quod multum bibi non possit: magisq; vomitu reijcitur. Ad hæc, merum, vt cætera concoquit, quia calidius est, ita etiam seipsum consumit, diluto autem illo econtrario agitur.

4 Cur semen genitale ebriosorum magna ex parte infœcundum? An ꝙ habitus corporis eorũ præhumidus est. Semen autem non quod humidum, sed quod constat, crassúmq; est, hoc vim obtinet procreandi.

5 Cur ebriosi tremunt, & eo magis, quo liberalius merum hauserint? absurdum enim id esse videri potest, quandoquidem vinum calefaciendi vim habeat, & tremor ex frigore præcipue soleat prouenire.

Itaque qui rigent, maxime tremunt. Sed tamen multi cum mero tantũ cibi gratia vterentur, tremores vehementes adeò exceperũt: vt homines prementes reijcerent, & aqua perfusi calida nihil sentirent. An quòd tremor tum oritur, cum corpus admodum friget, scilicet aut calore intus circũsistente ob externi frigoris violentiã, vt hiberno tempore fit: aut naturali calore extincto, quod fieri solet vel qualitate contraria, vel ætate, vt senectute, vel externi caloris excessu. quod ijs sanè accidit, qui vi solis, aut ignis deuruntur. Igitur ijs etiam idem obuenit, qui mero abutuntur. Vinum enim califica sua facultate amplificata plus, q̃ vires corporis patiantur, calorem propriũ corporis se permiscẽs extinguit. quo extincto, refrigeratóq; corpore, accidit vt tremores oriantur. Quinetiam præter omnes refrigerandi modos, quos præposuimus, ille quoque notatur, vt deleta materia, qua quisq; calor sustentatur & alitur, calor etiam ipse deleatur. quod lucerna inter res inanimatas demonstrat. quippe quæ dempto oleo, lumen amittere cogatur. Senectus verò in animatorum genere illud idem efficit: & morbus lõgus diutino consumptu corpus in tabem redigens. alimento nanque deleto vel extenuato caloris, euenit, vt calor etiam ipse deficiat. Calor enim humore alitur: non tamen quolibet humore, sed leni, & copioso. Quam ob rem tum ijs, qui à prædictis tenẽtur vitijs, tum ætate prouectis, exolescente, alterascentéq; tali humoris genere (fit enim pro leni & pingui, acre & siccum) euenit, vt calor ipse deficiat. Patent hæc argumento auxiliorũ, quę ijs impendimus, qui ob marcorem è vita abeunt. fit enim, vt eorũ virtus iuuetur, cũ aliquid nutrientis humoris instillatũ est: vtpote cum eiusmodi humoris defectu, resolutio illa eueniat. Mero igitur hominibus deditis causæ id esse videtur. Vinum etenim calidũ corporis caliditati naturali cõiunctũ, efficacius porrò quæ calor proprius sibi subdita pro alimento obtinet, cõsumit. Vnde fit, vt alios ex his aqua intercus premat, alios fluxio, alios alia deiectio, & pleraque alia vitia eiusdem alui exerceant. Nam & reliqui humores acerbi, ineptíq; remanent. & qui liquidi extrinsecus aduenerunt, crassari ob imbecillitatẽ caloris proprij nequeũt. Calor autẽ ipse imbecillus propterea manet, quoniã materia, qua cõtineri adhuc potest, imbecilla est: quo modo ignis, quem arũdo reddiderit. hic enim propter materiæ imbecillitatem infirmior est, quàm qui à ligno præstatur.

Cur vinolẽti cũ vinũ calidũ sit, rigere tamen solent, citissiméq; laterũ dolore, cæterisq; huiuscemodi vitijs excipiuntur? An ꝙ multũ humidũ cũ refrigeratũ est, in multũ frigidũ se cõuertit, ita, vt calorẽ superet naturalẽ. quę autẽ sunt humidiora, eadẽ omnia naturę calidiora occurrũt. Argumentũ, ꝙ rebus externis calescimus, non humescimus. Verũ si minus calida, q̃ humida sint, accedet profecto, vt suam caliditatẽ potius, quàm humiditatem amittãt. Humore igitur frigido remanente, non sine causa vinolenti amplius rigent, & vitia rigoris propria patiuntur. 6

Universidad de Deusto
Biblioteca

7 Cur pueri cum natura sint calida, vinosi non sint, cum Scythas, & viros robustos, qui certè omnes habitu sunt calidiori, constat esse vinosos? An q̄ viri non calidi solùm, sed etiam sicci sunt. virilis etenim habitus talis est: pueri calidi sunt & humidi. Vinositas autem humoris cuiusdam libido est. itaq; humiditas facit, vt pueri minus sitiant. Cupiditas quippe non nisi indigentia siue desiderium quoddam est.

8 Cur temulenti aquas salsas, vitiosásq; magis sentimus, sobrij minus? An q̄ suũ quodq; à suo nihil afficitur, similéq; indomitũ à suo simplici persistit. Contraria verò à contrarijs potius sentiuntur. Vinolentus itaq; q̄ dulces intra se continet humores (nam vini naturã talẽ esse videmus) hinc vitiosi saporis sentiens magis est. Sobrius autem q̄ acres salsósq; habet, saporem eundem percipere non potest. Admisso itaq; cibo excremẽtitij redundant illi, & fluitant, vt & ipsi à suis similibus affici nequeant, & hominem sensus huiuscemodi reddant expertem.

9 Cur grauiter à vino detentis omnia circũferri videantur? iámq; inter initia ebrietatis res semotas cernere nequeũt. itaq; indiciũ hinc vinolẽtiæ nonnulli deducunt. An quia conspectus frequenter à calore vini cõpellitur, atq; commouetur. Nihil verò interest conspectus moueatur, an res conspectui obuia. Fit enim ratione vtralibet, vt id quod modo dixi, videatur. Et cum propinquis etiam in rebus conspectũ vinolentorum falli eueniat, multo magis idem in remotis accidat, consentaneum est. quã ob rem illas videre penitus nequeunt: propinquas autem aspicere quidẽ possunt, sed non quo sunt posita loco. Circunferri autem tantùm, non etiam propè, procúlq; vicissim agitari videntur: quoniam procul ob circularem mouendi rationẽ conspectus nequeat progredi. haud enim facile est contraria simul agitari. Appetitio autem, quæ profluit ad elongatiora, vehementior est: circularis verò, figura, quam nomẽ ipsum declarat, continetur. Propè igitur ac procul vicissim conspectus deferri ea de causa non potest. & si ita feratur, rem tamen eandem contingere non queat. quippe qui vice alterutra temporis, eodẽ in loco rem, quam intuetur, relinquat: cúmq; reliquerit, intueri nõ possit. circulo autem suæ figuræ causa videtur. Est enim conus, cuius basis circulus est, in quo se agitans ipse conspectus rem quidem percipit eandem, quia nũquam sibi rem subiectam deserit. Fallitur tamen in loco: quia non eodem intuitu rem contingit. nihil enim interest, vtrum res ad aspectum, an ad rem aspectus moueatur.

10 Cur vinolentis res vna plures interdum esse videatur? An quia (vt dictum est) iam aspectus cum commoueatur, euenit, vt nullo tempore idẽ visus in eodem quiescat. Quod autem eodem tempore varie cernitur, id serius occurrisse videri potest. Quod enim cernitur, non nisi conspectus tactione sentitur. Fieri autem non potest, vt idem pluribus simul attingatur. Quòd cũ nullũ sensum admittat id tempus, quod interposítum tempori distinguat, quo rem conspectus attingit, & quo repetit: efficitur hinc, vt tempus vnum esse videatur, quo attingitur, quóq; repetitur. itaque cum plures aspectus rem eandem attingant eodem tempore, plura esse videtur quod vnum conspectui subiacet. quoniam fieri nõ potest, vt res eadem modo eodem attingatur.

11 Cur vinolenti concumbere nequeant? An quoniam pars quędam magis caleat, quàm reliquum corpus, oportet. quod in his fieri non potest ob nimiũ totius corporis feruorẽ. Extinguitur enim calor motionis internæ obtentu caloris occupantis, quoniam multũ in his inest, quod humidum, crudúmq; officiat. Ad hęc, semen à cibo proficiscí necesse est. cibus autem omnis concoquitur, quo satiati ad venerẽ planè incitamur. vnde hac de re pleriq; prandere largè, cœnare parcè præcipiunt, vt cruda insint, quàm concocta, pauciora.

12 Cur si quis vinũ dulce, ac merum, aut cyceonem inter potandũ hauserit, sobrius persistere possit? & cur minus ebrientur, qui calice amplo, fœcundóq; hauriũt? An omnium eadem illa ratio est, quòd superficialis calor ita supprimitur. Vinolentia enim tum oritur, cum calor sedem capitis totam occupauit.

13 Quam ob causam, cum vinum dulce aptũ sit fluitare, si quis temulẽtus dulce superadmisit, haustum vinum concoquitur, minúsq; infestat? An quia vinũ dulce, lene, ac lentũ est. itaque foramina obfarcit, atq; intersepit. austerum contrà, exasperans, rigidum est. facilẽ item ascensum calori hoc prẽstat. Dulce autem obstrusu foraminũ calorem arcet, ac inhibet. Vinolentiam verò parte cõcalefacta superna oriri dictum iam est. Addo etiam, q̄ vinũ dulce inodorum: austerum autem odorũ est. odor autem omnis caput tentat, & ingrauat.

14 Cur à vino diluto, meracius tamẽ, caput postridie magis dolemus, q̄ ex mero? An merũ quia crassius est, foramina capitis angusta subire ipsum nõ potest: sed vim suã, atq; odorẽ, & calorẽ tantũ transmittit. Dilutum autẽ illud, quoniã per aquæ admistionẽ tenuius factũ est, facile ipsum subit, ac penetrat. Cũ tamen partẽ corpulẽtiæ, facultatísq; meri nõ mediocrẽ adhuc retineat, cõcoctu difficilius est. nã & humida omnium difficillima concoqui: & corpora longe peruicaciora, quàm facultates eorum persistere nouimus.

15 Cur inexercitati magis, q̄ exercitati ad vinolentiã vsq; potare, & vino facilius solui possint? An quoniã qui excrementa, humorésq; in se continent, vrinã copiosè profundunt. Quod facit, vt plus bibi, & leuari facilius possit: quoniã nõ multũ vinosi humoris in ventre remaneat. Atqui inexercitati, humidi sunt, excrementísq; redundant. exercitati contrà, sicci, siticulosíq;: vt vini humor sese totũ insinuare corporibus possit. statim igitur hic vini impetus vrinam retractat, & pòst, humor hic in corpore insidens grauitatem creare nimirum potest.

Universidad de Deusto
Biblioteca

16 Cur vinum alios retardos: alios ſuperbos reddit, atq; inſanibundos? contrario enim affectu id agitur, quandoquidem alteri magis, alteri minus moueantur. An (vt Chæremon ait) vinũ ſeſe pro moribus vtentiũ applicat. contraria igitur reddit, non quæ eadem, ſed quæ ſunt diſſimilia: vt ignis alia exiccat, alia humefacit, ſed non eadem. & quidem glaciem liquefacit, ſalem indurat. Nam & vinũ, vt quod ſuapte natura humidum ſit, homines tardiores incendit, redditque mobiliores. contrà, mobiliores diſſoluit, atque retardat. Vnde pleroſq; melancholicos penitus reſolui labíq; in crapulis nouimus. Vt enim balneum corpora perſtricta, duráq; relaxat, agilioráq; facit: humida verò, & mobilia diſſoluit, atq; infirmat: ſic vinũ quaſi interna hominis diluens, ita afficere poteſt.

17 Quid eſt cur braſſica ſedet crapulam? An quòd ſuccum dulcem, diſcutientémq; obtinet. Vnde medici eam aluo infundunt. frigida autem ipſa eſt. Argumentum quòd ad alui vehementes deiectiones medici ea
Alij caule. vtuntur, excocta in plenum, & ſuo * callo purgata, refrigeratáq;. Fit igitur detentis à crapula, vt eius ſuccus humores in aluum detrahat, qui vinoſi, crudíq; tenentur: & ipſa ſuprà in ventriculo remanens corpus refrigeret. quo fit, vt tenues humores ad veſicam labantur. Quòd cũ humor vtrinq; educatur, corpúſq; refrigeretur: rectè liberari à crapula poſſint. Vinum enim humidum, atq; calidum eſt. Euenit ad hæc, vt cum humores deorſum ſe trahunt, atq; excernunt, flatum etiam ſecũ deducant. qui ſi per vinum liceat, in caput ſe efferẽs grauitatem creat, & crapulam: ſin autem deorſum ſe vertit, corpúſq; ob cauſam prædictam refrigeratum eſt, dolor crapulæ omnis tollitur. Eſt enim crapula feruor quidã, & deſinens inflammatio: quæ plus conflictat, quàm temulentia. quòd mentẽ illa quatit, & alienat: crapula autem mente ſibi conſtante dolorem admouet. Vt etiam qui febre vrgente ludunt potius, quàm dolent, ijdem vbi leuati malo fuere, atque ad ſe rediere, indolere occipiunt. Hoc enim idem in crapula quoque, & in temulentia euenire ſolitum eſt.

18 Cur vinum dilutius temperatum vomitum magis, q̃ merum, q̃ aqua prouocat? An q̃ ea maxime vomitũ mouent, quæ innatare ſolita: quæ'q; inſuauia, faſtidioſáq; ſunt. Vinum autem reprimendi vim obtinet. Aqua tenuis, nec inſuauis eſt. q̃ igitur tenuis eſt, cito pro ſui tenuitate deſcendit: q̃ nõ inſuauis, ſtomachum non perturbat. Vinũ autẽ nimis dilutum nec ita tenue eſt, vt perfluere poſſit celeriter: & faſtidioſum eſt, quòd parũ obtinet vini. ſenſum enim cõturbat, quia plures motus in eo excitat, ſcilicet quẽ vinũ, quem'q; aqua efficere poteſt. ambo enim ſentiri queũt. Quod autẽ fuerit modice temperatũ, id ſenſum penitus aquæ tollit, viníq; mollis delinientíſq; ſenſum accommodat. ex quo ſuauiter bibi poteſt. Sed cum vinum immodice dilutum ita inſuaue eſt, tum innatare, redundaréq; ſolet. quod autem tale eſt, vomitum id facile ciet.

19 Cur vinolenti aquas ſalſas, & vitioſas melius, q̃ ſobrij ſentire poſſumus? An quoniam dura, & triſtia certius ab ijs ſentiuntur, qui minime cupiunt. Latent hæc enim cupientes, & ſæpe fallunt. At verò qui læte ſe habet, is non cupienti ſimilis eſt: qui autem in triſtitia eſt, cupientis hic gerit affectum. ſobrius autem ita ſe habet. vinolentus contrà, ſatiatus, repletúſque eſt.

Cur penitus vinolentis res omnes circunferri videntur: & cum iam amplius vinum attingit, nequeunt quæ procul poſita ſunt, enumerare? quocirca nonnulli hinc vinolentiæ indicium trahunt. An quia conſpectus frequenter à vini calore commouetur. Quemadmodũ igitur, ſi ſub oculo preſſeris, rem obiectam geminari videbis: ſic etiam vinolentis accidere illud poteſt. Nil enim intereſt vtrum ſuppreſſeris, an aſpectum commoueris: nec vtrum extrinſecus, an intrinſecus. idem enim obuenire, vel accidere vtraq; ratione conſpectui poteſt. Itaq; res obiecta minime conſtare videbitur: atq; etiam magis quæ procul abeſt. nam eo obtinebitur minus, quo ſe longius aſpectus deducat. propinquitas etiam illa mouendi amplius ad extremum abſoluere interuallum poteſt. Item ſi æquabili cum vehementia ſurſum, deorſúmque aſpectus ſe agitet, res minus aſſequatur remotas neceſſe eſt. deducta autem circunferri omnia ſolent, velut ſagittæ, & quæ appenſa demittimus. igitur viſus quoq; ſuam ob imbecillitatem quaſi procul deferatur, idem hoc patitur. nihil autem intereſt viſum, an rem viſui obiectam commoueas.

21 Quam ob cauſam quod vniuerſum, raptímq; bibitur, ventrem id minus humectat: cum tamen ab humore copioſiore plus humectari conueniat? An q̃ humorem multum ac vniuerſum venter ſuperare nõ poteſt: ſed locum adire ſuum indomitum patitur. Locus autem crudi humoris veſica eſt. Exiguum verò facile vincit, & concoquit. ex quo moram hic diutius trahens, ventrem porrò humificare poteſt.

22 Quam ob rem qui antè extenuatus, merum inde multum hauſerit, morte occumbat: & pleriq; verò bibaces, cum ſe nihil extenuarint, multo tamen vniuerſóq; meri hauſtu ſicci efficiuntur? Quærendũ enim hoc eſt quandoquidem vinum calidum ſuapte natura eſt. & vt vita calore contineri apparet: ſic mors refrigeratione accidere. An vt ex cicuta: ſic ex mero intereundum eſt. videlicet dum proprius calor paulatim extinguitur: modo tamen diuerſo. Cicuta enim calorem frigiditate ſua extinguit: humorémq; indurat. Vinum autem ſua caliditate calorem macerat naturalem. Et quomodo ab igne nimio, aut ſole exiguus ignis extinguitur: ſic intimus corporis calor à vini calore, ſi nimius eſt, ſuperatur, atque extinguitur.

23 Cur vinolenti ſunt ad lachrymandum propenſiores? An affectuum huiuſcemodi omnium, eadẽ cauſa eſt, quam repreſſio, quæ ſcilicet agitur per ſumma, afferre poteſt. vinolentiam enim locis conſiſtere capitis certum eſt.

Universidad de Deusto
Biblioteca

24 Cur vinolentis ſomnus oriri nequeat? An ꝙ ad ſomnũ creandũ calidum adeſſe humorẽ opus eſt. hic enim cõcoqui expedite poteſt. Quod ſi deeſt, exiguúſq; humor, aut cõcoctu difficilis ineſt, ſomnus nõ oritur. qua de cauſa poſt cibum, ac potum ſomnolentiſſimi fieri ob calorem ſolemus. Melancholicos verò, & vehementer æſtuãtes inſomnia tenet. alteros, quia refrigeratus humor penitus eſt, alteros quia nullus, aut minimus extat. Ergo rationẽ vtriuſq; affectus inde eſſe petendã palàm eſt.

25 Cur ebrioſi tremunt, & eo magis, quo largius merum hauſerint? cum vinum calefaciendi vim habeat, tremor autem ex frigore maxime proficiſcatur: itaq; qui rigent, præcipue tremãt. Attamen pleroſq;, cum mero tantũmodo cibi gratia vterentur, tremores acres adeò inuaſerunt, vt homines comprimentes à ſe omnes eijcerent: & cũ aqua calida perfunderẽtur, nullatenus ſentire poſſent. Alij verò cũ eoipſo agerent modo, perfrictionéq; & carnibus in cibo vterentur, in ſtuporẽ attonitũ incidẽrũt: quos tremor quidẽ mitius, ſcilicet ob immobilitatẽ torquebat. dolor tamẽ acerrimus, & inquietudo iam inde exercebat aſſidue. Tremoris itaque cauſa frigiditas eſt. nam & qui rigent, ea re pati ipſa videntur, vt dictum eſt, & qui admodum ſenuere: quorum vtrorumq; alteri ab affectu frigido, alteri à frigida ætate vrgentur. Vinum autem calefaciendi vim præcipue obtinet. quocirca contrarius quidam vt proueniat effectus, ratio exigit. An nihil prohibet rem eandem à contrarijs effici, dũmodo non agant modo eodem: ſed diuerſo. Exempli gratia. Vritur & à gelu, & à calore, vbi gelu caloreẽ coëgit vniuerſum. itaq; modo quodã à contrarijs affectus proficiſcitur idem: & modo quodã nõ niſi idẽ producitur ab eodem. Tremor autẽ ob inopiã excitatur caloris nõ cuiuſq;, ſed proprij. Corrũpitur autẽ calor aut marcore, aut extinctu. extinctu quidẽ à cõtrarijs: hoc eſt frigido, atq; humido. marcore autẽ vel indigentia nutrimẽti, vt lucerna cũ fomite aut oleo caret: vel ab alieno calore, vt ignis in ſole, & lucerna apud ignem. igitur qui ex frigore rigent, caloris extinctu obtremunt. ex quo etiã fit, vt aqua offuſa calida horror exoriatur. frigus enim cum intus includitur, atq; circumobſiſtit, pilos erigit. & in febrium quoq; acceſſione rigor ille eueniens ſimili de cauſa venit. In ſenectute autem calor alimento deficiente emarceſcit. humor enim alimentum caloris eſt: ſenectus autem ſicca eſt. Ebrioſi verò, & ſi qui ita affecti ſunt alij, ſuo prorſus emarceſcente calore obtremiſcunt, ſed non modo eodem, quo ſenes: ſed tertio corrũpendi modo, vt propoſuimus. Quòd enim vino vtũtur nimio, calor aduẽtitius ſuperãs, aut extinguit, aut debilitat proprium calorem, quo valemus. Fit enim tum tremor, cum mouens quicquam rem nequit ſuperare, quam mouet. Vt cum lignum quis longum, craſſúmq; obtinere, firmaréq; nõ pollet, tremit extremum. quod ideo fit, quoniam aut ſuſcepta res maior eſt, aut minor, quæ mouet. Ergo tremor cum calor extinguitur, accidit. hic enim dum

integer, inuictúſque manet, cauſæ animantibus eſſe videtur, cur mouere ſe valeant. Indicium autem, ebrioſos ſenéſque ob frigiditatem affectos ſic eſſe, ꝙ tremor his fieri ſine vllo rigore ſolitus eſt.

26 Quam ob cauſam, qui leuiter à vino tenẽtur, magis peccãt, vel deliquant, quàm qui aut grauiter ſeſe ebriarint, aut ſobrij manent? An ꝙ ſobrius recte iudicat. Qui autem penitus vinolentus eſt, quòd ſenſibus interceptis onus ſuſtinere non poteſt, nihil diiudicat: atq; ita nõ peccat. At verò qui leuiter ſe ebriarit, iudicat quidem, quia non multum hauſerit: ſed quoniã à vino detentus aliquatenus eſt, poteſtatem recte iudicandi amiſit, peccet, neceſſe eſt. Quemadmodum quòd Satyrus Clazomenius propenſus admodum erat ad maledicendum, eius aures, cum accuſaretur, penitus obſtruxerunt, vt de re ageret, non in contumelias ſe prouolueret. Poſtea tamen cũ ceſſante iam aduerſario reſeraſſent, & pauca dicente adhuc, ille audiuiſſet, nequaquam cõtinere ſe potuit: ſed eueſtigio maledicta effundere incepit. quoniam ſentire iam poterat, recte autem iudicare non poterat.

27 Cur vini dulcis, quod ſuauius eſt, ebrioſum neminẽ eſſe arbitramur? An ꝙ vinum dulce nullum ſaporem obtinet proprium vini: ſed alienum penitus reddit. igitur dulcis rei, non vini auidus appellandus eſt, qui vini dulcis tenetur deſiderio,

28 Cur ebrioſi ſolis calore gaudere maxime ſoleant? An quoniam concoctionem deſiderant: atq; etiam ꝙ refrigerati admodum ſunt. ex quo attoniti, ſtupidíque mox fieri ſolent à potu.

29 Cur vinolentis multa interdum apparet quòd vnum eſt? An quia cõſpectus initia intrinſecus à vino mouentur: ſicut vel caput totum ſolicitari neceſſe eſt. At cum initia mouentur cõſpectus, idem ſeſe applicare non quit: ſed quaſi partem rei obiectæ vis vtraq; conſpiciendi attingit. Merito igitur res vna ſuſpicionem recipit geminationis. quod idem vel oculo ſubter oppreſſo poteſt euenire. Conſpectus enim mouetur initiũ, vt ei coire cum altero non amplius liceat: ſed hic motus extrinſecus eſt. Vini autem ille intrinſecus oritur, nec quicquam intereſt. idem enim ſequetur qualitercunq; aſpectum commoueris.

30 Cur vinolentorum lingua oberret? Vtrum quemadmodum corpus totum in vinolentia titubat, ita etiam lingua labens oberrat: nec reddere articulatim vocabula poteſt. An quoniam caro linguæ mollis, & inſtar ſpongiæ eſt, ampliatur madeſcens, atq; extollitur: itaq; ob molem retardior fit, exprimeréq; ſincere non valet. An ꝙ, vt in aqua ob abſentiã aëris loqui non poſſumus: ita neq; cum nimium in nos humorẽ indidimus. Igitur ꝙ vinolentorum lingua in nimio humore ſe voluit, idcirco exprimere ſincere non poteſt. an animus quoq; vinolẽtorum compatiens errat. At ſi animus ita affectus eſt, linguam etiam pariter affici conſentaneum eſt. inde enim omne loquendi initium ducitur. Quo fit, vt etiam

Universidad de Deusto
Biblioteca

sine vinolentia, vbi animus quenquam hausit affectum. lingua etiam sentiat, atq; compatiatur: vt in metuentibus patet.

31 Cur ebrij omnes, & qui mari operam dant, libenter solis tepori se dedunt? An ꝙ ebrij concoctionem desiderant. simúlq; euenit, vt partes corporis quædam refrigerẽtur. itaque stupidos, attonitósque post potum fieri nouimus. Maritimi autem illi, quoniã in humore semper suam degunt ætatem, calorem porrò desiderant.

32 Cur vinolenti concumbere nequeunt? An ꝙ partem corporis quãdam amplius, quàm reliquum corpus incalescere opus est. quod vinolentis contingere præ nimio calore non potest. Calor igitur, qui à motu naturæ interno præstatur, obtentu caloris ambientis extinguitur. An quòd partes corporis imas recalescere opus est. Vinum autem in sublime efferri aptum est. itaq; calorẽ, quemadmodum illic excitat, ita hinc auocat, atq; abducit. Post cibum quoq; libido veneris minime incitatur. Vnde prandere large, cœnare parce præcipiunt. Cibo enim concocto sursum, crudo deorsum fertur & humor & calor. Ortus autem seminis ex his est. & fatigatis idcirco per somnum profluit genitura, quòd labor corpus humidum, & calidum reddit. Quòd si excrementum ea in parte substiterit, euenit certe, vt per somnum erumpat. Hæc eadem causa est, cur in aduersis quibusdam valetudinibus id eueniat, atq; etiam metuenti, & morienti.

33 Cur iuuenes potius, q̃ seniores immingant. vbi vino sese ebriauere? An quoniam iuuenes humidi sunt, & calidi multum, idcirco excremẽtum humoris confluit in vesicam. exiguum enim à corpore eorum absumitur. quam ob rem id effundi necesse est. senioribus verò corpus pro sua siccitate humorem nimium attrahit, atq; imbibit. An quòd iuniorum natura ad somnum propensior, q̃ seniorum est. quocirca grauiter iuuenes consopitos vrinæ sæpe excitatio latet, vt hæc prius erumpat, q̃ illi surrexerint. Seniores autem latêre minime potest, quemadmodum nec externorum motuum quisq̃ minus ab his percipi, quàm ab adolescentibus solet. Constat autem, quod modo diximus. quandoquidem iuuenes ipsi tum maxime immingũt, cum arcte, & grauiter dormiunt.

34 Cur oleum ad arcẽdam vinolentiã valet, sorbitúmq; facultatem prę-stat potandi? An quòd vrinam ciere potest, vinóq; hausto iter regit.

TERTIAE PROBLEMATVM SECTIONIS FINIS.

EORVM QVAE AD REM VENEREAM PERTINENT, SECTIO QVARTA, CVIVS QVAESTIONES XXXII.

1 QVam ob causam, qui concumbit, & qui moritur, oculos attollit: qui autem dormit, submittit? An ꝙ de parte superiore calor exiens eódem oculos vertit, quo se deflexerit: per somnum autem deorsum se colligit. itaq; eódem conuertit. Clauduntur verò propterea oculi, quia humiditas deficit.

2 Cur ijs, qui rem veneream immodice agunt, oculi & clunes manifeste subsident, partes, quarum alteræ propè, alteræ procul à genitalibus absunt? Vtrum quòd in ipso etiam coitu partes hæ perspicue collaborant, cum rem studiosius ipsæ persequantur, & se cogant, nitantúrq; in semine emittendo. itaque quantum alimenti facile liquescere potest, id pressum extruditur. An quòd obcalfactæ præcipue contabescunt. Cõcubitus autem caloris agitur facultate, eáque maxime sentiunt calorem quæ in agendo cõmouentur. Oculi autem, partésq; sedi proximæ perspicue collaborant. haud enim fieri potest, vt semen profluat, nisi partes coagantur illæ, nisiq; oculi demittãtur. quippe cum partibus his coeuntibus, humor quasi manu ex vesica prematur, oculísq; coactis cerebrum sua dimittat. Oculos verò & locum his proximum vim ad procreationem maximam obtinere docent illinimenta, quæ mulieres tam steriles, quàm fœcundæ experiuntur: vtpote cum vis ad semen transmitti hinc debeat. Sunt autem & oculi, & renes omnium pingues, atq; obesi. Ergo quòd partes hæ rem veneream efficacius adiuuant, caloris participes sunt, cuius tabifica vi extenuantur, multúmque sui succi ad semen excerni patiuntur. Calor enim (si corpus vel pingue non est, vel si pingue quid est, sed non tamen laborat) æque liquefacere nequit: vt late in ventre patet. Renes tamen omnium maxime sentiũt, quia in vicino positi sunt. Et ipse quoq; seminis transitus, cum per ea loca perspicue agatur, extenuare proculdubio potest. Adimit enim, non addit per suam istam propinquitatem.

3 Quam ob rem & qui concũbunt, & spadones, qui re minime vtuntur venerea, in acumine oculorum offenduntur? An quòd alteris ob libidinem, alteris ob excisionem partes superiores plus iusto exiccantur. quod perspicuum in ijs est, quorum opus exquisitius administratur. aspectus autem tale est. humoribus verò deorsum ductis, superiora siccari necesse est. id igitur nimirum concubitu fieri patet. Spadonum autem crura intumescunt, & alui faciles sunt, vtpote cum deorsum se humoris copia seuocet.

4 Cur homo cum concumbere posse incipit, tunc pubescit: cæterorum

Universidad de Deusto
Biblioteca

autem animantium, quæ pilis teguntur, nullum tunc pubescere incipit? An q̄ per ætates mutari animantes in contrarium solent. Vox enim grauis de acuta efficitur, & nuda quæ antè fuerunt, hirta redduntur. Vnde etiam animantes à primo natali die hirsutas, enudari debere tunc, non densescere constat, cum semen habere incipiunt. sed ita euenit, quia quæ semen effundunt, sicciora fiunt, & laxiora: quibus de causis pilus oritur, quod inde sanè patet. pilus enim neque cicatricibus, neque pueris, neq; mulieribus exit: cum scilicet cicatrices spisso contextu, non raro inducãtur, pueri mulieresq; corpore humido sint, non sicco.

5 Cur nuditas pedum obesse in re venerea potest? An quoniam corpus, quod concubiturum sit, calidum intus, atque humidum esse debet. quale per somnum potius esse, quàm per vigiliam solet. ex quo etiam celeriter, ac sine corporis agitatione, semen dormientibus profluit. vigilantibus verò non sine labore prodit. Simul autem fit, vt & reliquum corpus tale existat: & pedes humidiores sint, atque calidiores. indicium, quòd cum dormimus, pedes obtepescere solent: vt qui vnà cum internis partibus ita afficiantur. At nuditas pedum econtrario agit. siccat enim, atq; refrigerat. Itaque siue impossibile, siue difficile sit, vt res agatur venerea, nisi pedibus calidis: eam tamen nuditatem in vsu concumbendi incommodam esse necesse est.

6 Cur omnium maxime animantium homo postq̄ concubuit, dissoluitur, & langueſcit? An quòd semen proportione sui corporis plurimum emittit.

7 Sed cur plurimum homo emittit? An quòd minus cibum is conficit: & omnium maxime animantium humidus natura, & calidus est. Quarũ rerum altera seminis copiam reddit, altera naturæ vim efficit ad semen creandum. semen etenim tale est, quandiu seruatur.

8 Quam ob causam cum ratio concumbendi calore cõtineatur, timor autẽ, & mors refrigerãdi vim habeant, pleriſque tamen, cum ab his ipsis tenentur affectibus, semen excurrit? An quòd cum loca quędam corporis refrigerantur, alia quædam intepescunt, cum & suum calorem habeant, & pulsum de locis refrigeratis illum ipsa suscipiant. Quam ob rem frigentibus quidem id euenit: verùm non quia frigent, sed quia calent. Constat hoc etiam ipso aspectu. partes enim superiores timẽtium sanguine priuantur: inferiores autem humescunt, & aluus soluitur, & vesica. Calor igitur cum se per timorem deorsum, per mortem sursum deuius agitat, madificare, & seminis excitare profluuium potest.

9 Cur neq; cõcumbere, neq; euomere, nec sternuere, neq; flatum emittere oportet, nisi res turgente corpore vrgeat? An quia cum non turgemus, similes terræ stirpibus sumus, quibus euulsis, aut alienũ conuellitur quippiam, aut aliquid absciſſum relinquitur. Quod autem cum extrudi debet, minutum remãserit, dolorem diutius id omne mouebit.

Et si quid alienum commotum sit, id cum sua sede priuetur, dolorem creabit. Quæ certe ijs vsu euenient, qui cum non turgent, aliquid faciũt ex ijs, quæ modo retulimus.

Cur ieiuni celerius concũbunt? An q̄ foramina corporis ieiuno inaniora, repleto autem plena habentur: itaque impediunt, ne humor seminis genitalis valeat permeare. quod latissime in vesica patet. hac etenim plena nunq̄ celeriter concumbere possumus.

Cur adolescentuli cum primo concumbere incipiunt, quibus cũ fuerint congressi, eas re peracta odio habeant? An quòd mutatio summa extiterit, sequentis tristitiæ memores, eam fugiunt tanquam sontem, ad quam sese applicauerunt.

Quare qui equitant assidue, libidinosiores euadunt? An caloris, agitationisq; causa, eodem afficiuntur modo, quo per coitum. Quocirca ætatis quoq; accessione membra genitalia contrectata, agitatáq; plenius augentur. quòd igitur semper eo vtuntur motu, qui equitãt, hinc fluẽtiore corpore, ptæparatóq; ad concumbendum euadunt.

Quare concumbendi facultatẽ dari per ætatem cum cœptum est, corpora male olent: prius autem ante pubem nõ ita olent nec viri, nec mulieres? An quoniam quæ incocta sunt, tum sapores habent deteriores. aut enim acidiores, aut salsiores, aut amariores: tum odores reddũt fœtidiores. Contrà quæ concocta, maturáque sunt, sapores aut dulces, aut minus amaros, & odores suauiores præstant, aut certe minus insuaues. Patet hoc in omnibus tam terræ stirpibus, quàm animantibus ipsis. Detractis autem quæ matura concoctáq; sunt, cætera cruda relinquuntur: vt & in cinere, portione dulci consumpta, puluis amarus relinquitur. Et sudor quoque salsus eadem de causa est. calor autor naturalis semen genitale concoquit: quod quanquam exiguum est, vim tamen obtinet maximam. quippe quod ex multo admodum tam exiguum constitutũ sit. quã ob rem vbi id secessit, resoluimur magna ex parte vehementius, atq; refrigeramur. itaque humores inconcoctiores redduntur patefactis meatibus propter seminis excursum. Quo fit, vt sudor ob cruditatem & salsior & fœtidior tunc sit, q̄ in puerili ætate. Quòd si cui forte talis natura sit, vt partem subsidentem sudoris fœtidam habeat, huic magis magisq; res innotescet: ac præsertim eisdem in locis, quibus, & cæteris maxime consistit: velut in alis.

Cur si ex nostro semine procreatum animal est, prolem id nostrã appellare solemus: sed si ex aliquo alio nostro, vel excremento, vel parte prodijt, nostrum id esse nunquam fatemur? multa enim semine putrescente proueniunt. Quid igitur causæ sit, vt si quales nos sumus tale fuerit, nostrum id sit: sin diuersum, id alienum sit. aut enim omnia nostra esse oportet, aut nulla. An primum quoniam quod ex semine nostro prodijt, id ex nostro est: quod secus, id ex alieno, scilicet quæ purgamẽ-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tis excrementíſq; enaſcuntur. Denique nihil ex omnibus quæ animanti tribuimus, gignere animantem poteſt, niſi ſemen genitale. Quod autem nocet, quódq; malum eſt, id ſuum nullius eſt: nec quod alienum eſt, id ſuum eſſe poteſt. Haud enim idem illa ſignificant ſuum eſſe, & alienum eſſe: vel diuerſum, vel malum. Excrementa autem & putredines, non noſtra, ſed diuerſa alienáq; ſunt à noſtra natura. nõ enim quæcũq; in corpore extiterunt, corporis hæc eſſe putandum. Nam & papulæ ſæpe erũpunt, quas tollimus atq; excidimus. omnino quæ præter naturam conſtiterint, hæc aliena omnia ſunt. multa autem præter naturam, vel rebus coniuncta naturalibus, prodeunt. Quòd ſi ex rebus noſtris ſolo ſemine natum animans ſit, recte quod ita prouenerit, prolem id eſſe noſtram tantũ putabimus: ex ſemine verò ipſo ſiquid extitit aliud, vt vermis, vbi vel foris putruit, vel corruptum in vterò eſt, vt quæ mõſtra appellamus, prolem id eſſe noſtram haudquaquam dicendum eſt. Cum enim corrupto creetur ſemine, nõ inſuper ex noſtro creatur, ſed alieno: quemadmodum quod excremẽtis cõſtiterit, vt quod ex ſtercore. Omnia verò huiuſcemodi ex corrupto creari ſemine hinc indicatur, quòd ex non corrupto creari tale natura ſtatuit: quale illud eſt, de quo ſemen genitale prodierit. exempli gratia, ſi de equo equus, ſi de homine homo, nec ſemen magnificimus ipſum, nec aliquid quod inter generandũ cõficiſolitum eſt. tunc enim humor, & corpulentia quædam, & caro conſiſtunt, quorum nihil nobile eſt. quoniam nondum naturam obtinent deſtinatam: ſed eatenus naturam attingunt, quatenus ita ſe habeant, vt ex illis tale creari poſſit, quale nos ſumus, modò ſeruentur. Corruptis autem nihil tale enaſci poteſt. Cauſa eſt hęc, cur nec alia ex re noſtri corporis, nec ex ſemine ipſo corrupto, aut imperfecto prolem noſtram oriri arbitremur.

15 Cur minus in aqua homines concumbere queunt? An q̃ res nulla in aqua liqueſcere poteſt, quæ ab igne liquefieri apta eſt, ceu plumbum, aut cera. Semen autem hominis igne planè liqueſcere videmus. haud enim prius fluere incipit, quàm per attritũ recaleat. piſces tamen ſine attritu coire fatendum eſt.

16 Qua de cauſa res omniũ ſuauiſſima cõcubitus eſt: & vtrũ neceſſitate impellantur ad concumbendum animantes, an rei cuiuſpiam gratia genus hoc libidinis datum eſt? An ſuauiſſime quidem concũbimus, quoniam aut toto ex corpore ſemen profluit, vt aliqui volunt: aut quia quãuis nõ toto ex corpore, tamẽ per eam partem ſe promit, in quam meatus omnes, venæq; omnes applicentur, & coëant. Cum igitur voluptas ſimilis in libidine, atq; in prurigine ſit, efficitur pariter, vt corpus geſtiat vniuerſum. Prurigo enim ſeceſſio humoris ſpirituoſi incluſi cõtra naturam eſt. & genituram verò ſeceſſionem humoris eiuſmodi eſſe ad rem naturalem conſtat. Suauis autem tum ex neceſſitate, tum rei cuiuſpiam

gratia concubitus eſt. Ex neceſſitate inquam, quòd via omnis pertinens ad rem naturalem ſuauis eſt, ſi modo à ſenſu percipi queat. Rei verò cuiuſpiam gratia eſt, vt ortus ſit animantium perpetuus. facit enim voluptas, vt animantes ad coitum ardentius excitentur.

17 Cur venus immodica morbis pituitæ nonnullis commoda eſt? An quoniam excrementi quidam exitus eſt, ita vt multum vacantis materiæ cum ſemine detrahi poſſit. pituitam autem excrementum eſſe nulli dubium eſt.

18 Cur res venerea ventrem refrigerat, & ſiccat? An refrigerat, quoniam calor in cõcumbendo excernitur. & ſiccare quidem coitus venereus poteſt: quippe cum euaporari, dum calor exit, neceſſe ſit. exit autem cum refrigeratur. Adde etiam q̃ feruor coëundi ſiccare nimirum poteſt.

19 Cur ſalaces hi ſunt, quibus pili palpebrarum defluunt? An ob id ipſum, quo etiam calui. ſunt enim hæc ambo partes rei eiuſdem. Quicunque autem ex pilis congenitis ætate iam prouecta non creſcunt, hi omnes decidunt libidinis vſu immoderato. Capillus enim, & ſupercilium, & cilium genere congeniti pili continentur, éxque his ſupercilia tantùm nonnullis ætate prouectis obdenſantur. Quod cur ita ſit, alibi rationem attulimus. Reliqua autẽ vtraq; genera eadem illa de cauſa deficiũt, quòd partes ſuperiores ſanguinis parum obtinentes libido refrigerat. Ita enim efficitur, vt locus hic alimentum concoquere non poſſit. cum autem pili alimento caruerint, defluant neceſſe eſt.

20 Quam ob cauſam qui mingendi deſiderio tenentur, cõcumbere nequeunt? An quòd meatus implentur. Quod autem plenum humoris eſt, id nullum præterea humorem poteſt ſuſcipere.

21 Cur gignendi facultas ijs tollitur, qui à varicibus tenentur, ſiue homo, ſiue aliquid ex cæterorum animantium numero eſt? An quòd varix flatu tranſlato fieri ſolet. quocirca in vitijs atræ bilis accommoda eſt. Fit autem concubitus quoque cum flatus excurſu. Quam ob rem ſi impetus ille agitur, cum varix exercet, ſemen non inſuper excitatur: ſed refrigeratur. Fit igitur inde vt penis tentigo emarceſcat.

22 Quare qui concumbunt, reſolui atque languere magna ex parte ſolent? An quòd ſemen omni ex parte corporis ſecretio eſt. itaque vt ędificij conſtructio, ſic corporis compactio quatitur, dum ſemen decedit: quaſi ſanguinis multũ, aut aliqua pars alia decedat. ita quod exit, peropportunũ eſt, & quod exiguum ex multo alimento conficiatur: quemadmodum amylum ex farina.

23 Cur ijs qui concumbunt, ſi deſiderio mingendi tenentur, penis intendi vehementius poteſt? An quòd foramina plena redduntur humoris, ſemen per anguſta ſe promens, molem efficit amplioré, atque extollit, penis etenim ad ipſos meatus eſt poſitus.

24 Quam ob cauſam tentigo, & amplificatio penis illa exiſtere poſſit?

Universidad de Deusto
Biblioteca

An duplex cauſa eſt, vna quòd pondus vrgens poſt teſtes facit, vt penis erigatur. teſtes enim vicem fulmenti vectorij capiunt. Altera quòd foramina ſpiritu admiſſo implentur, ita vt genitale membrũ intumeſcat, atq; ſe erigat. An humor auctus, tranſlatúſque facit, vt moles amplior redundet. penis tamen qui menſura inſigni adoleuerit, minus ſe patitur efferri. fit enim, vt ita pondus à fulmento vectis remotius maneat.

25 Qua de cauſa qui rem agunt veneream, aut qui ea ætate ſunt, quæ ſufficiat veneri, male olent, virúſq; hirci reddunt: pueri autem nõ ita olent? An ſpiritus puerorum, vt dictum iam eſt, humorem, ſudorémq; cõcoquere poteſt: virorum autem nequit.

26 Cur per eſtatem viri minus, mulieres magis concumbere valeant? quod Heſiodus quoq; poëta inquit,

Fœmineo venus eſt vſu magis effera ſexu.
Mitior illa viris, & ſæpe accita relanguet.

Vtrum quòd teſtes eo tempore magis dimittuntur, & flaccent, quàm per hiemem, cum qui concubiturus eſt, retrahat, ac ſuſcipiat illos neceſſe ſit. An quoniam naturæ calidæ præ nimio calore æſtiui temporis æſtuant, collabuntúrque: frigidæ verò refouentur, & vigent. Eſt autẽ vir calidus & ſiccus: mulier frigida humidáque. Ergo virorum tunc vires infirmantur: mulierũ corroborantur, & vigent per compenſationẽ qualitatis contrariæ.

27 Cur nonnulli rem veneream cum voluptate patiantur, & alij vel ipſi agere cupiant, alij pati tantummodo geſtiant? An quòd excremẽtis ſingulis locus determinatus à natura eſt, in quem inſtituto ſecerni naturali debeat: ſolicit atáq; natura ſpiritus excurrens tumorẽ admouet, excrementúmq; vnà extrudere ſolet. Verbi cauſa, vrinam in veſicam, cibũ conſumptum in aluum, lachrymam in oculos, mucorem in nares, ſanguinem in venas naturæ deduci placuit. His autem proxime genituram quoq; in teſtes, & penem deferri conſtitutum eſt. Quibus itaq; meatus habitu ſuo naturali priuantur, vel quia obcæcati ſunt qui ad penẽ tendant (quod ſpadonibus, híſq; ſimilibus euenit, vel etiam alijs de cauſis) his talis humor in ſedẽ cõfluit. quippe qui hac tranſmeare ſoleat: quod eius loci contractio in coëundo, & partium ſedi appoſitarum conſumptio indicant. Qui ſi admodum ſemine genitali abundant, excrementum illud large in eum locum ſe colligit. itaq; cũ excitata cupiditas eſt, attritum pars ea deſiderat, in quam confluit excrementum. Cupiditas autẽ excitari tũ à cibo, tũ ab imaginatione poteſt. Cum enim alterutra de cauſa libido cõmota eſt, ſpiritus eódẽ cõcurrit: & genus id excrementi cõfluit, quò ſecedere natũ eſt. & ſi tenue, ſpirituoſúmve eſt, cũ difflatum id fuerit, requieſcunt, quẽadmodũ pueris, & adoleſcẽtibus interdũ nullo ſecreto humore ceſſare tẽtigines poſſunt. Sed ſi craſſum, corpulẽtũq; eſt, niſi extruſo quieſcere nequeũt. quòd ſi neutrũ eorũ accidit, cupiũt quouſque alterutrum accidat. Quorum verò natura mollis, & fœminea eſt, ita ij conſtant, vt genitura vel nulla, vel minima conueniat, quo illorum ſecernitur, qui prædicti natura integra ſunt: ſed ſe in partem ſedis diuertat. quod propterea euenit, quia præter naturæ normam conſtiterunt. Cum enim mares crearentur, ita degenerarunt, vt partem virilem mancam, atq; oblæſam habere cogerẽtur. Læſio autem alia rem omnino corrumpit, alia peruertit, & vitiat. At genus illud corrumpens, vt in his ſit, fieri non poteſt. ita enim mulieres non viri crearentur. Ergo peruerti, citaríquẽ aliorſum, q̃ ſecernendum natura voluit, neceſſe eſt. Vnde fit vt inſatiabiles etiam ſint modo mulierum. humor enim ſollicitans ille exiguus eſt: nec quicquã ſe promere conatur, refrigeratúrq; celeriter. Quibus itaq; ſedem humor ex toto adiuit, ij pati tantummodo auent. quibus autem in vtrãq; partẽ ſeſe diſpertijt, ij & agere, & pati cõcupiũt, idq; amplius, quo tandem plenius fluxerit. Sed ſunt quibus vel ex conſuetudine affectus hic accidat. fit enim vt tam geſtiãt, quàm cum agunt, vt q̃; genituram nihilo minus ita emittere valeant. Ergo agere cupiunt, quibus hæc ipſa vſu euenerunt: & conſuetudo magis, veluti in naturam idcirco illis euadit, quibus non ante pubem, ſed in ea vitium patiendi inualuit. quoniam his recordatio rei, cum deſiderant, oritur. vnà autem cum recordatione geſtiens exultat voluptas. deſiderant autẽ perinde ac nati ad patiendũ. magna igitur parte, vel ob cõſuetudinẽ res exiſtit. Sed ſi accidat, vt idem & ſalax & mollis ſit, longe expeditius hæc omnia euenire poſſe putandum eſt.

28 Cur homines rem agere veneream cupientes, confiteri ſe cupere maxime pudet: bibendi, aut edendi, aut aliquid eiuſmodi faciendi deſiderio cum teneantur, confiteri non pudet? An quòd rerũ plurimarum cupiditates neceſſariæ ſunt, & nonnullæ niſi expleantur interimunt. Rei autem venereæ libido ſuperfluit, & abundantiæ index eſt.

29 Cur viri per hiemem, mulieres per æſtatem rei venereæ appetentiores ſunt? An quòd viris calidior natura, & ſiccior eſt: mulieribus autem humida, frigidáq;. quam ob rem illis humor & calor ſatis cupiditatem veneris hiberno tẽpore accendere queunt: quibus rebus ſemen oriri certũ eſt. Mulieribus autẽ & calor minor, & humor cõcretus propter caloris inopiam tunc eſt. At per æſtatẽ contrà mulieribus calor modicus: viris largior, quàm ſatis ſit. nimius enim vires frãgit, atque diſſoluit. Quapropter, pueri quoq; per ęſtatem tenuiores reddũtur. Incidit enim, vt ignis igni coniungatur.

30 Cur quibus natura calida eſt ſi modo robuſti, pleníq; ſint, niſi concũbant, ijs ſæpe bilis proſiſtit, & aluus amara ſecedit, & pituita ſalſa conficitur, & color corporis immutatur? An quòd ſemper cũ ſemine vnà excrementi aliquid exit. Vnde etiam nonnullorum excrementis abundãtium genitura lauamentum piſcium redolet. igitur excrementum quoq;

Universidad de Deusto
Biblioteca

illud concumbenti decedit. Itaq; nihil est, quod possit affligere. abstinẽti autem manet, & amarum, salsúmve redditur.

31 Cur libidinosi sunt, qui melancholici? An ꝙ flatu redundant. Semen autem, decessio flatus est. Ergo quibus id ipsum amplificatum, hos sæpe purgari appetere necesse est. sic enim efficitur, vt leuentur.

32 Cur aues, & pilosi homines libidine vehementer aguntur? Vtrum ꝙ multum humoris continent. An non ea ratio est. fœmina enim quæ humida est, pilis vacat: sed potius ꝙ genus illud vtrunq; naturæ multi humoris concoquens propter caloris copiã, est. Indicio pilus est, atq; penna. An ꝙ & multũ inest humoris, & id à calore superatur. Neque enim si multum non esset humoris, neque si non à calore vinceretur, pennæ auibus, pili hominibus possent vnquam oriri. semen autem vel loci, ac temporis portione, vel ratione creari plurimum potest: vt in aëre, vt in vere. nam eius natura, calida & humida est. Fit etiam ratione communi, vt aues, & claudi homines salaces nimirum sint. alimẽtum enim vtrisque deorsum quidem exiguum profluit propter vitium cruris. In sublime vero affatim effertur, atq; in semen conuertitur.

33 Cur homini cum concumbit, oculi potissimum infirmantur? An ꝙ humore deficiente id accidit. Argumentum verò frigidam esse genituram, quòd humida nunquam redditur, nisi calefiat: nec vllam desiderat liquefactionem. quandoquidem per vniuersum corpus expassa est. quemadmodum sanguis.

QVARTAE PROBLEMATVM SECTIONIS FINIS.

EORVM QVAE AD LABOREM PERTINENT, SECTIO QVINTA: CVIVS QVAESTIONES XXXVIII.

1 VTr ambulationes prolixæ quidem per plana, laboriosiores sunt, quàm per incompta: breues autem leuiores? An ꝙ membra tum à multo, tum à vehemente motu fatigantur. est autem vehemens, qui passim per loca inæqualia agitur: multus verò qui continens vnúsque est. Locis igitur inæqualibus tametsi longa motio acta est, tamen requiem mutatio præstat, facítque, vt longa non sit, ne ipsorum quidem equorum, propter mutationem. Planis autem habitus similitudo & paritas nihil interpellat, nec membris vllam præstat quietẽ: sed efficit, vt mouendi ratio continuetur. At verò si breuis sit, nimietas quidẽ motus nulla in planis fatigabit. accliuibus autẽ, quoniam immutatio vehemẽs & contraria, corpus modo sursum, modo deorsum vexat, fatigetur necesse est. Talis verò motus, vt dictum est, qui per ardua agitur: contrarius, qui per plana.

2 Quam ob causam qui animo deficiunt, & qui præ nimio exercitandi labore dissoluuntur, mole corporis contractiore existunt vocémque reddere acutiorem putantur? An quia voces minores mittuntur, ideo acutiores esse videntur. Argumentum, ꝙ qui clamantes à longe imitantur, acute proferunt. Moles autem corporum minores idcirco redduntur, quòd sanguis se à summis corporis partibus seuocat ad imas.

3 Cur venter tantummodo extenuatur eorum, qui se exercitationi dederunt? An quoniam venter pingue amplectitur plurimum.

4 Cur pingue eorum absumitur, qui se laboribus dedunt: caro autem nullatenus emaceratur? An quoniam pingue concalfactum liquescit. quod carni non euenit. Motio autem concalfacit.

5 Cur venter opimus admodum esse solet? Vtrum quòd cibo propinquus est. Dúmque cætera membra ex ventre hauriunt, venter ipse sibi sæpius ingerit. An quoniam minime venter laborat. flexibus enim hic nullis contorquetur.

6 Cur melius fatigationes tum cessant, cum quis ex aqua oleo permista se perfricuit? An quoniam oleum magis subire cum aqua potest, quàm si per seipsum est. ducitur enim suapte natura, vt innatet, & fluitet. vbi autem subijt, corpus subinde amplius emollitur. An quia oleum natura calidum est: calidum autem quodq; & siccat & indurat. at membris fatigatis siccitas & durities incommodæ omnino sunt. mistum igitur aquæ eo plus iuuat, quo minus siccat.

7 Cur lassis corporibus euomendum præcipitur, cum tamen vomitus sit laboriosus? An quòd lassitudo collisis ossibus, aut pressatis, aut fatigatis consequi soleat. quos quidem affectus patiuntur extrinsecus aut intrinsecus, idque bifariam. aut enim cum copia carnis vires exuperauit ossium: aut cum frequens corpus se cætero corpori miscuit, quo locum sibi obtinere apte non possit: quale genus excrementorum est. Pondera enim quæcunq; extrinsecus corpori applicẽtur, laboriosiora sunt, quàm ipsa corporis membra, etiam si pondere leuiora illis esse contigerit. Argumentum, quòd qui plus æquo vel ederint, vel biberint, hi minus quãuis laborarint, quàm ieiuni, grauius tamen fatigantur. quoniam cibus locum suum non obtinet, vtpote qui adhuc maneat crudus. Cum autem fatigatio maceret, atque colliquefaciat, colliquamentum autem nõ nisi excrementum sit, hoc est quod lassitudinem mouet, dum temere vagatur, occursátque ossibus, & neruis, & intimis carnis, quæ rara, soluta, patefactáque substant. vomitus igitur cum id extrudat, quod fatigationem inducit, merito hominem recreat, liberátque à lassitudine. cor pus enim quale principio fuerit, tale restituit. Elaxat autem vomitus non nimij motus ratione: sed si ita fuerit, vt non plene agatur. copia enim ciborum, quæ in ventriculo remanserit, & excrementa quæ his incidant cibis, faciũt vt lassitudo vomitum consequatur. quemadmodum

Universidad de Deusto
Biblioteca

in corporibus nimium impletis dictum iam est. Quòd si nec illis causam lassescendi labor inferat, sed cum ita sese haberent laborarint: nec ijs, qui non totum cibum eiecerint, vomitus causa foret lassescendi. nam si hoc esset, haud erat quòd non omnibus euomentibus lassitudo incideret. nunc verò multi pòst vbi euomuerunt, alacriores certe redduntur.

8 Cur laboriosius brachio est inanem iactasse manum, quàm cum lapide? An quòd inani iactura brachium quasi conuellitur vehementius. nulla enim in re nititur: quemadmodum cum mittit, missili obdito fulcire se potest. Huic proxime saltans quoque ponduſculis susceptis innititur. Et qui currit, manus obquatiens se sustentat. Quam ob rem ille plus prosilit halteres tenens, quàm non tenens. hic velocius currit manus obquatiens, q̄ non obquatiens.

9 Quam ob causam cursus velox tam in hominū genere, quàm in cæterorum animantium facit, vt capita à morbo tententur? quanq̄ cursus vnusquisque detrahere ad ima genus omne excrementorum putatur, vt ambulatio. quapropter crura eorum implentur, qui nimium ambulant: quoniam de parte superiore ad imam labitur, & alimentum omne, & excrementum. An motus quidem vbique agere idem potest. Verùm motus velox cum vires intendit & spiritum retinet, caput concalfacit: eiúsque venas nimirum inflat, & attrahētes reddit facultatis externæ, vt frigoris, vt caloris. adde quæ in pectore continentur. Nam ea quoque attrahi, resorberiq; inde credendum est. Quibus remissis, locum ægrotare illum necesse est.

10 Cur locis æqualibus, quàm inæqualibus magis fatigatur: ocyus autē iter æquale quàm inæquale conficitur? An minus laboris tunc est, cum motus non semper eodem habitu agitur. quod in gressu æquali potius fit. ocyus enim ingredimur, vbi minus contra naturam mouemur. ergo per locum æqualem parce, atque frequenter, & ponitur, & attollitur: per inæqualem autem contrà. atqui ratio attollendi contra naturam est. Vi nanq; omnem attollendi vsum exequimur. quod autem per singulos gradus paulum redditur, id multum per multos demum exultat.

11 Cur in planis laboriosius accubamus q̄ in cōcauis? An eadē ratio est, cur etiam in cōuexis laboriosius, q̄ planis. Cū enim pondus corporis se eundem in locū in sedēdo, accubādóve colligit: facit per afflictationem, vt laboretur. Incuruum igitur, q̄ rectum, ídque quàm concauum magis tale se exhibet. nostrum etenim corpus in orbē se colligit potius, quàm dirigat in processum. Quæ autem eiusmodi sunt, hæc per plura attinguntur à concauis, quàm à planis. his eisdem de causis etiam fit, vt quæ cedunt, minus, quàm dura & renitentia fatigent, & in accubando & in sedendo.

12 Cur breues deambulationes fatigationem mouere amplius soleant? An quia euariant incomptæq; sunt. faciunt enim vt sæpe subsistatur. de

cōtrario autē in cōtrariū frequēter mutari laboriosum est. Neutri nanq; assuescere sinit. quæ quidem assuescēdi ratio vacat fatigatione. vtriq; autem simul vt assuescas, fieri non potest.

Cur qui equo vehuntur, quo longius equus decurrerit, eo magis emittere lachrymas solent? Vtrum quoniam aër, qui se obiectat, subinde eo frigidior est, quo minus tēporis corpus attigerit. quod ijs etiam euenit, qui cursum nudo corpore agunt. frigus autem mouere lachrymam potest. An contrá. Res enim calida lachrymam ciet, vélut sol. Motus autem nimirum calorem efficere potest. An propter ictum illatum ab aëre illud accidit. Quomodo enim venti aduersi oculos perturbant, sic aër occursans eo magis ferire potest, quo equus velocius agitatur. 13

Cur cætera membra cum perfricantur, pleniora euadant: venter autem soleat extenuari? An perfrictione protinus vehementiore extenuatur, cum is etiam impleri soleat illa fricādi ratione, quam paulatim amplificando admouemus. sed non æque proficit, atque caro. qua de re quæritur. Quippe cum omnino in exercitando, laborandóq; vēter prę-cipue extenuetur. Ratio igitur, quòd opima quæque concalfacta liquescunt, & ea magis, quæ intensa suapte natura sunt: venter autem cuteus est, cutis verò sua natura tensionem habet. sed enim quòd vēter celerrime opimatur, ideo & pingue aliquid semper obtinet, nisi morbo laboret. cuius rei causam dixerim, quòd cibo ex vicino positus est. Cum igitur omnino pingue res propria naturæ non sit, sed aduentitium: nec ita necessarium, vt caro adhæreat, ideo & exercitandi, & perfricandi agitatio ventrem concalfaciens liquefacit, & macerat, alimentúmque, quod inde redundet, membris cæteris dispertit. quam ob rem sedile ventrem opimat, reliquum corpus extenuat. Motiones verò, perfrictionésque ventrem extenuant: reliquum corpus implent, & augent. 14 15

Cur peracto longo itinere aut cursu, si quis super summos constiterit digitos, calces pedum concutiuntur, proníque deorsum labuntur? An propter continuatum, vehementémque motum concitati nerui nōdum requiescunt. Fit enim sæpe, vt animus euincere corpus totum possit: membra autem singula inhibere non possit, vbi se quendam in modum commouere. non enim cor, non penem excitum residere animus cogere potest. Ratio autem rei, quam quærimus est, quòd multum spiritus circa neruos deuritur, quod non, simulac substiteris, refrigescere potest. Is igitur spiritus concutiens veluti subtrahendo suo motu deducit: facítq; vt pars remotissima minime contineatur. Itaq; calces tremiscunt, quemadmodum imum labrum hominis irati. 15

Qua de causa qui non concitate admodum currūt, numerosè respirant? Vtrum quòd numerus omnis mensuram certo recipit motu. talis autē motus est, qui per æquas agitur portiones, quēadmodū agunt, qui 16

Universidad de Deusto
Biblioteca

currunt leuiter, ergo ſimulatque agere curſum inceperint, reſpirant ita, vt cũ ſpiratio per compares vices propter parem metiendi motum redatur, numerum ſiue modulationẽ poſſit continuare. An quòd omnis ſpirandi ratio compari viciſſitudine confici ſoleat, modo quis non retineat: ſed tenore trahendi à natura determinato vtatur. igitur cum ſedemus, aut ambulamus, ꝙ motus corporis mediocris eſt, numerus palàm non fieri poteſt. Cum item curſum concitate agimus, ꝙ ſenſus conſequi motum nequeat, numerum percipere reſpirandi haudquaq̃ valemus. At cum mediocriter noſipſi concitemus, motus ipſe mediocris modum reſpirandi ſenſibilẽ præſtans, explicare numerum poteſt.

17 Quare inter currendum aër in flatum conuerti nobis videatur? Vtrũ quoniam dum per curſum agitamus, aërem corporibus noſtris continentem excitamus. quod non niſi flatum mouere profecto eſt. Quocirca nõ ſolùm videtur: ſed etiam * vero in flatum aër conuertitur. An quòd in currẽdo aërem impetu noſtro violemus, quo facto ſenſu aëris per motum magis afficiamur. Ergo recte in flatum aër ſe conuertere videatur. Hoc enim ratione impetus poteſt euenire.

κατὰ ἀλήθ. ꝙ, reuera.

18 Quam ob rem currentes potius cadimus, quàm ambulantes? An ꝙ magis, quàm moueamur, attollimus. hoc enim inter curſum, & ambulationem intereſt.

19 Cur aſcendentes genibus, deſcendentes femoribus elaboramus? An quoniã dum aſcendimus, corpus ſurſum iactamus, diſtenſionémq; corporis, genuúmq; mouemus. ex quo genibus laborandũ eſt. procliuis autem locis eò femoribus laboratur, quòd ijs ipſi enixi crura ſubmouemus. Ad hæc, omne quod præter naturã fit, laborẽ dolorémq; mouet. eſt autem ſecundum naturam, genibus, vt antè flectantur: femoribus autem, vt retro. At locis accliuis genua retro flectuntur. nam inniti firmarique volumus: procliuis autem femora antè coguntur. corpus enim ſe pronum, propenſúmq; ita defert.

20 Cur in itinere, media femoris parte potiſſimum fatigari ſolemus? An quòd longi cuiuſque, atq; continui pars potiſſimum media laborat, cũ ſcilicet ſtabilitũ fixúmq; manet. quam ob rem hæc præcipue rumpitur. femur autem tale eſt. ergo partem potiſſimum mediam eius fatigare merito ſolemus.

21 Quam ob cauſam qui humida conſtant natura, facile à labore æſtúque ſtrangulantur? An quòd humor concalfactus tranſit in aëra, itaque acrius vrit. ergo cum ob nimietatem facultas ſubmouendi non datur, refrigeratio nulla ſubſequitur: atque ita celeriter homo calore inſito, & aduentitio exardeſcit. Quapropter ſudor, ſpiritúſque ſeceſſio eos iuuant, qui ſe exercent, qui denique laboribus ſe dederunt. Cum enim humor diſcernitur, atque extenuatur, ſpiritum inde enaſci neceſſarium eſt.

Quare corpora, quę modice conſtant, temperatáq; ſunt, in morbum ſæpius incidunt, & facilius curantur? An vtrunque eadem de cauſa euenit. eſt enim æquabile, quod modicum eſt. quod autem æquabile, id cõpatibilius eſt. Quã ob rem ſi qua eius pars laborauit, protinus totum col laborat. immodicũ autem contrà, vtpote quòd ſeiunctius ſit, partium ſuarum vitia minus haurit, minúſque conſentiens eſt. Ergo ſæpius id in morbum hac de cauſa incidit, facilius autem curatur. quoniam malum partium cõmune omniũ eſt. eo nanq; debilius redditur, quo ſe in plura digeſſerit. itaque curabilius eſt. immodicum verò illud, vt quod rem cõmunem cum partibus non habeat, minus quidem ægrotat: ſed difficilius curatur. quoniam malum vehementius vrget.

22 τὰ σύμμετρα, quæ modice conſtant.

Cur æqualibus, q̃ inæqualibus locis magis fatigari ſolemus? ocyus autem iter æquale, quàm inæquale expedimus? An quòd minus laboris tum eſt, cum nõ aſſidue habitu eodem mouemur: quẽadmodũ in greſſu æquabili potius agitur. ocyus verò ingredimur, vbi minus pari tempore attollimus. Ergo per locum æqualem vſus attollendi exiguus eſt, atq; frequens: per inæqualem autem, econtrario. Quod verò per ſingulos gradus paulùm redditur, multum id per multos demum exultat.

23

Cur femora in deſcendendo, tibiæ in aſcendendo laborant? An labor in aſcendendo eſt, qua corpus attollitur. Fit enim, vt totum corpus nobis oneri ſit. Itaq; cui totum incumbit, & quo totum attollitur, id præcipue premitur, atque laborat. hoc autem tibia eſt. Poſtremam enim hæc longitudinem tenet: nec modo pedis latitudinem aliquam ſortitur. Vnde fit, vt hoc minus ſe valeat ſtabilire. itaque vt humeris, ita tibijs põdus ſuſtinemus. laborémque ob eam rem, quo humerus maxime affici ſolet, tibia quoq; patiatur, neceſſe eſt. At in deſcendẽdo, quoniã corpus deorſum ſe defert, propellítq; contra naturã, hinc labor & vexandi ratio prouenit. Itaq; laborem huic præcipue admouet, cui incumbit, quódq; vexat. Atqui tibia manet, thorax ponderi eſt. femur ſuſtinet, atq; vacillat, eo quòd & porrectum in longitudinem eſt, & ſuperne verſatur, quà ſcilicet thorax procumbit.

24

Cur iter longius tum eſſe videtur, cum ignari quantum ſit, ambulamus: quàm cum gnari, ſi modo res cæteræ pares adſint? An quòd noſſe quantum ſit, non niſi noſſe eius numerum eſt, rémq; nõ determinatam * pluris quàm determinatam eſſe perſpectũ eſt. ergo quẽadmodũ ſi noſti quantum ſit, finitum id eſſe neceſſe eſt: ſic etiam ſi ignoras, quaſi reciprocetur, animus cauillatus oberrat, infinitúmq; id eſſe videtur quod finitum eſt. Quam ob rem ſi quantum quodlibet determinatũ non eſſe putetur, velut infinitũ id eſſe videbitur, eo quòd aptum eſt, vt ſit determinatum. At ſi determinatũ non ſit, infinitum eſt. Ergo id quoq; infinitum quodammodo videri neceſſe eſt, quod determinatum eſſe nequaquam videtur.

25

πλεῖον

Universidad de Deusto
Biblioteca

26 Cur femora magis, quàm tibię fatigantur? Vtrum ꝙ propè abſunt ab ea parte, quæ excrementum continet. itaque vbi ea pars agitata nimiũ recaluerit, femora expeditius ac plenius attrahere poſſunt, quàm tibiæ. An quòd femora continentiore conſtant natura. laboratur enim præcipue propter continui diſtractionem. quippe cum etſi nullo excremento ſubſtante feſſi ſumus, tamen femoribus, ac lumbis acrius laboramus.

Bubones. An quo modo * inguina per ictũ oriri nouimus, propter venarũ & neruorum ſocietatem: ita etiam laſſitudo potius in femur incumbit. quod quidẽ ab initio propius abeſt. An ꝙ femur eadem habitus ratione fungitur ſuo munere magis, quàm tibia. quæ quidem res laborioſior eſt. An quòd femora carnis copiam ſuſtinent. Itaqua res affatim in his ineſt, quam naturæ rationi tribuimus.

27 Quã ob cauſam tubercula, & vlcera nonnullis ex labore proueniũt? An corpore impuro motus concalfaciens excrementa alia etiam cum ſudore vaporatim deſtringit, quæ craſſa & humore prauo, hoc eſt acuto, aut amaro, aut ſalſo contenta ſecerni penitus ſuam ob concretionẽ non queũt. Itaque per carnem intumeſcunt, atq; exulcerantur propter amari humoris violentiam.

28 Cur non protinus ab exercitatione, aut à medicamento epoto cibus aſſumi debeat? An quòd adhuc corpus purgatur, necdum à labore quieſcit, excrementáq; excita redundant.

29 Quam ob rem currere, quàm ambulare difficilius eſt? An quod plus oneris fert, qui currit. is enim elatus, ac pendens, onus ſuper ſe totum ſuſtinet. at qui ambulat parte inſiſtente viciſſim ſuſtentatur, quaſi parieti admotus requieſcat.

30 Cur nõ protinus ab exercitatione eſurire incipimus? Vtrum propter colliquefactionis reſidua, dũ penitus cõcoquatur. An propter ſpiritum, quem labor ex humore ſubdito mouet. An propter ſitim, quam laboris calor inducit. Hæc enim accidunt omnia.

31 Cur genitura in ſomnis ijs profluere ſolet, qui aut labore laſſeſcunt, aut tabe conſumuntur? An quòd omnino ita incontinentes ſunt qui natura calida & humida conſtãt. ſemen enim tale natura eſt. quod autẽ tale eſt, ex ijs, qui tali habitu ſunt potiſſimum profluit, cum calor ſomni acceſſit. quippe cum corpora tãtiſper exiguum momentũ deſiderent, ídq; intrinſecus non extrinſecus. laſſi autem, & tabeſcentes ita affecti ſunt. redundant enim, & elaſſati colliquamentis calidis propter fatigationem, & motum: & tabefacti propter deſtillationem, & calorem, quem inflammatio mouet.

32 Quã ob cauſam crus ſuum ſiniſtrum diutius perfricare cuiq; difficilius eſt, quàm dextrum? An ꝙ parte dextra laborare valemus: rebus autem præter naturam proficiſcentibus annumerãda cruris ſiniſtri frictio eſt. fit enim dextra tranſuerſa in partem obiectam. Quæ autem præter

naturam fiunt, hæc factu ſunt difficilia. ſiniſtra verò manu partem perfricando dextram, nil tale percipimus: quoniam hæc neutram in partẽ apta, potẽnſque eſt.

Cur breues deambulationes laborioſiores ſunt? An ꝙ crebro ſubſiſtimus: neque æquabili inceſſu mouemur cum flectimus. quod certe laborioſum eſt. 33

Cur in ſole cũ ſtamus, amplius recaleſcimus, quàm cum mouemur: cum tamen motus omnis vim calfactoriam habeat? An non omne mouendi genus calfacit: ſed eſt etiam quod refrigeret. Quod etiam in ollis feruentibus patet, quoties eas afflamus, aut verſamus. An quia cum flamus, calor permanet. is autem cũ permanet, amplius calfacit, quàm cum mouetur. Corpus etenim noſtrum vaporem de ſe quendam mittit aſſidue tepidum, qui proximum aërem tepefacit, quemadmodũ titio. Cũ igitur quieſcimus, aër nos circunfundens, calidus ob prædictam cauſam redditur. At cum mouemur, flatus excitatur, qui refrigerare nos poteſt. flatus enim quiſque frigidus eſt. 34

Quam ob cauſam qui equo currunt, quo contentius curſum arripit equus, eo magis lachrymas mittunt. & qui pedibus, eo magis, quo intenderint vehementius? Vtrũ quoniam aër occurſans frigidus eſt. frigus enim lachrymas mouet. quippe quod cõtrahendo, condenſandóq; carnem, humorem exprimat. An potius contrà, calor enim ſudorem elicit. lachryma autem, ſudor quidã eſt. quapropter à concalfactione vtrunq; mouetur, & ſudor & lachryma: ſalſáq; pariter ambo ſentiũtur. calorẽ autem efficere motus poteſt. An propter aëris ictum. Quomodo enim flatus aduerſi oculos perturbant, ita etiam aër, qui ſe obiectat. quo igitur quis contentius equũ agitat, aut ipſe currit: eo magis ictu quodam molli obuerberat, & ferit. quo fit, vt ſe lachrymæ promant, ſcilicet meatibus oculorum relaxatis appulſu eiuſmodi. Omnis etenim ictus vim aut ſecandi habet, aut collidendi, & contundendi. 35

Quam ob rem qui curſum concitate agunt, conuulſis maxime corpiantur, vbi quis inter currendum eis ſubſtiterit? An ꝙ ea potiſſimum diuelluntur, quæ in partem contrariam vehementer trahimus, atque mouemus. Cũ igitur homini currenti vehementérq; membra vltrà propellenti, quis obuiam factus obſtiterit, accidit, vt in partem retorqueantur contrariam, quæ adhuc antè pertendunt, atque proripiunt. Itaque diuulſio eo vehementior incidit, quo curſus contentius agitur. 36

Cur ambulationes minus laborioſæ ſunt quæ inæquales, quàm quæ rectæ aguntur? An quòd delatio erecta ſecundũ naturam corporis vniuerſi eſt. Ideo ambulationes, quas loca æquabilia præſtant, laborioſiores, quàm inæquabiles ſunt. quòd in eaſdem partes laborem admouent, quod inæquales illæ non faciunt, diſpertiunt enim magis in omnes corporis partes. Calidis verò temporibus arctæ ambulationes plus valent, 37

Universidad de Deusto
Biblioteca

quàm frigidis. quippe quæ partibus externis laboris plus afferant: & quidem ſudorem ob eam rem euocando extenuent. Frigidis contrà, carnem reddũt conſtantiorem: & ſtomachum excitant, ciborúmq; faciunt auidiorem. Partibus enim internis calorem augent: membriſque ad frigoris appulſum torpentibus locum intimũ calore amplificato efficacius purgant. Carnem verò ſolidiorem efficiunt, vt quæ per eam vniuerſam nequeant ſuperare. Accliues etiã ambulationes laborioſiores ſunt, quàm decliues, magiſq; extenuant. Faciũt enim accliues, vt lumbi potiſſimum laborent, decliues vt femora. Pondus enim totum femoribus incumbẽs grauiſſime premit. quod idem cum præter naturam ſurſum efferri à calore cogatur, maiorem in modum calfacit. Itaque efficitur, vt arduum ambulandi genus ſudores moueat, ſpiritũ ſuſpendendo extenuet, lumbis dolorem infligat. crura enim magna cum difficultate ſe in ſublime recipiunt, lumbos inflectunt, frangunt, euellunt. quibus de cauſis labor præcipuus ſequatur, neceſſe eſt. Locis autem duris, ac renitentibus habitæ ambulationes muſculos, & neruos crurium effatigant. quippe quæ contentiones tam neruis, quàm muſculis moueant, cum enixu agantur violento. Mollibus verò, & cedentibus locis facta ambulatione articuli potiſſimum ſentiunt. Flexus enim articulorum percrebreſcit, cum ſolũ ſuccumbat, dilabatur, & cedat. eadem autem quæſtio eſt.

38 Cur locis arduis difficilius ambulemus? An quoniam omnis ingreſſus attollentia & poſitione conficitur. attollere igitur præter naturam eſt. ponere ſecundum naturam. proponere medium tenet. in ambulando autem locis arduis, multum ſortis illius auerſæ à natura proculdubio eſt.

39 Quare qui curſum ex equo arripiunt, minus decidunt? An quòd magis cauent, * quàm timent.

quia

QVINTAE PROBLEMATVM SECTIONIS FINIS.

EORVM QVAE AD SESSIONEM, ACCVBITVM, ET HABITVM CORPORIS PERTINENT, SECTIO SEXTA, CVIVS QVAESTIONES VII.

1 VTr ſedile alios impleat, alios extenuet? Vtrum habitus corporum diſtent inter ſe, vt alij calidi, alij frigidi ſint. Ergo ſi ita eſt, calidi implentur. cibum enim corpus vi ſui caloris exuperat. frigidi autem, quòd aduẽtitium calorem deſiderant, quem ex mouendi ratione potiſſimum corpus acquirit, concoquere nequeũt, dum quieſcunt. An quòd alij excrementis redundant, & ob eam rem motum qui ea conſumat deſiderant, alij non.

Cur partes corporis diſtendendæ ſint? quod, qui ſe exercitant, facere conſueuerunt. An q̃ meatus ſpiritu ſuo perpurgari oporteat. 2

Cur inflexo corpore cubare melius eſt? quod etiam medici plerique præcipiũt. An quòd venter cum recaleſcit, concoquere celerius poteſt. Sic autem fit vt recaleat. Ad hæc, locum flatibus dare, in quem incumbant, & innitantur oportet. ita enim minime infeſtabunt. hinc enim & varices, & cæteri abſceſſus iuuant, quòd ventriculos continent, in quibus flatum recipere queunt. Ergo corpore extento cauerna nulla eiuſmodi adigi poteſt (locum etenim omnem viſcera occupãt) inflexo autem ſingula laxantur, & ſinuantur. 3

Cur vertigo ſurgẽti potius accidat, quàm ſedenti? An quoniam quieſcẽti humor vniuerſus vnum in membrum ſe colligit. ex quo cruda etiã oua nequeunt circumuerti, ſed protinus decidũt. mouenti autẽ humor ſe æque expandit. Surgimus igitur à quiete, qua ita affecti ſumus. ſedemus verò à motu, quo humor æquabili modo quáq; verſus ſe porrigit. 4

Quam ob cauſam cum parte corporis dextra cubamus, ſomnus magis accedit? Vtrum, quòd vigilantes contrà, quàm dormientes habemus. ergo cum vigilando parte accubemus ſiniſtra, contrarium ſequetur in dormiendi initio, cum id contrarium ſit. An quòd ſomnus priuatio motionis eſt. partes igitur, quarum mouere intereſt, quieſcant oportet. dextrarum autem partium mouere intereſt. Cum autem ita accubamus, velut initium quoddam reſurgendi detentum, obligatúmq; habemus. 5

Cur torpeamus, & cur manus potiſſimum, & pedes? An quòd torpor refrigeratio eſt. Fit enim propter ſanguinis priuationẽ, tranſlationémq;. Manus autem, & pedes, omnium maxime partium carnis inopes, nerui vberes ſunt, ſed præcipue pedes. itaq; ad refrigerationem celerem ſua natura nimirum habiles redduntur. 6

Cur libenter in latus accubamus ſiniſtrum, in dextrum autem potius dormimus? Vtrum quoniam conuerſi ad lucem, minus dormire poſſumus. ſomnus enim in tenebris ocyus obrepit. An q̃ dum in latus accubamus ſiniſtrum, vigilare magna ex parte conſueuimus: & operum functio ſic nobis expeditior eſt. itaque ad contrarium opus contrarius habitus, ſiue ſitus requiritur. inuitatur autem quiſq; magis ad opus fungendum habitus ſui ratione. 7

SEXTAE PROBLEMATVM SECTIONIS FINIS.

EORVM QVAE AD CONSENSVM NATVRAE ANIMANTIVM PERTINENT, SECTIO SEPTIMA: CVIVS QVAESTIONES V.

1 QVrà morbis nonnullis ægrotant, qui appropinquarint: à sanitate nemo sanari potest? An quoniã morbus motio est: sanitas autẽ quies. ergo ille mouere potest, hæc non potest. An quòd alterum non voluntarie, alterum voluntarie accidit. res autem non voluntariæ à voluntarijs, consultísq; plurimum differunt.

2 Cur oscitanti sæpe in oscitãdo respondemus, & cum mingentẽ quẽpiam videmus, ad mingendum mouemur? quod iumentis præcipue accidit. An propter memoriã. mouemur enim ea ipsa parte, quoties meminerimus. hominibus tamen, quia sensu præditi sunt faciliori, statim vbi viderunt, euenit vt moueantur, reminiscantúrq;. iumentis autem vidisse nõ satis est, sed alio quoq; sensu opus est. Quã ob rem addito etiã olfactu mouentur: quoniam sensus hic in brutis mobilior est. Vnde fit vt eodem in loco sequentia mingãt omnia, quo primũ eminxerit. Tum enim præcipue mouentur, cum olfaciunt. olfaciunt autem postea quàm appropinquarunt.

3 Quam ob rem cum secari quempiam, aut vri, aut torqueri, aut aliqua re tetra affici videmus, animo vicem eius doleamus? An q̃ omnium communis natura humana est. ignoscimus ergo, cum tale quidpiam inspeximus propter naturæ consortionem, & familiaritatem. An quomodo nares, & aures delibationes quasdam rerum obductarum pro sua facultate concipiunt: sic etiam aspectus afficitur & à re delectabili, & à trísti.

4 Cur à tabe, & lippitudine, & scabie capiuntur, qui appropinquarint: ab aqua autẽ intercute, aut febre, aut stupore attonito, aut aliquo ex numero cæterorum malorum capi nequeunt? An à lippitudine, quoniam oculus pars nostri corporis mobilissima est, cæterarũ maxime omniũ rei sibi obiectæ similis reddi potest. quippe qui facile moueatur ab eo, quod moueat. itaq; fit, vt cum perturbatum obspicit oculum, facile ipse etiam perturbetur. Tabis autem contagio ideo fit, quoniam spiritũ vitiat, graué mq; reddit. celerrime autem omnes morbis arripiuntur ijs, qui spiritu corrupto proueniunt. quale est omne pestilens genus. qui autem appropinquarit, talem profecto spiritum trahit, qualem æger ille reddiderit. Aegrotat igitur, quia morbiferum est quod spiritu trahitur. ab vno autem morbũ excipit, quoniã vnus ille sic spirat, cæteri secus. eundẽ verò, quia quo ægrotarit, hoc non aliter spirat, quàm fuerit affectus. Sed scabies magis, q̃ lepra, cæteráq; vitia generis eiusdẽ afficere potest: quoniã per summa corporis errat, & humore manat glutinoso. genus nãq; prurientium omne tale est. itaque id ipsum quia per summa oritur, glutinosúmq; est, nimirũ idcirco attingere potest. cætera nequeũt, vel quia non per summa proueniunt, vel quia persistere suam ob siccitatem nõ possunt, quamuis per summam cutem oriantur.

Quid est, q̃ nonnulla ex ijs, quæ auditu tristia nobis occurrũt, vt inhorrescamus efficiant? vt serra cum exacuitur, & pumex cum secatur, lapis cum mola frangitur. Quę autem notæ affectionum patent aspectui, hæc genera affectionum ipsę in nobis creant. dentes enim stupescunt, cũ aliquos rem acidam edentes aspicimus. Et plerique cum homines laqueo suspendi, vel aliter strangulari viderent, ipsi defecerunt. An quòd vox omnis, genúsque omne strependi spiritus est, qui nostrum subiens sensum mouere nos solet: cúmq; suum motũ vel magnitudine, vel pulsu vehementiore amplificauit, aliquid ex ijs quæ nostro in corpore latent, immutat, & sæpe interimit. Ergo spiritus qui quamuis magni, lenes tamen adierunt, hi sedem ipsam commouent sentiendi, & lætitia ob eam rem nos afficiunt. Asperi autem, quoniam ictum inferunt vehemẽtiorem, sedem vtique illam concutiunt, longéque pro ictus sui facultate se porrigunt. quod idem res quoque frigidæ faciunt. frigiditas enim, vis quædam est: sed hanc horrorem inuehere posse, dictum iam est. asperitas verò quòd pulsu frequente initium pilorum concutiens, in partem pellit aduersam, efficit vt pili se erigant. pulso nanque initio, cacumen pilorum se transferat in partem aduersam, necesse est. itaque fit, vt pili exurgant. omnes enim deorsum procumbunt. Et spiritus quoque, qui per aures corpori se insinuat, de summis ad ima se defert. Ergo cum soni, quos modo diximus, asperi sint, horror vtique ob causam prædictam moueri potest. Sed euenit, vt cæteris partibus potius, quàm in capite moueatur. quoniam vt pili partium cæterarum imbecilliores sunt: sic affectus hic imbecillus occurrit. Cum verò sensus audiendi, quàm videndi obtusior sit, affectus quoque hebetiores per summa errant, qui ab eo ipso proficiscuntur. Horror autem talis est. quam ob rem multis, ac varijs causis existit. Sensus videndi verò cum omnium exquisitissimus certe sit, euenta quoque ipsa pro sua præstantia solet ingerere. Quocirca efficitur, vt ipsi veri affectus proficisci ex eo possint, quamuis vero leuiores. At in sensu audiendi, vt ipsos minime: sic eorum expectationem nimirum horremus. Rei enim tristis, & anxiæ expectatio existit.

SEPTIMAE PROBLEMATVM SECTIONIS FINIS.

Universidad de Deusto
Biblioteca

EORVM QVAE AD RIGOREM ATQVE HORROREM PERTINENT, SECTIO OCTAVA: CVIVS QVAESTIONES XIX.

1 QVa de causa liuidi, qui rigent, efficiuntur? An quoniam sanguis appulsu frigoris gelascit, gelatus autem nigrescit propter caloris inopiam. albedo nanque igni tribuitur. Quapropter ijs maxime, qui ætate processerunt, caro liuescit, eo q̃ calorem minimum obtinent.

2 Cur extrema corporis maxime rigent? An propter angustiã. foramina enim quę in his insunt angusta, parũ obtinẽt sanguinis: & ob eam rem parũ caloris sortiuntur. Sanguis enim calidus est.

3 Cur pedes magis tunc rigent, cum suspensi tenentur? Vtrum, quòd frigus amplius ad eos aspirat. An q̃ sanguis in breuiorem se contrahit partem. itaque reliquum frigori opportunius redditur, cum calor desit.

4 Cur tempore frigido maxime vis illa famis intolerabilis incidat, qui caninus appetitus vocatus est, & hiberno potius, quàm æstiuo? An quòd vitium hoc ob inopiam alimenti sicci solet accidere. Tempore autem frigido & hiberno, cum calor in angusta se contrahit, ocyus interdum deficit alimentum. quod cum defuerit, vitium id esuriendi accidere consentaneũ est. At si in ea cibi vitiosa cupiditate resolutio, imbecillitásq; secuta est, materia statim interna corporis à collecto calore colliquescit. quæ si ad locum cibo à natura destinatũ influxerit, pro cibo seipsam corpori applicabit. sed si spirandi sedem adiuerit, obmutescere, atque languere necesse est. obmutescere inquã, quoniã spirandi meatus intersepitur, atque obsidetur. languescere autem est propter inediam, consumptionémque corporis. Celeriter tamen paucisq; remedijs subuenitur, eo q̃ eius mali ortus extrinsecus est. frigus enim calorem corporis nostri intrò compellens, ac contrahens, insatiabilem edẽdi illam cupiditatem injcit, atq; intendit. Quam ob rem, quo modo, qui in metuendo tremebant, pallebántq;, periculo demum liberati, subito ad priorem redeunt statum: sic etiam esurientes illi vbi parum sumpserunt panis, citissime recreãtur, vt qui vi paulo à naturæ ratione summoti aberrent, non qui penitus corrupti desciscant. quod enim naturæ tenorem in partem aduersam violat, idem suæ naturæ eundem restituit. ergo dimisisse tantummodo sat est. quemadmodum cum aduersi inter se pueri funem enixi retrahunt. quippe qui fune dimisso resupini protinus decidant.

βουλιμία appetitus caninus.

5 Cur homines pleni admodum rigent, cum tamen pingue omne calidum sit? An propter amplitudinem molis, vt longe à calore interiore distant partes extremæ corporis: sic propè ab extremo frigore absunt.

6 Cur exercitati frigus vehemẽtius sentiũt, q̃ inexercitati? Vtrũ quoniã pingue consumptũ à laboribus est. quod vtiq; teporem præstare potest.

calidum enim opimum est. An quòd spiratiora, solutioráq; corpora eorum ideo sunt, quoniam pingue, excrementúmq; omne detractum est, ita vt frigus arcere nequeant. An quòd meatibus per sudationem patefactis veluti ostia complura aperiuntur. habitum autem non eundem sanitati, & robori esse idoneum manifestum est. alteri nanque pinguis: alteri laxus videtur planè conuenire.

7 Cur vt aqua frigida: sic etiã calida infusa horrescimus? res enim cõtrarias inter se idem efficere posse absurdũ est. An frigida infusa calor interior extinctus horrorẽ mouet. calida autem frigus externum circũobsistens in vnum, séque profugum intercolligens efficere identidem potest. quam ob rem vtrunq; ab eodem agitur. verũ aliàs ab interiore: aliàs ab exteriore, vt dictum iam est.

8 Cur pili in cute inhorrescunt? An vbi cutem contraxerũt, merito eriguntur. contrahunt autem & rigore & alijs pleriſq; affectibus.

9 Cur ad extremã vrinæ missionem inhorrescere solemus? An dum humor calidus ille inest, vesica & meatus, qui circa eam positi sunt, pleni, expertésq; frigoris substant. post verò, vbi effluxerit, aëre frigido replentur. quippe cum inane nihil esse naturæ ratio patiatur: sed aut aëris, aut corporis plenum esse vnumquodque necesse sit, quòd igitur aër se induxerit frigidus, rectè vt inhorrescamus, euenire solitum est.

10 Cur lingua rigentium quemadmodum vinolentorum errare soleat? Vtrum quòd à frigore concrescit, ac indurescit, mouenti difficilis redditur. itaq; explanare non potest. An quia partes exteriores appulsu densantur frigoris, humor intus collapsus linguã madificat. ex quo suo fungi officio lingua nequit: vt de vinolentis etiam diximus. An quòd per tremorem à rigore inductum motus temere agitur. Articulate vocabula lingua ædere non potest. itaq; oberrat, & hæsitat.

11 Cur pili rigentiũ eriguntur? An quòd ex refrigeratione calor in partem interiorem se colligit. Vbi autem carni caloris beneficiũ defuit, magis cogitur. quod cum fit, pili erectiores effici coguntur.

12 Cur hieme cum currimus, magis rigemus, quàm cum stamus? An q̃ aër nostra ambiens corpora cum stamus, vbi semel concalfactus est, nullam præterea molestiam infert. cũ autem currimus, alius, atq; alius subinde, frigidus occurrit. itaq; facit vt magis rigeamus. Ad hęc, aër cũ mouetur, frigidior redditur. quod quidem in currendo maxime incidit.

13 Cur tempore matutino frigus acrius est: cũ tamen sol propius absit? An quòd plus temporis absentiæ solis exultat. itaque terra magis refrigerata est. An quòd die instante, ros & pruina cadere solent, quæ frigida sunt. An hæc etiam ideo cadũt, quoniam calor, qui sursum se extulit, vi frigoris superatur: idq; non nisi solis absentia euenit. Quocirca cum longe distat, non cadunt: cũ propius, tum cadunt, atq; gelantur, quòd locus vehementius refrigeratus est, propter solis diuturniorem absentiam.

Universidad de Deusto
Biblioteca

An die inſtante potius flatus incitantur nocturni, qui gelidi admodum ſpirant. An nobis frigus acrius idcirco eſſe videatur, q̃ cibi concocti iam ſunt. inaniores autem cum ſumus, frigus vtique acrius ſentimus. argumẽ tum, quòd à vomitu maxime frigere ſolemus.

14 Cur vbi ſternuimus, vel minximus plerunq; inhorremus? An quòd ratione vtraq; venis ſubtrahitur. quæ cum redditæ ſint inaniores, aër ingreditur frigidus, qui rigorem ciere poteſt.

15 Qua de cauſa qui vehemẽter frigent, ſi ſtatim copioſo igne concalefiant, indoleſcunt: ſi paulatim verò tepefiant, ſine magno dolore recreabũtur? An q̃ omnino cum ex contrarijs contrarium proficiſcitur, magna effici commutatio ſolet. vt in arbore, ſi quis paulatim deflectit, nihil eſt, quod ſtirps ipſa laboret. at ſi vehementius corripit, nec ſenſim adducit, frangatur neceſſe eſt. Ergo ſi ſimile à ſuo ſimili affici nihil poteſt: vt autẽ calor hominis frigentis intus conſiſtit, & ſe colligit: ſic humor & rigor parti exteriori relinquũtur, contrariúmq; ſui cõtrarij corrũpẽs eſt: efficitur rectè, vt ſi ſenſim, paulatímq; tepefiant, calor prouocetur, & exeat: itáq; minus doleant. ſin ſubito recaleſcant, amplius adducatur, & aſtringatur: itáq; dolendum acrius ſit.

16 Cur refrigerati magis ab eodem calore vrimur atq; dolemus? Vtrum caro ſuæ cauſa denſitatis calorem occurrentem ſibi tenacius ſuſcipit, ex quo plumbum calidius redditur, quàm lana. An calor vi penetrat, eo q̃ foramina nimio frigore congelauerunt.

17 Quam ob cauſam non rigent, qui iraſcuntur? An q̃ ira, & excandeſcentia timiditati contrarij affectus ſunt. Eſt autem ira ex igne proficiſcens. cum enim intus copiam ignis retinemus, cõcaleſcimus. quod maxime in puerili ætate perſpicere licet. Pueri nanq; primùm ſpiritus copiam retrahunt, deinde rubeſcunt. calor enim cum intus affatim ſubſtat, atque humificat, facit, vt erubeſcant. Nam ſi quis largè aquam frigidam hic infuderit, iram ſedabit. ſic enim calor extinguitur. Pauidi autem, & perterriti contrà. rigent enim, & frigidi pallidíq; redduntur. Calor nanq; eorum ſe ſummis de partibus ſeuocat ad imas.

18 Quam ob rem quoties inhorreſcimus, pili eriguntur? An quòd in humore occluſi continentur. humor enim à pili altitudine vincitur. horror autem pulſu frigoris fieri ſolet. Frigus verò calidum humorem congelet, naturæ ratio vult. Ergo vbi commutatus, congelatúſque humor eſt, in quo pili inhærent, pilos ipſos mutari conſentaneum eſt. Aut igitur in partem aduerſam ſe tranſferent, aut in eadem manebunt, ſi rurſus vincere humorem potuerint. at veriſimile non eſt vt humorem gelatũ, coactúmque pilus vincere ſuo ponduſculo poſſit. Ergo ſi pilus vndique gelido humore obſeſſus, ne quo valeat inclinari, reſtat ſanè, vt erectus conſiſtat. An quoniam calor pulſus frigore ad locum interiorem ſe colligit. Vbi autem calor ſe à carne dimouit, caro plenius cogitur, coactáq;

pilos eminentius erigi cogit. quo modo ſi cum terræ feſtucam, aut aliud quodlibet infixeris, conſtruas, atq; vndiq; terram colligas, efficies, vt magis erigi poſſit, quod infixũ eſt, q̃ ſi terram minus eſſe coactam ſiueris.

Quã ob cauſam qui rigent, maxime dormire non valeant? An quoniam qui riget, ſpiritũ magis retinet, quàm laxat, qui dormit magis reddit, quàm attrahit. facit igitur rigor, vt contrà agatur, q̃ cum dormitur. 19

OCTAVAE PROBLEMATVM SECTIONIS FINIS.

PEORVM QVAE AD VIBICES ET CICATRICES, ET PELLES PERTINENT, SECTIO NONA, CVIVS QVAESTIONES XV.

1 VT pelles recenter detractæ, maximéq; arietum, verberum vulneribus, & vibicibus admotæ, & oua ſuper confracta prohibent vlcera, ne cõſiſtant? An ratione vtraq; humor colligi, intumeréq; prohibetur. Pars enim colliſa humorem trahit, intumeſcítque propter feruorem. Oua, ſua lentitia glutinant, atq; ita intumeſcere non ſinunt. vt etiam in ambuſtis glutine agitur. conglutinare poſſunt pelles quoq; ob ſuam lentitiam hærentes nimirum, ſimúlque ſuo calore concoquunt, inflammationémq; ſedant. Neq; enim detrahere eas ſolemus, niſi diebus aliquot póſt. etiam qui ex ſale, acetóve perfricãdum cenſent, inflammationem tollere volunt.

2 Cur cicatrices reliquo quidem in corpore nigrę, oculis albæ inducuntur? An q̃ cicatrix colorem priori cõtrariũ trahit, ſcilicet quemadmodũ omnia quæ ægrotarint. vlcera autem parte oculi nigra contrahi ſolent. veruntamen neq; in corpore ſtatim nigreſcunt: ſed principio albæ ſunt. neque in oculo ſemper nigrę: ſed demum vel ex toto, vel magna ex parte redduntur.

3 Cur ferula oras ſiue ambitum plagæ rubidum, medium album facit? Vtrum quòd ſanguinẽ pellit ex medio, quod maxime ferit, quia in orbem ſe colligit & rotunda eſt. An ea quidem de cauſa ſanguinem deinde redire oporteret. Rubedo autem nõ niſi concurſus ſanguinis eſt, iſq; in eum locum, qui ictus eſt.

4 Quare cum membra à ferula vehementius feriuntur, medium carnis album, oræ rubræ redduntur: ligno autem contrà, medium amplius rubet? An quòd ferula ſuã ob leuitatem, vbi vehementer percuſſit, ſanguinem reſidentem per ſumma diſſipat. itaque vnde ſanguis defuerit, mox ea pars alba exiſtit. quò autem plenius fluxit, hic rubor ambit. cúmque plaga intumuit, ſanguis cito ſuam ſedem repetere non poteſt,

quoniã & exiguus eſt, & relationẽ per accliue agat, neceſſe eſt. non enim niſi copia magna referri poteſt cõtra naturã. At ictus, quos dura corpora inferant, affligunt, collidúntq; ponderis ſui ratione, ac robore. Affli-
ctum itaq; mediũ cauum redditur: colliſum autem rarũ exiſtit. Colliſio nanq;, diſſectio & diſtractio leuis eſt. quod cum cauũ, colliſúmq; reddatur, ſanguis ad id ſummis de oris vndiq; fertur. nam & aptus ferri deorſum eſt: & laxa expeditius ſubit, quòd ea cedunt facilius. Vbi autem ſanguis eò ipſe ſe collegit, efficitur merito vt medium rubore tingatur: oræ autem, quas deſeruit, albedine decolorentur.

5 Cur nigræ cicatrices hominũ ſunt, qui vitio lienis tenẽtur? An ꝙ ſanguis eorum corruptus eſt, propter admiſtionẽ morboſi dilutíq; ſanguinis, qui à liene procedit. Cicatrix igitur cute prætenui, ſummáq; conſiſtit. ſanguis verò ille, quia, vt dilutus & calidus ſit, niger eſt: cicatricẽ nigrã tranſpectus vtiq; oſtẽdit. & quidẽ ſępius hac eadem de cauſa cicatrix nigrior fit. Sanguis etenim, cutis imbecillitate frigeſcit, & calore euaporante atrior redditur. Senioribus etiam pari ratione cutis magis nigreſcit, & natiuæ cicatrices atriores, q̃ iunioribus habentur. eſt enim quaſi vibicatũ corpus eorũ totum, nõ ob aliquã cutis tenuitatẽ: ſed ꝙ calor defecerit.

6 Vtrũ quæcũq; rei eiuſdẽ cauſam obtinent, vim habent eandẽ ad agendum: an non? Verbi cauſa, cum vibices diſcuti & ab ære, & à radicula, & à faba commanducata, & à pulmone, & ab argilla, & ab alijs huiuſcemodi poſſint: ſinguláne vi eadem hoc efficiant, an diuerſa? An æs ideo tollit, quoniam rubiginem præ ſe fert, quæ pro medicamento accipi poteſt. faba verò, & pulmo, & argilla, eo quòd ad ſe attrahunt propter ſui corporis raritatem. cæteráque prædicta alijs ex cauſis idem faciunt. An vltimum quidem in his omnibus idem eſt. Quod autem antecedit, hoc diſcrimini fore nihil eſt, quod prohibeat.

7 Cur cæteræ cicatrices nigræ, oculi albæ conſiſtũt? An quòd cicatrices colorẽ contrahunt contrarium parti, in qua efficiuntur. At in parte oculi nigra fieri ſolent. ergo albæ efficiantur, neceſſe eſt.

8 Cur ictus ferulæ dolorem amplius mouet, quàm aliquod duriorum? ita enim deprehẽdetur, ſi quis cum verberat, ratione conſiderat: cum tamen ictum durioris, vehemẽtiorem eſſe ratio potior exigit. acrius enim ferit, quod durius eſt. An ꝙ caro non ſolũ cum percutitur, ſed etiam cũ repercutit, dolet. igitur à duris percuti tantùm poteſt. Cedit enim propter eorũ duritiem. At verò à ferula vtrunq; ſanè accidit: vt & percutiatur, & repercutiat propter ponderis leuitatem. cum ſcilicet nõ cedat, ſed renitatur, ita, vt ictus poſſit duplicari.

9 Cur thapſia, & cyathus, quæ contraria planè inter ſe ſunt, pariter vibices poſſint diſcutere: hic principio, illa póſt? cyathus enim frigidus eſt. quod etiam poëta inquit Homerus, Et gelido dentes defixit in ære. thapſia verò calida, & vrens. An quòd vt animo deficientibus aqua, ſic cya-

ἢ μὲν ἀρχό-
μενα, ὁ ὃ ὕσ-
τερον, illa prici
pio, hic póſt

5 thus vibicatis occurrit. obuians enim refrigeratio calorem prohibet educi è ſanguine, qui per ictum ad ſumma confluere corporis, atque concreſcere ſolet, vbi calor deceſſerit. Fit enim, vt perinde ac ſi extra ſit, congeletur, cum ſub cute eſt, propéque abeſt, vt extra ſit. At verò, cũ calori exitus negatur, non concreſcit: ſed ſe rurſum diffundit, & ſedem vnde efflu-
10 xit, repetit. Quod idem thapſia quoque præſtare poteſt: quippe quæ caloris ſui facultate prohibeat, ne ſanguis gelaſcat.

Cur æneis quibuſdam admotis, vt cyathis, aliiſq; generis eiuſdem, vibices reprimi, reſoluíque poſſunt? An quoniam æs natura frigida eſt. ergo calorem effluere vetat è ſanguine, quem ictus collegit. eo nanq; per ſumma corporis exhauſto, vibex exiſtit. itaque celeriter admouendum
5 eſt antè, quàm geletur. & thapſia verò ex melle illita, eadem de cauſa iuuat. quia enim calida eſt ſanguinem refrigeſcere prohibet.

Cur ſi eodem in loco ſæpius vlcus extiterit, cicatrix atra ducetur? An 11
quacunq; parte vlcus ſe oſtenderit, hæc admodum debilitatur, eóque magis, quo vlceratum ſæpius ſit. Debile autem omne frigeſcit, humoríſque plenum eſt. quo fit, vt nigrum quoque appareat. Et quidem vlcera ma-
5 gna, & vetera cicatrice atra obducta videmus. Sæpe autem vlcus cæpiſſe non aliud eſt, niſi vlcus diu habuiſſe.

Cur vibicibus cyathos admouere ſolemus? An quòd locus, quo icti 12
fuerimus, refrigeratur: calórque inde omnis deceſſit. cyathus itaque admotus facit æris frigiditate, ne calor abeat.

Cur pili cicatricibus nequeunt exoriri? An quòd omnes meatus ob- 13
cæcantur, & variant. è quibus pili ſe promouere ſolent.

Cur ictus tumorẽ, liuorémq; ſuſcipiãt? An quòd de loco percuſſo hu- 14
mores diſiecti in loca proxima ruunt, in quibus offendẽtes retorquẽtur. itaq; coniuncta, conglutinatáq; humorũ copia, tumor per collectionem exurgit. & ſi quæ venulæ ruptæ ſint, confluuiũ id humoris ſubcruentum
5 fiat, neceſſe eſt.

NONAE PROBLEMATVM SECTIONIS FINIS.

DECIMA PROBLEMATVM SECTIO, EORVM QVAE AD RES NATVRALES PERTINENT, SECTIO DECIMA: CVIVS QVAESTIONES LXVII.

1 Vr in animantium genere alia tuſſiunt, alia non? verbi gratia homo tuſſit: bos minime. Vtrum quòd cæteris maxima ex parte excrementum aliorſum ſe vertit,
homini autem eò cõuerti natura voluit. An quòd ho-
5 mo maximum, humidiſſimúmque cerebrum cõtinet. Tuſſis autem pituita deſtillante fieri ſolet.

Cur homini tantummodo ex omni animantiũ numero, ſanguis è na- 2

Universidad de Deusto
Biblioteca

ribus defluit? An quoniam plurimum cerebri, idémque humidiſſimum homo continet. Vnde venæ excrementis per ora eódem tendẽtia nimiũ repletæ profundere inde coguntur. Sanguis enim vitiatus quiſq; integro tenuior redditur. talis autem eſt, qui ſe cerebri excrementis miſcuerit, & quaſi in ſaniem degenerat.

3 Cur alia ex animantibus ſub cutem, alia intra carnem, alia vtroque modo pingueſcere conſueuerũt? An quibus denſa eſt caro, ijs inter cutem & carnem humor prætenuis cogitur. ꝙ is ſemper ſua natura eminet, atque reſidet: qui tandem concoctus pingue effici ſolet. Quæ autem carne ſunt rariore, cutémq; gerunt obuiam, hæc opima intra carnem reddunt. Quæ verò vtroq; modo ſe habent, vtroq; etiam pingueſcunt.

4 Cur vitiliginem pueri, mulieréſque minus habent, quàm viri: & in eo ipſo fœminino ſexu, quæ prouectæ ætate ſunt, magis habent, quàm minores? An quòd vitiligo exitus ſpiritus eſt. corpora autem puerorum contextu denſo non facili expiratu cõſtant, & mulierũ minus expirant, quàm virorum. Spiritus nanq; in menſtrua ſe auertit fœminæ. denſitatem verò læuitas eiuſdem ſatis declarat. Quæ autem corpora ætate proceſſerint, aut conſenuerint, reſpiratiora euadunt. hæc enim modo ædificij veteris ſtructuram ſuarum partium laxiorem iam habent.

5 Cur homo tantùm habeat vitiliginem? Vtrum quòd tenuiſſimam is ex omnibus animalibus cutem habet, ſimúlque flatibus redundat. indicium vero, quòd vitiligo partibus tenuiſſima cute obtectis maxime, primúmq; exiſtit. An & his ipſis de cauſis, & præterea quòd homo vnus ex omnium animantium numero caneſcit. quippe cum in vitiligine pili canitie immutentur. itaque fieri non poteſt, vt vitiliginem habeant, quæ nunquam caneſcere ſoleant.

6 Cur capris, & ouibus lac plurimum demulgetur, quæ corpore non maximo ſunt: homini autem & boui minus, ſcilicet ad corporis proportionem? Vtrum quòd his copia in corpus abſumitur: cæteris in excrementum ſe confert. ouibus autem, & capris quantum excrementi acceſſerit, omne in lac tranſit. An quòd plura gignũt, quàm quæ magno ſunt corpore. itaque plus attrahunt excrementi, quoniam plura alendum ſit. An his grauidis plus excrementi propter corporis imbecillitatem redundat. Lac autem excremento conſiſtere certum eſt.

7 Cur animantium alia cum aquam mutarint, colorem ſuum amittũt: ſimiliáque loci illius domeſticis redduntur: vt capræ. alia vero nunquam amittunt, vt homo.

8 Ad ſummam cur alia mutantur, alia non: vt coruus, qui ſemper incommutabilis perſiſtit? An quorum natura vincere, perdomaréque humorem non poteſt, vt auium, quæ veſicam quoq; nullam ob eam rem obtinent, hæc nuſquam mutari poſſunt.

9 Sed cur non illa eadem, ſed quæ nata ex his ſunt, hæc mutentur? An

quòd recens nata ſuis parentibus ſunt infirmiora.

Cur mares corpore maiori ex toto penè ſunt, quàm fœminæ? Vtrum ꝙ mares calidiores fœminis ſunt. quæ res vim obtinet augendi. An quòd mares præditi natura integra ſunt: fœminæ manca, oblæſáque deſciſcũt. An quòd mares longo temporis ſpatio perficiuntur, fœminæ breui. 10

Cur in animantium genere alia breui tempore pariunt, alia diu geſtant? An longius perfici ſolent, quibus longiora ſunt vitæ ſpatia. Sunt autem partu tardiora, quæ longo tempore viuunt. Sed non vniuerſaliter id eſt. Equus enim, vt tardius maxime quàm homo parit: ſic viuere minus poteſt. cuius rei cauſam vuluæ, ſiue vteri durities habet. Quomodo enim ager ſitiens haud cito ſuas ſtirpes enutrit: ſic durior vulua equarum in formando, nutricandóque ſuo fœtu remoratur. 11

Cur proles cæterorum animantium magis, quàm hominis ſuis parentibus ſimilem gerit naturam? An quòd homo vago, varióque plurimum animo in coitu eſt. prout autem pater, matérque in conceptu affecti fuerunt, ita partus euariant. Cætera verò animantia omnia, aut certe plurima, rei tantum ipſi intendunt, totáque ſeſe veneri dedunt. Adde quòd ob eam auiditatem minime repleri magna ex parte patiuntur. 12

Cur albi tam homines, quàm equi oculis magna ex parte cæſijs ſunt? An cum oculi triplici coloris genere diſtinguãtur, nigro, caprino, & cæſio, corporis totius colorem oculi quoque color cõſequitur. itaque haud immerito cæſius eſt. 13

Cur homines nana ſtatura proueniunt? Vel potius quærendum in vniuerſum, cur in animantium genere alia paruo, alia magno conſiſtant corpore. Cauſa duplex ſanè reddi poteſt. aut enim locus, aut alimentum id facit. Locus ſi anguſtus eſt, alimentum ſi exiguum. quod etiam partu iam ædito nonnulli efficere conantur: vt qui catellos in caueolis occluſos educant. Quibus itaque cauſæ locus eſt, hi pomiliones redduntur. Sunt enim latitudine quidem, profunditatéque pro magnitudine ſuorum parentum, breues tamen omnino. cuius rei cauſa eſt, quòd rectæ lineæ in aduncas ſe flectunt. igitur quo modo tabernarum picturæ, quanuis breues, tamen diſtentę in latitudinem, profunditatémque cernuntur: ita pomiliones quoque formari ex loci anguſtia incidit. At verò qui ob alimenti inopiam perfici non potuerint, hos membris quoque puerilibus conſtare videmus. Fítque, vt aliqui quãuis breues admodum ſint, modice tamen coagmentatas omnes ſui corporis partes habeant, vt Melitenſes catelli. Ratio enim, quòd nõ vt locus: ſic natura ſuum efficere opus ſoleat. 14

Cur in animantium genere, alia maris, ac fœminæ coitu creantur: alia concretis quibuſdam proueniunt, ſimulatque primus eorum ortus extiterit? quemadmodum qui de natura docent, primum animantium ortum mutatione, dimotionéque mundi, vniuerſíque orbis ingente diſerũt extitiſſe. Et ꝙ nunc ſi rurſum ortus eiuſmodi futurus ſit, tales mo- 15

Universidad de Deusto
Biblioteca

tiones aliquas præceſſiſſe oportebit. Principium enim rei cuiuſqūe maximum eſt. quippe quod rei dimidium ſit. ſemen autem genitale principium eſſe certum eſt. Ergo minutorū animalium, quorúmq; ortus nullo agi mutuo concubitu ſolet, cauſa cur, vt principio extiterunt, creari nūc etiam poſſint, ſeminis exiguitas eſt. Rei nanq; minoris minus quoq; principium eſſe conuenit. Quam ob rem huius etiam ſæculi mutationes ſemen animantium minutorū generi ſatis contrahere poſſunt. quod ſæpius vſu euenit. Tum enim maxime oriuntur, cum mutationes temporum inceſſerunt. Maiorum autem genus mutationem quoque pro ſui magnitudine deſiderat ampliorem.

16 Cur animantium alia partu ſunt numeroſo, vt ſus, canis, lepus: alia non, vt homo, vt leo? An quòd alia vuluas, ſiue vteros continent multos, totidémq; formandi loculamenta, quibus impleri percupiunt, quibúſq; ſemen genitale diuidendum, inſerendúmq; eſt: alia contrà ſe habent.

17 Cur homo inter animantes oculorum minimum pro ſua magnitudine habet interuallum? An quòd omnium maxime naturali ſolertia homo conſtat. Senſus autem contuendi partem verſus priorem natura poſuit: id enim cōſpicere oportet, in quod nos ducit ratio mouendi. Quanto autem oculorum plus diſcriminis ſit, tanto magis conſpectus vergent in latus. qui ſi ſecundum naturam ſedem debeant obtinere, quàm minimum eſſe interuallū certe oportet. Sic enim partem verſus priorem ingredi maxime poſſumus. Ad hæc, cæteris animantibus cū careant manibus, deſpiciant prorſus in latera neceſſe eſt. itaque plus eorum oculi diſtant inter ſeſe, & maxime ouium, eo quòd maxime prono capite ingrediuntur.

18 Cur cæteris animantibus partim nūquam profuſio ſeminis per ſomnum incidere aſſolet, partim raro? Vtrum quòd nullum homine excepto, reſupinum cubare conſueuit. Nullum autem niſi reſupinum, ſemen profundere poteſt. An q̄ cætera non pariter vt homines ſomniant. ſæminis autem per quietem illa profuſio non niſi cū imaginatione fieri poteſt.

19 Cur animalium alia caput moueant, alia non moueant? An quòd quæ collo carent, ea caput mouere nequeūt. nonnulla autem carēt collo.

20 Cur in animantium genere homo ſternutare maxime ſolet? Vtrum quòd meatus obtinet ampliores, per quos ſpiritus, odórq; ſubeunt. his enim ſpiritu repletis ſternuimus. Indicium vero datos eſſe meatus homini laxiores, quòd is olfactu minime omniū valet. quo nanq; arctiores meatus ſunt, eo magis vim obtinent olfaciendi. quòd ſi in ampliores plus humoris ingreditur, quo inflato, ſternutamentum fieri ſolet, tales autem genus hominū omnium maxime animantium obtinet, merito homo ſolus ſternuere ſæpiſſime conſueuit. An quòd homo breuiſſimis naribus eſt, ita, vt humor concalfactus celeriter commutari in ſpiritū poſſit, cum cæteris refrigeſcat præ longitudine prius, quàm mutetur.

Cur nullius animalis lingua eſt pinguis? An quoniam pingue vnumquodque denſum eſt. lingua autem rara ſua natura propterea eſt, vt percipere poſſit genera ſaporum. 21

Cur fœminæ intento corpore mingunt, mares minime? An quòd fœminarum veſica remotius tum profunditate, tum longitudine ſita eſt. iacet enim vulua earum interius ſedem, atque veſicam. itaq; humor emittendus vim propter ſpatium vuluæ deſiderat pleniorem, quæ per ſpiritum corpore intento acquiritur. 22

Cur ſues hibernum pilum amittere non ſolent, cum cæteræ quadrupedes ſoleant? nam & canes, & boues certe amittere aſſolent. An quòd ſus calidiſſimus omnium eſt, partíque calenti corporis eius pili adhærēt. quippe cum pingue tale eſſe neceſſe ſit. cæteris itaque, vel quia humor refrigeſcit, pili defluunt, vel quia ſuus calor alimentum concoquere non poteſt. ſuibus verò non idem incidit, vel quia nihil humor interior affici poteſt, vel quia bene alimentum concoquitur. nam & ſi quando cauſa, cur defluāt, ſit, tamen pinguedo vetare poteſt. Oues ac homines propter ſui pili tum denſitatem, tum copiam, non ita affici pulſu frigoris poſſunt. non enim altius refrigerationi ſubire licet, vt poſſit vel humorem gelare, vel calorem concoquendo ſeuocare. 23

Cur ouibus expilatis mollior pilus ſubnaſcitur, homini durior? An quòd ouium pili ſummæ cuti cohærent, euellíque ob eam rem ſine vllo poſſunt labore, cum initium alimenti integrum maneat, quod carni iunctum eſt. meatibus itaque patefactis excrementa reſpirare melius poſſunt. vellus enim proprio carnis veſcitur alimento: caro autem molli, dulcíque alitur pabulo. Hominum contrà, quòd altius pili inhærent, per vim ſummóq; cum dolore euelluntur. Conſtat id, quādoquidem ſanguinem ſecum detrahunt. corpore igitur ſaucio euenit, vt tandem cicatrix obducatur. vnde fit, vt vel finem pili amplius promendi faciant, qui euulſi fuerint: vel quandiu præterea promere poſſint, duri extrudantur. eo quòd omne valens alimentum carnis exhauſtum eſt: nec niſi materia inutili, & ſuperuacua pilus prouenit, indiciū, quòd hominum omnium plagam inhabitantium meridianam pili duritiem præ ſe ferunt, quoniam calor exterior altius corpus ſubiens, alimentum concoctu facile abſumat in vaporem. Contrà, eorum qui ſub aquilonem incolunt, molles, laſciuíque funduntur, quòd his ſanguis, dulcíſque ſapor per ſummam potius fluitat formam. quamobrem his color quoq; hilarior eſt. 24

Cur ouium pili eo duriores ſunt, quo prolixiores: hominum contrà molliores, quo prolixiores? An quòd ouium pili, qui quale diximus, capiunt alimentum, vbi procul ſe ab ſuo deduxerunt initio, ieiunius veſcuntur: & alimentum, quod ineſt vi caloris, facile pro ſua inconcoctione euaporatur. itaq; ſiccati, duriores redduntur. molle nanq;, humidum eſt. Hominum verò pili minus alimenti, ſed plus ſuo initio hauriunt. 25

Universidad de Deusto
Biblioteca

concoquitur autem plenius, quoniam minus est. concoctum autem, pilum efficit molliorem. concocta etenim quæque molliora inconcoctis redduntur. indicium, quòd oues recẽtes vellera molliora gerũt, quàm vetulæ. copia nanq; excrementi pilum & ouis & hominis procreat.

26 Cur hirti homines, & aues veneris sunt auidiores? An quòd natura humida, & calida sunt. qua quidẽ vtraq; qualitate opus ad coitum est. calor enim excernit: humor excernitur. hæc eadẽ ratio est, cur etiã claudi homines sint salaciores. his enim, vt parũ alimẽti deorsum propter cruriũ vitiationẽ labitur, sic multũ loca petit superiora, séq; in semen conuertit.

27 Cur homini nulla iuba data à natura est? An quoniam barba data est. ergo quod excremẽtitium alimentum cæteris animantibus in cerui-cem se confert, id homini maxillas adire solitum est.

28 Cur pedes animalia pares habeant? An ꝙ fieri non potest, vt aliquid moueatur, nisi parte aliqua sui consistat. dummodo non prosiliat. cum igitur ex duobus illis, motu & statu confici ingressum necessum sit, paritatis iam inde ratio patet. bipes enim altero pede mouetur: altero stat. Et quadrupes quoque cum duobus mouetur, reliquis duobus innititur. Paríque modo de cæteris, quæ vel senis, vel etiam numerosioribus pedibus ingrediuntur, animaduertere licet.

29 Cur equis, & asinis pili è cicatrice promere sese possunt: hominibus autem non possunt? An ꝙ cæteris animalibus tergus pars per se corporis est: hominis autem cutis veluti affectus carnis exultat. quippe quæ summa illius forma refrigente solidiuscula existere videatur: quemadmodum crustæ in pulte superducuntur, quas vetulas appellamus. cum itaque illæ non nisi farina elixa sint, hominis quoq; cutis nominata non nisi caro putanda est. vbi igitur hæc vel vulnus acceperit, vel attrita fuerit, incidit, vt hominis quidem caro condensetur. Quam ob rem summa corporis parte immutata, vulnus non eandem compagẽ capit, qua corpus iam inde ab ortu naturæ extitit. cum itaque hæc immutata sit, nihil profecto absurdum fuerit, si ex ea non idem præterea proficiscatur. Sicut in areis quoq; appellatis licet percipere. nam illas etiã corporis summi corruptionem, immutationémq; esse nouimus. At iumentis attritis, vbi ad sanitatem redierunt, partes vitiatæ corporibus denuo eisdem replentur, quanquam debilioribus, quàm principio fuerint. sed cum etiam cutis eorum pars sit, confici pili, prouenirẽq; possunt. cute nanque pilos enasci certum est. sed candidi propterea oriuntur, quoniam vt secunda hæc cutis imbecillior, quàm prima est: sic pilus candidus ille imbecillimus exit.

30 Cur in animalium cæterorum genere seruari æque gemini possunt, quãquam sexus sunt vtriusq;: in hominum autẽ non possunt? An quòd homini maxime partus geminatio contra suæ naturæ legem accidit. singulos enim parere sancitũ est. tum in geminis ipsis marem, ac fœminam

creari natura omnino recusat. Ergo quod maxime contra naturam est, id & imbecillum esse ratio postulat.

Cur equis, & asinis pili è cicatricibus possunt euenire: hominibus autem non possunt? An ꝙ cicatrix vel suam ob densitatem impedimento est, vel quia deprauat nutrimentum hominibus. itaque ex toto propter pili infirmitatem impedimento est. Equis autem ne pili exeant, nunquã est, sed deprauat, facítq; ne prior integritas seruetur. 31

Cur pares pedes natura animantibus dedit? An cuique cum mouetur, partem aliquam requiescere necesse est. Quòd si pedes impares essent, ne hoc fieri posset, accideret. Agitur enim motus situ obuersario pedum. 32

Cur animalia, vt minus temporis dormiunt, quàm vigilent: sic non continue, sed vicissim modo vigilando, modo dormiendo, somnũ suũ perficiunt? An quòd non simul omnis vacans materia coquitur: sed vbi pars aliqua est cõcocta, leuatũ iam animal expergiscitur. Et verò sæpius illi expergiscuntur, quibus ea pars frigida est, quæ excrementum domat, & concoquit. Fit enim vt celeriter, sæpéque cessetur. cessatio autem non nisi expergefactio est. suauis quoq; res ea ipsa, quoniam requies est, non immerito esse videtur: sed nihilo quidem plus temporis in munere naturalium actionum consumimus. nam etsi esse suauius est, quàm non esse: non tamen plus temporis propterea edimus, quàm à cibo abstinemus. 33

Cur animantium alia statim parentes sectantur: alia sero, vt homo, vel vix nunquam? An quòd alia cito vim recipiunt cognoscendi, alia sero: & alia rei sibi commodæ sensum obtinent, alia carent. Quæ igitur hæc ambo, sensum dico rei commodæ, suíq; corporis perfectionem sortiuntur, hæc parentem sectari protinus queunt. quæ non vtrunque illorum habeant, hæc id facere ipsum nequeunt. opus enim est, & viribus, & sensu. 34

Cur genus vitiliginis, quod leuca appellatur, quasi albam dixeris: cæteris animantibus contrahi nequeat? Vtrum quòd hominibus morbo hæc est: cæteris autem animalibus tergora varia, pilíque eodem modo albedine efficiuntur. Attamen ambiget aliquis, quærétque, cur non postea: sed statim ab ortu naturæ varietas illa existere soleat. An quòd cæterorum animantium tergora dura sunt: homo autem è natura prætenui cute cõtinetur. vitiligo autem spiritus secretio est, qui cæteris animantibus excerni tergore denso prohibetur. 35

Cur vbi vitiligo, canities quoque est? reciprocari autem non licet, vt semper vbi canities, sit etiam vitiligo. An quòd pili omnes cute proueniunt: canities autem putredo veluti quædam est. Cum itaque cutis morbo laborat, pilum etiam laborare inde necesse est. cum autem pilus, cutem male affici necesse non est. 36

Universidad de Deusto
Biblioteca

37 Cur animantium alia poſt partum ſæuire ſolent, vt canis, vt ſus: alia nihil efferantur, quod perſpicuum ſit, vt mulier, vt ouis? An quæ ſuperuacua redundant materia, hæc ſuam clementiam ſeruant. quantum enim doloris eſſet, ſecretum in partu eſt. quibus autem ſecretio non à vacantibus, ſed integris fieri materijs ſolet, hæc exaſperantur, & ſæuiunt. Vnde fit, vt extenuatio quoq; iram ratione habitus moueat: vt etiam gallinæ furient, non cum pepererint, ſed cum incubant ratione inediæ.

38 Cur ſpadonibus cætera in ſexum fœmineum vitiata mutantur (vox enim tenuis, corpus imbecillum. denique ita homines commutantur, vt etiam cæterorum animantium quæcunque caſtrata. nam & tauri, & verueces ſua cornua econtrario gerunt: quòd fœminæ quoque eorum contrà quàm mares armantur cornibus. Itaque alij maiora exciſi gerunt, alij minora) magnitudo verò tãtummodo, ſpadonibus dico, ad ſexum virilem commutatur. maiores nanque redduntur. quæ quidem res maris ſua profecto eſt, quippe cum fœminæ minores maribus eſſe ſoleant? An'ne id quidem ad marem, ſed ad fœminam pertinet. haud enim omne magnitudinis genus, ſed longitudinis duntaxat acquiritur: cum mas profunditate etiam augeatur, & latitudine. ſic enim perfici ipſe aſſolet. ad hæc, vt fœmina ad marem, ſic fœminæ ipſius virgo ſe habet ad mulierem. altera enim generoſa iam eſt: altera nondum eſt. In eam igitur ipſam fœminæ magnitudinem mutantur. creſcere nanq; in longitudinem corpus aſſolet fœminarum. Vnde carmẽ illud Homeri, Virgo Diana dedit præ- 15
longi corporis vſum. vtpote cum rem, quam ſuam ob virginitatem haberet, largiri nimirum poſſet. ergo non magnitudine in marem mutatur, cum non in magnitudinis genus perfectæ commutetur. Spadones enim longitudine tantùm in magnitudinem proficiunt.

39 Cur ſpadones vel omnino varicibus vacant, vel minus habent, quàm cæteri? An quoniam naturam ſuam dum caſtrarentur, in genus ſeminis infœcundum commutarint. Talis autem eſt puer, & mulier: quorum neutrum habere varices ſolitum eſt, præterquam ſi mulier raro.

40 Cur homo omnium maxime animãtium oriri claudus poteſt? Vtrum quòd cæterorum crura robuſtiora ſunt. oſſe nanque, & neruo, tam quadrupedum, quàm auium conſtant: hominum carne redũdant. Itaq; facilius hæc ob ſuam mollitiem lædi poſſunt, cum ſe in vtero mouent. An ♀ ſolus ex omnium animantium genere varia generationis tempora obtinet. Nam & ſeptimo, & octauo, & decimo menſe venire in lucem poteſt. Cæteris tempus vnum perficiendi ſine mora ſtatutum eſt. hominũ generi temporis multum pro varia ratione immorandi conſumi neceſſe eſt. Itaq; cum fœtus mouentur, extrema, quòd tenerrima ſunt, facile infringuntur: & eo magis, quo plus temporis interceſſit. 10

41 Cur ſpadones cruribus putridis, vlceroſiſq; ſunt? Vtrum quòd etiam mulieres crura habent eiuſmodi. Spadones autem effœminati omnino

ſunt. An hoc accidit. cauſam autem mulieribus quoque reddere illam debemus, quòd calor deorſum ſe vertit. quod etiam menſtrua declarant.
5 Vnde fit etiam, vt præ nimio humore, neque ſpadones, neque mulieres pilis valeant redundare.

Cur nullum animal, niſi homo, calculoſum fieri poteſt? An quòd iu- 42
menta, & quæ vnguibus ſunt numeroſis, veſicæ meatus obtinent ampliores. quæ autem non protinus, ſed pòſt parere intra ſe animal cõſueuerunt, vt piſces nonnulli, ex his nullum veſicam habere nouimus. Sed
5 humor ſubſidens ille totus in aluum conſtringitur: ſicut etiam in auibus fit. Itaq; celeriter exit per ſedem. At homo veſicam habet: & ceruicem eius canali anguſto pro magnitudine porrectam. ergo ♀ membrum id adeſt, quantũ terreni humoris ſeuocatur, in veſicam contruditur. ex quo vaſa quoq; vrinaria, id eſt, matula, eo ipſo tinguntur. Loci autem calore
10 efficitur, vt amplius concreſcere, atque craſſeſcere poſſit. Retinetur verò, augetúrq; propter canalis anguſtiã. cũ enim terrena illa ſubſidẽtia prodire ex facili nequeãt, reuerſa cohærẽt inter ſeſe, calculúmq; ita cõficiũt.

Cur non iumenta, non boues, aut omnino quæ cornua gerunt, non 43
aues ructare ſoleant? An propter ventris ſiccitatem. Celeriter enim conſumitur, percolatúrq; humor, qui dum immoratur, inflatúrq;, ructationem mouere poteſt. Iumentis tamen ob colli etiam prolixitatem flatus
5 deorſum ſe vertit. quam ob rem his crepitus ventris maxime incitatur. Auiũm, cornigerorúmq; genera neutrum faciũt. Quinetiam ruminãtibus ructare negatum eſt, quoniam plures continent ventres, & quem reticulũ appellamus. facultas etenim meandi tam ſuper, quàm ſubter flatibus multifariam præſtatur. Itaq; humor conſumitur antè, quàm in flatum vertatur: qui flatus moueat vel ructum, vel crepitum.

Cur in animantium genere quęcũq; domeſtica, eadem etiam fera re- 44
perimus: quæcunq; autem fera, nõ vtique eadẽ domeſtica natura creauit? Etenim homines feri nonnuſquam cernuntur, & canes apud Indos, & equi alibi: ſed non leones, non pantheras. non viperas, non alia com-
5 plura domeſtica eſſe nouimus. An quòd res praua, & facilis ortu eſt, & mutari quodque expedite in eam poteſt. Naturam enim non quæ prima, ſed quę vltima eſt, aſſequi ſtatim perdifficile eſt. Quapropter omnia etiã domeſtica principio fera potius, q̃ domeſtica eſſe ſolent, vt puer
feratior profecto, q̃ vir. quippe qui omnium edax, & irę deditus ſit: q̃q̃ feratior, hoc eſt, magis ferus.
10 infirmus. ergo quomodo in operibus artis: ſic etiam in naturæ licet perſpicere. Nam in his quoq; praue omnia facta ſunt: & plura ſunt praua, q̃ proba, vt lectus, veſtis, quoduis aliud. quódq; probũ eſt, id omne praauum etiam comperiri poteſt. quod autem prauum, id nõ omne probũ quoque reperies. Vt ſi quis vetuſtiſſimorũ pictorũ, fictorúmque opera
15 cogitet. nondum enim perite pingebatur, aut ex ære ducebatur: ſed pingui Minerua omnia effigiabantur. Natura etiam praue omnia facit, &

Universidad de Deusto
Biblioteca

plura praua quàm proba. proba verò pauciora præstare, non omnia potest. Atqui domesticum omne melius est. ferũ autem, atq; syluestre prauum natura. scilicet nõ quæ initia, ortúsque continet: sed cui opinor factu difficile sit probum illud vrbanum, atque domesticum. Contrarium verò aut nũquam, aut raro efficitur. Attamẽ vel temporum, locorúmq; conditione, temperamentóq; vniuersi quodam, fieri potest, vt vrbana & mitia reddantur omnium animalium genera. hoc idem in omni etiam stirpium genere intelligere licet. quæcũq; enim vrbana sunt, eadẽ etiam cõperiri syluestria possunt. at quæ syluestria extitere, eadem omnia mãsuescere non possunt. non tamen desunt, quæ suis locis quibusdam peculiariter ita se habeant, vt neglecta, feráque prouenire præstãtiora possint, & mitiora quàm quæ alibi summo cum studio colantur.

45 Cur hominum vmbilici ampliores: cæterorum autem animantium exigui, incertíque fiunt? An cæteris, quoniam temporis multum gestẽtur, vmbilicus arescit, ínque directum porrigitur: denique vlceribus intumescit. quam ob rem nonnulli vmbilici deformes sunt. At verò homo imperfectus prodit: itáque humidus, atq; sanguinolentus sequitur eius vmbilicus. Indicium verò cætera perfecta, hominem imperfectum prodire, quòd illa statim inde ab ortu naturæ viuere sua opera queunt: pueri curam desiderant, nec seruari nisi alieno beneficio possunt.

46 Cur animantium alia semel coëunt, alia sæpe, & alia anni tẽpore certo, alia nullo statuto tempore, sed prout inciderit? homini semper cõcubitus opportunus est, feris non sæpe, & quidem sues agrestes semel concumbunt, domestici sæpe. An propter pabulum, calorem, atq; laborem. quippe cum venus comes satietatis sit. nam eadem alibi semel, alibi sæpius pariunt: vt oues in Magnesia, & Africa pariunt bis. Causam verò tempus pariendi prolixius obtinet. Vbi enim se impleuerunt, non amplius concupiscunt: quomodo nec cibum affectant, quę satiata sunt. quę autem grauida iam esse inceperint, minus auida veneris euadunt, quoniam menstruæ purgationes nullæ præterea veniant.

47 Cur homines qui raris dentibus sunt, magna ex parte breuioris sunt vitæ? An indicium hoc est, densum os esse capitis. ergo cerebrum inualidum est, quia minus sit respirationibus opportunũ. itaq; celeriter putret, vt quod sua natura humidum sit. Nam & cætera cum non mouentur, neque exhalant, facile corrumpũtur. quo etiã fit, vt homo capite pilosо maxime sit: & mas quàm fœmina diutius viuit futurarum sui capitis beneficio. An in cæteris quoque idem sit, cogitandum.

48 Cur, qui manus cæsuram per totam obtinent palmam, viuere diutius possunt? An quoniam minus viuere possunt, quæ carent articulis, incompactáque sunt. quale genus omne aquatile est. quòd si quæ articulata non sunt, vitam breuiorem agere solent, constat contrà sese habere quæ articulata. Cuius profecto generis illa etiam sunt, quæ, cum sua

natura omni articulo careant, existunt: tamen articulata nonnunquam quoad maxime licet, consistunt. Manus autem pars interior, penitus articulo vacat.

Cur animantium homini, vel vni, vel maxime oculi deprauantur? An 49
q̃ homo vel solus, vel maxime morbo comitiali capi in puerili ætate solet, cum certe deprauari omnibus accidit.

Cur animantium homo maxime fumo affici potest? An q̃ homo la- 50
chrymam maxime emittit. fumatio autem non nisi cum lachryma est.

Cur equus equo, homo homini, atq; omnino cognata cognatis, sibíq; 51
similibus gaudent, atq; cupiunt? non enim quia pulchrum videtur. cupiditas autem formam sequitur elegantiorem. nam si id esset, rem pulchram suauiorem esse oporteret: nunc autẽ contrà potius euenit: vt quia iucundum suauéque est, ideo pulchrum esse videatur. nec omnibus res eadem voluptati est, nec pulchrum idem lætitiæ. alijs enim esse aut bibere, alijs concumbere lætabilius est. Sed causa cur vnumquodque iũctum suo cognato, maxime suauissiméque cõcumbat, in aliam cadit quęstionem. Pulcherrimum verò id etiam esse, nõdum asseri vere potest: sed nobis, quod ad concumbendum suauius est, pulchrum certe videtur, quoniam rei, quam cupimus, aspectu quoque nimirum delectemur. Et quidem in cæteris etiam cupiendi generibus res pariter sese habet. cũ enim siti detinemur, humorem suauius cernimus. Quod itaque ad vsum aliquem pulchrũ est, & quod idem maxime cupere solemus, suauissimum id esse ipsum videtur. Quod autem per se tale est, non præterea sic esse videbitur. Argumentum quòd adolescentuli plerique formosi, aptíque nobis esse videbuntur, cum ad concumbendi vsum respeximus. nũquid igitur ita, vt etiã plus gestiamus, quàm si deformes quosdã intueamur? Non hercle, nisi eorũ auidi sumus. quo modo potio quoq; videtur pulchrior. nã si siti detinemur, humorem multo suauius aspiciemus.

Cur hominis prior pars pilosior, q̃ posterior est, quadrupedũ con- 52
trà posterior, q̃ prior setosior? An q̃ omne animal bipes partẽ priorẽ habet pilosiorem, nam aues quoq; eodẽ modo, quo homines se habent. An partes infirmiores natura semper integere potius cõsueuit. infirmũ autẽ vnũquodq; loco sui corporis aliquo est. Quadrupedũ verò omniũ partes posteriores infirmiores loci causa sunt, quàm priores. affici nanque à frigore, æstúq; amplius possunt. hominum priores infirmiores sunt, incommodíque illis eisdem opportuniores.

Cur animantiũ homo maxime soleat sternutare? An q̃ etiã grauedi- 53
ne maxime homo tentatur. cuius rei causa est, q̃ calor qui circa cor est, sursúmq; sua natura effertur, cæteris animãtibus in armos se effert, vnde per refractionẽ difiectus, partim ceruicem, capútq; petit: partim in spinam, lumbósque defertur. hęc enim linea recta, iuxtáq; basim sita omnia sunt. Quod cum æque corpus penè totum recalescat, humores quoq;

Universidad de Deusto
Biblioteca

in ſeſe pariter digerit, planéq; partitur. humores enim calorem ſequuntur.ex quo fit, vt neq; à grauedine admodum infeſtari, neq; ſternutare quadrupedes ſoleant.Sternutamẽtum enim vel ſpiritus vniuerſi delatio eſt, humore ſcilicet plus aliquid exhalante. vel crudi humoris conatus, excurſúſq;.quocirca deſtillationes ſolet præcedere.quę quidem animantibus cæteris minime incidũt,eo q̃ caloris illa delatio antè, retróq; portionibus æquis ſe digerit. Homini verò, quòd erecta baſi ſe in ſublime modo ſtirpium attollit,euenit,vt caloris elatio plurima,& vehementiſſima caput adeat:elatúſq; eò,calor meatus concalfacit , rarefacitq; capitis.qui tales demum effecti nimirum capaciores humorũ,quàm meatus cordis inferiores redduntur.Quoties itaque accidit,vt caput humeſcat, refrigeretúrq;extrinſecus amplius,quàm ſatis ſit, efficitur, vt calor, qui & alimentum habet,& ſe in̄ partem interiorem contrahit,nimirum creſcat.creſcens ſeſe in caput,meatúſq; capitis efferat.quo humores prætenues,crudíq; ſectantes,implent meatus,deſtillationéſq; faciunt, & ſternutamenta ratione ſimili mouent.Nam inter initia deſtillandi calor humorem ſurſum præcedens,inflánſq; meatus,ſternutamenta expulſu ſpiritus,ductúq; humoris tenuis,acríſq; incitat.Vnde fit, vt poſt grauedinis ſternutamentum,pituitam aquæ ſimilem abſtergamus. hæc cũ omnia ſeſe mouerint,humores coacti,craſſíq; ſubſidũt,& foramina capitis, naſíque interſepiunt.Facta enim tumidiora,diſtentioráq; caput dolore infeſtant. Argumentum,q̃ nullus per eas ſpiritus foras mittitur. ex quo ſequitur,vt neq; ſternuere,neq; olfacere poſſint,qui grauedine detinentur.Sternutamenta autem, quæ ſine grauedine mouentur, has quidem eaſdem ob cauſas veniunt : ſed exiguis,leuibúſque initijs. itaq; vbi vi caloris collecti humores ſunt, facile ab eodem calore pro ſua exiguitate ſpiraſcentes in nares interrumpunt. ſtrepitum verò ſpiritus non minus violentia ſeſe efferendi,quàm ſua copia mouet. cum enim calor directo tramite ſe ad cerebrum vſque extulerit,eíq; ipſe impegerit,ad nares reflectitur,eò,quoniam meatus illac foras de cerebro pertendant.quod cum illa foras reflectendi delatio ſpiritus nares verſus contra naturam agatur,vehemens vt fiat,nimirum euenit:itáq; ſtrepitum mouet.Cæterorũ autem animantium,aues maxime grauedinem ſentiunt, quòd formam corporis maxime ſimilem hominibus gerunt:verùm minus,quàm homines afficiuntur , quoniam caput magna ex parte deorſum tenent , vt quæ victum abs terra petere ſoleant.

54 Cur maris animalia maiora, vegetioráque ſunt q̃ terræ? An quòd vis ſolis conſumendo quæ terram ambiunt, copiam detrahit nutrimenti. quã ob rem,quæ abdita vitam agunt, vegetiora ſunt.his igitur omnibus incommodis cum genus maritimum ſit immune,merito tum adoleſcere poteſt corpore ampliori,& vegetiori.

55 Cur cætera animalia cibum ſæpius ſiccum, q̃ humidum capiant:homo humidum ſæpius, quàm ſiccum? An quòd homo natura calidiſſima eſt,plus refrigerationis deſiderat.

Cur ſpadones calui effici nequeant? An eo quòd multum cerebri obti- 56
nent.quod ſane his contingit,quia rem venereã non agunt.ſemen enim labi per ſpinam è cerebro videtur. qua de cauſa boues quoque caſtrati cornua gerere maiora putantur. necnon & mulieres, & pueri cur calui non ſint,eadem ratio eſſe creditur.

Cur animantium alia, vbi primum in lucem ædita ſunt, nutriri per 57
ſe ipſa poſſint : alia nequeant? An ea poſſunt, quæ in genere, quod memoriæ capax eſt, breuius viuunt. Quocirca ocyus quoque morte eadem omnia occumbunt.

Cur homo plus excrementi humidi egerit, quàm ſicci : equi, & aſini 58
plus ſicci,quàm humidi? An quòd hæc animantium genera ſicco pabulo largiori vtuntur : homo humidis magis, quàm aridis veſci ſolet. Ex cibo autem omne proficiſcitur excrementum, & ex copioſiori copioſius. Igitur alia humido potius:alia ſicco largiori vtuntur pabulo.quoniã alia ſicca natura ſunt: alia humida. Itaque humidum potius capiũt quæ ſicca conſtãt natura.huius nãq; ſunt indigẽtia.cõtrà,ſiccũ affectãt,quæ humida ſunt natura:vtpote quæ qualitatis eius inopia magis teneantur.

Cur aues,& homines, & genus quodq; animantiũ forte,corpore ſunt 59
duriori? An quòd animoſitas cum calore eſt.metus enim,refrigeratio eſt. Quorum igitur ſanguis amplius feruet,hæc & robuſtiora, & animoſiora ſunt.ſanguis autẽ alimento corporibus eſt. & quæcunq; verò ex ſtirpibus terræ aqua tepida irrigaueris,omnia duriora euadent.

Cur monſtra paruæ quadrupedes pariunt:homo autẽ, grandéſq; ani- 60
mantes omnes minus,vt equi,& aſini? An quòd paruæ,vt caries,ſues,capræ, oues , longe ſunt fœcundiores, quàm grandes. Illarum enim aliæ omnino ſingulos pariunt:aliæ magna ex parte.Monſtra autem tum conficiſolent,cum plura ſemina inter ſeſe cohæreſcũt,confunduntúrq;, vel cum prodeunt ex mare, vel cum ſe in fœmina permiſcent.vnde aues etiã monſtra ædere poſſunt.Oua nanque vitello pariũt geminato. Monſtrũ autem ex geminatis illis conſiſtit,quorum vitelli nulla interiecta membrana diſtinguntur.

Cur hominum caput piloſius,q̃ reliquum corpus,nec ex proportione 61
piloſum eſt : cæterorum autem contrà? An cætera vel in dentes exuperant præ nimia alimenti copia,vel in cornua, vel etiam in ſetam.quæ igitur in cornua,capite minus ſetoſo hæc ſunt . abſumptum enim illam in rem eſt. quæ autem in dentes, plus quidem pili, quàm cornigera obtinent.capronarum enim non nihil ſortiuntur:ſed minus,q̃ aues.his enim illud etiam, quod homini,genus integendi natura tribuit . ſed quod illis pro copia nutrimenti multis luxuriat locis,id in capite homini abundat. nec enī nullũ habet,nec adeò multũ,vt pilorũ vndiq; excreſcat cõgeries.

Universidad de Deusto
Biblioteca

62 Cur vnus omnium animantium homo caneſcit? An quòd pars animantium maxima pilum quotannis deciduum gerit, vt equus, vt bos. nonnulla deciduum non gerũt. tempus autem viuunt breue, vt oues, & quædam alia, quorum pilus vtpote non ſeneſcens caneſcere non poteſt. at homo nec deciduum gerit pilum, & longam degit ætatem. Itaq; tempore conſeneſcit, atque inueteratur.

63 Cur vita breui, imbecillíſque viribus ſunt, qui partem vmbilico ſubiectam maiorem, quàm ſuperiorem habent pertinentem ad pectus? An q venter ſuam ob breuitatẽ frigidus eſt. itaq; vt vim paruã obtinet concoquendi: ſic excrementis redundare aptiſſimus eſt. Morbis autem nimirum patent, qui tali ventre conſtiterint.

64 Quam ob cauſam animantium alia non ſolum coitu, ſed etiam ſponte naturæ procreantur: alia coitu duntaxat proueniunt, vt homo, vt equus? An quòd etſi non aliam ob cauſam, tamen, quòd alijs gignendi tempus breue ſtatutum eſt. Itaque fieri nõ poteſt, vt tempus, quod vim obtinet generandi, amplificetur, prorogetúrq;. Sed temporum viciſſitudine, commutationéque, vt procreentur, contingit. alijs multo generatio ampliari ſolet. Etenim vel anno, vel decem menſiũ ſpatio confici aſſolet. Quapropter, vel nullo pacto, vel ex coitu procreentur illa neceſſe eſt.

65 Cur Aethiopum dentes candidi, & candidiores, quàm cæterorũ: vngues autem non dentibus in candore reſpondeant? An vngues ideo nigricant, quia cutis etiam nigra eſt, & nigrior, quàm cæterorum. vngues autem ex cute proueniunt.

66 Sed cur dentes candeant, quænam ratio ſit? An quòd albeſcere illa ſolent, quibus vis ſolis humorem detrahit, dummodo nihil ſuperinficiatur, quomodo etiam ceram albeſcere nouimus. At cutem ſuperinficit calor, dentes minime. ſed totus eorum humor in vaporem à calore conuertitur, atque exhalatur.

67 Cur animantium alia præciſo capite vel protinus moriũtur, vel paulo pòſt, alia minime? An ita afficiantur quæ ſanguine carent, exiguóque cibo contenta ſunt. Quippe quæ neq; continuo cibum deſiderent, neq; in humore calor eorum diffundatur. quibus rebus priuatum animal ſanguine conſtans viuere nequit. Illa verò ſine reſpiratione viuere multo diutius poſſunt. Cauſam cur ita, aliàs abunde reddidimus.

DECIMAE PROBLEMATVM SECTIONIS FINIS.

EORVM QVAE AD VOCIS SONIQVE RATIONEM PERTINENT, SECTIO VNDECIMA: CVIVS QVAESTIONES LXV.

1 VR ſenſuum auditus maxime ab ortu naturæ offendi poteſt? An quòd auditus, & vox ab eodem initio proficiſci videantur. atqui locutio ex facili poſſe deprauari videtur. quæ ſpecies vocis eſt, eadémque perfici difficillime poteſt. Indicium huius eſt, q poſtea quàm nati ſumus, diu obmuteſcimus, deinde balbutire tandem incipimus. Principio nanq; nullum proferre penitus verbũ valemus. Cum itaq; facile peruerti locutio poſſit, idémq; initiũ audiendi, loquendíque ſit (vox enim quædam audiendi quoque primordium eſt) ſequitur, vt quaſi per accidens, non per ſe, omniũ facillime ſenſuum auditus interimi poſſit. Argumentum autem facile omnino loquendi principium deſtrui poſſe, vel ex cæteris animantibus erui licet. nullum enim loqui ex cæteris poteſt. ſed homini tantum facultas hæc data eſt. & hic tamen ſero vt dictum eſt, loqui incipit.

2 Cur omnes ſurdi vocẽ reddere per nares aſſolent? An quòd prope abſunt, vt muti ſint. muti autem per nares vocem extrudunt. eò nanq; ſpiritus illorum compellitur, quia ore compreſſo ſunt. quod compreſſum ideo eſt, quoniam lingua his ad vocem reddendã vſui nullatenus eſt.

3 Cur omnes, qui natura ſunt calida, magnam vocem emittere ſolent? An quòd multũ in his aërem, feruidúmq; ineſſe neceſſe eſt. vis enim caloris facile ad ſe & ſpiritum trahit, & aërem. eóq; amplius id agit, quo amplior eſt. vox autem magna tum oritur, cum aëris multũ agitatur. vtque acuta cum celeriter, ſic grauis, cum tarde aër incitatur.

4 Cur omnes ſurdi per nares loquuntur? An quòd ſurdi violentius ſpirant: quippe qui prope abſunt, vt muti ſint. meatus itaq; nariũ ductu ſpiritus laxior redditur. ex quo fit, vt niſi per nares loqui non poſſint.

5 Cur melius audiri quæq; in nocte, q̃ die poſſunt? An quòd requies omnium noctu amplior eſt, quoniam calor abeſt. vnde tranquilliora quoq; magna ex parte omnia ſunt. ſol enim eſt, qui omnia mouet.

6 Cur voces è longinquo acutiores eſſe videntur? itaq; cum hominum procul admodum abſentium clamorem imitamur, vocem acute emittimus, & ſimilem ijs qui ſuam vocem in ſonum aſtringunt tenuiorem. & ſtrepitus quoq; reſonãdi acutior venit, quẽ procul abeſſe palam eſt. Non enim niſi per refractionẽ exiſtere poteſt. cũ igitur in ſtrepitus ratione, acutũ, quod velox ſit: tardũ autẽ, quod graue: voces è longinquo delatas, tardiores videri oporteret. quæ enim ferũtur, eo tardius omnia mouentur, quo longius à ſuo diſceſſerũt principio: tandémq; collabũtur, & decidũt.

Universidad de Deusto
Biblioteca

vtrũ igitur qui imitantur, voce exili ſimulant, & ſono tenui agere tẽtant vocem, quæ ſe è longinquo defert. tenuis autem grauis non eſt. neque exiguus, exiliſque vocis proferendæ vſus grauis eſt: ſed acutus ſit, neceſſe eſt. An non modo qui imitantur, ea de cauſa ita ſimulant: verumetiam ſtrepitus ipſi acutiores exiſtũt. Cauſa verò cur ita ſit, quòd aër, qui defertur, ſtrepitum excitat, & quemadmodum primum illud obſtrepit, quod aërem mouerit: ſic rurſus aër ſubinde mouẽdo agat, oportet, vt partim moueat, partim moueatur. quo fit, vt continuari ſtrepitus poſſit. quippe cũ perpetue mouenti mouens ſuccedat, donec omnis conatus mouendi emarceſcat. quæ quidem res in corporibus non niſi cadere eſt, cum ſcilicet aër non amplius impellere vel telum, vel aërem poteſt. Vox enim continua redditur, cum aër aërem propellit. telum autem fertur, cum corpus ab aëre mouetur. Hic igitur corpus idem defertur aſſidue vſque ad eum finem dum corruat. At ibi alius, atque alius aër perpetua viciſſitudine profluit, præcedentéque ſubſequens minor eſt. Itaq; velocius quidem mouetur: ſed per minus ſubinde aëris. qua de cauſa voces acutiores è longinquo tenuioréſq; ſentimus. eſt enim acutũ, quod velocius eſt, vt ambigendo ſuperius propoſuimus. Hæc eadem cauſa eſt, cur & pueri, & ægrotantes acute: viri autem, & bene valentes grauiter vocẽ emittant. Cur verò propinquis auribus vox grauior, acutiórve eſſe minime pateat, & omnino cur ſimilis proiectis ponderibus nõ ſit, cauſa, quòd proiectum illud cum vnum aſſidue ſit, identidem aſſidue fertur. ſtrepitus autem, aër propulſus ab aëre eſt. Itaque fit, vt pondus vnum in locum cadere tantummodo poſſit, vox autem quoquo verſus ſpargat ſeſe: non ſecus, ac ſi proiectum pondus dum fertur, in partes frangatur innumeras, atque etiam ſe retrorſum diſpertiat.

7 Cur domus nuper illita magis reſonat? An ꝙ maior refringendi datur facultas propter læuitatem. Læuius autem ideo eſt, quoniam continens adhuc, rimiſque immunis penitus extat. non tamen admodum humidam volo intelligi. nulla enim refractio de limo effici poteſt. hæc profecto cauſa eſt, cur etiã opus omne tectoriũ magis reſonet. Quinetiam aëris immobilitas fortaſſe aliquid facit. congeſtus enim, vniuerſũſq; cum ſit, occurrentem illum retorquere vehementius poteſt.

8 Quam ob cauſam, ſiquis dolium, & lagenas, & cætera, id genus figulina inania obruat, operiátque, domicilia reſonare amplius poſſint: necnon ſi puteus, vel ciſterna, vel aliqua fouea in domo ſit, magis, magiſque ita fiat, neceſſe eſt? An quòd ratio reſonandi non niſi refractio eſt. ſic enim potiſſimum reſonandi illa reciprocatio naſcitur. Ergo puteus, & quælibet fouea anguſtiam obtinet, & aërem colligere poteſt. Dolia, cæteráque fictilia denſitatem quoque ſuæ ambientis formæ præ ſeſe ferunt. Itaque vtraque de cauſa illud euenit. Concaua enim omnia magis ſonant, & æs quoque ob eam rem ſonitum præcipue omniũ reddit. Nec verò abſurdũ, ꝙ obruta illud faciunt. vox enim non minus in ima ſe defert. Deniq; quoquo verſus, atq; etiam in orbem ferri putandũ eſt.

Cur ſi vaſa quis inania obruerit, faciet vt magis ædificium reſonet? 9
An ꝙ vaſa ſoliditate, perpetuitatéq; ſua melius & concipiunt, & continent aërem. ſimúlque accidit, vt ictus vehementior effici poſſit.

Cur aqua frigida de eodem profluens vaſe acutius, quàm calida obſtrepit? An quòd delatio aquæ frigidæ velocior eſt. grauior enim frigida eſt. acutiorem autem ſtrepitum reddit, quæ velocior eſt. Calor verò & raritate alleuat, & elatione. Proximum illud eſt, quòd faces quoque ardentes ictum faciunt imbecilliorem. 10

Cur homini, qui vigilauerit, vox aſperior redditur? An ꝙ eius corpus ob cruditatem humeſcit, maximéque loco ſuperiori, vnde caput quoque graueſcit. Et cum fauces humore redũdent, vocem aſperiorem exiſtere neceſſe eſt. aſperitas enim ob inæqualitatẽ: grauitas propter obſeptionem exultat. retardius enim fertur. 11

Cur cibo ingeſto mox tenor frangitur vocis? An ꝙ membrum illud voci tributũ crebro cibi occurſu percluſum cõcaleſcit, cõcaleſcẽs humorẽ attrahit, qui ob aſſumpti cibi humefactionẽ, & largior eſt, & paratior. 12

Quare qui flent, vocem mittunt acutiorem: qui rident grauiorem? An quòd alteri ſuam ob debilitatem parum ſpiritus mouent: alteri vehementer intendunt. quod facit, vt ſpiritus velocius ferri poſſit. velox autem omnis acutus eſt. quippe qui ab intento proiectus corpore feratur velociter. Contrà, qui ridet reſoluitur, & debilitatur. itaque vocem grauius ædit. quanquam ægri acutam emittunt vocem. parum enim aëris mouent. at verò qui rident, non ſolum parum, ſed etiam leuius mouent. ad hæc, qui rident, ſpiritum calidiorem emittunt, qui flent frigidiorem. Dolor enim refrigeratio pectoris eſt. calor itaque multum aëris mouet, ita vt tarde feratur. frigor autem parum ciet. idem vel in tibijs fieri nouimus. Enimuerò, qui ſpiritu inflant calidiori, multo tardius agunt. 13

Cur pueri, cæteráque recens nata animalia vocem reddunt acutiorem, quàm quæ perfecta ætate ſunt: cum tamen omne acumen vehemẽtia ſit? An ꝙ vox motio aëris eſt: & acutior, quæ velocior. Facilius autem, & velocius parum, quàm multum aëris mouetur. Mouetur autem quoties vel à frigore cogitur, vel à calore diſcernitur. Sed cum inſpiratio, frigida admiſſio ſit, interior nimirum aër tantiſper cogitur, cum ſpiritum capimus. cúmque expiratio caloris emiſſio ſit, aëre ſane à calore citato, vox efficitur. Cum enim ſpiritum reddimus, non cum capimus, vocem formamus. Cum autem nouella calidiora ſint, quàm vetuſta, ſuóſq; meatus habeant arctiores, minus in ſe aëris poſſunt continere. cúmque calor, qui moueat, amplior in his inſit, res autem quæ moueatur, minor ſubſtet. velocius vtraque de cauſa aër moueri poteſt. at ſi velocius, vox certe acutior dabitur, ob ea ipſa, quæ antè retulimus. 14

15 Cur vocem qui flent, acutiorem emittunt: qui rident, grauiorem? An qui flent intendendo, cõtrahendóq; os vociferantur: itaque propere aër interior corpore intento mouetur. cũmq; per os transeat angustum, ferri velocius potest. vtraq; igitur ratione fit, vt vox acuta ædatur. Contrà, qui rident, remisso corpore, hiscentéq; ore rident. cum igitur ob eã rem late, tardéque profundant aërem, merito vocem emittunt grauiorem.

16 Cur vocem reddunt acutam, qui expertes seminis sunt, vt pueri, mulieres, decrepiti, spadones: grauem autem viri, qui firmissima sunt ætate? An ea causa est, qua linea, cæteráque tenuia dimensionem vnam duntaxat sortiuntur: crassa autem, plenáque plures obtinent. itaq; vox etiam tenuis vnam dimensionem habuerit. vnum autem & efficere & mouere facilius est, quàm plura. Ergo cum prædicta illa spiritum habeãt imbecillum, non nisi parum aëris moueri ab illo spiritu potest. Minimus autem est, qui dimensione vnica constat, quem prædictis rationibus tenuẽ esse, vocémq; talem ab eo proficisci necessum est. vox autem acuta, quæ tenuis, est. igitur qui prolifico illo semine carent, vocem hinc merito reddunt acutiorem. viri robusti, quoniam spiritu valeant, multum aëris inci tare queunt. quod cum multum sit, lente mouetur, vocémque efficit gra uiorem. Motu enim veloci, & tenui vocem reddi acutam iam constitit: quorum neutrum, vt in viro possit existere, accidit.

17 Cur voces nostræ grauiores sint tempore hiberno? An ꝙ aër interior tunc, & exterior crassior est. Crassior autem cum sit, tardius mouetur. itaque vox grauior non immerito fit. Adde ꝙ somnolentiores hiberno tẽpore sumus, q̃ æstiuo, plúsq; tẽporis obdormire solemus. Somnus autem facit, vt membris grauioribus simus. quo igitur tempore plus dormimus, quàm vigilamus (quod hibernum profecto est) hoc vocem effici grauiorem, quàm qui econtrario agitur, ratio est. cum enim tempus vigilandi quod interuenit, breue sit, habitus corporis, qui inter dormiendum committitur, permanere vsq; ad somni repetitionẽ nimirũ potest.

18 Cur ex potu, vomitu, atq; frigore vocem emittimus grauiorem? An faucibus interseptis (quã rem pituita subsistẽdo committit, quippe quæ aliquid fluxionis in eas detrahat) alijs vomitus, aut potus, alijs præsentis tẽporis qualitas per obstrictionẽ fauces reddit angustiores. itaque delatio spiritus tardius agitur. quæ autẽ tarda delatio est, grauẽ hæc efficit vocẽ.

19 Cur vox grauior è propinquo magis, quàm è longinquo sentiri potest? An quòd grauior plus quidem aëris mouet, sed nequaquam in longitudinem. ergo à longe minus sentitur, quoniam per minus spatium se deducit. è propinquo autem magis, quoniam plus aëris sensorium ferit audiendi. Acuta procul ideo audiri potest, quoniam tenuior est. Tenue autem omne, augeri in longitudinem potest. Dixerim etiam quòd motio, quæ vocem reddat acutiorem, velocior est. quod fieri potest, si vt densus, sic angustus spiritus sit, qui aërem mouet. Nam & exiguus aër mobilior est. quippe qui ab angusto moueri queat. & densus plures efficit ictus, qui strepitum reddant. Licet hoc in musicis perspicere instrumentis. fides nanque tenuiores, cæteris eisdem substantibus, acutius consonant.

Cur vox acutior illis esse videtur, qui longius absunt? cum tamen acuminis ratio sita in eo sit, vt velocius feratur, & quod longius fertur, moueri tardius soleat. An quòd vocis acumen non solum in velocitate mouendi, sed obstrependi etiam nimia tenuitate consistat. Qui autem longius absunt, vocem tenuiorem excipiunt ob aëris, qui mouetur, exiguitatem. Motus enim ita marcescit. vt que numerus emarcescens in vnitatẽ relabitur, sic corpus in vnicam dimensionem extenuatur, quæ tam in corpore, quàm in voce tenuitas est.

Cur vocem acutam, & exercitati reddunt, & debiles? An debiles, quia parum aëris mouent: parum autem quàm multũ velocius fertur. exercitati verò aërem excitant vehementius. Aër excitus vehementer, velocius fertur. acutum autem in voce id est, quod velox in delatione.

Cur vox corrũpi his soleat qui cibo ingesto clamitarunt? itaq; omnes, qui vocẽ exercent, vt histriones, saltatores, & cæteros generis eiusdẽ mane, ieiunóq; ore exercitationẽ adire licet inspicere. An vocem corrũpi nõ aliud est, q̃ membrum, qua spiritus transmeat, corrumpi. Quocirca rauci quoq; voce corrupta sunt, non ꝙ spiritus vitiatus est, qui vocẽ afformat, sed ꝙ exasperata arteria est, quæ vehemẽte concalfactione exasperari maxime solita est. Quam ob rem neq; qui febriunt, neq; qui vehementer febrierunt, statim cum febris cessauerit, cantare queunt. sunt enim asperis nimio ex calore faucibus. cibis autem spiritum & largum reddi, & feruidum, consentaneũ est. qui talis autem est, exulceret arteriã transmeãdo, atq; exasperet, ratio est. quod cum inciderit, merito vox destrui potest.

Cur vox, cum aër quidam formatus sit, & qui, cum fertur, formam sæpe illam amittat, echo, id est resonantia, fiat? Cum enim aër vehementius in aliquod solidum offenderit, vox non dissoluitur: sed eandem expresse reciprocantem audimus. An quòd refractio est non perfractio. sic enim cum totum permanet, tum partes ab eo duæ vniformẽs profiscíscuntur. quippe cum per similem angulum refractio existere soleat. itaque vox resonandi similis primæ efficitur.

Cur cæterorum animalium nouella, recénsq; ædita vocẽ mittunt acutiorem, q̃ quæ perfecta ætate sunt: vituli autẽ grauius mugiunt, quàm boues perfecti? An quòd infans quoque in genere similis fœminæ eiusdem generis est, boũ autẽ fœminæ grauius mugiunt, q̃ mares, cũ cætera econtrario agant. at vituli similiores fœminis, q̃ maribus sunt. ergo vocem hi grauiorem emittere debent.

Quam ob causam paleis in orchestra sparsis, chori vox minor sentitur? An propter asperitatem. vox enim pauimento minus læui occur-

Universidad de Deusto
Biblioteca

rẽs, vt minus vna ita minor exiſtit. quippe quæ minus continua ſit. quomodo etiam lux amplior reſplendet in læuibus, eo quòd nihil impedimenti interuenit, quo interpelletur.

26 Cur ſal igni ingeſtus mouere crepitum ſoleat? An quia ſal parum humoris intra ſe continet. quod mox à calore ignis conuerſum in ſpiritum, violentóque exiliẽs impetu ſalem rumpit. omne autem quod rumpitur, mouere crepitum ſolet.

27 Cur pueri nonnulli ante, quàm ætas veniat, qua vocabula ſuo tempore explanare poſſint, fari incipiant, & vbi aliquid expreſſe dixerint, rurſus obmuteſcant, atque vt prius, degant, quouſque ſolitum tempus loquendi accedat? quæ quidem à pleriſque portenta eſſe putantur. iam aliquos etiam ſtatim cum in lucem euenerunt, locutos eſſe proditum eſt. An magna quidem ex parte ſecundum naturam homines prodeunt. itaq; illud paucis accidit. ſed naturæ ratione ſimul hæc contingere, ac perfici ſolent. Quam ob rem ſimul & audiunt, & vocem emittunt, ſimul & intelligũt facultate audiendi, & loquuntur, & explicant. Euenit tamen interdum, ne hæc ſimul contingant: ſed vt alij prius intelligant, quàm membrum id abſoluatur, quo loqui poſſumus. alij contrà, qui ſcilicet quæ loquantur, intelligere nequeant. quæ enim audierint, ſimulate eadem reddunt. ſed cum tempus affuerit, vtroq; iam munere naturæ fungi incipiant. Quibus autem prius ſenſa auditus in animo valeant, quàm membrum id abſoluatur, quo primo vocem mouemus, orationémq; condimus, ijs nõ-nunq̃, vbi iam multa intellexerint, facultas quoque membri illius, & abſolutio propere contingit, maxime quidẽ à ſomno. Cuius rei cauſa eſt, q̃ ſomnus data requie tũ corpora tota, tum mẽbra ſingula facit ſegniora. ſed fieri poteſt, vt vel ob aliam huiuſcemodi mutationem idem eueniat. complura autem ſunt, quæ vt efficere valeamus, breuiſſimi temporis adiumento opus eſt: & tamen eadem poſtmodum æque agere nequaquam poſſimus. Quoties itaque membrum illud ita ſe habet, vt liberum, abſolutúmq; ſit, efficitur, vt quod per auditum intelligentiam mouit, idem cum pendet, fluitátque in ſenſu, remeet, verbúmq; reddat. hinc nobis & carmina, & vocabula ſæpenumero non ex voluntate occurrũt. & quæ prius voluntate petita diximus, eadem poſtea non voluntarie dicimus. hinc etiam ſæpe quæ nouimus, ore explicare non quimus. ita fieri poteſt, vt pueri aliquid dicant, rurſúſq; membrum, cui fandi data poteſtas eſt, redeat ad ſuam naturam, ac obmuteſcat, dum tempus corroborandi, abſoluendíque vltimum veniat.

28 Cur aliqua obſtrepũt, mouẽtúrq; ſubito, vt arcæ, quæ nullo mouẽte, quod ſenſus nouerit, concitantur, & crepant: cum tamen potentius eſſe debeat, quod mouet, quàm quod mouetur? quæ eadem quæſtio etiam de corruptione, ac ſenectute eſt. quippe cum à re inſenſibili omnia corrũpantur, quæ à tempore pereũt. An ſimile guttis hoc eſt, & lapidibus,

quos plantæ emergentes attollunt, atq; reijciunt. non enim quod vltimũ actionis eſt, id vel attollit, vel mouet: ſed hæc vniuerſa continuatio efficit. qua quidem re inſenſibili accidit, vt motus ille ſenſibilis naſcatur. ſic etiam res contenta ſpatijs ſenſibilibus tẽporis mouetur, atq; in partes digeritur inſenſibiles. vniuerſi tamen & continui ratione exultat & motus, & obitus. continuum autem illud non in inſtanti temporis, ſed in tempore, quod ab inſtanti determinatur, ſitum profecto eſt.

Qua de cauſa oſcitantes minus audire poſſimus? An quòd multũ ſpiritus effluentis inter oſcitandum aures etiam intrinſecus ſubit, vt motio vel ſenſu percipi poſſit, quam trudit ad aures, maximéque poſt ſomnum. ſtrepitus autem, vel aër, vel aëris affectio eſt. igitur cum interior renititur exteriori illi occurrenti, efficitur, vt motus interioris ſtrepitus motum exterioris retorqueat, atq; offuſcet. 29

Cur pueri magis, q̃ viri lingua hæſitant? An vt etiam manibus, pedibúſq; pueri minus valemus, & infantes ambulandi omnino facultate caremus: ſic etiam linguæ parum compotes pueri ſumũs, & infantes verbum nullum referre poſſumus, ſed more brutorũ animantium vociferamur. videlicet cauſa imbecillitatis, quæ non ſolum hæſitatem linguæ, ſed etiam balbutiem, blæſitatémq; faciat. quippe cũ blæſitas ſit, literam quandam exprimere non poſſe, eámq; non quamlibet, ſed certã. balbuties vel literam prætermittere, vel ſyllabam. hæſitas alteram alteri ſyllabam iungere propere non poſſe. Quæ quidem omnia imbecillitate eueniũt. Lingua enim ſubminiſtrare intelligentiæ non poteſt. itidem etiam vinoléti, ſenéſq; afficiũtur propter debilitatem. viris autẽ hæc minus vſu eueniunt. 30

Cur vox hominũ tam metuentium, q̃ trepidantium obtremiſcere ſoleat? An q̃ emigrante calore cor concutitur. Nam vtriſq; & trepidãtibus, & metuẽtibus accidit, vt ita afficiantur. Cum cor autem concutitur, ictus nequaquam effici vnus poteſt: ſed plures proficiſcantur, vt è fidibus laxius intentis, neceſſe eſt. 31

Cur vocem homines trepidantes grauem, metuentes acutam reddãt? An quòd metuentibus locus cordis refrigeratur, cum calor deorſum ſe defert, ita quòd parum aëris excitare poſſint. vires enim poſitæ in calore ſunt. trepidantibus autem calor loca petit ſuperiora: vt etiam pudore affectis effert idem ſeſe ad faciem. cuius indicium eſt, quòd plenius erubeſcunt. reſoluit igitur, multúmq; aëris, quo loquimur, efficit. hic autem tarde propellitur. tardum vero non niſi graue in voce eſt. 32

Cur nox ad audiendum aptior eſt, quàm dies? Vtrum, vt Anaxagoras ait, quòd aër interdiu ſtridet à ſole concalfactus, & obſtrepit: noctu requieſcit, vtpote cum omnis calor abfuerit. Tunc autem quæq; audiri melius poſſunt, cum nullus ſtrepitus eſt. An q̃ per inanius facultas audiendi amplior, quàm plenius datur. Eſt autem aër interdiu denſus, vt qui luce radiiſq; refertus ſit. noctu autem rarior, q̃ ex eo ignis, & radij 33

Universidad de Deusto
Biblioteca

deceſſerunt, quæ corpora eſſe dixeris. An quòd corpora multifariam interdiu vim intelligendi diſpertiuntur, ínque res varias deducunt. itaque ctu agimus, ipſa quoque intelligentia negotijs corporis impedita eſt. ſenſus autem vbi ſeiunctus ab intelligentia eſt, laborem velut inſenſibilem habet. Vnde dictum mens videt: mens audit. At vero noctu, cum noſter intuitus omni ſit munere liberatus, magíſq; intelligentia requieſcat, meatus aurium vel amplius patens, vel nihilo minus, quàm die, vt capax ſonorum pariter eſt: ſic melius eoſdem ſonos referre ad intelligentiã poteſt. quoniam nec ipſa intelligendi vis quippiam agat: nec ab aſpectu tentetur, vt fieri interdiu ſolet.

34 Cur omnes, qui humore prolifico vacant, vt pueri, mulieres, decrepiti, & ſpadones, vocem reddunt acutam: viri autem, qui firma ætate ſunt, grauiorem? An propter membri imbecillitatem, quod mouere aërem ſolet. Mouet enim exiguum aërem, quod imbecillum eſt. exiguus velocius fertur. quod velociter fertur, acutum eſt. An quòd primus meatus, qua vox permeare ſolet, omnibus ſemine vacuis puſillus eſt. itaque exiguum proficiſci ab eo poteſt, quod aëra moueat. exiguum vero cum ſit, velociter per amplas ſuperiores fauces fertur. At viris ætate vigentibus hic amplior habetur, vt etiam, qui ad teſticulos pertinet. itaque aër plurimus eſt, qui inde propellitur. tardior ergo cum tranſeat, merito grauior reddi poteſt.

35 Cur homines lingua hæſitantes, loqui nequeant voce ſubmiſſa? An ꝙ offenſaculo quodam vox ſiſtitur, retinetúrq;. Sed cũ non pares requirantur vires, aut ſimilis motus, cum quicquam non impedit motum, cúmq; impedit, enitẽdum omnino eſt. vox autem motus eſt, vocémq; altiorem ſolent emittere, qui pro viribus conantur. Ergo cum ad expellendum quod obſtat, enitẽdum ſit, altius eos loqui neceſſe eſt, qui linguæ huiuſmodi vitio tenentur.

36 Cur ijdem illi trepidantes magis, quàm vinolenti, hæreãt lingua? An quoniam affectus hic ſimilis generi ſtuporis, quam apoplexiã vocamus, parti interiori cuipiam tribuendus eſt. quam partem mouere nequeant impedientem propter ſuam refrigerationẽ. Vinum igitur, quod ſua natura calidum eſt, refrigerationem tollit: trepidatio facit. Eſt enim trepidatio metus quidam. metus autem refrigeratio eſt.

37 Cur ſtrepitus extrinſecus magis intus auditur, quàm intrinſecus foris? An quòd intrinſecus cum vaſta, immenſáq; adeat ſpatia, diſcerpitur, diſſipatúrque vt pars eius vel minime, vel minus ſentiri poſſit. Extrinſecus vero cum vox ſeſe in locum arctiorem, ſtabiliorémq; aërem cõferat, vniuerſa ingreditur. itaq; cũ maior ſit, non immerito melius poteſt audiri.

38 Quam ob cauſam, qui lingua hæſitãt, melancholico habitu conſtant? An quòd propere ſequi imaginationem, non niſi eſſe melancholicũ eſt.

hæſitantes autem illi tales procul dubio ſunt. impetus nanq; dicendi præruit, antecedítq; facultatem eorũ, vtpote cum animus viſa ſequatur. balbis etiam idem accidit. hos etenim omnes membra voci accõmodata tardiora habere certum eſt. indicium vero, quòd tales, vinolenti redduntur, cum ſuas maxime imaginationes, non rationem ſequuntur.

Cur porrum proſit ad vocem ſonoram? nam & perdici commodum 39
eadem in re nouimus. An quòd allium quoque elixum delinit, & quidem porrum lentitiam quandam obtinet: quæ fauces detergere poſſit.

Cur cætera animalia vocem tum acutiorem emittunt, cum validiora 40
ſunt: homo autem cum inualidior eſt? An quòd homo inualidus exiguum aëra mouet. aër exiguus velociter permeat. velocitas ſtrepitũ reddit acutiorem.

Cur melius audimus, cum ſpiritum retinemus, quàm cum reddimus? 41
itaq; minus ſpirare in venatione præcipitur. Vtrum ꝙ per venarum elationem vis ſentiendi locum petit ſuperiorem. cũ enim dormimus, deorſum ſe defert, & crebrius tunc reddimus, quàm ducimus ſpiritum: miniméq; audire valemus. An etiam ſanguis cum reddimus ſpiritum, aſcendit. itaque pars ſuperior impletur, cum tamen per inane audiamus. An quòd efflatio ſtrepitus quidam eſt. hic autem ex ſpirando eueniens vim obtundit audiendi.

Cur ſal exiguus ocyus crepat, & exilit: vehementius autem & crepat 42
& exilit, qui plenior eſt? An ꝙ exiguus rumpi celerius poteſt. haud enim multum id eſt, quod ſubeat ignis oportet, cum ſal ipſe totus exiguus ſit. plenior autem ille lentius domatur, quòd plus negotij eſt magnum diſrupiſſe, quàm paruum. Crepat paruus parum, quia paruus inuehitur ictus: maior magis, quia magno agitur ictu. Crepitus autem ictus eſt. quod etiã robuſtius eſt, magis exilit, ſi percutiatur, quoniã minus cedit.

Cur ſi ſalem eadem magnitudine, qua modico igni ingeſtus crepet, 43
nimio ieceris igni, vel nihil, vel minus crepabit? An quòd prius ab igne corrumpitur, quàm rumpi poſſit. comburitur enim humor, ꝙ conſumptus eſt: crepat quòd diſciſſus, diſruptúſq; eſt.

Cur oſcitantes minus audire valemus? An quòd ſpiritum intercludi- 44
mus, qui ſe ad aures trudat. indicium, quòd ſtrepitus in auribus naſcitur, cum oſcitamus. circũuentus autem, intercluſúſq; illis ſpiritus facit, vt minus audiamus. ad hæc vox oſcitantibus quædam oritur, quæ vim audiendi interpellare poteſt. & comprimi vero aures neceſſe eſt, quoties corpus ſe diſtrahit, atq; intendit.

Cur vox, cum apta ſua natura ſit in ſublime efferri, vt quæ aër quidem 45
ſit, non inferius ſurſum: ſed ſuperius deorſum melius audiri poteſt? An quòd vox aër quidam iunctus humori eſt, qui pondere humoris graueſcens deorſum labitur, non ſurſum effertur. humoris nanq; ſecundũ naturam intereſt, vt deorſum feratur. itaque ab imis ſentiri plenius poteſt.

Universidad de Deusto
Biblioteca

An hoc voci dũtaxat animaliũ reddi debeat. hæc enim non ſine humore profluit. illud vero accidere nimirum vel in cæteris omnibus ſtrependi generibus nouimus. Ergo vt viſus, ſi ſuperius deorſum prociderit, ſurſum verſus reflectetur, ſed ſi inferius ſurſum pertenderit, deorſum ſe flectet: ſic vox, quæ ſua natura cogitur ſurſum ferri, vbi aëri ſibi aduerſo occurrerit, cum per vim nequeat eum propellere, qui & amplior & grauior eſt, reflexa in partem aduerſam deorſum ſe defert. Itaque aër, qui ore motus procurrerit, retorquetur, & ad ima collapſus ſentiri inferius magis poteſt. tale etiã eſt, quod in reſonando fieri ſolet. vocis enim reflexus in partem contrariam agitur.

46 Cur vinolẽtis potius, quàm ſobrijs frangi vox ſoleat? An repletio facit, vt vox celeriter frangi poſſit. cuius rei argumentũ, q̃ neq; chori, neq; ludiones, ſtatim à prandio, ſed ieiuni vocem exercere conſueuere. cum igitur vinolenti impleti ſint, merito voces eorum potius frangi ſolent.

ὑποκριταὶ ludiones.

47 Cur vocem acutiorem longius audire poſſumus? An quòd vocis acumen velocitas eſt. moueri autem ocyus ſolent quæ vehementius ferũtur. quæ autem vehementius feruntur, hæc longius ferri poſſunt.

48 Cur ſpiritu retento, melius audire valemus? An quòd reſpiratio nonnihil ſtrepitus mouet. merito ergo tunc melius ſentimus, cum ſtrepitus minus eſt. minus autem ſtrepitus tum eſt, cum ſpiritum retinemus.

49 Quam ob rem lux, quæ tenuior, & velocior, & deductior eſt, corpora penetrare denſa non poteſt: ſtrepitus autẽ poteſt? An q̃ lux directo itinere fertur. itaque ſi quid rectæ illi profluentiæ lucis obuium ſepiat, lucem penitus diſcludi neceſſe eſt. at ſtrepitus, quia ſpiritus eſt, ferri non rectè etiam poteſt. itaq; efficitur, vt ſtrepitum ſentire vndiq; liceat, non eum tantum qui ſe rectè noſtris auribus obtulerit.

50 Quare qui rident, vocem grauiorem emittunt: qui flent, acutiorem? An quòd corpore intento vox acuta depromitur. infirmum autẽ, quod acutum eſt. Quæ vtraque in flentibus ineſſe potius nouimus. ſunt enim & intentiori corpore & infirmiori.

51 Quam ob rem, cum vox aër quidam formatus ſit, & ſæpius diſſoluatur, cum fertur, echo autem, id eſt, reſonantia, fiat icto eiuſmodi aëre in ſolidum quippiam, vox ipſa non diſſoluatur, ſed expreſſe eadem percipi poſſit? An quòd aër refringitur, non perfringitur. ideóq; totum à toto proficiſcitur. Tum etiam affectus hic non niſi de re ſimili exiſtit. quippe cum aër reflecti de aëre ſoleat in cauo, non de cauo.

52 Quam ob rem, cum ſimul vocem multi emittunt, vnúſq; tantũ quantum ſinguli reddit, multorum vox illa neq; parem voci vnius offert ſeſe, neq; longius pro ratione deducit? An q̃ ſinguli proximũ aërem propellunt, non eũdem, niſi paulo tenus. quod ſimile euenit, vt ſi multi quidem proijciant lapidem, ſed ſingula, aut magna eorum pars mittat diuerſum. neq; enim ibi longius, aut pro ratione longe lapis vllus deueniet, neque

hic longius cũctorum, quàm vnius vox poterit audiri. vox etenim tanta non vnius eſt, ſed multorum. rectè igitur è propinquo vox multa eſſe pro ratione videtur: quandoquidem lapides quoq; illi multi, ita videri, atq; idem aſſequi poſſunt: at è longinquo plus, quàm ſi ſingulæ ſint, ſentiri non poteſt.

Cur trepidantes vocem reddimus grauiorem, metuentes autem acutiorem? quanquam etiam pudor genere metuẽdi continetur. An multũ inter ſe affectus hi diſtant. Quos enim puduit, erubeſcunt. trepidatio autem pudor quidam eſt. qui vero metuunt, pallent. Conſtat igitur calorem in metu partem ſuperiorem deſerere, vt parum aëris præ ſua exilitate mouere ſpiritus poſſit. velociter autem ferri poteſt, quod exiguum eſt. vocis vero velocitas non niſi acumen eſt. ijs cõtrà, quos puduit, calor partem ſuperiorem, id eſt, pectus petere ſolet. cuius rei indicium erubeſcens facies affert. ampliorem autẽ aërem, amplior potentia mouet. Tardius vero omne fertur, quod amplius eſt. tarditáſque in vſu vocis, non niſi grauitas eſt. 53

Quæ cauſa eſt, vt lingua hæſitantes aliqui fiant? An membri, quo loquimur, refrigeratio cauſam habet, & tanquam ſtupẽs, & attonitũ membrum id eſt. itaque vino, continentéque oratione concalfacti verba facilius poſſunt copulare. 54

Cur homo ſolus ex omnium animantium numero lingua hæſitans oritur? An quòd ſolus compos ſermonis eſt: cætera vocem tantum obtinent. Qui autem lingua hæſitant, vocem quidem producunt: ſed verba copulare, ſermonémq; condere nequeunt. 55

Cur ſobrij tempore hiberno vocem acutius mittimus: vinolẽti autem æſtiuo grauius? An vox acutior, quæ velocior eſt. velocior autem quæ corpore intento ſe promit. Sobriorum vero, hieméq; corpora magis conſtant, quàm vinolentorum, æſtatéq;. calores enim, teporéſq; corpora reſoluunt, atque elaxant. 56

Cur homo ſolus omnium animantiũ lingua hæſitans prouenire poteſt? Vtrum q̃ etiam mutus ſolus exiſtit. linguæ autem hæſitatio mutitas quædam eſt. nec membrum, quo loquimur, abſolutum habetur. An quòd homo ſolus compos eſt ſermonis: cætera autẽ vocem dũtaxat ſortiuntur. linguæ autem hæſitatio, vt nomen declarat, vnum non eſt, nec promptam, continentémq; parit orationem. 57

Cur homini vox ſerius perfici ſolet, quàm cæteris, quibus data eſt vocis proferendæ facultas? An quòd vocis humanæ genera, & diſcrimina quamplurima ſunt. cætera enim animantia literas, vel nullas, vel paucas exprimere poſſunt. Quod autem ſumme varium, plurimíſq; diſtinguendum differentijs eſt, id tempore longiſſimo perfici neceſſe eſt. 58

Cur cæteræ ſpeciei eiuſdem animantes vocem fundũt eandem: homines autem variam, & multiplicem agunt? An hominum etiam vox vna 59

Universidad de Deusto
Biblioteca

est: multa autem genera loquendi.

60 Sed cur communis hæc vna hominũ varia est: cæterorum autem simplex? An homines multas proferre literas possunt: cætera vel nullam, vel duas, aut tres exprimunt insonas, quæ vocalibus iunctæ locutionem conficiunt. oratio autem non voce, sed vocis affectionibus significando absoluitur. At vocis affectiones literæ sunt. Quinetiam pueri non secus, ac bestiæ suas exprimunt appetitiones. vtpote qui nondum proferre literas possunt.

61 Cur aspectus corpora penetrare solida non potest: vox autem potest? An quòd aspiciendi delatio simplex est, quæ per directum profluere soleat ad lineam. cuius rei indicium solis radius est. & quòd nisi è regione cernere non possimus. vox autem motu multiplici ferri potest: quippe cum vndique liceat audire. Quoties igitur aspectui directus ille impeditur progressus, eo scilicet, quòd res obiecta meatuum incondita, siue indisposita turba cõstipatur, transpicere nequit. at vox quoniam quoquo versus profertur, omnia proreptat, penetrat, translapsa audiri vndiq; potest. in humoribus tamen facultas transpiciendi oculis data est: voci autem nulla, vel minima, quanquam humor tenuior q̃ terra est. quoniam humoris meatus parui, densi, cõtinuatíq; sunt, vt minime aspectus impediatur, quo minus tramite directo ingredi possit. Hæc eadem causa est, cur etiam per vitrum, quod densissimum est, transpicere liceat: per ferulam, quæ rara, solutáq; est, non liceat. in altero enim meatus respondent inter sese, in altera variant. Nec quicquam iuuat amplos esse meatus, nisi rectè ad lineam positi sint. Vox autẽ minime in aqua sentiri potest, quoniam minus aqua inanit, q̃ vt aërem capere, vocémq; transmittere possit. Vox enim aër quidam est. haud enim omne rarius permeari se patitur, nisi etiam meatus ei respondeant, quod permeare conetur, & congruant, vt vis etiam colligendi, & contrahendi sese desit, nisi meatus capaces corporum sint. quanquam quod rarũ est, molle est, & tale, vt in seipsum coire possit. Verum nonnulla præ nimia suorum meatuum angustia colligi impediuntur, vt vitrũ. quippe vt flecti, contrahíq; non queat, quanuis rarius ferula est, ratione prædicta, vt etiam aqua, & quicquid aliud generis eiusdem. Vnde illud quoq; palàm fit, non quod rarius raro, mollíq;, vel eodem, vel proximo est, id magis in seipsum colligi posse, & adduci. causa enim omnibus eadem reddenda est.

62 Cur vox, quanuis minor reddatur adimendo, speciem tamen seruat eandem? An quòd cũ his ipsis miscetur, quæ dempseris. Res autem mista non partim est, partim non est, sed vsquequaq; talis est. æque igitur quibusdam vndique detractis, æque contrahitur, vt necesse sit simul & minorem esse, & similem.

63 Quid est, quod linguam faciat hæsitare? Vtrum calor efficiat, vt procaciores sint. itaq; offendendo adhærent quasi in salebris. quomodo affi-

ci iratos homines noũimus. incendũtur enim, incitantur, anhelitant, qui spiritu redũdant. igitur præ nimio caloris feruore. anhelant autem quoniam frequens spiritus est, nec anticipat, quatenus se tempore respirandi promere possit. An potius contrà, vt loci, quo vocem mittimus, refrigeratio causam det, tanquam membrũ id attonitũ obstupescat: itáq; efficiatur, vt vel concalfacti à vino, aut perpetua oratione, verba expeditius possint copulare.

Cur tempore hiberno voces grauiores redduntur? An quòd aër crassior est. talis autem cum sit, motus tardior prouenit. itaque vox redditur grauior. An quòd aër per pectus lentius permeat, fauces autem intersepiri, & constringi à frigore, pituitáq; destillante coguntur. 64

Cur pueri, mulieres, spadones, senésq; vocem reddant acutam? An q̃ motus velocior, qui acutior est. Et cũ genus idem sit, motu facilius est, quod minus, quàm quod plus est. Quam ob rem qui firma ætate sunt, plus aëris trahere possunt. plus igitur illud tardius permeans vocem efficit grauiorem. pueris, & spadonibus contrà res euenit. quoniam minus aëris capiũt. Senes autem ideo tremunt, quoniam vocem continere non possunt. quomodo imbecillibus, ac pueris vsu euenit, cũ lignum prælongum parte extrema cæperint. alterum enim extremũ quatitur, quia nequeũt superare, quod tenent, & vincere. quod idem & trepidantibus hominibus, & metuentibus, & rigentibus causam vocis tremulæ afferre credendum est. Cum enim, qui vocem ita emittit, eius calor pulsus ab affectibus illis intrò se colligat maxima ex parte, reliquũ, quod exiguum extat, vocem continere non potest. Quapropter quatitur, atque intremit. vnde artium liberalium professores, qui se solitos trepidare nouerunt, principio agũt voce submissa, dum resideant, & stabiliãtur. vocem enim exiguam vincere, contineréq; facilius possunt. 65

VNDECIMAE PROBLEMATVM SECTIONIS FINIS.

EORVM QVAE AD RES BENE OLIDAS PERTINENT, SECTIO DVODECIMA: CVIVS QVAESTIONES XII.

1 VTr suffimenta omnia minus è propinquo sentire possimus? Vtrum quòd odoris delibatio aëre temperata validior redditur, vt myrrha medicinalis suauior est. An contrà agitur, vt ignis vi sua cremandi tollit odorem, qui per suffitum effluat. & quidem apud carbones ipsos nihil redolent. longius vero, purius, tenuissimúmque fertur quod oleat.

2 Cur odores tam suffimentorum, quàm florum minus suaues è proxi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

mo ſentiantur? Vtrum vnà cum odore terræ quoq; particulæ prodeunt, quæ præ ſuo pondere antè cutrũt, quàm ad ſenſum odor deueniat. itaq; longius ille ſyncerum ſe offert. An neq; cum principium proximum eſt, neque cum admodum ſemotum, odor abunde effluere poteſt. Nam ſi proximum, nondum largè emanat: ſi remotiſſimum, diſcerpitur.

3 Arbores reddi odoratas aiunt, in qua cæleſtis arcus decubuit. Vtrum verum hoc ſit, an falſum? Et ſi verum, quam ob cauſam ita eueniat? ergo nec omnes arbores, nec ſemper aliquas odorem ita acquirere palàm eſt. Etenim ſæpe arcus cæleſtis conſtitit, & tamen arbores nihil odoris ſpirarũt, quod quidem ſenſum mouere poſſet. cúmq; odor contrahitur (accidit enim id aliquando, itáq; narratur) non in quaque materie contrahi poteſt. cauſa verò per accidens ad arcum referenda eſt. præſertim ſi arcus ipſe nulla natura ſit: ſed obtuitus refringendi tantum affectio. Prouenit autem odoris ille affectus, vt dictum iam eſt, non qualitercunq; ſe materies habeat. neq; enim in viridi, neq; in arida: ſed in vſta poſt aquam, quæ arcui ſuperuenerit, certam reddi ſuauitatem odoris paſtores referũt, maximéque vbi aſpalathus, aut etiam rhamnus eſt, & genus ex ijs aliquod, quorum flos ſuauiter olet. Ratio autem odoris eadem eſt, quam etiam de terra animaduertimus. hæc enim cum feruet atque inuritur, quod ædiderit principio, bene olet. Enimuero quæ parce humido quendam in modum recaluerint, odorata redduntur. humor enim concoqui calore nimirum poteſt. Qua de cauſa totius quoq; orbis terrarum, quæ ad ſolem orientem ſpectant, odoratiora exurgunt, quàm quæ ad aquilonem. Et eorum ipſorum, quæ ad ortum plus vergunt, quàm quæ ad meridiem, eo quòd loca Syriæ, & Arabiæ pleniora ſunt, atque terrenoſiora, Africæ vero arenoſa, ſiticuloſáq;. nec enim humorem nimium ineſſe oportet (concoqui nanq; minus non poteſt) nec nullũ. ſic enim nullus vapor inde extringi poteſt, quod vel in ea materie ſolet accidere, quæ & nuper combuſta ſit, & tale habeat genus, vt ſecum odoris ferat ſuauitatem. quæ quidem res floribus declarari poteſt. odor enim in eos tranſmittitur. Sed fieri putant in ijs, quibus cæleſtis arcus inſtiterit, quoniam nũquã id ſine aqua effici poteſt. Cũ enim materies immaduerit, caloréq; interiori concoxerit, reſpirare iam incipit, vaporémq; intra ſe cõceptum emittit. nec vero aquam nimiam acceſſiſſe oportet. eluit enim, atq; extinguit calorem ab igne iniectũ, quæ nimia venerit. quæ autem aquæ poſt arcum ſolent incidere, non multæ, ſed ſemper penè mediocres aduenĩut. & ſi plures conſtiterint arcus, aqua non large, ſed ſæpe, & parce accedit. Quam ob rem non immerito, cum hoc ita fiat, qui rem inſignem præter arcum niullam aſpicerent, cauſam odoris illi attribuêre.

4 Cur flores, & ſuffimenta ſuauius è longinquo olent: è propinquo autẽ herbam alia potius redolent, alia fumum? An quia calor quidam natura odoris eſt, odoratáque omnia calida ſunt. calidum autem quodque le-

mo humidum ſæpius, quàm ſiccum? An quòd homo natura calidiſſima eſt, plus refrigerationis deſiderat.

Cur ſpadones calui effici nequeant? An eo quòd multum cerebri obti- 56
nent. quod ſane his contingit, quia rem venereã non agunt. ſemen enim labi per ſpinam è cerebro videtur. qua de cauſa boues quoque caſtrati cornua gerere maiora putantur. necnon & mulieres, & pueri cur calui non ſint, eadem ratio eſſe creditur.

Cur animantium alia, vbi primum in lucem ædita ſunt, nutriri per 57
ſe ipſa poſſint: alia nequeant? An ea poſſunt, quæ in genere, quod memoriæ capax eſt, breuius viuunt. Quocirca ocyus quoque morte eadem omnia occumbunt.

Cur homo plus excrementi humidi egerit, quàm ſicci: equi, & aſini 58
plus ſicci, quàm humidi? An quòd hæc animantium genera ſicco pabulo largiori vtuntur: homo humidis magis, quàm aridis veſci ſolet. Ex cibo autem omne proficiſcitur excrementum, & ex copioſiori copioſius. Igitur alia humido potius: alia ſicco largiori vtuntur pabulo. quoniã alia ſicca natura ſunt: alia humida. Itaque humidum potius capiũt quæ ſicca conſtãt natura. huius nãq; ſunt indigẽtia. cõtrà, ſiccũ affectãt, quæ humida ſunt natura: vtpote quæ qualitatis eius inopia magis teneantur.

Cur aues, & homines, & genus quodq; animantiũ forte, corpore ſunt 59
duriori? An quòd animoſitas cum calore eſt. metus enim, refrigeratio eſt. Quorum igitur ſanguis amplius feruet, hæc & robuſtiora, & animoſiora ſunt. ſanguis autẽ alimento corporibus eſt. & quæcunq; verò ex ſtirpibus terræ aqua tepida irrigaueris, omnia duriora euadent.

Cur monſtra paruæ quadrupedes pariunt: homo autẽ, grandéſq; ani- 60
mantes omnes minus, vt equi, & aſini? An quòd paruæ, vt canes, ſues, capræ, oues, longe ſunt fœcundiores, quàm grandes. Illarum enim aliæ omnino ſingulos pariunt: aliæ magna ex parte. Monſtra autem tum conficí ſolent, cum plura ſemina inter ſeſe cohæreſcũt, confunduntúrq;, vel cum prodeunt ex mare, vel cum ſe in fœmina permiſcent. vnde aues etiã monſtra ædere poſſunt. Oua nanque vitello pariũt geminato. Monſtrũ autem ex geminatis illis conſiſtit, quorum vitelli nulla interiecta membrana diſtinguntur.

Cur hominum caput piloſius, q̃ reliquum corpus, nec ex proportione 61
piloſum eſt: cæterorum autem contrà? An cætera vel in dentes exuperant præ nimia alimenti copia, vel in cornua, vel etiam in ſetam. quæ igitur in cornua, capite minus ſetoſo hæc ſunt. abſumptum enim illam in rem eſt. quæ autem in dentes, plus quidem pili, quàm cornigera obtinent. capronarum enim non nihil ſortiuntur: ſed minus, q̃ aues. his enim illud etiam, quod homini, genus integendi natura tribuit. ſed quod illis pro copia nutrimenti multis luxuriat locis, id in capite homini abundat. nec enĩ nullũ habet, nec adeò multũ, vt pilorũ vndiq; excreſcat cõgeries.

Universidad de Deusto
Biblioteca

62 Cur vnus omnium animantium homo caneſcit? An quòd pars animantium maxima pilum quotannis deciduum gerit, vt equus, vt bos. nonnulla deciduum non gerũt. tempus autem viuunt breue, vt oues, & quædam alia, quorum pilus vtpote non ſeneſcens caneſcere non poteſt. at homo nec deciduum gerit pilum, & longam degit ætatem. Itaq; tempore conſeneſcit, atque inueteratur.

63 Cur vita breui, imbecillíſque viribus ſunt, qui partem vmbilico ſubiectam maiorem, quàm ſuperiorem habent pertinentem ad pectus? An q venter ſuam ob breuitatẽ frigidus eſt. itaq; vt vim paruã obtinet concoquendi: ſic excrementis redundare aptiſſimus eſt. Morbis autem nimirum patent, qui tali ventre conſtiterint.

64 Quam ob cauſam animantium alia non ſolum coitu, ſed etiam ſponte naturæ procreantur: alia coitu duntaxat proueniunt, vt homo, vt equus? An quòd etſi non aliam ob cauſam, tamen, quòd alijs gignendi tempus breue ſtatutum eſt. Itaque fieri nõ poteſt, vt tempus, quod vim obtinet generandi, amplificetur, prorogetúrq;. Sed temporum viciſſitudine, commutationéque, vt procreentur, contingit. alijs multo generatio ampliari ſolet. Etenim vel anno, vel decem menſiũ ſpatio confici aſſolet. Quapropter, vel nullo pacto, vel ex coitu procreentur illa neceſſe eſt.

65 Cur Aethiopum dentes candidi, & candidiores, quàm cæterorũ: vngues autem non dentibus in candore reſpondeant? An vngues ideo nigricant, quia cutis etiam nigra eſt, & nigrior, quàm cæterorum. vngues autem ex cute proueniunt.

66 Sed cur dentes candeant, quænam ratio ſit? An quòd albeſcere illa ſolent, quibus vis ſolis humorem detrahit, dummodo nihil ſuperinficiatur, quomodo etiam ceram albeſcere nouimus. At cutem ſuperinficit calor, dentes minime. ſed totus eorum humor in vaporem à calore conuertitur, atque exhalatur.

67 Cur animantium alia præciſo capite vel protinus moriũtur, vel paulo pòſt, alia minime? An ita afficiantur quæ ſanguine carent, exiguóque cibo contenta ſunt. Quippe quæ neq; continuo cibum deſiderent, neq; in humore calor eorum diffundatur. quibus rebus priuatum animal ſanguine conſtans viuere nequit. Illa verò ſine reſpiratione viuere multo diutius poſſunt. Cauſam cur ita, aliàs abunde reddidimus.

DECIMAE PROBLEMATVM SECTIONIS FINIS.

EORVM QVAE AD VOCIS SONIQVE RATIONEM PERTINENT, SECTIO VNDECIMA: CVIVS QVAESTIONES LXV.

1 AVr ſenſuum auditus maxime ab ortu naturæ offendi poteſt? An quòd auditus, & vox ab eodem initio proficiſci videantur. atqui locutio ex facili poſſe deprauari videtur. quæ ſpecies vocis eſt, eadémque perfici difficillime poteſt. Indicium huius eſt, q poſtea quàm nati ſumus, diu obmuteſcimus, deinde balbutire tandem incipimus. Principio nanq; nullum proferre penitus verbũ valemus. Cum itaq; facile peruerti locutio poſſit, idémq; initiũ audiendi, loquendíque ſit (vox enim quædam audiendi quoque primordium eſt) ſequitur, vt quaſi per accidens, non per ſe, omniũ facillime ſenſuum auditus interimi poſſit. Argumentum autem facile omnino loquendi principium deſtrui poſſe, vel ex cæteris animantibus erui licet. nullum enim loqui ex cæteris poteſt. ſed homini tantum facultas hæc data eſt. & hic tamen ſero vt dictum eſt, loqui incipit.

2 Cur omnes ſurdi vocẽ reddere per nares aſſolent? An quòd prope abſunt, vt muti ſint. muti autem per nares vocem extrudunt. eò nanq; ſpiritus illorum compellitur, quia ore compreſſo ſunt. quod compreſſum ideo eſt, quoniam lingua his ad vocem reddendã vſui nullatenus eſt.

3 Cur omnes, qui natura ſunt calida, magnam vocem emittere ſolent? An quòd multũ in his aërem, feruidúmq; ineſſe neceſſe eſt. vis enim caloris facile ad ſe & ſpiritum trahit, & aërem. eóq; amplius id agit, quo amplior eſt. vox autem magna tum oritur, cum aëris multũ agitatur. vtque acuta cum celeriter, ſic grauis, cum tarde aër incitatur.

4 Cur omnes ſurdi per nares loquuntur? An quòd ſurdi violentius ſpirant: quippe qui prope abſunt, vt muti ſint. meatus itaq; nariũ ductu ſpiritus laxior redditur. ex quo fit, vt niſi per nares loqui non poſſint.

5 Cur melius audiri quæq; in nocte, q̃ die poſſunt? An quòd requies omnium noctu amplior eſt, quoniam calor abeſt. vnde tranquilliora quoq; magna ex parte omnia ſunt. ſol enim eſt, qui omnia mouet.

6 Cur voces è longinquo acutiores eſſe videntur? itaq; cum hominum procul admodum abſentium clamorem imitamur, vocem acute emittimus, & ſimilem ijs qui ſuam vocem in ſonum aſtringunt tenuiorem. & ſtrepitus quoq; reſonãdi acutior venit, quẽ procul abeſſe palam eſt. Non enim niſi per refractionẽ exiſtere poteſt. cũ igitur in ſtrepitus ratione, acutũ, quod velox ſit: tardũ autẽ, quod graue: voces è longinquo delatas, tardiores videri oporteret. quæ enim ferũtur, eo tardius omnia mouentur, quo longius à ſuo diſceſſerũt principio: tandémq; collabũtur, & decidũt.

Universidad de Deusto
Biblioteca

vtrũ igitur qui imitantur, voce exili ſimulant, & ſono tenui agere tẽtant vocem, quæ ſe è longinquo defert. tenuis autem grauis non eſt. neque exiguus, exiliſque vocis proferendæ vſus grauis eſt: ſed acutus ſit, neceſſe eſt. An non modo qui imitantur, ea de cauſa ita ſimulant: verumetiam ſtrepitus ipſi acutiores exiſtũt. Cauſa verò cur ita ſit, quòd aër, qui defertur, ſtrepitum excitat, & quemadmodum primum illud obſtrepit, quod aërem mouerit: ſic rurſus aër ſubinde mouẽdo agat, oportet, vt partim moueat, partim moueatur. quo fit, vt continuari ſtrepitus poſſit. quippe cũ perpetue mouenti mouens ſuccedat, donec omnis conatus mouendi emarceſcat. quæ quidem res in corporibus non niſi cadere eſt, cum ſcilicet aër non amplius impellere vel telum, vel aërem poteſt. Vox enim continua redditur, cum aër aërem propellit. telum autem fertur, cum corpus ab aëre mouetur. Hic igitur corpus idem defertur aſſidue vſque ad eum finem dum corruat. At ibi alius, atque alius aër perpetua viciſſitudine profluit, præcedentéque ſubſequens minor eſt. Itaq; velocius quidem mouetur: ſed per minus ſubinde aëris. qua de cauſa voces acutiores è longinquo tenuioréſq; ſentimus. eſt enim acutũ, quod velocius eſt, vt ambigendo ſuperius propoſuimus. Hæc eadem cauſa eſt, cur & pueri, & ægrotantes acute: viri autem, & bene valentes grauiter vocẽ emittant. Cur verò propinquis auribus vox grauior, acutiórve eſſe minime pateat, & omnino cur ſimilis proiectis ponderibus nõ ſit, cauſa, quòd proiectum illud cum vnum aſſidue ſit, identidem aſſidue fertur. ſtrepitus autem, aër propulſus ab aëre eſt. Itaque fit, vt pondus vnum in locum cadere tantummodo poſſit, vox autem quoquo verſus ſpargat ſeſe: non ſecus, ac ſi proiectum pondus dum fertur, in partes frangatur innumeras, atque etiam ſe retrorſum diſpertiat.

7 Cur domus nuper illita magis reſonat? An ꝙ maior refringendi datur facultas propter læuitatem. Læuius autem ideo eſt, quoniam continens adhuc, rimíſque immunis penitus extat. non tamen admodum humidam volo intelligi. nulla enim refractio de limo effici poteſt. hæc profecto cauſa eſt, cur etiã opus omne tectoriũ magis reſonet. Quinetiam aëris immobilitas fortaſſe aliquid facit. congeſtus enim, vniuerſũſq; cum ſit, occurrentem illum retorquere vehementius poteſt.

8 Quam ob cauſam, ſiquis dolium, & lagenas, & cætera, id genus figulina inania obruat, operiátque, domicilia reſonare amplius poſſint: necnon ſi puteus, vel ciſterna, vel aliqua fouea in domo ſit, magis, magíſque ita fiat, neceſſe eſt? An quòd ratio reſonandi non niſi refractio eſt. ſic enim potiſſimum reſonandi illa reciprocatio naſcitur. Ergo puteus, & quælibet fouea anguſtiam obtinet, & aërem colligere poteſt. Dolia, cæteráque fictilia denſitatem quoque ſuæ ambientis formæ præſeſe ferunt. Itaque vtraque de cauſa illud euenit. Concaua enim omnia magis ſonant, & æs quoque ob eam rem ſonitum præcipue omniũ reddit. Nec verò abſurdũ, ꝙ obruta illud faciunt. vox enim non minus in ima ſe defert. Deniq; quoquo verſus, atq; etiam in orbem ferri putandũ eſt.

Cur ſi vaſa quis inania obruerit, faciet vt magis ædificium reſonet? 9
An ꝙ vaſa ſoliditate, perpetuitatéq; ſua melius & concipiunt, & continent aërem. ſimúlque accidit, vt ictus vehementior effici poſſit.

Cur aqua frigida de eodem profluens vaſe acutius, quàm calida obſtrepit? An quòd delatio aquæ frigidæ velocior eſt. grauior enim frigida eſt. acutiorem autem ſtrepitum reddit, quæ velocior eſt. Calor verò & raritate alleuat, & elatione. Proximum illud eſt, quòd faces quoque ardentes ictum faciunt imbecilliorem. 10

Cur homini, qui vigilauerit, vox aſperior redditur? An ꝙ eius corpus ob cruditatem humeſcit, maximéque loco ſuperiori, vnde caput quoque graueſcit. Et cum fauces humore redũdent, vocem aſperiorem exiſtere neceſſe eſt. aſperitas enim ob inæqualitatẽ: grauitas propter obſeptionem exultat. retardius enim fertur. 11

Cur cibo ingeſto mox tenor frangitur vocis? An ꝙ membrum illud voci tributũ crebro cibi occurſu percluſum cõcaleſcit, cõcaleſcẽs humorẽ attrahit, qui ob aſſumpti cibi humefactionẽ, & largior eſt, & paratior. 12

Quare qui flent, vocem mittunt acutiorem: qui rident grauiorem? An quòd alteri ſuam ob debilitatem parum ſpiritus mouent: alteri vehementer intendunt. quod facit, vt ſpiritus velocius ferri poſſit. velox autem omnis acutus eſt. quippe qui ab intento proiectus corpore feratur velociter. Contrà, qui ridet reſoluitur, & debilitatur. itaque vocem grauius ædit. quanquam ægri acutam emittunt vocem. parum enim aëris mouent. at verò qui rident, non ſolum parum, ſed etiam leuius mouent. ad hæc, qui rident, ſpiritum calidiorem emittunt, qui flent frigidiorem. Dolor enim refrigeratio pectoris eſt. calor itaque multum aëris mouet, ita vt tarde feratur. frigor autem parum ciet. idem vel in tibijs fieri nouimus. Enimuero, qui ſpiritu inflant calidiori, multo tardius agunt. 13

Cur pueri, cæteráque recens nata animalia vocem reddunt acutiorem, quàm quæ perfecta ætate ſunt: cum tamen omne acumen vehemẽtia ſit? An ꝙ vox motio aëris eſt: & acutior, quæ velocior. Facilius autem, & velocius parum, quàm multum aëris mouetur. Mouetur autem quoties vel à frigore cogitur, vel à calore diſcernitur. Sed cum inſpiratio, frigida admiſſio ſit, interior nimirum aër tantiſper cogitur, cum ſpiritum capimus. cúmque expiratio caloris emiſſio ſit, aëre ſane à calore citato, vox efficitur poteſt. Cum enim ſpiritum reddimus, non cum capimus, vocem formamus. Cum autem nouella calidiora ſint, quàm vetuſta, ſuóſq; meatus habeant arctiores, minus in ſe aëris poſſunt continere. cúmque calor, qui moueat, amplior in his inſit, res autem quæ moueatur, minor ſubſtet. velocius vtraque de cauſa aër moueri poteſt. at ſi velocius, vox certe acutior dabitur, ob ea ipſa, quæ antè retulimus. 14

Universidad de Deusto
Biblioteca

15 Cur vocem qui flent, acutiorem emittunt: qui rident, grauiorem? An qui flent intendendo, cõtrahendóq; os vociferantur: itaque propere aër interior corpore intento mouetur. cúmq; per os transeat angustum, ferri velocius potest. vtraq; igitur ratione fit, vt vox acuta ædatur. Contrà, qui rident, remisso corpore, hiscentéq; ore rident. cum igitur ob eã rem late, tardéque profundant aërem, merito vocem emittunt grauiorem.

16 Cur vocem reddunt acutam, qui expertes seminis sunt, vt pueri, mulieres, decrepiti, spadones: grauem autem viri, qui firmissima sunt ætate? An ea causa est, qua linea, cæteráque tenuia dimensionem vnam duntaxat sortiuntur: crassa autem, plenáque plures obtinent. itaq; vox etiam tenuis vnam dimensionem habuerit. vnum autem & efficere & mouere facilius est, quàm plura. Ergo cum prædicta illa spiritum habeãt imbecillum, non nisi parum aëris moueri ab illo spiritu potest. Minimus autem est, qui dimensione vnica constat, quem prædictis rationibus tenuẽ esse, vocémq; talem ab eo proficisci necessum est. vox autem acuta, quæ tenuis, est. igitur qui prolifico illo semine carent, vocem hinc merito reddunt acutiorem. viri robusti, quoniam spiritu valeant, multum aëris incitare queunt. quod cum multum sit, lente mouetur, vocémque efficit grauiorem. Motu enim veloci, & tenui vocem reddi acutam iam constitit: quorum neutrum, vt in viro possit existere, accidit.

17 Cur voces nostræ grauiores sint tempore hiberno? An q aër interior tunc, & exterior crassior est. Crassior autem cum sit, tardius mouetur. itaque vox grauior non immerito fit. Adde q somnolentiores hiberno tẽpore sumus, q̃ æstiuo, plúsq; tẽporis obdormire solemus. Somnus autem facit, vt membris grauioribus simus. quo igitur tempore plus dormimus, quàm vigilamus (quod hibernum profecto est) hoc vocem effici grauiorem, quàm qui econtrario agitur, ratio est. cum enim tempus vigilandi quod interuenit, breue sit, habitus corporis, qui inter dormiendum committitur, permanere vsq; ad somni repetitionẽ nimirũ potest.

18 Cur ex potu, vomitu, atq; frigore vocem emittimus grauiorem? An faucibus interseptis (quã rem pituita subsistẽdo committit, quippe quæ aliquid fluxionis in eas detrahat) alijs vomitus, aut potus, alijs præsentis tẽporis qualitas per obstrictionẽ fauces reddit angustiores. itaque delatio spiritus tardius agitur. quæ autẽ tarda delatio est, grauẽ hæc efficit vocẽ.

19 Cur vox grauior è propinquo magis, quàm è longinquo sentiri potest? An quòd grauior plus quidem aëris mouet, sed nequaquam in longitudinem. ergo à longe minus sentitur, quoniam per minus spatium se deducit. è propinquo autem magis, quoniam plus aëris sensorium ferit audiendi. Acuta procul ideo audiri potest, quoniam tenuior est. Tenue autem omne, augeri in longitudinem potest. Dixerim etiam quòd motio, quæ vocem reddat acutiorem, velocior est. quod fieri potest, si vt densus, sic angustus spiritus sit, qui aërem mouet. Nam & exiguus aër mobilior est. quippe qui ab angusto moueri queat. & densus plures efficit ictus, qui strepitum reddant. Licet hoc in musicis perspicere instrumentis. fides nanque tenuiores, cæteris eisdem substantibus, acutius consonant.

Cur vox acutior illis esse videtur, qui longius absunt? cum tamen acuminis ratio sita in eo sit, vt velocius feratur, & quod longius fertur, moueri tardius soleat. An quòd vocis acumen non solum in velocitate mouendi, sed obstrependi etiam nimia tenuitate consistat. Qui autem longius absunt, vocem tenuiorem excipiunt ob aëris, qui mouetur, exiguitatem. Motus enim ita marcescit. vt que numerus emarcescens in vnitatẽ relabitur, sic corpus in vnicam dimensionem extenuatur, quæ tam in corpore, quàm in voce tenuitas est.

Cur vocem acutam, & exercitati reddunt, & debiles? An debiles, quia parum aëris mouent: parum autem quàm multũ velocius fertur. exercitati verò aërem excitant vehementius. Aër excitus vehementer, velocius fertur. acutum autem in voce id est, quod velox in delatione.

Cur vox corrũpi his soleat qui cibo ingesto clamitarunt? itaq; omnes, qui vocẽ exercent, vt histriones, saltatores, & cæteros generis eiusdẽ mane, ieiunóq; ore exercitationẽ adire licet inspicere. An vocem corrũpi nõ aliud est, q̃ membrum, qua spiritus transmeat, corrumpi. Quocirca rauci quoq; voce corrupta sunt, non q spiritus vitiatus est, qui vocẽ afformat, sed q exasperata arteria est, quæ vehemẽte concalfactione exasperari maxime solita est. Quam ob rem neq; qui febriunt, neq; qui vehementer febrierunt, statim cum febris cessauerit, cantare queunt. sunt enim asperis nimio ex calore faucibus. cibis autem spiritum & largum reddi, & feruidum, consentaneũ est. qui talis autem est, exulceret arteriã transmeãdo, atq; exasperet, ratio est. quod cum inciderit, merito vox destrui potest.

Cur vox, cum aër quidam formatus sit, & qui, cum fertur, formam sæpe illam amittat, echo, id est resonantia, fiat? Cum enim aër vehementius in aliquod solidum offenderit, vox non dissoluitur: sed eandem extius reciprocantem audimus. An quòd refractio est non perfractio. presse enim cum totum permanet, tum partes ab eo duæ vniformes profiscíscuntur. quippe cum per similem angulum refractio existere soleat. itaque vox resonandi similis primæ efficitur.

Cur cæterorum animalium nouella, recénsq; ædita vocẽ mittunt acutiorem, q̃ quæ perfecta ætate sunt: vituli autẽ grauius mugiunt, quàm boues perfecti? An quòd infans quoque in genere similis fœminæ eiusdem generis est, boũ autẽ fœminæ grauius mugiunt, q̃ mares, cũ cætera econtrario agant. at vituli similiores fœminis, q̃ maribus sunt. ergo vocem hi grauiorem emittere debent.

Quam ob causam paleis in orchestra sparsis, chori vox minor sentiatur? An propter asperitatem. vox enim pauimento minus læui occur-

Universidad de Deusto
Biblioteca

rēs,vt minus vna ita minor exiſtit.quippe quæ minus continua ſit.quomodo etiam lux amplior reſplendet in læuibus, eo quòd nihil impedimenti interuenit,quo interpelletur.

26 Cur ſal igni ingeſtus mouere crepitum ſoleat? An quia ſal parum humoris intra ſe continet.quod mox à calore ignis conuerſum in ſpiritum, violentóque exiliēs impetu ſalem rumpit.omne autem quod rumpitur, mouere crepitum ſolet.

27 Cur pueri nonnulli ante,quàm ætas veniat,qua vocabula ſuo tempore explanare poſſint,fari incipiant,& vbi aliquid expreſſe dixerint,rurſus obmuteſcant,atque vt prius,degant,quouſque ſolitum tempus loquendi accedat? quæ quidem à pleriſque portenta eſſe putantur. iam aliquos etiam ſtatim cum in lucem euenerunt,locutos eſſe proditum eſt. An magna quidem ex parte ſecundum naturam homines prodeunt.itaq; illud paucis accidit.ſed naturæ ratione ſimul hæc contingere,ac perfici ſolent. Quam ob rem ſimul & audiunt, & vocem emittunt, ſimul & intelligūt facultate audiendi, & loquuntur, & explicant. Euenit tamen interdum, ne hæc ſimul contingant:ſed vt alij prius intelligant,quàm membrum id abſoluatur,quo loqui poſſumus.alij contrà, qui ſcilicet quæ loquantur, intelligere nequeant. quæ enim audierint,ſimulate eadem reddunt. ſed cum tempus affuerit,vtroq; iam munere naturæ fungi incipiant. Quibus autem prius ſenſa auditus in animo valeant, quàm membrum id abſoluatur,quo primo vocem mouemus,orationémq; condimus,ijs nōnunq̄,vbi iam multa intellexerint,facultas quoque membri illius, & abſolutio propere contingit,maxime quidē à ſomno. Cuius rei cauſa eſt, q̄ ſomnus data requie tū corpora tota, tum mēbra ſingula facit ſegniora.ſed fieri poteſt, vt vel ob aliam huiuſcemodi mutationem idem eueniat.complura autem ſunt, quæ vt efficere valeamus, breuiſſimi temporis adiumento opus eſt:& tamen eadem poſtmodum æque agere nequaquam poſſimus. Quoties itaque membrum illud ita ſe habet, vt liberum, abſolutúmq; ſit,efficitur, vt quod per auditum intelligentiam mouit,idem cum pendet,fluitátque in ſenſu,remeet, verbúmq; reddat.hinc nobis & carmina,& vocabula ſæpenumero non ex voluntate occurrūt. & quæ prius voluntate petita diximus, eadem poſtea non voluntarie dicimus.hinc etiam ſæpe quæ nouimus, ore explicare non quimus. ita fieri poteſt, vt pueri aliquid dicant, rurſúſq; membrum, cui fandi data poteſtas eſt, redeat ad ſuam naturam, ac obmuteſcat, dum tempus corroborandi,abſoluendíque vltimum veniat.

28 Cur aliqua obſtrepūt,mouētúrq; ſubito,vt arcæ,quæ nullo mouēte, quod ſenſus nouerit, concitantur,& crepant:cum tamen potentius eſſe debeat,quod mouet, quàm quod mouetur? quæ eadem quæſtio etiam de corruptione,ac ſenectute eſt.quippe cum à re inſenſibili omnia corrūpantur,quæ à tempore pereūt. An ſimile guttis hoc eſt, & lapidibus,

quos plantæ emergentes attollunt,atq; reijciunt.non enim quod vltimū actionis eſt, id vel attollit,vel mouet:ſed hæc vniuerſa continuatio efficit.qua quidem re inſenſibili accidit, vt motus ille ſenſibilis naſcatur. ſic etiam res contenta ſpatijs ſenſibilibus tēporis mouetur,atq; in partes digeritur inſenſibiles.vniuerſi tamen & continui ratione exultat & motus, & obitus.continuum autem illud non in inſtanti temporis, ſed in tempore, quod ab inſtanti determinatur, ſitum profecto eſt.

Qua de cauſa oſcitantes minus audire poſſimus? An quòd multū ſpiritus effluentis inter oſcitandum aures etiam intrinſecus ſubit, vt motio vel ſenſu percipi poſſit,quam trudit ad aures,maximéque poſt ſomnum. ſtrepitus autem, vel aër, vel aëris affectio eſt. igitur cum interior renititur exteriori illi occurrenti, efficitur, vt motus interioris ſtrepitus motum exterioris retorqueat,atq; offuſcet. 29

Cur pueri magis, q̄ viri lingua hæſitant? An vt etiam manibus, pedibúſq; pueri minus valemus, & infantes ambulandi omnino facultate caremus: ſic etiam linguæ parum compotes pueri ſumus, & infantes verbum nullum referre poſſumus, ſed more brutorū animantium vociferamur.videlicet cauſa imbecillitatis, quæ non ſolum hæſitatem linguæ, ſed etiam balbutiem,blæſitatémq; faciat.quippe cū blæſitas ſit, literam quandam exprimere non poſſe,eámq; non quamlibet,ſed certā. balbuties vel literam prætermittere, vel ſyllabam. hæſitas alteram alteri ſyllabam iungere propere non poſſe.Quæ quidem omnia imbecillitate eueniūt.Lingua enim ſubminiſtrare intelligentiæ non poteſt.itidem etiam vinolēti, ſenéſq; afficiūtur propter debilitatem.viris autē hæc minus vſu eueniunt. 30

Cur vox hominū tam metuentium, q̄ trepidantium obtremiſcere ſoleat? An q̄ emigrante calore cor concutitur. Nam vtriſq; & trepidātibus, & metuētibus accidit,vt ita afficiantur.Cum cor autem concutitur,ictus nequaquam effici vnus poteſt: ſed plures proficiſcantur, vt è fidibus laxius intentis, neceſſe eſt. 31

Cur vocem homines trepidantes grauem,metuentes acutam reddāt? An quòd metuentibus locus cordis refrigeratur,cum calor deorſum ſe defert,ita quòd parum aëris excitare poſſint.vires enim poſitæ in calore ſunt.trepidantibus autem calor loca petit ſuperiora:vt etiam pudore affectis effert idem ſeſe ad faciem. cuius indicium eſt, quòd plenius erubeſcunt. reſoluit igitur,multúmq; aëris,quo loquimur,efficit.hic autem tarde propellitur. tardum vero non niſi graue in voce eſt. 32

Cur nox ad audiendum aptior eſt, quàm dies? Vtrum,vt Anaxagoras ait, quòd aër interdiu ſtridet à ſole concalfactus,& obſtrepit: noctu requieſcit, vtpote cum omnis calor abfuerit. Tunc autem quæq; audiri melius poſſunt, cum nullus ſtrepitus eſt. An q̄ per inanius facultas audiendi amplior, quàm plenius datur. Eſt autem aër interdiu denſus, vt qui luce radiiſq; refertus ſit. noctu autem rarior, q̄ ex eo ignis, & radij 33

deceſſerunt, quæ corpora eſſe dixeris. An quòd corpora multifariam interdiu vim intelligendi diſpertiuntur, ínque res varias deducunt. itaque clara audiendi eripitur ſenſio. Et eo, quòd omnia die magis, quàm noctu agimus, ipſa quoque intelligentia negotijs corporis impedita eſt. ſenſus autem vbi ſeiunctus ab intelligentia eſt, laborem velut inſenſibilem habet. Vnde dictum mens videt: mens audit. At vero noctu, cum noſter intuitus omni ſit munere liberatus, magíſq; intelligentia requieſcat, meatus aurium vel amplius patens, vel nihilo minus, quàm die, vt capax ſonorum pariter eſt: ſic melius eoſdem ſonos referre ad intelligentiã poteſt. quoniam nec ipſa intelligendi vis quippiam agat: nec ab aſpectu tenetur, vt fieri interdiu ſolet.

34 Cur omnes, qui humore prolifico vacant, vt pueri, mulieres, decrepiti, & ſpadones, vocem reddunt acutam: viri autem, qui firma ætate ſunt, grauiorem? An propter membri imbecillitatem, quod mouere aërem ſolet. Mouet enim exiguum aërem, quod imbecillum eſt. exiguus velocius fertur. quod velociter fertur, acutum eſt. An quòd primus meatus, qua vox permeare ſolet, omnibus ſemine vacuis puſillus eſt. itaque exiguum proficiſci ab eo poteſt, quod aëra moueat. exiguum vero cum ſit, velociter per amplas ſuperiores fauces fertur. At viris ætate vigentibus hic amplior habetur, vt etiam, qui ad teſticulos pertinet. itaque aër plurimus eſt, qui inde propellitur. tardior ergo cum tranſeat, merito grauior reddi poteſt.

35 Cur homines lingua hæſitantes, loqui nequeant voce ſubmiſſa? An ꝙ offenſaculo quodam vox ſiſtitur, retinetúrq;. Sed cũ non pares requirantur vires, aut ſimilis motus, cum quicquam non impedit motum, cúmq; impedit, enitẽdum omnino eſt. vox autem motus eſt, vocémq; altiorem ſolent emittere, qui pro viribus conantur. Ergo cum ad expellendum quod obſtat, enitẽdum ſit, altius eos loqui neceſſe eſt, qui linguæ huiuſmodi vitio tenentur.

36 Cur ijdem illi trepidantes magis, quàm vinolenti, hæreãt lingua? An quoniam affectus hic ſimilis generi ſtuporis, quam apoplexiã vocamus, parti interiori cuipiam tribuendus eſt. quam partem mouere nequeant impedientem propter ſuam refrigerationẽ. Vinum igitur, quod ſua natura calidum eſt, refrigerationem tollit: trepidatio facit. Eſt enim trepidatio metus quidam. metus autem refrigeratio eſt.

37 Cur ſtrepitus extrinſecus magis intus auditur, quàm intrinſecus foris? An quòd intrinſecus cum vaſta, immenſáq; adeat ſpatia, diſcerpitur, diſſipatúrque vt pars eius vel minimè, vel minus ſentiri poſſit. Extrinſecus vero cum vox ſeſe in locum arctiorem, ſtabiliorémq; aërem cõferat, vniuerſa ingreditur. itaq; cũ maior ſit, non immerito melius poteſt audiri.

38 Quam ob cauſam, qui lingua hæſitãt, melancholico habitu conſtant? An quòd propere ſequi imaginationem, non niſi eſſe melancholicũ eſt.

hæſitantes autem illi tales procùl dubio ſunt. impetus nanq; dicendi præruit, antecedítq; facultatem eorũ, vt pote cum animus viſa ſequatur. balbis etiam idem accidit. hos etenim omnes membra voci accõmodata tardiora habere certum eſt. indicium vero, quòd tales, vinolenti redduntur, cum ſuas maxime imaginationes, non rationem ſequuntur.

Cur porrum profit ad vocem ſonoram? naim & perdici commodum 39
eadem in re nouimus. An quòd allium quoque elixum delinit, & quidem porrum lentitiam quandam obtinet: quæ fauces detergere poſſit.

Cur cætera animalia vocem tum acutiorem emittunt, cum validiora 40
ſunt: homo aùtem cum inualidior eſt? An quòd homo inualidus exiguum aëra mouet. aër exiguus velociter permeat. velocitas ſtrepitũ reddit acutiorem.

Cur melius audimus, cum ſpiritum retinemus, quàm cum reddimus? 41
itaq; minus ſpirare in venatione præcipitur. Vtrum ꝙ per venarum elationem vis ſentiendi locum petit ſuperiorem. cũ enim dormimus, deorſum ſe defert, & crebrius tunc reddimus, quàm ducimus ſpiritum: miniméq; audire valemus. An etiam ſanguis cum reddimus ſpiritum, aſcendit. itaque pars ſuperior impletur, cum tamen per inane audiamus. An quòd efflatio ſtrepitus quidam eſt. hic autem ex ſpirando eueniens vim obtundit audiendi.

Cur ſal exiguus ocyus crepat, & exilit: vehementius autem & crepat 42
& exilit, qui plenior eſt? An ꝙ exiguus rumpi celerius poteſt. haud enim multum id eſt, quod ſubeat ignis oportet, cum ſal ipſe totus exiguus ſit. plenior autem ille lentius domatur, quòd plus negotij eſt magnum diſrupiſſe, quàm paruum. Crepat paruus parum, quia paruus inuehitur ictus: maior magis, quia magno agitur ictu. Crepitus autem ictus eſt. quod etiã robuſtius eſt, magis exilit, ſi percutiatur, quoniã minus cedit.

Cur ſi ſalem eadem magnitudine, qua modico igni ingeſtus crepet, 43
nimio inieceris igni, vel nihil, vel minus crepabit? An quòd prius ab igne corrumpitur, quàm rumpi poſſit. comburitur enim humor, ꝙ conſumptus eſt: crepat quòd diſciſſus, diſruptúſq; eſt.

Cur oſcitantes minus audire valemus? An quòd ſpiritum intercludi- 44
mus, qui ſe ad aures trudat. indicium, quòd ſtrepitus in auribus naſcitur, cum oſcitamus. circũuentus autem, intercluſúſq; illis ſpiritus facit, vt minus audiamus. ad hæc vox oſcitantibus quædam oritur, quæ vim audiendi interpellare poteſt. & comprimi vero aures neceſſe eſt, quoties corpus ſe diſtrahit, atq; intendit.

Cur vox, cum apta ſua natura ſit in ſublime efferri, vt quæ aër quidem 45
ſit, non inferius ſurſum: ſed ſuperius deorſum melius audiri poteſt? An quòd vox aër quidam iunctus humori eſt, qui pondere humoris graueſcens deorſum labitur, non ſurſum effertur. humoris nanq; ſecundũ naturam intereſt, vt deorſum feratur. itaque ab imis ſentiri plenius poteſt.

Universidad de Deusto
Biblioteca

An hoc voci dũtaxat animaliũ reddi debeat. hæc enim non ſine humore profluit. illud vero accidere nimirum vel in cæteris omnibus ſtrependi generibus nouimus. Ergo vt viſus, ſi ſuperius deorſum prociderit, ſurſum verſus reflectetur, ſed ſi inferius ſurſum pertenderit, deorſum ſe flectet: ſic vox, quæ ſua natura cogitur ſurſum ferri, vbi aëri ſibi aduerſo occurrerit, cum per vim nequeat eum propellere, qui & amplior & grauior eſt, reflexa in partem aduerſam deorſum ſe defert. Itaque aër, qui ore motus procurrerit, retorquetur, & ad ima collapſus ſentiri inferius magis poteſt. tale etiã eſt, quod in reſonando fieri ſolet. vocis enim reflexus in partem contrariam agitur.

46 Cur vinolẽtis potius, quàm ſobrijs frangi vox ſoleat? An repletio facit, vt vox celeriter frangi poſſit. cuius rei argumentũ, ꝙ neq; chori, neq; ludiones, ſtatim à prandio, ſed ieiuni vocem exercere conſueuere. cum igitur vinolenti impleti ſint, merito voces eorum potius frangi ſolent.

ὑποκριταὶ ludiones.

47 Cur vocem acutiorem longius audire poſſumus? An quòd vocis acumen velocitas eſt. moueri autem ocyus ſolent quæ vehementius ferũtur. quæ autem vehementius feruntur, hæc longius ferri poſſunt.

48 Cur ſpiritu retento, melius audire valemus? An quòd reſpiratio nonnihil ſtrepitus mouet. merito ergo tunc melius ſentimus, cum ſtrepitus minus eſt. minus autem ſtrepitus tum eſt, cum ſpiritum retinemus.

49 Quam ob rem lux, quæ tenuior, & velocior, & deductior eſt, corpora penetrare denſa non poteſt: ſtrepitus autẽ poteſt? An ꝙ lux directo itinere fertur. itaque ſi quid rectæ illi profluentiæ lucis obuium ſepiat, lucem penitus diſcludi neceſſe eſt. at ſtrepitus, quia ſpiritus eſt, ferri non rectè etiam poteſt. itaq; efficitur, vt ſtrepitum ſentire vndiq; liceat, non eum tantum qui ſe rectè noſtris auribus obtulerit.

50 Quare qui rident, vocem grauiorem emittunt: qui flent, acutiorem? An quòd corpore intento vox acuta depromitur. infirmum autẽ, quod acutum eſt. Quæ vtraque in flentibus ineſſe potius nouimus. ſunt enim & intentiori corpore & infirmiori.

51 Quam ob rem, cum vox aër quidam formatus ſit, & ſæpius diſſoluatur, cum fertur, echo autem, id eſt, reſonantia, fiat icto eiuſmodi aëre in ſolidum quippiam, vox ipſa non diſſoluatur, ſed expreſſe eadem percipi poſſit? An quòd aër refringitur, non perfringitur. ideóq; totum à toto proficiſcitur. Tum etiam affectus hic non niſi de re ſimili exiſtit. quippe cum aër reflecti de aëre ſoleat in cauo, non de cauo.

52 Quam ob rem, cum ſimul vocem multi emittunt, vnúſq; tantũ quantum ſinguli reddit, multorum vox illa neq; parem voci vnius offert ſeſe, neq; longius pro ratione deducit? An ꝙ ſinguli proximũ aërem propellunt, non eũdem, niſi paulo tenus. quod ſimile euenit, vt ſi multi quidem proijciant lapidem, ſed ſingula, aut magna eorum pars mittat diuerſum. neq; enim ibi longius, aut pro ratione longe lapis vllus deueniet, neque

hic longius cũctorum, quàm vnius vox poterit audiri. vox etenim tanta non vnius eſt, ſed multorum. rectè igitur è propinquo vox multa eſſe pro ratione videtur: quandoquidem lapides quoq; illi multi, ita videri, atq; idem aſſequi poſſunt: at è longinquo plus, quàm ſi ſingulæ ſint, ſentiri non poteſt.

Cur trepidantes vocem reddimus grauiorem, metuentes autem acutiorem? quanquam etiam pudor genere metuẽdi continetur. An multũ inter ſe affectus hi diſtant. Quos enim puduit, erubeſcunt. trepidatio autem pudor quidam eſt. qui vero metuunt, pallent. Conſtat igitur calorem in metu partem ſuperiorem deſerere, vt parum aëris præ ſua exilitate mouere ſpiritus poſſit. velociter autem ferri poteſt, quod exiguum eſt. vocis vero velocitas non niſi acumen eſt. ijs cõtrà, quos puduit, calor partem ſuperiorem, id eſt, pectus petere ſolet. cuius rei indicium erubeſcens facies affert. ampliorem autẽ aërem, amplior potentia mouet. Tardius vero omne fertur, quod amplius eſt. tarditáſque in vſu vocis, non niſi grauitas eſt. 53

Quæ cauſa eſt, vt lingua hæſitantes aliqui fiant? An membri, quo loquimur, refrigeratio cauſam habet, & tanquam ſtupẽs, & attonitũ membrum id eſt. itaque vino, continentéque oratione concalfacti verba facilius poſſunt copulare. 54

Cur homo ſolus ex omnium animantium numero lingua hæſitans oritur? An quòd ſolus compos ſermonis eſt: cætera vocem tantum obtinent. Qui autem lingua hæſitant, vocem quidem producunt: ſed verba copulare, ſermonémq; condere nequeunt. 55

Cur ſobrij tempore hiberno vocem acutius mittimus: vinolẽti autem æſtiuo grauius? An vox acutior, quæ velocior eſt. velocior autem quæ corpore intento ſe promit. Sobriorum vero, hieméq; corpora magis conſtant, quàm vinolentorum, æſtatéq;. calores enim, teporéſq; corpora reſoluunt, atque elaxant. 56

Cur homo ſolus omnium animantiũ lingua hæſitans prouenire poteſt? Vtrum ꝙ etiam mutus ſolus exiſtit. linguæ autem hæſitatio mutitas quædam eſt. nec membrum, quo loquimur, abſolutum habetur. An quòd homo ſolus compos eſt ſermonis: cætera autẽ vocem dũtaxat ſortiuntur. linguæ autem hæſitatio, vt nomen declarat, vnum non eſt, nec promptam, continentémq; parit orationem. 57

Cur homini vox ſerius perfici ſolet, quàm cæteris, quibus data eſt vocis proferendæ facultas? An quòd vocis humanæ genera, & diſcrimina quamplurima ſunt. cætera enim animantia literas, vel nullas, vel paucas exprimere poſſunt. Quod autem ſumme varium, plurimíſq; diſtinguendum differentijs eſt, id tempore longiſſimo perfici neceſſe eſt. 58

Cur cæteræ ſpeciei eiuſdem animantes vocem fundũt eandem: homines autem variam, & multiplicem agunt? An hominum etiam vox vna 59

Universidad de Deusto
Biblioteca

est: multa autem genera loquendi.

60 Sed cur communis hæc vna hominũ varia est: cæterorum autem simplex? An homines multas proferre literas possunt: cætera vel nullam, vel duas, aut tres exprimunt insonas, quæ vocalibus iunctæ locutionem conficiunt. oratio autem non voce, sed vocis affectionibus significando absoluitur. At vocis affectiones literæ sunt. Quinetiam pueri non secus, ac bestiæ suas exprimunt appetitiones. vtpote qui nondum proferre literas possunt.

61 Cur aspectus corpora penetrare solida non potest: vox autem potest? An quòd aspiciendi delatio simplex est, quæ per directum profluere soleat ad lineam. cuius rei indicium solis radius est. & quòd nisi è regione cernere non possimus. vox autem motu multiplici ferri potest: quippe cum vndique liceat audire. Quoties igitur aspectui directus ille impeditur progressus, eo scilicet, quòd res obiecta meatuum incondita, siue indisposita turba cõstipatur, transpicere nequit. at vox quoniam quoquo versus profertur, omnia proreptat, penetrat, translapsa audiri vndiq; potest. in humoribus tamen facultas transpiciendi oculis data est: voci autem nulla, vel minima, quanquam humor tenuior q̃ terra est. quoniam humoris meatus parui, densi, cõtinuatíq; sunt, vt minime aspectus impediatur, quo minus tramite directo ingredi possit. Hæc eadem causa est, cur etiam per vitrum, quod densissimum est, transpicere liceat: per ferulam, quæ rara, solutáq; est, non liceat. in altero enim meatus respondent inter sese, in altera variant. Nec quicquam iuuat amplos esse meatus, nisi rectè ad lineam positi sint. Vox autẽ minime in aqua sentiri potest, quoniam minus aqua inanit, q̃ vt aërem capere, vocémq; transmittere possit. Vox enim aër quidam est. haud enim omne rarius permeari se patitur, nisi etiam meatus ei respondeant, quod permeare conetur, & congruant, vt vis etiam colligendi, & contrahendi sese desit, nisi meatus capaces corporum sint. quanquam quod rarũ est, molle est, & tale, vt in seipsum coire possit. Verum nonnulla præ nimia suorum meatuum angustia colligi impediuntur, vt vitrũ. quippe vt flecti, contrahíq; non queat, quanuis rarius ferula est, ratione prædicta, vt etiam aqua, & quicquid aliud generis eiusdem. Vnde illud quoq; palàm fit, non quod rarius raro, mollíq;, vel eodem, vel proximo est, id magis in seipsum colligi posse, & adduci. causa enim omnibus eadem reddenda est.

62 Cur vox, quanuis minor reddatur adimendo, speciem tamen seruat eandem? An quòd cũ his ipsis miscetur, quæ dempseris. Res autem mista non partim est, partim non est, sed vsquequaq; talis est. æque igitur quibusdam vndique detractis, æque contrahitur, vt necesse sit simul & minorem esse, & similem.

63 Quid est, quod linguam faciat hæsitare? Vtrum calor efficiat, vt procaciores sint. itaq; offendendo adhærent quasi in salebris. quomodo affici iratos homines nouimus. incendũtur enim, incitantur, anhelitant, qui spiritu redũdant. igitur præ nimio caloris feruore. anhelant autem quoniam frequens spiritus est, nec anticipat, quatenus se tempore respirandi promere possit. An potius contrà, vt loci, quo vocem mittimus, refrigeratio causam det, tanquam membrũ id attonitũ obstupescat: itáq; efficiatur, vt vel concalfacti à vino, aut perpetua oratione, verba expeditius possint copulare.

Cur tempore hiberno voces grauiores redduntur? An quòd aër crassior est. talis autem cum sit, motus tardior prouenit. itaque vox redditur grauior. An quòd aër per pectus lentius permeat, fauces autem intersepiri, & constringi à frigore, pituitáq; destillante coguntur. 64

Cur pueri, mulieres, spadones, senésq; vocem reddant acutam? An q motus velocior, qui acutior est. Et cũ genus idem sit, motu facilius est, quod minus, quàm quod plus est. Quam ob rem qui firma ætate sunt, plus aëris trahere possunt. plus igitur illud tardius permeans vocem efficit grauiorem. pueris, & spadonibus contrà res euenit. quoniam minus aëris capiũt. Senes autem ideo tremunt, quoniam vocem continere non possunt. quomodo imbecillibus, ac pueris vsu euenit, cũ lignum prælongum parte extrema cæperint. alterum enim extremũ quatitur, quia nequeũt superare, quod tenent, & vincere. quod idem & trepidantibus hominibus, & metuentibus, & rigentibus causam vocis tremulæ afferre credendum est. Cum enim, qui vocem ita emittit, eius calor pulsus ab affectibus illis intrò se colligat maxima ex parte, reliquũ, quod exiguum extat, vocem continere non potest. Quapropter quatitur, atque intremit. vnde artium liberalium professores, qui se solitos trepidare nouerunt, principio agũt voce submissa, dum resideant, & stabiliãtur. vocem enim exiguam vincere, contineréq; facilius possunt. 65

VNDECIMAE PROBLEMATVM SECTIONIS FINIS.

EORVM QVAE AD RES BENE OLIDAS PERTINENT, SECTIO DVODECIMA: CVIVS QVAESTIONES XII.

1 VR suffimenta omnia minus è propinquo sentire possimus? Vtrum quòd odoris delibatio aëre temperata validior redditur, vt myrrha medicinalis suauior est. An contrà agitur, vt ignis vi sua cremandi tollit odorem, qui per suffitum effluat. & quidem apud carbones ipsos nihil redolent. longius vero, purius, tenuissimúmque fertur quod oleat.

2 Cur odores tam suffimentorum, quàm florum minus suaues è proxi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

mo ſentiantur? Vtrum vnà cum odore terræ quoq; particulæ prodeunt, quæ præ ſuo pondere antè currũt, quàm ad ſenſum odor deueniat. itaq; longius ille ſyncerum ſe offert. An neq; cum principium proximum eſt, neque cum admodum ſemotum, odor abunde effluere poteſt. Nam ſi proximum, nondum largè emanat: ſi remotiſſimum, diſcerpitur.

3 Arbores reddi odoratas aiunt, in qua cæleſtis arcus decubuit. Vtrum verum hoc ſit, an falſum? Et ſi verum, quam ob cauſam ita eueniat? ergo nec omnes arbores, nec ſemper aliquas odorem ita acquirere palàm eſt. Etenim ſæpe arcus cæleſtis conſtitit, & tamen arbores nihil odoris ſpirarũt, quod quidem ſenſum mouere poſſet. cúmq; odor contrahitur (accidit enim id aliquando, itáq; narratur) non in quaque materie contrahi poteſt. cauſa verò per accidens ad arcum referenda eſt. præſertim ſi arcus ipſe nulla natura ſit: ſed obtuitus refringendi tantum affectio. Prouenit autem odoris ille affectus, vt dictum iam eſt, non qualitercunq; ſe materies habeat. neq; enim in viridi, neq; in arida: ſed in vſta poſt aquam, quæ arcui ſuperuenerit, certam reddi ſuauitatem odoris paſtores referũt, maximéque vbi aſpalathus, aut etiam rhamnus eſt, & genus ex ijs aliquod, quorum flos ſuauiter olet. Ratio autem odoris eadem eſt, quam etiam de terra animaduertimus. hæc enim cum feruet atque inuritur, quod ædiderit principio, bene olet. Enimuero quæ parce humido quendam in modum recaluerint, odorata redduntur. humor enim concoqui calore nimirum poteſt. Qua de cauſa totius quoq; orbis terrarum, quæ ad ſolem orientem ſpectant, odoratiora exurgunt, quàm quæ ad aquilonem. Et eorum ipſorum, quæ ad ortum plus vergunt, quàm quæ ad meridiem, eo quòd loca Syriæ, & Arabiæ pleniora ſunt, atque terrenoſiora, Africæ vero arenoſa, ſiticuloſáq;. nec enim humorem nimium ineſſe oportet (concoqui nanq; minus non poteſt) nec nullũ. ſic enim nullus vapor inde extringi poteſt, quod vel in ea materie ſolet accidere, quæ & nuper combuſta ſit, & tale habeat genus, vt ſecum odoris ferat ſuauitatem. quæ quidem res floribus declarari poteſt. odor enim in eos tranſmittitur. Sed fieri putant in ijs, quibus cæleſtis arcus inſtiterit, quoniam nũquã id ſine aqua effici poteſt. Cũ enim materies immaduerit, caloréq; interiori concoxerit, reſpirare iam incipit, vaporémq; intra ſe cõceptum emittit. nec vero aquam nimiam acceſſiſſe oportet. eluit enim, atq; extinguit calorem ab igne iniectũ, quæ nimia venerit. quæ autem aquæ poſt arcum ſolent incidere, non multæ, ſed ſemper penè mediocres adueniũt. & ſi plures conſtiterint arcus, aqua non large, ſed ſæpe, & parce accedit. Quam ob rem non immerito, cum hoc ita fiat, qui rem inſignem præter arcum nullam aſpicerent, cauſam odoris illi attribuêre.

4 Cur flores, & ſuffimenta ſuauius è longinquo olent: è propinquo autẽ herbam alia potius redolent, alia fumum? An quia calor quidam natura odoris eſt, odoratáque omnia calida ſunt. calidum autem quodque leue eſt. itaq; cum longius permeant, odorem deferunt ſuum ſecretiorem vendicatúmq; ab cæteris tum foliorum, tum fumi, qui vapor aqueus eſt, odoribus, qui comitétur eum ipſum. An cũ in propinquo ſunt admiſta illa, cum ijs vnà redolent, quibus inhærent, atq; ita odorem deprauant.

Cur omnia plenius olent cum mouentur? An q̃ excita plus aëris implent, q̃ quieſcentia. itaq; ocyus ad ſenſum noſtrum odor tranſmittitur.

Cur tempore hiberno minus olfacere poſſumus, miniméq; per gelu, & glaciem? An quòd aër à frigore immobilior redditur. itaque motus non æque proficiſci à corpore odorato poteſt, ſcilicet propter difficilem delibationis motum, & aëris, quo inuehitur.

ἀπορρόιας 7 delibationis, defluxionis.

Cur acrius aromata olent cinere ſuffita, quàm igne: & plenius, ac diutius ſuum ſeruant odorem, cum cinere ſuffiuntur? An quòd in cinere minus concoqui odor poteſt. itaque plenior eſt. Ignis autem, quòd celeriter vires eorum domat, & concoquit, odorem cõmutat. Concoctio enim rei concoquendæ commutatio eſt, ſiue alteratio.

Cur roſæ ſuauius olent, quibus vmbilicus aſper, quàm quibus læuis? 8 An quòd ſuauius olent, quæ modum conſecuta ſunt ſuæ naturæ. Roſa autem ſpinoſa natura eſt. ergo ſuauiſſime ideo olent, quòd magis ſecundum naturam conſtiterunt.

Cur odores è proximo minus ſuaues tam ſuffimentorum, quàm florum ſpirant? An quòd portio terrena vnà cum odore ſe defert. quæ vt in proximo miſta vim hebetat, ſic in longinquo prona defertur, ac decidit. Hinc etiam flores contuſi ſuum amittunt odorem. 9

Vtrum odoris natura fumus ſit, an aër, an vapor? Hæc enim inter ſe differunt, qua alterum ab igne, alterũ & ſine igne effici poteſt. & vtrum à ſenſu aliquid in res odoratas proficiſcatur, an ab illis in ſenſum, q̃ aëra proximum moueat. At ſi ab illis aliquid delibaretur, minora certè ob eam rem reddi oporteret. nunc autem quæ odoratiſſima ſunt, hæc potiſſimum eadem videmus edurare. 10

Cur aromata cinere ſuffita acrius olent, quàm igne? An q̃ in cinere minus concoqui odor poteſt. itaq; plenior eſt. multum ergo partis quoque terrenæ reſpiratur, fumúſq; redditur. At ignis terrenum propere illud rapit. itaq; odor purior, ac ſyncerior ſine vllo fumo ad ſenſum deuenit. Vnde etiam fit, vt flores triti hebetius oleant. partem enim terrenam vt contritus mouere poteſt: ſic lentus calor abſumere non poteſt. 11

Cur omnia odorata tam ſemina, quàm plantæ vrinam ciere poſſint? 12 An quòd calida, & tenuia ſunt. tale autem quodq; vrinam citat. celeriter enim calor inditus ille extenuat. nec odor ipſe aliqua corpulentia cõcretus eſt. Nam & quæ non bene olent, velut allia, vi ſui caloris vrinam mouent: vel potius vim reſoluendi, liquefaciendíq; obtinent. calida vero ſemina, quæ bene olent, ideo ſunt, q̃ odor omnino calore efficitur. fœtida ſanè inconcocta ſunt. Nec ſolum calida, verum etiam plene eſſe cõco-

cta debent, quæ prouocatura vrinam sint, vt vnà descendendo humores possint extenuare.

13 Cur vinum dilutum olere ocyus desinit, quàm merum? An quòd dilutum imbecillius mero est. quod autem imbecillius est, ocyus à quocunq; mutatur, quàm quod validius. Tum etiam vinum dilutum facilius affici potest, quàm merum. quod autem affici facilius potest, id & recipi à quouis, & recipere quoduis facilius potest. ita fit vt merum odorum, dilutum inodorum sit.

DVODECIMAE PROBLEMATVM SECTIONIS FINIS.

EORVM QVAE AD RES MALE OLIDAS PERTINENT, SECTIO DECIMATERTIA CVIVS QVAESTIONES XII.

1 VR fœtidior vrina redditur, quo diutius in corpore mãserit: stercus autem minus? An quòd stercus, quo diutius retentum sit, eo magis siccatur. quod autem siccius est, minus id putredini patet. vrina contrà, effici crassior solet, recénsq; potioni ingestæ similior est.

2 Cur esculenta male olida minime his olere videntur, qui illa ederunt? An quòd olfactum peruium ad palatum habemus, idcirco sensus hic propere impletur. itaque nec interiorem odorem æque amplius percipere potest. Principio enim omnes sentire queunt. vbi autem tetigerunt, non insuper possunt. quasi iam res consociata, natiuáq; reddatur, & exterior similis ille oblatus delitescit obtentu interioris.

3 Cur flores contusi deterius olent? An quòd pars terrena, quæ flori inhæret, odori permiscens sese, vim hebetat odorandi.

4 Cur animantium nullum suauiter olet, excepta panthera? quæ etiam ipsa non nisi bestijs ita olet. ferunt enim suauem illis olentiam ab hac respirari. stirpium autem multæ & integræ bene olent: & corruptæ ac aridæ magis magísque suauem reddunt odorem. Vtrum quòd mali odoris causa cruditas quædam excrementi est. Quam ob rem sudores etiam aliqui, atque aliquando ita olent. sed è morbo maxime vitiantur quibus tales esse non solent. & flatus etiam, ructúsque crudorum fœdius olent. quam eandem causam de cæteris quoque proportione animaduertisse oportet. proportione inquam, quòd animalium carne vacantium genesi æstimandum aliquid est, quod carnis vice habeatur. nam excremẽtum crudum, vel in hoc esse nouimus. Hoc igitur & viuis causæ fœdi halitus est, & mortuis cũ putrescit. Quam ob rem pingue, os, pilus, fœdũ nunquam reddunt odorem, scilicet illam ob causam, quòd pingue concoctum est, ossa & pili humore vacant. At genus plantarum nullum intra se

15 contrahit excrementum. An etiam plantis aliquid ineſt. sed quia sicca, & calida sunt natura, humor eorũ non fæculentus est, sed concoqui expeditius potest. Constat hoc etiam plagis terræ, quę vt feruentiores, sic odoratiores sunt, vt Syria, vt Arabia. & muneribus earundem regionum, quæ sicca, & calida nouimus, hoc idem probari potest. nullam autem sentire putredinem possunt, quæ huiusmodi sunt. At animalium genus tale non est. itaque excrementa eius cruda, fœtidáque sunt, flatúsque itidem olent. peremptis quoque animantibus humor putret: plantis minime. quippe cum humore plantarum genus haudquaquam redundet.

Quam ob causam res male olidæ grauius olent, cũ calent, quàm cum frigent? An quòd natura odoris vapor quidam, & delatio est. quæ calore existunt. motus etenim quidam sunt. calor autem, mouendi vim obtinet: frigus contrà, efficit vt res consistat, & contrahatur. deorsum etiam refrigerata omnia feruntur. calor autem, odoréſq; omnes sursum feruntur, tum quia siti in aëre sunt, tum quia sensoriũ eorum supra, non infra habetur, quippe cũ odor ad cerebrũ penetrãs mouere soleat sensionem.

Cur si quis allia ederit, vrinam redolentem allium reddet? cum tamen alia pleraque odoris vehementioris ingesta, nihil in suam qualitatem vrinam possint conuertere. Vtrum vt quibusdam scholæ Heraclitææ placet, quòd sicut in vniuerso, ita etiam in corpore nostro expiratur, deinde vapor denuo concrescit, útque ibi humor, sic vrina hic est. exhalatio autem alimenti, vbi reuertit vnde prodierat, odorem eũdem non immerito recipit, quippe quæ illud reddat, in quod sese cõmutarit. An si ita esset, cætera quoq; idem facere deberent, quæ vehementem spirant odorem. Nũc autem nullum hoc posse efficere nouimus. ad hæc vapor, qui postea concrescit, non ad statum pristinum redit. Verbi causa, si vapor vini exhalarit, non postmodũ in vinum concrescit, sed in aquam. ita falsum id etiam illi referũt. ergo allium solum ex omnium numero, quæ odorem simul & vehementem, & vrinæ mouentem reddũt, inflare ventrem inferiorem potest. cætera enim, vel sursum mouere spiritum solent, vt radicula: vel vrinam citare non queunt. Allium vero tria nimirum hæc facit, vt & vrina augeatur, & spiritus excitetur, ísque deorsum, non sursum. quæ quidem situs veſicæ, testiculorúmque ideo sentit, quòd & in vicino est, & spiritui opportunior habetur, vt tentigo abunde declarat. Constat igitur vt excrementum allij omniũ maxime huiusmodi ad veſicam possit vnà cum spiritu deuenire, quòd permiscens sese odorem plene vrinæ committat.

7 Quam ob causam ora hominum, qui nihil ederint, sed ieiunarint, grauius olent (quod ieiunam graueolentiam appellant) eorum autem, qui aliquid ederint non olent, cum tamen eorũ magis olere debeant? An ventre inani, minúsq; agitato aër factus calidior, spiritum, excrementáq; pituitosa sua immobilitate putrefacere potest. Calidiorem autem effici

Universidad de Deusto
Biblioteca

argumentum est, q vel sitim parere ieiunium solet. at vbi ederimus, odor ciborum grauem illam olentiam offuscat, vt maior minorem. calor enim ciborum calorem præcedentem illum exuperat, ita vt nihil affici possit.

8 Cur alæ omnium maxime partiũ nostri corporis male olent? Vtrum quòd omnium minime respirare possunt. Malus autem odor locis huiusmodi contrahi maxime solet. quoniam putredo quiete interioris qualitatis consistit. An ideo quòd immobiles, inexercitatæque habentur.

9 Cur homines, qui virus redolent hirci, fœdius oleant, cum se odorifice vnguentarint? An hoc in multis accidere solet, velut cum acido dulce commistum est, dulcius totum exultat. tum etiam omnes postquam sudarunt, grauius olent. vnguentum autem concalfaciendi vim habet. itáque sudorem potest prouocare.

10 Cur hominum incuruorum, gibborúmq; halitus grauior, ac fœdior est? An quòd locus pulmoni accommodatus, conclusus deflexũsq; à sua proceritate est. itaque spiritum transmittere expedite nequit. sed euenit vt vapor, ac spiritus amplius intercluſus putrescat.

11 Cur vnguentorum magna pars sudori permista male olet, aliqua vero suauior redditur, aut nihil deterior? An quæ motu, tractatúque commutari solent, hæc deteriora redduntur. quæ autem eadem persistere possunt, hæc suauius redolent. At sunt quæ resistere queũt. quo modo etiam florũ, quibus odores conficimus, alij contusi, vel concalfacti, vel excitati exolescunt, vt violæ albæ: alij sibi similes, vt rosæ. & vnguentorum igitur, quæ ex floribus huiusmodi sunt, commutari vtique possunt: quæ non sunt, nequeũt. vnde rosaceum commutari minime nouimus. & quidem quo sudores fœdius olent, eo grauius vnguentum quoq; redolere videtur. quoniam rei sibi contrariæ se permiscet. vt mel cum sale non magis, sed minus dulce sentimus.

12 Cur omnia plenius olent, cum mouentur? An quòd aëra implent. itaque odor citius ad sensum deducitur.

DECIMAETERTIAE PROBLEMATVM SECTIONIS FINIS.

EORVM QVAE AD REGIONVM HABITVS PERTINENT, SECTIO DECIMAQVARTA, CVIVS QVAESTIONES XVI.

1

Vr efferis & moribus, & aspectibus sunt, qui in nimio vel æstu, vel frigore colunt? An eadem causa est. optima enim temperies non corpori solum, verum etiam intelligentiæ hominis prodest. Excessus autem omnes dimouent, & vt corporis, ita etiam mentis temperamentum peruertunt.

Cur frumentum in Ponto frigori expositum diu reseruari integrum 2
potest? An propterea quia humor alienus vnà cum calore euanescit: vt in vuis fieri nouimus. alia enim frigore: alia calore exhalant.

Cur potius in frigidissimis terris ardores febrium fiant? An q frigus ca 3
lorem intus circumobsistit. cuius rei contrarium æstiuo tempore agitur. partes nanq; internæ frigidiores redduntur. ardor autem febris est. ergo partibus refrigeratis exterioribus, caloris copia interiores redundant.

Cur blæsis pedibus Aethiopes sunt, & Aegyptij? An quemadmodum 4
ligna, ita etiam corpora animantiũ deprauari à calore solent. quod etiam pili declarant, quos illi crispiores, quàm cæteri gerunt. crispitudo nanq; veluti pilorum blæsitas est.

Cur temporibus austrinis initus fœminam potius generãt? An quòd 5
largior humor tardius crassescit. austrinis autem, humor temperamenti facit, vt semen reddatur humidius.

Cur locis palustribus vlcera capitis curari celeriter possunt: crurium 6
autem tarde? An quòd humor est grauis, quia terrenus est. omne autem graue tendit deorsum. ergo vlcera superiora concoctioni sunt opportuniora. quoniam humor delapsus ad ima est. inferiora autem ipsa multo excremento, putrefactúque facili redundant.

Cur qui loca ædita, apertáq; colunt, tardius senescunt: qui autem ca- 7
ua & palustria, ocyus? An senectus quædam putredo est. putret autem, quod quiescit. nullo modo, aut minus ita afficitur, quod mouetur, vt aqua profluens, & concluſa. igitur vt locis ęditis aër vndiq; afflante spiritu agitatur, ita cauis manet immotus. Ad hæc, locis apertis purus ac diuersus assidue propter agitationem aër habetur: palustribus impurus, idémque semper emarcescit.

Cur timidi sunt, qui loca feruida incolunt: fortes qui gelida? An quòd 8
natura contrà, quàm loca & tempora, se habet. quoniam si se similem ageret, cito periret. sunt autem fortes, qui calida sunt natura. timidi, qui exangues, refrigeratíq; sunt. fit igitur, vt qui loca inhabitant calida, refrigerentur: qui frigida concalescant. vtriq; tamen corpore magno adolescũt, eo quòd qui frigida colunt, insito calore abundant: qui calida, calore loci refouentur. quippe cum in calidis & à calore incrementum sequatur: frigus autem vim astringendi, constipandíque habeat. cum igitur alteri principium inter se vehemens augendi obtineant, alteri nullo extremo frigore impediantur, merito vtrique augeri possunt plenius. Homines nostræ regionis augeri ideo minus possunt, quòd & principium illud in se imbecillius continent, & frigore aliquantisper constipantur.

Cur diutius viuũt, qui locis calidis suam degunt ætatem? An quia na- 9
tura sunt ficciore. firmius autem diuturniúsq;, quod siccius est. mors autem putredo quædam est. An q mors caloris interioris refrigeratio est. refrigerari autem omnia solent ambientis aëris qualitate. qui vt locis cali-

Bibliotheca
Facultatis Philosophiae
Provinciae Cast. Orientalis

Universidad de Deusto
Biblioteca

dis calet: sic frigidis friget. itaq; interiorẽ calorẽ ocyus magísq; corrũpit.

10 Quam ob causam qui calida loca habitant, viuere diutius possint? An quòd humorem, calorémque amplius seruant, quarum rerum interitus mors est.

11 Cur locis palustribus effici somnolentiores solemus? An quòd magis in his ipsis refrigeramur. Refrigeratio autem cum requies quædam sit, somnum nobis conciliat, qui inter quiescendum solet accidere.

12 Cur qui in nauibus degunt, quãuis in aqua, coloratiores tamen sunt, quàm qui in paludibus? An loca commode aspirata coloris præbere hilaritatem possunt. Pallidos autem humor efficit, cum putrescit. quod euenire immobilitatis causa solet. quam ob rem subpallidi sunt, qui loca palustria colunt.

13 Cur locis hibernis æstus fieri vehementiores, quàm tepidis soleant? Vtrum propter nimium aëris humorẽ. enimuero caloris opera eiusdem aqua reddi potest calidior, quàm aër. ergo aër quoque humidior acrius, quàm tepidus ille recalescere potest. An non calidior aër locis huiuscemodi est, sed esse ob vehementiam qualitatis cõtrariæ videtur. quomodo sol cum è nube illuxit, calidior esse ob contactum vmbræ videtur.

14 Qua de causa qui meridiem versus habitant, nigris oculis potius nascuntur? An quòd, vt oculi, cæsij caloris interioris exuperantia reddantur: sic eiusdem absentia nigri efficiuntur, vt Empedocli etiam placet. ergo quemadmodum qui aquilonem versus positi sunt, oculis cæsijs ideo nascuntur, quòd calor interior effluere à frigore exteriori vetatur: ita qui ad meridiem vergũt, continent quidem suum humorem propter aëris circumfusi teporem obuium, sed calorem continere non queũt, quòd nihil extrinsecus est, quod obsepiat, atq; arceat. itaque humor, qui relinquitur, nigrescit. lucis enim absentia omnia offuscari, opacaríque solent. An reliqui corporis colorem oculorum color imitatur. itaq; qui aquilonem versus inhabitant, vt ipsi albo corpore sunt, sic oculos quoq; cæsios habẽt. hic etenim color prope album est. & qui ad meridiem sunt, vt ipsi nigri, ita etiam oculos nigros fortiuntur.

15 Cur locis calidis homines sapientiores sunt q̃ frigidis? Vtrum eadem de causa, qua etiam senes, q̃ iuuenes sapientiores. etenim qui sedes frigidas habent, frigore loci obsistente longe calidiores, q̃ sua sint natura, reddũtur. itaq; vinolentis admodũ similes esse videntur. nec ingenio valent, quo prospiciant, rerúmq; rationes inquirant: sed fortes, fidentes, sperantésq; sunt. cõtrà, qui loca calida habitant, sobrij propterea sunt, quia posse sunt satis refrigerari. Fit autem quaq; in re, vt qui metuunt magis, quàm qui confidunt, velint inquirere. itáq; magis valeant inuenire. An q̃ antiquius genus hoc hominũ est. cæteri enim eluuie perierũt, ita vt tanquam iuuenes sint ad senes, qui loca habitant frigida, ad eos, qui calida colunt.

16 Cur timidi, qui loca habitant calida: fortes, qui frigida? An quòd natura cõtrà, quàm loca, & tempora se habet. quoniam si se similem ageret, periret breui. fortes autem sunt, qui natura calida constant. timidi, qui frigidi sunt. Accidit ergo, vt qui calida colunt, refrigerari nimirum possint. Cum enim solutum, rarúmq; corpus eorum sit, calor foras profluere potest. qui autem in frigidis sedent, sua concalescunt natura, quòd à frigore exteriori caro densetur, cuius densitate calor colligi intus potest.

DECIMAE QVARTAE PROBLEMATVM SECTIONIS FINIS.

EORVM QVAE AD RES MATHEMATICAS PERTINENT, ET AD CAELESTIA: SECTIO DECIMAQVINTA, CVIVS QVAESTIONES XII.

1 QVr linea de angulo ducta in angulum, sola ex omnibus, quæ figuras rectis constantes lineis bipartito secant, diameter vocitata est? An quòd diameter, vt nomen designat, duas in partes figuram æque dimetiendo digerit, nihilo destruens quod subiacet mensurandum. ergo quæ per commissuras, hoc est angulos diuidit, appellanda diameter est, quoniam hæc figuram non destruat, sed diuidat. quomodo faciunt qui vasa militaria partiuntur. at quæ per lineas secat, figuram compositam destruit. angulis etenim constant, quæ rectis lineis continentur.

2 Cur diameter appellata est? Vtrum quoniam sola bipartito figuram diuidat. An quòd sola figuram secat per partes siue membra, quibus inflexa coartatur, cum cæteræ per latera diuidant.

3 Cur homines omnes tam Barbari, quàm Græci ad decem vsq; enumerare consueuerunt, non ad aliquem alium numerum, vt duo, tria, quatuor, quinque, tum repetendo vnum quinq;, duo quinq;, sicut vndecim, duodecim: nec vero vltra denarium numerũ cessantes, inde replicare incipiunt? est enim numerus quisque, quod præcedit, ac vnum, aut duo, & deinceps quantitas aliqua. enumerant enim statuto termino denarij numeri. haud enim forte, casúque id facere semper, omnibúsq; in rebus putari debent, cum non fortuna, sed naturalis res sit, quæ semper, atq; vbiq; effici soleat. Vtrum q̃ perfectus numerus denarius sit. continet enim omnia numerandi genera, vt par, impar, quadratum, quadrantale, longum, planum, primũ, compositum. An q̃ denarius fons, atq; principium est. quippe qui ex vno, duobus, tribus, & quatuor constet. An quia corpora, quæ ferũtur, numero nouenario continentur. An quoniam decem proportionibus, quatuor cubales numeri consummantur, è quibus numeris vniuersũ cõstare Pythagoreis placet. An q̃ omnes homines digitis decẽ, lege naturali creãtur. itaq; sui numeri calculos quasi adipiscentes, hac ea-

dem multitudine cætera quoque enumerant. Vna gens quædam Thracum ad quatuor numerandi seriem terminat, eo quòd amplius meminisse modo puerorum non potest, neq; vsum habet rerum multarum.

4 Quam ob rem cum sol eodem cum vigore feratur, non pari tempore idem incrementum, decremẽtúmq; vmbrarum exultet? An quòd anguli, quos radij sub æquis circumferentiæ spatijs ad res conspectas efficiunt, æquales inter se omnes consistunt. quòd si illi æquales sunt, eductos quoq; inde æquales esse necesse est: scilicet quos radij faciant in triangulo, qui radio primo, & re conspecta, & vmbra continetur. At si anguli æquales inter se sint, radium ab re conspecta, & prolapsum longius maiorem esse propinquiore necesse est. quod pro certo recipimus. Igitur totam circumferentiam in partes quasuis æquas inter se digeramus.

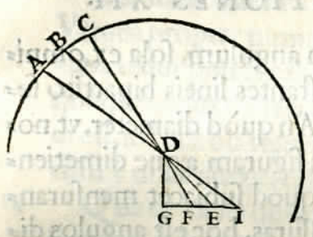

Sítq; res conspectui obuia G. cum itaque sol in G ingruens de A, vmbram in G I aliquam reddet, radius in I prolabatur necesse est. vbi vero ad B deuenit, radius inde proficiscẽs intra G I radium decidet. ac rursus cum idem ad C se contulerit, pari modo suum radium mittet. aliter efficiet profecto, vt linea recta rectam partibus duabus contingat. Cum ergo A B circumferẽtia æqualis B C circumferentiæ sit, anguli quoque illis subiecti apud D æquales inter se constant. quippe qui ad centrum se colligant. qui autem in triangulo habentur, æquales illis D angulis proueniunt, vtpote qui se per verticem illis iungant. ergo cum totus angulus in æqua secetur, angulus D E maior, quàm E F angulo D G est. pari modo vel cæteri anguli se habebunt, quos radij à circumferentia profecti reddiderint. Simúlq; etiam constat vmbram meridie minimam esse necessario, minimáq; tum effici accessiones. quippe cum sol meridie maxime è perpendiculo sese nobis exhibeat. Aestus quoque meridie accenditur tum ob eam, quam modo diximus causam, tum etiam, quòd omnis spiritus cessat. tunc enim spiritus excitari solet, cum sol aërem terræ familiarem discernit. quòd si sol cum medium cælum proreptat, minus id faciat, merito noctes mediæ, atque meridies à spiritu silent.

5 Cur sol per quadrilatera profluens, non rectis lineis figuram describit: sed circulum format, vt in cratibus patet? An quòd aspectuum procidentia turbine agitur. turbinis autem basis in orbem se colligit. quam ob rem quocunq; radij solis incurrerint, nimirum circulares apparent. An quòd solis quoque figuram rectis lineis contineri necesse est. siquidem radij recti proueniũt. cum enim rectè in rectam incidunt figuram, rectis contentam lineis formant. quod certè in radijs accidit. ad rectam enim cratium sese trudũt, aut ad quodlibet, per quod liceat transluere: ac ipsi recti proculdubio sunt. itaque procidere ad rectam debuerunt. Verùm

quia radij, qui de aspectibus ad extima linearum rectarum discinduntur, imbecilli admodum sunt, idcirco anguli concerni non possunt. sed quantum recti in turbine sit, hoc tantum rectam agere potest: reliquum non potest. sed conculcati aspectus, indiscretíque latitant. nec mirum, cũ multa videre nullo pacto possimus, quanuis nostro attingũtur aspectu: vt ea, quæ tenebræ opacant. proximũ est, cũ quadratũ speciẽ multanguli repræsentat, atq; etiã circuli, si amplius remoueatur. Cũ enim aspectus procidentia turbinis specie figuretur, quoties figura vlterius sepósita est, aspectus, qui se in angulos spargunt, quoniam & imbecilli, & pauci sunt, rem assequi nequeunt. qui autem mediam in partem concurrunt, hi nimirũ persistere possunt, vt pote vniuersi, & validi. Ergo cum figura prope posita est, anguli quoq; aspici possunt, aucto interuallo nõ possunt. Quã ob rem circularis etiã linea remota, recta esse videtur. & luna rectis cõtineri die octauo videtur, si aspectus non latitudinẽ, sed lineã circundantem ineant. vt enim cum circunferentia prope posita est, quanto pars altera orbis, q̃ altera propius sit, aspectus discernere potest: ita cum procul abest, recte sentire non potest. sed ex æquo partium situ cernere sibi videtur. Itaque rectam etiam iudicat.

6 Cur lunam, quæ in sphæræ faciem cõglobatur, rectam cum semiplena est, cernimus? An quoniam eodem in plano aspectus noster versatur, & circuli ambitus, quem lunæ sol ingruens facit. quod cum agitur, sol recta linea videtur. Cum enim quod suum aspectum sphæræ admouerit, orbem videre necesse sit, luna autẽ sphærę faciem gerat, eámq; sol aspiciat, orbis profecto id esse debet, quod à sole efficitur. Hic ergo, cum eregione se nobis præbet, totus videtur. itaque plenilunium iam apparet. cum autem mutatur, & præterit, propter solis discessum, portio eius aspici potest. Itaque fit, vt luna altera parte recta videatur, cum altera orbem colligat, quoniam hemisphærium aspectui ex aduerso positum est, quod semicirculum repræsentarit. Semper enim aspectui obuia luna est. quoties tamen sol radios admouerit suos, aspici nequit. Repletur post diem octauum de medio, quia paulatim euadens orbem nobis exhibet propensiorem. Cúmq; ita circulus aspectui se opponit, sectionem turbinis imitatur. curuatur in cornua iam sole dimoto. Vbi enim circunferẽtia solis ad puncta deuenerit vltima, per quam orbis æqua portione secari videtur, circunferentia ipsius orbis apparet. Non enim insuper ex aduerso oculis est: sed iam præterire incœpit. Quod cum ita agatur, ac circulus, siue orbis per eadem ducatur puncta, curuari in cornua necesse est. pars enim aliqua orbis prioris aduersi protinus aspectui se obducit, vt de parte lucida abscindi aliquid possit. Tum etiam extrema in eodem persistunt, vt curuari in cornua necesse sit: sed tamen plus, minúsve pro solis dimotione. cum enim sol dimouet sese, circulus quoq; in eadem reuertitur pũcta. quippe cum fieri possit, vt infinito numero inclinetur.

ἐξ ἐναντίας eregione, ex aduerso.

ſiquidem ſummi circuli per eadem pũcta deſcribi facile infiniti poſſunt.

7 Cur ſol,& luna plana eſſe videntur, cum tamen cõglobari in ſphæram certum ſit? An,vt plura,quorum quodnam plus, minúſve diſtet, incertum ſit,æque poſita eſſe videntur:ſic etiam quod partes obtinet, niſi color varius adſit,partes ex æquo omnes collocatas habere videri neceſſum eſt.quod autem ex æquo aſpectu obuiam fit, idem æquabile, compoſitum,& planum neceſſe eſt.

8 Cur ſol oriens atque occidens vmbras efficit longas: efferens ſe, minores: obtinens cæli medium, minimas? An quòd oriens principio vmbram terræ æque diſtantem reddit, ac infinitam penè protrahit: deinde longam,atque ita minorem ſubinde,quia linea,quæ recta de puncto ſuperiori elicitur,interius per diminutiones aſſiduas cadit.

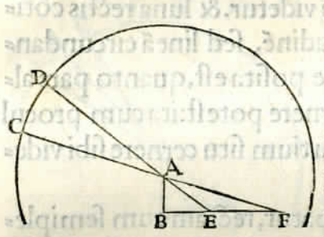

Gnomon A B. Sol vbi C & vbi D. Radius igitur ex C proficiſcens C F exterius procidet, quàm radius D E. At vmbra B E ſole ſuperiori exiſtit. vmbra autem B F inferiori. Ergo quo ſol ſuperior fuerit, eo minor vmbra exultabit,minimáque tunc erit,cũ ſol ſuper capita noſtra verſabitur.

9 Cur vmbræ lunæ maiores, q̃ ſolis ſint,cum eodẽ proueniãt perpendiculo? An ℘ ſol ſuperior, q̃ luna eſt.itaque radium,qui de ſuperiori prodierit,inferius cadere neceſſe eſt.Gnomon A D, luna B, ſol C,lunæ radius B F.Ergo vmbra lunæ D F ſequetur. Solis radius C E.Ergo vmbram D E fore neceſſe eſt.

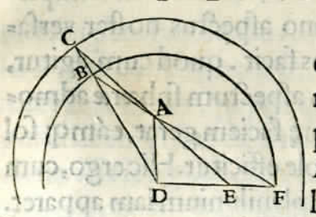

10 Cur deficiente ſole, ſi quis per cribrum, aut frondes veluti platani, vel alicuius ex cæteris latifolijs,aut digitis manuũ inuicẽ perplexis inſpiciat, ſplendores ſpecie lunæ nondũ cõpletæ incernat? An ℘ quẽadmodũ,cum per angulatũ foramẽ lux non angulata,ſed orbiculata,turbinatáque prodit,cuius ratio,℘ gemino,directéq; commucronato turbine agitur,id eſt eo,qui de ſole ad foramẽ deuenit,& qui de foramine ad terram:ſic etiam in ſolis defectu,figura qua radij veniunt vt diximus,innoteſcit.Ergo cum pars orbi ſuperiori detrahitur,quod ex aduerſo ſuper terrã eluxerit, ſpeciem illam lunatã gerat,neceſſe eſt. quippe cũ prout orbis defecit, ita radij profluere debeant. digitis tamen, & cribris pro foraminum exiguitate,res certius explicatur, quàm cum per foramina ampliora tranſmittitur. Luna autem idem percipi non poteſt,neq; deficiente, neq; increſcente,neq; decreſcente,quia eius extrema non plene ſplẽdent,ſed medio potiſſimum lucet. Lunatam autem illam,minutámq; faciem medio aſtringi exiguo manifeſtum eſt.

11 Cur ſol nunquam cælo in medio geminatur,nec ſupra ſe faciem illam

oſtendit ſecundam,ſed ex lateribus tantum? An ℘ tum geminari ſol poteſt,cum ſolem verſus aſpectus refringitur. Aëris autem concreſcentis illa ſoliditas, cui aſpectus incurrens refringitur, neque prope ſolem, neque procul effici poteſt. nam ſi prope ſit, reſoluetur à ſole:ſi procul, aſpectus refringi non poterit.cum enim longe de paruo ſpeculo remeet, imbecillus reddetur. quam ob rem area quoque fieri non poteſt eregione. Quòd ſi ſupra, & in propinquo inchoatur, à ſolis feruore diſſoluitur: ſin procul,aſpectus minor euadet. ſed ſi in látere, tum nimirum ſeruari integer poterit, dummodo ſpeculum ita diſtet, vt nec ſolis feruore abſumi poſſit,& aſpectus vniuerſus recurrat. Nam ſi in terra ſparſus feratur, deuenire ad ſolem non poteſt. ſub ſole etiam fieri non poteſt, quia ſi prope terram extiterit,conſumitur feruore. ſi autem ſupra, cælo in medio aſpectus diſtrahetur, & euaneſcet. Denique ne è látere quidem effici illud poteſt, cum ſol cæli vmbilicum perreptat. quoniam ſi aſpectus admodum feratur in terram, exiguus ad ſpeculum veniet. itaque refractus omnino imbecillus recedet.

ἅλως,halo area.

Cur ſolis vmbræ extremum tremere videatur? Haud enim quia ſol fertur,idcirco id obtremiſcit.Nam fieri non poteſt,vt ſol in partes moueatur contrarias. tremorem autem fieri ita manifeſtum eſt. Ad hæc, mutatio vmbræ incerta eſt. quomodo etiam ſolis ipſius progreſſio latet.An ideo moueri videtur,quòd corpuſcula contenta in aëre agitantur,quæ vulgo ramenta nominantur,conſpicua in ſolis radijs,qui tranſmeant per feneſtras.hæc enim moueri ſolent etiam ſine vllo ſpiritu.Ergo cum viciſſim, modo de vmbra in lucem, modo de luce in vmbram moueantur aſſiduè, terminus quoque lucis,ac vmbræ communis continuo moueri videtur. Partim enim veluti vmbram, partim lucem ſua ipſa mutatione efficiunt. itaque moueri vmbra videtur, cum non hæc, ſed illa hunc in modum ſoleant agitari.

12

DECIMAEQVINTAE PROBLEMATVM SECTIONIS FINIS.

EORVM QVAE AD RES INANIMATAS PERTINENT, SECTIO DECIMASEXTA, CVIVS QVAESTIONES XIII.

1 VR baſis bullarum candida aquæ inſidit, & ſi ſoli expoſita eſt, nullam efficit vmbram? ſed reliquũ quidem vmbellæ corpus vmbram facit.baſis autem ſola non facit: ſed circum à ſole vndique cingitur. Et quod longe mirabilius eſt, nec ſi lignum per aquam in ſole appoſueris, vmbra ligni continua exultabit: ſed iuxta baſim bullæ à ſolis luce ſecabitur.Quòd ſi vmbra eſt quod à ſole non aſpi-

citur, sequetur porrò, vt moles bullę circùm tota aspici possit. quod nunq̃ fieri posse in opticis, id est aspectuum rationibus demonstratur. quippe cum ne minimum quidem à maximo totum circumaspici possit.

2 Cur bullæ specie hemisphęrij exurgere solent? An quòd tanq̃ de cẽtro in aëra sursum æqualiter circũundique adnituntur. quo quidem modo hemisphærium exurgat necesse est. Portio autem sphæræ inferior aquæ planitie abscinditur, in qua scilicet centrum situm est.

3 Cur in magnitudinibus, quæ profunditate sunt inæquali, accidit, vt si partem moueas leuiorem, circunferatur quod iacitur: vt in talis fieri opplumbatis videmus, siquis partem leuiorem ad se vertens proijciat? An quòd fieri non potest, vt grauius æque, ac leuius feratur, cum eisdem viribus iactum est. sed cum totum quidem moueri necesse sit, fieri verò non possit, vt æque omni ex parte moueatur, sequitur prorsus, vt si parili celeritate ferantur, eandem lineam peragant. sin autem alterum altero feratur celerius, circulo ferre necesse sit, cum hoc solo in genere figuræ efficiatur, vt pũcta eadem subalterna lineas inæquales possint eodem tempore permeare.

4 Cur ea, quæ in terram cadunt, atque resiliunt, angulos ad planitiem reddant similes vtraq; ex parte puncti, quo planum tetigerint? An quòd omnia sua natura ad rectam lineam feruntur. Quæ igitur in locũ æqualem deciderãt, vbi ex perpẽdiculo, diametróq; sese plano impegerint, pares angulos ideo faciunt suo resultu, q̃ æqua diameter diuidit. quæ autẽ in latera corruerunt, quoniam non perpendiculo, sed puncto superiori locum feriant, accidit, vt repulsa à loco icto contrariam in partem se cõferant, rotunda quidem, q̃ delapsa protinus in aduersum sui appulsus sese euoluunt, siue quiescat eorum medium, seu locum soleat permutare. Rectis verò compacta lineis, quòd perpendiculum eorum in partẽ priorem adductum retorquetur: vt his accidit, quibus aut pars inferior raditur, aut colei violantur. hi nanque omnes aduersam in partem, retrorsúmq; corruunt, quoniam eorum perpendiculum æquat, pendet, atque priorem in partem expellitur. contrarium enim in his retro, deorsúmq; esse accidit. Cum autem deorsum ferantur, grauiora esse fatendum est. quod igitur his casus, idem resultantibus latus euenit. Ergo in angulum rectum neutra eorũ resultant, eo quòd perpendiculum pondere biparti-to diuidit corpora, quæ feruntur. Fieri autem non potest, vt plura perpendicula idem ad planum existant, quibus illa secentur. quod scilicet ita accideret, si perpendiculum dum resiliunt, oriretur, vbi rem delatam planum offendit, diuidendúmque rursus secundo perpendiculo foret. Quocirca primo illo perpendiculo, quo ferebatur, secari necesse est. Sed cum aduersam quidem in partem feratur, rectum verò in angulum non feratur, reliquum est, vt acutus reddatur angulus parte altera puncti, quod plano incurrerit. Aduersorum enim inter sese angulorum termi-

κόλυθροι colei.

φορὰ, latus, delatio.

nus rectus angulus est.

Cur cylinder propulsus fertur in directum, suisque terminantibus orbibus lineas rectas describit: turbo verò suo manente mucrone circunfertur. atq; ita suo terminante orbe orbem describit? An q̃ circum vterque fertur. Verum cylinder rectas lineas plano ducit: turbo orbes describit, eo q̃ orbes turbinis inæquales inter se sunt, ferríque velocius potest, qui amplior circa idem centrum conuertitur. Qui cum simul omnes positi in turbine orbes inæquali ferantur spatio, euenit, vt extimi, qui voluuntur, plurimum loci, & lineæ tempore eodem decurrant. Vnde fit etiam, vt circum omnes agantur. Quippe cum omnes eadem recta linea describantur, quæ cum cõuertitur, non omnia sita in ea puncta æqualem producere lineam eodem tempore possunt, cum æqualem non nisi ex directo agere soleant. Cylindri verò, q̃ omnes orbes pares inter se sunt, centrúmq; idem ambiunt, euenit, vt & simul suis omnibus punctis planũ cõtingendo parili celeritate voluãtur, cum nulla inæqualitate cylinder euariet, & rursus in planum simul omnes deueniant, vbi suam quisque conuersionem absoluerit. Vnde lineas quoque ductas per directum in plana, pares inter se esse necesse est. Sua nanq; tactione orbes æqui paritérq; volubiles illas duxere. Atqui rectas confici patuit, quas linea eadem deferens sese in directum peregerit. Causa hæc est, cur cylinder recto deferri tramite possit. Nil enim refert, vtrũ qua linea prima cylinder planum tetigit, hanc firmo cylindro protrahas, an volubili circũagas. Semper enim vt æqua linea, similísque illis in cylindro contentis planum attinget, siue protrahatur cylinder, siue prouoluatur.

Cur sectio chartarũ, siue papyri, siquis æque, à basi plana, rectáque dimetiendo absciderit, recta euoluetur: sin autem inclinarit, contorta existet? An euenit, vt cum orbes sectura alterius eodem in plano positi sint, declinans illa cæsura non æque opposita sit, sed partim plus distet, partim minus. itaque cum euolueris, orbes quidem, qui plano eodem continentur, suúmque initium in plano habent eodem, lineam explicabunt quam suo ipsi conficiunt ordine. Quippe cum ea ipsa extenta linea non nisi profecta ex orbibus sit, qui plano eodem continentur. itaque vel rectam eam quoque esse necesse est, quæ eodem in plano se porrigat. At obliquæ illius sectura linea, quoniam primæ non æque apposita est, sed partim plus distans, partim minus, vtpote cum ipsa quoque sectura ita se habeat, hinc eodem esse in plano nequit. itaque nec recta hæc esse potest. etenim fieri non potest, vt rectæ lineæ pars alia in alio plano collocetur. 6

Cur omnis magnitudo diuisa minor esse suo toto videatur? An quòd omnia numerum diuisa recipiunt, quanquam magnitudinis ratione minora, quàm vnum illud existunt. Magnum enim eo, quòd continuum, quãtúmq; quoddam est, magnum dicimus: numerus vero partiũ omnis, 7

Universidad de Deusto
Biblioteca

omni ſuæ magnitudinis numero maior eſt. Quam ob rem vt partibus diuiſis maius appareat totum, conſentaneum eſt. Cum enim partes, totúmq; idem ſint, totum naturam potius magnitudinis præ ſe fert, vt cõ ſtans & continuum. Partes verò naturam numeri magis ſortiuntur.

8 Quæ in vaſe eueniunt, quod clepſydram vocamus, omnino quidem referri ad cauſam debent, quam Anaxagoras explicat. Aër enim, qui in ea excipitur cauſæ eſt, ne aqua ingredi poſſit, fiſtula ſcilicet obturata. Non tamen ſimplici, abſolutáque ratione aër cauſam habere putandus eſt. Nam ſi quis eam fiſtula apprehenſa tranſuerſam immergat, humorem admitti, nihil eſt quod prohibeat. quam ob rem non ſatis author ille expoſuit, quemadmodum aër cauſam daret. Ergo cauſam aëra quidem tenere fatendum eſt. Sed hic, ſiue impellitur, ſiue per ſe ipſe fertur, nec quicquam cogitur, ferri per directum ſolitus eſt, vt etiam cætera elementa. itaque clepſydra tranſuerſe immerſa, aër qui è directo ſitus eſt, pulſus ab humore, libere effluit per ea foramina, quæ dimerſis in aqua foraminibus oppoſita ſunt, eóque cedente humor ſubiens implet. At ſi erecta in aquam deſcendat, aër impotens ſeſe efferendi per arduum, quoniam conſeptæ ſunt partes ſuperiores, circa prima foramina arcetur. quippe qui ſupprimi in ſe, contrahíque non poſſit. argumentũ verò aquã arceri poſſe ab aëre immoto, quod in ipſa clepſydra deprehenſum eſt. nam ſi aluum eius aqua repletam ad fiſtulam obturatam inuerteris, humor per fiſtulam in os minime defluere poterit. Quippe cum ore patefacto non protinus, ſed paulopoſt de fiſtula profluat, vt qui non in ipſo ore fiſtulæ contineatur, ſed poſtmodum in hoc per fiſtulam veniat, poſtquam patefactum iam eſt. Plena autem, erectáque clepſydra fiſtula patefacta protinus per collum, id eſt, foramina inferiora effluit. quia illud attingit, extremam verò fiſtulam non contingit. clepſydram igitur humor ingredi ob prædictam cauſam nequit. Egreditur autem fiſtula patefacta, eo quòd aër contentus in fiſtula ſurſum deorſũmque agitatus humoris contenti in clepſydra motum excitat pleniorẽ. cúmq; deorſum pellatur, eodémque ipſe etiam ſua natura propenſior ſit, merito effluit vim inferens aëri, qui clepſydram extrinſecus circunfundit, excitus quidem, & compar potentia aëri ſuperius impellenti: ſed renixu infirmior, quoniam per anguſtam fiſtulam influens, ille ocyus, ac vehementius labitur, vrgétque humorem. Cauſa verò cur obturata fiſtula humor effluere nõ poſſit, quòd humor, dum clepſydram ſubit, aëra omnem per vim ab ea expellit. Cuius rei indicium, ſpiritus, ructúſque murmurans dant, quos ingrediente humore nimirum intus excitari ſentimus. Cum igitur humor ſubiens vehementer aëra cogit, ſeſe ad clepſydræ fiſtulam trudit, ac modo lignei cunei, aut ærei diſſectu oppreſſus, aſtrictúſque hæret ſine vllo alio vinculo, quouſque alia vi expellatur, quo modo præruptos clauos expellimus. quod ſane aperta fiſtula incidit ratione, quam

ſuperius expoſuimus. Aut igitur ita effici poteſt, vt humor effluere nequeat, aut q̃ aër exiens inflatur, emergítque impetu violento, vt ſtrepitus indicat. humor idcirco à ſpiritu ſurſum attrahitur, quemadmodum multis in rebus accidere certũ eſt. Attractus autem humor, ſibíque continuus omni ex parte, conſtans manet, oppreſſus ab aëre, donec pulſus ab eodem recedat. cúmque initium ita retineatur humoris, reliquus & omnis humor vnitus, atque continuus ex ſuo pendeat initio neceſſe eſt. Nec verò temere ita agitur, quandoquidem eiuſdem intereſt rei, & dimouere quicquam ſuo de loco, & idem in eo continere, ad quem mouerit, ídq; diutius facere ſi vel potentia quod tenet, quódque tenetur, ſimili inter ſe contendunt, vel quod tenet, potentius eſt, vt in re, de qua agitur, accidit. Spiritus enim potentior, quàm aqua eſt.

9 Cur partes tam ſtirpium, quàm animantium, quæ nullis inſtrumentarijs officijs deputata ſunt, in orbem ſeſe omnes colligant? ſtirpium quidem caudex, & rami formari in orbem ſolent, & animantium crura, femora, pectus, lacerti ad hanc eandem ſpeciem enituntur. Triangulum verò, aut multiangulum, nullum neque ex toto, neq; parte aliqua eſt. An vt Architas author eſt, quoniam in motu naturali æqui proportio ineſt. moueri nanq; proportione omnia cenſet. Hanc autẽ ſolam in ſeſe æqualiter ſolui, atq; reuerti, vt orbes, rotũdáq; afformare poſſit, cum cõſtiterit.

10 Cur extrema formari in orbem ſoleant? An quòd natura res optimas, & pulcherrimas creat, quoad fieri poteſt. Figura autem ea pulcherrima eſt, quæ eadem vndiq; eſt, ſibíque ipſa ſimillima conſtat.

11 Cur ſi circulus proijciatur, primum lineam rectam ducet, deinde cochleam, ſiue clauiculam aget, dum decidat? An principio rectam ideo agit, quòd æqualiter ab aëre hinc inde dirigitur. cum igitur pari momento vtroq; de látere pergat, lineam quoq; effici talem neceſſe eſt, quæ locũ æqualiter hinc, atque inde poſſit diuidere. talis autem recta eſt. At vbi in partem alterutram vergere ob inæqualitatem circunfuſi aëris cœpit, non amplius æqualem illam parte interiore, exterioréq; ducit: ſed circularem neceſſitate ſcilicet aëris diuerſi, & incompoſiti.

12 Cur in magnitudinibus, quę profundo ſunt inęquali, accidit, vt ſi partẽ moueris leuiorem, circunferatur quod iacitur? quemadmodum in talis fieri opplumbatis videmus, quoties quis partem leuiorem ad ſe vertens proijciat. An quòd fieri nõ poteſt, vt quod grauius eſt, æque cum leuiori feratur, cum proiectum eiſdem à viribus eſt. quod cum moueri neceſſe ſit, & tamen fieri non poſſit, vt æque omni ex parte, directóque tramite moueatur, circunferri neceſſe eſt, dum ſe introuertit. quemadmodum ſi quid medio eius immobile ſuo pondere penitus eſſet, alterum profecto extremũ vltra in partem moueretur priorem, alterum intra ad eum tenderet, qui dimiſit. Sed quoniam cum totum moueri poſſit, pondus ſuo medio gerit, illud idem ſequatur neceſſe eſt.

Universidad de Deusto
Biblioteca

13 Quam ob rem corpora, quæ feruntur, vbi alicui occurrerunt, resilire partem in contrariã solent, quàm suapte natura ferri cogantur, nec nisi ad similes angulos resultare soleant? An quòd non solum eo feruntur impetu, quo pro sua parte ipsa ferri aptissima sunt: verumetiam illo, qui à mittente proficiscitur. suus igitur cessat cuique impetus, cum suum ad locum peruenerint. omnia nanq; requiescere solent, vbi eam in sedem sese cõtulerũt, quam suapte natura desiderant. Sed externo illo, quem habẽt, impetu, necessitas oritur amplius mouendi. quod cum in partem priorem effici nequeat: quia re prohibetur obiecta, vel in latus, vel in rectum agi necesse est. Omnia autem in angulos resiliunt similes, quoniam eódem ferri cogantur, quò motus ducat, quem is dedit qui miserit. Eò autem vt angulo vel acuto, vel recto ferantur, omnino incidit. Cum ergo quod retorserit vetet, quo minus directe motus agatur, pariter & rem, quæ fertur, & eius impetũ nimirum prohibere põtest. Vt igitur in speculis extremum lineæ rectæ quò se aspectus contecerit, idem refringitur: ita in ijs, quæ feruntur, fieri ex aduerso solet. quippe cum angulo tanto retorqueantur, quanto vertex constiterit. ita enim intelligendum est, vt transferri simul & angulus, & delatio debeat. Quo facto, in augulos resultare similes esse necesse, palàm est.

DECIMAESEXTAE PROBLEMATVM SECTIONIS FINIS.

EORVM QVAE AD RES ANIMATAS PERTINENT, SECTIO DECIMASEPTIMA, CVIVS QVAESTIONES III.

1 VRhomines, qui corpore constant immodico, maiores tunc esse videntur, cum appositi modicis inspiciuntur? An q̃ res modica vnum est, & moderatio vnum quàm maxime. Vnum autem quod est, id indicium esse postulat. indiuiduum autem minus. res verò immodica multa pro sui discriminis ratione ostendit. Quam obrem vt cum per sese magnitudines inspiciuntur, qualesnam sint, latêre facilius possunt: ita cum collatæ in propinquo spectantur, latêre non possunt. Ergo vnum esse apparet, quod indiuiduum est, spectatúsque eius vnus modici ratione exultat. immodicum porro, vt quod plura sit, suspectionem plurium suggerit. Et maius propterea esse videtur, q̃ vnum cum sit, plura esse videatur. Naturam enim & magnitudinis habet propter continentiam, & numeri propter partium inæqualitatẽ. itaque cum vtrunq; obtineat incrementum, merito maius tum esse apparet, cum spectatur ad id, quod simplex est, atque vnum.

2 Cur animantia omnia, & ea, quorũ stirpes terra continentur, crescere

pòtius in longitudinem soleant? An quòd ter longitudo augetur, bis latitudo, semel profunditas. Lõgitudo enim principio fit, primóque principio existit. itaque primo sola, secundo cum latitudine, tertio cum profunditate augetur. latitudo autem bis, videlicet per se, & vnà cum altitudine crescit.

Quonam modo prius, & posterius capi debeant? Vtrum quemadmodum qui tempore Troiano vixerũt, nobis priores sunt, & his ipsis priores, qui superiores, atque ad hunc modum in infinitum, vt qui superiores sunt, ijdem priores habeantur. An, si quod initium, & medium, & finis sint vniuersi, & cum quis senescens ad finem peruenerit, rursus ad initium reuertatur, prioráque sint, quæ propius ab initio absunt, quid vetat nos ab initio minus distare? at si minus distamus, esse quoque priores possimus. vt si cæli sideríq; cuiusque delatio quædam agitur circularis. Qui non etiam rerum caducarum ortus sit talis, atque interitus, vt eadem rursus oriantur, ac pereant, veluti etiam vulgo dicitur, circulum res esse humanas, igitur homines numero quidem eosdem semper esse censere furor est. specie verò seruari eosdem probari melius potest. itaq; vel priores nos esse possumus, talémque aliquis statuet seriem, vt eódem sit repetendum, vnde ortus extiterit, cogitãdúmque ordinem continuum, ac semper eodem constantem tenore. homines enim idcirco perire Alcmæon inquit, q̃ suum initium fini cõiungere non possunt, scite perhercle, siquis non arctius recenseat, sed formula quadam eius verba accipiat. An si circulus sit, circulus autem vnà & principio, & fine careat, priores neque nos illis, neque illi nobis esse propinquitate initij possunt.

DECIMAESEPTIMAE PROBLEMATVM SECTIONIS FINIS.

EORVM QVAE AD LITERARVM STVDIA PERTINENT, SECTIO DECIMAOCTAVA, CVIVS QVAESTIONES X.

1 VRalios, si legere cœperint, somnus occupat etiam nolentes: alios vigilare volentes liber susceptus reddere peruigiles potest? An in quibus motus spiritales sunt, scilicet ob frigiditatem vel naturæ vel materiæ melancholicæ, qua excrementum spiritale crudum causa frigiditatis consistit, his, cum intelligentia mouetur, insisténsq; alicui intelligere nequit, repellitur motus alter, qui refrigerandi vim habet. itaque potius dormire incipiunt. at vbi aliqua in re suã intelligentiam firmarunt, quod lectio facere solet, nimirum à motu spiritali illo mouẽtur, cum nihil sit, quod eum repellat. itaque dormire non pos-

Universidad de Deusto
Biblioteca

sunt. quorum autem secundum naturam habitus est, eorum virtus intelligendi cum aliqua in re consistit, nec varie se dispergit, cætera quoq; sita eo in loco hærent, quorum requies somnus est. Vbi autem mens cõstiterit, & quasi fatigata succubuerit, caput aggrauat: vtpote quæ sita in eo sit, somnúmq; inducit. at cum secundum naturam animus noster agitatur, nullo tum somno premitur. tum enim maxime viuit. vigilantia autem, quàm somnus, causa potius est, cur viuere valeamus.

2 ἐριστικοὶ λόγοι, disputatio contentiosa & discrepatiua.

Cur contentiosa disputatio ingenia exercere possit? An ꝙ in eo disputandi genere accidit, vt crebro quis aut vincat, aut vincatur. protinus ergo contentiosus hinc homo redditur, quando vel vincẽdo, per lætitiam magis, magísq; adducitur, vt in contendendo perseueret: vel victus enitatur, vt quod amisit, recuperet. Quod idem vel in cæteris certandi generibus euenit. Quam ob rem sæpe inter pugnandũ, quanquã quis inferior est, tamen cessare minime patitur.

3 Cur homines in orando exemplis, & fabulis potius gaudent, q̃ commentis? An gaudent, quia & discunt, & celeriter discũt. atqui per exempla, & fabulas facilius discitur. Sunt enim quæ explorata habeantur, & particularia sint. Ratio autem cõmentandi demonstratio ex vniuersalibus est, quæ minus, quàm partes nouimus. ad hæc ijs credere magis solemus, quæ plurium testimonio confirmantur. exempla autem & fabellæ testimoniorum speciem gerunt. fides autem perfacilis est, quam testimonium fecerit. additur, ꝙ verisimile quisque libentius discit. exemplum autem, & fabellæ rem non nisi similem docent.

4 Cur oratorem, imperatorem, & mercatorem callidum appellare solemus: tibicinẽ, histrionem hoc appellare nomine non solemus? An quòd horum facultas sine cupiditate est. nititur enim tantũmodo ad oblectationẽ. illorum autem conatus omnis ad plus acquirendum sibi cõtendit. bonus enim orator, & imperator, & mercator est, qui plus sibi acquirere potest. calliditas autem in acquirendo maxime sita est.

δριμύτης calliditas, vehemẽtia.

Cur hominem philosophum differre ab oratore putemus? An ꝙ alter quidnam iustitia sit, cogitat: alter qui iniustus sit aliquis spectat, & alter qualísnam tyrannicus tenor sit: alter tyrannum quempiam esse animaduertit.

6 Cur in ijs studijs, quæ aliqui sibi delegerint, quanq̃ interdum prauis, libentius tamẽ, q̃ in honestioribus versantur? verbi gratia, præstigiatorem, aut mimum, aut tibicinem se potius esse, quàm astronomum, aut oratorem velit, qui hæc sibi delegerit. An volunt quidem nonnulli res honestissimas tractare, sed quoniam minus sibi cõfidunt posse efficere, ideo non ita agunt. An ꝙ rem in qua sese quisq; posse præstare arbitratur, eã deligit sibi, quã autẽ deligit, eidem operam dat, illi obsequens partem diei maximã, vt se ipse vincat séq; sit præstãtior. Quinetiã quę principio aliqui sibi delegerint, quibúsq; insueuerint, in ijs ne iudicare quidẽ possunt,

10 quidnam melius sit. Animus enim eorũ corruptus iam est propter prauas delectiones.

Cur alios, si legere cœperint, somnus occupat, vel nolentes: alios vigilare volentes liber susceptus reddere peruigiles potest? An in quibus motus sunt spiritales ob frigiditatẽ vel naturæ vel humoris, multiplicíq; humore excrementum spiritale causa frigiditatis consistit, ijs, cũ intelligẽtia 7
5 mouetur, insisténsq; alicui intelligere nequit, expellitur motus alter. itaq; potius dormire incipiũt, cum non multũ sua intelligẽtia mutẽtur. motus enim spiritalis ille superatur, & vincitur. at vbi aliqua in re suã intelligentiã firmarint, quod lectio facere solet, nimirũ à motu illo spiritali mouẽtur, cũ nihil sit, quod illum repellat. itaq; dormire nõ possunt. Quorum
10 autẽ habitus secũdum naturam est, eorum virtus intelligendi cum aliqua in re vna consistit, nec varie se dispergit. cætera quoq; sita eodem in loco hærent, quorũ requies somnus est. vbi enim pars vna, quæ potissima sit, institerit, cæterę quoque partes insistere solent, perinde ac in copijs, quæ versæ in fugam fuerint, agitur. natura enim sursum effertur, quod leue
15 est: deorsum autem defertur, quod graue est. Cum igitur anima secundum naturam mouetur, non dormit. ita enim se habet. at vbi cõstiterit, & quasi fatigata succubuerit, mens immutatur, & vapores crassiores sursum sese efferentes ad caput, faciũt somnũ. lectio verò prohibere somnũ videri sane potest. quod non propterea est, quia tantisper intelligimus
20 (anima enim tunc magis definitur) sed quia mutatur, & ideo insomnia euenit. nam intellectiones illæ vigiles sunt, quibus anima quærat, & dubitet: non illæ, quibus assidue contempletur. cum illæ faciant indefinitionem: hæ non faciant.

Cur in disputationibus contentio sit: nugatio nũquam incidat? An ꝙ apparẽs syllogismus, id est ratiocinatio est. ratiocinatio autem in paucis cõtinetur. quinetiã si prolixius agatur, interposito tẽpore paralogismus, id est peruersa ratiocinatio, interea deprehendetur, & reuocare, quod de- 8
5 derit aduersarius poterit.

Quã ob rem libẽtius eas historias audimus, quæ rem vnam exponũt, quàm quæ plures? An ꝙ rebus magis attendimus notioribus, eásque libentius audimus. Notius autẽ est, quod definitum. vnum itaq; finitum est. plura autem infinito participant. 9

Cur nos rerũ narratio oblectat, quæ nec nimiũ veteres sunt, nec admodum nouæ? An ꝙ rebus diffidere procul absentibus solemus. quibus verò diffidimus, nunq̃ ijs oblectamur. at quæ noua admodũ sunt, adhuc quasi sentimus. itaq; de his, cum audimus, minime oblectari possumus. 10

DECIMAEOCTAVAE PROBLEMATVM SECTIONIS FINIS.

Universidad de Deusto
Biblioteca

EORVM QVAE AD CONCENTVM PERTINENT, SECTIO DECIMA NONA, CVIVS QVAESTIONES LI.

1 VTam in laborando, quàm in fruendo ſolatio, tibiam adhibere ſolemus? An vt laborantes minus angamur: fruentes magis oblectemur.

2 Cur idem voce eadem, longius ſentiri cum alijs cantans, aut vociferans, quàm ſolus poteſt? An quia viribus vniuerſis agere quippiam, vel premere, vel impellere, non tantuplum eſt, quantus ſingularum numerus eſt. ſed quemadmodum linea bipedalis non duplum, ſed quadruplum quiddam deſcribit: ſic compoſita omnia plus valent, quàm eadem diuiſa. Ergo cum vniuerſo agitur ore, vocis potentia conſtans, vnáque redditur, ſimúlque aëra propellit, vt prodire multiplex valeat. quippe cum vox, quæ à multis proficiſcitur, multiplex ſit, quàm quæ à ſingulis.

Nete 3
Paranete
Parhypate
Hypate
Tetrachordū

Cur maxime in cantando parhypaten, vox rumpi non minus ſoleat, q̄ in nete, ſupremíſq;, q̄q̄ cū interuallo ampliori? An q̄ eius cantus & perdifficilis eſt, & cantandi primordium obtinet. Difficilis autem propter intentionem, preſſurámq; vocis eſt. quibus in rebus nimirum vrget. corrumpi autē quæq; maxime ſolent, quoties labore acrius opprimuntur.

4 Sed cur hac difficile, hypate facile cantatur, cum non niſi dieſi diſcrepant? An quòd hypate remiſſior eſt, atque etiam leuius à conſtitutione aſcenditur. hæc eadem cauſa eſt, quam ob rem ad vnam cantari videantur, quæ ad hanc, paranetéque cantantur. agēdum eſt enim cum intentione, conditionéq; aptiſſima moribus pro voluntate, & inſtituto. at cōſonantia, vt exiſtat, quænam cauſa ſit.

5 Cur ſuauius cātilenā, quā nouimus, audire ſolemus, q̄ eam, quā ignoramus? Vtrū quia, cū quod cātatur, agnoſcimus, tūc melius patet, quia veluti calcē, quod ſpectat, aſſequitur. id autē contēplatu ſuaue eſt. An q̄ diſcere lætabile eſt. cuius ratio eſt vel in capiēda doctrina: vel in vtēda, agnoſcēdáq; verſatur. addo etiā quòd res ſolita ſuauior, q̄ inſolita auribus accidit.

6 Cur immutatio, & varietas in cantando tragicum ſit? An ratione inæqualitatis hoc euenit. afficit nanq; triſtitia, quod inæquale eſt, accōmodatūrque magnitudini calamitatis, aut mœroris. contrà, quod æquale, atque continens eſt, minus id flebile auribus accidit.

Nete 7
Paranete
Parameſe
Meſe
Lichanos
Parhypate
Hypate 8
heptachordū

Cur veteres cum ſeptem fidibus concentus diſponerent, hypaten, nō neten relinquebant? An falſo id dicitur. earū enim vtrāque ſeruarunt, ſed triten adimere ſolebant. An non, ſed quia grauior ſonū poteſt acutioris. idcirco neten reliquerunt. ergo hypate magis antiphonum, q̄ nete redde bat. nā vt acutū vim deſiderat pleniorē: ſic graue exprimi facilius poteſt.

Cur grauis ſonum valeat acutæ? An quia maius, quod graue eſt.

Quippe tum vt graue obtuſo, ſic acutum acuto angulo ſimile habeatur.

Cur ſolitarias cantilenas ſuauius audire ſolemus, ſi ad tibiam, aut ad 9
lyram vnam cantātur, cū tamen ad fides, canticúmq; idem modo vtroq; peragatur? Nam ſi idem ita amplius ſit, plus ad plures tibias, atque etiam ſuauius eſſe oportet. An quoniam euidentius in aſſequendo quod ſpectatur, eſt, cum ad vnam vel lyram vel tibiam cantatur. ad plures verò ſuauitas ſeruari non poteſt, cū cantilena offuſcetur: totáq; penè deleatur.

Cur, ſi vox hominis ſuauior eſt, nō eius, qui ſine ſermone cantat, ſua- 10
uior prouenit, verbi gratia teretantis, ſed tibia, lyráve ſuauius ſonat? An ne illa quidem, quæ vocabulis articulata emittitur, æque ſuauis eſt, niſi per ſimulationem formetur. cæterum opere ipſo efficitur, vt gratior ſit. vox enim hominis ſuauior conſtat. oris autem inſtrumenta pulſandi vim obtinent pleniorē. quam ob rem ſuauius cantatur, quàm teretatur.

τερετιζόν, τῶν teretātis, ſeu laſciue canētis.

Cur vox, aut ſonus deſinens, acutior ſit? An quia minor, vt quæ facta 11
imbecillior ſit.

Quam ob rem quæ grauior è fidibus eſt, huic ſemper actus modulā- 12
di committitur? nam ſi proxima quæque à media pulſanda ſit, media tenui, nihilominus reddi medium poteſt. At ſi media ſubiungenda eſt, per proximam à media idem reddi non poteſt. An quia magnum, quod graue eſt, itáque validū eſſe neceſſe eſt. & ineſt profecto in magno quod paruum eſt. & quidem duæ netæ in hypate efficiuntur, ſi intercipiatur.

Cur in conſonantia diapaſon graue quidem acuti antiphonum accipi 13
poteſt: grauis verò acutum non poteſt? An maxime, quòd in vtroq; modulus vtriuſq; contentus eſt. ſed ſi minus, certe in graui acutum eſt. maius enim hoc eſt.

Cur antiphonum diapaſon conſonantiæ ita latitat, vt vniſonum eſſe 14
videatur, velut in punico, aut atropo? quæ nanque poſita in acutis ſunt, non vniſona: ſed ex proportione ſibi diapaſon concinētia reſpōdent. An modus proportionis facit, vt ſonus quaſi idem eſſe appareat. proportio enim in ſonis æqualitas eſt. æquale autem omne ad vnitatem referendum eſt. Hoc idem in fiſtulis etiam euenit, vt falli aures poſſint.

Cur genus cantilenæ, quod lex appellatum eſt, non per antiſtrophos 15
olim agebatur, cum tamen cæteris chorearum canticis antiſtrophi vſus non deeſſet? An quòd olim leges à magiſtris, certandíque peritis agebātur. qui cū iam egregie ſimulare, valentérq; pertendere poſſent, cātum & prolixum & varium conficiebant, itaque vt verba, ita etiam moduli, numeríque varie ſubinde ſimulationem inſequebantur. imitari nāq; modulamine potius, quàm vocabulis neceſſe eſt. Quam ob rem dithyrambi etiam poſtea, quàm ſimulari cœperunt, antiſtrophis amplius non vtuntur, quanquam plurimum ante vterentur. cuius rei cauſa eſt, quòd olim homines liberi, atque ingenui ad choream adire ſolebant. itaque multos eſſe, qui fungi cantu certatorio poſſent, erat difficile. Quapropter illis in

Universidad de Deusto
Enarmonios, concinnos.
Biblioteca

more fuerat, vt modulos enarmonios cantarent. Vnus enim crebro cantilenam mutare, variámq; contexere facilius poteſt, quàm multi. & qui certat, facilius, quàm qui mores conſeruat. Quocirca ſimplicius illi modulari debuerant. Antiſtrophus autem ſimplex eſt, quippe qui numerus ſit, vnitatéque menſuretur. hæc eadem cauſa eſt, cur in ſcena nullus, in chorea plurimus antiſtrophi vſus ſit. Hiſtrio nanque ſimul & certator & ſimulator eſt: chorus autem minus imitatur.

16 Qua de cauſa diſſonantium copulatio, quod antiphonũ nominamus, ſuauior, quàm conſonum eſt? An quòd expreſſius ita conſonantia percipi poteſt, quàm cum voce conſona addita cantatur. alteram enim vocẽ idem ſonare neceſſe eſt. itaque duas ad vnam reſonare, quæ tertiam offuſcare facile poſſint.

17 Cur ſola diapaſon cõſonantia cantetur? hãc enim magadare, nec vllã aliã conſueuerũt. An ꝙ hæc ſola ex fidibus inter ſeſe obſonis conſtat. atqui in obſonis etiam ſi alteram canis, idem efficis. Voces enim ambarum vna quodam modo illa continet. Ergo in hoc conſonandi genere cum vna canitur, conſonantia tota perfici poteſt. & cum ambæ, aut cum altera canitur, altera tibia ſonatur, vna quaſi de duabus exultat. Atque ita efficitur, vt ſola hæc cantilenam patiatur, eo ſcilicet, ꝙ obſona vocem obtinent nerui eiuſdem.

μαγαδίζειν magadare vel forſan magadiſſare. ꝓ magadide vti. qd magadis, vide apud Cœlium.

18 Sed cur ſolis obſonis datum hoc eſt? An ꝙ ſolæ pari interuallo diſtant à media. itaq; medietas ſimilitudinem quandam ſonorum efficit, vt ſenſus aurium ambas, & eandem, & extremas eſſe diiudicare videatur.

19 Cur in diapente, & diateſſaron conſonantijs nunquam antiphonis cantatur? An quòd non eadem conſonandi ratio in ijs eſt, quæ in diapaſon concinentia. quippe cum in illa grauis eundem ad proportionẽ modum obtineat, quem acuta acuminis: itáque fit, vt eadem quaſi & diuerſa vox oriatur. at verò in diapente, atque diateſſaron cõcinentijs non ita eſt. quã ob rẽ ſonus vocis oppoſitæ perpendi nõ poteſt, quoniã idem nõ eſt.

20 Cur ſi quis cæteris omnibus neruis cõcinnatis, medio verò inconcinno pulſet inſtrumẽtum, non ſolum cum ad medij ſonum deuenerit, ſed etiam cæteris modulandi partibus anget aures, modúmque incompoſitum, diſſipatúmque eliciet: ſed ſi lichanon, aut quem ſonum alium mouerit, tum diſcrimen duntaxat apparebit, cum eum pulſarit, quem mouerit? An ratione hoc euenit optima, quandoquidẽ omnia egregia modulandi genera medio neruo ſæpe vtuntur, omnéſq; probi fidicines crebro ad medium veniunt. & ſi diſceſſerint, mox redeunt eódem: nec vllum alium toties repetunt. Ergo quemadmodum ademptis ex oratione quibuſdam coniunctionibus vt τε & τοι oratio minus græca relinquitur, alijs vero quibuſdam detractis, nihilo inſuauior accidit, eo ꝙ alijs ſæpe in dicẽdo vti neceſſe eſt, alijs minime: ſic etiã medius veluti cõiũctio eſt ſonorũ, maximéque elegantiorum, quoniam eius ſonus aſſumi ſæpiſſime ſoleat.

Lichanon ſonum ex muſices arte deprehẽderis.

Qua de cauſa qui grauius cantant, ſi abſonant, deprehendi facilius poſſunt, quàm qui cantant acutius? nec verò ſecus in numeris accidit. euidentiores enim qui peccant in grauiori. Vtrum ꝙ plus temporis, graue obtinet. plus autem plenius à ſenſu aurium percipi poteſt. An quòd in tempore ampliori agitur: hinc etiam plus ſenſus adhibetur. velox autem & acutum facile ſuam ob velocitatem lateſcit. 21

Quam ob cauſam multi, cum cantant, melius numeros ſeruãt, quàm pauci? An quòd multi melius vnum, ſuúmq; ducẽ aſpiciunt, tardiúſque incipiunt. itaque facilius aſſequi idem poſſunt. quippe cum in acceleranꝺo eueniat, vt plus erroris committatur. 22

Cur nete duplo acutior eſt hypate? An primum ꝙ cum neruus parte ſui dimidia pulſatur, & totus diapaſon concinentia exultat. quod vel in fiſtulis æque perſpicere licet. vox enim quæ per medium foramen emergit, diapaſon reſonat, cum ea, quæ per totam fiſtulam promitur. Quinetiam in cæteris duplo interuallo capi diapaſon conſonantia nouimus. nam & qui tibias perforant, ita diſponere ſolent, & qui fiſtulas apte concinnant, extrema tantum cera marginant foraminis principalis. Neten verò ad dimidium implent, & in triquetris, nerui, quorum alter longitudine dupla, alter ſubdupla eſt, æque intenti diapaſon conſonantiam reddunt. Genus autem concinendi, quod diapente nominatur, ſeſquialtera conſtat. quod verò diateſſaron vocamus, interuallo ſeſquitertio continetur. 23

Cur ſi quis neten pulſatam apprehenderit, hypate ſola reſonare videbitur? An ꝙ tinnitus, qui ex hac proficiſci ſolet, ſono illius maxime conciliatur, & congruit, vtpote qui cũ conſonus ſit. ergo quia ſuo conſimili cõcreſcit, ſolus apparet. cæteri verò incerti ſuã ob exiguitatẽ occultantur. 24

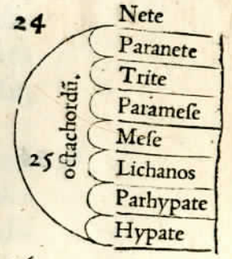

Cur neruum medium in cõcentibus appellamus, cum inter octo nullum medium ſit? An quòd olim concentus ſeptem neruis conſtabant: ſeptem autem, medium obtinent. 25

Cur in acutum magna ex parte vox aberrare conſueuit? Vtrum quòd facilius acutum, quàm graue cantatur. An quòd acutum graui deterius eſt. peccare autem non aliud eſt, quàm rem agere deteriorem. 26

peccare quid

Cur inter omnia, quæ ſenſum patiuntur, ſolũ id mores obtinet, quod obuiam auribus eſſe poteſt? Nam etſi quid ſine ſermone modulamur, mores tamen præ ſe ipſa modulatio fert, quos non color, non odor, non ſapor gerere poteſt. An ꝙ motum ſolum hoc obtinet, non dico quẽ ſtrepitus reddit (talis enim vel cæteris adeſt. quippe cum etiam color noſtrum mouere aſpectũ poſſit) ſed eum intelligi volo, quẽ genus id ſtrepitus ſubſequẽtem ſentimus. hic enim ſimilitudinẽ gerit, tum in numeris, tum in ſonorum ordine acutorum & grauium, non in miſtione. quod eſſe in cæteris ſenſibilibus non poteſt. Atqui motum eiuſmodi ſibi actio vendicat, quæ morum index proculdubio eſt. 27

Universidad de Deusto
Biblioteca

28 Cur leges pleræq; cantilenæ appellentur? An q̃ homines prius, quàm literas ſcirent, leges cantabant, ne eas obliuioni mandarent: quod etiam noſtra ætate Agathyrſis in more eſt. Ergo primas quoque poſteriorum cantilenarum eorum appellauerunt nomine, quo omnes ſuperiores vocabantur.

29 Cur numeri muſici, & modi, qui voces ſunt moribus ſimiles ſeſe exhibent: ſapores verò, aut colores, aut odores, nullam eiuſmodi ſimilitudinem gerunt? An quòd numeri muſici, & moduli motibus continentur. quo modo etiã actiones. At omnis efficiẽtia moralis res eſt, moréſq; condere poteſt. Sapores verò, aut colores hoc idem æque cõficere nõ queũt.

30 Cur neq; ſubdorium, neq; ſubphrygium genus in tragœdijs choricum habeatur? An quoniam Antiſtropho carent, vtpote quæ ſcenica ſint, imitationíque accommodata.

31 Cur Phrynicus, cæteríque eius ætatis muſici modulandi potius ſcientiam exercebant? An q̃ tum in tragœdijs carminis vſus modulaminum longe amplior erat.

32 Cur diapaſon cõſonantiã dicimus nõ ratione numeri diaocto, vt diateſſaron, vt diapente? An q̃ priſcis non pluribus vti neruis, quàm ſeptem fuit in morem. deinde Terpander tertia exempta, neten adiunxit. ac eius temporibus diapaſon hæc appellata eſt conſonantia non diaocto. quippe quæ ſeptem, non octo conſtaret.

33 Quam ob rem aptius de acuto in graue canitur, quàm de graui in acutum? Vtrum q̃ ita fit, vt à ſuo inchoetur principio. Neruus enim qui medius, & dux eſt, acutiſſimus primus tetrachordi habetur. illo autem modo non à principio, ſed à fine exordiretur. An q̃ graue generoſius, ſonantiúſque ab acuto oriri poteſt.

34 Cur bis diapente, aut bis diateſſaron conſonantia componi non poteſt: bis autem diapaſon poteſt? An q̃ non bis diapente, neque bis diateſſaron inſtrui poteſt: ſed diateſſaron, ac diapente proportiones apte in vnam diapaſon concinentiam copulantur.

35 Cur diapaſon cõſonãtia omnium pulcherrima eſt? An q̃ integris terminis huius proportiones continentur: cæterarum autem non integris. cum enim nete dupla ad hypaten ſit, quocunq; in genere nete duo tenuerit, hypate vnum habebit, & vbi hypate duo, nete quatuor reſonabit. ac ita deinceps. At verò eadem nete mediæ ſeſquialtera eſt. proportio nanque ſeſquialtera, qua conſonantia diapente concluditur, nõ integris numeris poſita eſt. Maior enim minorem intra ſe continet totum, & partem eius dimidiam, quam ob rem non integri cum integris comparantur: ſed partes ſuperſunt. Conſonantia quoq; diateſſaron proportione ſeſquitertia cõtinetur: quæ terminis conſtat, quorũ maior minorẽ intra ſe totum continet, & inſuper tertiam eius partem. An q̃ ex ambabus conſiſtit, perfectiſſima eſt. Eſt quoniam modulandi menſuram hæc

tenet, merito omnium elegantiſſima conſtat.

36 Cur ſi neruus medius ex ſuo intentionis modo dimotus ſit, cæteri quoque omnes ſonos incompoſitos reddent: ſed ſi integre illo manente aliquis ex cæteris ſit dimotus, ſolus hic aberrabit, qui modo ſuo carue erit? An quòd ratio concinendi neruis omnibus apta intentione continetur, quæ non niſi per habitudinem quandam ad medium accommodanda omnibus eſt. ordóque ratione illius diſponi ſingulis debet. ergo ſublata continendi, concinendíq; cauſa, concentus æque cuſtodiri præterea non poteſt. cum tamen neruo medio ſibi conſtante vnus ex cæteris aliquis diſcreparit, merito illius pars duntaxat deeſt. cæteri nanq; omnes modum ſuæ concinentiæ ſeruant integrum.

37 Quare cum vocis acumen effici momento poſſit exiguo, grauitas autem non niſi magno proueniat (vt enim graue ob multitudinẽ graue eſt: ita acutum ob velocitatem acutũ exiſtit) cur inquam ſi ita eſt, maius negotium canticum ceciniſſe acutum, quàm graue ſit? & quidem pauci reperiuntur, qui ſuperna cantare valeant. legis quoq; acutæ, & arduæ difficile. idcirco cantantur, quia intentæ vehementius ſunt, quanquã minus negotij ſit mouiſſe quod exiguum, q̃ quod multum eſt. Itaque vel in aëre hoc idem accidere oporteret. An vocẽ è natura mittere acutam nõ idem eſt, quod acutum cantare. ſed mittunt quidẽ acutam vocem omnia, quæ natura ſunt imbecilla, eo ſcilicet quòd aëris parum, non multum ciere poſſunt. parum autem aëris velociter fertur. Vnde hectici, id eſt, qui cõſumpto corporis habitu emarcuerint, acutam proferunt vocem. At vero acutum niſi viribus valeant, cantare non poſſunt. Cuius certè indicium, quòd velociter ferri ſolet, quod vehementer fertur. Ita bonarum virium index acutum eſt, cum ſuperna cantare admodum difficile ſit. grauia autem locum tenent inferiorem.

38 Cur numeris, modulis, canticis, deniq; omnibus concinendi generibus oblectari omnes conſueuere? An quòd motibus naturalibus oblectari datum à natura omnibus eſt. Indiciũ, quòd pueri adeò nuper ædiſti his ipſis moueri, oblectaríque poſſunt. modis tamen adiectitijs cantico rum, vt delectemur efficere aſſueſcendi ratio poteſt. Sed enim numeri propterea mulcent, quia ratum, ordinatúmq; computandi numerũ habent: mouéntq; nos pro ſua æquabili ſerie ordinate. Motus enim familiarior naturæ eſt ordinatus, quàm inordinatus. Itaque ſecundum naturam hic magis eſſe probatur. Argumentum, q̃ cum ordinate & laboramus & bibimus & comedimus, naturam viréſque noſtras & ſeruamus & augemus. Contrà, inordinate cum agimus, deprauamus naturam, atque de ſuo ſtatu dimouemus. morbos enim naturalis ordinis corporum eſſe motiones nullum dubium eſt. Conſonantia vero demulcere ideo poteſt, quòd miſtio ſiue temperatio contrariorũ eſt iunctorum apte inter ſeſe, portionémq; inuicem cuſtodientiũ. portio igitur ordo eſt, quem modo

natura ſuauem eſſe propoſuimus. Et temperatum quoq; omne ſuauius, quàm intemperatum eſt: præſertim, ſi cum ſenſibile ſit, pariter vim habeat vtriuſq; extremi. quemadmodum conſonantia ex portionibus temperatur. Et proportio ipſa amborum extremorum potentiam æque in conſonantia tenet.

39 Cur ſuauius antiphonum æquiſono eſt? An ꝙ obſonum quoq; conſonum diapaſon eſt. quippe cum ex adoleſcentibus, viriſq; conſiſtat, qui ita diſtant inter ſe tonis, vt nete & hypate. At omnis conſonantia ſono ſimplici ſuauior eſt. Cur autem ita, dictum iam eſt. atque omnium ſuauiſſime diapaſon perſonat. æquiſonum autem illud ſimplici cõtineri ſono conſpectum eſt.

Forſan 40 legendũ magadiſſari.

Cur ſola in diapaſon conſonantia magadari ſolitũ eſt? An quia vt pedes carminum portionem aut paris ad par, aut dupli ad ſubduplum, aut aliquam aliam inter ſe obtinent: ita ſoni, quibus conſonantia continetur, motus portionem inter ſe aliquam ſeruant, & rationem clauſulæ. cæterarum igitur conſonantiarũ alterius termini imperfecti ſunt, cũ finiant ad partem. quam ob rem fieri nõ poteſt, vt pari ſint facultate. Cúmq; diſpares ſint, diſcrimen auribus accidit. quo modo in choreis cum ad finem deuentum eſt, differentia ex ampliore voce aliquorum exultat. Adde ꝙ hypate accidit, vt exitũ ſoni circuitalis habeat cum neta. vltimus enim à nete ictus aëris factus hypate eſt. quod, cũ finiant in idem, quanuis non idem fecerint, euenit, vt opus abſolui vnũ, communéq; poſſit, non ſecus ac illis accidit, qui ſub poſtremam cantilenam pulſent. Nam etſi cætera operis non adhibita tibia peregerunt, tamen ꝙ in idem deſierint, eo ipſo fine magis delectant, quàm diſcrimine angunt, quo ante finem diſcreparint. cum igitur in diapaſon conſonantia ex diuerſis, ꝙ cõmune exultet ſuauiſſimũ ſit, magadare autem ex contrarijs vocibus conſiſtat, hinc magadare conſonantia diapaſon conſueuerunt.

41 Cur ſuauius cantum audimus quem ſcimus, quàm quem ignoramus? Vtrum quoniam, cum cantilenam agnoſcimus, melius patet, qui veluti calcem, quod ſpectat aſſequitur. Hoc autem contemplationẽ facit ſuauiorem. An incidit, vt auditor vnà cum eo afficiatur, qui notam illam exprimit cãtilenam. quippe qui aliquid ſuccinat, ſociúmq; ſeſe præbeat cantanti. Solet autem quiſque hilari, ſecuróq; animo cantare, niſi aliqua coactus neceſſitate id faciat.

42 Cur non bis diapente, aut bis diateſſaron reddi conſonantia poteſt, vt bis diapaſon coaptari ſolet? An quòd diapente conſonantia poſita in proportione ſeſquialtera eſt: diateſſaron vero in ſeſquitertia. quòd ſi tres ſeſquialteri, aut ſeſquitertij numeri ordine diſponantur, extremi nullam inuicem portionem habebunt. Neq; enim ſuperparticulares, neq; multiplices eſſe poterunt. At diapaſon concinentia, quoniam duplari proportione conſiſtit, hac geminata quadruplam inuicem proportionẽ ex-

tremi tenebunt. Itaq; cum conſonantia ſonorũ inuicem proportionem obtinentium ſit, proportionémq; inuicem ſoni habeant, quibus diapaſon interuallum continetur, penitus vero careant, qui diateſſaron, aut diapente habitudine copulantur. Idcirco ſoni bis diapaſon eſſe conſoni poſſunt, cæteri non poſſunt, ob eam, quam reddidimus, cauſam.

Cur ſi quis neten, cum pulſauerit, apprehendat, ſola hypate ſubſonare videatur? An quòd nete cum deſinit, elangueſcítq;, in hypaten tranſit. Indicium, ꝙ poſt hypaten protinus neten canere aptiſſime licet. etenim quaſi neten præ ſe ipſa ferat, ſimilitudo ex ea petitur. cum autem echo quoq; ipſa cantus quidam eſſe probetur (eſt enim vocis nete iam deſinentis tactio) tinnitúſq; ipſe ſono reſpondeat hypate, merito ob ſuam affinitatem nete mouere hypaten poſſe videtur. Nete enim vbi ſe moueat, apprehenſa certo nouimus. at hypaten, cum videamus inapprehenſam, & tamen eius ſonum percipiamus, ipſam ſonare credimus. quod in multis accidere ſolet, in quibus ſcilicet neque ſenſu, neque cogitatione perpendere veritatem poſſumus. Ad hæc, ſi nete ictu intentæ accidat, vt iugum moueatur, nihil ſanè mirum fuerit. eius autem motu neruos omnes commoueri, ſonũmq; reddere aliquem probabile eſt. Sonus igitur nete alienus ab cæteris eſt, & cum deſinit, & cum incipit. cum hypate vero, cum deſinit, idem exiſtit. Quòd ſi eius propriæ motioni adiunctus ipſe tonus eſſe illius videatur, abſurdum haud quicquam haberi debet. Amplior autem, quàm ſonus reliquorum neruorum promiſcuus hic exultat. Quoniam illi quidem à nete quaſi impulſi ſubmiſſe, vel lente, & leuiter, ac molliter ſonant. Nete autem ipſa fidium omnium vehementiſſima ſuà tota potentia ſonum reddit. Itaq; ſecundaria eiuſdem actio merito ſuperior eſſe, quàm cæterarum poteſt, præſertim cum leuiſſimo motu ipſa moueatur.

44 Cur ſuauius cantilenam audimus, cum ad tibiam, quàm cum ad lyram cantatur? An omne ſuaue, quod miſtum cũ ſuauiori eſt, ſuauius redditur. Atqui tibia, quàm lyra ſuauior eſt. ergo cantilena quoque miſta cum tibia, quàm lyra ſuauior fit, quoniam quod miſtũ eſt, non miſto eſt ſuauius, modo quis ſenſum amborum percipiat. Vinum enim aceto mulſo ſuauius eſt: quoniam quæ natura permiſcet, longe amplius temperãtur, quàm quæ à nobis miſcẽtur. Vinum quippe ex acido, ac dulci ſapore miſtum eſt. Probari hoc idem poteſt vel malis punicis, quæ vinolenta appellamus. Ergo cantilena & tibia miſceri ſibimet admodum ſuam ob ſimilitudinem poſſunt. ſpiritu nanq; vtraq; cõficitur. Sonus autem lyræ, quoniam non ſpiritu fit, aut minus ſenſibili, q̃ tibiarum, minus voci immiſcere ſe poteſt. Quod cum ad ſenſum diſcrimen pariant, non immerito minus demulcẽt. quomodo dictum de ſaporibus eſt. Adde ꝙ tibia ſonitu, cognationéq; ſua errores multos cantilenæ occultat. Sonus lyræ cum tenuis, vociq; commiſceri minus idoneus ſit, ipſe per ſeſe patens, ſuúmq;

Universidad de Deusto
Biblioteca

genus ſyncerum cuſtodiens, omnes cantilenæ errores poſita quaſi regula patefacit. Cum vero multa perperam in cantando agantur, quod promiſcuum ex erratis, rectéq; actis prouenit, deterius eſſe neceſſe eſt.

45 Cur neruum medium inter ſeptem vocamus, cum inter octo nullum medium ſit? An quòd olim concentus neruis ſeptem conſtabat, quorum mediũ eſt. Eorum item quæ inter extrema continentur, ſolum medium principium quoddam eſt. Quod enim in medio ſitum eſt eorũ, quæ in aliquo interuallo ad vtrunq; vergũt, extremum hoc principium, & medium eſt. Cum autem extrema concentus nete, & hypate ſint, hiſq; interiaceant reliqui ſoni, quorum medius nominatus, ſolus principium alterius tetrachordi eſt, iure medij nomen habuerat. Principiũ enim idem eſſe duntaxat patuit, quod medium eſt eorum, quæ inter aliqua claduntur extrema.

46 Cur melius multi, cum cantant, ſeruare numeros poſſint, quàm pauci? An quòd multi magis vnum, ducémq; reſpiciũt, tardiúſq; incipiunt. Itaque facilius aſſequi idem poſſunt. plus enim erroris ſolet committi in celeritate. Accidit autem, vt ſuo duci multi, quàm pauci ſint attentiores. Segregans vero ſeſe nemo eorum exuperata multitudine clarere potuerit, quanquam inter paucos facilius proculdubio poterit. Quam ob rem inter ſeſe ipſi per ſe potius quàm cum principe certant.

47 Cur vox in partem acutam cantus magna ex parte degenerat? An ꝙ acutum facilius, quàm graue cantatur. Acutum igitur crebrius cantant. dúmque id faciunt, errorem crebrius committunt.

48 Cur veteres cum neruis ſeptem concentus diſponerent, hypaten non neten reliquerunt? An non hypaten, ſed eam, quæ parameſe noſtra tempeſtate vocatur, toníque interuallum, reliquerunt. Vltima vero denſi in acutum pro media vſi ſunt. quam ob rem mediam quoque eam appellarunt. An quòd ſuperioris tetrachordi finis principium erat inferioris, & medium tono proportionem extremorum tenebat.

49 Cur tragœdiarum choris neq; ſubdorio, neq; ſubphrygio cantandi genere vti mos eſt? An quòd modulum præſtare concentus hi nequeunt, quo certè choris magnopere opus eſt. Mores vero ſubphrygiũ obtinet vſui rerum deputatos. Quam ob rem in Geryone, excurſus, & arma eo ipſo concentu aguntur. Subdorium vero magnificum, conſtans, grauéq; éſt. Quocirca omnium maxime concentuum citharæ accommodandũ. Sed hæc ambo, vt choris minime congruunt: ſic ſcenis eſſe familiariora probantur. Etenim ſcena heroum facta, dictáq; ſimulat. Veterum autem ſolos duces fuiſſe heroas conſtat. populi homines ſunt, quibus chori conſiſtũt. Quapropter choro competunt mores, modulíq; tranquilli, & flebiles. hæc enim humana potius ſunt. Quæ minus cæteri concentus præſtare queunt, miniméq; ipſe ſubphrygius. hic enim animos lymphatis ſimiles reddit, cogítq; debacchari. At vero mixolydius nimirum illa præ-

ſtare poteſt. Itaque eo ipſo affici poſſumus. ſunt autem patibiliores qui inualidiores, quàm qui validiores ſunt. quam ob rem id genus choro tribuimus. ſubdorio vero, atq; ſubphrygio agimus quod choro non conuenit. Eſt enim chorus cliens quidam, curatórq; otioſus. quippe qui beneuolentiam duntaxat his exhibeat, quibus adeſt.

Cur ſono grauiori mollior modulatio contineatur? An quòd modulus ſua quidem natura mollis eſt, & quietus: ſed admiſti numeri ratione aſperior redditur, & mouentior. cũ igitur grauis ſonus mollis, quietúſq; ſit: acutus contrà mouens, & irritans, prorſus eorum quoque, qui eundem modulum habent, mollior eſſe debet, qui grauior eodem modulo continetur. Modulum nanq; mollem eſſe eorum dictum iam eſt.

Cur parium, ſimiliúmq; doliorum, ſi alterum inane, alterum dimidiatum ſit, echo diapaſon conſonantia reſultabit? An quòd echo dupla dimidiati ad inanis exiſtit. Quid enim in iſtis potius, quàm in fiſtulis res euariet. motum nanq; eundem acutiorem putamus, quem velociorem. Amplioribus vero aër tardius occurrit, vt duplis duplo, & cæteris ad proportionem. Vtris quoq; duplus diapaſon ad ſubduplum conſonat.

DECIMAENONAE PROBLEMATVM SECTIONIS FINIS.

EORVM QVAE AD STIRPIVM GENVS, ET OLERACEA PERTINENT, SECTIO VIGESIMA: CVIVS QVAESTIONES XXXVI.

1 CVr aquam ſalſam apium recipit, porrum recuſat? An ꝙ alterius radix imbecilla, alterius valida eſt. Impatibilius autem, quod validius.

2 Cur in prouerbio eſt, Mentam belli tempore, neque edito, neque ſerito? An quia menta refrigerare corpora poteſt, vt corruptione conſtat ſeminis genitalis. Id autem ipſum aduerſum omnino eſt ad fortitudinem, atq; animoſitatem, quamuis genere ſit idem.

3 Cur aliqua fructu vacent, cum florem habeant: vt cucumer, cucurbita, malus punica? An his fructus non deeſt: ſed ipſa pro fructibus habentur, quibus flos inſidet. Fructus enim id eſt, quod florem gerit. Cumeri autem florem inhærere perſpicuum eſt.

4 Cur eorum, quæ terra gignit, alia cocta, alia cruda ſunt cibo idonea? An quibus ſuccus eſculentus non protinus eſt, ijs decoctis dulcior redditur à calore. Quibus autẽ ſapor vel protinus gratus cõſiſtit, hæc etiam cruda eſitantur.

5 Cur alia elixa, alia aſſa melius edi poſſint? An quòd humidiora non eatenus humectari, ſicciora non amplius exiccari oportet. elixa autẽ hu-

Universidad de Deusto
Biblioteca

midiora, mollioráque omnia redduntur, quæ vero minus humida sunt, hæc igne confecta sicciora prorsus euadunt.

6 Cur alia esculenta, alia inesculenta experiamur? An causæ succus est. Quod enim & ignis expers succum continet immitem, & igne cónfectum nihilominus redditur, hoc cibo ineptum penitus est. quod autem succo esculento quidē, sed vehementiusculo constat, hoc pro condimento recipimus. quod enim exiguo corpore vim magnam obtinet, id natu ram condire potest ampliorum esculentorum.

7 Quam ob causam stirpium aliæ ad semen vsq; viuere tantūmodo possint, deinde cum semen tulerunt, exarescant, vt genus herbæ, & quæ olera nominamus: aliæ non, sed sæpius fructificare solitæ sint. Ipsarū etiam viuentium ad semen vsq; ferendū, cum magna pars annua sit, genus apij quod ab equo hipposelinum appellatū est, quasi equapium dixeris, anno postero fructū affert: cúmq; attulit, exarescit. cur ita? An omnia eatenus vigēt ætate, quatenus semine quoq; valeant. nam & homines ad annum trigesimum vsq; proficiunt, aut copia, aut crassitudine. Vbi autem semen ferre non amplius possunt, modo stirpium obarescunt, atq; senescūt. quanquā alia ocyus, alia serius occidūt. ídq; portione. sed quam ob causam alijs longum vitæ spatium, alijs breue datum est, porrò alterius interest disputationis declarare. sed cum omnibus finis, ac terminus sit perfectio seminis, quibus vita breui tempore continetur, hæc semel aut certè non sæpe. quæ autem esse longæua natura voluit, hæc sæpe fructificare necesse est. Quam ob rem quæ imbecillima sunt, ferre non plus valeant, quàm semel, tum exarescant necesse est. ac eorum ipsorum alia anno primo simul & semen reddere, & vitam explere naturæ ratio sancit: alia postero, vt equapium. Quæ vero prævalida surgunt, hæc annis plusculis post fructificare incipiunt, diúque vitam agere possunt, fructificaréque sæpius, vt arbores.

8 Cur si quis apium radice tenus circumfodiat, partíque imæ panicum vndiq; ingerat, deinde terram accumulet, itáq; irriget, radices mira magnitudine adolescent? An quòd natura panici fungosa, & calida pabulum attrahit, conceptūmq; non sursum transmitti patitur. Sed inter radicem contentum calore sibi indito concoquit, vt radicis amplissimum sequi incrementum necesse sit.

9 Cur si quis cucumeres, aut cucurbitas protinus paruulas condiderit in terram, maiores multo efficiet? An q̄ spiritus, & sol exiccando incrementum impediunt. molémq; tum minorem, tum crispiorem reddunt: quemadmodū & arbores, quæ loca vento, solíq; exposita tenent, quæq; in cauis manent, & riguis. alteræ enim magnæ, fungosæque fiunt: alteræ paruæ, & spissæ. Ast vero inter terram occulta, quoniam contrà afficiantur, contrà euadant, necesse est. Quinetiam quæ vasis includimus, vt cucumeres in ferulis cauis, aut tegulis, & mala punica, aut quæuis mala

in ollis, ampla redduntur, & fungosa. contrà, quæ detecta sunt, parua, solidáq; augescunt nullo ambiente operculo, quod alimoniam faciat largiorem. Id enim obiectum facit, ne pabulum aut euanescat, aut arescat.

10 Cur plantarum acrium semina acriora sunt, quàm radices, & folia? An q̄ semine omnia oriuntur, ínque cæteras omnes partes ex eo veluti fonte quodam vt quidam aiunt, & sapores, & odores deriuari necesse est. nam etiam odores omnium vnà cum seminibus esse suaues incipiunt.

Quòd si acritudo cæteris ex semine proficisci solita est, semen ipsum maxime esse tale ratio exigit.

11 Cur tenues radiculæ acriores sunt? An quòd ampliores illæ spatio temporis longiori plenius concoctæ mitescunt.

12 Cur capparis locis prouenire cultis haud facile potest? multi nanque tentarunt & radice translata, & semine sparso, cum apud nonnullos commodior capparis sit, quàm rosa: sed tamen efficere nihil potuerunt. quid ergo causæ sit, vt cultis nesciat hospitari, inculta, & auia persequatur, & maxime sepulchris adhæreat? Igitur de hoc, cæterísque generis eiusdem accepisse illud oportet, q̄ non omnia eadem ex materia consistere solēt, aut augeri: sed sunt, quæ ex aliorum corruptione, & principio cōsistant, & post augeantur. vt pedunculi, & pili corrupto alimento, aut qua labe alia corporis prodeunt. Ergo vt in corpore nonnulla excremento proueniunt alimenti, quod certe cruditas est, & vbi naturæ vires superare non queunt, abscedūt quidem in vesicam, & aluum, quæ in promptu maxime sunt, aliqua vero animal producunt, itaq; in senectute, & morbis hæc augentur: sic in terra alia concocto alimento & consistunt, & augentur, alia excrementis, aduersáq; concretione oriuntur. Culturæ autem officij est, vt concoquat, reddátq; efficax alimentū, quo genus mite, vrbanúmq; fructum consistit. Quæ igitur mitigatione, informationéq; huiuscemodi creantur, hæc vrbani vocabulo significamus, eo quòd solertia hominis educata quasi eruditáq; meliora euadant. Quæ autem cura adhibita mitescere nequeunt, aut etiam aduerso habitu loci sui generis prodeunt, hæc sylueſtria sunt, & rustica, cultísq; viuere nolunt. cultus enim dum ea melioribus instituere moribus contendit, deprauat, atq; peruertit. quippe cum à sua natura descisere nequeant quæ orta sunt ex corruptione. quo in genere capparis quoq; profecto est.

13 ἐαφανίδων radicularum.

Cur si quis radicularum folia tempore hiberno, cum maxime vigent, abscideriit, & terram pedibus complanarit, conculcarítq; vt imbrem nullum admittere possit, radiculæ ipsæ per æstatem amplitudine mira increscent? An propterea quia ne corrumpantur, causa conculcandi solidi- tas est, quæ humorem putrefacere prohibet. alimentum vero, quod alius ad germen sursum transmitteretur, radix sibi ipsa totum dispensat. iraq; vel amplior fiat, necesse est: vel suo delátere radices alias mittat geminans modo cæparum. has enim multiplices effici nouimus, si quis an-

Universidad de Deusto
Biblioteca

nuas non euellat, sed tempori hiberno relinquat. At cùm vim istam procreandi, vt lateri cæparum natura dedit, sic radicularum negarit, necesse profecto est, ipsas illas crassescere nimiam ob copiam alimenti.

14 Cur si quis cucurbitas, aut cucumeres apud puteum sitos in ipsum dimiserit puteum tempestiuos, benéq; operuerit, virides per annum totum seruabit? An quòd vapor aquæ refrigerans efficit, ne asliccentur, seruátque virides, & vegetiores. & obturatio illa, & spiritus satis alere possunt, quæ iam in plenum creuerunt. permanendi vero facultas propterea datur, quòd relictis radicibus suppetit alimentum. nam si quis cũ fructificarunt, detractis sarmentis, præcisáque planta terram aggerarit, conculcaritq; circum radices, cucumeres faciet præcoquos, vtpote, cum radix valeat cõseruari. Haud enim cucumer annuam sortitur naturam: sed viuere vlterius potest. Ferent autem isti fructum maturius, quàm qui semine prodierunt. Quoniam radix bona pars scilicet operis præcondita iam naturæ habetur. quod illis seminatis prius confici necesse est. Terræ autem aggregatio, & constipatio teporem inducit, quo radix, & seruari, & germen mittere celerius queat. Vnde etiam fit, vt si quis per hiemem cucumeris semen in quallis situm aqua irriget tepida, & modo soli exponat, modo collocet apud ignem, præcoquos admodum cucumeres faciat, si tempore congruo ad ipsum cum quallis in terram demittet.

ἐν πελαγίσκοις, in quallis ceu calathulis.

15 Cur non meridie, sed mane, noctúve irrigare consueuerunt? Vtrum ne solis feruor humorem absumat. An quòd, si aqua calida sit, necabit quæ irrigantur.

16 Cur omne odoratum genus tam seminũ, q̃ stirpium mouere vrinam potest? An quia calidum est, concoctúq; facile. Cuius sanè generis sunt, quæ vrinàm ciere valent. Calor nanq; interior cito extenuat, nec aliqua corpulẽtia odor continetur. Nam & ea quæ minime odorata sunt, vt alia caloris sui ratione vim mouendi vrinam habent, vel potius colliquandi. seminũ autem genus omne odoratum, calidum esse proculdubio nouimus. Odoris enim natura calore aliquo omnino creatur. At vero, quæ male olent, haudquaquam apta concoctioni sunt. Esse autem non calida solum, sed etiam concoctu facilia debent, quæ sint prouocatura vrinam, vt scilicet vnà descendendo humores extenuent.

17 Cur ocyus olus excaulescat, quod semine vetustiori, vt trimo, aut bimo prodierit, quàm quod nouo? An q̃ sicut in animantiũ genere semen id celerius affert quod viget: ita etiam seminum, quæ vetusta admodum sunt, vim suam omnem exhalarunt. quæ recentissima, imbecilliora propterea sunt, quòd excrementum adhuc procreationi minime conueniẽs cõtinent: quæ media tempore, hæc humore inutili omni exacto, validissima esse probantur. celerius igitur semen profundunt. Id autem ipsum non nisi excaulescere est, quippe cum semen ex caule proueniat.

18 Quam ob causam ruta insita in ficum, pulcherrima, plurimáq; pro-

ueniat? inseritur vero inter corticem, limóq; obducto fouetur. An quòd rutæ radix fomentum, teporémq; desiderat. itaque cinere quoq; circundata iuuatur. Ficus autem calida est. quod eius succus omnium acerrimus docet, & fumus, quem multum emittit. habet igitur calorem, atq; humorem talem, qualem etiam cinis. Quam ob rem si ille iuuare possit, ficus porrò copiam, ac vigorem eo magis præstabit, quo humor cineris quidem non perpetue affluit. fici vero irrequieto confluuio manat, vtpote cum arboris succus consumi ex toto non possit.

Cur stirpiũ nonnullæ caulem semper ædant inanem? An illis, quarum natura imbecillior est, has rarum, inanémq; emittere caulem necesse est. 19

Cur in terra Attica fructus cæteri dulcissimi fiunt, thymum vero acerrimum est, cum id etiam ipsum fructus quidam existat? An quòd ager ille tenuis, siccúsq; est. quam ob rem non multũ humoris continent, quæ in eo nascuntur. Ergo quæ dulcia sua constant natura, hæc ob humoris contenti mediocritatem, vbi sol partem cõsumpsit maximam, facile reliqua concoquuntur. Etenim multum concoqui negotium magnum est: mediocre expeditius confici potest. Vnde fit, vt fructus, qui lege suæ naturæ dulces creantur, dulciores euadant: qui sicci è natura, miniméq; dulces proueniunt, suam ob inopiam tantum humoris retinent, quantum suo conueniat generi, quod dulce nequaquam est. Sol autem quantum dulcissimum sit, & leuissimum, eximit. Itaque acerrimi relinquuntur, qui humore superuacuo carent, quem fructus cæteri obtinent. 20

Cur pulegium, & lirium, & cæpe, suspensa florent solstitij tempore? An inest crudum in his alimentum, quod vt hieme concoqui ex frigore nequit: sic solstitio ex calore concoquens auget. vtrum, quia influxu carent assiduo, breui marcescũt. Etenim quæ nullum alendi initium, nullum influxum assiduum habent, intereunt, exiccantúrque. Qua de causa accidit apud Scythas, vt frumentum diu in terra maneat, propter copiam niuis, & vbi emerserit, celeriter crescat. 21

Cur cæpe vnum tam acriter mordere oculos potest? Vnde nomen quoq; à Græcis crommyon impositum putant, perinde quasi pupillam comprimi cogeret. origanus vero nihil huiuscemodi facit, nec aliud quippiam ex cæteris, quanquam acre. Neq; enim nasturcium, quod mordacius est, oblatum oculis efficit æque, vt lachrymæ profluant. at cæpe & cum oculis admouetur, & cum comeditur, lachrymas mouet. An quòd acrium genus discrimine euariat numeroso, quo sua cuique vis consistit, ratáque habetur. Nasturcium ergo, quia calidius est, resiccare quod colliquauerit, amplius potest. Nam extrudere lachrymam cũ editur, potest. admotum tamen ad oculos, nihil propterea mouet, quia nullum mittit vaporem, est enim id & siccius, & calidius. Origanus cæteráque id genus calida sunt leniter, & sicca. quod lachrymas autem moueat, mordax id esse debet, & humidũ & lentũ. Quas ob res oleum quoq; lachrymam 22

Universidad de Deusto
Biblioteca

excutit, quamuis leniter mordeat. ſubiens enim, irreptánſque ſuam ob lentitiam, atque tenuitatem dolorem mouet, ac proinde humorem tabificat, at cæpe vim eiuſmodi ſanè habet, vt quod & humore, & vapore ſit calido, tenui, & lento. Itaque oculis admotum, eo quòd vapor eiuſmodi eſt, humórque tenuis commeat, lachrymas mouet. cúmq; editur, itidem tranſmiſſa reſpiratione facere poteſt. Allium calidum quidem eſt, & acre, & humoris aliquid continens: ſed lentum non eſt. itaque lachrymam mouere non poteſt.

23 Quam ob cauſam myrta colliſa in manu dulciora ſentimus, quàm integra? An quemadmodum racemorum acini vindemiati dulciores ſunt, quàm non vindemiati. Etenim muſto, quod natura ſuaue eſt, excerpti acini quaſi condiuntur. Quippe qui vel extrinſecus muſtum reſudent. at qui in racemo cohærent, vtique inconditiores conſtant. ergo myrta quoque natura dulcia, intũſque ſuam dulcedinem acinorum in modum vuæ continentia, vbi manu compreſſa, conflictatáque ſunt, diffuſa inteſtina dulcedine, parte quoq; exteriore inopplentur. itaque dulciora non immerito ſentiuntur.

24 Cur myrta enucleatiora ſunt, quæ minora, & palmulæ nucleo penè vacant, quæ minutæ adoleuerunt, & vuarum acini, qui paſſim conſtiterunt exigui vinacea, vel nulla continent, vel pauciora minoráque? An quia minus perfecta ſunt, quæ minora. idcirco ſemen continẽt indiſcretum, cui perinde, vt fini nucleus deputatus eſt. quam ob rem & minora ſunt, vtpote ſurculi quidam agnati exteriores, partũſque imperfecti, & minus dulcia, quàm quæ iuſtum continent nucleum. Sunt enim minus concocta. Concoctio autem non niſi perfectio eſt.

25 Quam ob cauſam fructum alij partem radici proximam habent amariorem, vt cucumeres: alij poſtremam ſuperiorem, vt glandes? An quòd alijs pars iſta radici proxima crudo veſcitur alimento, quoniam eſcæ confluuium per radicem frequentat: alijs quia ſicci è natura ſunt, poſtrema pars ſucco dulci, concoctóq; inde abſumpto iam plenius ſiccatur, amareſcítq; modo ſalis. Redditur enim vnumquodq; amarum, cum amplius exiccatur, vt oliuæ, vt glandes inueteratæ efficiuntur amaræ.

26 Cur aliqua germinare non terra contenta, ſed abſciſſa, aut euulſa, vel recondita poſſint: vt caules liliorum, vt allia, vt cæpe? An quòd omnes alimentum intra ſe continent: nec certo, definitóq; loco omnes oriuntur. Creſcere autem vnumquodq; poteſt non eo, quòd in ſe continet alimentum, ſed quòd decoctum iam & digeſtum illud pabulum eſt: continent igitur vel antehac alimentum: ſed augeri tum duntaxat incipiunt, cum tempus ad id adeſt, cuius opera res illa effici poteſt. velut etiam oua crocodilorũ tempus tute opperiri ſibi commodum nouimus. incrementum tamen continuari non licet, quoniam aliud non ſuppetat alimentum.

27 Cur allia & cæpe quo ſicciora ſerantur, eo meliora poſſint euadere,

cætera autem deteriora? An quòd omnia iſtiuſmodi maxime plena humoris conficiuntur. Itaq; terræ commiſſa ſicciora temperamento commodo germinare incipient. Adde quòd minus putrent, cum ſicciora ſeruntur.

Cur allia & cæpæ ſolæ ex plantis reconditæ germinare poſſint? An q̃ 28
humore alimentóque ſunt refertæ. Copia igitur alimenti eſt quæ germen efficere queat. Id'q; conſtat argumento tum ſquillarum, tum etiam bulborum, qui idem facere poſſunt. Creſcere autem quodque ſolet cum tempus venerit.

Quam ob cauſam quæ aqua frigida irrigamus, dulciora, quàm quæ 29
tepida, euadant? An quòd ſic intercluſum calidum ſalſius eſt, vt calidius, quod ſalſius. Dulce autem ita contrarium, vt frigidum eſt. & alimento oleribus humor eſt, vnde ſaporum genera oriuntur.

Cur allia, cũ excauleſcunt, plenius, quàm recens ædita olent? An quòd 30
recentia humoris multũ adhuc extranei continent. quo fit, vt vim ſuam integram habere nequeant. Cum autem decocta iam ſunt, ſecreto humore illo inutili, tum ſuum odorem ſyncere adipiſcũtur, qui ſcilicet acer eſt. Quinetiam cæteri nuper æditi fructus dilutiores ſunt: & cæpas recentiores ob eam cauſam minus acres ſentimus.

Cur fructus myrtorum non conditarum magis, q̃ folia defluant: con 31
ditarum autem, reſeruatarũmq; alga, vt fit, folia defluant, fructus adhæreant? An ita euenit non conditis, quoniam natura ſancitum eſt, vt fructus peracta decoctione flacceſcant, ac decidãt. quæ quidem decoctio repoſitis agi non poteſt: ſed ea tenus tantum efficitur, vt algæ vapor prohibeat, ne humor fructus immutetur. folia contrà, cũ ſiccent, decidunt. Algæ autem, vt ſalſa exiccandi vim habent. Ergo non idem folijs accidit arbori adhærentibus, & conditis, modo quo dictum eſt.

Quam ob cauſam cucumeres cognomẽto pepones, optimi paluſtri- 32
bus planis, id eſt, humidis fieri ſoleant, vt apud Orchomenũ, & in Aegypto? Aquarum etenim vberem terram eſſe Aegyptum putamus. Cur ergo cucumeres, qui humidi ſunt, & ob id hortenſes, ac rigui minime laudati locis paluſtribus, quæ madida ſunt, egregie fiant? Vtrum quòd ob terræ duritiam altius coguntur deſcendere. Solum nanque limoſum, ac planum maxime indureſcit. Qui autem altius innituntur, meliores euadunt. An quòd terram ſiccam eſſe oportet, quoniam cucumeres natura humidi ſunt. ita enim ſequetur, vt per retractum in medium veniant. Paluſtris vero ſi plana, altáque ſit, alimentum nec exiguum præbet propter ſoli altitudinem, locúmq; ipſum: neque nimium, quoniam ſolum reſiccari neceſſe eſt.

Quam ob cauſam ruta & nonnulla pigmenta odora ſudorum faciant 33 ἔνια τῶν μύρων nonnulla pigmẽta ſiue vnguenta.
fœditatem? An quorum in odore grauitas eſt, atq; acritudo: ea cum excrementitijs miſta humoribus deprauare odores poſſunt.

Universidad de Deusto
Biblioteca

βασκα- 34 νίας fascinationis.

Qua de causa rutam, fascinationis remedium esse aiunt? An propterea, quia tum effascinari se credunt, cum aut voraciter edunt, aut incommoditatum aliquarũ tenentur suspicione, aut cibum habent suspectum, quem capiunt. Itaque cum de mensa eadem quid priuate sibi assumunt, participem intuentem quempiam faciũt, affantúrq; cum impertiant, ne me fascines. ergo cibũ cum perturbatione sument, nec quid bibent, aut edent sine turbatione, & flatu, qui vnà hauriatur, & ingeratur. Quam ob rem flatu ipso, vel cum extrudendus effertur, cibus quoq; vnà elatus eijcitur: vel cum intercluſus per humorem tenetur, tormina mouentur, & cruciatus. Igitur ruta præsitata vi sua, & potestate calfactoria, vas quod recipit cibos, elaxat: & reliquum corpus itidem afficit. ex quo fit, vt flatus ille intercluſus transmitti, atque secedere possit.

35 Quænam causa sit, vt origanus musto iniecta vinum dulce efficiat? duas in amphoram iniecisse heminas satis est. An quòd tollit quãtum in musto est, aquabundum & fæculentum sua siccitate in se ipsa recipiens, quibus scilicet saporem confici austerum censemus. argumento, ꝙ vina si quid aquæ habeant sibi illatum, minus mollia redduntur. atque & si diutius stare in fæce sinantur, itidem fiet. & cum vinum dulce molimur, vuas multum temporis soli exponimus, vt sol quantum sit dilutum, auferat, & reliquum decoquat. hoc autem idem facere, vel origanus potest. quippe quæ sit & sicca, & calida.

36 Cur nigræ myrti fronde sunt frequentiore, quàm albæ? An ꝙ nigræ generis sunt syluestrioris. cuius indicium, quòd locis rusticis istæ proueniunt, miniméque ex cultu mutantur. humida autem omnia fronde crebriore conduntur. Quòd enim minus suos fructus decoquere possunt, idcirco ad frondem alimentum se vertit.

VIGESIMAE PROBLEMATVM SECTIONIS FINIS.

EORVM QVAE AD FARINAM ET MASSAM, CAETERAQVE ID GENVS PERTINENT, SECTIO VIGESIMAPRIMA: CVIVS QVAESTIONES XXVI.

1 CVr ptisana, & farina triticea oleo instillato reddi possint candidiora, cum rufum oleum sit? An quòd spumare solet, dum cum humore miscetur. Quod non nisi albescere est. Mistio vero versatu, agitatúque fit, & cum corpulentis humor committi melius potest. quod sanè in ijs accidit, quæ aqua decoquit. atque ita candidiora efficiuntur.

2 Cur cibus triticeus maxime corporibus nostris competentior, atq; ve scẽtior est, q̃ ordeaceus? An quòd hic mediocrem habet lentitiam, quam

cibus habeat, oportet. Quippe qui adhærere, conglutinaríque corpori debeat. Quæ res non nisi lentore effici potest. Ordeum vero rigidius est.

5 Itaq; massa eius longe pertrita validius alit, quàm parum attrectata.

Cur farinæ triticeæ primum, ordeaceæ vltimum candidius est? An alterum, vt durius circumfrangitur, ídque agitur cum plurimum temporis molitur: alterum vt mollius, atq; tenuius, quam primum exprimitur. candidius autem in vtrisq; quod interius est. 3

Cur panes frigidi albiores cernũtur, quàm calidi? An eadem quodam modo causa est, cur inueteratũ quoq; oleum candidius sit, quàm recens. Causa nanq; nigroris humor est. hic autem in hisce vtrisq;, vt recentibus vberius continetur: sic tempore prouectis parcius in superficie residet, 4

5 propter euaporationem. Euaporatur prorsus oleum vel tempore, vel sole. panis autem, calore inde egrediente per refrigerationem. humor itaq; frigidis iam euanuit, calidis adhuc inest.

Cur panes non saliti plus ponderent, q̃ saliti, modo cætera omnia pari habeantur mensura? Contrarium nanque verisimilius dixeris, cum sal adijciatur, & grauior sit, quàm aqua. An quia sal exiccare potest. ex quo incorrupta seruantur, quæ confecta sale reponimus. Absumitur enim à 5

5 sale, resiccatúrq; humor, qui ex calore putrescit. & in pane igitur humor à sale consumitur, extráque efflatur. quocirca panes pridie facti leuiores quàm calidi sunt, vtpote frigidiores. contrà ijs, qui sale vacant, humor largior insidens efficit grauiores.

Cur panes frigidi humefacti, si inuicem tangant, non cohæreant, calidi cohæreant? An quòd frigidi lentorem suum cum vapore vnà emiserunt. quo exacto conglutinari non amplius queunt. Humor enim quo maduere, rigidus est. Calidi contrà, lentoris aliquid continent. ex quo 6

5 fit, vt cum madefactis vapor emigrat, calor ob suam tenuitatem respiretur, & euanescat. Glutinosum autem illud cum calore egrediens, séque cum humore permiscens, facit, vt inter se panes cohæreant.

Cur farinæ triticeæ primũ, ordeaceæ vltimum candidius prodeat? An quòd ordeum, vt rigidius protinus obfrangi, diffundíq; aptum est. quod maxime fit, cum diu contunditur. Triticum mollius est, atq; ob eam rem parte exteriore leuiter diducta, interior, quæ candidior est, expressa pri- 7

5 mum contunditur. est autem in vtrisq; candidius, quod interius est.

Cur massa ordeacea quo plenius tractetur, teratúrq;, eo minus aluum subducere, læuigaréque potest: triticea contrà, quo plenius, eo magis? An quòd triticea maiorem in modum cõtrita minuitur. lentum etenim quodque affici ita solet. tum ignis humorem panis vndique eximit. ita- 8

5 que rigidiusculum humore sublato relinquit. Denique quanto plenius contrectatur, & teritur, tanto frigidior redditur. Partes enim singulas deminui adeò agitatas, extenuaríque necesse est. Rigidius autem omne concoqui facilius potest. Ordeacea contrà, quo amplius pressatur, & te-

ritur,eo lentior,& tenacior humore imbibito euadit.Tenax autem omne ac lentum,diuidi ſanè haud facile poteſt.Qua quidem diuidendi difficultate fit vt ægre concoquatur.Quod enim concoctionem receptu-
rum eſt, digeri in minima debet.

9 Cur maſſa ordei cõtrita minor,tritici amplior reddi poteſt?An quòd ordei farina maſſata, contritáq; compeſcitur, atq; conſidet, ſcilicet glutinamento humoris, quia rara & craſſiuſcula eſt.Triticea quoniam ſpiſſa admodum eſt,colleuatur,atq; extollitur.Spiſſa etenim omnia ſubacta, pertritáq; incaleſcunt,& incaleſcendo inflantur,ac extolluntur:quómodo etiam caro perfricata extollitur.

10 Sed cur maſſa triticea in igne amplior,quàm ordeacea reddatur? An quòd humorem triticea continet indiſcretum.qui cum calfactus egredi nequeat,ſcilicet ex pertritionis compreſſu,mox ſpiritus de eo concalfacto humore naſcitur.largior autem humor largiorem pariat ſpiritum neceſſe eſt.

11 Quam ob cauſam cum mel tenacius, q̃ aqua ſit, farina mulſo ſubacta rigidior reddatur,vbi decocta eſt, q̃ aqua ſubacta? An quòd aqua feruore ignis cogitur,atq; conſiſtit: mel contrahit quidem,ſed non ſine aſſiccatione. Itáq; rem facit rigidiorem.Cauſa nanq; rigoris in ſiccitate eſt.

12 Cur biſcoctus panis refrigeratus minus duritiam præ ſe ferat? An ꝙ triticum dulcem quendam,ac lentum ſuccũ in ſe continet,qui veluti anima eius eſt.Indicium,ꝙ,cum ſiccet,omnino exinanitur:cũ autem vapo-
ris aliquid ſentit,mox erumpit,& coaleſcit.Ergo cum humor hic in farina quoq; tritici inſit, maximéq; in ea quæ puriſſima eſt, efficitur, vt in maſſa ex ea ipſa farina confecta idem ſeruetur. Argumentum ꝙ decocta in pultem redditur lentior.Vbi igitur panis primo igni commiſſus eſt, portio rigidi & leuis cum humore euaporatur,& quantum in farina furfureum maxime eſt, totũ deuritur. Mox pane educto cum denuo maſſa retritatur,preſſatúrq;, pars farinæ tenuiſſima,& humoris lentiſſima, quæ ſolæ ſuperſunt,miſcentur amplius ſibi, tum quia tales amplius euaſerũt, túmque propter ignitionem. Fit enim miſtura eorum tincturæ conſimilis, ita vt maſſa poſt trita ſimilis farinæ illi elixæ efficiatur.quippe quæ pertrita iam prima, relictáq; parte farinæ tenuiſſima, & humoris lentiſſima,glutinoſa,& reſiccabilis redditur,vbi ignem præſenſit.nam & diſiũgi facile quod lentum eſt,nequit:& humorem nullũ per ſeipſum emittit, quod ſpiſſum eſt. Hac igitur eadem re panis quoq; biſcoctus ob cauſas prædictas efficitur. Itaque minus dureſcit,cum ſemper inter ſe humiditatem contineat.

13 Cur nonnullis de genere cibi tum humidi,tum ſicci multum tempo-
ris ſine faſtidio vti poſſimus, vt cibo quem triticea ex farina, ordeaceáve conficimus, & vinis auſteris,& aqua. alijs vero quamuis ſuauioribus, non tamen ſine faſtidio totiens vti poſſimus ? An quòd eorum quæ

in cibo aſſumimus, alia validius alunt, ſũntque ad inundandum aptiora. itaque vel vbi cibo priore conſumpto vacui ſumus,ineſt præterea facultas multa in corpore: quæ vt ad priorem corporis confectionem decocta eſt:ſic ad finem,& ad ſuccedentem coquendi vicem cruda animadcocta eſt:ſic ad finem,& ad ſuccedentem coquendi vicem cruda animad-
uertitur. Cuius ſanè generis pars plurima ſuauium eſt. quæ enim pinguia, & dulcia,& opima ſunt,ea nobis guſtu ſuauiſſima ſunt. eadémque omnia valide nutriunt, & decoqui poſſunt, ſoléntq; inundare quocunq; inter ſe ipſa diſcrimine diſtent.Vnde efficitur,ſi quis ſeſe implerit,vt facultas eorum diutius immoretur, nec breui ſenſus deficiat. Non enim ſolum pleno ventriculo ſatietas oritur,ſed digeſta quoq; alimonia cæteras in partes identidem vſu euenit.An non id ſolum ipſum cauſæ eſt:verum etiam quòd nonnulla perquam modice naturæ vſui ſunt,nobíſque familiariſſime conueniunt. Hæc enim omnia quia ſecundum naturam ſunt,idcirco melius à corpore q̃ dulcia recipiũtur: vt quæ præter naturæ rationem facile reſpuuntur.Alia vero alijs temperationibus congruunt. vt mel apibus ſecundum naturam ſic ſuppetit,vt eo veſci tantummodo poſſint, quanquam viribus ſunt imbecillis. Itaq; relinquendum quidem eſt,quantum abſumatur: ſed id ex proportione ad vires hominis.Quæ igitur è ſuauibus ita ſeſe habent,ea quoniam naturæ minus propria conueniunt,ſuauia quidem ſentiuntur:ſed parum temporis moram faciunt, & faſtidium pariunt. Quæ autem ſecundum naturam pro cibo deputata homini ſunt, ea ſemper appetimus. Itaque fit ratione naturæ, vt vſu quoq; eorum aſſiduo minus, quàm ſuauium faſtidiri poſſimus.

Cur eadem aſſueſcentibus ſuauia, & admodũ crebro vtentibus inſuauia ſentiantur,cum tamen aſſueſcere,ſit ſæpe & crebro quicquam facere? 14
An quia conſuetudo habitum rei cuiuſpiam capientem in nobis efficit, non ſatietatem. Frequens autem vſio deſiderium explet. quod & ipſum quaſi cauſa quædam eſt.habitus ergo cum exercitantur,augentur, atque proficiũt.Conceptacula vero infarcta nihilo ampliora reddũtur.Quam ob rem conſuetudo cum exercitatio ſit,auget habitum illum capiẽtem. Quod autem vſu crebro in cibo aſſumitur,infarcit quidem,explétq; deſiderium,quo expleto nõ amplius eſcam recipimus.ſed augere illud idem non poteſt ob eam ſcilicet rem, quam modo de infarctione retulimus. Ad hæc,non ideo ſuauius conſuetudo eſt,quia ſemper delectet.Nam res etiam ſolitæ moleſtæ ſunt, ſi vſu quis agit crebriori. ſed eo certè ſuauius agitur, quoniam operis principium libenter adimus,& diutius rem facere eandem aſſueti, q̃ non aſſueti valemus. Qua igitur re moleſtũ hoc eſt, quãquam ſuaue ſit,hac eadem cætera quoq; ſuauia efficere poſſunt. vtraque enim cũ crebro vel fiunt,vel pro cibo ſumuntur,tedio nos certe afficiũt.cuius ſanè cauſa eſt,ꝙ nos vires ſiue virtutes,vel recipiẽtes,vel agentes non infinitas,ſed finitas habemus.quæ vbi quidem ſibi quod modice competat,obtinuerint,id enim eſt,quod continue amplificari ſentiatur,

Universidad de Deusto
Biblioteca

alteræ ſatis explentur: alteræ agere nequeunt.

15 Cur panes, vt parum triti, ſic nimium triti rumpantur? An quòd parum triti, quoniam partibus minus connexis inter ſeſe continentur, idcirco rumpi facile queunt. Tritatio enim partes copulat, & coniungit. Ergo ſuo ipſi diſcrimine ad diſruptionẽ paratiores reguntur. Adde quòd multum humoris & impromiſcuũ continent, qui minus trituram preſſurámque recepere. at quos nimium tritos igni mandauimus, ij ſicci admodum ſunt, quoniam humoris parum immodica agitatio tritandi reliquerit, ídque decoctis totum exactum eſt. Igitur rumpi vtroſq; neceſſum eſt, quoniam humoris multum educitur. multum enim, vt abſolute in his continetur, quos parum tritaueris: ſic reliqui comparatione in ijs eſt, quos immodice agitaris.

16 Cur maſſa triticea candidior pertrita efficiatur, ordeacea nigrior? Vtrũ quòd per ſumma ordeacea nimium aſſiccatur. calor autem humori permiſtus candorem gignit. An quia cum calfacta eſt, humorem ad ſeipſam trahit, vt quæ partibus maiuſculis conſtet.

17 Quam ob cauſam farina aqua ſubacta melius coëat, quàm oleo ſubacta, quod tenacius eſt, quanquam glutinatius, quod lentius eſt? Oleum autem lentius quàm aqua. An quòd aqua tenuior eſt, vt vſquequaq; ſubire, molliréq; valeat. Cohæret item, & comprimitur inter ſe melius farina aqua ſubacta, quanquam etiam ſine contritu comprimi queat.

18 Cur maſſa tota leuior ſit, quàm ſeorſum humor, & farina? Vtrũ quia cum miſcentur, ſpiritus intercluditur. An quia pars aquæ à calore farinæ indito euaporatur. itaque minus id redditur, quod ex vtroque miſtum conſtiterit. aër autem aquæ tametſi miſcetur, nihilo tamen leuiorem facit. nam ipſe quoq; aër cum aëre pondus auget.

19 Quam ob cauſam lac, vinúmq; dulce, quoties cum farina ordei bibitur, dulcius ſentitur? Vtrum quòd ad non dulce dulciora iſtæc eſſe videntur. Farina enim dulcis non eſt: aliter quia humor dulcis miſtus cum farina diutius immoratur. An propterea quia farina quæ dulcedinem in ſe habet, aliquandiu immoratur, itáq; diutius ſenſio habetur.

20 Cur eadem potio minus mera appareat, ſi farina ordei inſperſa bibatur? Vtrum quòd diuerſa ſibi miſcentur, & temperantur. An quoniam farina humori obducta in ſeſe retrahens abolet qualitatem.

21 Cur alica plus aquæ recipiat, q̃ triticum, vnde confecta eſt? An propterea, q̃ alica, farina quodam modo eſt: farina autem plus aquæ imbibit. moles enim amplior eius q̃ tritici eſt. Preſſius nanq; & conſtipatius triticum eſt. At quod amplius eſt, plus id capere poteſt. An non ſolum ea ipſa de cauſa ita fit, ſed etiam calore, quem intra ſe cõtinet & farina & alica, efficitur, vt bibacius hauriant. quod enim calidum eſt, humorem id & efficacius ad ſe trahit, & expeditius in vaporem conſumit.

22 Cur farina tritici maſſata, pertritáque longe amplior reddatur, quàm

ordei ſcilicet ex proportione? An quòd altera multũ humoris ſibi admittit: altera parum. Sed qua de cauſa plus admittat? Congruens enim potius dixeris, vt ordeacea bibacior ſit. quippe cum ordeum toſtum, triticum non toſtum ſit. An propterea ita fit, quia trituram pleniorem triticea patitur. cuius cauſa eſt, quòd partibus minutioribus conſtat. Fit igitur quaſi vt quantuplo partibus contineri poteſt minoribus, tantuplo humorem ſibi largiorem admittat. quippe quæ ipſum humorẽ pro glutine ſibi capiat, vt Empedocles quoque ſuis in Perſicis diuerticulo quodam ait: Munus vbi larga Cereris coniunxerit vnda, Multúmque humoris proinde abſumere queat.

Cur etiã igni mandata maſſa tritici amplius augeatur, quàm ordei? An q̃ humorem in ſe continet indiſcretum, qui recaleſcẽs extrudi nequeat. hic ergo cum in ſpiritum tranſeat, nec ſeſe promere pariter, atq; ex maſſa ordei poſſit, videlicet propter tritici ſpiſſitudinem (ſpiſſius enim eſt, quod partibus conſtat minutioribus) idcirco extollit, molémq; agit ampliorem. Ad hæc, plus iſta humoris continet, quo recaleſcente ſpiritus prouenire ſolitus eſt. Ex quaque re autem pluri plus proficiſcatur, neceſſum eſt. 23

Cur piſtorum, cæterorúmq; officio fungentium frumentario, qui ordeum attrectant imbecilli efficiantur, & deſtillationibus infeſtentur. qui autem triticum, corpore ſint bene habito? An quòd facilius triticum concoqui, quàm ordeum poteſt. Atque ea re delibamenta inde manantia eſſe faciliora neceſſe eſt. 24

Cur panis toſtus durior, tepefactus humidior reddi aliquantiſper poſſit? An quoniam cum torrefit, humor extruditur. itáque panis relinquitur durior. Leniter autem cum recaleſcit, humor conſiſtens ab igne diffunditur, humidiórque proinde exiſtit. 25

Cur farina tritici reſiccata minus conſtipetur, q̃ ordei? An q̃ intercapedine vacant, quæ ex partibus conſtant minutiſſimis: & plura quæ grauiora ſunt, compreſſa ſuopte pondere tantundem occupant, quantum pauciora. Sed farina ordei craſſiuſcula eſt. itaque ſiccata compeſci, atq; in minus contrahi poteſt, vt quod minus eſt ſuo compreſſu, plus illud conſtipet in ſeipſum, capeſſátque. triticea porrò particulis minutiſſimis iam conſtat. itaq; non ideo reſiccatur, vt partes reddantur minores: ſed vt leuiores efficiantur, minúſque conſtipentur ſuo compreſſu, & nutu. natura enim grauior farina triticea, quàm ordeacea eſt. 26

VIGESIMAEPRIMAE PROBLEMATVM SECTIONIS FINIS.

Universidad de Deusto
Biblioteca

EORVM QVAE AD FRVCTVS ARBORVM PERTINENT SECTIO VIGESIMASECVNDA, CVIVS QVAESTIONES XIIII.

1 QVam ob causam poma non ita prius, vt post esitata, in repletionis mole respondeant? An quoniam cæteris esculentis genus pomorum longe grauius est. quod argumento ficuum constat, quæ nouissimæ esitatæ, vltimæ tamen euomuntur. Poma igitur antè ingesta suo pondere in imum delapsa, spatij amplitudinem relinquunt superius, vt cibum sequentem admitti facile liceat. At si econtrario sumantur, vsu eueniet, vt quoniã deorsum ferri expedite non queãt, innatent, & partem totam ferè occupent inanem.

2 Quam ob rem cũ dulcia nobis similiora, quàm acria sint, ocyus à dulcibus impleamur? Congruum enim vt contrà eueniant, quandoquidem à similibus minus satiari consentaneum est. An quoniam nõ æque præmature conceptaculum, ex quo hausimus, & corpus quod vescitur, impletur: sed venter quidem repletus aliquando est, vt eorum, qui sitiunt. sitis autem nihilominus supereſt. Non enim ea de causa sitis cessat, quia venter plenus humoris est: sed quia membra corporis omnia humorem commodum sibi attraxerint. quòd vbi illa satis suum desiderium expleuerunt, tunc sitire cessamus. ita etiam fames, nec aliter tolli potest.

3 Cur ocyus à dulcibus, quàm acribus satiemur? An quia ocyus dulce, quàm acre appetere desistimus. sed an perinde, vt venter impletur, nos quoque dulcibus satiari possimus, confessum non est. Cum igitur desiderium celerius his ipsis expleri possit, docendum est. Alimenti desiderium, siue cupiditas, vt simpliciter loquar, indigentia est, cum cibum vel nullum, vel pauculum habemus. Quòd cum acria non valide nutricare queant, sed parum alimoniæ, multum habeant excrementi, merito amplius hæc appetimus. parúmq; eorum cupiditatem explemus, quoniam alimento item indigemus, quo ipsa careant. At dulcia tota ipsa cibus idoneus sunt, atque ex paruis quibusdam eiusmodi escam corpus capit vberiorem. Quod cũ se abunde refersit, nihil edere præterea potest. Plus enim tolerare nõ potest. atque ita efficitur, vt ocyus à dulcibus satiemur.

4 Cur fructus arborum, & carnes, & cætera id genus vtribus vehementer inflatis contenta valeant incorrupta edurare: nec minus, quæ diligentissime picata, obturatáque circumundiq; fuerint? An quoniam corrumpi omnia solent, cum mouentur. Quæ autem plena sunt, immota persistunt. haud enim fieri potest, vt motus sine inani spatio agatur. Atqui istæc, quæ ita inclusa sunt, plena vndique. constat ergo incorrupta seruari ratione.

5 Cur vinum post pomum putre epotum, amarum sentiatur? An amarorem putredo habet. Itaque quod de pomo per summa insidet, linguæ humori qui bibitur, permistum, diffusúmque, amaram efficit potionem. Ipsum autem pomum per se esitatum minus deprehendi propterea potest, quia saporis id genus multa attingat, ínque exigua discernatur.

6 Cur edenda bellaria sint, vsúsque secundarũ mensarum adijci debeat? An vt satis bibamus. non enim sitis gratia solum, quæ per mensam primam nos teneat, bibendum: sed etiam post hausisse aliquid iuuat.

7 Cur nuces tostæ refrigeratæ deteriores redduntur, & panis quoque, & glandes, & multa id genus alia, rursúsq; calfacta eadem meliora euadant? An propterea quòd refrigeratis succus concrescit, & constat: tepefactis rursus dilabitur. Suauitas autem non nisi per succum percipi potest.

8 Cur post fructuum esitationem, vt ficuum, cæterorúmq; generis eiusdem, vel vinum merum, vel aquam superbibere debeamus: quæ quidem aduersa inter se sunt? An quia genus pomorum & calidum & humidum causa suæ generationis est. habet enim tum ignis copiam, tum humoris. itaque succus pomi veluti feruorem intus per ignem excitat. quo modo mustum foris efferuet vi tamen hebetiore. humor autem nimius cruditatem committit. Aqua igitur suo frigore feruorem illum frangit, atque extinguit. & vinum suo calore idem plerunq; efficere potest. quippe quod perinde atque ignis igni multus pauco vires subtrahat. amplius tamen humoris copiam suo calore emollit, & concoquit: suóque ponde re innatantem illum feruorem vincit, ac reprimit.

9 Quam ob causam caricæ bifidæ tantum dulcissimæ sint: nec multifidæ, aut omnino infissæ dulcedinẽ præstẽt? An quòd ex multifidis respirauit, euaporauítque cum humore pars dulcedinis plurima. In ijs autem quæ infissę coierint, humoris diluti copia est, quòd nihil ferè inde exactũ fuerit. At quæ fissæ quidem, sed tamen fissura multiplici sunt, immunes vtroque isto incommodo caruerunt.

10 Cur si ficus in furno siccantur, duriores efficiuntur, quàm si exemptæ foris refrigerentur? An quoniam in furno humor totus ex nimio calore euaporatur: foris aër circunfundens humorem contrahi, emanaréq; prohibet. ita enim vt leuiter euaporetur, potius accidit. Sunt autem quæ siccent dura, quæ hument mollia.

11 Cur ab acerbis vinum, aut aqua epota dulcior sentiatur: exempli gratia, siquis glandes, aut myrta, aut tale quid ori mandauerit? An merito ita fiat, quemadmodum vel in cæteris agitur. omnia nanq; plenius eadem apud sua contraria innotescunt. Contrariorum autem sapores oppositi ferme inter se sunt. An vt res in ijs est, quæ colore inficimus: ita etiã lingua acerbis conficitur illis, meatúsque suos patefieri patitur, vt dulce subire amplius possit. Res enim quasque inficiendas humoribus quibusdam acerbis ante immergimus, vt inde affectę infici colore plenius, atque ineluibilius possint.

Universidad de Deusto
Biblioteca

12 Cur dulcia, minus dulcia ſentiantur calida, q̄ refrigerata? Vtrum propterea q̄ ſimul ſenſus duo exiſtunt, id eſt calidi, & dulcis. itaque calidi ſenſus reliquum depellit, atq; obfuſcat. An quòd etiam ſuccus dulcis calidus eſt, itaque ignis igni adijcitur. ergo calor eſt, qui impediat. An q̄ ignis vires omnium minuit, quia vim obtinet cõmutandi. calida igitur propiora mutationi ſunt: refrigerata reſident, ſibíque iterum conſtant.

13 Cur paleæ fluctus duros atq; incõcoctos emolliunt, in maturitatémq; adducunt: mites autẽ & concoctos non putrefaciunt? An quòd palea calida, & attrahens eſt. Suo igitur calore concoquit, & per vim illam attrahendi ſaniem omnem ſeuocat, atque imputridos ſeruat.

14 Qua de cauſa ficus cũ molles, dulcéſq; ſint, dentes offendant? An quia gingiuis ſua lentitate adhærẽt, ſéque præmolles inter dentes inſinuãt, & putredinem per ſuum calorem cito conficiunt. forſitan & ob granorum ſuorum duritiam dentes celeriter effatigant, cum manducantur, conficiuntúrque.

VIGESIMAESECVNDAE PROBLEMATVM SECTIONIS FINIS.

EORVM QVAE AD MARE, SALSAMQVE OMNEM AQVAM PERTINENT, SECTIO VIGESIMATERTIA, CVIVS QVAESTIONES XLI.

1 VT fluctus prælti pelagi ſuperfrangi non ſoleant: ſed parui tantum & breuis? An quia parum humoris cum fertur, diſcerni à ſpiritu facilius poteſt, quàm multum.

2 Cur nauigia onuſtiora in portu, q̄ in alto eſſe videntur? Celerius etiam de alto in terram veniunt, quàm de terra in altum prouehuntur. An quòd plus aquæ, q̄ minus reniti validius poteſt. pauca enim oppreſſa onere cedit, vt demergi neceſſe ſit. multa econtrario repellit, ac ſuſtinet. Vis enim ea eſt aquæ, vt ſurſum verſus compellat inferius. ergo vt in portu maris parũ: ſic multum in alto eſt. Itaque plus oneris conuehi in portu videbitur. etiam moueb itur ægrius, quia magis immergitur, & aqua minus reniti poteſt. At verò ih alto res contrà vſu euenit.

3 Cur fluctus interdum prius eueniant, quàm venti? An quoniam primo ſpiritus ortu maris pars prima impulſa partem ſibi continuam ipſa compellit, itidémq; deinceps vice pari, ſeriéque agitatur perpetua. Quã ob rem cum mare ipſum continuum ſit, efficitur, vt quaſi vnus ictus cõtinuus ex his omnibus exultet, ídque fieri vno in tempore poſſit. Itaque euenit, vt prima & vltima pars ſimul moueantur. quod aeri nunquam accidit, quia corpore vno continuo hic eſſe nõ poteſt, eo quòd multiplici

vndiq; repulſu retorquetur, atq; conquatitur, vt primus, validiſſimúſque mouẽdi impetus refringatur, impediatúrque. Quod mari accidere propterea nequit, quia grauius aëre, motúque difficilius eſt.

4 Quam ob cauſam cum aliquid in mare vndabundum & æſtuans iactum eſt, vt anchora, vnda reſidet, & quieſcit? An q̄ mare ponderi cedit, quod defertur, quo cum aër delabatur. qui cum per directum in imum defertur, atq; attrahitur, ſecum eódem id trahit, quod mare de látere cõcitat. æſtus autem maris non deſuper tendit ad ima: ſed per ſumma verſatur, quo ſedato tranquillitas oritur. Ad hæc, cũ mare in ea ſpatia coit, quæ ponderi deſcendendi ceſſerint, vertiginem mouet, quæ non niſi circulo agitatur. at cum linea recta circulum per punctum attingat, fluctúſque ad lineam rectam oblique ferãtur, fieri poteſt, vt fluctus ipſi per punctum oras vertiginis attingant, nec prædictam ob cauſam tantum, ſed etiam q̄ ipſa vertigo accedens, ſuo impetu circumundiq; illos depellit. quod cum itaque fluctibus pars ea vertiginoſa careat, merito vnda iacta anchora reſidet, tranquillatũrque. Adde q̄ aër, qui cum pondere illo delapſo deſcendit, mox ſeſe referens, vndámque ſurſum compellens, bullas excitat. quippe cum bulla humore conſiſtat, qui de imis ad ſupera pulſus ab aëre efferatur: omnis autem bulla lenis, ſerenáque eſt. Indicium verò quòd vnda, qua pondus in imum corruit, ſubmiſſa in cauum paulo pòſt reſurgit, & mari circundanti æquiparatur.

5 Cur interdum nauigia, dum curſum agunt, mari quieto repente abſorbentur, totáque ita pereunt, vt ne naufragium quidem fluitans vſquã appareat? An cum locus cauernoſus terræ ſubditæ mari diſrumpitur, ſimul in mare nauigia introrumpuntur, introrſúmque ſpiritus impetu tra huntur. Cúmque impulſu pari circumundiq; agitentur, deorſum ferantur neceſſe eſt. Hoc idem apud Meſanam quoque in freto fluctu recipro co euenit. Fiunt enim eo ipſo vertigines, quæ in imum obſorbẽt, tũ obeam, quam diximus cauſam, tum etiam quòd mare illud prælatũ eſt, terráq; ad longinquum vſq; ſubhiat cauernoſa. Vertigines igitur eò vſque per vim ductitant. itaque efficitur, vt inibi fragmenta nulla valeant fluitare. Fluxus autẽ ille fieri ſolet, cum flatu deſiſtente priore, mari item fluente, flatus aduerſus primo occurrit, maximéque cum auſter. Cum enim vndæ inuicem curſitant, inflictu prætereũt mutuo, quo ſcilicet modo in fluminibus fieri nouimus, atque ita mare in girum vertitur. quæ vertigo, aut vertex vocata eſt. Fertur autem vnda in anfractum initio motus valido deſuper irruente. Igitur cum vndas vrgere in latus non liceat, (impulſu nanq; repelluntur mutuo) cõpelli prorſus in imum neceſſariũ eſt. Quã ob rem id quoque deferri eódem vnà cũ cogitur, quod vertigo prehenderit. eadémq; cauſa eſt, cur etiã nauigia reſimentur, repandáq; deferantur, cum deuorãtur à vertigine. Iam enim aliqua erecta ex toto deſcendiſſe memoriæ proditum eſt.

Universidad de Deusto
Biblioteca

6 Cur mare Ponti candidius, q̄ Aegæi est? Vtrum propter visus refractionem factam de mari in aërem. Est enim aër Ponti crassus, & albidus. itaq; fit, vt etiam maris pars summa talis esse videatur. Aegæi verò quoniam à longinquis vsque purus, & liquidus est, cæruleus cernitur. quocirca mare quoq; aëri renitens colorem eundem repræsentat. An q̄ lacus omnes, q̄ mare candidiores sunt. Pontus autem in lacus speciem propemodum transit, eo q̄ multi in eum fluuij effluunt. nec verò mari solum candidior lacus est: verum etiam fluuijs. Vnde pictores flumina pallida, mare cæruleum, lacum candidum pingere non inepte consueuerunt. An quia per aquam bibi idoneam visus penetrare facile potest: aërem versus reflectitur, è mari autem nec sursum reflecti potest. quoniam leuis aqua non est, & deorsum progrediens fatigatur. itaq; fit vt mare nigrum esse videatur. Atqui mari, quod lacum simulat, pars dulcis per summa innatat: salsa verò in imo est. Quā ob rem quòd id penetrare aspectus nequit, sed ad lucem reflectitur, albedinem per summa ostendit.

7 Cur mare minus, quàm aqua bibi idonea, frigidum est, omnésque salsi humores non vt dulces frigidi sunt? Vtrum quòd mare spissius, & corpulentius est. tale autem quodq; minus refrigerari potest: sicut etiam amplius incalescere aptū est. quippe quòd calorem seruare suam ob densitatem melius possit. An quia mare pinguius est: quocirca flammā æque extinguere, atque cæteræ aquæ, non potest. Calidius autē, quod pinguius est. An, quoniam multū terræ in se continet, propterea siccius est, quod autem siccius, idem calidius est.

8 Qua de causa qui mari se lauerint, ocyus resiccentur, cū mare grauius sit, quàm aqua dulcis? An quia crassius & terrosius est. ergo cum parum humoris habeat, merito siccari potest celerius.

9 Cur perflante aquilone, mare perspectius, atq; translucidius sit, q̄ austro? An quia mare, cum serenum est, colorem trahere sibi assolet. Inest enim aliquid pinguis in succo salso. Indiciū, quòd die tepidiore oleosum quiddam secerni videmus. Ergo tranquillo, tepidioríque mari succus iste sua leuitate per summa panditur. quod aquilone fieri minus potest causa frigoris. Est autem aqua translucidior, quàm oleū. Id enim colore obducitur. Aqua verò expers coloris visu obuia apertiorem sui præstat suspectionem.

10 Cur fluctus ventum præ se omnes ferant? An quia flatus futuri indices sunt. flatus enim impulsus aëris est. An quia vice propellendi successiua consistunt. propellit autē flatus nondum continuus, sed exoriēs. Primus igitur quasi emarcuit: mox autem hunc alter propellit, factáque altera densitate elanguescit. Quare cum hoc propulsum iam adest, propellens quoque illud venturum esse palàm fit. Facit enim idipsum cum incipit.

11 Cur fluctus antè, quàm flatus, erumpit? An quia nō simul flatus desistit, & mare vndabundum sedatur: sed mare postea cessat. Ideo fieri potest, vt qui mouerit spiritus, antè occidat, q̄ sensu obuius sit. itaque non fluctus spiritu prior est: sed ille latet, hic patet. An flatus non vndique simul spiret, sed primum vnde exortus sit. Simul autem spirat, & mare sibi proximum agitat, quod excitum subinde proximū mouet, atque ita fieri potest, vt fluctus flatum possit anteire. Motus enim ille velocior à mari, non à flatu principium ducit.

12 Cur in mari melius, quàm fluuijs, natare possumus? An q̄ qui natat, sedulo aquæ adnitendo natat. adniti autem firmius ad id possumus, quod corpulentius est. At aqua marina fluuiali corpulentior est, crassior enim & ad renitendum validior.

13 Cur mare deuri potest, aqua non potest? An & aqua deuritur: sed mare minus ignem extinguit, quoniam pinguius est. Cuius rei indicium oleum facit, quod ex sale depromi potest. An etiam meatus maris minus congruant igni, vt qui crassiores sint, & eo magis, quòd salis ratio nō deest. Vt igitur quod siccum est, minus extinguere, quàm quod humidū potest: ita etiam quod amplius siccum est, idem ex ratione vrentius esse debet. & alterum magis altero. Quo enim siccius, eo calidius est. mari autem istæc ambo inesse plenius palàm est.

14 Quam ob causam dimersi in mare plus temporis valeant tolerare, q̄ in fluuium? An quia fluuialis humor tenuior. subiens igitur, copiosius strangulat.

15 Cur mare perspectius, & dilucidius est, quàm aqua potu idonea, cum crassius sit? dulcis enim salsa tenuior est. An tenuitas causa non est, cur mare dilucidius sit: sed directi meatus id faciunt. quos tum plurimos, tum amplissimos continet. ergo illa potu idonea, spissa ex tenuitate suarum partium est: salsa amplioribus interstitijs inanit. An quia mare purius, & sincerius est. terra enim nulla in eo permanat: arena suo pondere delapsa in imum subsidet. At humor dulcis mistus cū terra est, quæ interueniens facit, vt cito perturbetur.

16 Quam ob causam mane aura frigida de mari non spirat: de fluminibus spirat? An quoniam mare locis patulis, spatiosísque dilatatur: flumina angustissimis concluduntur. Aura igitur maris per multa, vastáque spatia dispalata redditur imbecillis: fluminum autem vniuersa extinguitur. itaq; amplius valet, & frigidiuscula merito occurrere potest. An causa non in eo est. sed vt fluminum sua natura frigida sunt: sic mare nec frigidum, neq; calidum est. aura autem, omnísq; respiratio, humore vel calescente, vel frigescente excuti solet. vtrum enim ex his fuerit, humor aërescit, quo aërescente, aër, qui inde ortus spirat, aura est. qui si à frigidis proficiscitur, frigidus merito spirat: si à valde calidis, cito refrigeratur. Fluuios igitur frigidos comperire omnes possumus. mare autem neque frigidum, neque calidum valde est. Itaq; nec frigidum esse id potest, quod

ἐξαιρῆται, aërescit.

ex eo reſpirat, cum ſcilicet mare frigidum ipſum non ſit: nec cito refrigeratur, quia calidum valde non eſt.

17 Cur fluctus altioris pelagi tardius deſiſtant, quàm breuioris? An quia res omnis ſerius ex motione multa, quàm pauca requieſcit. æſtus autẽ magni pelagi amplior, quàm parui eſt. ergo nihil temere agitur, ſi tardius quietatur.

18 Cur aqua ſalſa frigida bibi non poteſt: calida refrigeratáve, poſtquam calfacta eſt, melius poteſt? An propterea, ꝙ de contrario in contrarium res quæque mutari ſolita eſt. aqua autem ſalſa dulci oppoſita eſt. & cum caleſcit, portio ſalſi decoquitur. cum refrigeratur, in imum defertur, & ſubſidet.

19 Cur aquæ poſitæ propter mare dulces magna ex parte, non ſalſæ comperiantur? An quia percolatæ, potu aptiores redduntur. percolari autem id melius poteſt, quod mari propius ſitum eſt.

20 Cur aqua ſalſa profluere nequeat? An quia ſtabile, quod graue eſt. Salſa autem aqua grauis eſt. quapropter calidæ tantummodo ex ſalſis profluere poſſunt. habent enim ſibi leuitatem, quæ pondus ſalſuginis ſuperat. Calidum nanque leuius eſt. Adde ꝙ aquæ profluentes per terram nimirum percolari queunt. itaque quantum craſſius, & grauius eſt, id aſſidue magis, magíſque defertur, & ſubſidet: quantum leuius, atque ſincerius, id ſeuocatur, & profluit. Vt enim ſalſum graue, ita dulce leue eſt. atque ita efficitur, vt ſint dulces, quæ profluunt. hæc eadem cauſa eſt, & cur aqua ſalſa, cũ mouetur, mutatúrque, dulcior fiat. leuior enim per motum, atque ſincerior redditur.

21 Cur ſiquis in Africa propter mare infoderit, aquam principio dulcẽ: pòſt breui ſalſam eandem comperiet, cum cæteris in locis minus idipſum eueniat? An prima loci illius aqua concocta ſub terra eſt, quæ cum diutius manſerit, ſalſior à mari tranſmiſſo efficitur, vt quæ nuper conſtiterit. cæteris autem locis aqua vel nulla eſt, vel plurima nulla prohibente ſiccitate eſt.

22 Cur ſal eliquari ocyus aqua ſalſa, quàm dulci poſſit? An quòd eliquari non aliud eſt, niſi ab humore caloréve ſubeunte reſolui, & dirimi, ita vt liquidum ſit. eliquare autem nequeunt, quæ vel ſubire omnino non poſſunt, vel quæ ita ſubeunt, vt tangere nequeant. Vix illa verò eliquant, quæ facile tranſmeant: contrà celerrime dirimunt, quæ per vim ſe intrudunt. ſubire autem nequeunt, quæ amplis admodum partibus conſtant. quippe quæ meatus rei ſubeundæ excedant. contrà quæ minutioribus conſtant, tranſeunt ſine tactione. Atqui vt dulcis aqua tenuior, ita ſalſa craſſior eſt. ergo altera ſua tenuitate facile penetrans vix liquefacit, altera ſubit quidem, ſed minus propter ſuarum partium magnitudinem. Itaque cogere, & proinde dirimere celerius poteſt.

23 Cur aqua minus candeat, ſi moueatur? quod vel maris æſtu inſpici

poteſt. Vnde Homerus, Flatu oriente (inquit) & flatu nigreſcit Pontus eodem. An duabus de cauſis. nam ſi expropinquo contuimur, cauſa eſt, ꝙ viſio magis trãſmeat aqua manente, q̃ mouente. eripitur nanq; trames omnis directus cum mouetur. Candidum autem id videtur eſſe, quod perſpectum, atque perlucidum eſt. per quod enim viſus tranſire nequeat id atrum eſſe affirmãt. quam ob rem aërem quoq; nigrum è longinquo, candidum ex propinquo videmus. & maris, vt quod prope adeſt, candidum: ita quod procul, cæruleum, & nigrum. ſed ſi è longinquo ſpectatur, cauſa eſt motus quidam, quo aſpectus mouetur, cum ſe ad elongatiora deducit. Quinetiam cum aqua quieſcit, aſpectus vniuerſus in lucem reflectitur. quod fieri nequit, cum illa mouetur.

Cur fluctus prælti pelagi nequeant ſuperfringi, quemadmodum parui? 24 An quoniam aqua parua diſtrahi ab aëre magis poteſt, quàm multa. propterea percuſſa facilius frangitur. Atqui in alto multa, in breui pauca eſt, quæ in fluctus compellitur.

Cur loca auſtrum verſum ſpectantia aquas continent ſalſiores? An 25 propterea quòd mare in terram ſub auſtro interrumpit, dulces cum ſalſis miſcentur.

Cur aqua ſalſa vino dulci magis, q̃ auſtero ſupernatat? Vtrũ quòd dul- 26 ce plus terræ continet, ſicuti vua paſſa. An quia grauius & lentius, dulce eſt. itaq; minus miſcetur, immiſtúmq; reſidet, atq; innatat.

Sed cur omnino poſſit innatare, cum terrena ſit? nanque delatio huius 27 deorſum eſt. Vtrum propter calorem modo ſalis: excremento nanq; per ſumma erumpenti res ſimilis eſt. An alia cauſa ſit. Nã ſi nõ propterea ita fiet, vel dulci innatare minus incredibile erit. calidiſſimum enim eſt.

Cur fluctus ante interdum veniant, quàm venti? An ea de cauſa, qua 28 etiam poſtea deſiſtũt. Primus etenim flatus prius quaſi langueſcit, quàm fluctus ille impulſus. deuenit autem in terram, non ea vnda, quæ prima impulſa eſt: ſed id vice pari ſubinde impellitur, quod proximum deinceps exceperit.

Cur litora fluctuoſiora ſolida ſæpe efficiantur adeò, vt planè pauimen- 29 tata videantur: & vt ſolida ſunt, quæ frequentia fluctuum concalluerũt, ita pars remotior ſoluta ſit admodum, & cedens? An propterea quòd fluctus arenam non minutiſſimam, ſed maiuſculam procul eijcit, vt & manus non quod minimum eſt, id maxime longe iacere poteſt. Tum etiam cum per multa & varia promiſcue conquatiantur, verſentúrque, pars minimorum interlapſa ſpiſſat, atq; conſolidat. mox fluctus reſidentis motio nihil propterea protrudit, ſed opprimit, pauimentátque. ergo quòd exigua procul exilire non queunt, incidit, vt ex paruulis moles coagmentetur. quæ, quoniam motu frequenti agitatum eſt, continua redditur, arena ſcilicet interlapſante prætenui, dum compages contentione perpetua cõſiſtat, cum fluctu vltimo pauimẽtatur, & humor leniter, ſenſímque irro-

Universidad de Deusto
Biblioteca

rans conglutinet. At pars ſepoſita oræ arida diſgregatur, & finditur. lapillis etiam conſtat maiuſculis, minúſq; complanata eſt.

30 Cur ſuperius mare ſalſius, & calidius ſit, q̄ inferius: & puteis quoque potu idoneis pars ſuperna ſalſior ſit, q̄ ima? quanquã eſſe è contrario debuit. grauius enim, quod ſalſum eſt. An quia ſol, & aër partẽ humorum leuiſſimam aſſidue detrahunt: dulciſſimũ autẽ quod leuiſſimũ eſt, potiſſimúmq; de propioribus locis hauriũt. & maris igitur, & aquarũ dulcium ſumma vis ſolis exercet. itaq; ſalſius id eſſe neceſſe eſt, quod his reſiduum extat, vnde humor dulcis exactus eſt, q̄ vnde nihil, vel minus abijt. propterea calidior quoque pars eadem ſuperior eſt. ſalſum enim q̄ dulce calidius eſt. quapropter quibuſdam ex ijs, qui à diſciplina Heracliti ſunt, placet, vt dulci ex aqua ſiccata, cõcretáque lapides, terráq; creentur. mare autem ſit vnde ſol exhalationes eliciat.

31 Cur maris pars terræ proxima dulcior eſt? An quia frequentius mouetur. Salſus autem humor cum mouetur, dulcior redditur. An quoniam aqua in profundo ſalſior eſt. minus autem alta, quæ proxime terram eſt. Quam ob rem quæ ſtatim à terra præcipiti altitudine deſcendit, ſalſa eſt: nec dulcedinis tantundem reddere poteſt. cuius rei cauſa eſt, q̄ ſalſa ſuo pondere in imum potius deferatur.

32 Cur mare ſolum omnium aquarum deuri poteſt? non enim pluuia, non fluuialis, non aliqua potu idonea. Vtrum quia multum cõtinet terræ. quod ſalis argumento ipſius conſtat. An quoniã pinguiuſculum eſt. quod oleũ demonſtrat, quod in ſale reſudetur.

33 Cur lacus arenam vel nullam faciat, vel minus q̄ mare, & fluuius? An quia ſaxa in mari conſiſtunt, & terra deuſta maxime eſt: arena autẽ ſaxũ in parua, minimáq; perfractum eſt, quod ictu fluctuum frangitur. At in lacum ſaxa nõ æque conſiſtũt pura, ſynceráq;, neq; frãgi itidem poſſunt, eo q̄ fluctus non pari modo excitantur. Sed in fluuijs confici arenam potius dixerim, quoniã terram hi detrahunt, ſaxáq; ſuo fractu perfrangunt.

34 Quam ob cauſam cum lacus vel diminutus, vel exiccatus eſt, frumentum in campo acrius gelu deuritur? Vtrũ q̄ humor lacus aërem ſuo vapore tepefacit, vt minus, atque imbecillius cõgelaſcat, q̄ locis paluſtribus & cauis. An de terra vt vulgo dicitur, frigus incipiat, & ſubeat ſenſim. lacu igitur abſumpto, frigus per terræ ſpatia ampliora plenius inuadens gelu inſtringit, deurítq; amplius. Locis autem cauis, atq; paluſtribus frigora de imis aſpirant. quod etiam vulgo creditur. & quanquam terra caleat tempore hiberno, tamen quia humida eſt, calor per ſumma inſidens refrigeratur, & perit. humor enim nec adeò procul eſt, vt refrigerari caloris interioris beneficio nequeat, nec adeò paucus, vt nihil madeat. madet enim terra vbertim. Fit igitur eo ipſo congelaſcẽte, vt quaſi ſuper glaciem & ambuletur, & habitetur.

35 Cur mare ſimul ſalſum, & amarum eſt? An plures eſſe in mari ſapores nil prohibeat. quippe cum genus ſalſum amaro coniungi, eſſéq; ſimul latiſſime pateat.

Cur lapides & teſtæ in mari rotunda reddãtur? An quia extrema cõ 36
pari ademptu circunfracta in rotundam ſe colligunt ſpeciem. hæc enim ſola ſimili extremo clauditur, mare autem quoquo verſus agitando pariter circum vndiq; frangit, atque obtundit.

Quam ob rem nõnuſquã, ſiquis circa mare infodiat, aqua dulcis prin 37
cipio emanet, poſt verò ſalſa efficiatur? An propterea q̄ mare ipſum dulcem illum humorem ſub terra tranſmittit, percolátq;, merito principio dulcis eſt. leuior enim dulcis, q̄ ſalſus eſt. Itaque prior occurrit, & mare dulcis aliquid humoris in ſe habet, quod terræ permiſtum facilius innatare poteſt. Salſum verò, quoniam & grauius eſt, & aptius ad ſecandum, in imum defertur. Siue igitur ita eſt, ſiue per venas ex continente in mare dulcis profluat humor, non immerito per maris ſumma extare poſſit, qua ſe cum eo committat. ergo meatibus poſtea patefactis humor ſalſus, copiæ ſuæ ratione vincendo, ſalſugine totam afficit aquam. Accidit enim vt ſuperis obſeptis meatibus, confluuium ſalſi humoris iter aliud faciat, contráq; patefactis totum iſtuc perferatur. quomodo in corporis venis fieri nouimus.

Cur mare, cũ grauius, quàm aqua potu idonea ſit, clarius atque per 38
ſpectius eſt? Vtrum quia pinguius eſt. nam ſi oleum affuſum efficere poteſt, vt melius per aquam incernere ſit, merito cũ ipſum mare in ſe pinguis aliquid habeat, perſpectius, & dilucidius ſit. ipſum enim oleum aqua leuius eſt, quanuis nõ perſpectius. An mare nõ perſpectius eſt, ſed eſſe tale videtur. quippe cum aqua dulcis, aut fontis, aut fluminis ſit. fons ſuam aquam non ſine terra emittit, vt puriſſima eſſe nequeat, flumen tum terram, tum fęcem detrahat. Cauſa igitur hæc ſit, cur dulcis minus perlucida appareat.

Qua de cauſa qui mari natant, vẽtre ſalubriter euacuãtur? haud enim 39
quia laborant. nam qui curriculo eunt, vehementius elaborãt: ſed tamen non ita euacuantur. An non omnis labor id faciat, ſed ſolus, qui nullam dat cauſam tabeſcendi inteſtinorum. maris autẽ mora vel omnino edaciorem, & ventris inanitate aduſtiorem hominem reddi videmus. eſt etenim vapor maris calidus, & ſiccus.

Cur lacus Peſa, qui potu idoneus eſt, lauat ſimũl & purgat veſtimen 40
ta? humor enim dulcis lauare poteſt, amarus purgare, atque abſtergere. quæ quidem haberi ſimul non poſſunt. An nullus humor veſtimẽta ſuo amarore poſſit purgare, ſed lentore tantummodo. quam ob rem truncuſi, & quæcunque mucoſa, vim abſterſoriã obtinent. Igitur & amara quæ fermè lenteſcũt, purgare queũt: cætera nequeũt. In hoc autẽ lacu accidit, vt nitroſæ virtutis amarum totum deuſtũ ſit, pingue & lentũ remaneat. Hoc igitur abſtergit, & purgat. lauat autem ſuo dulci humore.

Universidad de Deusto
Biblioteca

41 Cur maris vndabundi quod desistit, albicat: quod prouoluitur, nigricat? An quia quod minus cernimus, nigrius id esse videtur. minus autem cernimus, quod mouetur, quàm quod quiescit. An quoniã candet, quod transpicitur: nigrescit, quod aspectu peruium non est. minus autem id transpicitur, quod mouetur.

VIGESIMAETERTIAE PROBLEMATVM SECTIONIS FINIS.

EORVM QVAE AD AQVAS CALIDAS PERTINENT, SECTIO VIGESIMAQVARTA, CVIVS QVAESTIONES XIX.

1 CVR AQVA PERFVSI CALIDA, MINVS calorem percipimus, cum peruncti oleo sumus? An propter corporis læuitatem facile aqua dilabitur, minúsque immoratur, quàm vt calor subire valeat.

2 Cur puteorum aquæ tepidæ à meridie æstate reddantur? An quia tunc frigiditate aëris iam superata calor plenè inualuerit. ante autem frigor calore soluitur, & cessat. Non enim simul alter cessat, alter inualescit: sed spatio temporis.

3 Cur aqua interdum facta calidior, quàm flamma ligna deurere nequeat: flamma queat? An quia flamma prætenuis est, spiritúsque ex ea proficiscens partibus tenuissimis constat: aqua profecto crassiuscula est. itaq; subire non potest. At verò flamma, carbonúmq; ignitamentũ suam ob tenuitatem facile subeunt, atque resoluunt.

4 Cur aqua feruens liquefacere nequeat: venter queat? Vtrum ventris calor sua tenuitate subire potest: aqua sua crassitudine nequit. An ꝙ cætera quoque liquefieri humor prohibet. Nulla enim res est, quæ inter humorem dilabi, & tabescere possit. At in ventre humore in vesicam seclu so facultas resoluendi acquiritur.

5 Cur fundus vasorum non vrit, quæ aquã feruentissimã continent: sed pleriq; fundo sustinẽtes deportant. aqua verò ipsa exempta vrere potest? An eo ꝙ calor in fundũ vasis cõtractus, extingui ab aqua potest. Quo fit etiam, vt eliquari res nequeat, eliquabilis siquid humoris admittatur.

6 Cur aqua non perinde hiberno tempore, vt æstiuo efferueat, non solũ pari concalfacta igni, sed etiam pleniori, & tantundẽ calens, atque etiã vehementius? An propterea ꝙ aquæ efferuentia bullarũ elatio est. aqua igitur non minus hieme, q̃ æstate calfieri potest: sed bullas efferri frigus ambientis aëris prohibet. itaque minores, panciorésq; consistunt. at æstate contrà omnino est. Ille autem efferuendi æstus non nisi frequentia, magnitudinéque spumæ exultat.

7 Cur calida aqũa rugare potest, ignis qui tam calidus est, non potest? An quia ignis spiritum agit. vt tumefacere valeat. circum enim cutis obtenditur. ruga autem cutis, contractiuncula est.

8 Cur fundi vasorum, quibus calfacimus aquam, tandiu calidiores sunt, dum aqua ipsa frigidiuscula est? An quoniam aqua adhuc frigida calor concludatur circum, obsistátq; intus, cum ei exitus omnis denegetur. at verò aqua concalfacta, ꝙ nihil præterea calor arcetur, sed libere respiret, diminuatúrque, fundus frigidior redditur, non secus ac balneæ. has enim hieme, quàm æstate calidiores experimur, quoniã calor hiberno potius, quàm æstiuo tempore aëris circunfundentis frigore intercluditur.

9 Cur aqua feruens nunquam expaflat: fresum omne, atque lenticula solida expaflantur? quanquam his leuior aqua est. leuius autem procul proijci facilius potest. Quinetiam argentum, cum decoquitur idem hoc facit. Itaq; qui in officinis argentarijs defęcandi funguntur officio, argenti reliquias colligunt lucro. An quia expaflationem calor agit euaporando, cogendóque ea, quæ suo naturali impetu obstant. aqua igitur quoniam leuis, & prætenuis est, nihil per vim reijcit. itaque nimius calor colligi non potest: sed ante, q̃ contrahatur, reprimitur omne, atque excutitur, quod subinde accessit. at verò quæ corpulentiora sunt, vt polenta, vt argentum, hæc vt per sui corporis grauitatem arcent, repellúntq;, ita vi per renixum erumpunt, vt calor, qua vicerit, exiliat vehemens. Facit enim corpulentiæ spissitas, ne transeat: sed arceatur, dum ictu caloris superfluentis extrusus sit, atque eiaculatus. Fit ergo ictus, non impulsus, vtpote cum calor inferius sursum versus efferatur celeriter.

ἐκπαφλάξῃ expaflat, more bullarum exilit.

10 Qua de causa quæ parum temporis calido in humore maduere, tument: quæ multũ, hæc collabuntur, & rugant? An quoniã calor, vt ex cõcretis humorem elicit ita ex humore spiritũ creat, densáq; omnia laxat. Principio igitur concreta tepefaciẽs, facit humidiora, cũ spiritũ ex humidis ducẽs, diffundit, & tumefacit. Cúmq; amplius calfacit, partẽ summã elaxat, vt vapor inde respiret: humórq; exiccatus facit, vt moles concidat. qua collapsa, cutis omnium summa rugatur. quo autem magis contractione inæquali flaccescunt, eo rugosa multiplici asperitate efficiuntur.

11 Cur aquis calidis potius, quàm frigidis lapides concrescant, atque cogmententur? Vtrũ ꝙ lapis defectu humoris consistit, caloréque potius, q̃ frigore humor deficit, & lapidescit calore: vt etiã Empedocles, Lapides, inquit, & saxa feruentium aquarum opera conficit. An non solum calor elapidat, sed frigor etiam humorem nimio gelu absumendo indurat, facítque lapidem. Quod nimium frigus ita agit, simpliciter quoq; ita agi posse certum est.

12 Cur, si inter aquam pedem quis teneat calidam, pede quiescente aquã minus calidam sentiat, mouente calidiorem? An idem, quod vel in toto corpore accidat. Siquis enim curriculo it, aërem qui subinde obuiam

Universidad de Deusto
Biblioteca

fuerit, ſentit frigidiorem, eóq; magis, quò curſum agit prolixiorem.

13 Cur amplius in ſole res calidæ, quàm in vmbra refrigerantur? Vtrum quia minor calor à maiori abſumitur. An q̃ in vmbra frigor circunfundẽs, calorem interiorem reprimit, nec effluere ſinit. quod idem moribũdis aqua offuſa frigida aduehit. quippe quæ calorem concludat & arceat, ne foras ſe promat. Denique per hiemem omnibus accidit, calidiorem ſuam eſſe partem interiorem. At inſole vi nulla arcente calor effluit, atque ocyus euaneſcit.

14 Cur aqua minus ſalubris balneo ſit, quam ſol tepefecerit? Vtrum quia corpori adhuc inſidens refrigeratur, horrorémque mouet. An eſt etiam iſtud. veruntamen & ſiquis ea ſæpe vtatur, valitudini fiat obnoxius. Res enim calida omnino vim coquendi, ſiccandíque obtinet: frigida compeſcere, atq; contrahere poteſt. Itaq; vtraq; aliquid boni affert. quapropter aqua & frigida & calida ex igne balneum præſtat commodum. At quæ ſub ſole tepuerit, ob ſui caloris imbecillitatem, præbere illorum neutrum habet. ſed humificat tantum perinde ac luna.

15 Cur aqua ſole calfacta parum ſalubris ſit? An quia rigorem aduehit, vbi refrigeratum eſt.

16 Cur aquæ Magneſiæ, & Artanæ feruidæ ſatis ſint potu idoneæ? An quoniam aquæ copia dulcis ad profluentem calida ſeſe applicat, eo tum modo, vt ſalſugo tollatur, & calor eduret.

17 Cur aquæ Magneſiæ feruidæ feruere quidem aliquando deſierunt, ſalſæ tamen nihilo eſſe deſierunt? An quòd aque copia frigidæ aliunde fuſa in fontes feruidos calorem omnem extinxit. Itaque terra tametſi ſalſa perſiſtere potuit, calida tamen eſſe propter aquæ adiunctæ copiam non potuit. Proximũ igitur id accidit aquæ, quã per cinerem tranſmiſſam colamus. hæc enim tranſmiſſa per calidũ cinerẽ, nec ipſa ſuũ frigorem amittit, & cinerem frigidũ reddit. ſalſa tamen, amaráq; per cinerem eſt. Sed cũ aqua quæ frigida acceſſerat, alienigena eſſet, calor vernaculus terræ frigorem illum pauciorem euincere viceuerſa potuit. atque ita ſuum calorem aquæ receperunt.

18 Cur aquæ feruidæ ſalſæ magna ex parte proueniant? An q̃ pleræque omnes per terrã aluminoſam percolãtur. quod odore earum cõſtat. exuſtorum autẽ omnium cinis ſalſus eſt, ſulfúrq; redolet. quapropter feruida omnia modo fulminis vrũt, & quidẽ plura fulminis tactu calida extiterũt.

19 Cur calidæ balneæ ſacræ habeãtur? An propterea q̃ ſulfure, atque fulmine, rebus ingenue ſacris proueniant.

VIGESIMAEQVARTAE PROBLEMATVM SECTIONIS FINIS.

xi, eueniet. quippe cum cinis ſit ipſe, qui capere valeat. hæc eadem ratio eſt, cur foueæ terram exemptam recipere nequeant. Locus enim ab aëre occupari videtur. itaque fieri non poſſe, vt tantundem recipiatur.

Cur aër, qui luce craſſior eſt, ſolida valeat permeare: lux ipſa non va- 9
leat? An quia lux per directũ tantummodo fertur, ob eámq; rem oculus, qui tranſpicere per rara non poſſit, vt per pumicem quia meatus euariãt: per vitrum facile poſſit, quia meatus poſiti è directo ſunt. At aër impedimẽto nullo arcetur, quoniam quà tranſit, tendere è directo non ſoleat.

Cur aër per aquæ tactionem frigidus reddi poſſit, humidus non poſ- 10
ſit, etiam ſi quis in aqua vehementer inflarit, vt fluctus inde moueatur, & inundetur. Frigidum autem reddi conſtat, eo quòd qui ex aquis aſpirat refrigerat? An frigidus eſſe, calidúſve naturæ ſuæ habilitate poteſt, vt rei tactu immutetur, quam tetigit. humidus eſſe idcirco non poteſt, quia leuior eſt. neque ima humoris vnquam ſua ipſe petit natura, ſed ſumma ſemper, planúmque attingit. & ſi deorſum cogatur, humor quoque feretur inferius, ita, vt nunquam in profundum ſeſe ire patiatur.

Cur aër bullis contentus, aut de imis aquæ aſcendens, haud vnquam 11
madidus emergat? An quia humor non inſidet: ſed dilabitur. qui tamen continet bullas, vel minor eſt, quàm humefacere valeat.

Cur aër madere non poſſit, aqua autẽ queat. quippe quæ etiam tranſ- 12
lata in aërem madeat? An eadem cauſa ſit, qua & lapis madere nequeat. haud enim madendi omnibus vis data eſt: ſed ijs tantum, quæ lenta ſunt & humida.

Cur vtres inflati valeant fluitare? An propterea, quòd aër ſurſum ef- 13
fertur. Vtres enim vt inanes deorſum feruntur: ſic inflati ſupra ideo reſident, quòd ab aëre ſuſtinentur. Sed ſi aër eleuet, atque prohibeat, quo minus deorſum ferantur, cur inflati grauiores efficiantur? & qui fieri poteſt, vt cum grauior ſit, emineat: cum leuior, deferatur?

Cur aër non ſurſum feratur? Nam ſi ex motu caloris ſpiritus excita- 14
ri debeat, igníſque ſublimia petere natus ſit, ſpiritus eódem currere debuit. Siquidem mouens illud ſurſum verſus impellit. quódq; mouetur, eódẽ ferri aptiſſimũ eſt. Hũc enim tramite ferri obliquo latiſſime patet.

Cur aurora frigidior, q̃ veſpera eſt? An quoniam altera noctis medio 15
propior eſt: altera meridiei. eſt autem, vt diei medium calidiſſimum, quia ſoli proximum eſt: ſic noctis mediũ frigidiſſimum, quia remotiſſimum.

Cur temporis feruidi noctes moleſtiores, quàm dies ſunt? An quia fla- 16
tus omnes tunc conſileſcunt. anniuerſarij nanq; illi, & præuij minus nocte, quàm interdiu ſpirant.

Cur incorrupta durare poſſint, quæ vtribus continentur inflatis, aut 17
vaſis bene opertis? An quia putrent omnia, cum mouentur. immotáque omnia ſunt, quæ plena. iſtæc autem plena.

Quam ob cauſam aëre ſudo, apertóq; frigus ſit acrius, quàm nubi- 18

Universidad de Deusto
Biblioteca

lo, cum ſtellæ ſint calidæ, & cælum? An quia nihil tunc eſt, quod vaporem arcere, continereq; valeat: ſed diffundatur, neceſſe eſt. at cælo nubilo arcetur, & aquilone magis, quàm auſtro eadem illa de cauſa. auſter enim nubes colligit: aquilo diſpellit. & quidem aquilone magis, quàm auſtro euaporari videmus: & hieme potius, q̄ æſtate, aut propter diſſimilitudinem, aut quia vapor non niſi refrigerato humore calido depromi poteſt.

19 Cur minus, quàm plus aëris calidius ſit, cum anguſta omnia ſint calidiora? An quia magis mouetur, qui pluris eſt. motus autem frigorem acciere poteſt. cuius indicium, q̄ calida cum mouentur, refrigerantur.

20 Cur aqua, & terra putreant: aër & ignis non putreant? An quoniam omne quod putret calidiſſimum fiat, neceſſe eſt. igne autem calidius nihil eſt. An quia refrigerari prius oportet, quod putredinem concepturũ eſt. ignis autem calidiſſimus ſemper eſt. aër vero igne refertus eſt. nihil autem putret, cũ calidum eſt. ſed refrigeretur ante oportet, quàm putreat. At aqua, & terra viciſſim modo calida, modo frigida effici poſſunt.

21 Cur cælum nubilum tepidius ſit, quàm apertum, & placidum? Vtrum vt veteres authores dixerunt, quia ſtellæ frigidæ ſint. An id abſurdum admodum eſt, ſed quia cælo ſereno vapor extringi melius poteſt. indicium, q̄ vento ſilente ros, & pruina conſiſtunt. Cum igitur ſerenum eſt, calor difflatur, quo humor eruitur, atque effertur. itaque aër frigidior fit. Qua de cauſa humor à calore demiſſus irrorat. aſt cum nubilum eſt, arcetur, & conſtat. quocirca nec ros, nec pruina contrahi poteſt, cum nubilũ eſt. ergo calor ad terram remanens facit, vt tepor amplior eſſe poſſit.

22 Cur altis ædibus aër ſoleat ventilari, reciprocariq;, præſertim cũ tempus quietum eſt? An quòd aër prælaxo quodam contextu, & hiatu lento eſt. ergo cum hic extrinſecus introire incœperit, cedit, & contrahitur aër, quem domus continet. quo collapſo, adductóque inanior redditur, qui foris eſt, & ſpatia multo laxiora capeſſit. quæ in ſpatia aër domeſticus relabitur, fertúrque expedite eódem. quoniam & ipſe pendeat, & natura inanis reniti nequeat. Quod cum per multa eius membra eueniat, proximus hunc aër ſectatur adductus propulſione primoris. Tum eo large foras iam profluente, locus internus inanis redditur, & vacuus. externus contrà, repletur, ſpiſſeſcítque: ac deinde in hunc modum reciproco fluxu actitatur.

VIGESIMAE QVINTAE PROBLEMATVM SECTIONIS FINIS.

EORVM QVAE AD AEREM PERTINENT, SECTIO VIGESIMAQVINTA, CVIVS QVAESTIONES XXII.

1 CVR MEMBRA CORPORIS NOSTRI vtribus obtẽta inflatis doleant? Vtrũ propter preſſurã aëris. Vt enim extrinſecus vtrem prementi, aër non cedit, ſed repellit: ſic etiam quæ intus tenentur, aër comprimit, atque afflictat. An quia per vim aër retinetur, ſtipatúrq; foras verſus ſuapte natura vndiq; impetens. nimirum ad id corpus enititur: quod medium continet.

2 Cur paludibus iuxta fluuios poſitis fieri ſoleant, qui bomugi appellãtur, quos tauros numinis religioſos fabulæ narrant? eſt id ſanè fremitus mugitui tauri adeò ſimilis, vt qui voces audiunt, non ſecus afficiantur, quàm ſi taurum ſenſerint mugientem. An cum aut fluuij in paludes ſe fundunt, aut paludes reſtagnant, & vel à mari offenſæ retorquentur, vel flatum vniuerſum emittunt, tum fremitus ille excitatur. Cauſa verò quòd terræ cauernæ infodiuntur, in quas aqua interrumpens, quoniam fluctus in eiuſmodi redundatione mouetur: aërem per anguſtias, ceu ſi quis in amphoram inanem ſtrepitum per oſculum mouerit, mugimento ſimilis ſonus exultabit. mugitus etenim bobus per id ipſum figuræ genus profertur. Multas autem miráſq; voces informare figuræ cauernarum variæ poſſunt. nam & amphoræ fundum ſiquis detracto operculo viciſſim modo intus attrahens, modo extra depellens perterat, ſonum per intercapedinem tam ingenuum reddet, vt beluæ pertimeſcãt, & fugiant. quod pomariorum cuſtodes emoliri conſueuere.

3 Cur aër cum aquam tangit, non humeſcit? Nihil enim de cæteris eſt, quod ſi tetigerit, humidũ non reddatur. An ita eorũ extima coëunt, vt ſimul ſine vllo interſtitio ſint, nec plano diuerſo diſtingantur. Igitur cætera, quoniã grauiora ſunt, ſubſidunt. itaq; humorẽ ſibi admittunt. Aër vt leuior nihilo inferius vergit, q̄ extremum limitet. Tangit ergo quia nihil interiacet. remanet expers humoris, quia ſemper ſuper aquam extat.

4 Cur nocte media & meridie maxime cælũ ſoleat tranquillari? An quia venti tranquillitas aëris ſtatio & requies eſt: qui tũ conſtare maxime aſſolet, cũ aut vincit aut vincitur. etenim quandiu pugnat, mouetur atque inquietatur. Vincit autem maxime nocte dimidiata: vincitur meridie. vt enim medio noctis ſol remotiſſimus: ſic meridie proximus eſt. ad hæc flatus vel ortu ſolis, vel obitu incipit, ceſſat qui ortu cœperit, cum victus eſt. qui veſpera, cum parta victoria deſinit. Itaque fit, vt alij meridie, alij noctis medio ceſſent.

5 Cur prima luce & iam mane frigus ſit amplius quàm nocte, cũ ſol à nobis propius abſit? An quoniam cum dies inſtat, ros cadit, atque prui-

Universidad de Deusto
Biblioteca

na, quæ frigida sunt. ergo insperſis locis omnibus frigido humore, meri-
to acrius refrigeratur.

6 Cur in Ponto intentius & æstus & frigora fiant? An aër regionis illius
sua crassitudine nec hieme tepescere, nec æstate refrigerari potest. An
propter varium solis cursum. recedit enim per hiemẽ, accedit per æstatẽ.

7 Cur noctu potius, q̃ interdiu serenum sit? An quòd & flatus & pertur
bationis causa solis vis est. Istæc enim motu accito quodam oriuntur.
Calor igitur causæ est. ob eámque rem cum is adest, quiescunt omnia, &
sole abeunte magis, q̃ veniente, & quod dici solet,
Nauibus hiberno ventos dat terra secundos.
Tunc mare fert sæuos. calidi sed mensibus anni,
Terra dabit sæuos, Ponti feret vnda secundos.
Hoc sibi vult, q̃ vbi motus maximus est, ibi minime quicquam, vel ser-
uari vel consistere potest. æquabili nanq; statu, viribúsque efficacioribus
esse id debet quod consistendum, conseruandúmq; sit. mare autem hiber
nis temporibus: terra æstiuis sæuire illum in modum solita est.

8 Quam ob causam humor pleno contentus in dolio, diffusus in vtres,
non solum cum vtribus recipi ab eodem dolio possit, sed etiam locum
relinquere, quo etiam plus humoris capiatur? An quoniam aër in hu-
more inest, qui dum in dolio est, excerni propter dolij magnitudinem
non potest. fit enim vt exprimi de maiori vel humor, vel spiritus diffi-
cilius possit. quemadmodum etiam de spongijs amplioribus minus ex-
primitur. At cum in parua digeritur, extrudi iam de vtribus expeditius
potest. Itaq; dolium, & vtres, & humorem etiam aliũ capit, magísque in
vino id accidit, quia plus in vino aëris inest, q̃ in aqua. Huic sanè pro-
ximum cineris, & aquæ tantundem simul vas idem capere posse quan-
tum plurimum vtriusque seorsum infusi capiat. cineris enim complura
caua, & inania esse videntur, quibus aqua sese insinuat, vt quæ tenuior
sit. & constipat verò, spissátq; arctissime, quoniam particulatim consti-
patio agitur. Densantur enim, adductantúrq; omnia plenius, cum pau-
latim constipantur, q̃ cum vniuersa. quod cum ita fiat, cinis collabitur,
& subsidet, simúlque humorem in se per cauorum suorum opportunita-
tem admittit. At si cinis, qui in aquam immittitur, calidus est, aquam
dirimit, vertítque in aërem. Idem illud agetur etiam, si primum aqua in-
fundatur, post cinis inijciatur: vnde aquam etiam ipsam caua quædam
& hiantia in se continere putaueris. An non aqua cinerem sibi admit-
tat, sed cinis aquam. Quod enim tenuius est, subire id posse congruum
est. Constat item experimento. cum enim cinis inspergitur, eodem reli-
qua aqua confluit, quo loco insperſum est. Cuius contrarium certe fieri
debuit, si aqua cineris esset capiens. An si prius aqua vas ex toto imple-
uerit, nihil præterea capiet: sed addito quolibet effundetur. Sin autem
vbi semel aliquid aquæ infusum est, cinis descenderit, iam tunc quod di-

EORVM QVAE AD VENTOS PERTINENT, SECTIO VIGESIMASEXTA: CVIVS QVAESTIONES LXIIII.

1 5 VTrum ventus cæcias solus ex omnium ventorum numero, nubes ducere ad se possit? Vtrum quòd ventus aduer-
sus reflat eodem tempore. An quoniam de locis emi-
nẽtioribus spirat. sunt enim partes, quæ ad solem orien
tem vergunt eminentiores, quàm quæ ad occasum. in-
diciũ maris occidui magnitudo facit, & latitudo. Quòd
cum desuper in aduersum spiret, lineam sua delatione ista terram ver-
sus conuexam agit, regionémque inuadens, vt dixi occiduam, nubésque
per lineæ suæ figuram contrahens, ad se suo inde reflexu eas vocat, atque
10 impellit. Quod solus hic propterea facit, quia cæteris loca vel æditiora
sunt, vel submissiora, quæ versus, vt aut de imo, aut è directo flatus fera-
tur deuexus, terram versus necessum sit, ita, vt ad postremum reflexus
effici nullus queat, eo quòd flatus non ad terram subditam aëris amplitu
dini finem protrahendi faciat, nec vbi aër cogi in nubes possit. Subsola-
15 nus, ac cæteri minus caui, quoniam humidi non sunt, nubes non cogũt.
itaq; vel nullatenus, vel minus id ipsum facere possunt.

Cur aquilones anniuersarij fiant: austri non fiant? An austri quoque 2
fieri possunt, sed continui, quia initium austri longe à nobis est, aquilo-
nis in vicino est. quippe cum sub aquilone habitemus. Item aquilones
anniuersarij tranquillo aëre spirant. quippe qui per æstatem moueri so-
5 leant. austri vere oriuntur, cum aër minus quiescit. addo etiam q̃ auster
humidus est. humido autẽ superior locus alienus. Quam ob rem humo-
res qui eo in loco consistunt, cito resoluũtur, & euanescunt. & cũ humo-
res erratici, vagabundíq; sint, accidit, vt aër quoq; eódem ducatur, quò
humores ipsi varie dilabantur. Qui cũ non loco eodem agitetur, efficitur
10 porrò, vt flatus diuersi oriantur. flatus enim non nisi motus aëris est.

Cur auster post pruinam spirare soleat? An quia pruina nisi facta de- 3
coctione haud vnquam consistere potest. Mutatio autem post conco-
ctionem, purgationémq; fieri in contrarium solet. aquiloni autem con-
trarius auster est. hæc eadem causa est, cur post niuem auster spiret. om-
5 nino enim & nix & grando & imber & omnis id genus purgatio conco
ctionis indicium est. Vnde fit etiam, vt post imbres, cæteráſq; eiusdem
generis tempestates flatus desistant, & consternentur.

Cur procellæ, hoc est venti, qui excussi nubibus sæuiunt, imbre super- 4
ueniente ocyus cessant? An quoniam aqua expressa ventres nubiũ con-
sident. vnde flatus origo est.

Cur non ijdem venti imbrem vbiq; afferãt? An quia non ijdem mon- 5
tibus vbique occurrunt: sed alijs partes aliæ sunt obiectæ. Nubes enim

Universidad de Deusto
Biblioteca

ibi magis consistunt, vbi ventus vix quasi loca ardua superans depelle-
re præterea nequit. cum autem consistant, premuntur, rumpuntur, im-
brémq; demittunt.

καθαραὶ δ' ὑσεις, cælũ purum, vel ferum purũ, id est, occasus purus. χειμερινὸν hiemem, tẽpestates.

Quam ob causam cælum purum & placidum, serenum indicat tem-
pus: turbulentum, hiemem prænuntiat? An propterea, quòd hiems aë-
re consistente, spissescentéq; fieri solet. ergo cum sol euincit, discernit, il-
lustrátq; aërem: cum euincitur nubibus, offuscat, atq; incrassat. Quòd si
constitutio valida: hiems continuo luce prima erumpit. Sed si imbecil-
lior sit, nec tamen ex toto succumbens: occasum versus depellitur, quod
consistit, ac inibi manet, eo quòd aër terræ proximus hieme instãte cras-
sissimus est. & mox reliquus quoq; consistit, quoniam initiũ, firmamen-
túmq; obtinet stabilitatis, quod suscipere, atq; colligere possit, quantum
subinde accesserit. Vt enim in acie conuersa in fugam vno resistente, cæ-
teri quoq; omnes insistũt: sic in aëris ratione fieri solitum est. Quam ob
rem cito, immo repente interdum fit, vt cælum nubilum reddatur. cum
igitur occasus est perturbatus, constitutionem minime victam esse à so-
le diu pugnante firmissime indicatur. Itaq; plus item posse consistere con
sentaneum est. Et quidem minus timendũ, cum hieme prægressa, quàm
cum post serenum id accidit. Quippe cum illa ratione veluti reliquias
quasdam restare, hac initium consistendi oriri videatur.

7 Quid est, quod flatus moueat tropæos, id est quos versarios, aut re-
ciprocos appellamus? An eadem ratio est, qua Euripi mari reciprocante
agitantur. Nam & mare, & aër eatenus fertur, quatenus profluere licet.
Deinde cum obice quadam amplius prograssandi licentia his tollitur, qui
terra pergunt ob eam scilicet rem, quòd suæ motionis, delationísq; pri-
mordia parum habeant valida, tunc reciprocantur & redeunt.

8 Cur ijdem illi tropæi de mari spirare soleant? Vtrum quia mare vici-
num est. An quia tropæus apogeæ, id est, flatui abterraneo contrarius est.
Versarius enim tãquam reuersio abterranei est. quippe cum abterraneus
flatus ex terra in mare profluens sit, cuius reciprocatio versarius est. itaq;
de mari terram versus spirare necessum est. An venire inde putandum,
quoniam aër collectus in mari est, qui illò fluxerat. Sed ratio cur nec in
terram consistat, & reflectatur, cum profluit, quòd mare in cauo est. Aër
autem modo aquæ ad id fluit, quod cauissimum est.

9 Cur dici solet, Tertia lux nunquam nocturno aquilone laborat? An
quòd flatus septentrionis imbecilli sunt, cum nocte spirare incipiunt. ar-
gumentum enim non multũ aëris esse motum, quòd eo tempore spirare
exorsus est, quo caloris exiguum est. exiguum nanque caloris exiguum
aëris mouet. atqui flatus minimi omnes intra triduum finiuntur. Ergo
nec is diuturnior esse debet.

10 Cur aquilo crebrius, quàm auster spirat? An quoniam aquilo par-
ti orbis terrarum habitatæ vicinus est, idcirco latere non potest. Simul

enim ex sui temporis breuitate & spirat, & adest. at auster quia è longin-
quo admodum, nisi vehemens sit, venire non potest.

Cur auster minus hibernis noctibus quàm diebus spirat? An est quidẽ 11
sol noctis etiam tempore australi regioni propinquus, & noctes ibi tepi-
diores, quàm dies aquilonem versus. itaque aëris multum mouetur, & ni-
hilo minus, quàm interdiu. Sed calor dierum vehementior omnem ab-
sumendo humorem, efficit vt minus spiretur.

Cur auster canicula oriente moueatur, idq; lege naturæ certissima fieri 12
soleat? An propterea, quòd regio inferior orbis sole scilicet remoto mi-
nus calida est. Itaque vapor inde large emigrat, & multi profecto austri
spirarent, nisi anniuersarij prohiberent.

An omnibus astris tum orientibus, tum occidentibus aër soleat com- 13
mutari, sed cane præcipue? quod quidem flatibus latissime constat, qui
eius ortu, & post ortum sequuntur. quòd cum æstus tunc vigeant, spiri-
tus calidissimos per idem tempus oriri congruum est. Auster autem cali-
dus est. & cum ex contrarijs in contrarium maxime commutari solitum
fit, ortúmq; canis præuij nuncupati antecedant, qui aquilones sunt, me-
rito post eum auster spirat. quandoquidem assignari necesse est, idq; au-
stris fieri orientibus. huic autem verbo cum assignari dicimus, subiecta no
tio est aërem insigniter commutari. & quidem mutari flatuũ omnia ge-
nera in ventos aduersos, aut dexteros solent. Quòd cũ aquilo non trans-
eat in latus dextrum, reliquum est, vt in aduersum, hoc est, vt in austrum
transeat. Quinetiam dies post brumam quintusdecimus austrum præ se
fert, eo q; bruma initium quoddam est, mouetúrq; à sole is potissimũ aër,
qui brumæ vicinus est. solem autem tũc ad austrum vergere certum est.
Vt igitur cum ortum perreptat, flatus excitat subsolanos: ita cum meri-
diem adit, austros euocat. nec tamen statim à bruma id facit, quoniam
breuissimas tunc agit distantias. sed quintodecimo, quia tempus id mo-
dice se habeat ad primam discessus sensionem. Totum enim id tempus
pars conspicua est.

Qua de causa orionis exortu dies maxime varient, flatúsque impor- 14
tuni moueantur? An quoniam in mutatione varia maxime omnia sunt,
quæ non vno, certóq; tempore, motúve describũtur. atqui oritur orion
ineũte autumno: occidit hieme. ergo quia non vno tempore constat, sed
alio incipit, alio cessat, flatus etiam inconstantes esse necesse est, vtpote cũ
ancipiti conditione proueniant, quos sibi tempus vtrunq; sortitum est.
& quidem difficilem esse orionem & cum oritur, & cum occidit, ex tem-
poris varietate recte affirmant. Turbulentum enim, atque inæquabilem
esse necessum est.

Cur aquilo nocte exorsus die tertia cessat? Vtrum quia ex paruo, im- 15
becillíq; initio prodit. tertius autem dies decretorius est. an quoniam vni-
uersus modo ἰκνεόεσσι, id est procellarum, & nubibus excussorum flatuum

Universidad de Deusto
Biblioteca

funditur, idcirco compendio ceſſat.

16 Cur plurimi aquilones ſpirant? An quoniam pars orbis terræ habitata ſeptentrionibus ſubdita, eſt eminentior, & extra ſolſtitium poſita, & niuis plena. quæ nix montibus nonnullis nunquam deeſt. Cum igitur concreti humores tabeſcunt, flatus magna ex parte oriuntur. Is autem aquilo eſt, qui à ſeptentrionibus mittitur.

17 Cur auſtri hieme, atq; ineunte vere, atq; autumno ceſſante ſpirare ſoleant, vndabundíq; ſint, & contortuoſi, atque Africæ non minus frigidi, quàm regioni noſtrati aquilones? An propterea, ꝙ ſole propinquo ſpiritum moueri neceſſe eſt. Sol autem per hiemem auſtrum verſus perfertur. & ineũte vere, deſinentéq; autumno iam calfacere incipit. æſtate contrà, ſeptentriones petit, & loca relinquit meridiana. Calidus autem propterea eſt, quia ſpiritus aër Africæ miſcetur, qui calidus eſt. hinc etiam in mare corrumpens ingentes excitat fluctus, facítq; auſtralem æſtatem.

18 Cur auſter fœtidi halitus cauſæ ſit? An quoniã humida, & calida corpora reddit, quæ maxime putredini opportuna ſunt.

19 Cur auſter profectus ex mari commodus ijs ſit, quorum ſtirpes terra continentur? Nam & Thriaſio campo terræ Atticæ auſter de mari occurrit. An quoniam refrigeratus accedit. rubigo autem per humorem calidum, alienúmq; conſiſtere ſolet.

20 Cur vẽtus magna ex parte ante lunæ defectus excitetur initio noctis, cum defectus medio incipit noctis, medio vero cũ mane? An quoniam calor lunæ propterea hebetatur, quia curſus iam proxime eſt, quod defectus exultet. Remiſſo itaq; calore, quo retentus aër quieſcit, rurſum moueri, ac ſpiritus reddi incipit.

21 Cur auſter non incipiens, ſed deſinens imbrem afferat? Vtrum quòd aërem cogit è longinquo, quo coacto aqua exprimitur. cogitur autem poſtea, quàm cœptũ eſt. An quoniam incipiente calidus adhuc aër eſt, quippe qui profectus à calido ſit. proceſſu autem temporis refrigeratus, in aquam melius conſiſtere poteſt.

22 Quam obcauſam cum minor auſter eſt, nubes nullas obducit: maior, nubilus, & diuturnior eſt? Vtrum vt quidam aiunt, initij cauſa ita accidat. Nam ſi ex minori proficiſcantur, liquidus, ſudúſq; eſt: ſi ex ampliori, nubilus, & craſſus. An quia minor cum incipit, eſt, itáq; non multum aëris compellere poteſt, ſed ad poſtremum amplificari conſueuit. Vnde illud prouerbium, Cum ceſſat boreas: cúmq; auſter ſurgere cœpit.

23 Cur tempore hiberno flatus parte veniunt exortiua: æſtiuo occidua? An vbi ſol amplius non euincit, aër libere profluit. cum igitur nobis occidit, nubes relinquit, quibus fauonij prodeunt. cúmque incolis inferioris hemiſphærij oritur, ſpiritũ illis parte exortiua producit. contrà cum parti inſectanti occidit, fauonios illis, ſubſolanos nobis conſectante aëre facit. Vnde fit, vt ſi quem alium ventum occupauerit, augeat, eo ſcilicet,

quòd nonnihil adiunxerit.

Cur afflante fauonio canes veſtigia minus valeant comperire? An quia plurimum hic ventus confundit. quoniam ventorũ omnium continentiſſimus eſt, maximéque terram attingit. 24

Quam ob cauſam cum ſtellæ proſiliunt, venti indicium datur? An propterea, quòd à flatu feruntur, priúſque ibi, quàm apud nos flatus excurrit. Quo fit etiam vt vnde ſtellæ feruntur, huc flatus accedat. 25

Cur nubes maximas fauonius agit? An quia de alto ſpirat, regionéq; maritima nubes per ampla ſpatia colligit ampliores. 26

Cur venti ad poſtremum vehementiſſime ſpirant? An quia vbi vniuerſi efflarunt, caloris parum relinquitur. 27

Cur, ſi circa æquinoctium africus ſpirauit, aqua fiat, neceſſe ſit? An quo loco orbis ſol fuerit, inde ſoleant ſpiritus excitari, itáq; pro ſolis diſcurſu viciſſitudo ſpirituum agat. Quod cum æquinoctium hiemis, atq; æſtatis confinium ſit, dum ſol nobis conſpectum æquinoctium agit, aut iuſtum tranſgreſſus limitem regioni ſe dedit hibernæ, accidit, vt venti partis illius vernaculi ſpirent, quorum primus africus eſt natura humidus. & cum ſol partem orbis terrarum hibernam perluſtrat, flatúſque regionis eiuſdem mouet, euenit, vt hiems ſuis fungatur muneribus. cuius generis imber eſt. Ad hæc cum æquinoctiũ, tanquam paribus examinatis viribus hiemis, atq; æſtatis conſtet, ſi alterutris quicquam additum ſit, obitus momentum exultabit conſpicuum. vt in æquilibrio pondus lanci adiunctum alteri efficit. Quod cum africus hiberni ordinis ſit, naturáq; humidus, æquinoctio additus hiemem, imbrémque merito affert. imber enim hiems eſt flatibus familiariſſima. 28

Cur auſter, atq; eurus, cum flatibus ſibi obiectis calidiores ſint, alter aquilone, alter fauonio, aquæ fertiliores ſint? quanquam frigor eſt, qui humorem ex aëre depromat. haud enim quòd aquilo nubes hinc pellit, idcirco aqua non prouenit. Nam & fauonius, & eurus nubes abigit. quippe qui ex altero pari modo proueniat. quinetiam cæteri omnes vnde ſpirant, inde depellunt. Vtrum quia frigor amplius introrſum circumobſiſtit, cum calor extrorſum amplius vrget. An etiam regio facit, vnde ſpirant, vt ſereni, illuſtréſq; veniant. Eurus nanq; ex ortu, fauonius ex occaſu aduentat. Quinetiam ratio ſit, quòd aër præcalfactus celerrime, ac pleniſſime refrigeratur. quomodo etiam aqua. igitur euri aër de ortu calidus, auſtri de meridie fertur. cúmq; frigidiſſimum locũ adiere, compendio concreſcunt, atque in aquam conſiſtunt. magíſq; eurus aquam agit, quoniam aërem de ſolis parte nec minus calidũ ducit. Auſter aquã mittit, cum ceſſat. quoniam aër qui primus ex mari accedit, frigidus eſt. vltimus autem tepidus ex terra occurrit. An non id ſolum cauſa ſit, ſed etiam, ꝙ ad poſtremum auſter creſcit. Vnde illud prouerbium, Cúmq; auſter ſurgere cœpit. Atqui frigidiores, qui vehementius ſpirant. igitur 29

Universidad de Deusto
Biblioteca

merito in nubes aërem poſtea cogit. An ea ipſa ratio ſit, cur poſt, quàm principio, fertilior aquæ occurrat.

30 Cur venti ſiccant, cum frigidi ſint? An quoniam qui frigidiſſimi ſunt, vaporem eliciunt.

31 Sed cur amplius ſiccent, quàm ſol? An quia vaporem non ſolum euocant: verum etiam abducunt, ſol autem relinquit. Itaque vt magis humificat: ſic minus aſſiccat.

32 Cur vnus ventorũ cæcias nubes ad ſe vocat? quod etiam prouerbium illud declarat, Vt cæcias nubes: ſic ille opes trahens. cæteri nanque vnde ſpirant, inde tantummodo expellunt. Vtrum ventus aduerſus eodem in tempore ſpirans, id facit. An ſi hoc eſſet, haud vnquam latère potuiſſet. etenim ſpiritus hic ſuapte natura circulari linea fertur. Ergo cæteri per terram vagantur, hic cælum verſus ſuæ lineæ cauum erigens non ad terram reſupinans ſuam originem repetit. itaq; nubes facile ad ſe ducit.

33 Cur fauonius ſerenus, ac iucũdiſſimus ventorum omnium eſt? & qualem Homerus flare per campos Eliſios carmine illo dixit, Sed zephyri aſſidue ſpirant, auræq; ſalubres. An primum, quòd aëris temperiem plene obtinet. neq; enim calidus eſt, vt qui de meridie, ortúq; ſpirant: neque frigidus, vt qui de ſeptentrionibus eueniunt, ſed medium frigidorum, & calidorum flatuum tenet. Quod cum vtriuſq; in vicino ſit, particeps vtrarumq; virium euadit. Itaque temperatiſſimus eſt, & vere maxime ſpirat. Ad hæc flatus omnes tranſire, vel in ſibi aduerſos, vel in dextros conſueuerunt. Itaq; cũ poſt aquilonem fauonius ſpiret (dexter enim hic eſt) efficitur adeò tanquã mitis ad immitem, & ſimul vbi deſtitit hiems, ſerenũ magna ex parte ſubſequi ſolitum eſt. atqui flatus hybernus aquilo eſt. Subſolanus quamuis inter calidos, & frigidos ſitus, minus qualitatis eorum particeps eſt. hic enim cum ſpirat, flatus vergentes ad auſtrum motitat quidem (iſtuc enim tranſferre aſſolet) ſed miſceri tamen cũ his minime patitur. at vero fauonius & mouetur ab auſtro, & ipſe cum ſpirat, mouet aquilonem. huc enim vſque progrediens viciſſitudo ſpirituum finem ſui circuitus facit. Quod cum vnus facit, alterius finem, alterius initium ſecum habeat merito ſuauius & eſt & eſſe videtur.

34 Cur fauonius horis poſtmeridianis ſpirare, nõ mane ſoleat? An quòd ſol magna ex parte vel oriens, vel occidens author ſpirituum eſt. quotiens enim aërem humidum tepefaciendo percoquit, atq; diſcernit, in ſpiritum ſanè illum extenuat. quod ſi tantiſper acciderit, vt aër ſpirantiuſculus ſit, magis magiſque à ſole vertetur in ſpiritum. quotiens igitur ſol in exortu eſt, procul à fauonio abeſt. hic enim ab occaſu ſe promit: & cum iam occidere proximus eſt, aër omnino extenuatus, diſcretúſq; fluit. at dum confecto meridie pergat ad poſtmeridianũ, tantiſper ad aërem tepefaciendũ, diſcernendúmq; modice admodum habet. ſubſolanus quoq; ob eam rem mane ſpirare incipit. aërem enim, qui ſupra terram ſublimis impendens nocte humefactus ſolo ſui põderis ratione appropinquarit, ſol mane diſcernens proximum ſibi excitat primum. qui autem ex ſole oriente ſpirat, ſubſolanus hic appellatus eſt.

Cur ſole ſe attollente ſpiritus & ſternuntur, & augentur? An quia ſpiritus vel aëris, vel redundantis humoris commotio eſt. quæ vt cum parua eſt, compendio à ſole conſumitur, itáque nullus ſpiritus inde exiſtit: ita cum magna eſt, ſolis exortu amplior redditur. ſol enim author, & parens motuum eſt. 35

Cur fauonius horis poſtmeridianis ſpirare ſoleat? An quòd ſpiritus omnes ſole humorem diffundente proueniũt. humor enim, qui antehac concreſcebat, tabeſcit, cum vis caloris in propinquo eſt. itáque ſpiritum mouet. atqui fauonius de occaſu ſpirat. Recte igitur poſtmeridianis exoritur. tunc enim ſol eius ad locum accedit. 36

Cur aquilo, & auſter ſæpiſſime ſpirant? An quia contrarium à ſuo contrario è directo ſcilicet oppugnatum minime edurare poteſt: ſed ex látere potius aduerſam vim tolerat. auſter vero, & aquilo excurſus ſolis lateribus ſpirant: cæteri aduerſi potius occurrunt. 37

Vtrum ſpiritus fonte quodam emergat, quemadmodum aqua, ſupra quem fontem efferri nequeat, an non? & vtrum vno ex puncto, an ex loco profluat ampliori? Sunt certe nonnulla in aëre, quæ vel in aqua accidere pari ratione videmus. Quippe cum aqua per prona ocyus fluat, quàm cum in planis atque æqualibus ſtagnat. Hoc enim & ſpiritus faciunt. nam locis æditis, atque excelſis, aër aſſidue mouetur. cauis econtrario ſæpe quieſcit, & conſileſcit. Ad hæc, ſuper excelſiſſimos montes ſpiritus nulli excitantur, vt ſuper Athon, ac reliquos generis eiuſdem indicium, quòd quæ reliquerint, qui anno ſuperiori ſacrificarunt, poſteriori incorrupta comperire affirmant. Conſtat igitur ſpiritus quoque prolationem veluti ex fonte quodam actitari, ſuper quem nihil præterea efferre ſe poteſt. Vnde fit, vt locis excelſis, quod modo diximus, accidat. quod idem datum etiam aquæ putauerim. Nec enim aquã vehementem, nec ſpiritum rapidum locis excelſis fieri nouimus. 38

Cur auſtro ſpirante cæruleum mare fiat: aquilone, obſcurius, atriúſq;? An propterea quòd aquilo minus mare perturbat. Omne autem quod tranquillius eſt, atrum eſſe videtur. 39

Quam ob cauſam auſtri cum leuiter ſpirant, nequeant nubilare: cum intente, nimirum queant? An quoniam cũ leuiter, frequentiam nubium agere nequeant. Itaq; breue ſit, quod obduci nubibus poſſit. at vero vbi excreuerunt, multas depellunt. itaq; amplius obnubilare videntur. 40

Cur aquilo, vt magnus incipit, ita paruus deſiſtat: auſter contrà, vt paruus incipit, ita magnus ceſſare ſoleat? An quia nobis aquilo in vicino eſt: auſter longe abeſt. alter igitur vbi primum exortus eſt, nos occupat: alter ſuo diſperſo principio, vtpote diu pertracto, exiguus ad nos primũ 41

deuenit.at finem alterius ſentimus: alterius minime. Itaque merito alter imbecillus cum ceſſat,eſt(omnium nanq; finis imbecillus eſt) alter validus.Finem enim iſtius nihil præterea ſentimus.

42 Cur verſarij,qua mare ſinuatur,reflare ſoleant:qua porrecta,panſáque maria ſunt,reflare non poſſint? An quoniam flatus in ſinum interrũpens nihil diſtrahitur, imò magna parte vniuerſus perfertur. at in diſpalatis, porrectíſq; abterranei,& protinus magis diſtrahuntur,& inter profluendum hac eadem re patiuntur. quoniam nihil obſiſtit,quo minus multas in partes proruant. Verſarius enim non niſi reflexus abterraneus eſt.

43 Cur dici ſolet, Cum ceſſat boreas, cúmque auſter ſurgere cœpit? An quoniam boreas, ꝙ nos ei ſubditi ſumus, párſq; habitata terræ vergit ad ſeptentriones,intẽtus protinus accidit.quippe qui ſtatim cũ ortus eſt,adeſt.auſter,ꝙ ex lõginquo ad nos deuenit,non primũ,ſed poſt intẽtior eſt.

44 Cur ſpirantibus auſtris homines grauiores, inualidioréſque ſeſe reddúntur? An propterea quòd humor corporis flatus eius calore tabeſcens multus ex pauco redundat, atque humor grauis leui ex ſpiritu conſiſtit. quas ob res vires hominis debilitari neceſſe eſt.

45 Cur ſpirantibus aquilonibus cibi auidiores ſumus,quàm auſtris? An propterea quòd aquilones frigidiores ſunt.

46 Cur auſter oris terræ Aegypti nõ afflat,nec interius iter diei,ac noctis: ſuper Memphim vero vel iter diei ac noctis ingenuus ſpirat:nec vero occaſum verſus iter duum dierum, totidémq; noctium adit.exortũ autem verſus africi incitantur? An quoniã terra Aegyptus caua ſecundũ partes ſuas interiores,eſt:ſuperiores,ſemotioréſq; eminentior.hinc enim auſter, vt caua intacta ſupergredi,ſic excipi ab eminentioribus poteſt.

47 Cur auſter paruus oritur, magnus deſiſtit: aquilo cõtrá? vnde prouerbium illud ſecundæ nauigationi delegatũ eſt,Cũ ceſſat boreas,cúmq; auſter ſurgere cœpit. An ꝙ ad ſeptentriones potius, q̃ ad meridiem poſiti ſumus.aquilo autem ex ſeptentrionibus ſpirat:auſter ex meridie.merito alter ſtatim cũ ortus eſt,vehemens proxima ſibi loca inuadit:poſt deinde ſuam vehemẽtiã in loca trãſſert remotiora.alter ecõtrario homines meridie incolas inter initia vrget,poſt vbi præterijt,ingenuus ad nos venit.

48 Cur dici ſoleat, Fit glatialis hiems boream ſi duxerit auſter? An ꝙ auſter talis eſt,vt nubes large,& aquam colligat.Cum igitur boreas tali temporis conditioni ſuperuenit,gelu indurat, hiemémq; efficit. Vnde celebre illud eſt,Offendente lutum borea mox terra gelaſcit.Lutum enim,& omnino aquam ab auſtro vel maxime, vel ſæpiſſime fieri palàm eſt.

49 Cur poſt auſtrum cito aquilo ſpirat:poſt aquilonem non cito auſter? An quoniam alteri ex propinquo,alteri ex longinquo veniendum eſt. quippe cum ſedes noſtra aquilonem verſus poſita ſit.

50 Cur flatus frigidi veniũt,cũ caloris commotione oriantur? An motionem à calore profectã calidã eſſe neceſſum nõ ſit,niſi modo quodã prodierit. Nam ſi vniuerſa interrumpit, calida eſt: ſin per anguſtum, paulatímq; extringitur, nec ipſa calida prouenit:& aër,qui inde commotus eſt,talem efficit motum, qualis ipſe præfuerit.quomodo & iam eodem de corpore, modo calidum, modo frigidum poſſe ſpirari inquiunt.Sed id verũ nequaquam eſt.Semper enim quod exit,calidum eſt.cuius indiciũ,quòd tale propius admouenti percipitur. ſed intereſt, quo prodierit modo. Nam ſi multo poſt hiante ore emiſimus,calidũ idcirco videtur, quoniam ſentire id poſſumus. ſed ſi per anguſtũ extrudamus, calidius profecto extrictum aërem ſibi proximũ impellit,atq; ille ſibi continuũ. Sed ꝙ aër frigidus eſt, motio eius quoq; frigida profluit. Nunquid igitur in flatuum quoq; ratione hoc idem eueniat:ſítq; per anguſtum prima eorum motio, cum aëre priore prolato ſubinde alius affluat? Quapropter hieme frigidi:æſtate calidi oriuntur.eo ſcilicet quòd talis eorum temporum aër præeſt.Nec enim à ſe ipſum aërem moueri,neq; à calore conuictum eo motu proferri conſtat,non ſolum,ꝙ calore ampliori contento ſpiritus calfaciunt,verũ quòd ſurſum etiam efferuntur.ignis enim natura huiuſcemodi eſt.frigidum contrà deorſum ferri aptiſſimum eſt. Spiritus autem merito in latus ſe vertunt.Cum enim alterum ſurſum,alterum deorſum verſus nitatur,& neutrum alterum ſuperet,nec fieri poſſit vt maneat,oblique perferri neceſſe eſt.

51 Cur auſtri frigidi in Africa ſint,vt apud nos aquilones? Primum quia vt nobis aquilonum origo: ſic Africæ auſtrorum propior eſt. Nam ſi, vt dictum eſt,flatus per anguſtum extrudi ſoleant,propioribus certe frigidiores occurrent,propter vehementiam ſui motus,quam diffundi, hebetaríq; neceſſe eſt, cum ſe longius protrahit. qua de cauſa aquilones frigidi apud nos ſunt.colimus enim propius, imò iuxta ipſos ſeptentriones.

52 Cur auſtri ſicci,& aquæ omnino expertes,febres cõtrahant? An quoniam humorem calidũ alienum in corporibus creant.quippe qui natura humidi,& calidi ſint.quæ quidem qualitates febrificæ ſunt. Febris enim earum conſiſtit exuperantia.Quoties igitur per ſolis ardorem omni viduati humore ſpirant,habitu planè huiuſcemodi ſunt. At cum vnà veniunt cum aqua, refrigerari nimirum aquæ ipſius beneficio poſſunt.

53 Cur flatus anniuerſarij eodem tempore, atque modo afflare ſemper ſoleant:& cur deſinente die deſinũt,noctúq; non ſpirant? An id quidem ipſum,quoniam nix liquefieri ceſſat à ſole,cum veſperaſcit,totámq; noctem manet indomita.omnino autem ſpirandi tempus tũc eſt, cum ſol vincere, atque reſoluere glaciem ad aquilonem poſitam cœpit.cum igitur incipit,præuij appellati ſpirant:cum iam amplius reſolutum eſt,anniuerſarij.

54 Cur fauonius ventorum omnium leniſſimus,& frigidiſſimus eſt,duobúſq; temporibus maxime ſpirat,vere,ac autumno,cúmque veſperaſcit, potiſſimúmq; terram attingit? An lenis quia ex mari, campíſq; planiſſi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

mis ſpirat, frigidus tametſi minus, q̃ aquilo eſt. quoniã aqua inflata non niue ſpirat. cęteris tamen frigidior eſt, quia vel poſt hiemem ſole adeò nu per reuigente, vel autumno, cum ſol amplius non viget, ſpirare incipit. vicinus hic maxime terræ afflat, quòd edirecto, nulláque aduerſante vi ex mari ad terram tranſit. haud enim vt per terram materia obſiſtente arcetur: ſed libere quoquò verſus vagatur, quoniam humorem perreptat, & æquabili quoque diſcurſu hac eadem de cauſa profluit. Non enim ex montibus, neq; niue per vim tabeſcente, ſed tanquam per fauces expedite profunditur. pars quippe ad aquilonem, aut ad auſtrum vergens montoſa eſt. Occaſum verſus nullus mons, nulla terra eſt: ſed mare Athlanti
* Permeet. cum ſpatiatur. Itáq; efficitur, vt terræ proximus, atq; ſibi æqualis * permanet. Spirat, cum veſpera prope eſt loci ipſius ratione. tunc enim ſol proxime ad locum accedit, vnde fauonius oritur. Noctu quieſcit, quoniam tunc ſolis motio deeſt.

55 Cur euro ſpirante omnia maiora videantur? An quoniam eo flatu aër obſcurior caliginoſiſſimúſq; reddatur.

56 Cur tempore hiberno flatus de ortu ſpirare mane, æſtiuo de occaſu poſt meridiem conſueuit? An propterea ꝙ flatus, qui nobis æſtiuo veniũt, hiberno his ſpirant, qui oppoſitũ terræ hemiſphærium tenent. Nobis autem hiberno mane, atq; de ortu ſpiritus veniunt. ꝙ præhumidus noctis aër diſcernitur, mouetúrq; mane à ſole. atque is primus, qui proxime ſolem eſt. quod etiam ante ſuum exortum ſol agere poteſt. ex quo auræ ſpirare non minus ante ſolis exortum ſolent. Ergo cum ſol humores ad ſe attrahat, moueátq; ante ſuum ortum aëra, qui per hiemem humidus apud nos eſt, conſtat vel ad ſe poſſe attrahere, cum inferius hemiſphæriũ inſpicit, ídq; poſt meridiem ibi efficere, quod tempus nobis antelucanũ eſt. Quam ob rem accidit, vt aër, qui ante ortum hinc à ſole attrahitur, fauonius inferis ſit, aſpirétq; horis poſtmeridianis. Itaque flatus hiemis noſtræ exortiuus nobis, poſtmeridianus illis eſt: & noſtræ æſtatis nobis poſtmeridianus, illis exortiuus accedit. æſtas enim apud illos eſt, cum apud nos hiems. noſtrúmq; poſtmeridianum, illis antelucanum eſt. quo illis auras exortiuas, nobis fauonios aſpirare prædicta euenit ratione. Nihil de ortu per æſtatem ſpirare ſolet, eo ꝙ ſol ad aëra ſedis noſtræ ſiccioré exoritur. parum enim temporis abfuit. fauonij poſt meridiem nulli per hiemem aſpirant, quòd exortiui eodem tempore nulli inferiori hemiſphærio flare ob eam, quã modo diximus, cauſam, poſſunt. ſol enim humores inde ad ſe attrahens, nobis fauonios præſtat.

57 Cur fauonius illuſtris, ſerenus, atq; gratiſſimus ventorum omnium eſt? An quia medium calidorum & frigidorum flatuum tenet, vicinúſq; illis oriens particeps qualitatum generis vtriuſque euadit, temperatúſq; proinde accedit. Subſolanus quamuis inter eoſdem poſitus ſit, minus tamen cõmunem ſe exhibet. hic enim mouet quidẽ cũ ſpirat flatus, qui au

ſtrum verſus ſpectant. eò nanq; tranſire ſolitus eſt. ſed miſceri his neſcit. At vero fauonius & mouetur ab auſtris, & ſpirans ipſe agitat aquilones. Iſtuc enim vltimus ſpirandi circuitus ducitur. vnde cum idem in ſe alterorum finem, alterorum initium contineat, iure gratiſſimus & eſt, & eſſe videtur.

58 Cur venti alij locis alijs imbrem afferant? verbi cauſa Helleſpõtias terræ Atticæ, inſuliſque vicinis: aquilo Helleſponto, atque Cyrenæ: auſter Leſbo. An vbi frequentia nubium, inibi imbrem obuenire neceſſe eſt. ibi enim frequentia cogitur, vbi aſſidere nubes accerſiq; eſt. itaq; montibus magis, quàm planis pluit. Ergo apud Helleſpontum aquilo multas deſuper nubes compellit. quod idem ad Atticam, inſuláſq; vicinas Helleſpontias quaſi iam conditam nactus materiam efficit. quippe cum copia larga congeſta ab aquilone ſit. Leſbo eurus, atq; auſter nubes affatim ex alto adducunt. atq; in hũc modum, vel de cæteris cogitare par eſt.

59 Cur dici ſolet, Nauibus hiberno ventos dat terra ſecundos.
Tunc mare fert ſæuos. calidi ſub menſibus anni
Terra dabit ſæuos: Ponti feret vnda ſecundos?
An quoniam mare per hiemem calidius eſt. Itaque ſi quid in eo conſtitit, initio conſtitiſſe validiori certum eſt. Nam ſi inualidum eſſet, facile maris tepore abſumeretur. At per æſtatem mare frigidum eſt, ſpiritúſq; maritimi omnes frigent. Terra econtrario tunc calida eſt. quare ſi quid ex terra tunc fertur, primordio id conſtitit ampliori. Nam ſi exiguum, imbecillúmq; eſſet, facile ſolueretur, & euaneſceret.

60 Cur apud Arcadiam, qui locus excelſus eſt, flatus nihilo frigidiores, quàm cæteris locis ſentiantur, & cum flatus ſilet, cælúmq; nubilum eſt, frigor perinde, atque in planis paluſtribus oriatur? An quòd Arcadia non diſſimilis paluſtribus eſt. Aquarum enim confluentium nullos in mare exitus habet. Quapropter fauces, hiatúſque præcipites ea in terra numero ampliori ſunt. Cum igitur ventus ſpirat, vaporem ortum ex terra frigidum auertit, & reijcit. Flatus autem ipſi frigidi propterea eſſe nequeunt, quia ex mari deueniunt. Spiritu tamen ſileſcente vapor de aqua ſtagnante libere aſcendit, atq; refrigerat.

61 Cur ſi ventus mane incœperit, edurare amplius poſſit? An quoniam ſole oriente impetus fit vehementiſſimus. idcirco protrahi longius poteſt. Indicium ꝙ conſtitutio facta prævalida eſt.

62 Cur aquilo interdiu ſpirat ingenuus: noctu deſiſtit? An quòd imbre gignitur congelato, cum ſolis calore * reſpirandum eſt. ergo ſternitur ctu, quia ſol abeſt, qui gignendi cauſa eſt.

ἀναθυμιᾶται, id eſt, vapor excitatur.

Cur flatus futuri indiciũ datur, cũ per aërem multæ feruntur araneæ? Vtrum ꝙ aranea ſuo fungitur opere, cũ cælum ſerenum eſt. feruntur autem fila, quoniam refrigeratus aër in terram corruit. refrigeratio vero hiemis primordium eſt. itaq; indicium fit illa aranearum perlatio. An quòd

Universidad de Deusto
Biblioteca

post imbres, atq; hiemes araneæ vniuersim feruntur. opus enim suũ ara- 5
neus tunc exequitur, cum cælum serenum est, & occulit se impatiens fri-
goris, cum hiems vrget, tractúsq; à flatu nimiũ, eruit filum. post imbrem
autem flatus magna parte oriri solitum est.

64 Cur locis frigidis aquilo per hiemem vehemens spirat, & vt proxime
nubilus, sic transuorsum liquidus fertur atq; illustris? An ratione qua fri-
gidus, eadẽ etiam vehemens sit. Quòd tamen è propinquo frigidior est,
occupat, priúsq; nubes gelu indurat, q̃ repellat. quæ induratæ pondere
suo obsistunt, & manent. Transuorsum autem vehementia sua potius, 5
quàm frigore agit.

VIGESIMAESEXTAE PROBLEMATVM SECTIONIS FINIS.

EORVM QVAE AD METVM ET FORTITVDINEM PERTINENT, SECTIO VIGESIMASEPTIMA: CVIVS QVAESTIONES XI.

1 Vr tremunt, qui metuant? An propter refrigerationem.
deficit enim calor, atq; contrahitur. ex qua aluus quo-
2 que plerisq; ob timorem effundi solitus est.

Cur metuentes nonnulli sitiũt, vt qui sunt tormenta
adituri. cum enim per timorem refrigerentur, sitire mi-
nime debeant? An non eodem loco refrigerentur, & ca-
leant, sed refrigerẽtur per summa corporis, vnde calor discedit: caleãt per
intima, caloris scilicet introrsum cõtracti efficientia. Cuius rei indiciũ al- 5
ui quoq; solutio facit. Sitis autẽ parte quadam interiore siccata solet acci-
dere: nec aliter agi videtur, q̃ in ijs, quos epiala exercet, qui simul & frigẽt,
& sitiunt. Nec enim illis pars eadem corporis inalgescit, & concalescit.

3 Cur homines cum excandescũt, calore scilicet introrsum collecto fer-
uidi, fidibũdíq; redduntur: cũ metuunt contrà afficiũtur? An non eũdem
in locũ calor se colligat, sed homini irascenti cor calore circunfusum effer
uet: ex quo fidibundus, rubicundus, spirabundus efficitur, cum calor sur- 5
sum versus se efferat. metuenti sanguis & calor in imum perfugiunt. Vn-
de fit etiam vt aluus fundatur. Nam & cordis compulsio non similis a-
gitur: sed metuenti, vtpote ex caloris inopia, frequens ac feriens est. Ira-
scenti ecõtrario, vtpote cum calor collectus sit copiosior. Quam ob rem
efferuescere animo, excitari, perturbari, cæteráq; id genus verba non in- 10
epte, sed accommodate dicuntur. Nunquid igitur sitis ea de causa obue-
niat: nam & siccum expuere, & linguam hærere, & reliqua huius spiritus
elatio facit, & sanguis. Sitim quoq; excalescente corpore nasci certũ est.
Sed quemadmodũ pars eadem corporis, qua sitis lacessit resiccari vtrique
metuenti, & irascenti possit. Metum enim sitim posse afferre cõstat mi-

15 litum argumento, qui superati fugam rapuerint. nũquam enim tam gra-
uiter sitibundos sese fuisse fatentur. Et vero qui in dicendo conturbantur,
sitire vehemẽter consueuerunt. itaq; os eluũt, & nonnihil subsorbent: vt
Ptarmenon histrio facit. An hosce conturbatos non sitis, sed siccitas pul-
so sanguine teneat. vnde etiam accidit, vt pallescant. indicium vero, quòd
20 non multum ebibunt: sed interdum desorbuisse tantum satis est. at qui
se in fugam verterunt, laborant, itáque sitiunt. & quibus tormenta in-
stant, eadem ipsa efficiendi ratio est. nec mirum quicquam id est. fit enim
in re bellica, vt nonnulli etiam viri fortes, ac strenui, vbi structa acie ho-
stes sunt petituri, obtremiscant, non perterriti, sed fidẽtes. qui etiam sua
25 corpora verberare lata ferula, aut suis manibus assolent, vt vndique vor-
sum pari calore inferueãt. quidam enim inæqualis, ac tumultuarius mo-
tus in eorum corporibus per acumen, & nimium impetum caloris ori-
ri ferme animaduertitur.

Cur homines fortes magna ex parte vinosi sunt? An quia fortes cali- 4
di sunt. Calor autem in pectore conditus est. Ibidem enim metum quo-
que refrigeratione quadam effici nouimus, vt cor fortibus caloris copia
fultum persistat: timidis refrigeratum insiliat. ergo qui sanguinolentum
5 habent pulmonem, calidum hũc modo vinolentorum gerunt, ita, vt rei
aduersæ suspicione refrigerari non queant. At qui ita se habent, biben-
di auidi esse consueuerunt. nam & bibendi cupiditas membri eius calo-
re oritur, vt aliàs dictum est. & cupiditas ipsa non nisi rei vim sedandi ha
bentis desideratio est. Vinum autem, etsi natura calidum est, sitim ta-
10 men amplius, quàm aqua extinguere potest, maximéque id genus ho-
minum. Quam ob causam dictum aliàs est, ex quo & qui spirandi diffi-
cultate laborant, aut insania vexantur, vinum admodum cupiunt: quan-
quam alteris ex instrictione, alteris ex perturbatione pulmo efferueat. Cũ
igitur magna ex parte homines eosdem sitibundos, ac fortes esse obue-
15 niat, vini autem auidi qui sitibundi, taléq; gestiũt, naturas vicissim inter
se consectari necesse est. Vnde fit etiam, vt vinoléti, q̃ sobrij fortiores sint.

Cur fortitudinẽ maxime honore prosequũtur respublicę, quæ tamen 5
virtutũ præcipua non est? An quia semper vel ipsæ bellũ alijs inferunt, vel
ab alijs sibi illatũ patiuntur. hæc autem virtus perutilis vtranq; in partem
est. honorant vero non quæ optima sunt, sed quæ optima sibi existimẽt.

Cur voce, & manibus, & labro inferiori tremant, qui metuunt? An 6
quoniam hic affectus caloris defectio ex locis superioribus est, ex quo
vt palleant, accidit. Quòd igitur calor pectus deserit, vox obtremit. Id
enim refrigeratur, quod vocem mouet. Et manus quoque pari ratione
5 sunt, sed quæ optima, vtpote quæ ex pectore pendeant. Inferius tamen
non superius labrum quatitur, quia superius eò pendet, quò suapte na-
tura vergit. Inferius sursum caloris beneficio stabilitur, atque quiescit:
quo sublato, inalgescit, & tremit. & vero in excandescendo imum labrũ

eadem de causa laxatur: & pendet. quod late in pueris patet. calor etenim in cordis sedem conferre se consueuit.

7 Cur homines metuẽtes tremũt, maximéq; vocem, & manus, & imum labrum? An vocem, quia calor hinc deficit, quo in loco vox posita est. labrũ vero & manus, quoniam partes istæ mobiliores sunt, miniméq; sanguinolentæ. bilem quoq; ijdem deijciunt, & testiculos contrahunt. deijciunt, quia calor descendens diffundit, & liquefacit. contrahunt, quia metus inuectus extrinsecus est, vt fugam in aduersum agi oporteat.

8 Cur homines metuentes & algent & sitiunt: quæ quidem affectiones aduersæ inter se sunt? An algent refrigerati: sitiunt calfacti. Calor enim in metuendo superiora deserit loca. quod facie, aluóque constat. facies enim pallet: aluus interdum funditur. ergo quòd calor locis superioribus deficit, algor oritur: quòd humor deficit, sitis exultat.

9 Quam ob causam, cũ & metus & dolor quædam sit ægritudo, qui dolent, clamant: qui metuunt, silent? An qui dolent, suũ retinent spiritum: itaq; is vniuersus erumpens cum clamore emittitur. metuentibus corpus refrigeratur, calórq; ima petit, qui spiritũ mouet. Quò igitur hic se contulerit, ibidem spiritum potissimũ excitabit. quapropter venter eorum, qui metuunt, obcrepare solitus est. Vox autem, spiritus sursum versus elatus est, partibus quibusdam veluti instrumentis conficiendus, absoluendúsq;. Causa vero cur homines dolentes suũ retineant spiritum, est, quòd omnes inditis à natura nobis præsidijs aliquo detrimento affecti, sine vlla cogitatione vti solemus, vt etiam cæteræ omnes animantes. aliæ nanq; cornibus, aliæ dentibus, aliæ vnguibus repugnant, seséq; defendũt. atqui ad dolores vel omnes certè, vel plurimos calor adiuuat: quem profecto is auget, qui suum cohibet spiritum. Calfacit enim doloris incitabula contracto introrsus calore per spiritum, atque excoquit.

10 Cur metuentibus alui fundantur, libidóq; vrinæ lacessat? An quia calor insitus nobis quasi animans est. hic ergo rem quancunq; timuerit, defugit. quod cum extrinsecus tum conturbandi, tum cæterorum metuendi generum ratio inuehatur, atq; in ima de superis defluat, & è summis ad intima sese penetret, efficitur vt alui, vesicæque fundantur, faciléque reddantur. Nam & anethum, & absinthium, & quæcunque vrinam moueant, eadem calida esse manifestum est. Quinetiam medicamenta aluo accommodata calorifica esse nouimus. & partim eorum soluendi vim tantum obtinent: partim vel aliter tabefacere queunt. vt allium vrinæ tabificum est. hoc igitur idem quod ea ipsa calor quoq; efficere potest, qui de summis in hæc loca sese cogit, & contrahit.

Alij, anesum

11 Cur homines metuentes suos testiculos contrahunt? Contrarium enim, vt remittantur, & flacceant, congruum dixeris, cum calor metuentium in eum locum se colligat. An metuentes omnes ferè similes frigentibus sint. Cum igitur calor summa corporis deseruit, retrahendum sanè est. quam ob rem ventris quoque murmur citatur, cum timor vehemens detinet. cutem quoq; algentium summam videmus cõtrahi, vtpote cum calor inde destituerit omnis, ex quo subsequi horror consueuit. Scortum ergo sursum conuellitur, atque eo contracto vnà testiculi contrahuntur. Quod melius in coitu venereo patet. Metus enim excernit: multísq; cõturbatis, aut perterritis genituræ mouetur profluuium.

VIGESIMAESEPTIMAE PROBLEMATVM SECTIONIS FINIS.

EORVM QVAE AD TEMPERANTIAM, ET INTEMPERANTIAM, ET CONTINENTIAM, ET INCONTINENTIAM PERTINENT, SECTIO VIGESIMAOCTAVA, CVIVS QVAESTIONES VIII.

1 QVR ALIQVI AEGROTENT, VBI VITAM LVxurioſam viuere aſſueti, agere luxurioſe ceſſarunt? vt Dionyſius tyrannus, quòd in vrbis ſuæ obſeſſione aliquantum temporis à potu ſolito deſtitit, tabe protinus interea laborauit. An conſuetudo res magna cuique ſit. Iam enim in naturæ habitum ferme abſoluitur. Ergo vt piſces inter aërem, aut homo in aqua degens male habeant, neceſſe eſt: ita qui morem mutarint ſolitum, ægre atque moleſte ex cõſuetis diſcedunt, & eódem redijſſe ſibi ſaluberrimum habẽt, perinde quaſi ad ſuæ naturæ ſtatũ redierint. Tabeſcunt item alimento carentes, quo ante hac copioſo, ſuauiſſimóq; vti ſolebãt. Quòd enim cibo ſolito non veſcũtur, perinde afficiuntur, ac ſi nullum penitus capiant. Quinetiã materia excreſcens, atq; inutilis miſta cum alimoniæ copia hebetaſcit, exoleſcítque. Immiſta autem ipſa innatat, fertúrq; in oculos, aut in pulmonem. Quapropter cibo deinde ingeſto ſolito temperatur, dilutáq; & innoxia redditur. Redundat præterea vacans illa materia homini immoderate, luxurioſéq; viuenti, vbi luxuriari aliquantiſper deſijt, eo quòd multam in ſe materiam continet indigeſtam, vitæ ſcilicet ſuperioris congeriem, qua tabeſcente calore genuino, ac intimo efficitur, vt fluenta vberius veluti copia niuis liquefacta moueantur.

2 Cur duorum tantummodo ſenſuum ratione homines incontinentes vocamus, id eſt tactus, & guſtus? An propter voluptates, quæ pariter nobis, ac cæteris animantibus omnibus per hoſce ſenſus adminiſtrantur. Quòd igitur communes eas cum beſtijs habemus, ſpernimus, & ſolas omnium, aut maxime vitio, probróque damus. Itaque hominem eis addictũ vituperamus: etiam incontinentem, atq; intemperantem appellamus, quoniam à teterrimo voluptatum genere ducatur.

3 Cur homines incõtinentes ratione tantũ cupiditatis dicimus, cũ etiã in iraſcẽdo incõtinẽtia ſit? An quia incõtinens eſt, qui cõtra rationẽ aliquid agit, & incõtinẽtia eſt aſſuetudo rationi contraria. Sunt autem cupiditates ferè omnes cõtra rationẽ. iræ verò cum ratione. non tamen ita cũ ratione, vt ratio iubeat: ſed inuectam contumeliam, cauſámve ſignificet.

4 Cur continentiam & temperantiam in iuuenibus, atque ditibus maxime recenſemus: iuſtitiam verò in pauperibus? An quia ſi quis re abſtinet, cuius maxime indiget, laudabilior eſt, quàm ſi econtrario. pauper igitur facultatibus indiget: iuuenis & dives fruitione.

5 Cur minus ſitim, q̃ famem tolerare poſſimus? Vtrum quia ſitis res magis anxia eſt. Cuius indicium, quòd ſuauius ſitientes bibimus, quàm eſurientes comedimus. triſtius autem quod ſuauiori aduerſum eſt. An quia calor, quo viuimus, humidũ magis, q̃ ſiccũ deſiderat. An quia ſitis rerum duarũ libido eſt, potionis inquã & cibi: fames vnius cibi tantũmodo eſt.

6 Cur minus ſitim, quàm famem patiamur? An quia ſiti amplius contriſtamur, quàm fame. Cuius indicium voluptas ſanè facit, quam inter bibendum capimus vehementiorem. Tum etiam qui ſitit, res duas deſiderat, cibum, atque refrigerationem. Iſtæc enim ambo potio exhibet. At qui eſurit, alterius tantum appetens eſt.

7 Cur incontinentes eos appellare ſolemus, qui voluptate contractandi, aut guſtandi exuberarunt? Nam qui immodice re vtuntur venerea, & qui luxu delectantur ciborum, incontinentes vocamus. Ciborum tamen non eadem ratio eſt: ſed partim linguam, partim gulam ſua mouẽt ſuauitate. Vnde Philoxenus gruis collum à dijs immortalibus ſibi dari optabat. At verò qui in videndo, audiendóve modum excedunt, non eodem vocabulo ſignificamus. An quoniam voluptates ſenſibus hiſce accõmodatas communes cum cæteris animantibus habemus. ergo vt communes ſpernimus, notamus, ſoláſque omnium, aut maxime probro damus. Itaque hominem his deditum reprehendimus, & incontinẽtem, intẽperantémq; appellamus, q̃ victus à teterrimo voluptatum genere ducitur. Sed cum ſentiendi genera quinq; ſint, cætera animalia duobus tantum, quæ modo dixi, voluptatẽ ſibi acquirunt, cæteris vel nihil omnino delectantur, vel per accidens ita afficiuntur. Quod enim videt, aut olfacit, tantiſper gaudet, quoad guſtus, tactúſque officio fruiſcatur. Cum genus id ipſum cõcupiſcendi expleuit, illorum quoque ſuauitas deſijt, vt etiam nobis ſalſamenti odor, cum indigemus, ſuauis eſt: vbi ſatiati, repletíque ſumus, amplius ſuauis non eſt. Roſæ autem odor ſemper ſuauis eſt.

8 Cur minus riſum retinere poſſimus, cũ amicos noſtros, familiaréſq; videmus? An volubilius quod elatius, atq; ſuſpẽſius ſit. Atqui beneuolentia ferme huiuſmodi eſt. ergo merito tunc ad ſubridendum mouemur.

VIGESIMAEOCTAVAE PROBLEMATVM SECTIONIS FINIS.

EORVM QVAE AD IVSTITIAM PERTINENT, SECTIO VIGESIMANONA: CVIVS QVAESTIONES XVI.

1 QVam ob cauſam cum maior iniuria ſit offenſa, quæ maius in bonum accepta eſt, honórq; maius ſit bonũ, maior iniuria pecuniæ æſtimetur, q̃ honoris: & homines iniuſti potius in re pecuniaria eſſe videantur? An quia multitudini pecuniæ honori anteponuntur, omnibúſq; communes maxime habentur, honor autem paucis, raróque vſu contingit.

2 Cur depoſitum denegare iniquius ſit, q̃ mutuum? An quòd amico iniuriam facere turpe eſt. Depoſitum igitur qui negat, amico iniuriam facit. nullus enim quicq̃ deponit, niſi credens, confidénſque. At is cui debetur, amicus non eſt. non enim mutuat, ſed dat qui amicus eſt. An quia maior iniuria committitur. Præter damnum enim fides negligitur. cuius gratia, quanuis nil aliud cogat, abſtinendum ab iniuria eſt. Ad hæc non par pari reddere vitio datur. hic igitur rem ſuam credidit tanquã amico: ille denegat tanquã inimico. At qui mutuauit, non dedit vt amico. Item qui depoſuit, cuſtodiendi reddendíq; gratia dedit. qui mutuauit, fructus etiam ſui gratia dedit. minus autem ægre ferimus iacturam, ſi quæſtum, emolumentúmq; nobis petimus. vt piſcatores factam iacturam retium æquo animo ferunt. periculum enim exploratum ſibi habebant. Addo etiam q̃ qui ſuum deponunt, hominũ vitantes perfidiam fortunáq; laborantes aduerſa plerunq; id faciunt. qui verò mutuant, pecunijs abundant, fortunatéq; degunt. Iniquius autem eſt iniuriam homini infortunato, quàm fortunato intuliſſe.

3 Quam ob rem in foris nonnullis, familiæ potius, quàm teſtamenti ratione ſententiam fieri ſolitum ſit? An propterea quòd de familia ementiri non licet: ſed vera fateri neceſſe eſt. Teſtamenta autem multa iam falſa eſſe redargui potuerunt.

4 Cur paupertas apud homines bonos potius eſſe, quàm apud prauos ſoleat? An quia omnibus odio habetur, atque expellitur. ad probos perfugit rata maxime apud eos ſalutem, permanendíque locum ſe poſſe aſſequi. econtrario, ſi ad prauos venerit, nunq̃ eos fortuna iſta fore contentos, ſed vel furta, vel latrocinia adituros. quibus rebus futurum, vt ipſa amplius apud illos manere nequeat. An quia homines probos optime ſe vſuros exiſtimat, nec ſibi petulanter, contumelioſéq; quippiam facturos. Itaque vt nos pecuniarum depoſita tute hominibus bonis credimus: ſic etiam hæc ſibi diſpenſat, & ſtatuit. An libenter ſe ad viros optimos confert, quia fœmina eſt, inópſque proinde & virium, & conſilij, vt eiuſmodi hominibus commẽdatam ſe eſſe magnopere velit, atq; deſide-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ret. An quia mala est, nunquã se malis iungere velit. Nam si ita maluerit, omnino malum irremediabile ipsa reddetur.

Cur non quemadmodum amplificantur iniurię in pecunijs, ita cæteris etiam in rebus valeant augeri? verbi causa, qui leue aliquid dixerit, non propterea rem quoque reticendam aperiet. neq; qui vnũ prodiderit, vel totam rempublicam prodere propterea velit. sicut qui obolum abstulerit, etiam talentum auferet. An quia sunt quæ parcius quidem per impotentiam, sed voluntate amplius inique committantur.

6 Cur depositum etiam paruum denegare turpius est, q̃ debitum magnum? An qui depositum negat, hominem fraudat, à quo bonus ipse existimatus est. An quoniam qui hoc facit, illud etiam facere velit.

7 Cur homo, qui adeò eruditione præditus est, animantium omniũ iustissimus sit? An quia ingenio, cogitationéq; plurimum valet. Voluptates igitur, & felicitatem rimatur maxime, atque perpensat. quæ nisi cum iniuria nemo assequi potest.

8 Cur diuitiæ magna ex parte ab hominibus prauis potius, quàm bonis habeantur? An quia fortuna cæca est, discernere sibi, atque seligere quod melius non potest.

9 Cur iustius habitum est hominibus vita functis opem ferre, quàm viuis? An quia viui sibi ipsi præsidio esse possunt: illi defuncti nihil præterea possunt.

10 Quam ob causam qui moram cum homine sano traxerit, nihilo reddi integriori corpore possit, neq; qui cum robustiori, aut pulchriori versatur, quicquã in eiusmodi habitus proficiat: iusto autem & temperato, & bono qui se iunxerit, melior in his ipsis bonis animi euadet? An quoniam bona corporis animo imitari non possumus: bona animi possumus. est autem quisque bonus virtute animi: sanus virtute corporis. Assuescit igitur exemplo melioris recte modo lætari, modo cõtristari. quod is assuescere nequit, qui cum sano est, haud enim quisquã sanus in eo est, vt lætetur quibus rebus lætandum: tristetur quibus tristandum sit. nihil enim ex his sanitatem creare potest.

11 Cur mulierem interfecisse iniquius sit, q̃ virum: quanquam naturæ ratione mas fœmina præstantior est? An quia mulier imbecillior est, minũsque proinde facere iniuriam potest. Item eniti aduersus id, quod longe infirmius est, nihil virile: imò stolidum, atque iniquissimum est.

12 Quam ob causam reo dexter apud iudicem locus datur? An vt ratio compensandi habeatur. Cur igitur res faciat accusatorem superiorem reo, status conceditur melior, vt se aduersario possit æquare. Tum etiam reus magna ex parte cauere consueuit, quòd melius facere ita possit, si locum dextrum obtineat.

13 Cur si suffragia pari numero accusatori, & reo fuerint, reum vincere sancitum est? An quia, cum agitur causa, tunc primum ea audit reus,

atq; respondere, testéq; adhibere debet: aut aliquid facere aliud, vnde sibi præsidium eruere possit. facile autem nemini est diuinare, quæ sibi præmolienda præparandáque sint, vt testes, aut aliquã fidem aliam, qua se innocentẽ ostendere valeat. at verò accusator & ante, quàm in iudiciũ vocet, rem disponere atque statuere potest, prout sibi libitum est, & cum iam accersiuit, fictis veri quibusdam similibus agere. quibus rebus cum legum author minui partes rei videret, fauendum censuit ei, quoties sententiæ iudicum pares inter se fiant. Quinetiam hoc in ijs maxime intelligere licet, quos metus terruerit. Multa enim ibi prætermittunt, quæ vel dictu, vel factu sibi necessaria statuerunt. Atqui reus periculo semper ferè vtitur grauiori, vt amplius metuat. ergo si ea prætermittere cogitur, quibus possit suam augere defensionẽ, dubium nullum est, quin nisi prætermitteret, vincere aduersarium posset. quando illis prætermissis potuit tamen sui iuris præsidio æquiparare. Ad hæc nostrum vnusquisque nocentem potius velit liberare, quàm innocentem cõdemnare. vt si de assertione libertatis, aut homicidij agitur, reum liberare potius velimus nocentem, quàm condemnare innocentẽ. cum enim quis ambigit, errorem suscipere debet leuiorem. nam etsi iniquum etiam est liberum asseruisse, qui seruus est, longe tamen iniquius seruum sanxisse, qui liber est. Item quemadmodum si Q. inuehit crimen C. litigat, non protinus rem criminanti restituendam censemus: sed possidenti tenendam vsquequo iudicatum sit. ita etiam de pluribus par esse putamus, cum scilicet iudicũ assentium iniuriam & negantium parem numerum esse constat. Vt enim in principio, cum alter criminatur, alter inficias it, legum authorem non criminanti fauere: sed reum iubere dominum rei esse tantisper debere, dum accusator superet, oportere existimamus. Itidem cum pari suffragiorum iudicatur examine, reum suorum compotem esse censemus, cum sententijs paribus nihil exuperantiæ legum author accusatori reliquerit. Magnis item delictis magna supplicia statuta sunt. Itaque si iudices iniusta sententia hominẽ capite damnarint, post suum errorẽ emendare nullam temporis facultatem nanciscentur. sed si minus integre liberarint, si hoc ita caute, tutéque fecerint, vt nihil præterea delinquere ille vellet, quid quæso errauerint iudices, quòd hominem vsq; eo emendatum liberarint? Sed si posthac etiam delictũ idem cõmiserit, morte tum vtriusque delicti causa mulctandum lex præcipit. Item hominis est profecto iniquioris ea cõmittere, quæ crimini assignari inique minus consentaneum est. Iniuria enim vel per iram, per metum, per libidinem, per multas alias huiusmodi causas aduehi potest, non tantũmodo ex cõsulto. crimen autem ex cõsulto magna ex parte iniuste obijcitur. quam ob rem cum sententiæ accusatorem iniuste agere, pariter & reum deliquisse affirment, improbúsque habitus sit, qui iniuste accusat, victoriam lex iure optimo reo impertit. Item nos etiam ipsi nostris cum familiaribus ita agimus,

Universidad de Deusto
Biblioteca

vt cũm eos deliquiſſe aliquid ſuſpicamur, & tamen nihil certi habemus, ſed pariter culpa vacare exiſtimamus, non protinus ad plectendum veniamus: atq; ſi nihilo rem amplius percenſere poſſimus, culpa eos omnino abſoluimus. Item grauiorem is facit iniuriam, qui ex conſulto, quàm qui non ex conſulto iniuriatur. Atqui planus, atque calumnians ſemper ex conſulto laceſſit. qui autem iniuſte aliquid fecit, aut per neceſſitatem, aut per imprudentiam, aut prout aliter ſors tulerit, delinquit: cũmq; pares ſententiæ ſint, accuſator iam ex conſulto iniuriã facere dimidio iudicatur ſententiarum. reum autem facere quidem iniuriam reliquo ſententiarum dimidio aſſeritur. ſed facere tamen ex conſulto nõ conſtat. ergo cum grauiorem accuſator, quàm reus facere iniuriam iudicetur, merito legum author eum vincere cenſuit, qui iniuriam fecit leuiorem. Addo etiam quòd ſemper iniuſtior eſt, qui ſe latère non putat, & tamen facit iniuriam, quàm qui ſe latère poſſe exiſtimat. At qui iniuſte crimen cuiq̃ obijcit, eum quidem ipſum quem ſuis vexat calumnijs, haud vnquam latère ſe poſſe arbitratur. Cæteri qui iniuriam faciunt, latère ſeſe plerique omnes eum exiſtimant, in quem iniuriam animaduerterunt. ergo iudicari iniuſtiores accuſatores debent, quàm rei.

14 Quam ob cauſam qui ex balneis furatus eſt, aut ex palæſtra, aut ex foro, aut ex aliquo eiuſmodi loco morte multatur: qui autem ex domo priuata, furti pretium duplum exoluit? An quia in domibus rem cuſtodire melius poſſumus. nam & paries firmus, & clauis eſt, & familiaribus res domeſticæ curæ omnibus ſunt, vt tuto ſeruentur. At in balneis cæteríſque publicis locis facilis cuique facinoris perpetratio eſt. nil enim ad cuſtodiam ſatis qui ſua poſuerit, habet, præter oculos. Itaque facultas datur furandi, etiam ſi aſpectum pauliſper diuerterit. Quam ob rem legum author ratus ſua ipſos cuſtodire ſatis non poſſe, legem adhibuit minitantem acerrime vitam futuram nemini, qui furtum publicis locis cõmiſerit. Item in domo penes dominũ ipſum eſt, quem velit recipere, & cui minus credat, cauere. At ei, qui in balneis quicquam poſuit, prohibere neminem licet, nec ingredi, nec ingreſſum veſtem ſuã ibi deponere, vnde ſurrepturus ſit. ſed prout libitum eſt, eodem in loco ſurrepturi, & amiſſuri amicula promiſcue iacent. Quapropter legum author hominis rebus, qui ſua ſponte furem ſuam in domum exceperit, ſibíq; errauerit, nõ magnis admodum ſupplicijs cenſuit conſulendum. ijs verò, qui communem balnearum aditum conuerſationémque habeant neceſſe eſt, ſupplicium furti grauiſſimum præſidio ſtatuit. Item qui locis, quorum aditus omnibus patet, furtum committunt, omnibus patent eo animo eſſe, vt & vitæ ſeruati ne ſui quidem commodi gratia probi eſſe vnq̃ videri velint: vtpote qui fruſtra ſe probos apud eos ementiantur, qui rem norũt. Iam ergo palàm ſuam nequitiam, prauitatémque exercere incipient. At qui vni tantum palàm fuerint, diſſuadere vel pecunia, vel re aliqua conan-

tur, ne facinus patefaciat: quocirca non tota vita hi praui perſeuerent. Itaq; legum conditor damna his leuiora præſcripſit. Item ea potiſſimum delicta dedecus reipub. afferunt, quæ in conuentibus, collegiiſq; publicis cõmittuntur: vt econtrario honorẽ comparant ſummũ ea maxime, quæ integre, publice aguntur. Ita enim fit, vt ciues & ſibi, & cæteris conſpicui ſint virtutem præ ſe ferre & colere. Atqui eiuſmodi furtis non ſolum priuatim, qui ſuum amiſit, detrimento afficitur: verũ etiam tota reſpub. conuicijs laceſſitur, & maledictis. Igitur damnis merito grauioribus is punitur, qui locis publicis, quàm qui priuatis in ædibus furtũ egit. Item qui ex domo priuata rem ſuam amiſerit, ſine vlla contumelioſa affectione domi manens ſuum perferat caſum. At qui in balneis, aut alio id genus loco amiſère, ægre inde nudi diſcedunt, & pleriq; omnes irridentur. quod longe moleſtius, quàm rei iactura eſt. Qua de cauſa legũ lator damna his ſtatuit grauiora. Quinetiam alia complura ſimili ratione leges præcipiunt. vt qui homini magiſtratu prædito maledixerit, grauiter mulctari: qui priuato, nullo affici detrimento, & recte quidem. ſic enim non tantum in magiſtratũ deliquiſſe, qui maledixit, iudicatur: ſed in rẽpu. etiã contumelioſe egiſſe. Pari ſane ratione, & qui in portu furatus eſt, nõ ſolũ priuatim offendiſſe: verũ etiã reipublicæ dedecus aduexiſſe putatur. hæc eadẽ vel in cæteris reddenda ratio eſt, vbi aliquis ſit publicus conuentus, & cõpitum.

Cur ſi iudicum ſententiæ pares aduerſarijs fiant, reum vincere ſolitum eſt? An quòd reus nullo ab aduerſario detrimento affectus ſit: ſed ſuffragijs paribus victor euaſerit. 15

Cur ſuper furto damnũ capitale ſtatutum eſt: ſuper contumelia, quæ grauior iactura eſt, æſtimatur quod pati ſuo corpore, aut quantum ſoluere debeat, qui deliquerit? An propterea quòd agere contumelioſe humana quædam affectio eſt, omnéſq; homines plus minúſve eius participes ſumus. At furari nulla neceſſitate humana cogimur. Adde quòd qui furtum commiſerit: idem agere quoque maluerit contumelioſe. 16

VIGESIMAENONAE PROBLEMATVM SECTIONIS FINIS.

EORVM QVAE AD PRVDENTIAM, ET MENTEM, ET SAPIENTIAM PERTINENT, SECTIO TRIGESIMA: CVIVS QVAESTIONES XIII.

EVr homines qui ingenio claruerunt, vel in ſtudijs philoſophiæ, vel in repub. adminiſtranda, vel in carmine pangẽdo, vel in artibus exercẽdis melãcholicos omnes fuiſſe videamus? & alios ita, vt etiam vitijs atræ bilis infeſtarẽtur, ceu inter heroas de Hercule fertur. hic enim ea ipſa fuiſſe natura putatur, & morbum comitialem ſa- 1

καὶ ἡ περὶ τοὺς παῖδας ἔκστασις id est, In pueros quoque motio mentis. Sic reddit Politian⁹ Et in liberos suos mentis excessus, & ante obitum ipsi⁹ i Oëta vlcerum eruptio.

crũm ab illo & herculeum prisci nominauêre. Puerorum quoque motio mentis idem hoc explicat, & eruptio vlcerum, quæ mortem interdum antecedit. Id enim plerisq; atra bile cõsistit. & Lysandro Lacedæmonio proxime ante obitum genus id vlcerum emersit. Adde Aiacem, & Bellerophontem, quorum alter penitus ad insaniam prorupit: alter loca prosequebatur deserta. Vnde illud Homeri,

Ast hic quando etiam grauior dijs omnibus errat,
In campos solus latos, ínque auia rura,
Ipse suum cor edens hominum vestigia vitans.

Quinetiam plerosque alios ex heroum ordine morbo eodem laborasse compertum est. Annis verò posterioribus Empedoclem, Socratem, platonem, & alios cõplures viros insignes hoc fuisse habitu nouimus. atque etiam partem ordinis poëtarũ ampliorem. Nam & multos id genus hominum morbi ob eiusmodi habitum corporis exercent, & aliqui suapte natura in eos ipsos affectus perspicue vergunt. omnes tamen ferè (ut dictum iam est) natura huiusmodi extitere. ergo causam primũ exemplo haud sanè incommodo vini capiemus. Vinum enim immodicũ tales maxime homines reddere videtur, quales melancholicos esse affirmamus. moréque varios id condit, cum bibitur, vt iracudnos, humanos, misericordes, audaces. quorum nihil mel, aut aqua, aut lac, aut eiusmodi aliquid efficere potest. intelligi plane quàm varios reddat homines licet, si quis potãtes ipsum animaduertat, vt gradatim euariat. Vbi enim vinum hominẽ frigentẽ, taciturnúmq; à sobrietate accepit, paulo liberaliori poculo refouet, excitátque ad verba. tum largiori potu verborum vberem, eloquentem fidentémque reddit. posthac processu potãdi ampliori audacem, propensúmq; facit ad agendum. deinde plenius amplificato, in contumeliam, & petulantiam vertit. mox ad insaniam propemodum accendit. postremo nimio ex potu resoluit, stultúmq; agit in modum eorum, qui à pueris morbo laborant comitiali: aut etiam eorum, qui vitijs atræ bilis maiorem in modum continentur. Igitur vt homo idem inter bibendum moribus immutatur varijs, viníque mensura quadam idem crebro à se discrepat, ita sunt, qui singulis morum generibus adeò inualuerint, vt aliorsum nequeant commutari. qualis enim vinolentus hic est, talis quisquam alius factus à natura est, scilicet alius loquax, alius mente commotus, alius lachrymabundus. nam tales vinum quoq; informat. Ex quo illud Homeri, Me victum Baccho lachrymas effundere dicunt. Quippe misericordes interdum redduntur, & aliàs efferi, aliàs taciturni. Sunt enim qui rursus taceant, & maxime qui ex melancholicis mente ferme summota cogitabundi esse soliti sunt. Quinetiam ad amandum propensiores vinum facere idoneum est. Indicium, q̃ sæpe qui potat vel osculari eos adducitur, quibus nemo sobrius dare osculum velit, vel quia deformes sunt, vel quia ætate prouecti. vinum tamen non longo hęc auget

tempore, sed breui. Natura sanè, dum vita eduret, assiduis incrementis amplificat. Alij nanque audaces & temerarij, alij taciturni, alij misericordes, alij timidi per naturam & instituuntur & augentur. quas ob res eandem esse causam constat, qua vel vinum vel natura mores cuiq; insemi-nare possit, & augere. confici nanque in dies vi caloris omnia solent. habitui igitur naturæq; atræ bilis flatus ciere datum est. Quocirca vitia corporis quæ flatũ præ se ferunt, iliúmq; dolores, atræ bili medici tribuunt. & vinum verè flatus mouere nimirũ potest. quam ob rem simílem ambo istæc sortiuntur naturam, atra bilis, & vinum. constat vinum eam habere vim è spuma, quam excitat. oleum enim quanuis calidum, nihil spumat. vinum large, ampliúsque nigrum, quàm album, quia calidius & corpulentius est. vnde fitvt cupiditatem veneris accendere vinũ possit. Quare non inepte venerem iunctam baccho autumãt. Et melancholici quoque magna ex parte libidine affluentius concitantur. Concubitus enim flatus copia agitur. cuius indicium, quòd penis ex paruo citissime in molem augescit insignem. Nisi enim flatus, non ita extumescere potest. atque etiam prius, quàm tempus promendi seminis sit, voluptas quædam gestiens pueris adhuc oritur, cum iam pubi propinqui testiculos per libidinem pruriunt. quod scilicet ob idipsum fit, quia flatus per meatus transit, qua postea humor perfertur. Et seminis quoque in concumbendo profusionẽ, eiectionémq; à spiritu impellente fieri perspicuum est. igitur vel in esculentorum, potulẽtorúmque ordine merito ea libidinem mouent, quæ locum genitalem flatu implent. Ex quo fit etiam, vt vinum atri coloris talem hominẽ reddat, qualis melancholicus flatu lentus est. quod late in nonnullis patescit. sunt enim magna ex parte duri, veníque tumidi, quibus atra bilis redundat. Cuius sanè causa est non sanguinis, sed flatus copia. Sed cur non omnibus melancholicis, aut fuscis colore inuecta duritas est, sed ijs tantum, quibus vitium amplius inualuerit, alia ratio est. Nunc de eo, quod principio explicare maluimus, agendum est. Humoris id genus quam atram bilem vocamus, protinus sese cõstantiæ, naturæq; vniuersi corporis intermiscet, cõfundítq;. Temperamentũ enim omne calidi & frigidi est. quippe cum ex his duobus natura & seruetur & constet. quã ob rem atra etiam bilis & calidissima, & frigidissima reddi potest. Pati nanque istæc ambo eadem aptissima suapte natura est. vt etiam aqua tametsi frigida est, tamen si satis concalfacta est, velut quæ feruet, calidior quàm flamma ipsa sentitur. & lapis quoque & ferrum ignita, carbone calidiora euadunt, quæ quidem natura frigida esse nullum dubium est. Sed de his dictum planius est, vbi de ignis natura & opera docuimus. Atra autem bilis non per summa, sed natura penitus frigida omnino ita se habet, vt dictum iam est. Si modum excedit, hominẽ facit attonitum, aut obtorpentem, aut anxium, aut formidolosum: sed si admodum incalescit, securitatem animi, cãtilenásq;

Universidad de Deusto
Biblioteca

parit,& mentis alienationem,& vlcerum eruptionẽ, & alia pleraque generis eiusdem. parti igitur hominum maximæ victu quotidiano redundans mores nihilo immutat: sed morbũ melancholicũ tantũmodo creat. At quibus habitu natura tali constiterit, mox his multa,& varia morum genera exoriuntur, prout scilicet alius aliam habitus intemperiem sortitus est. exempli gratia. In quibus multa,& frigida bilis est atra, hi stolidi sunt, & ignaui. in quibus permulta & calida, ij perciti, & ingenioſi, amasij,propensi ad omnem excandescentiã & cupiditatẽ: nõnulli etiã loquaciores.Multi etiam propterea quòd ille calor sedi mẽtis in vicino est, morbis vesaniæ implicantur, aut instinctu lymphatico inferuescunt, ex quo sibyllæ efficiũtur,& bacchæ,& omnes qui diuino spiraculo instigari creduntur,cũ scilicet id non morbo,sed naturali intẽperie accidit.Maracus ciuis Syracusanus,poëta etiã præstãtior erat dum mente alienaretur. At quibus nimius ille calor remissus ad mediocritatem sit,ij prorsus melancholici quidẽ,sed longe prudentiores. & quanq̃ aliqua in parte minus excedant,multis tamen in rebus cæteris sunt omnibus præstantiores,alij in studijs literarum,alij in artibus, alij in repub. Magnum etiam ad subeunda pericula discrimen hic habitus affert.quippe cum multi metu varie moueãtur,ob eam scilicet rem, ꝙ ita à se ipsi differunt, prout incidit, vt vices eius habitus gererent. habitus enim melancholicus, vt morbos varios creat,ita etiam ipse inæquabilis est.quippe qui aliàs frigidus in modum aquæ,aliàs calidus sit. quam ob rem cum formidolosum quicq̃ denuntiatũ est,si habitus iusto frigidior sit,timidum reddet.iam enim metui aditum patefacit, & metus ipse refrigerat. vt ex ijs constat, qui metu perculsi obtremiscunt. Sed si amplius caleat, metus inuectus ad mediocritatẽ reducet,tẽperabit,intrepidúmq; proinde hominẽ seruabit.Quinetiã cum sponte molestijs animus tabescit,quod frequẽter vsu euenit, ratio perquã similis est.Fit enim sæpenumero,vt angamur, & animo succumbamus:sed cur ita,nullã reddere causam habemus.aliàs contrá,vt securitate animi gestiamus:sed quã ob rem,minime cõstat.affectus igitur tam isti,quàm illi superius explicati paulisper quidẽ consistere in omnibus solent. omnes enim aliquid illius materiæ,facultatísque sibi intermistum proculdubio continent.sed quibus alte,amplitérque constiterint,ij iam morum qualitate quadam notescunt,& nominantur.vt enim specie inter se distant, non quia faciem habent, sed quia faciem talem, id est alij pulchram, alij turpem, & qui nihil superuacui gerunt, ij stata sunt forma.sic etiam qui leuiter habitu illo constant, ij medium tenent: qui plene, ij iam dissimiles multitudini euadunt. Nam si omnino merus bilis atræ habitus sit, melancholicos admodum esse necessum est. sin autem quendam in modum temperetur, egregij,singularésque instituuntur. hi tamen, si parum suæ valitudini consulunt, facile in vitia bilis atræ labuntur: alij parte alia sui corporis. alij nanque in morbum comitialem incidunt, alij attoniti fiunt, alij vehementissime anxij, aut formidolosi redduntur, alij maiorem in modum sibi confidunt, & sperant. quod etiam Archelao regi Macedoniæ vsu euenisse accepimus. Causam verò tam variæ potestatis ipse habitus dat, scilicet prout frigidus, calidũsve constiterit. Nam si vltra modum frigidus sit, molestiæ, anxietatésque sponte sine vlla ratione nascentur. ex quo mortem laqueo sibi consciscunt,maxime quidem iuniores,interdum tamen & seniores. Multi etiam vinolenti sese interimunt. Nonnulli verò ex melancholicis vbi abunde potarunt,dolent, & animo vehementer succumbunt. calor etenim naturalis à calore vini extinguitur.calor autem qui eam continet sedem, qua speramus, & sapimus, facit, vt securo animo simus. Qua de causa omnes ad vinolentiam vsque prompto animo bibimus. Omnes animi spe bona vini copia afficit,quemadmodum iuuentus adulescentulos. Senectus enim parum sperare potest, iuuentus spe plena est. non desunt quos angor inter potandum eadem illa de causa comprehendat,qua etiam post potum nonnullos occupat.quibus igitur calore natiuo emarcescente oritur ægritudo, ij sibi laqueum potius petũt. quare iuuenes potius,quàm senes laqueo se interimunt.alteris enim calor per ætatem marcescit. quod naturæ agitur ordine. alteris per vim ipsius affectus. quod contra naturam est. Quibus autem calor extinctus subito est,ij repente se interficiũt,vt omnes mirentur,eo quòd nullum indicium præcesserit.Cum igitur atra bilis perfriget (vt dictum est) varias animi molestias, anxietatésque gignit. calidior autem cum est, securitatem & lætitiam præstat. quocirca pueri lætiores, senes tristiores esse consueuerunt.alteri enim calidi,alteri frigidi sunt.quippe cum non nisi refrigeratio quedam sit ipsa senectus.accidit verò vt calor subito cau sis quoque externis extinguatur,quemadmodum quæ præter suam naturam candent, ceu carbones aqua superinfusa extinguntur. vnde fit etiam, vt sedata ebrietate nonnulli seipsos enecent.Calor enim ex vino adiectus est, quo extincto vsu euenit illa pernicioſa affectio. Et post coitum quoque venereum animo pleriq; omnes succumbunt,redduntúrq; tristiores.Qui tamen copiam excrementi suo cum semine effuderint, ij lætiores,hilarioréque euadunt.quippe qui sic excremẽto & flatu, atque calore nimio leuentur.cæteros tristiores,demissioréque sæpe venus reliquit,eo quòd parti necessariæ aliquo subtracto refrigerantur. quod humoris eius paucitate qui effluxerit, patet. Summam igitur rationum colligamus. homines melancholici varij, inæqualéque propterea sunt, quia vis atræ bilis varia, & inæqualis est. quippe quæ vehementer tum frigida,tum calida reddi eadem possit.& quoniam vim eandem morum obtinet instituendorum (mores enim calidum condit,& frigidum,omnium maxime quæ nostro in corpore habentur) idcirco nos morum qualitate afficit quadam,informátque vt vinum, quod prout plus, mi-

núſve corpori intermiſtum, infuſúmq; eſt, varios reddit. flatuoſum autem vtrunq; eſt & vinũ & atra bilis. cúmq; ratio ſit, vt portio quoque aliqua temperata illius inæquabilis ordinis habeatur, ſtatúſque modo quodam acquiratur integre, habitúſq; reſpondere calidior, frigidiórque poſſint ob exuperantiã qualitatis, hinc efficitur porrò, vt melancholici omnes non per morbum, ſed per naturã ſint ingenio ſingulari.

2 Cur per aliquas ſcientias habitum nos habere cenſeamus, per aliquas non? An habitum non niſi per eas tantum adipiſci putamur, quibus vim inueniendi acquirimus. inuentio enim ex habitu eſt.

3 Cur omniũ animãtium homo prudentiſſimus eſt? Vtrum quia capite minimo eſt ſcilicet ad ſui corporis proportionẽ. An quia varie minimo eſt. ob id enim ipſum capitis quoq; minutio accidit. & inter homines ipſos qui minori ſunt capite, prudentiores naſcũtur, q̃ qui ſunt grandiori.

4 Cur ſeniores amplius mente valeamus, iuniores ocyus diſcimus? Quia natura parens & author omnium inſtrumenta nobis duo inſeruit, quorũ opera inſtrumẽtis extraneis vti valeremus. manũ inquam corpori dedit: animo mentem. Eſt enim mens quoq; rebus à natura nobis impertitis annumeranda, vicem ſanè gerens inſtrumenti. Cæteræ omnes ſcientiæ, artéſque noſtra opera ſunt. mentem ipſam opus eſſe naturæ fatendũ eſt. Vt igitur manu non iam inde ab ortu naturæ vti poſſumus, ſed cum eam natura abſoluit, perficítq; (procedente nanq; ætate manus ſuũ opus maxime efficere poteſt) ita etiam mens, quæ res naturalis eſt, non protinus, ſed in ſenectute maxime nobis contingit, atque tunc potiſſimũ conſummatur, atq; abſoluitur, niſi detrimẽto aliquo lacera, læſáque ſit: quẽadmodum cætera quoq; opera naturæ. mens verò poſterior, q̃ manuum facultas accedit, quoniam inſtrumenta etiam mentis poſteriora ſunt, q̃ manuum inſtrumenta. eſt enim mentis inſtrumentũ ſcientia. menti nãq; vtilis ſcientia eſt, vt tibicini tibia. manuum inſtrumenta res pleręq; naturales ſunt. natura autem ipſa, eiúſq; res omnes priores ſunt, quàm ſcientia. Quorum autem inſtrumenta priora ſunt, facultates quoq; eorũdem prius contingere congruum eſt. his enim crebro vtentes conficere habitũ ſolemus. & iſta ſic reciprocãtur, vt quam vicem hæc inter ſe gerunt, quorum inſtrumenta ſunt, eandem inſtrumenta quoq; ipſa inter ſe habeant, viciſſímq; quam inſtrumenta inter ſe, eandem illa quorũ ſunt inſtrumenta. Mens igitur ea de cauſa nobis ſenioribus potius contingit. diſcimus autem ocyus iuniores, quia rem ferme nullam tenemus. cum enim res pleraſque ſcimus, non æque præterea capere alias poſſumus. quomodo etiam meminiſſe melius ea valemus, quæ mane primum percipimus. deinde procedente die memoria hebetamur, quoniã multa iam perrepta uimus.

5 Cur homini potius, q̃ cuiquã ex cæteris animantibus credendum eſt? Vtrum vt Plato Neocli reſpondit, quia homo ſolus omnium animantium nouit enumerare. An quia ſolus deos veneratur, & colit. An quia omnium maxime vim obtinet imitandi. hinc enim diſcere tam multa & varia poteſt.

Cur nihil in eo delectamur, quod triangulum duobus rectis pares angulos internos vel habere ſpectamus, vel habiturum ſperamus: neque in aliquo generis eiuſdem, niſi forte in ſpeculatione ipſa delectandum ſit? hæc tamen æquo modo iucunda ſanè ſit, etiam ſi tribus rectis, aut etiam pluribus pares angulos habeat. ſed nimirum tunc delectari eſt, cum aut ludis olympiæ nos viciſſe meminimus, aut apud Salamina nauali pugna hoſtes ſuperaſſe, aut tale quid futurum ſperamus, non cum his ipſis contraria expectamus. An in rebus iſtiuſmodi delectemur, quòd vel fuerunt, vel ſunt conſilio noſtro, aut omnino humano, & opera. quæ autem natura lege incommutabili ita eſſe voluerat, hæc ſuæ tantũmodo rationis contemplatu nos alliciunt, & oblectant. ſed cum rerũ geſtarũ perquam aduerſa ratio ſit, efficitur porrò, vt quæ inde profecta ſint, in parte lætabilia, in parte triſtia veniãt. Omnia autem lætitiæ, triſtitiæ ve ratione aut vitamus, aut perſequimur.

Cur medicus ad ſanitatem vſque tãtummodo ſuam operam præſtat? Primũ enim corpus extenuat, dehinc ſiccat, tum ſanitatem inducit, poſthac nihil vlterius agit. Vtrum q̃ fieri nõ poteſt, vt ex ſanitate aliud quicquam efficiatur. An ſi quid fieri poſſit, ad aliam ſpectet ſcientiam, afferíq; præterea ex ſanitate aliquid licebit. ergo ſi omnia fieri vel ex contrarijs, vel ex medijs ſoleant, conſtat vt illud ægrotet, quod vel ſiccius, vel humidius, vel tale aliquod eſt. igitur ex nimis frigido in minus frigidũ, & poſtremo in iuſtam vicem caloris, vel ſiccitatis vel humoris medicus adducit, tranferens ſeſe ex contrarijs, aut medijs, dum ad eum deueniat habitum, qui ſanitati accõmodatus eſt. ex quo quidem nihil eſſe natura fert, niſi quid medium. ergo aliquid præterea facere poteſt. vt enim eatenus venit: ſic retrorſum abire poteſt. ſed ars non iſtuc profitetur. ſemper enim quod melius eſt, id artis ratio & ſpectat, & facit. itaque nec vlla alia, nec ipſa medendi ratio de ſanitate quicquam aliud faciet, cum vel nihil effici neceſſe ſit, vel rei deſtinandæ contrariũ. quando quidem eadem eſt ſcientia contrariorum. itaq; vel in ædificandi ratione nihil eſt, quod contrarium faciat. Nec verò vlla ars alia eſt, quæ ex hoc quicquam faciat, niſi veluti ex parte quemadmodum ſuendi ratio ex proſciſſo calceum reddit. fieri nanq; bifariam aliquid ex aliquo ita poteſt, vt vel cum illud cõponitur, vel cum hoc deſtruitur, conſiſtat.

Cur hominem philoſophum differre ab oratore putamus? An quia philoſophus in rerum ſpeciminibus agitandis, exquirendíſque ſuũ ſtudium poſuit: orator his in rebus verſatur, quæ conſortes illorum ſpecimi num ſunt. verbi cauſa. alter quid iniuſtitia ſit, nouit: alter quis iniuſtus eſt. & alter quid tenor tyrannidis ſit, cognitum habet: alter qualis ipſe

Universidad de Deusto
Biblioteca

tyrannus sit.

9 Cur genus id hominum, quod dionysiacos technitas, id est artifices bacchanales, aut histriones appellamus, improbis esse moribus magna ex parte consueuerunt? An quia minime sese studio sapiētiæ dedunt, eo scilicet, quòd in artibus necessarijs magnam ætatis suæ partem consumunt, vitámq; plurimum traducunt incōtinentem. partim etiam cum inopia. quod quidem vtrunq; vitia & gignit, & auget.

10 Cur veteres præmia certaminibus corporum posuerūt: sapientiæ nullus quicq̄ statuerit? An quia iudices quod ad ingenium attinet, vel præstantiores, vel nihilo deteriores nimirum esse ijs debent, qui inter se certant. quòd si homines sapientia excellentiores certare deberēt, præponerētúrque præmium, arbitris sanè sibi carerent. At verò in certaminibus gymnicis quisq; suo tātum aspectu iudicare integre potest. Item author ille præmiorū tale suis hominibus certamen proponere noluit, vnde inimicitiæ, seditionésq; maximæ exorirētur. homines enim cū in re sui corporis aliqua improbantur, nō molestè omnino ferunt: neq; ijs infesti redd̄untur, qui ita iudicarint. at si stolidiores iudicati sunt, iudicibus admodum ipsis succensent, ægréque vehementissime ferunt. quæ quidē res seditiosa, & stolida est. ad hæc præmium præstantius esse suo certamine decet. itáq; certaminū gymnicorum præmium optatius, & præstātius, q̄ ipsa cōcertatio est. prudētia verò quodnā præmiū præstantius esse possit?

11 Cur homo maxime aliud intelligat, aliud faciat? An quia contrariorum eadem scientia est. An quia mentis officium plura contingit: appetitus in vnum tantummodo profluit. atqui homo mente magna ex parte viuit, & ratione. bestiæ appetitu, ira, cupiditatéq; ducuntur.

12 Cur nōnulli pecunias acquirere, non impendere cōsueuerunt? Vtrū q̄ suis moribus viuunt. an oblectamine quod in spe positū est alliciuntur.

13 Quam ob causam qui grauiter, & suauissime dormiunt, nihil somniant? An quia & sensus & intelligentia hominis tunc suo fungi officio potest, cum animus tranquillatur, & requiescit. qua quidem requie, vel ipsa sciendi ratio constare videtur, quippe quæ animum sistat, atque ex temeraria agitatione in tranquillitatem adducat. cū enim animus mouetur, vagatúrque, fieri non potest, vt aliquid vel sentiatur, vel intelligatur. ex quo fit etiā, vt amētes sint pueri, & ebrij, & insani. facit etenim calor, qui nimius in his est, vt motu plurimo, vehementissimóq; inquietentur. quo motu desistente prudentiores esse incipiūt. cum enim vis illa intelligendi sedata est, facilius sistitur, rerūmq; rationibus adsistit. & quidē qui inter dormiendū somniant, nō alia de causa videre sibi illa videntur, q̄ intelligentia cōstante requiescētéq;. quod quidē somno cōtingit leuiori. iactatur enim animus noster maxime in somnis, calore scilicet, qui vndiq; in partē se colligit interiorē atq; ita efficitur, vt plurima, vehemētissimáq; illa obstante iactatione nullū interuenire somniū possit. Nec putandū vt animus tunc conquiescat, & per se maxime sit, cum nullum somnium trahitur, vt multitudinis opinio est. Sed contrà omnino incidit, vt qui in motu plurimo est, nec paulisper quiescit, hic intelligere nequeat. Plurimus autem motus cum suauissime quis obdormiscit, merito propterea est, quòd tunc maxime larga caloris copia in partem cōtrahitur interiorem. animum verò concitatum non solum inter vigilandum, sed ne per quietem quidem intelligere posse, argumentum illud etiam est, quòd in somnis, quos cibo ingesto primos agimus, nulla facultas, videndi somnij datur, cum maxime accidit, vt animus propter cibum ingestum concitetur. somnium verò ipsum occurrit, cum cogitantibus nobis & ante oculos rem ponentibus somnus accedit. quapropter ea maxime somniamus, quæ agimus, aut acturi sumus, aut volumus. de his enim maxime cogitationes, imaginationésque obueniunt. & qui instructi virtutibus sunt, meliora somnia vident, quòd etiam vigilantes meliora animaduertunt. qui deterius vel animo vel corpore sunt affecti, deteriora concipiunt. quippe cum etiam affectio corporis faciat ad somnij visionem. hominis enim morbo laborantis proposita quoq; animi vitiosa sunt. atque etiam propter corporis perturbationem animus quiescere nequit. Melancholici idcirco in somnis crebro excitari consueuerunt, quòd calore largiore vrgente animus moueri æquo amplius cogitur. quòd cum motus vehementior sit, merito dormire minime possunt.

TRIGESIMAE PROBLEMATVM SECTIONIS FINIS.

EORVM QVAE AD OCVLOS PERTINENT, SECTIO TRIGESIMAPRIMA, CVIVS QVAESTIONES XXX.

1 EVr oculo perfricato sternutare cessamus? An ob eam rem humoris respiratio moueatur. lachrymā enim oculus perfricatus emittit. sternutamētum humoris copia excitatur. An quia plus caloris minus corrumpit, absumítque. oculus autem perfricatus plus caloris sibi acquirit, quàm nares contineant. quam ob rem etiam siquis nasum perfricuerit, ipsum sternutamentum desistet.

2 Cur vno oculo exquisitius cernitur, q̄ duobus? An quia plures motus duobus, q̄ vno excitātur. quemadmodum oculis peruersis multiplicem agitari motū certū est. ergo duorū vnus motus non est: vnius vnus & simplex est. itáque efficitur, vt exquisitius vno, q̄ duobus cernatur.

3 Cur homines irati oculis maxime erubescunt, pudefacti auribus? An quoniam oculi refrigerantur eorum quos puduit. Pudor enim in oculis

est:nec respicere valent,quos pudor tenet.& timor quoq; refrigeratio loci eiusdem est. calor autem in partẽ transit aduersam, quæ posterior est. Aures verò satis ex aduerso positæ sunt. itáque pudore maxime erubescunt.iratis porrò præsidium in eam partem tanquã violatam transmittitur,quæ & sensu,& motu facilior est. nam & in metuendo calor eam ipsam maxime deserit.

4 Cur altero oculo apprehenso,alter constantius cernat? An quia oculorum initia ex eodem dependent.cum igitur alter mouetur, commune quoq; illud mouetur initium, quo mouente, alter etiam oculus moueatur necesse est.quam ob rem altero apprehenso vis illa communis tota alterum mouebit.itáque plenius contendere poterit.

5 Quam ob causam qui cæci ab ortu naturæ sunt, calui nunquam efficiantur? An quia humor cum redundat in capite, oculos vehementer infestat. qua de causa quibus fluxiones oculos vrgent, venas temporum ferro candente medici tangunt,quo humoris foramina obcæcentur,atq; spissescant: & caput quoque dissecta cute obscalpere consueuêre . Cum igitur humor excrescens vacánsque in capite oculis detrimento sit,fieri potest, vt minus humoris in caluaria ob id ipsum consistat, quia magna parte lapsus in oculos est.& cum excrementis humorum,materiáq; inutili capillus proueniat (quæ quidem in capite cæcorum ab ortu naturæ large redundant)merito nunquam isti calui efficiuntur.

6 Cur homines, qui oculis prominentioribus sunt, magis à fumo infestantur? An quia fumus citissime oculis protendentibus incursat.

7 Quam ob causam vtrunq; aspectũ simul diuertere dextrò, sinistróq; versus,& ad nares demittere, atq; etiam alterũ dextrorsus, sinistrorsúsq; deducere possimus: vtrunq; verò seorsum, alterum sinistrorsus alterum dextrorsus simul distrahere nunquam possumus. quinetiam deorsum, sursúmq; haudquaquam ita conuertere licet, quanuis facultas simul dimittendi in idem detur, vt dictum est? An propterea quòd quanquã duplex aspectus sit,ex eadem tamen origine,æquo modo nexus,aptúsque dependet. Vbi autem ita est, quoties alterum extremum mouetur, reliquum consequatur eódem necesse sit.alterius enim extremi principium extremum reliquum est. Quòd si res vna simul, ac eodem in tempore nunq̃ in partes aduersas moueri queat, nec aspectus ita moueri poterit. quippe cum ita cõmittatur, vt extrema in partes moueãtur aduersas,siquidem alter sursum,alter deorsum mouebitur, initiúmq; sequi vtrunq; necesse sit quod impossibile est.Oculorum verò limitas euenit,quia globi continentur principio, quo & sursum & deorsum, & latera versus lubrico sese vertere possint.Cur igitur ita positi sunt, vt situ inuicem simili respondeant,atq; mediũ teneant,mouẽdi sese sursum,deorsum,latúsque versus,eodémq; in puncto sibi pupillã habeãt,tunc situ integerrimo cõstant,præcipuéq; mobiles circũaguntur. at qui eodẽ in puncto pupillas

20 continent,limi quidem non sunt.Discrepare quoq; inter se possunt.& alijs parte alba retracta, nigræ nonnihil occulitur modo eorum, qui sternutaturi sunt.alijs in angulum exteriorem nigra conuellitur: vt furiosis. alijs in interiorem nares versus incumbit:vt tragicis,laruis, hominibúsq; acerbis,seuerísq;. sunt enim contuitu graui,cogitabũdóq;.Quotiens ve-
25 ro situ dissimili globi positi sunt,sed puncto eodem radij profluunt: aut situs similis est,sed pũctum non idem,limis oculis hominem esse necesse est.itaque hic suspicit,& oculos contrahit.Globum enim eundem in habitum collocare conatur: atq; alterum firmum continet, alterum agitat. haud enim fieri potest,quin limus sit,qui non eodem de puncto radios
30 depromat.quippe qui dimotum contuendi principium habeat,perinde ac ille,cui res vna geminari oculo suppresso videtur. ergo si oculus sursum dimotus est, terminus inspiciendi deorsum est: sed si oculus lapsus deorsum est,terminus sursum habetur.Oculo tamen vno situ suo dimoto moueri quidem res visa sursum, deorsúmve ob idipsum videtur, quia
35 pupilla ita se mouet: sed geminari haud vnquam videri potest, nisi duplex conspectus sit, peruertatúrque ratio videndi.Ita fit,vt strabonibus res eadem geminari videatur.causam situs habet,eo scilicet,quòd oculus non suo medio nexus, locatúsq; est.

Quam ob rem qui cognomen luscioſi habuerunt,literas minutas scri 8
bere consueuerunt.mirum enim,vt qui obtusis sunt oculis, rem faciant, quam eorũ facere interest, qui acumine valeant oculorum? Vtrum quia proxime posita magna esse videntur. Illi autem oculis proxime admo-
5 tis scribere solent. An quia contractis palpebris scribant.fit enim per imbecillitatem, vt si laxatis, diductísq; oculis scribant, aspectus distractus, passúsque hebetescat: si adductis,& conniuentibus, vniuersim depromptus acutius videat. Quòd tamen angulũ informat exiguum, efficit necessario,vt exiguæ literæ scribantur.

Cur nonnulli post lippitudinem acutius videant? An quia purifica- 9
ti oculi sunt. Fit enim sæpe, vt exterior densitas pupillæ aciem arceat, quæ lachryma emissa laxatur,atq; resoluitur.Quam ob rem prosunt interdum, quæ mordent,lachrymam euocant: vt cæpe. obsunt, quæ tan-
5 tummodo assiccant:vt origanum.

Cur vno videre oculo impatibilius sit? An quia minus animo, qui ita 10
cernit,afficitur. quo fit, vt minus affectionis contrahatur.

Cur distracta conspectuum societate, res vna geminari videatur? An 11
propterea,quòd oculi vtriusq; radius non ad punctum idem deuenit.ergo quod bis noster animus inspexit,idem geminum se inspexisse xistimat. Proximum euenit, cum digitos mutatis vicibus implicamus,itáq;
5 aliquid tangimus.duo nanq; sentimus eo q̃ vnum bis tangimus.

Cur sensus dextri nihilo sinistris præstantiores sint, cum in cæteris 12
omnibus dextra sinistris commodiora habeamus? Vtrum ex cõsuetudi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ne ita fiat. Statim enim cum nati ſumus, vtrunq; ſenſum exercere incipimus. Pars autem dextra exercitatione inſueſcere, ínque frugem euadere meliorem videtur. effici nanq; vtrinq; dextri per conſuetudinem poſſunt. An quia ſentire affici eſt. Pars autem dextra præſtantior propterea eſt: q̃ efficacior, & affici peruicatior, quàm ſiniſtra eſt.

13 Cur in cæteris dextra ſuis ſiniſtris præſtantiora ſunt, ſenſus nullus dexter ſuo ſiniſtro intereſt? An quia parte ſentiendi vtraque pariter vti à primo natali die conſueſcimus. Adde tamen, quòd ratio ſentiendi affectio quædam eſt. dextrarum autem partium differentia in efficiendo, non patiendo ſita eſt.

14 Cur exercitatio corporis incommoda oculorũ acumini eſt? An quia exercitatio ſanguinem efficiat ſicciorem, ſicut etiam reliquũ corpus. Siccitas autem totam cutem indurat. ergo vel eam, qua pupilla integitur. quapropter homines natu iam grandes obtuſius vident. oculi nanq; ſenum tunica dura, ſimúlq; rugoſa teguntur. itáq; vis illa conſpiciendi cooperitur, & deliteſcit.

15 Cur homines luſcij cognominati, qui obtuſe vident, literas ſcribere minutiſſimas poſſint, cum rem minutam perſpicere illi valeant, qui acumine oculorum præſtant? An quia conſpectu ſunt imbecilli, palpebras contrahant in anguſtum. Cum enim radius profluit vniuerſus, acutius explorare poteſt. contrà laxo, diductóq; oculo, diffunditur. ob eámq; rem hebetaſcit. ergo imbecillitas facit, vt palpebras contrahant in anguſtum. quòd cũ ex anguſto inſpiciant, exiguam magnitudinem videant, quantáq; vident, tanta perſcribant, neceſſe eſt.

16 Sed cur ijdem illi contractis palpebris videant? An propter ſui conſpectus imbecillitatem. Vt enim manum rebus ſepoſitis admouent: ſic palpebras iuxta poſitis perinde quaſi manum adijciunt. Quod ſanè faciunt, vt radius per locum ſeſe depromens anguſtiorem, congeſtior profluat, ne protinus ex patulo proficiſcens diſtrahatur. videt autem is acutius, qui frequentior, collectiórq; prodierit.

17 Cur non res vna geminari videtur, cum in latus oculum vertimus? An quia conſpiciendi primordium eadem item in linea ſitum eſt. tunc enim res geminari videtur, cum illud mutatum ſurſum, deorſúmve eſt. in latus vero nil refert, niſi vnà etiam ſurſum moueat.

18 Cur in ratione videndi tantum fieri poſſit, vt res vna geminari videatur, ſi quodam modo inuicem oculi locentur: in cæteris ſentiendi generibus fieri identidem nequeat? An etiam in ratione tangendi, cũ digitos mutatis vicibus implicauimus, fit, vt res vna duæ ſentiatur, in cæteris hoc idem fieri nequit, quia cætera membra, quibus ſenſio adminiſtratur, neq; foras verſus deducta, neq; bina tam inter ſe apta, colligatáq; ſuo fungũtur officio. fit ita in ratione videndi eadem de cauſa, qua in tangendo perplexis (vt dictũ eſt) digitis. Tactus enim viſum æmulatur, & ſequitur.

Cur oculus ſiniſter nihilo imbecillior eſt, ſed æquo modo, atq; dexter videre poteſt, cum reliquæ corporis partes omnes ſiniſtræ inualidiores, quàm dextræ ſint? An quia pars dextra in eo diſcrepat à ſiniſtra, quòd efficacior eſt, non in eo, quòd affici aptior. Videndi autem vires non vt afficerent, ſed vt afficerentur comparatum à natura eſt. 19

Quam ob cauſam cum cæteras intuimur res, conſpectus noſter fatiſcit, atque deterior redditur: cum ad virides, & herbeſcentes inſpicimus, vt olera, cæteráq; his ſimilia, recreatur, meliórq; euadit? An conſpectum in alba, nigráve intendere minime poſſumus, propterea quòd vtrunq; id genus coloris videndi viribus officit. Colores autem illi, quibus oculi acquieſcũt, medium albi, nigríq; obtinent. itáq; aſpectus cum mediocri, leníque obuio afficiatur, nihil debilitatur: imò vero corroboratur, atque reficitur. & forſan quemadmodũ, cum corpora noſtra vehementer laborant, deterius habent, cum mediocriter optime afficiũtur: ita etiam oculi cum ad res ſolidas contendunt, laborant, laſſantúrq;: cum ad humidas, molléſq;, q̃ nil ſibi obſtat, paſſim oberrant, & licentia perliqueſcunt. cum ad virides, quòd iſtæ vt ſolidæ mediocriter ſunt, ita ſatis humoris continent, neq; vllo detrimento afficiũtur: & ad immorandũ in hiſce amplius innituntur, eo q̃ coloris huiuſmodi habitus modice ſe conſpectui offert. 20

Cur cætera melius vtroque oculo cernimus, rectam verſuum virgulam vni literis admouentes inſpicimus exquiſitius? An quia radij oculi vtriuſq; non ſine perturbatione in idem concidũt, vt authores conſpiciendi rationum affirmant. itaq; cum vno inſpicimus, ad rectum conſpectum tanquam regulam melius, quod rectum eſt, deprehendere, iudicaréque habemus. 21

Cur fumus oculos potius infeſtat? An quia infirmiſſimi ſunt. infirmiſſima nanq; omnia, quæ corpori interſerta occuluntur. indicium, q̃ acetum, & quodq; acre carnem non exteriorem, ſed interiorem demordet. An quia laxiores, refertíq; meatibus ſunt. Cõſpectus enim per quoſdam meatus protruduntur, & excidũt. itaq; quod his mordaciſſimum eſt, cæteris corporis partibus obuiũ ſubire denſiora non poteſt: ſed perreptat, & decidit. æquo modo & cæpe, & quæcũq; talia oculos mordent. Oleum omnium maxime humorum id facit, quia tenuiſſimum eſt, ob eámque rem meatibus ſe expedite inſinuat. Acetũ reliquis partibus corporis pro medicamento eſt. 22

Cur oculus ſolus omnium membrorũ non rigeat, cum infirmiſſimus ſit? An quia opimus eſt, nec carnis quicquam in ſe cõtinet. Quod autem tale eſt, ſecurum manere à frigore poteſt. Haud enim audiendi ſunt illi, qui propterea rigere oculos negãt, quia vis illa conſpiciendi ignis eſt. non enim talis in oculo ignis eſt, vt calfacere valeat. 23

Cur lachrymæ, quas mœrendo emittimus, calidæ ſunt: quas oculis laborando, frigidæ? An quia frigidum quod incoctum, crudúmq; eſt: ca- 24

Universidad de Deusto
Biblioteca

lidum, quod concoctũ. Langorem autem omnem ex cruditate proficiſci nullum dubium eſt. Quòd cum lachryma cruda eorum ſit, qui valitudine oculorum laborant, non immerito frigida eſt. hinc medici ſudorem frigidum argumentum grauis eſſe morbi exiſtimant. calidũ contrà decretorium eſſe, & ſalutarem. cũ enim vacans materia multa eſt, ſatis à calore interiori concoqui minime poteſt, itáq; frigidam eſſe neceſſe eſt. cum pauca eſt, plene à calore victa concoquitur. morbos autem copia vacantis materiæ confici certum eſt.

25 Quare cũ partes corporis noſtri dextræ mobiliores ſint, oculus ſiniſter expeditius, q̃ dexter contrahitur? An propterea, q̃ omnia ſiniſtra dextris humidiora ſunt. Humidiora autem contrahi plenius poſſunt. An dexter amplius efficere poſſit: ſiniſter vel ex ſe vt humidior obſequentior ſit.

26 Quam ob cauſam cum & ſenex & luſcius per imbecillitatem parum oculis valeant, alter proxime admouet, ſi quid inſpicere vult: alter procul abducit? An quia diſſimilis eorum imbecillitas eſt. Senex enim quia videre non poteſt vbi minus radij coëunt, rem videndam eò abducit, vbi viſurus maxime eſt. procul enim coire radij ſolent. Luſcioſus ille videre quidem rem iſtic poteſt: ſed quænam rei cõſpectæ caua ſint, quæ've excedant, diſcernere nequit. itáque in his fallitur. caua quippe, & excedentia ſplendore diſcerni maxime poſſunt. quem, quoniam procul percipere, quemadmodum rei obuiæ ingruat, nequeant, proxime adducunt.

27 Cur homo ſolus, aut certe maxime animantium omnium oculis deprauetur per limitatem? An quia vel ſolus, vel maxime comitiali morbo in tenera ætate laborat, cum deprauari omnibus accidit.

28 Cur vni animantiũ homini tranſuerti, deprauariq; per limitatem oculi poſſint? Vtrum quòd oculos minimo interſtitio diſcretos, è directóq; poſitos homo habet, perſpici idcirco mẽda in eo maxime poſſit. An quia cæterorum animantium oculi vnicolores maxime ſunt. nec deprauatio ſequeretur, ſi vno quolibet colore præditus oculus eſſet. An quia ſolus ex omnium animantium genere morbo comitiali rapitur. Quod genus morbi tranſuertere oculos ſicut cætera etiam membra poteſt. Nonnullis tamen, vt ſero eo morbo verſari incœpere: ſic lumina ſero deprauantur.

29 Quam ob cauſam manu præ lucerna, aut ſole obiecta melius inſpicere poſſumus? An quia lucernæ, ſoliſve lux noſtris occurrens luminibus reddit ſuam ob nimietatem infirmiora. Quippe quæ rem etiam ſibi cognatam interimere præ ſua poſſit exuperantia. at vero manu ita arcente, nec luminum acies offici poteſt, & res viſui obuia nihilominus in luce poſita eſt. vnde fit, vt & acies plenius agat, & res inſpectanda nihilo minus videatur.

30 Cur manus dextra, & pes dexter à ſuis ſiniſtris differunt: oculus, & auditus nullo diſcrimine diſtant? An quia immiſta, ſynceráque elementa ſuíſq; déq; ſunt. Diſcrimen vero ſitum in his eſt, quæ elementorum coitu

conſtant. Sunt autem ſenſus iſti è ſynceris illis, immiſtíſq; viſus ſcilicet
5 ex igne: auditus ex aëre.

TRIGESIMAEPRIMAE PROBLEMATVM SECTIONIS FINIS.

EORVM QVAE AD AVRES PERTINENT, SECTIO TRIGESIMASECVNDA: CVIVS QVAESTIONES XIII.

1 Vr aures, quæ omnium maxime partium noſtræ faciei exangues ſunt, rubore magis afficiuntur, vbi nos pudor apprehenderit? Vtrũ q̃ peregrinus humor partem adire inanem aptus natus eſt. Itaq; cum calore per pudorẽ orto reſoluitur, ſtatim ſe in aures colligit. An quia temporibus appoſitæ ſunt, quò verſus maxime humor confluit. Cum enim hominem pudet, calor ſe in faciem recipit, itaque ruborem adducit. aures vero minimo in ea profundo extant, naturáq; calidiſſimæ ſunt, & coloratæ: niſi longe frigoris rigore obtorpuerunt. ideo hæc particula omnium faciei particularum coloris eſt optimi. Quam ob rem paſſus diſperſúſq; calor, quòd per ſumma res tenet, rubicundas reddere poteſt.

Forſan legẽdũ humor, & nõ calor.

2 Cur vrinantibus aures, dum inter mare ſunt, rumpi ſoleant? Vtrum quia retentus ſpiritus impetu cogit vehementiori. An ſi cauſam hoc haberet, idem vel in aëre fieri poſſet. An quod non cedit, diſrumpi ocyus poteſt: & à duriori, quàm molliori facilius. Quod itaq; inflatum eſt, minus cedit. Aures vero (vt dictum iam eſt) ſpiritu retento inflantur. Itaq; ab aqua, quæ aëre durior eſt, obtunduntur offenſæ, atq; rumpuntur.

3 Cur vrinantes ſpongias alligare auribus conſueuere? An ne mare per vim occurrens aures rumpat. haud enim ita ſtipatę impleri, vt inanes exemptis ſpongijs poſſunt.

4 Cur ſordes aurium amaræ? An quia putri ſudore contrahuntur, qui ſalſus, amarus eſt.

5 Cur ſpongiarij ſuas diſſecant aures, & nares? An vt ſpiritum commodius reddant. hæc enim eſſe ſpirandi itinera videntur. Laborare quippe difficultate ſpirandi eos affirmant, dum foras emittere animam non poſſunt, leuaríq; cum propellentes extrudunt. Mirum tamen ſi reſpirandi aſſequi facultatem refrigerationis gratia nequeant: ſed eſſe id neceſſarium magis videatur. An merito plus in retinendo laboris ſit, cum corpus extumeat, diſtendatúrq;: ſpiritus vero foras ſponte efferri poſſe videtur. An intus etiam tendere ita poſſit. cogitandũ tamen æque videtur. Pleriq; vero lebete demiſſo, reſpirandi viam vrinatoribus moliuntur. Haud enim

Universidad de Deusto
Biblioteca

aquæ lebes impletur: sed aëra seruat ad demersum hominem vsq;. quippe qui erectus per vim dimittatur, vt vndique æquali nutu descendat. nam si quantumlibet inclinauit, humore protinus interrumpente impleatur, necesse est. 10

6 Cur nonnulli cum suas inscalpunt aures, tussiunt? An quia sensus audiendi foramen cũ pulmone canalíq; ab asperitudine cognominato sortitur. Indiciũ, quòd his ipsis repletis, obseptísq; homo surdescit. Humoris itaq; aliquid è frictione ista aurium liquescit, atque in canalem, quem modo diximus, per foramen illabitur. quod tussim mouere potest. 5

τῆς ἀρτηρίας canali &c.

7 Cur sinistra auris ocyus magna ex parte perforata consolidari, quàm dextra potest. quocirca mulieres alteram marem vocant: alteram fœminam? An quia partes sinistræ humidiores, calidioréque sint. quæ autem habitu huiuscemodi sunt, consolidari possint facilius. Vnde in plantis etiam tenellis, atq; viridibus coitus, concorporandíq; vnio facilius agitur. & vero vlcera iuniorum promptius compaginantur, quàm seniorũ. Argumentum partes sinistras esse humidiores, quòd molliores sunt, atque effœminatiores. 5

8 Quam ob causam pudefactis aures summæ rubescant, iratis oculi? An quia pudor in oculis refrigeratio quædam cum timore est. itáq; calor iure oculos deserit. quod cũ inde secedendum sit, locum sui capacissimum petat, necesse est. quales certo summæ sunt aures. Cæteræ nanq; partes longe ossibus omnes compactæ sunt. Iratis contrà, calor in oculos, totámq; faciem reuocatur: sed conspectior in oculis est, videlicet albi eorum coloris ratione. 5

9 Cur aurium sonitus accito strepitu cessat? An quia minorem strepitus amplior pellit, & eruit.

10 Cur si aqua lapsa in aurem sit, oleum, quo humor effluat, instillamus? nullo nanq; humore alio effluere potest. Vtrum vt, quoniam oleum per summa aquæ innatat, eíq; aqua præ lentitate adhæret, effluẽte oleo aqua etiam ipsa effluat. An, vt per lubricam aurem labẽs aqua excurrat. oleum enim vtpote leue, facit, vt propere labescere possit. 5

11 Cur minus aures vrinantibus rumpantur, si oleum sibi instillatum habentes in mare interrumpant? An ratio cur rumpi aures possint, ante exposita est. Oleum vero in aures instillatum facit, vt mare superueniens relabi facilius possit. Quomodo in parte corporis exteriori peruncta fieri nouimus. Labens autem ictum parti interiori auris nullum inuehit, itáq; disrumpere non potest. 5

12 Quam ob causam aures cum exangues adeò sint, pudore erubescere possint? An res quæq; ferri in eum soleat locum, qui sui vacuus est. Cum ergo sanguis efferri sursum calidus videatur, aures maxime, partémque inanissimam adit: itáq; rubore inibi afficit. quod idem intelligendum de genis etiam est. Adde, q̃ tenuissima cutis, quæ distenta, est. ita fit, vt rubor percipi in auribus præcipue possit. 5

Cur nemo oscitans aurem inscalpere suam audeat? An quia membrana etiam, per quam audimus, inflatur, cum oscitamus. Indicium, q̃ audiendi facultas tollitur, cum oscitamus. Spiritus enim vt in os, ita etiam in aures interrumpens membranam expellit: ac prohibet quominus sonus ingrediatur. Quod cum ita sit, si sedem audiendi, cum oscitamus, auriscalpio tetigerimus, plurimũ membranam lædemus. Ictus enim ad obijcientem, renitentémq; spiritum non ad cedentem inferetur. & membranam abiunctam solidis esse certum est. Quare dolor ita moueri, vulnúsque excipi facile potest. 13 5

TRIGESIMAE SECVNDAE PROBLEMATVM SECTIONIS FINIS.

EORVM QVAE AD NARES PERTINENT, SECTIO TRIGESIMATERTIA: CVIVS QVAESTIONES XVIII.

1 VRsingultus sternutamento sedari queat, ructus nequeat? An quia non partis eiusdem vtraque ista affectio est, sed ructus ventriculi: singultus vero refrigeratio, cruditásq; spiritus, atq; humoris pulmoni coniunctissimi est. sedes autem cerebri rem cũ pulmone communem sortita est. quod quidem ratione constat aurium. interdũ enim surditas accidit: simul & morbus ipse aurium in pulmonis vitium transit. & nonnullis tussis statim mouetur suas scalpentibus aures. locũ autẽ sternutandi rem naribus esse cũ pulmone cõmunem respiratio docet, quæ communis vtique est. sternuimus itaq; loco eo ipso calfacto. calorem autem eius, locus sentit inferior, cuius singultus est. calor vero vim obtinet & concoquendi. quam ob rem aceto etiam, retentionéq; spiritus finiri singultus leuior potest. spiritus enim retentus satis concalfacit. Vnde fit etiam inter sternutandũ, vt spirandi retentio idem obducta efficiat. & conuenienter quoq; expirantia superiori de loco educitur. quippe cum fieri nequeat, vt quis sternutet, nisi expiret. impetus itaque spiritum intercluſum rumpit, dispellítq;, qui singultum ciere potest. 5 10 15

2 Cur si quis sternutaturus oculum perfricauerit, minus sternutet? An propterea, quòd sternutamentum à quodam excitatur calore. fricatio autem calorem ciere potest. Qui calor, quoniã locus, quo sternutamus oculis in propinquo est, alterum sternuendi calorem tollit. quemadmodum minor ignis ab ampliori emarcescit, atq; absumitur. 5

3 Cur bis sternuere magna ex parte solemus, non semel, aut sæpius? An quia binis naribus sumus. per vtranque itaque narem venula partita dis-

Universidad de Deusto
Biblioteca

currit, qua ſpiritus ſolet permanare.

4 Quam ob cauſam, qui ſolem aſpexerint, ſternutare magis conſueuerunt? An quia ſol calfaciens mouet perinde atque qui nares penna ſollicitant. Idem enim vtriq; agunt. quippe qui per motū calfacientes ocyus ſpiritum ex humore eliciant. cuius excurſio ſpiritus ſternutatio eſt.

5 Cur ſingultus ſternutamento finitur, & retentione ſpiritus, & aceto? An ſternutamento, quia ſpiritus cohibetur inferior, atq; circum obſiſtit. Quemadmodum medicina parti ſuperiori adhibita, aluus ſentit, ac immutatur. Spiritus retentione leuiores tolluntur ſingultus, eo ꝙ exiguus ſpirandi impetus, ſi pauliſper retinuimus, vt in tuſſi deſiſtit: ſic etiam in ſingultu reprimitur, cogitur, ſtrangulatur. Aceto idcirco ſedatur, quia humor circūſtans, ac prohibens eructandi licentiam, in ſpiritum per vim aceti calfactoriam extenuatur. Fit enim ructus, cum ventriculi humor recaleſcens inflatur, atq; concoquitur. ſingultus vero quoties ſpiritus vacans ab humore in loco ſpiritui deputato retinetur. Hinc enim dum enititur, nec erumpere poteſt, diſtentionem inducit: quæ diſtentio appellata ſingultus eſt. Inde fit, vt ſingultus vbi inalguimus, oriatur. Frigus enim humorem ſpiritui obductum coangit: ſpiritus circumuentus exilit. cuius commotio non niſi ſingultus eſt.

6 Cur aquam nonnullis frigidam in faciem fundimus, cum è naribus ſanguis effluit? An ita calor intus ſe colligit, atq; circum obſiſtit, qui ſanguinem ſummum reddit liquidiorem.

7 Cur ſternutamentum pro numine habetur, non tuſſis, neq; grauedo? An quia de capite membrorum præcipue omnium diuino, vnde cogitatio eſt, ſuum ducit principium. An quia cæteri illi affectus ratione morbi eueniant, hic ſecus exultet.

8 Cur oculo perfricato ſternutamēta deſiſtūt? An quia humor ſic reſpirat. lachrymam quippe oculus poſt frictionem emittit. ſternutamētum autem humoris copia excitatur. An quia minor calor corripi ab ampliori, conſumíq; poteſt. oculus autem perfricatus plus caloris ſibi acquirit, quàm ſit, quem naſus complectitur. Hinc etiam fit, vt ſi naſum quis perfricet, ipſum ſternutamentum deſiſtat.

9 Cur eruptio cæterorū, vt flatus, vt ructus, ſacra haudquaquam habetur: ſternutamenti ſacra habita eſt? Vtrum quoniam cū tres partes principes ſint noſtri corporis, caput, thorax, & aluus, flatúſque alui expiratio ſit, ructus ventriculi, ſternutamentum capitis, quæ pars ſacra præcipue eſt, ſpiritum hinc exeūtem vt ſacrum veneramur, & adoramus. An quia ſpiritus omnis eruptio, partes quas modo dixi, melius ſeſe habere ſignificat. Cum enim minus ſternuere queunt, ſpiritus erumpens leuat, ac mitigat. Ergo ſternutamentū quoq; bene caput valere, poſſéq; concoquere indicio eſt. Cū enim capitis calor humorem, ſpiritúmve conuincit, tunc moueri ſternutamentū ſolitum eſt. Quam ob rem moribūdos interdum

ſternutatorio excitamus, tanquam ſi hoc affici nequeant, ſpes nulla ſalutis ſit. Perinde igitur quaſi bonæ indicium valitudinis partis optimæ, atque ſacerrimæ ſternutamentum adorant, benéq; augurantur.

Cur homo omniū maxime animantiū ſternutare ſolitus eſt? An quia foramina ſui corporis obtinet latiora, per quæ ſpiritus interrumpere poteſt. his enim ſpiritu impletis ſternuimus. latiora autem eſſe indicium, ꝙ omniū minime animantiū homo olfactu valet. foramina quippe tenuiora ſentiunt exquiſitius. Quòd ſi latiores meatus: plus humoris, ac ſæpius ſubeat, neceſſe eſt. quo inflatu ſternutamentū moueri ſolet. taléſq; homo maxime animantium habet. merito ſæpiſſime ſternutat, præſertim qui naribus breuiſſimis eſt. Sic enim humor concalfactus celerius effluere conuerſus in ſpiritū poteſt. Cæteris vero præ longitudine narium antè refrigeratur, quàm effluat.

Cur ſternutamenta quæ de medio noctis ad meridiē vſq; moueātur, damnemus: quæ de meridie ad noctis mediū, approbemus? An quia cum rem aliquam exordimur, tūc ſternutamentū potius obſeruandū ſit. Itaq; cū rem agere pergimus, atq; inter initia ſternuiſſe acciderit, amouemur: rémq; incœptam proſequi temperandū cenſemus. Dies igitur, & aurora, & de medio vſq; noctis quaſi initiū quoddam eſt. Itaq; ominoſum tantiſper ſternutamentum eſſe putamus, temperamúrq; ſternutare, ne pergentem quempiam ad agendum reuocemus. poſt meridiem vero, atq; medium vſque noctis finis veluti quidam eſt, tempúſq; illi contrarium. itáq; contrà tunc & exiſtimatur, & agitur.

Cur ſenes laborioſius ſternutant? Vtrum quòd his foramina per quæ ſpiritus permanare ſolet, adducta atq; coniuncta ſunt. An quia ſenes facile eleuare nequeunt, per vim demittunt, atq; concaſſant.

Cur ſi ſpiritum quis retineat, ſingultus deſiſtat? An quia refrigeratio eſt, quæ ſingultū inducat. quam ob rem & qui timent, & qui algent, ſingultiunt. Spiritus vero retentus partem corporis calfacit interiorem.

Cur homines ſurdi è naribus magna parte loqui cōſueuerūt? An quia pulmo eorū vitiatus eſt. Surditas enim detrimētū pulmonis eſt. Vox itaq; ferri expedite non poteſt. Sed quēadmodū qui ſpirādi laborāt difficultate, ſpiritū vniuerſum ſuam ob imbecillitatē reddūt: ſic vocem illi emittūt. Nituntur itaq; naribus, etiam dum loquuntur, qua vox protrudens ſeſe ſono per attritum rancido illo profertur. Fit enim, vt verba per nares aformentur, cū pars naſi ſuperior, qua per palatum foramina patent, caua eſt. reſonant enim tintinabuli inſtar ob clauſtri inferioris anguſtiam.

Cur ſternutamentū ſolū non dormientibus, ſed prope dixerim ſemper vigilantibus fiat? An quia fieri ſternutamentū non poteſt, niſi à calore qui partē eam cōmoueat, qua effici ſolet. Ex quo facié ſoli obijcimus, cū ſternuere placet. Dormientibus autē calor intus circūobſiſtit. Quam ob rem imæ dormientiū partes calidiores redduntur, ſpiritúſq; abundat.

Universidad de Deusto
Biblioteca

quæ quidem res cauſam habet, cur genitura in ſomnis præ libidine profluat. Merito igitur dormientes non ſternutamus. cum enim calor ſecedat capitis, qui eius partis humorem natus mouere aptus eſt, quo in aëra extenuato, ſternutamentũ exultat, affectionem conſequẽtem illam obuenire non poſſe cõſentaneum eſt. Crepitus tamen inferius, ructúſq; ſuperius dormientes magis, quàm vigilantes extrudimus. Quòd enim venter inflari in ſomnis amplius ſolet, accidit, vt eius inflati humores loca ſibi proxima adeant. eò nanq; vel à ſpiritu per quietem excito compellũtur. Retinere enim potius q̃ emittere poteſt, qui ſopitus eſt. itaq; intus calorem cõtrahit. at qui ſpiritum retinet, deorſum impellat neceſſe eſt. quippe cum imum deferri ſpiritũ præter ſuam naturam ſit. Vnde fit etiam, vt perdifficile ſit ſpiritũ retinere. Quinetiam cur dormiamus, hæc eadẽ ratio eſt. cũ enim vigilia motus ſit, qui membra ſentiendi officio accommodata magis cũ vigilamus, exercet: conſtat ſomnũ poſſe accedere, cum eadem illa membra quieſcũt. Cum vero vis ignea ſit, quæ membra corporis noſtri mouere poſſit, & hæc intus ſe contrahat, circumſiſtátq;, in ſomnis caput relinquens, quod ſenſus continet omnes: tũc maxime ſenſuum ſedes quieſcere poſſint. quæ quidem res cauſam afferat dormiendi.

16 Quam ob cauſam vbi ſternutauimus, aut minximus, membra noſtra inhorreſcere ſolent? An quia vtraque re illa venæ aëris inanes redduntur, quem calidũ ante continebant. Inanes aër extrinſecus alius ſubit illo frigidior, qui ante in venis fuerat, quàm ſternutaremus, aut mingeremus. quod cum talis ſubeat aër, merito facit, vt membra inhorreſcant.

17 Cur ſingultus ſternutamẽto deſiſtere poteſt? An propterea, q̃ ſingultus non quẽadmodũ ructus à ventre, qui cibi conceptaculũ eſt, ſed à pulmone proficiſcuntur. quod maxime refrigeratione, aut rigore, aut dolore, aut medicatione ſuperiore accidere ſolet. quòd enim membrum id calidũ ſua natura eſt quoties refrigeratũ ſit, totũ admittere ſpiritũ non poteſt: ſed bullas quodam modo excitat. quam ob rem retento etiam ſpiritu ſingultus finitur. Sic enim pars iſta recaleſcere incipit, & aceto quoq; hauſto deſiſtit, quoniã vis aceti calfactoria eſt. Cum itaq; calidũ quodq; concalfactum reddatur, ſedéſq; cerebri foraminibus peruia pulmoni reſpondeat, efficitur, vt retẽtio ſpiritus, quæ ſternutationi anteceſſit, repreſſúſq; deſuper illatus affectionẽ iſtam pulmonis membri calidi abigere valeat.

18 Cur homines capillo criſpo, & tortili magna ex parte reſimiores ſint? An, ſi criſpitudo ſita in craſſitudine eſt, & craſſitudo non ſine duritia conſtat, & durus ſanguis calidior eſt, & calor materiam excreſcere inutilem minus patitur, & os ex vacante materia conſiſtit, & cartilago non niſi os eſt: merito diminutio naſi conſequatur. Indicium ætas adhibet pueriliſ. ſunt enim pueri omnes naſo reſimato.

TRIGESIMAETERTIAE PROBLEMATVM SECTIONIS FINIS.

EORVM QVAE AD OS, ET AD EA QVAE IN EO SVNT, PERTINENT, SECTIO TRIGESIMAQVARTA: CVIVS QVAESTIONES XII.

1 CVr homines qui raris dentibus ſunt, vitam longe agere nequeant? An quia longe animantia viuunt, quæ dentium ordine prędita ſunt numeroſiore: vt mares, quàm fœminę longius. viri nanq; diutius, quàm mulieres. atq; in pecudum genere, cæterorúmq; animalium perſpici identidem licet. qui itaque raris dentibus ſunt, habere quaſi pauciores iudicantur.

2 Cur dentes qui longe ſolidiores, quàm caro ſunt, frigus amplius ſentiant, quàm caro? An quia meatibus nituntur infixi tenuibus, quorũ exiguus calor celeriter à frigore vincitur, mouétq; dolorem.

3 Cur dentes frigidũ amplius, q̃ calidũ ſentiant, caro econtrario? Vtrum propterea, q̃ caro mediocri, temperatóq; habitu eſt: dentes vero perfrigidi ſunt. itaque rem frigidam ſentire plenius poſſunt. An quoniam meatibus continentur tenuibus, quibus calor inditus exiguus eſt. itaque à re aduerſa potius patiuntur. caro quia calida eſt, vt nihil affici à frigido poteſt, ita calidum compendio ſentit. Ignis enim quaſi igni adijcitur.

4 Cur lingua rerum index pluriũ eſſe poteſt? Nam & febris ardentioris, & grandinum, ſi quæ inſunt, & pecoris verſicoloris varia eſt. An quia humoris capiens eſt, & ſuper pulmone poſita. vnde febrium principium ducitur. verſicolorũ autem ratio referri ad humorum varietatem debet. Infi citur tamen id primum, per quod humor primum manat, colatúrq;, cuius generis lingua eſt. Grandines vero lingua propterea contrahit, quòd inanis, ſpongioſáq; eſt. Quippe cum grando veluti panus inconcoctus, crudúſq; parte interiore corporis naſci ſoleat.

5 Cur lingua amara, ſalſa, & acida fieri poteſt, dulcis non poteſt? An q̃ naturæ corruptiones iſtæc ſunt. Conſtantiam vero ipſam, naturámq; ſentire nequaquam fieri poteſt.

6 Cur totidem cõloribus lingua euariat, quot cutis? Vtrũ q̃ ea quoq; in membrorũ numero exteriorũ recipitur, quanquam in ore abdita eſt. Verum quia prætenui cute integitur, vel minima in ea varietas deprehendi poteſt. An quòd aquæ ratio eſt, quę facit, vt colores mutentur. lingua autem affici ex potione maxime poteſt.

7 Cur halitũ ex ore tum calidũ, tum frigidũ reddere poſſumus? Quippe qui frigidũ efflemus, calidũ vero exhalemus. Indicium, q̃ manus ori admota exhalanti calfieri poteſt. An vtroq; modo aër cõmotus calidus eſt. Sed quoniã qui efflat non vniuerſum aëra mouet, ſed ore anguſtiori extringit. paucũ expirat, q̃ multũ externi aëris excitat. Itaq; calor ore profectus, paſſus in eo ſuam ob exiguitatem, deliteſcit. at qui exhalat, vniuer-

ſum: ob eámque rem calidiorem expirat. Eſt enim efflatio, ſpiritus ſtrictim protruſus. exhalatio vero, ſpiritus vniuerſim profuſus.

8 Cur ſi vehemẽter, vniuerſimq; expirarimus, iterum expirare nequeamus? quod idem in reſpirando etiam accidit. bis enim ex ordine id facere nequimus. An quoniam alterũ dilatatio, alterum contractio loci eſt. Idcirco quadam tenus, non vſquequaq; poſſunt. Cõſtat igitur ambo viciſſim fieri eſſe neceſſum: bis vero ex ordine poſſe neutrum.

9 Quam ob cauſam cũ alius locus ſit, quà cibus, potúſq; tranſeunt, alius quà ſpiramus, vbi grandiorẽ buccellam deuorauimus, ſtrangulemur? An nihil abſurdũ id eſt. non modo enim ſi alicuius interuentu locus ſpirandi ſtipatus ſit, verum & ſi adductus ſit extrinſecus, æque, imò magis abſtrãgulamur. Iſtæc vero proxima inter ſeſe poſita ſunt, quo cibum excipimus, & quo ſpiramus. quare vbi iuſto amplius fruſtũ incidit, locũ ſpirandi proximum adducit, inſtringítq;, vt via ſpiritui omnis denegetur.

10 Cur homines qui virgulam ſuæ palmę ductam per totam latitudinem habent, vitæ longiſſimæ eſſe poſſunt? An quia breuis ætatis, imbecilláque ſunt, quæ artuum beneficio carent. imbecillitatis indiciũ ætas prima, atq; tenerrima affert. vitæ autem breuis teſtimoniũ dat genus omne aquatile. quæ cũ ita ſint, coartata, compactáq; omnia contra ſeſe habere liquido eſt. quo in genere illa etiam ſunt, quæ cum ex natura artubus maxime careant, articulari tamen contigerit. palmæ autem partem interiorem penitus carere articulo, certum eſt.

11 Quam ob cauſam dum longe ſpiramus, venter trahẽtibus adducitur, reddentibus diducitur, atq; repletur? veri enim ſimile dixeris eſſe, vt contrà eueniat. An quia cũ reſpiramus, venter adductis coſtis in imum comprimitur. idcirco diſtendi in ampliorem molem follium inſtar appareat.

12 Quam ob cauſam ſpirare neceſſe habeamus? An quẽadmodũ humor diſſolui in ſpiritũ poteſt, ſic ſpiritus tranſire poteſt in ignem. Calor itaq; naturalis vbi bonam ſpiritus partem in ignem conuertit, doloré admouet, atq; etiam meatus diducit, & ampliat. Quam ob rem ignem cũ ſpiritu expellere cogimur. Quibus extruſis meatus contrahuntur, atq; refrigerantur. Itaq; dolor iterum tentat. Rurſum igitur aërem trahimus. atque vbi poſt hac ſpirandi meatus patefecimus, vocémq; reddidimus, ignis iterum oritur, atq; iterũ præ dolore ſpiritũ reddimus. Id'q; viciſſim ordine perpetuo agimus. ſicuti etiam palpebras agitare ſolemus, vt corpus oculorum refrigeretur, aſſiccetúrq;. Et vero cũ ambulamus, ingreſſui noſtro attendimus, ſcilicet ex ordine gubernandi, atq; regendi, quem vis noſtra intelligendi percommode aſtruit. hunc ergo in modum ſpirandi quoq; vſum exequimur. Ingenio quippe trahendi aëris reddimus, atq; ilico rurſum attrahimus.

TRIGESIMAEQVARTAE PROBLEMATVM SECTIONIS FINIS.

EORVM QVAE AD TACTVM PERTINENT, SECTIO TRIGESIMAQVINTA: CVIVS QVAESTIONES X.

1 VR inhorreſcere magis ſolemus, cum alius modo quodam nos tangit, quàm cum nos ipſi tangimus? An quia tangendi ſedes rem plenius externam, quàm ſuã ſentit. Quod enim natiuum, atq; inſitum eſt, id ſenſum effugit. Quinetiam quod clanculo, atq; ſubito fit, terribilius certe occurrit. Metus autem refrigeratio quædam eſt. At vero tactus extraneus præ ſuo vtrunq; id habet. Deniq; affici vnumquodq; ab alio vel tantundem, vel magis aptum natura eſt. Quod etiam in titillando conſtat accidere.

2 Cur in alis, & pedum veſtigijs titillamur? An propter cutis tenuitatem. An quia tactus earum partium inſolens eſt, vt etiam auris.

3 Cur non eiſdem in rebus inhorreſcere omnes ſoleamus? An quemadmodũ nec in eiſdem omnes delectamur, nec in eiſdem angimur omnes, ita nec in eiſdem omnes horreſcimus. Quædam enim refrigeratio æqua omnibus ratione inuehitur. Sed alij tamen cum veſtis rumpitur, inhorreſcunt. alij cum ſerra vel acuitur, vel trahitur. alij cum pumex ſecatur. alij cum lapillus mola perfrangitur.

4 Quam ob cauſam cum æſtas calida, hiems frigidiſſima ſit, corpora tactu frigidiora per æſtatem ſint, q̃ per hiemem? Vtrum quoniam à ſudore refrigerari corpora poſſint. qui vt fieri per æſtatẽ ſolet, ſic ab hieme alienus eſt. An quia in contrariũ tempori tum frigor, tum calor circumobſiſtit, intúſq; per æſtatem calor refugit. itaq; ſudorẽ poteſt exprimere. per hiemem vero vis frigoris arcet, & corpus perinde quaſi terra euaporat.

5 Quænã cauſa pilos inhorreſcere faciat? An merito cute cõtracta exurgant. quæ cõtrahi tum à frigore, tum à pleriſq; alijs affectionibus poteſt.

6 Cur nemo ſeipſum valeat titillare? An ne ab alio quidem titilletur, ſi rem præſenſit, vel potius ſi ipſum videat titillantem. ergo minime titillari quis poſſit ſi quæ tactio affertur, non lateat. riſus vero lapſus quidam, & fraudatio eſt, quia cum in ſede præcordiorum quis verberatur, ridet. Haud locus quilibet eſt, quo ridemus. clandeſtinum autem omne fraudulentum eſt. Qua de cauſa fit, vt illa eadem res & moueat riſum, & non moueat.

7 Cur labris maxime intitillamur? An quia membrum quod titillari poſſit, non longe à ſede potiſſimum ſentiendi abeſſe debet. labra autem eo maxime in loco poſita ſunt. ſed omniũ maxime locorũ capitis propterea titillantur, quòd carne ex toto conſtant. quare mobiliſſima eſſe poſſint.

8 Cur ſi quis locum noſtrarum alarum moueat, in riſum continuo labamur: ſi quam aliam moueat partẽ, nullam poſſit ridẽdi cauſam afferre. &

Universidad de Deusto
Biblioteca

quænam ratio eſt, cur naribus penna tentatis ſternutamentũ moueatur? An quia loca quædam venularum habemus, quibus vel refrigeratis, vel contrà affectis, venulæ ipſæ aut humectantur, aut in ſpiritum ex humore diſſoluuntur. quemadmodum ſi venas ceruicis dormienti quis premat. Lætitia itaq; geſtiens concalfactio quædam eſt. ſpiritũ autem cum redundarit, foras mittimus vniuerſum. Sternutamenti quoque ratio illa eadem eſt. cum enim penna mouemus, atq; tepefacimus nares, humor in ſpiritum ſoluitur, quem mox redundantem expellimus.

9 Cur ſæpenumero vſu euenit, vt ingeſto cibo inhorreſcamus? An quòd cibus frigidiuſculus admiſſus vincit principio magis naturalem calorem, quàm vincitur.

10 Quam ob cauſam quod digitis vice mutata implicatis circumagitur, duo eſſe videatur? An quia duplici ſentiendi parte attingimus. Nunquam enim fieri poteſt, vt lateribus digitorum exterioribus vtriſq; idem complectamur, & agitemus, dum manus ordinem ſuum obtinet naturalem.

TRIGESIMAEQVINTAE PROBLEMATVM SECTIONIS FINIS.

EORVM QVAE AD FACIEM PERTINENT, SECTIO TRIGESIMASEXTA: CVIVS QVAESTIONES III.

1 VT faciem effigiare conſueuerũt? Vtrum quòd qualéſnam ſimus, ea ipſa corporis parte intelligi poſſit. An quòd ea præcipue qui ſimus, agnoſci poteſt.

2 Cur faciem maxime ſudare ſolemus, quæ carnis omnino expers, atque gracilis eſt? An quòd ea propenſiora ſunt ad ſudorem, quæ humida, laxáq; ſunt. Caput autem tale eſt. quippe quod humorem ſuum plurimum habeat: quem venæ tendentes inde declarant, & deſtillationes, quæ à capite venire ſolent. Cerebrũ item humidum eſt, & foramina capitis permulta. capilli profecto foraminũ multitudinẽ foras vſq; productã latiſſime indicãt. Sudor igitur non ex parte inferiore, ſed ex capite oritur. Quam ob rem frons prima, & maxime ſudat. Prima enim ſubiecta vertici eſt. Humor autẽ deorſum non ſurſum fluit.

3 Cur in facie maxime tubercula oriri ſolent, quos varos vocamus? An quia locus iſte rarus, atq; humidus eſt. Indicium pilorum eruptio, & ſentiendi potentia faciunt. Tuberculorũ autem genus id veluti puſtula, minutúſque abſceſſus cuiuſdam inconcocti humoris eſt.

TRIGESIMAESEXTAE PROBLEMATVM SECTIONIS FINIS.

EORVM QVAE AD TOTVM CORPVS PERTINENT, SECTIO TRIGESIMA SEPTIMA: CVIVS QVAESTIONES VI.

1 QVam ob cauſam cum corpus aſſidue fluat, defluxúſque ab excremẽtis proficiſcatur, leuari non poteſt, niſi exudet? An quia non ſatis ſecerni ſic poteſt, diutius tamen ſecernitur. Cum enim ex humore mutatur in aëra, plus
5 certe oritur ex minori. Plus nanq; quod ſecernitur eſt. Quare tempore ampliori ſecerni neceſſe eſt.

2 Sed cur ita fiat? An quia foraminibus longe anguſtioribus effluit. Pars enim humoris lenta, glutinoſáque vt excerni permiſta cum liquida poteſt, ita cũ ſpiritu nequit. quæ quidem res maxime infeſtat. Quapropter vomitus magis, quàm ſudores leuare queunt. Quoniam ij partem illam
5 lentam ſecum educunt, vt qui craſſiores corpulentioréſq; ſint. An etiam quòd locus, qui partem humoris lentam, glutinoſámq; continet, ſemotus à carne eſt. Ventri autem in propinquo manet. Aut enim in eo, aut in vicino lentum illud contrahitur. Vnde fit, vt aliter educi vix poſſit.

3 Quam ob cauſam frictiones carnẽ augeant? An quia vim præcipuam obtinent augendi ea quæ noſtro in corpore calida habemus. molem quidem adipiſcitur ampliorem quod aſſidue ipſum in motu eſt, ſurſúmq; effertur, & in ſpiritum humores extenuat inteſtinos. quæ certe fieri in per-
5 fricando videmus. quare vbi vſus defuit perfricandi, corpus decreſcit, atq; minuitur. An ita fieri poſſit, vt vel per alimentum auctior caro reddatur, concalfaciendi ſcilicet beneficio. Calidum enim omne humoris detrahẽs eſt. alimentũ autem, quod in carnem digeritur, humidũ eſt. plus quoq; ali
mẽti caro ex laxitate ſibi admittit. quippe quę laxior copioſius capere in-
10 ſtar ſpongiæ poſſit. Frictio autẽ nimirũ carnem elaxat, & ſpiritibus reddit opportunioré, & prohibet quo minus inutiles coitiones in corpore contrahãtur. quę ſi abſunt, tabes nulla cõſequitur. vitioſum enim illud ieiuniũ corporis, & tabes naſci ex materia ſolet, quæ inutilis cõgeſta eſt. Quòd ſi
15 caro ſpiracior, laxior, atq; æquabilior ſit, molẽ capiat ampliorẽ conſentaneũ eſt. Nam & alimẽti capacior, & excrementorũ ſecernẽtior redditur.

ἀεὶ ἀΓοΦίαι vitioſum illud ieiuniũ.

4 Quam ob cauſam vbi perfriximus, eodem à calore vehementius vrimur, atq; dolemus? Vtrũ quòd caro ſua denſitate calorem interrumpentem coërcet: quare plumbum calidius, q̃ lana eſt: An quia caloris tranſitio per vim agitur, quoniam corpus ſtrictum à frigore conſtat.

5 Cur ſiccæ fricationes carnis ſoliditatem moliantur? An quia caro perfrictione recaleſcit, humor conſumitur. Adde q̃ caro perfricata denſatur. Quæ autem frictionem, attritúmq; pleniorem experiũtur, omnia maiorem in modũ denſari, reddíq; ſolida conſueuerunt. quod multis in rebus
5 plane intelligi poteſt. Nam & farina, & terra, & reliqua generis eiuſdem,

Universidad de Deusto
Biblioteca

si aqua infusa trahas, humida titubabunt, & fluida. Sed si plenius atteras longiorémque tractationem adhibeas, spissescunt, solidescunt, lentescúntque celeriter.

6 Cur amplius frictio quàm cursus, corpus implere potest? An quia cursus carnem refrigerat, nec alimenti reddit capaciorem, sed pars in imum conuertitur, pars à naturali calore penitus extenuata transit in spiritum. at manus carnem permulcet, laxat, capacem alimoniæ facit. Et vero exterior ista intẽtio premendo, stipandóq; refringit interiorem impetum, 5
obsisténsq; arctius continet, & carnem attollit.

TRIGESIMAESEPTIMAE PROBLEMATVM SECTIONIS FINIS.

EORVM QVAE AD COLOREM PERTINENT, SECTIO TRIGESIMAOCTAVA: CVIVS QVAESTIONES X.

1 Vr oleum, & cera solis calore candefiunt, caro nigrescit? An illa sol propterea candefacere possit, quòd humorem nimium eximit. nigricat enim per naturam, quod præhumidum est, propter humoris terreni mistionem. Carnem vero quòd nullam inde humoris copiam detrahit, adurit, atróq; afficit colore. 5

2 Quã ob causam piscatores, & purpurarij, & omnino qui rem exercent marinam, rufo sunt omnes colore? Vtrum q̃ mare sua salsugine calidum, & squalidũ est. tale autẽ quodq; pilos cõficere rufos potest, vt lixiuia, vt auripigmentum. An parte exteriore calidiores, interiore frigidiores reddantur, eo quòd summa corporis vicissim modo madefiunt, modo à sole 5
resiccãtur, idq; perpetuo agitur. Itaq; pili assiccati extenuãtur, & rutilantur. & omnes quidẽ incolæ plagæ septentrionalis rufo sunt pilo, & tenui.

3 Qua de causa cursus, quẽ induti agimus, & olei sub vestem perunctio pallidulos reddat? An propterea, q̃ vt spiratio commoda gratũ affert colorem: sic obseptio, & strangulatio contrà afficiat necesse est. Quod itaq; humor passus per summa corporis cum incaluerit, refrigerari non quit, pallorem facile trahit. Quod idem vtrunq; illud sudor, & oleum sub ami 5
ctum cõmittit. calor enim introcluditur, atq; arcetur. cursus vero, quem nudo corpore agimus, colorẽ præstat amœniorem, scilicet ratione cõtraria. delibamenta quippe excrementitia, quæ subsistũt, aër refrigerat, corpúsq; ita difflat, euaporatúrq; cõmodius. Ad hæc oleum cum tenue, atq; humidum sit, subter perunctum, meatúsque corporis intersepiens neq; 10
humorem, ac spiritum è corpore profluere sinit: neq; spiritum exteriorem admitti patitur. Quapropter materia vacans in corpore humida pu-

trescens pallorem inducere potest.

Qua de causa spiratio cõmoda colorẽ parit amœniorẽ? An quia pal- 4
lor putredo quædam per summa corporis est. Cũ itaq; humor summũ obtinens corpus calidus est, vt palleat accidit, nisi refrigeretur, diffletúrq;.

Quare qui mediocriter insudarint, statim ab exercitio colore hilaran 5
tur amœno: Athletæ verò pallidi longe euadunt? An quia labor mediocris colorem leuiter prouocat, & ad corporis summa inuitat. Nimius verò cum sudore, & spiritu extrudit, dum corpus inter laborandum rare-
5 scit, atque laxatur. Cum igitur calor per summa resident corporis, color il le exultat, quẽadmodum calfactis, aut pudefactis euenire solitum est. Vbi verò inde euanuit, pallor continuo succedit. Cæteri itaque mediocriter se exercent. Athletæ prorsus vehementer laborant.

Quam ob causam qui se exercent, amplius à sole vruntur cũ sedent, 6
quàm cum mouentur? An cum in motu sunt, aëra agitant. itaque spiritu quasi ventilãtur. Cum verò sedent, quia aër immotus est, vim solis acriorem experiuntur.

Cur solis calor summum adurere potest, ignis non potest? An quia 7
sol tenuior est, carnem subire amplius potest. ignis verò etiam si adurat, per summa tantum colorem inducit nigrum: quas phœdas nominant. interius autem subire minime potest.

Cur ignis hominẽ nigrum non reddit, fictile reddit: sol cõtrà hominẽ 8
nigrore afficere potest, fictile nõ potest? An nõ eadem vterq; ratione agit: sed sol adurẽdo nigrificat, ignis fictile replet, obducítque fuligine, quæ fauilla prætenui dũ carbones franguntur, simul & flagrant, cõtrahitur, ho-
5 minem nigrũ sol reddit: ignis minime, quoniã solis calor lenis, mollísq; est, & præ sua tenuitate cutem ipsam leniter per summa adurit. Quoniã itaq; carnem nõ attingat, dolorẽ nullum potest infligere. quoniã vrat, nigrorem inuehit. ignis profecto vel nihil tangit, vel intrò irrumpit. nam ambusta quoque igni atra redduntur. Verum hic non eatenus tantum-
10 modo vrit, quatenus color ater se pandit, & augeẽ.

Cur homines cum senescunt, nigriores reddãtur? An quia res omnes 9
excepto situ nigriores cum putrescunt, euadant: senectus autem non nisi quædam putredo est. ad hæc cum sanguis siccescens nigrior reddi soleat, merito senes sunt nigriores. sanguis etenim est, qui nostra corpora colo-
5 re intingere valeat naturali.

Quam ob causam oleum sol candefacit, carnem nigrificat? An quia 10
olei terrenam eximit partem, quæ nigroris causa est. vt etiam vinum fortis ratione terrenæ nigrũ est. Carnem verò nigrã propterea reddit, quoniam vrit. terrenum nanque omne cum vritur, nigrum effici solitum est.

SECTIONIS TRIGESIMAEOCTAVAE ET VLTIMAE PROBLEMATVM ARISTOTELIS, FINIS.

Universidad de Deusto
Biblioteca

THEODORI GAZAE THESSALONICENSIS IN PROblemata Alexandri Aphrodisiei, ad Nicolaum quintum pontificem maximum præfatio.

NVm ægrè interim feres pater sanctissime, si ego falsam deprehendam libri descriptionem? an libros tantum illos de hierarchia authoris esse Dionysij Athenienſis viri doctissimi velis, nequid religioni derogetur, cætera autem sint, nécne, quorum volumina esse inscribuntur, parum referre censeas, modo fructus ex his aliquis capiatur? Equidem ita censere te arbitror, nec vereor, ne quod hactenus per tam longum tempus crediderint homines, à me reprobari videatur. multa enim docti interdum per incuriam, indocti sæpe per ignorantiam improbe credunt, & quod Thucidides author grauissimus inquit, abditam rerum veritatem nullo cum labore multitudo inuestigare consueuit. labitur in ea potius, quæ in promptu, & in propatulo habentur. Problemata igitur, quæ tanquam Alexandri Aphrodisiei opus conuertere me in latinam linguam iussisti, conuerti quidem, & eò hercle libentius, quò non tantum morem me tibi gerere, verum etiam pleraque in his quoque scite discuti intelligebam. sed Alexandri illius hæc, viri fœcunda sapientia præditi, & veri atque germani opinionum Aristotelis speculatoris, nullo pacto equidem credere possum. Nam & doctrina authoris illius cum in plerisque alijs, tum in ijs, quæ de animo istæc differunt problemata, omnino desideratur: & ab elocutione illius adeò longe hæc dissonant, vt facile quisque lectione veterum literarum græcarum exercitatus intelligere possit, non id opus ad Alexandrum Aphrodisieum, sed ad aliquẽ multo recentiorem authorem referri oportere: doctrinæ iudex nullus te melior esse poterit. elocutionis verò quoniam id per interpretationem patere satis non possit, si meo parum confidis iudicio, sint illi arbitri velim, qui neque per malignitatem ementiantur, neque per ignorantiam literarum gentis græcæ bonarum aberrent. Sed quanquã Alexandri Aphrodisiei problemata hæc esse non putem, vtilia tamen, legendáq; ita iudico, vt nec tibi conuerti iussisse displiceat, nec me munus hoc vnquam pœniteat suscepisse. Quam ob rem hæc illis Aristotelis problematibus, quæ superiori anno conuerti, tuóque dedicaui nomini, adiungẽda, si placet, iubebis: vt copia larga problematum eodem codice cõtineatur, fructúmq; sic capere ex vicino liceat ampliorem. Nam & sermonis faciẽ talem nos scitamentis huius recentis, parúmque linguæ periti authoris posuimus, vt ex eadem officina interpretis, ex qua illa Aristotelis, hæc quoque exisse viderentur. Vale.

ALEXANDRI APHRODISIEI
PROBLEMATVM LIBER PRIMVS.

QVAESTIONVM NATVRALIVM RATIO partim certa ex se, conspectáq; est omni ambiguitate, discussionéque abiuncta. Quis enim, modo mentis sit compos, quærat, quã ob causam natura pennas volucrum generi largita est, cum tam longe omnibus pateat, pennas primum fouendi gratia, perinde atque amiculum genus animantium illud induisse: deinde ornatus etiam causa eum in modum extitisse, scilicet eadẽ illa ratione, qua pilis naturæ ingenio teguntur quæ ingressu vtuntur animantes, qua cortice serpentes, qua squamis, aut testis bestiæ incolæ aquarũ? Cur item natura alijs animantibus cornua dederit, alijs aculeos, alijs vngues acutos, aut rostra, aut quid tale, quis quærere debeat? Constat enim naturam his ipsis veluti quibusdã hastis natiuis bestias suas muniuisse, quo se se defendere ab ijs possint, quæ detrimentũ inueherẽt. Constat item fructuum, ac seminũ genera, quæ ad ortum, vitámq; succedendi perpetuã natura molita est, tunicis, aut corpusculis aliquibus humidis, aridísve, aut corio vestiri, vt secura tum à frigore, tum ab æstu, tum etiam ab animantium iniuria præseruentur. In multis certe ne ipsum quidem tegumentum penitus esse inutile naturæ solertia passa est: sed cibo idoneum suis prouida animantibus astruxit. stirpes iam ipsas frondibus, libro, cortice, reliquis id genus pennarum pilorúmve vice obduxit. quippe quæ ferè norit, vt vel à nimio frigore, vel ab æstu immodico offendi, interiréq; possent, nisi ita operta, conseptáq; manerent. nonnulla etiam spinis tanq̃ spiculis contra animantium morsus armauit. flores præterea varios præstitit, vt exornaret: formosúmque genus stirpium liberalissime redderet. vt'que nuntios quasi statueret, qui mortalibus fructuum infantiam mox prædicerent emersuram. Hæc tam dilucida, tam certa qui discutienda in mediũ affert, mente proculdubio vacat. at qui ambigat an calor igni insitus sit: hic tangendi sensu orbatus degit. qui quærit vtrum natura, & ratio prouida rebus oriendis, occidendísq; consultet, decernátq; ordinem, motum, positũ, speciem, colorem, cætera generis eiusdem, hic porrò criminis teterrimi reus est, grauissimísq; pœnis obnoxius. Quæstionum igitur ratio, quod proposui, partim ex se certa, manifestáque est: partim inexplicabilis, modúmq; penitus humani ingenij excedẽs, deo duntaxat cognita immortali, qui rerũ omniũ parens, atq; author est. Operis quidem solertissimi cuiusdam rationẽ artifex qui extruxit, integre tenet. cęteri verò, qui artis sint illius ignari, rationem nullã reddere queunt: sed tantummodo rem inspectant, & demirantur. Quæstiones, quas inexplicabiles

dixi, huiuſcemodi ſunt: quam ob cauſam ridere hi ſoleant, quos in alis, & coſtis, aut plantis titillamus. cur nonnulli, cum mutuum marmorũ attritum, ſectionémve, aut ferri ſtridorem, limarúmve ſentiunt, dentibus obtorpeſcunt. qui fieri poteſt, vt ſtupori dentibus à frigidis fructibus iniecto portulaca herba, quæ frigida eſt, medeatur: cum non res ſimiles, ſed contrariæ remedio contrarijs eſſe debeant. qua de cauſa lapis, qui magnetis vocatus eſt, ferrum ſolus attrahere, ramentíſque ferri iuuari valeat. electrũ, ſiue ſuccinũ floccos, feſtuculáſq; ſibi ita coniungit, vt hærentes poſſit attrahere. vnde fit, vt leo gallum tantummodo extimeſcat. quid eſt, quod gallina ædito ouo feſtuca aliqua ſe, & ouum luſtrat. quare veratro coturnices, cicuta ſturni veſcuntur, quæ toxica hominibus eſſe certũ eſt. quam ob rem ſcãmonea bilem ducat: cucurbita agreſtis, agaricum, veratrum candidum, euphorbium, granum cnidium pituitam. veratrum autem atrum, ac epithymum bilem atram. cur aluus nonnullorum rebus aſtringitur, quæ aluum reſoluere conſueuerunt: contráque his reſoluitur potius, quæ aſtringere poſſunt. quam ob rem alius alio cibo delectetur, eundémque alius facilius, alius difficilius concoquere valeat, cum nulla ratio, vel caloris, vel alicuius rei eiuſmodi intelligatur. Nemo ſanè vel torpedinem piſcem torporem per funiculum noſtro inuehere corpori, vel triglam obtentam vitium à torpedine accitũ tollere ignorat. permulta id genus licet enumerare, quæ noſci tantum experimento potuerunt. Vnde apud medicos abditæ illæ, deliteſcentéſque cauſæ his in rebus habentur, quarum nulla ratio reddi poterit. Quocirca temere ſanè agunt, qui genus id quæſtionum ſolutionibus mandare cõtendunt. nec dici improbabilius quicquam poteſt, q̃ rationes, quas illi adducunt. quippe medicamenta, quibus purgandi vis data eſt, idcirco materies ducere poſſe inquiunt, quoniam habitu ſunt calidiori. quod error eſt. nam ſi iure calori cauſa daretur, calida omnia vim illam purificam ſortiri vtique oporteret. nunc verò piper, quod longe calidius, vim non trahendi, ſed concoquendi, corroborandíque poſſidet. cuius etiã generis maſtichen, & aloën eſſe nulli dubium eſt. itaque reciprocari iſta nequaquã cenſendum. Nam etſi omne quod ducere poteſt, calidum eſt, haud tamen viciſſim ita conſequitur, vt quod calidum eſt, idem etiam ducere poſſit. Volunt item ſtruthiocamelum vi ſui caloris ferrum concoquere. quod abſurdum penitus. Leo enim qui longe quàm ſtruthiocamelus calidior eſt, ferrum cõcoquere non poteſt. nec verò medicinæ artis authores tantum rerum ſtatuere proprietates coguntur: ſed philoſophi etiã, & grammatici eódem perſæpe veniunt. etenim quæ pathe, id eſt affectus appellant, vſúq; comprobata obſeruant, non niſi vicem complent proprietatum. Quærenda igitur illa ſunt, quæ locum obtinent medium, hoc eſt, non quæ perſpicua ex ſe ſunt, vel tam occulta, vt percipi à nemine poſſint: ſed quæ quanuis difficilia, & obſcura, explicari tamen, lucémque recipere rationum, & doctrina hominis, atq; ingenio poſſint. ſolutionẽ autem quæſtionis cuiuſq; petendum ex rei, vel habitu, vel ſpecie, vel actione, vel ex rei ſimili conſenſu, vel ex colore, vel ex deceptione ſenſus, vel ex æquiuocatione, vel ex viribus, quæ magis, minúſve efficere poſſint. vel ex eo quòd res durior, aut ſolutior, aut maior, vel minor, vel ex tempore, aut ætate, aut more, vel parte eſſentiali, aut euentitia, vel ex rerum ſimilium conditione. quorum exempla ex quæſtionibus tum à nobis, tum ab alijs explanatis colligi poſſunt. his igitur normis, ac metis, omne quod quæritur, probationi poteſt ſolutioníque mandari. Sed cum nõ ſolum ratione, quæ in vniuerſum doceat, verum etiam ſingularum rerum tractatione animus auditoris regendus ſit, hæc proponenda ſoluendáque cenſuimus.

Triglam, mullum.

Cauſæ abditæ, id eſt, proprietates occultæ.

Cur Homerus homines à canitie temporũ πολιοκροτάφους cognominauit? Quòd ea maxime parte capitis canities oritur, ob eam ſcilicet rem, quòd pars capitis prior humidior, quàm poſterior, & pituitoſior eſt. & parte priore capitis ſola calueſcere ſolemus, quòd mollis & laxa eſt. Cum itaq; pilus ob naturalẽ ſiccitatem vacat alimento, facile defluit, vt qui non ita ſolide parte innitatur priore, ſicut poſteriore, quæ ſiccior, atque ſpiſſior eſt. Caluitium ex ſiccitate oriri ſolitum eſt. quam ob rem quibus criſpus capillus eſt, citius calueſcunt: caneſcunt autem ſerius, vtpote, qui capite ſint ſicciori. ſiccitatis enim pituitoſam illam materiam totã abſumit. ſunt ijdem præterea vigiles plus, quàm cæteri. ſomnus enim humore cõſiſtit. quod quidem argumento conſtat infantiũ, qui vt humidi excremẽtoſíq; ſunt, ſic ſomniculoſi eſſe conſueuerunt. Patet idem vel ex humidis corporum affectionibus: atq; ex ijs, qui vel vino ſeſe inebriarunt, vel crebro balneo vſi ſunt. Quinetiam minus excrementi mittere ijdem ſolent per partes, quæ ſeceſſuri vacantis materiæ deputatæ ſunt. os inquam, nares, oculos. At qui capillo ſunt promiſſo, & ſimplici, capitis humore abundant. itaq; contra afficiũtur. quippe qui aut nunquã, aut lentius caluitium ſentiant. fieri tamen poteſt, vt vel vitio ſui generis quis caluеſcat. ſicut & articulorum dolores, & plerique alij corporis affectus de parentibus ad prolem deſcendere conſueuerunt, vt non deſint, quos morbos liceat hæreditarios appellare. Ergo vel ea ipſa de cauſa, vel celerius caluеſcere, vel excrementoſus, ſomniculoſúſq; eſſe quis poteſt. canos autẽ canidos eſſe propterea neceſſe eſt, quia putuitæ ex qua orti ſunt, colorẽ imitantur. nonnunq̃ etiam ad colorem pene auri vergunt, videlicet vbi ſe cũ pituita bilis vitellina permiſcuit.

Cur excrementis abundare, ac vigiles eſſe ſenes cõſueuerũt? Excremẽtis certe abundant, quia frigidiores, atq; debiliores, atq; ad cõcoquendum ineptiores longi temporis ſpatium reddidit. hinc enim excrementis foramina, meatúſq; corporis redundant. Vigiles verò, quia ſicciores parte corporis ſolida efficiuntur. Infantes prorſus quia ex contextu foraminũ, & parte ſolida corporis ſunt humidiores, non tantum excrementoſos,

ſed ſomniculoſos quoque eſſe neceſſe eſt.

3 Cur pueri non caneſcunt, cum humidi, excrementoſíque eſſe ſoleant? Quia humidi, & calidi ſunt. pituita autem, vnde canities, humida & frigida eſt. adde quòd puerorum caluaria mollis, laxáque eſt inſtar cutis. itaque vacans materia, & inutilis difflari poteſt, atq; euaporari, ſeniorum prædura eſt. tempore nanque obdureſcit, ac denſa, ſolida, oſſea redditur. vnde rimas in ea natura perduxit, quibus vapores excrementitij efflari, atque euaneſcere poſſent.

4 Cur mulieres, & ſpadones caneſcere celeriter ſoleãt? An mulieres, quia natura frigidæ ſunt, atque ex otij cauſa. ſic enim plus materiæ inutilis contrahi poteſt, præſertim ſi menſtrua defuerunt. Spadones, quia non amplius ſemen excernunt, ſed excremẽtum illud ſeminis genitale, quod pituitoſum eſt, per totum corpus miſtum cum ſanguine digerunt.

5 Cur item careant pilis? Mulieres quidem quia frigidæ ſunt, foramina ſui corporis ſpiſſiora habent, atque coarctiora. vis enim frigoris cõtrahere, conſtiparéq; aptiſſima eſt. itáque exitus pilis denegatur. Spadones verò, quia iuſto humidiores ſunt, excrementíſq; admodum redundant. hæc enim ratio eſt, cur loca neque præhumida, neque præſicca, ſaxoſáq; herbas ædere valeant.

6 Cur pedes ſpadonum magna ex parte ſolẽt deprauari? Quoniam præ nimio, quem dixi, humore, membra admodum madefacta, & emollita, & proinde debilitata gerunt. fit enim vt pondere ſuper impoſito corporis, crura parum ad ſuſtinendum valida, peruertantur. quo modo harundinem pondere ſuper annexo flecti neceſſe eſt. Rem autem duram, & ſiccam eſſe validiorem, íq; ſuo officio ſtabiliorem: humidã verò & mollem, imbecillam, parúmq; efficacem extare argumento ſunt ligna, pelles, funes, atq; etiam homines. quippe ſi qui per luxum à balneo poculo immodice vſi ſunt, imbecilliores reddantur: ſed ſi per frugalitatem modice ſeſe reſiccarunt, robuſti, efficaciores euadãt. Vnde fit, vt ſpadones quidem effœminati imbecillíque ſint, forſitan & vinoſi. cũ enim habitu ſint frigidiori, auidos eſſe rei contrariæ veriſimile eſt. Vinum autem natura eſt calidum. Aethiopes verò, vtpote ſicciores, criſpi, macilenti, muſculoſi robuſtíque conſtant.

7 Cur ijdem vocem reddunt acutiorem? Quoniã humor ille immodicus fauces, canalem aſperum cognominatum obcraſſans, atque infarciẽs longe reddit anguſtiores. & cum ſpiritus per anguſta ſe promat, vocem agat acutiorem, q̃ in integris fiat hominibus, neceſſe eſt. His enim vox ampla per meatus laxitudines informatur, & ducitur. argumentum ex tibiarũ foraminibus accipi aptiſſime poteſt. humor autem nimius ſpadonum vel eo conſtat, quòd percraſſari & mammas fœmineas explere, & genas habere tumidiuſculas, & pilis eſſe promiſſioribus, & caneſcere facile conſueuere.

Cur è ſpadonibus nonnulli rem aliquantiſper veneream appetant, & amore interdum teneantur? Quoniam ſunt, qui cum pubeſcerẽt, caſtrati, colliſíve fuerunt. Itaque veluti ſemiſpadones ſunt. adde quibus iecur feruentius, & ſeminis conceptacula ampliora, hi veneris vſum ſæpe imaginantur, & appetunt. agere tamen quod cupiunt, non poſſunt, quoniam coles eorum mox emarceſcat, & langueat. Spiritus enim qui diutius tumefacit, deeſt. quippe cum ſemen non adſit, vnde ſpiritus ortus per meatus ſemini attributos deferri ex parte coxarum conſueuit. Quam ob rem fit, vt meatus illi collapſi perinde atque in puerili ætate poſſint excæcari. 8

Cur cæteris omnibus noſtri corporis partibus, quas pili integunt, caneſcere conſueuimus: alijs verò nequaquam? Quoniam locus iſte calidior eſt, quippe qui conceptaculis tum ſpiritus naturalis, tum ſanguinis ſit refertus: qui etiam quia laxior, atque ſolutior eſt, idcirco excrementa pituitæ digerere, atque difflare aſſidue poteſt. quod quidem argumento conſtat ſudoris aſſidui alarum. 9

Cur nonnulli pudore affecti alis inſudare coguntur? Quia pars iſta corporis laxior eſt. Natura quippe ab eo recedit, quod vel reuerendum vel cauendum eſt, atque pauliſper ſeſe cum ſanguine colligit, recipítque in venas, atque arterias ampliores. quæ vbi expletæ fuerunt, extillare incœperũt. quod idẽ etiã euenire ijs nouimus, qui affecti lætitia ſunt ob eã ſcilicet rem, q̃ elaxari, reſoluíq; corpus totũ, maximéque alas neceſſe eſt. 10

Quam ob cauſam pallidi, qui metuerunt, efficiuntur? Quòd natura humana, víſque interior, quæ corporibus noſtris conſulit, ne quid extrinſecus capiat detrimenti, continuo fugit: & ſe ad loca cõfert penitiora cuſtodiæ gratia. quemadmodũ nos quoq; domum eadem cauſa petere ſolemus. quò cum properat, ſanguinem ſecum trahit. quo ſolo vehiculo, alimentóque vti conſueuit. Sanguis autẽ eſt, qui florem noſtro largiri corpori poteſt. 11

Florẽ, id eſt roſeũ & pureũ colorem. 12

Cur ijdem illi contremiſcere conſueuerunt? Quoniam vis etiam animalis per conſenſum vtique naturalem diffugiens, neruos relinquit imbecillos, qui ſuo robore membra ſuſtinent, firmáq; tuentur. Hæc eadem ratio eſt, cur & aluo fundantur, & mingant inconſulte. muſculi nanque, quorum intereſt meatus excremẽtorum claudere, debilitati retinere amplius nequeunt.

Quam ob cauſam rubeſcere ſolent, qui gaudent? Quoniam natura ſponte rei occurrit, quæ grata extrinſecus acceſſit. Quemadmodum nos amicis, aut liberis obuiam vltrò feſtinamus. naturam autem ſanguis comitatur, quem ſuo colore cuti florem poſſe largiri, pallorémque ob eius orbitatem oriri propoſuimus. 13

Cur erubeſcere conſueuerunt, quos puduit? Quoniam natura ſua naturali quadã non arbitrali conſcientia verecundatur, ac reueretur quod honorandum, colendúmq; ſenſerit. Itaq; more pudicæ, nobiliſq; puellæ 14

compescitur:& se ad loca penitiora corporis recipit,atque occulit.quod cum agitur,sanguis concitus liberalius fluitat,cutémque suo colore pertingit.sunt tamen,qui naturam sese protegere copia sanguinis assueuerét. quomodo & manum naturali ingenio tãtisper faciei admouere solemus, dum pudore afficimur.

15 Cur nonnulli à vita præ nimio metu discesserunt? Quoniam vis naturalis admodum interiorem subiens partem sanguine calorẽ insitum, atque vitalem solitum de corde oriri obruit vniuersum, atque extinguit. qua ratione oleum quoq; multum,vniuersúmq; lucernæ infusum flammam potest extinguere.calor quippe corporis ille perapte flammulæ lucernæ respondet.& verò,qui dolore vexantur nimio,eadem ipsa de causa discessere è vita.interit enim motus interior natiui caloris,quemadmodum ignis quoq; obturatus extinguitur.

16 Cur multi ebriati vino obierunt? Quoniam vini copia naturalẽ, animalémque vim omnem suo calore opprimit.maximéq; id sentiũt,qui calorem insitum exiguum cõtinent,atq; imbecillum. Qui enim multus,ac validus est,resistere amplius,ac spatio temporis copiam omnem illatam cõcoquere potest.Quemadmodum plus olei infusi flamma tolerat,quæ largior est.

17 Cur membra senum obtremunt? Quoniam nerui membrorum, & musculi vi sua mouendi priuati non amplius æque partes continere, firmare, stabiliréque possunt.fit etenim tremor,cum pondus quidem membrorum corporis trahit deorsum:animæ autem vis sursum eleuat.idque vicissim,atq; assidue agitur.Hinc enim incurui senes in terram corruũt, & ne id fiat,baculis sese sustinent,& tanq̃ caducos parietes lignorum adminiculo continent erectiores. Hæc eadem virium imbecillitas facit, vt & vrina,& alui excrementa prodeant inconsulte.

18 Quã ob rem pallescere solẽt,qui ægritudine succũbant? Quoniã rem tristem natura sentiens paulatim descendit ad loca sibi penitiora cũ sanguine,qui coloris author est.minus tamen illi,q̃ qui metuũt,pallescunt.

19 Quam ob causam qui lætitia exultant, vehementer resoluũtur? Quoniam vitalis vis, & insitus calor foras ad rem lætabilem immodice profluens dispalatur, ac interit. Vnde fit, vt & sudent, & rubeant sanguinis aduentu.calorem enim natiuum,ignémque ipsum,vt per loci sui appetitionem sursum efferri,ṭsic per alimenti desyderiũ ima petere necesse est. igitur vtralibet mouendi ratione perempta calor insitus interit,& vis omnis vitalis euanescit.

20 Quam ob causam qui vel angũtur,vel irascuntur,vel amant, frequẽter amplitérq; suspirare consueuerunt? Quoniam qui angũtur,animum totum ad rem,quæ dolori est,conuerterunt.qui irascuntur,rei qua conciti fuere,intendunt. qui amant,rei tantum incumbunt, cuius desyderio detinentur. Itaque animus conuersus ad id, quo solicitatur, negligit, &

quasi officij sui obliuiscitur.videlicet, vt musculis thoracis vim mouendi suppeditet.Cor igitur cum neq; per intentionem pectoris aërem capiat, quo ventilari,refrigeraríq; possit,neq; per remissionem seuocet, quæ sanguinis ardor fauillacea excrementa cõmisit,ne stranguletur,animam cogit,& ad desertum officiũ reuocat, & hortatur, plurimam musculis præstet rationem,& inspirationem,expirationémq; ampliorem efficiat,vt & copiã aëris frigidi capiat,& excrementorũ largã eijciat copiã.ita vt quod vices minutæ,crebræq; spirandi essent futuræ,hoc vna amplior respiratio subministret. Quam rem σανδάξαι hoc est suspirare veteres ab angustia corporis dixerũt.& quidem ad quoddam tempus late suspirant, idq; sæpius faciũt.quoniam animus quidem(vt dictũ iam est)rem,à qua excitatur,assidue dispicit.natura vero aliquãdo cordis gratia cogit vim mouendi transmittere thoracis musculis ampliorem. Quod autẽ in thorace respiratio est,hoc in reliquo corpore seductio spiritus per arterias habetur, ac inspirationi intentio,expirationi remissio respondet.Sphygmus autẽ, id est, pulsus ipse intentio meatus,& remissio, in corde & in arteria est.

Cur ægre id genus carnis cõcoquitur,quod insitiũ appellatũ est? Quoniam sua leuitate fluitat in vẽtriculo per cibi humidi mediũ:nec eius corpus attingit,quo tactu fieri cõcoctio potest:sed iuxta gulam redũdat.Cuius officiũ cibis non coquẽdis,sed appetẽdis delegatũ est. Quinetiã foris aquæ iniectũ non subsidet,sed innatat.quoniã dum carnes terũtur,spiritus admittitur præleuis,qui corpus eleuet,& in humore fluitare aptissimũ reddat.hinc etiam mollis,solutúsq; sorte talis spiritus euadat, necesse est. 21 ἴσικος Insitium.

Cur aqua perferuida grata prurientibus est? Quoniam causa cur membra pruriant pituita crassa,& perfrigida est,hæc autem facit,vt cutis hebetior sit,atq; stupentior. 22

Cur ijdem balneis delectantur calidis? Quoniam pituitam calor digerit,vngues excutiunt. 23

Cur terga amplius,quàm cæteræ corporis partes pruriant? Quoniam plus pituitæ continent, vtpote quæ frigidiora sint. Quam ob rem senes pruritus magis exercent,quia frigidiores sint. 24

Cur homines qui breui sunt corpore, prudentiores magna ex parte sunt,quàm qui longo? Quoniã animus toto in corpore coactius,& comptius manet,si breue est.si longum, passus per longitudinem exoluitur, & hebetascit.vnde Homerus Vlyssem breuem, ac prudẽtissimum refert. Aiacem longum,& stultissimum prodidit. 25

Cur plerique stulti liberos prudentissimos procreauerunt? Quòd homines stultiores cum concumbunt, totos libidini sese dedunt. Itaq; animo penitus in corporis concreationẽ demerso,astrictóq; rei tantũ venereæ, semen vires optimas tum rationales, tum naturales adeptũ perfluit, creátq; proinde hominẽ prudentiorem.At homines prudentes,& docti semper aliquid vel honesti,vel vtilis animo complectũtur,ne in ipso qui- 26

Universidad de Deusto
Biblioteca

dem venereo coitu omnino ă rerum ſtudio deſiſtunt.itaq; animo remiſſiori profluēs ſemen expers lōge facultatis illius animalis incumbit.Hinc etiam deduci ratio poteſt,cur homines ſtulti atque indocti filios robuſtos maxime procreant,prudentes & docti imbecillos.

27 Cur ferarum animantiū ſtercus minus,quàm vrbanarum fœteat:& damarum,& aliorum quorundam excrementa pauliſper aroma redoleant? Quoniam ferè cibo ſicciori,ſimpliciorīq; veſcantur,laborántq; vehementius.hominum vero ſtercus omniū maxime animantium fœtet,q̄ vario, humidóq; cibo magis cęteris vtuntur:atq; plus quàm ſit ſatis importune prius,q̄ egeamus,gulæ ingerimus, atque minus nos per laborem exercemus,atq; minus calore abundamus.Cū igitur cibus,vel plene concoqui, vel ſatis diffłari non queat,putreſcit aliquantulum.itáq; grauius fœtet.

28 Cur ſinapi,& piper,& acrium omne genus cuti ſuper impoſitum noſtri corporis vlcerare nimirum poteſt:deuoratum,ventrem vlcerare non poterit?Quoniam ante immutatur, atq; concoquitur, q̄ incipiat agere. adde quòd eius vehementia hebetaſcit nimio ventris humore.quinetiam cutis ſuam ob denſitatem tempus ad agendum rebus admotis acribus ſatis adhibet.& quoniam imbecilla eſt,facile ſentit. at pars inteſtina vna,& laxior & humidior eſt.

29 Cur & præ nimio dolore, & præ nimia lætitia æque lachrymæ excutiantur? Quoniam qui dolent, ſpiſſitudine meatuum, qui poſiti oculis ſunt,humorem,quem oculi continent,exprimūt.dolor enim meatus refrigerat,atq; adſtringit. At qui lætantur & geſtiunt, humorem ex laxitate meatuum effundunt.oculi tamen quicunq; arctioribus conſtant meatibus,lachrymam neutra de cauſa mittere conſueuere.

30 Quam ob cauſam qui dolent,ſumma corporis parte palleſcere conſueuere? Quoniam vires naturæ cum ſanguine partes interiores corporis ſubeant,ſicut ſuperius dictū eſt.ſanguis autem eſt, qui ſummam corporis partem calfacere poſſit,& laxare.

31 Cur ſæpenumero euenit, vt qui mingūt,etiam flatū vētris extrudant? Quoniam veſica plena vrinæ intumeſcat, & premat,& adducat rectū inteſtinū.Itaq; vrina dum egeritur,inteſtinum illud relaxatur,& flatibus inteſtinis incluſis libertatem effluendi concedit.Sunt tamen,qui dum vrina ſecernitur, conſenſum quendam membrorum effici omnium cenſeant.

32 Quam ob rem qui oſcitantem viderint,oſcitare incipiant?Quoniam natura animantium conſentiens inter ſe,afficíq; mutuo aptiſſima eſt,maximéque brutorum.hinc vbi è grege aſinorum meiere vnus adorſus eſt, cæteri quoq; omnes identidem faciunt.

33 Cur ſanū lippiēs ſua aduerſa valitudine afficiat,ſanus vero lippientē ſua bona valitudine emendare non queat?Quoniā oculi humidi, molles,affectuíq; opportuni ſint. adde q̄ ſanitas tēperies quædā ſit corporis:morbus autē intemperies.faciliúſq; modicus habitus ab immodico mutetur,

vertatúrq;, quàm contrario. merito lippitudo, quæ habitus quidem immodicus eſt,ſanitatem,habitum laudabilem celerius mutat.omnem mutationem autem ob naturalem conſenſum corporum fieri certum eſt.

Cur numus,aut pomum in aqua demerſum amplius ſeipſo videatur? 34
Quoniam aqua ſubmerſo adhærens corpori, eadem afficitur qualitate, colorémq; proinde trahit eundem, quo fallere oculum poſſit,quaſi corpus amplius ſit,cum vndique aqua continetur. hac enim eadem ratione ſol quoque,& luna,& errones omnes, cum vel exoriuntur, el occidunt, corpore eſſe ampliori videntur.quippe cum ita proximum cælum recipiat eandem qualitatem, afformetúrq; conſimilius.

Cur quadrata è longinquo rotunda eſſe videantur? An quia quadrati 35
angulos è longinquo percipere oculus nequeat.quibus detractis rotundum videtur,quod relinquitur.

Quam ob cauſam cum aliquid procul percutitur,ictum ſtatim cerna- 36
mus,ſtrepitū lentius audiamus,quanquam vnà cū ictu ſtrepitus oriatur? Quia viſum tenuiorem atq; acutiorem q̄ auditum habemus.viſus igitur anticipare vtpote acutior poteſt.auditus vt craſſior,lentius ſuo fungitur munere.eadem hæc ratio eſt,cur in attritu cōfrictúq; nubiū ictum,quod tonitruū appellamus,& ardorem cui nomen fulgur inditum eſt, non ex æquo percipiamus: ſed fulgur primum videamus,pòſt,tonitruū audiamus.quanquam ictus vel prius tonitruū,quàm fulgur efficiat,vel vtrūq; ſimul committat. Ergo vel hac in re viſus vtpote agilior,& tenuior præcurrit,atq; anticipat: auditus vt craſſior,& retardior,poſtmodum ſentit.

Quam ob rem ex frigoris vehemētia partes noſtri corporis cæteræ ri- 37
geant omnes,facies minime, cū hæc vna detecta frigori pateat? An propter cōſuetudinem.facies enim q̄ ſemper detecta eſt:aëris mutationibus inſueuit.iuuat autē plurimū ad reſiſtendum cōſuetudo,atq; exercitatio.

Quam ob cauſam bilis ſuo conceptaculo affectu admodū facili com- 38
plexa nunquā id corrodat,vbi vero in dentē corpus ſolidiſſimū pauliſper decubuit,illum corrodat, atq; interimat? Dixerim,quia natura vt in illo vno corpore bilis contineatur,ſtatuit.vis enim naturæ plurimū ad prohibendum ne quid officiat,valet. Cōſtat hoc etiam rebus alijs. fœtus enim decem ferè menſes in vtero permanens nullum ponderis ſenſum gerenti fœminæ mouet.at ſi quis flatus eódem ruat,tormento protinus excitatur,& pondus ſentitur,& diſtentio rapit intolerabilis. arteria item aſpera ſpiritus vnius conceptaculum eſt, ita, vt ſi quid cibi, aut humoris in eam delapſum ſit,ſtrangulatio ſequatur,& toſſis ſubita.natura enim non cibo,ſed ſpiritui viam hanc vni vendicauit.

Cur alij balneas ſitibundi ingreſſi, extincta ſiti egrediantur: alij con- 39
trá? Qui habitu ſunt ſicciori, ſiti balneo humefacti abſoluuntur, præſertim ſi non penitus tabeant ſiccitate. At qui humidiores ſunt, & ſiti omni vacantes, ijs humor per ſudorem abſumitur, itáque ſitis creā-

Universidad de Deusto
ἐάφανον 40 radicem reddit.
Biblioteca

tur.quippe quæ ſiccitate oriri ſolita ſit.

Quam ob cauſam radice per cibum ingeſta, alij fœde eructant: alij non? Quorum ventriculus non vitioſis excrementis, maximéq; pituitoſis redundat, horum eructus purior eſt. Quorum autem illis redundat, impurus, & male olens. radix enim vim calfaciendi, incidendi, extenuandíque materias obtinet: flatúſq; ex humoribus mouet, quos per ructum retrudit, ac reijcit. ita feces quoque diri odoris ſi immotæ manent, fœtorem non ſpirant: ſi mouentur, ampliter ſpirant. haud enim audiendi ſunt illi, qui radicem ipſam vitioſam natura, & fœtido conſtare genere cẽſent. argumento quòd etiam foris tam marcida male olet. nam ſi id eſſet, omnes, qui eam ediſſent, fœtidum eructarent.

41 Cur ſummis frigoribus, digiti & omnino extrema corporis nigreſcãt, & decidant? Quia vis ſummi frigoris calorem inſitum ad corporis profunda impellit, & claudit. itáq; extrema, quoniam vires animales nequeant adipiſci, primum liuent, deinde nigreſcũt, & moriuntur. decidũt vero propterea, ꝙ natura reliquo ſuo corpori conſulens, adſtringit ad ſe quod integrum eſt. relinquit, atq; reijcit, quod mortuum vacat. extrema ita affici poſſunt eo, quòd parum carnis, caloríſq; obtinent. hinc enim & in genere ſtirpium, quæ infirma, laxioráq; & minus calida ſunt, frondes hieme ineunte amittunt. Errant enim, qui principio calorem innatum vim aduerſam frigoris aufugere introrſum exiſtiment. proinde coactũ, & quaſi recreatum, proficiſci vniuerſum larga cum copia omnibus auxilio membris. Itáque feruore nimio extrema poſſe exuere. Nam dum intus manet, cogi melius poteſt.

42 Quam ob rem qui extremis perfrixere, ſi membra igni admoueant, doleant vehementer? Hoc vniuerſim & ad ſubitam qualitatis mutationem accidere arbitrandũ eſt. fit enim, vt ex multo frigoris, repente tranſeant ad multum caloris. omne autem quod immodice, vniuerſímq; malo agitur habitu, dolorem naturæ infligere poteſt. ſicut quod per habitum bonum modice, atque ad naturalem conditionem vniuerſim mutatur, naturam vero vehementer permulcet, atq; oblectat. corpus enim humanum habitu temperatiori, quàm cætera animalia conſtat.

43 Quam ob cauſam, qui piper, aut panis inciſum grandiuſculũ deuorarint, ſingultiant? Qui ventriculum mundum, & ſentientem, & calidũ habent, hi celeriter piperis acritudine mordentur. quo morſu ſtomachus ad repellendam rem, quæ id efficit, excitatur. Itaq; oritur, qui ſingultus vocatus eſt. at qui ventriculo ſunt frigidiori, pituitoſo, atq; hebetiori, hi lentius ſingultiũt. quinetiam qui panem inciſum iuſto amplius deuorarint, oppreſſi magnitudine panis, ſingultire coguntur. membrorum enim natura nequit quieſcere, quoties aliquo detrimento infeſtatur. Piper igitur qualitatis ſuæ acritudine facit, quòd ſingultus obueniat. quomodo bilis quoq; interior pungit, & concitat. panis vero ſua opprimens quantitate

idem committit more pituitæ, quæ ſingultum aggrauando ciere poteſt. reſpondet enim piper bili, panis pituitæ. vtraq; vero proxima rebus extrinſecus infeſtantibus dixerim, ſpinis & lapidi. piper enim & bilis acumini ſpinarum reſpondent: pituita & panis lapidum ponderi.

Quam ob rem vitia, quæ in vnguibus digitorum conſtiterint, dolore 44
afficiant vehementi? Quoniam nerui ad extremos vſq; porrecti digitos ſuis ipſi excrementis vngues conficiunt. ſicut etiam dentes in gingiuis. Cum igitur vis, quæ per neruos author ſentiendi præſtatur, profluẽs extremis inſiſtat digitis, eò ſe colligens, augeatũr aquæ modo, quæ in compita confluit, conſtat eo magis dolorem poſſe amplificare, quoniam plus ſenſus vitijs augetur.

Quam ob rem ijs qui panem inciſum grandiuſculum deuorarint, & 45
ob eam rem ſingultire incipiũt, retentio ſpiritus ſingultum ſedare poſſit? An quia ſtomachus ad aſperam arteriam poſitus eſt, idcirco premitur ab ipſa arteria, & inſtringitur, ita vt panis intruſus in ventriculum excutiatur. quo excuſſo pondus tollitur, quod ſingultum ciere poteſt.

Quam ob cauſam qui ex pane ſingultiunt, ſoluantur ſingultu, cum 46
triſte aliquid audierint? Quoniam ſunt intenti ad hoc, quod ægritudinem attulit. Cum enim vis animalis aliorſum conuerſa, mouere thoracem deſinat, ſpiritus parum tantiſper affluit. itáq; coactus ſingultum præ ſua copia ſedat, vt dictum iam eſt.

Quam ob cauſam cũ picturas intuemur, ſi prope aſtamus, colores pla 47
no contineri omnes videamus: ſi procul, partim cauo, partim deuexo repræſentari neceſſe eſt? Quoniã vis cõſpiciendi, quoties per longũ extenditur interuallum, langueſcit: atq; ita colorũ profunda diligentius nequit explorare, ſed partem albiorẽ deuexam videt, nigrioręm cauam. Albũ enim quoniam lucido proximũ, foras verſus elucet: nigrum vt pote obſcurũ, introrſus nitet. hic adijci illa congruum iudico. Artiũ aliæ materiam tranſformare ſolent, vt cum fictor æneum equum, bouem, aut quod aliud animal conflando, aut ducendo hominem, aut vas aliquod affingat, videlicet materia æris à forma in formam immutata. aliæ per adiectionem agũt, vt quæ cera, aut luto effigiant. aliæ per demptionem, vt quæ animal ſculpendo afformant. aliæ per compoſitionẽ, atq; appoſitionem, atq; cõglutinationem, vt ars ædificandarum ædium, aut nauium, aut ars textoria, aut lignaria. Sunt præterea, quæ per habitus alterationem, penitioręmq; immutationem fiant. quemadmodum natura genus animalium ex ſemine creare ſolita eſt. Non deſunt, quæ per habitus mutationem, atq; additionem prodeant corporis. quomodo natura membra enutriendo augere vtiq; conſueuit. addo etiam, quæ per colorum miſtionem, atq; adiectionem corporũ conficiantur, vt artem pingẽdi ſuo fungi officio nouimus.

Cur aqua frigida neruis officiat, calida non profit: ſed talis quoq; aduer 48
ſa ſit? Nam ſi quid noxium eſt, contrarium eius commodum eſſe neceſſe

est.haud enim fieri potest,vt contraria modo consimili efficiant.Dixerim aquam, non qua est calida posse officere,sed qua calida & humida. neruorum etenim ictus,quoniam summa in neruis sensio est,contendi, astringíq; desiderant. quod humor præstare nequit. imò neruos emollit,laxat,ad cariem ducit. calorem vero neruis haudquaquam esse incommodum constat,argumento olei, cuius perfusione iuuari neruos palàm est.eo scilicet,quòd aliquid obtinet acerbitatis.

sublevos acerbitatis astrictionis.

49 Cur poma obesse sua frigida,humidáq; natura possint: aqua,quæ frigida & humida est,non tantùdem officiat? An quòd aqua pomis tenuior est,ac digeri celerius potest.idcirco non ex æquo offendit,præsertim cũ membra firmare aliquantulum valeat.

50 Quam ob causam plerique cibos crassos, atq; difficiles concoquere facilius possint,vt carnes bubulas:faciles,& succi compotes laudabilis ægre concoquant,vt pisces saxatiles? Rationem alij ad cõsuetudinem referũt, alij ad habitum quendam naturalem ingenio humano inexplicabilem, alij vẽtris calore immodico cibos concoctu faciles vltra modum pro sua facilitate concoqui,itáque perfrigi, corrumpíque cẽsent. difficile vero,& quod modice immutatur,concoqui tantum, non præterea quicquã vitiari.nam & paleæ quoniam perquam facile afficiuntur, in cinerem vertuntur ab igne largo, & rapido. quod ligno querno accidere non potest.

51 Cur farina hordeacea extinguere inflammationes possit,cũ frigidum omne cogẽdi,densandíq;,non digerendi vim habeat? Dicendum non vi refrigerandi, sed tergendi,discutiendíq; farinam posse digerere hordeaceam. Scindit enim,& dirimit. & vero pleraque alia rem sibi contrariam efficere queunt, videlicet non ratione primaria, & per se:sed secundaria, & per accidens. Exempli gratia: apium, quod calidum est, febrem minuit,non eo,quòd calidum:sed quòd materias infestantes discutere,atq; detergere potest,& vim mouendi vrinam habet. Iris item,& hyssopum herbæ,quanuis calidiores, prosunt tamen ad laterum dolores, quoniam materias incidunt, quæ inflammationem membranæ costis subditæ excitant. quinetiam aquæ perfusione frigidæ neruorum distentionem ex materia ortam frigida sedatam aduertimus,per accidens,scilicet caloris interuentu interioris. Quoties igitur ex se nullo interueniente medio quicquam agit, proprie rationéq; primaria rem effici dicimus.at si non ex se, sed per aliquod medium agat actionem,per accidens, rationéque secundaria proficiscí dicere consueuimus.

52 Cur ante,quàm balneas introëamus,tepidam egeramus vrinam,cum diutius intus manserimus,frigidam? Dixerim quasi per comparationem alterius ad solitũ euenire.vrina enim cum tepida effluat vere foras,quoniam nostrum corpus iam frigidum est,tepidum quod emingimus,corpotis comparatione sentitur. At vero intus, quoniam plus quàm vrina corpus recaleat, frigida esse videtur, quanquam aliquantulo calidior est

Cõstat hoc etiam,q; si balneas ingressus prius,q̃ recaleas,te recipias in labrũ,aqua quæ calida leuiter est,feruens admodũ sentietur. sed si postquã concalfactus es, labrum adieris, non ex æquo feruore eandem percipies.

Cur aqua interdum locis effossis maritimis dulcis comperiatur? Causa, 53 quòd pars maris tenuior dulcis est,crassior salsa.quantum igitur tenuius est,dulcéq; est,hoc per terræ foramina transmissum liquatúmq; in ipsam se condit tellurem.quod ea effossa comperitur.hæc eadem pars maris tenuior efferri quoq; in cælũ,atq; in humorem dulcem, ac in pluuiam euadere solita est.Crassa illa resiccata,cocta transit in salem.Quæ igitur litore laxiori continetur, salsa propterea est,quia crassior quoq; humor terram subire per meatuum amplitudinem potest,qui salsus est.

Cur aqua puteorũ per hiemem calida, per æstatem frigida est? Quo- 54 niam contrarium omne suũ vitare contrarium semper solitum est. cum igitur frigidum,quod calido contrarium est,atque exitiosum,fugiat per æstatem,cum cælum recalet,se ad ima telluris recipiat necesse est.quóq; euenit,vt aqua frigida efficiatur.Contrà per hiemem,quoniam extrinsecus frigus vergit,calor ad ima fugiens aquam tepefacit. Contraria enim per idem loci & temporis simul manere natura noluerat.

Cur in Aegypto,quæ terra calidissima est,vinũ frigidum nasci soleat? 55 Ratio eadem illa est,quam superiori reddidimus quæstioni.calor etenim facit,vt frigida omnis qualitas deferat se ad radices vitium. itáq; illas refrigerat.quod cũ stirpibus commune eueniat omnibus,vites amplius sentiunt,quia molliores atq; affici opportuniores sunt.

Quam ob causam aqua,quæ feruida demissa in puteum est,frigidissima fiat? Quoniam frigor putei calori pugnans aquæ demissæ, faciléque præ sua frigidissima copia superans calorem vniuersum expellit,magnáque cum vi permeat per aquam,atq; ita vehementer eam refrigerat. 56

Quam ob rem cum bestiola oculo inciderit aliqua,comprimi alterum 57 prodest? Quoniam spiritus visui à natura delegatus,non præterea affluit: sed se colligens,copia larga redundat. itaq; ad apertum oculum sua copia deriuatus implet illum,& tumefacit,& in priorem partem reddit prospensiorem. vnde fit,vt quod incidit infirmum,ac leuius expellatur.fortasse spiritus quoq; ipse vniuersus occurrens per foramina oculi bestiolam reijcere potest.

Quam ob causam qui in faciem percutiuntur,ignem videant? Quòd 58 spiritus visui accommodatus extenuatus per ictum ardet,profectúsque in aërem talis videtur, qualis per ictum redditus est. Sic enim & duobus lapidibus,aut ferris mutuo attritis aër interueniens ictus,extenuatúsque maiorem in modum in ignem conuertitur. Quod idem & in nubibus euenire certum est.

Cur non lapides omnes per mutuũ attritum ignem excutiant? Quo- 59 niam sunt qui corpore soluto,læui,& laxo constent.haud enim æque per

attritum aër extenuatur, cum nullo vehementiori afficiatur ictu propter corporis læuitatem. & cedens quoq;, & se in foramina laxioris contextus recipiens, non omnis pari modo percussus recalescere potest. hoc etiam per attritum lignorum mutuũ accidit. Ignis vero, quem de sole, & aqua excipimus, reflexu radiorum solis ad vitrum, ac inde reditu ad planum contrahitur. fit enim ita, vt aër amplius concalfactus igneſcat. quomodo etiam in speculis agitur.

60 Cur scalas facilius descendamus, quàm ascendamus? Quoniam in descendendo pondus nostri corporis iuuat, vt pronius deferamur. at in ascendendo vires dum pondus corporis sustinent, atq; efferunt, laborant. sic enim & lapis facilius deorsum, quàm sursum fertur. nam graue omne deorsum ferri aptissimum est.

61 Cur pueri statim vt ex vtero parentis in lucem venerunt, plorare incipiant? Quoniam sensum iam & naturam alienam sibi experiũtur. quippe qui ex corpore calido, & molli, quo continebantur, ad aërem frigidum prodeant. fortasse vel luce ipsa perculsi contristari vociferaríque incipiunt. Haud enim illi audiendi sunt, qui animum dicant, quòd amisso cælesti domicilio corpus inhabitare terrenum occepit, idcirco infantem cogere dolere, atque plorare.

62 Cur apes, formicæ, muscæ, atq; ad summam animalia insecta oleo pereant? Quia spirandi meatus continent angustissimos. oleum enim quoniam lentum est, intersepit, & claudit iter, ita vt via spiritui omnis denegetur. quod cum accidat, interitum sequi necesse est.

63 Cur flando calida refrigerare, frigida tepefacere possimus? Quoniam nostra respiratio calida est, spiritus qui ore profluit, qualitatem abolere contrariã potest. calida vero refrigeramus, eo quòd calidam etiam qualitatem mouerimus, atq; digesserimus.

64 Quam ob causam carnes, quæ lunæ plenæ expositæ pernoctarũt, putrescant, & pereant? Quoniam aër orbe lunæ completo calidus reddi solet, & humidus. quę quidem qualitates putredinem contrahunt. ita enim à natura sancitum est, vt si calor, & humor modice adsunt, cõcoctionem efficiant. si humor paulo exuperat calorem, putredinem moueat. si nimium, extinctionem committeret. si calor valde humorem vincit, deustionem adduci necesse esset. Luna vero cum quadriformi notetur habitu: primo cum æqua portione diuisa est, humida & aliquantulum calida regit. Secundo pleniter orbe, calida & quodammodo siccior est. Tertio cum senescit, sicca & frigida redditur. Quarto cum luce omni exhausta silet, frigida humidáq; euadit. Tum enim expers est radiorum solis, quos calidos esse nemini ambiguum est.

65 Cur piper & synapi si solida deuorẽtur calfacere ventrẽ nequeãt, si cõtusa nimirũ queant? Quoniã quæcunq; non actu, sed potentia suas continent qualitates, aliquod extrinsecus desiderant auxilium, quo suam potentiam ad actionem promant. Cum enim per contusionem tenuiora reddantur, meatúsq; corporis altius subeant, atq; à calore moueãtur natiuo, merito iam suam exercere potentiam valent. hæc eadem ratio cæteris quoque qualitatibus afferenda est. rerum autem, quæ sua qualitate agant, aliæ actu proferunt qualitatem vt aqua, ptisana, lac. sunt enim hæc humida ex se, atque frigida præsidij nullius indigentia exterioris, quo refrigerent, atque humefaciant. consimili modo & sal, & terra, & reliqua generis eiusdem. sicca enim constant natura tam potentia, q̃ actu, & facie. At mare & feruida naturæ fluenta, faciem quidem humidam præ se ferunt, sicca verò potentia intelliguntur. contrà panis, & semen lini cum siccam præ se ferant speciem, humidam potentiam sortiuntur.

Quam ob rem pleraq; omnia animalia videre interdiu queant, nocte nequeant? Quoniam spiritum vsui visus accõmodatum habent crassiorem, quàm vt aërem permeare ad rem vsque vidẽdam valeat. crassescit enim per noctem, cũ solis absentia refrigeretur: extenuatur interdiu beneficio aëris, qui tenuis, & calidus est. feles tamẽ & hyænæ, & vespertiliones contrà se habent. cum enim interdiu nihil ferè videant, acute omnia per noctem conspiciunt. spiritũ quidem illum visorium, & tenuissimum, & dilucidissimũ habent, ita vt per noctem hic modice incrassescens, idoneus ad rerum conspectum reddatur, per diem luce præclara supra modum extenuatus expandatur, & euanescat. quam ob rem leones quoque per solem ingredi acriorem non patiuntur. sunt enim acie oculorũ acutiuscula, & ignem interdiu ijdem ob eam rem fugiunt. cõstat talem leonis aciem esse argumento pupillæ, quæ præfulget, atq; etiam partis humidæ oculorum dilucidissima est. 66

Quare cum per noctem inter dormiendũ oculos repente aperiamus lucem percipimus? Quia spiritus videndi coactus, amplificatúsque indormiendo vniuersus larga copia erumpit per tenebras, atq; elucet. itáq; speciem quandam lucis merito potest conspicari. 67

Quare quos puduit, oculos deorsum vertere soleant? Quoniam oculos speculum plane animi natura extruserat. quippe cum cæteras quoq; affectiones animi per oculos intelligamus: videlicet cum angitur, cũ irascitur, cum verecundatur. quod cum animus personam quampiam reuerendam respicere libere, atq; alloqui audentius temperet, palpebras trahi deorsum à musculis cogit. quasi occulens partem, qua facultas conspiciendi administrari solita est. 68

Cur sedes audiendi humorem omnem inoffense præter quàm aquam patiatur? Quòd aqua præ sua frigiditate neruum ilico audiendi ministrum subit. frigus autem omne neruis inimicissimum est. 69

Quam ob causam cum ventus futurus vehemens est, splendores quidam tanq̃ stellæ discurrent, aut tanq̃ fulgura coruscent, potissimum per cælum serenum & sudum? Dicendum iam moueri ventũ incœpisse: ve- 70

rum nobis, vt corpore constantibus crassiori, atque ad sentiendum hebetiori, nondum patet. aërem tamen superiorem vt tenuiorem, ac ætheri proximiorem, mouendo incendit. atque ita nos partes illius more scintillarum duci cernimus. post vbi ventus inualuit, aërem quoque familiarem hunc terræ, & crassiorem mouet, cuius agitationem percipimus.

71 Cur ventus vehementius per loca spiret angusta quàm per ampliora? Quoniam vnum in locum coactus vires auget, robúrque pro suo profundo accipit amplius. at verò expansus, diffusúsq; per spatia laxiora infirmus redditur, atque imbecillus. hinc ignis quoque, & aqua, & qualitas omnis coacta validior, quàm expansa est eadem ratione.

72 Quã ob rem nonnulli cum magna posita procul videre non possunt? parua in propinquo cernere queãt, quos myopas ideo cognominamus, quoniã non nisi conniuendo respiciant? Dicendum spiritum, cui videndi officium deputatũ est, tenuem, syncerúmq; in his esse, itaq; longe deductũ vt rem apprehendere non possit. propinqua tamen, vel parua explorare suam ob tenuitatem, synceritatémq; nõ immerito potest. at qui etiam minima è longinquo cernunt, vt senes quoq; aliqui faciũt, his causa contraria reddi debet. quòd spiritum oculorum crassum, largúmq; habent. opúsq; est ob eã rem moueri longo itineris spatio, videlicet vt attenuetur, & ad rem percipiendam reddatur idoneus.

73 Quam ob causam canes soli ex omniũ animantium numero colligari post coïtum venereum soleant? Quoniã & ceruix vuluæ caninæ angusta est, & coles in vsu venereæ rei inflatur, ac intumescit, nec protinus retrahi potest. adde quòd semen lentũ, glutinosúmq; est. vtrũq; verò perimmodicã siccitatem accidere intelligimus. nam & indensare arctiúsque colligere membra, & humores stringere, atq; durare siccitas potest.

74 Cur soli animantium canes rabiant per æstatem? Censendum id fieri propter habitus amplificationem. canes enim cum semper suapte natura habitu sicciori constant, tum per æstum magis resiccantur, & tabent. humor enim contentus in his, totúsq; habitus concalfactus, resiccatúsq; supra modum incenditur. Itaq; ritu hominum per febrem insanientium furiunt, & saliuam sicciſſimã, rubiginosissimámq; emittunt, incendi totũ habitũ constat, eo q̃ & frequenti ore anhelant, & oculos habẽt igneos, & fauces reserant, oréq; hiscente vagantur, vt refrigerentur. cauda item præ nimia siccitate horret, tabescit, extenuatur, nec inter eos quilibet rabit, sed qui siccissimus est. Placet quibusdam sidus quoque caniculæ rabiem canibus per delibationem quandam cælestem atque influentiam emoliri.

75 Cur qui rapide, inconsultéq; incidũtur, minus doleant, quàm qui consulto? Quoniã alteri animo sunt occupato cuiq; negocio, vt ex æquo sentire præterea non possint. alteri suum animum ad membrum id vertũt, quod secandum est. atq; ita, vt amplius sentiunt: sic vehemẽtius doleãt.

76 Quam ob causam qui onera portant, aut trahunt, cum cantu ambulare consueuerunt? Quoniam dum animus modulis permulcetur, attenditq; numerorũ suauitati, minus sentire potest. itaq; minus ab onere angitur. hæc eadem ratio est, cur lugentibus tibias, atq; tympana adhibeamus: & cur ad eos, qui vel morte suorum anguntur, & mœrent, vel morbo laborant, homines congregari, varióq; vti sermone solitũ sit, animus enim cum se ad verba transferat, minus rem sentit aduersam. vnde veteres varia scenarum oblectamina sibi excogitarunt, vt animum solatijs, modo his, modo illis exceptum ab angore seiungerent.

Cur Aethiopes magna ex parte cum febricitant, intereãt, & cum lippi uerint exulcerentur? Quoniã calidi sunt nimium, & sicci. fit enim per febrem, vt omnis elementorum destruatur constantia. quandoquidem humor, qui est in his exiguus, absumptus, atq; abditus, facit, vt tota elemẽtorum constructio resoluatur. calorem enim deleri per alimẽti inopiam necesse est. qui cum defuerit, frigus oriri nulli dubium est. Quinetiã siccitas humore interempto exuperat. quapropter mortua corpora sicca & frigida sunt. Vnde Homerus cum ex elementis duo, quæ tenuissima, & leuissima sunt, abire, & euanescere: duo reliqua manere corporibus mortuis nosset, deprecatus in hunc modum est, Sed dij vos omnes faciant vndámq;, solúmque, videlicet gelidos, & siccos. exulcerantur per lippitudinem oculi, quoniam sanguis bilem ex inflammatione accipiens, oculos præ nimia acritudine exedit, & lacerat. 77

Cur in conuiuijs, poculis modo contrario vtamur? Cum enim comedere incipimus, minuto bibimus poculo: cum satiati sumus, amplo iam agendum censemus. hoc etsi cõtemnendum potius, quàm discutiẽdum videtur, habet tamen causam non ineptam. vt enim epularum gratia crebrius bibamus, à minutis incipimus poculis, atque ad ampliora finimus, quippe cum minuta implere satis, vbi potare liberalissime libuit, non queant. at si ab amplioribus incipiamus, ocyus expleri necesse est. Itaque frequentius, quod epulantes decet, haurire non possimus. adde quòd natura largo protinus, vniuersóque hausto excepta, rem moleste fert alienam, & copiam omnem successiuam aspernatur. at verò minutis exorsa, paulatinis amplioribus assueta, copiam quoque familiarius demum admittit, & patitur. 78

Quã ob causam, qui aqua intercute laborant, assidue sitiant, cũ aqua sint pleni? Quoniã humor qui in his non digeritur, sed putrescit. salsus quoq; efficitur, atq; ita stomachum resiccare potest. præsertim cũ febriculæ adsunt. ad hæc, quanto venter amplius intumescit, tanto reliquũ corpus minus ad portionem capiens alimẽtum resiccatur, vnde etiam extenuari consueuerunt. maxima enim pars cibi conuersa in aquam, ortum, amplificationémque vitij exhibet. 79

Cur per conuiuia, vt inter initia cibi, & ante, quàm impleamur, angustia premimur: sic post satietatem atq; ad finem cœnæ relaxamur, neque 80

Universidad de Deusto
Biblioteca

vllo accubandi cœtu adduci præterea conſueuimus? Quoniam principiò omnes præ nimia edendi auiditate ad partem lectiſterniorũ exteriorem tendimus. hinc euenit portò, vt non mediocri premamur anguſtia. At poſt ſatietatẽ alius in partem potius vergit inferiorẽ, alius in latus diſcũbit, alius item erectius ſedet, alius vel priorem in partem inclinatur, vel in poſteriorem paulo reſupinatur: atque ita efficitur, vt poſt ſatietatem relaxemur. adde quòd omnes inter edendi initia in pectus propenſi, & in lata enixi corporis accubamus. itaque euenit, vt anguſtia premamur, neceſſe ſit.

81 Quam ob cauſam, cum tres corporis noſtri materiæ ſimplices, vniformésque ſint, non tres quoq; morbi vniformes, atq; ſimplices veniant: ſed plures? Duplex enim in qualibet materia genus eſt ægrotandi, videlicet continens, atq; intermittens. Cenſendum propterea id accidere, quoniã non tantum ex materijs morborum diſcrimina oriuntur: verum etiã ex locis. calida enim, tenuíſque materia febrem acutam, breuem, ardentémq; efficit: frigida & craſſa hebetem, & longam. ſic enim & ligna, quæ calida & ſicciſſima ſunt, vt tedæ, vt laurus, ingentẽ excitant flammã atq; ocyus abſumuntur. at quæ humida, & viridia ignem humilem reddunt, & fumoſum, & lentius deuruntur. locus item ſi amplus, latúſque ſit, cælerius pleniúſq; accendit materiam ob eam ſcilicet cauſam, quòd quantũ materiæ vitiatũ eſt, coactum eodem in loco ſubſtat, perpetuáque via accẽſum vitat. Sed ſi anguſtus, exiguúſq; ſit, vt non totam, ſed particulatim materiam capere totam poſſit, febrem imbecillam creat, & diuturnam. Ergo ſi materiæ naturam, & locum coniunxeris, numerũ omnem comperies febrium, quas putrens materia contrahere poteſt. Nam ſi in amplis conceptaculis, id eſt venis, atque arterijs flaua bilis putreſcit, quoniam calida eſt, febrem accendit ardentẽ, acutam, breuem, qui ardor vocatus eſt. Sed ſi pituita frigida in paruis venis, & arterijs, cuti propinquans putreat, febrem imbecillam, & longam mouet, cui nomen quotidianæ inditũ eſt. Item ſi flaua bilis paruis in conceptaculis putret, febrem creat breuem, diuturniorem tamen, quàm ardor ſit. quam tertianã, vel acutam ſimpliciùs nominamus. Sed ſi pituita in amplis putret conceptaculis, febrem excitat quotidiana aliquantulo breuiorem. Pari modo & atra bilis ſi amplioribus venis putreſcat, quoniã tota vno tempore incendatur, breuem agit quartanam. At ſi in paruis, diuturnam. accidit enim vt ſimul & materia frigida, craſſa, immutaríque difficilis ſit, & locus arctior obſiſtat, ne bilis tota ſimul deuri poſſit, & abſumi.

82 Cur febris quartana diuturnior ſit, q̃ quotidiana, cum pituita, quæ frigida, craſſa, lentáq; ſit: quomodo etiam atra bilis, quæ quartanam agit, frigida, craſſa, atq; etiã longe minor, q̃ pituita contineatur? Quoniam pituita quanuis frigida, & craſſa, tamen humida eſt. humidũ autẽ quodque facile immutari poteſt. atra bilis, ſicca & frigida eſt. Siccum autem omne difficile immutatur. Captioſe igitur agunt, qui miſſa, & quaſi operta reliqua aduerſáque qualitate frigidi, vnius affinitate, & pituitæ copia ratiocinantur. adde q̃ pituita naturæ accõmodatior eſt, quàm atra bilis. vnde per eſuritionem pituita pro alimento natura vti conſueuit. febre igitur quotidiana vrgẽte natura quantum pituitæ vtile comperit, totum id ad corpus alendum concoquit, atque diſpenſat. quantum autem inutile eſt, id putreſcens accendere poteſt febrem.

Quã ob rem materiæ noſtri corporis cum quatuor ſint, putreſcántq; 83 omnes, genera febriendi non quatuor, ſed tria conſtãt? Quoniã ſanguis naturæ familiarior eſt, alimentúmq; ſuppeditat corpori. hic enim ſi abundat, plethoram, id eſt repletionemt antũmodo creat: ſi putreat, non ſanguis præterea eſſe poteſt. quippe qui recaleſcens flauã in bilem tranſeat. at reliquæ omnes materiæ, ſi ſuperent, vitia per cutem maxime pariunt, vt vlcera, quæ à ſerpendo herpetes appellamus, vt cancros, vitiligines. ſed ſi putrem, febrem excitare conſueuerunt.

Cur ſi per parietes inuicem obiectos feneſtræ ſint, accidat, vt altera 84 clauſa, non præterea multus, ac vehemens ventus irrumpere per alteram poſſit? Cenſendum hoc propterea euenire, quoniã aër excitus, id eſt vẽtus, non niſi corpore ſtat. ergo altera clauſa, aër, qui ingreſſus per alteram eſt, domum replet. & quoniã corpus eſt, nihil amplius aëris ſuperingredi patitur, ne corpus in corpus admittatur. at ſi feneſtra aperiatur, aër qui domum præoccuparit, pulſus per eam extruditur, itáque locum exteriori dat aëri, & cedit, vt libere ingredi valeat. qui etiam ipſe per obiectã feneſtram curſu conſimili effluens facit, vt alius per alteram admittatur. quod cum aſſidue agatur, impetus aëris, & agitatio vehementior excitetur, neceſſe eſt.

Cur hominum, qui amoribus detinentur partes poſtremæ aliàs fri- 85 gidæ, aliàs calidæ efficiuntur? Cenſendum id propterea fieri, quia quoties anguntur, deſperántque potiri ſe poſſe, quam ardent, calor inſitus in profundum ſe contrahit cũ natura, itaque extrema omnino refrigerantur. & pallent verò ob eam rem, & triſti vultu, demiſſóque redduntur. At verò quoties contrà vel ſpem obtinent bonam, vel admodum excandeſcunt, calor ille natiuus idem ad cutem cum natura effunditur, itáque calidiores, rubentioréſque redduntur. Quam ob rem pictores cupidinem aliàs triſtem, anxium, iacentémque pingunt: aliàs hilarem, ſubridentem, volitantem. puerum item eundem repręſentant, quoniam cupido vehemens quidem eſt, ſed nõ diuturna & ſtabilis. Amor enim honeſtus perpetuo vel inter bonos amicos eſt, vel inter parentes & liberos, vel inter maritum & vxorem. inhoneſtus ille parum edurat, magnáq; ex parte inter externos, parúmq; cognitos oritur. honeſtus item moderatus, ac ſobrius eſt. inhoneſtus vehemẽs, furibundúſque. Tenet funale, atq; pennatus eſt, quòd animantium videlicet animi efferri, mutaríq; facile cõſue-

καὶ ὑφ' ἑρῶ λοιξάσθε πει σηπόμε νον, ſic Politianus, Vnà omnis ſcilicet humor putrefactus accenditur.

uerunt: & calor eorum natiuus propter vehementem, assiduámq; solicitudinem marcescit, & vritur. Ensis parte dextera pendet: læua pharetra sagittis referta pluribus, quoniam principio amor per radium oritur vnum oculorũ. statim quippe vt aspexit, amauit. pòst, frequentes ad rem amatam radios mittit, quasi tela iaciat, & capere illam conetur. sagittæ abditæ in pharetra sunt: quoniam qui amant, occulte radios mittunt oculorum. accedit ad hæc consuetudo, quæ amorem ita accendit, vt ignem auget afflatus. quanquã ortus amoris non ad consuetudinem, sed existere subito arbitrandus est. nudus præterea fingitur, quòd & palàm fit animus amantis, & sine vllo interuentu rei prodit cupiditas. haud enim per alium amare quis potest, neq; ita occulte, vt intelligi à nemine possit. vnde statuarum quoq; artifices, deos ac reges nudos sæpenumero causa honoris, & laudis effingunt, scilicet vt perspicua eorum potestas, & animo synceri, nullóq; vitio protecti per corporis nuditatem indicẽtur. Plures cupidines facimus, vel quia varia libido est (aliud enim alius cupit, vnde Plato cupidinem multiplicem beluam appellat) vel quia sæpius euenit, vt idem pluribus se cupiditatibus dedat. Matrẽ omnes Venerem habere vnam dicuntur, id est libidinem. Venus enim libidinis effigies est. Ferunt Cupidinem furiam arsisse infernam, quoniam sunt qui in amores turpes, detestandos, illicitos ruant, vt libro secundo allegoriarum de dijs abunde docuimus.

86 Cur per statum aëris pestilentem alij intereant, alij resistere possint?

Censendum id habitus ratione accidere. etenim qui corpore male habito sunt, ijs aër vitiatus exiguum quoq; materiæ, quod integrũ extat corrumpit, atque ita materiæ corporis omnes deprauatæ morbos plures, & insanabiles creant, vt moriendũ sit. at qui corpore bene habito est, hunc pestilens aër aut nihil offendere, aut parum potest. habilitatem verò corporis esse, quæ causam illam efficiendi euocet ad agendum constat argumento materiarũ externarum. Quercus enim difficilis passu ignis asperna trix est, harundo facilius ignem recipit, longe facilius stuppa. verum si stuppam madefeceris, & harundinem ceperis viridem, quercum verò siccam, aut etiam sulphure illitam igni mandaueris, hæc facile corripietur, flagrabítque: stuppa & harũdo nullum penitus ignem excipient. hoc eodem exemplo reddenda ratio est, cum quæritur quã ob causam labor febrem ephemeram ex tempore diei vnius appellatã potius, q̃ putridam facit, aut hectícam ex firmitate habitus nominatã. quoniã si corpus spiritum integrum habet naturalem, nullísque materiarũ recrementis vitiatum sit, aptum iam constat ad genus morbi eiusmodi concipiendũ. quo enim solidius, eo siccius, & perinde languori id genus opportunius est. Cur item solis feruor alijs somnum afferat, alijs remoueat, eadem illa ratio est. quorum enim caput plurimum pituitæ continet, ijs ea ipsa humoris copia per solis ardorem resoluta, diffusáq; cerebrum humefacit, itáque

adducere somnum potest. at quorum caput humore vacat immodico, ijs amplius resiccatum vigiliam auget.

Qua de causa sol hominem nigrum reddat, linteum candidius faciat: & ceram emolliat, lutum induret? 87

Causam prædicta habet patientis materiæ aptitudo. materiæ nanque nostri corporis excepta pituita, quoties nimium recalescunt, per cutem nigrent. At linteũ nitro aut sal- fugine purgatũ, sole detersas maculas absumente, merito candidius redditur. Sol item humorem ex cera penitiorem euocans omnem, emollit. luti nimiũ, summúmq; humorem exhauriens, siccat, atq; indurat. quòd si præter rem patiẽtem, atq; efficientem aptitudo quoq; rei patientis causam affectus adhibeat, fieri potest, vt nos quoq;, si animum pietate muniamus, si corpus victu sobrio tueamur, si spretis opibus magnis, cõtenti paucis degamus, labe humana immunes, quoad humanis viribus licet, euadamus, dum scilicet occasionem rei efficiẽti nullam suggerimus, qua agere quicq̃ valeat in rem patientem, siue dæmon infestus sit, siue sidus, siue quodlibet aliud, quod extrinsecus causam afferat nostri erroris, vel vitij.

Cur qui morbo laborant regio, astricta sint aluo, excrementáq; admodum alba egerunt? 88

Quoniam flauabilis per totum corpus eorum effusa est. quod & oculorũ, & cutis colore indicatur. neq; ad intestina præterea ita confluit, vt tingere possit excrementa: neq; per suam acritudinem vim excrementariã intestinorum excitat ad fęces eijciẽdas. Quam ob rem ars medicinalis, quemadmodum cæteræ quoq; artes naturam sequens proviribus, quoties valetudo vrget aduersa, viribus infirmis, & languidis corporis auxiliatur. cũ enim stercus excerni bilis beneficio incitatis, purgatísq; soleat, videlicet ita, vt & intestina cum musculis ad ea ipsa pellenda enitantur, & stercus ipsum molle, ac lubricum per humores lentos intestinis appositos contineatur, ars perquam apte clysterem adhibuit, qui mel vice bilis continet: nitrum verò quia purgat, & morsu incitat intestina, & musculos ad expellẽdum: aquam atq; oleum, vt humefaciat, emolliátq; fæces, quæ febre exaruerunt. Constat enim aliàs naturã solam sine opera medici posse agere, vt cũ iudicatur de morbis, & materia quæ concoquitur. tunc enim natura veluti aduersariorum duorum arbitra, morbi, & naturalis potentiæ adest, & de ægro decernit, ac iudicat. aliàs medicum solum sine naturæ auxilio subuenire, vt cum membra, quæ suis semota sedibus sunt, medicus ipse reponit, & collocat. aliàs naturam simul, & medicum opitulari, vt cum medicus quidem sordida vlcera purgat, & obstructa foramina reserans, liberos meatus sanguini præbet: natura verò per inuisibilia foramina vlceris sanguinẽ syncerum trãsmittit: quẽ per alimentorũ immutationem ad eum finẽ confecit, vt carnem crearet. medicus item carnem recens conditã, atque infirmam medicamẽtis desiccantibus stringit, atque consolidat. natura colorem ad postremum ad-

Hydrelæũ, aquam atq; oleum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ducit,& quoad maxime licet,expolit & ornat.

89 Quam ob cauſam multi cum febre ſynocha & feruore continua appellata laboraſſent,cutem aliquandiu nigram poſt decretorium diem habuerunt? Quoniã febris bili commiſſa eſt flaua, quæ morbo inualeſcente deuſta atrum ſibi colorem hauſit.itaque cum iudicaretur,pulſa in cutem ab natura ſumma corporis tinxit.quo modo per albugines cutẽ reddi albidam nouimus. craſſitudine verò materiæ accidit, vt difficulter color is deleatur.

90 Cur atra bilis ſi in mammam decumbat,aut in crus,exeſionem faciat. ſi in cerebrum, nihil exedat, ſed inſaniam tantum excitet? Cenſendum propterea id fieri,quoniam in mammam venæ amplæ,permultæq; propter lactis originem coëunt. itáque atræ bilis copia illò confluit. & verò in crus bilis dilabitur largior, quoniam grauiora quæque ad ima tendunt facilius. at verò in cerebrum, quia & venæ tenues, & aſcenſus difficilis, parum bilis effertur.ita vt pũgere illic poſſit,exedere nequeat. adde quòd cum cerebrum non modo frigidum,verum humidum etiam ſit, pugnat aliqua ex parte bilis atræ naturæ,& mitigat. Quæ igitur bilis atra vehemens eſt,cancrum eſitantem in mamma gignit,vlcus diuturnum depaſcens in crure,inſaniam feram in cerebro.quæ autem flauior eſt, fluxionem tantummodo agit,& tumorẽ cancro ſimilem ſine exeſatione creat, & ad inſaniam vertit leuiorem.

91 Quam ob rem vbi aluus ſuppreſſa nihil reddit, papyrus proſit conuoluta in longum,intruſáque in ſedem? Quoniam muſculos ſedis collapſos,compreſſóſq; diducit humefacta,& excitat. quod idem etiã in vlceribus facit, quorum oræ importune contrahuntur, & conniuent. diductis autem muſculis foras excedunt,& quicquid affligit,reijcitur.

92 Cur vaſa, quæ baucalia nominamus ſtrepitum quendam, dum aqua implentur reddere ſoleant, vnde nomen his inditum eſt, quo modo & murmur, & ſuſurrus, & reliqua factitia nomina dici inceperunt? Cenſendum id propterea fieri,quoniã vas cum nullam continet aquam,plenum aëris eſt,corporis longe tenuioris.itáque cum aqua in id vniuerſum irrumpit, aërem tenuem facile pro ſua grauitate extrudit. ſimul eodem in vaſe contineri aquam, & aërem fieri non poteſt.demonſtratũ quippe habemus nunq̃ duo corpora locum eũdem per idem tempus poſſe occupare.quòd cum aër ſurſum vniuerſus per locum expellatur,compreſſiorem ſtrepitum excitari illum neceſſe eſt,neq; vnum,ſed plures. agitur enim veluti pugna inter humorẽ,& aërem, cum deorſum aërem humor premat,aër ſurſum humorem compellat.hoc enim cum viciſſim crebro agatur,merito accidit,vt etiam ſtrepitus percrebreſcat.

93 Cur vaſa, quæ harpagia nominamus, ſi digito admoto foramen eorum ſuperius obturetur, aquam nullam per foramen ſui fundi emittãt: ſed ſi apertum ſit,libere emittere poſſint? Cẽſendum hoc propterea fieri,

quoniam ore aperto aër ingrediens aquam deorſum compellit.Cũetiam humor ipſe labi deorſum aptiſſimus ſit,ita efficitur, vt aqua quæ ore per digitum clauſo effluere nequit,reſerato libere effluat.hinc omnem ferè fabricam machinalem per aërem atque humorem conſtruimus. vt horologia,clepſydras,vt ſonos ſimulacrorum,cæteráq; generis eiuſdem.

94 Cur tam vinum,quàm aqua delirium,atque inſaniam faciat, ſi inoportune febrientibus detur,cum hæc contraria inter ſe ſint.frigida enim aqua, vinum calidum eſt? Quoniam vini calor efferens ſeſe ad partem ſuperiorem,cerebrum cum febre deurit. itáque primum illud animi inſtrumentum,quod ſpiritus gerens ſpecimen ætheris eſt,commotum,vexatúmq;,vim,qua ſapimus,delirare,atque improbe agere cogit. conſtat hoc argumento multorum, qui cum corpore,& animo eſſe integro, ſuæ mentis eſſe,per vſum meri frequentem atq; immodicum deſierunt.aqua ſanè,quoniam obtrudit foramina,& iter claudit,quo putris materia poſſit exhalare,putredinem febréſq; auget.itáque facit,vt mens de ſuo ſtatu moueatur. ſæpe etiam feruore nimio corporis aqua iniecta pro alimento febribus eſt,quemadmodũ & fabri ferrarij nonnihil humoris conſpergere conſueuerunt,vt carbones ardentius candeant.

95 Cur mulieres, ſpadones,& pueri vocem reddunt acutam? Quoniam eorũ arteria propter humoris copiam ſe dilatare nequit. diducere enim, amplificaréque meatus caloris vnius intereſt. Vt enim anguſta tibia ſonum reddit acutum, ita etiam canalis ſpirandi, quæ arteria nominata eſt aſpera, vocem pro ſua anguſtia extringit acutiorem. haud enim audiendi ſunt,qui mulieres propterea vocem acutiorem emittere cẽſeant,quoniam in parturiendo,vociferare iuuat ad partus facilitatem.

96 Cur infantes deſtillatio perexercet,quæ ſiriaſis appellata eſt? Aeſtu tiſper detineri infantes multitudo dicere conſueuit.Febriunt enim parte interiori febre tenui.Oculis ſubſidentibus redduntur, vigilant omnino, debilitantur. Cenſendum propterea hoc fieri,quia infantes perquam facile affici poſſunt,& pituitam largiorem ſuo in capite continent.ergo per æſtus pituita recaleſcens,putreſcénſque febrem accendit,& membranas cerebri feruefacit, vt inſomnia angantur.Feruor deinde per arteras deſcendens ad ſedem cordis,& ſpiritum animalem feruefaciens,febrem ſine putredine accendit. & vero bilis augeri per febrem ſolet, quæ mouere profluuium poteſt,aluum mordens,& inteſtina. cauſam atque originem mali eſſe in cerebro intelligimus eo,quòd capiti admota quæcunq; refrigerant proſunt, quaſi feruor extinguatur,qui inde ortus corpus totum infeſtat.accidit hoc idem etiam firmæ ætati,cum pituita redundat in capite,aut flaua bilis vel colligitur, vel etiam putreſcit. Quinetiam per aërem,quem feruidum trahimus, membra ſpiritalia recaleſcunt,& febrem per feruorem nimium excitant.

97 Cur difficulter vlcera rotunda curentur? Quoniam per bilem acrem,

Universidad de Deusto
Biblioteca

atque exedentem consistunt. exulceratur quippe in orbem, quoties bilis guttatim confluit, & exedit. itaq; fit, vt medicamenta, quæ admodũ sicca, & prope deurendi vim habent, afferre necesse sit. Medici ita volunt. naturæ vero, & sapientiæ studiosi curari hæc difficilius propterea dicunt, quoniam principium nullum est, vnde cicatrix adduci incipiat. circulus enim, & principio caret, & fine. vnde figuram hanc vlceris ferramẽto immutandam censent in angulos, vt pars idonea sit, vnde cicatrix oriatur.

98 Cur sæpe eueniat, vt locum, quem statuimus petere, prætereamus? Quoniam noster sæpenumero animus rebus alijs occupatus diuersus ita est, vt sensibus non plane insistat ad ea ipsa percipienda, quæ sua singulis sensibus habentur. fit igitur, vt quasi videntes non videamus. quoniam illa vis non aduertit quæ iudex rerum sensibilium est.

99 Cur mel quod omnibus dulcissimũ est, amarum ab ijs sentiatur, qui morbo laborant regio? Quoniam eorum lingua bile amara redundat. sic etiam quæq; pars alia corporis. vel igitur materiam excitat quiescentem, & gustus bilem amariorem percipiẽs falsam affert imaginationem, quasi mel sit amarum, quod dulce est.

100 Cur hominum admodum irascentiũ oculi rufi efficiantur? Quoniam ira sanguinis cordi suffusi, & spiritus calidi feruor est. Hic igitur, vt tenuis ad caput effertur, atq; ad oculos, quoniam perlucidi sunt, se ostendit. & vapores ascendunt sanguinei, vnde facies quoq; rubicunda existit. hoc & Homerus cum ita fieri aduertisset, Ex ritu ardentis candebant lumina flammæ: retulit.

101 Cur serpentes aqua aspersi infestentur, & fugiant? Quoniam natura sunt frigida, sicca, neruosa, exangui. hinc enim refrigerationem immodicam fugiant necesse est. habitu vero serpentes esse eiusmodi constat eo, quòd per hiemem latebras, & terræ profunda, quæ per id tempus calidiora sunt, petunt. contráq; per æstatem quòd terræ ima refrigescũt, inde discedunt, & loca poscunt tepidiora. quinetiam sole occidente aërem sæpenumero fugiunt, vt frigidiorem.

102 Cur ouum, non quemadmodum cum assatur, sic etiam cum in aqua feruenti decoquitur, rumpi possit? Quoniam ignem sine aqua experitur, humor contentus in eo immodice recalescens copiam spirituum parit largiorem, quæ cũm per angusta exire cogatur, disrupto oui tegumento exiliat necesse est. quod idem fit etiam in dolijs cæterisque fictilibus, si prius, quàm mustum efferueat, obturentur. adde quòd flamma nimia testam oui corripiens rumpit. Quod etiam vasis fictilibus euenit, cum vltra modum torrentur. quapropter ouum pleriq; ante, quàm igni admoueant, aqua diluunt. at vero aqua ebulliens paulatim pro sua mollitudine humores effundit, absumítq; relaxando, non subito corrumpit.

103 Cur per venereum coitum oculi pauliſper conniueant? Censendum id propterea fieri, quoniam in concumbendo ita voluptati nos dedimus,

totíq; dilabimur, vt erigere oculos, animúmq;, & sensum in sublime euehere nequeamus. quo fit vt animus minus corporeas sentiat affectiones.

Cur nonnulla ex medicamentis simplicibus vires contrarias simul continеant, vt experimento latissime patet? Mastiche enim & abstergit, & digerit, & firmat: acetum calfacit & frigefacit. Dixerim vires illas contrarias propterea contineri, quoniam eorum particulæ indiuiduæ per appositionem non per confusionem coëunt. vt arena si lento conglutinetur humore, ínque vnum corpus coagmentetur, non per confusionem corpusculorum suorum in corpus, quod vnum videtur, concrescit: sed per coniunctionem, contactúmque consistit. Ergo si ita est, contrarias qualitates diuersis particulis mastichæ aut aceto inditas, confundíque inuicem recusantes, existimasse absurdum non est. 104 τῶν ὁμοειδῶν βοηθημάτων, medicamentorũ simplicium, & vniformium.

Cur per offensionem digiti pedis inguen intumescere soleat? Quoniam natura subuenire parti cuique dolenti soleat. & cum materia, quæ esculenta, cognata, & benignior est, sanguine inquam pro vehiculo vtatur, cum in digitos pedis descendit cum sanguine, venas amplissimas inguinis impleri, & perinde adenes, quæ corpuscula rotunda sunt posita inter sanguinis conceptacula, necesse est. ergo per immodicam sanguinis rarefactionem inflammatio excitatur, & tumor. quæ quidem res inguen à parte, qua oritur, corporis nomen acceperat. 105

Politianus constipationem & non 106 rarefactionẽ σφίγγωσιν legit.

Cur auium generi vesicam, & renes natura dare noluerit? Quoniam larga humoris copia opus erat ad pennarum ortum, & incrementum. quinetiam continens volandi euibratio potest absumere humorem. aues igitur hac de causa vsu mingendi caruerunt. cum tamen bibunt, stercus larga cum copia humoris eijciunt.

Cur pueris calculi in vesica nascuntur, senibus vero in renibus? Quoniam renes puerorum meatus continent præangustos. Hinc enim terrena, crassáque permanans materia per renes vi arctioris meatus ab vrina, & renibus, canaliculatísq; conceptaculis propellitur ad vesicam. hæc locũ præ sua amplitudine dat tum excernendi, qua affluat vrina, tum consistendi, qua materia subsideat, calculi. at seniorũm renes, quoniam meatu sunt ampliori, locum & vrinæ effluendi præbere possint, & terrenæ materiæ subsidendi, & concrescendi. Colore autem calculi, quæ nam materia sit quæ peperit, nosci potest. 107

Quam ob causam cum calculus per calorem consistat (pueri nanque calidi sunt) & in senibus non nisi per illam eandem causam concrescit? Haud enim tantam refrigerationem esse in illis putandum, quantam nix & gelu contrahunt. Quippe cum summum frigus renes omnino interimere possit. cur inquam si ita est, non medicamentis contrarijs ad resoluendam calculi concretionem vtamur, sed similibus, id est calidis: vt saxapio, vt feniculo, & eiusmodi cæteris? Ipsum per nimiam vstionem, exactionémq; accidit, vt calculus in arenam frangatur modo pulueris, qui 108

Universidad de Deusto
Biblioteca

ex fictilibus immodice torrefactis dilabitur. Itáque minuti calculi facile cũ arena minguntur. fieri tamen potest, vt etiam per frigidam potionem calculus expellatur, videlicet cũ renes ita corroborentur, vt bonis admodum viribus per vim excernẽdi eijciant. necnon renum feruorem immodicum, qui calculorum cõcrescendorũ causa est, frigida potio extinguit.

109 Cur vlcera tam renum, quàm vesicæ difficulter curentur? Quia vrina per suam acritudinem recentem cicatricem relacerat. vnde fit, vt & difficilius curentur, quæ in vesica constiterint. manet enim in ea vrina. transit vero tantummodo per renes.

110 Cur aquam ingressi balnei calidiorem postmodum sentiamus, si moueatur? Quoniam vbi ingressi sumus, aqua quæ calida nobis obducta est, non solum egit, verum affecta etiam est. quippe quæ & corpus calfecerit nostrum, & refrigerata ex eo aliquantulum sit. res enim omnes, quæ sub ortum, atque interitum veniunt, dum efficiunt, affici etiam ipsas demonstratum plane habemus. Quoniam igitur aqua refrigerata parumper non ex æquo præterea calfaciat, minus post, q̃ principio calida sentiatur, necesse est, præsertim cũ nec assuescendi ratio desit. quòd si aquam mouerimus, partem quæ obducta nostro corpori, & proinde moderata iam est, diuertimus, calidiorémq; aliam, quæ non effecit, affectáq; est, alliciemus. quam suum item immodicum seruantem calorem, merito calidiorem, & merito prope vrentem tantisper experimur, donec etiam hæc efficiat, atq; afficiatur, itáq; suo in calore frangatur. quod vice pari facere licet per successionem. quandiu enim aquam mouemus, tandiu calida, vt est, quæ accedit, percipitur. vnde qui amplius sese calfieri velint, aquam assidue mouent, quandiu libeat calfieri.

111 Si omne cũ moueatur, calidius se ipso effici solet, præsertim si in aëre, atq; loco feruẽtiore moueatur: cur aër agitatus, vẽtilatúsq; frigidior sentiatur, & quidẽ per æstatem cũ solis calore feruescit ardentiori? Hoc enim rationi pugnare videtur superiori. quandoquidem aqua si mouetur, calidior reddatur. aër autem si vẽtilatur, frigidior occurrit. Censendũ hoc fieri propterea, quoniã quod qualitate, aut viribus superat, quanquã euincere id potest quod eodẽ in genere minus est, tamẽ ita euincit, vt etiã ipsum mutuo aliquantulum afficiatur à minori. Aqua igitur, quæ admodũ calida corporis nostri cõparatione est, dum calfacit, refrigeratur: nec eãdem seruare qualitatẽ prẽterea potest. At circumfusus aër, cũ per æstatem mediocriter calidus, videlicet aquæ illius feruẽtis comparatione, nostris obducatur corporibus, quæ statu cæli calidiori referuent, calfit, itáq; nos mutuo calfacit. Quod idem linea quoque faciunt vestimenta. frigida enim primũ calore nostri corporis obtepescunt, deinde nos mutuo calfaciunt. Ergo cum aër, qui iam calfactus à nobis est, per ventilationem è nostro semoueatur corpore, atque alius non calfactus accedit, merito is sentitur frigidior, qui subinde accessit.

Cur vlcerum cicatrices, quæ in pupilla oculi constiterunt, albæ videantur: cum extra pupillam, parte inquam oculi nigra, cicatrix nulla alba induci possit? Quoniam liquidus, ac perlucidus ille spiritus, cui videndi vis data est, per pupillam tantum permanat. Idcirco éuenit, vt vbi cicatrix meatus tunicæ corneæ obcæcauit, spiritus ille transmeare præterea nequeat. itáque coactus cicatricem pro sua copia maiorem in modum illustrando reddere albam potest. & facultas quoque videndi propterea tollitur, quoniam per condensationem ocelli, spiritus non emanet. 112

Cur vt paleæ aquam seruare calidam, ita niuem continere integram possint, cum aduersæ sint istæ inter se qualitates? Naturam palearum certa, exploratáque qualitate vacare censeo. Quam ob rem nonnulli paleas apœas, quasi sequales nominarunt. cum igitur media, & (vt ita dixerim) dubia temperatione constent, qualitatem eorum quibus obductæ sunt, celeriter capiunt. itáq; seruare modo calida, modo frigida possunt. 113

Sequales, qualitatis expertes.

Cur vbi per hiemem imber desijt, stellæ illustriores videantur? Quoniam tam aër superior, quàm inferior per agitationem extenuatur, & quasi per imbrem detersus conspectum synceriorem corporũ cælestium præstat, & transitum liberiorem oculis præbet, & ampliorem. cõstat hoc argumento eorum corporum, quæ aquis demersa puris atque dilucidis clara, & nitida percipiuntur: turbulentis vero, & fæculentis, aut nullo modo videri possint, aut obscure, & dubie. 114

Cur sæpenumero accidat, vt inter mingendum inhorrescamus? Quoniam bilis acrior confluens, & mordens vesicam totum excitat corpus ad consentiendum, protendendúmque paulisper suas excernendi vires. horror enim talis excitatio est. quod quidem pueris potissimum accidit, quoniam illa ætas largiore excrementorum copia redundat, propter nimium edendi vsum, & varium. 115

Cur dolores per noctem magis soleant augeri? Quoniam per id tempus animus otiosus est, nullis videndi, aut audiendi, aut gustandi, aut cuiuslibet sensus negotijs occupatus: tractúsque ad exteriora, hac de causa corporis affectiones per sensum tangendi amplius percipit. Actiones enim paucæ per noctem animales seruantur, spiratio inquam, & cogitatio. Animum vero ductum per actiones ad exteriora minus corporis affectiones percipere constat eo, q̃ cum aut lugemus, aut ægrotamus, aut alia qualibet molestia angimur, amicorum præsentia, & sermo leuat nostrum malum, & mitigat. Neque vero ignorare debemus naturam suis actionibus minus interdiu fungi solitam, coctione inquam ciborum, materiarum mutatione, sanguificatione, digestione, munificatione, agglutinatione, assimilatione, cæterísque generis eiusdem. animum autem suas per id tempus exequi potius actiones ad vsum mouendi, sentiendi, imaginandi, cogitandi, reminiscendi, & quicquid eiusmodi. contráq; per noctem naturam magis, animum minus agere consueuisse. 116

Universidad de Deusto
Biblioteca

117 Cur vitra per hiemem, si quid vehementer calidum immittatur, rumpi soleant? Quoniam frigoris multum ex aëre ambiente gelido auxerũt. quoties igitur ante, quàm vitrum tepefacimus, aquam feruentẽ indimus, caliditas contrariam sibi frigiditatem persequitur. tum illa derepente fugiens vnà cum ipso spiritu distrahit corpus continens vitri, atque dirumpit. foramina quippe corporis vitri etsi visum, sensúmq; nullum patiuntur, tamen nonnihil aëris tenuioris contineant naturæ ratio exigit. Sunt qui per nimium rigorem frigoris exiccari, induraríque corpus vitri existiment, quoniam quantum in eo est tenue, vel humoris, vel aëris exprimatur inde, & euanescat. itáque ruptioni, fractioníque reddere opportunum cum lignum exaruerit. Hinc enim Hippocratem quoq; medicum venas rumpi à frigido scripsisse affirmant. Ergo si ita est, cum nimius calor amplius vitrum resiccet, quod sicciusculum occuparit, merito id irrumpere potest. Si tamen prius, quàm subeat calor, molliter tepefiat, ac moderetur, nullum penitus sentiet detrimentum. Quemadmodũ athletæ, cum perluctandi certamen adituri sunt, oleo sese permulcent, ac reddunt ad flexus, tractúsq; obedientiores. etenim qui modulorum sunt studiosi, ante, q̃ ad rem veniant, promere nonnihil consueuerũt, quo spirandi meatus relaxent, & membra emolliant ad vocẽ eliciendam elegantiorem. fit enim vt relaxatis meatibus, rigor facile cum spiritu obeat, & mollior constantia vitri relinquatur, quæ cedens calori superuenienti immunis ruptioni omni persistere valeat. Vitrum autem foramina continere inuisibilia, vel vasorum fictilium argumento probari potest. nam nisi pice intus crustentur, aquam large per æstatem resudant, quam continent. quinetiam vitrum ipsum per æstatem aqua admissa frigida resudare, per hiemem si aquam cõtinet feruidam, fumigare vidimus. & corticem vero mali medici, si vitrum admotum extrinsecus collidas, humor contentus qualitatem corticis recipit, vt possit eundem reddere odorem.

118 Cur pueri præsertim infantes in terram non facile quemadmodum viri infringantur? Censendum corpora puerorum propter suam mollitiem sic duritiæ soli cedere, vt eius vires intentas, rigidúmque ictum resoluant, & hebetent adeò, vt parum affici possint. At viri, quoniam duro sunt corpore, soli duritati, aut lapidis cuiuspiam renituntur. itáque amplius ictum intendũt, vt lapis pro sua acriori duritia agere efficacius possit. Hac eadem ratione spongia quoq; frangi non potest. vitrum autem, & fictile, & aliud quodlibet generis eiusdem cũ ceciderit, frangitur. Hinc etiam causam duces, cur vehemens venti impetus quercũ euertat, harundinem illæsam prætereat. quercus enim vt prædura, valida, ampla, excelsa vento renititur. itáq; facit, vt impetus plenius intendatur, atque fortescat. harũdo vt mollis, leuis, tenuis, breuis huc & illuc flatui cedens aduerso vires noxias tuto trãsmittit, & hebetat. hinc & athleta cum suo resistit, atque renititur aduersario, vires sibi contrarias auget, cum aliquantulum

cedit, & huc & illuc circumagit magis, resoluit facilius, & prosternit.

119 Cur infantes, cum modulos audiant, primum vagitu cessent, deinde dormire incipiant? Quoniam modulandi ratio, quæ musica nominatur, essentiæ nostri animi indita à natura est, vt etiam cæteras omnes scientias haberi insitas opinio fert, non aliter quàm in igne calor insitus sit. neque per doctrinam quicquam acquiri, sed per reminiscentiam, atq; recordationem omnia sciri Plato author est. Igitur quoties animus concentũ aliquem, modulúmq; comptiorem sentiat, primum reminiscens, ac repetẽs cogit infantem quiescere, tum permultus in somnum vertit. sic enim intelligendum, vt artes omnes habitu syncero, promptóq; in animo insint, quandiu immunis luceat sordibus corporis. demerso autem in corpus, pollutóq;, omnia obliuioni mandentur, & deliteſcant.

120 Cur nutrices cũ in somnum velint puerulos vertere, mouere eos consueuerunt? Vt humores delapsi per agitationem cerebrũ moueant. quod homines ætatis perfectæ nunquam patiuntur.

121 Cur aliqui ex vinolentis gemina videant? Quoniam musculi oculorum varie humore completi, factíq; proni & languidi, oculos deprauant, vertúntque alterum sursum, alterum deorsum. itáq; radij oculorum non eundem in locum præterea concurſare possunt, sed diuersas partes eiusdem corporis adeunt, vt cum radij seorsum mittantur, conspectum rei geminari necesse sit. cõstat hoc etiam eo, quòd qui alterum oculum premit, sursúmq; impellit, gemina omnia videt.

122 Cur qui ab ortu naturę strabones sunt, gemina non conspiciũt? Quoniam oculos non sursum, deorsúmq; habẽt deprauatos, sed dextrorsum, ac sinistrorsum. quòd enim oculi suum obtinent situm, id est directum, radij eundem in locum profluant, atq; identidem referant necesse est.

123 Cur pubescentes adulescentuli videlicet annum ætatis circiter quartumdecimũ vocem reddere asperiorem incipiãt, quod tragescere à vocis hircinæ asperitate dici solet? Quoniam per id tempus natura parens, & gubernatrix humani corporis magnam vniuersámq; agit mutationem. argumentum quòd fœminarum mammas tum ampliari solitum est, vt lactis idonea sint conceptacula, & sedes quoque augetur coxarum, vt capax sit fœtus futuri. virorum pectus, & dorsa amplificantur, vt onera sustinere valeant grauiora. Testes item ampliores redduntur, vt semen satis gignant, & teneant. & coles insignem accipit magnitudinem, vt per ampliorem meatũ genitura expeditius profluat. Quinetiam totum corpus ijsdem ipsis ampliari solitum sit. quod vel morborum mutationes abolitionésque indicant. & vocis ergo asperitas, qua de re agimus, per spiritalis membri immutationem tunc euenit. cum enim arteria aspera dilatetur, accidit, vt partim plus, partim minus incrementi proueniat, eiúsque pars interior inæquabili structura ad guttur vsque ascendat. igitur spiritus cum per eas partes emanet, quasi per itineris inæqualitatem

Universidad de Deusto
Biblioteca

impingat, vocem etiam inæqualem, aſperam, & raucam agit. quod idem etiam accidit ijs, quorum arteria deſtillatione infeſtante affecta per ductionem eſt. delapſo nanq; humore læuis interior membrana facta inæqualis, exitum etiam ſpiritus præſtat inæqualem. talis hircorum quoque arteria eſt, & guttur, ob nimium humorem. & qui immodice oleo vtuntur, illo eodem vitio non carent. qui cum per intentos, frequentéſque clamores rauce proferant, hi denique ſiccitate arteriæ vocem reddunt inæqualem, & aſperam. At vero gruum arteria, cæterarúmq; auium, quæ raucæ vociferantur, facta eſt à natura omni ex parte aſpera, quoniam ita eſſet ad id commodior, quod author illa, & parens omniũ ſpectabat. Poſt pubem vero aduleſcentes trageſcere deſinunt, quòd iam in plenum arteria tota ſit dilatata, ſuámq; naturalem æqualitatem receperit.

124 Cur oleum epotum vomitum moueat, & potiſſimũ bilis flauæ? Quia vt leue, & ſuperiorum appetens, cibos ad ſtomachum inuitat: & effert. quibus ſtomachus ipſe oppreſſus, aggrauatúſque vim excernendi incitat ad euomendum. ſed maxime bilem reijcit flauam, quia leuis hæc, & tenuis eſt, & facilius petens ſuperiora. Oleum vero factum ſic eſſe à natura, vt ſemper ad locum tendat ſuperiorem perſpicuum eſt. quoties enim cuiquam miſcetur humori, recipit ſe ad ſedem ſuperiorem, & innatat.

125 Cur oleum humidis nullis ſe permiſcere patiatur? Quia cum lentum, ſuíq; pertinax ſit, in particulas ſecari indiuiduas, cæteríſque humoribus commiſceri neſcit. hinc dilapſum quidem in humum non poteſt celeriter ſubire.

126 Cur oleum, & aqua ſæpe & facile gelu durentur: vinum, acetum, garum, aut nunquam, aut rarenter congelaſcant? Quoniã oleum nulla exuperat qualitate, ſed medio potius conſtat temperamento. refrigerari ob eam rem cito poteſt, atque adeò vehementer, vt ſtringatur, & conſiſtat. aqua quia frigida eſt, facilius ſe ipſa frigidior redditur, itáq; gelaſcit. at garum quia tenue, & calidum eſt, idcirco minus perriget. & vinum quoque eadem illa de cauſa poteſt reſiſtere. Acetum vero quia partibus tenuiſſimis conſtat, incongelabile eſt.

127 Cur quæ contraria ſunt qualitate, efficere identidem valeant? Nam vt frigus, ita etiam calor humorem ſtringit. aqua enim gelu cogitur. Calculus calore in veſica concreſcit. Per diuerſas id effici vires cenſendum eſt. Calor enim quia nimium abſumit, humorem indurat. gelu quia cogit, conſtipátq;, humorem omnem ſqualidiuſculum exprimit. ſicut ſpongia manu compreſſa humorem quem ſuis in foraminibus continet, emittit.

128 Cur ſæpe contingat, vt frigus ægrotum affligens ſe remittat, ſi ſtrepitus, aut aliud quodlibet terrificum per id accidat tempus, quo frigus vrget, aut ſi aquæ copia in ægrotum vniuerſa iaciatur? Quoniam ſæpenumero materijs iam per temporis ſpatiũ concoctis, attenuatíſq;, calor naturalis ex cute ad partem corporis interiorem vniuerſus irrumpens materiam morbi digerit, & abſumit. quod idem etiam facere theriaca poteſt, & pars magna generis calidi & ſicci, modo oportune poſt concoctionem ſumantur,

129 Quam ob cauſam in ſpeculis, atque aquis dilucidis noſtram ſpeciem conſpicere valeamus? Quoniã oculorum radij profecti in corpora, quæ nobis ſplendida obducta ſunt, refringantur, ac ſuam repetãt ſedem. ſpeciem enim noſtram iam ſibi habent obductam poſtq̃ refracti ſunt. itáq; illam conſpiciunt.

130 Cur vaſtæ, ſynceræq; ſpeluncæ, & loca excelſa, puráq; ſoleant reſonare? Quoniam loca eiuſmodi, vbi aërem ictum, quæ vox eſt, exceperunt, refringunt, nobíſque reddunt eundem aërem, quem nos percuſſimus, afformauimúſq; in vocem. vox enim aërem: aër locum ferit. & quo plenius percuſſus hic percutit, eo vehementius reſonare neceſſe eſt. loca humida, vtpote molliora illato ictui cedũt. itáq; omnis impetus elãgueſcit, vt nulla effici poſſit reciprocatio. errore igitur vulgus Echo reueretur, & colit, errore Pana deum illam arſiſſe credidit. Pan enim homo doctus cauſam reſonantiæ primus indagauit, ductúſq; auiditate noſcendi cum aliquandiu in ſcrutando elaboraret, moleſte ferebat, more eorũ, qui puella, quam arſerint, potiri non queũt. Vt etiam Endymion homo cæleſtiũ curſuum ſtudioſus, cum lunæ curſus, faciéſq; varias quæreret, noctéque vigilaret, interdiu dormiret, deliciæ lunæ fuiſſe, ſomnóque dormiuiſſe inexpugnabili, edoctúſque ab ea, vt philoſophus, cauſæ ipſius ſolutionem fingitur. Illum etiam paſtorem fuiſſe ferunt, q̃ in ſolitudinibus, ac excelſis montibus lunæ motum ſpecularetur. citharam verò habuiſſe, quia quæ alta ſunt, à ventis magis efflentur, ſiue quòd concentum cæleſtium figurarũ indagauerit. Quinetiam Prometheus, quòd ſtudio rerum cæleſtium flagrarit, naturámque, & ſitum, & cauſam ſydereæ aquilæ indagando elaborarit, libidinéque pernoſcendi tabuerit, dum beneficio Herculis hominis doctioris rem didicerit, quam deſyderauit, fabulam de ſe præbuit cruciatibus liberari opera Herculis, qui aquilam iecur lacerantem, exedentémque amouerat.

131 Cur aqua manens, parúmque alta iacto in eam lapide orbes agat permultos? Cenſendum lapidem per ſui iactus vehementiam vndiq; aquam à ſe propellere, atq; ita orbem agere, primum pleniorem. ſed cum ad terram vſque lapis deferatur, ſuáque mole aquam deinceps ſecet, diſpellátque, merito non vnum, ſed plures orbes conficere poteſt. primum enim aquam per ſumma feriẽs dirimit, inde ſuo continenti delapſu depellendo alium atq; alium orbem ducit, ídque tantiſper vice agitur ſucceſſiua, dum lapis ſtet, atq; quieſcat. quòd tamen ſe lapidis contentio paulatim remittit, idcirco orbem poſteriorem eo, qui proxime anteceſſit minorem obduci neceſſe eſt. quando etiam aqua varie hunc ſcilicet in modum lapidis iactu depelli conſueuit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

132 Cur mulæ párere nequeant? Quoniam ex animalibus cõstãt ſpecie diuerſis. miſtio enim ſeminum, quæ tam habitu, q̃ natura inter ſe diſcrepant, aliud quidpiam præter vires ſuorum ſimplicium conficit, & naturam eorum penitus abolet. quemadmodum albi & nigri miſtio abolitis extremis coloribus alium parit colorem fuſcum nominatum, qui neutrum extremorum eſt. igitur habitus genitalis aboletur, & ſpecierum habilitas omnis deſtruitur, quæ creatrix certi indiuidui eſt.

133 Quam ob rem qui ſurdi ab ortu naturæ ſunt, ijdem & muti viuant? Quoniam quæ nunquam audierunt, hæc fari nequeunt. medicis tamen placet, vt par idem neruorum ſit, cuius pars altera ad linguam, altera ad aures vſque porrigatur, atq; ita neceſſe ſit communem accidere affectionem. Verum mutos fieri, qui ex morbo ſurdeſcunt, negant. propterea q̃ pars altera tantum, quæ ſcilicet audiendi officio delegata eſt, ſuas vires amiſerit. & mutos quoque eadem ex cauſa, non etiam ſurdos reddi affirmant. videlicet quòd alterius nerui linguæ accommodati læſio eſt.

134 Cur plerique poſt, quàm ieiunarunt, cibo ingeſto frigere incipiant? Quoniam vſu ſolito cibi prætermiſſo bileſcunt, & materiam aggregant acriorem. poſt enim cibo ingeſto membris iam confirmatis, bilis cutem verſus expellitur. itáque fit, vt rigor oriatur, cum bilis membra remordeat, excitétque ad repellendum.

135 Cur ſues, cum ſurſum videre cogantur ſileant? Quoniã genus id animantium vnum ſemper pronum in terram eſt, cibi auidũ, & rebus gaudens fœdis, ac ſordidis. idcirco ſubita mutatione conſpectus ſtupeſcit, lucíſque copia perculſum vocem emittere nullam poteſt. ſunt tamẽ qui aſperam huius animalis arteriam comprimi per anguſtiam velint, cum in ſublime erigitur.

136 Cur ſtercoribus ſues gaudeant? Medici rationem reddunt, quòd iecur habeant maximum. quod quidem membrum ſedes cupiditatis, ſiue libidinis eſt. Ariſtoteles philoſophus aliter docuit. quòd enim ſues naribus craſſis, interceptíſque ſunt, idcirco vim hebetem olfaciẽdi habere, itáque fœtorem nequire percipere ſcripſerat.

137 Cur vlceribus ſaneſcentibus inflammationéq; ceſſante, prurigo ſoleat excitari? Quoniam membrum iam corroboratum reliquias materiæ noxiæ, quam vlcus commiſerit, expellit, cum enim per cutem illæ digerantur, atque excutiantur, pruriginem pariunt.

138 Cur alterius oculi morbus grauior, multóque diuturnior eſſe, quàm vtriuſque conſueuit? Ratio bifariam reddi poteſt. aut enim quia fluxio in alterum tantũ oculum tota decumbit. redditur nãq; infirmius, quod diuiditur, eóq; magis hebetatur, quo ſectũ numeroſius eſt. aut quia cum alter integer oculus frequẽter ſe moueat, cogit etiã ægrũ toties moueri, quod noxiũ eſt. quietẽ enĩ ſummũ eſſe remediũ mẽbri affecti nouimus.

139 Cur homo amplius, & crebrius, & vehemẽtius, quàm cætera animalia

ſoleat ſternutare? Quoniam cibo, & potione largius, magíſque varie vtitur, & ſæpenumero vltra ſatietatem repletur. hinc enim cum cibos ſatis concoquere nequeat, multum ſpiritus ob humoris copiam mouet, ſpiritus verò præ ſua tenuitate efferens ſe ad cerebrum, cogit id crebro ad ſe expellendum incitari. Strepitus itaq; mouetur, quoniã per nares meatus deniq; arctiores ſpiritus extrudatur vniuerſus. quẽadmodum etiã ad partes inferiores ſpiritus idem euolutus murmur per inteſtina excitat, & per ſedem inſigni cum ſono excedit. atq; etiam ad ſuperiora enixus ructum per ſtomachum agit, & vocem per guttur, & ſonitum ac tinnitum per aures.

Cur defunctorum pili & vngues augeri aliquandiu ſoleant? An non 140
augeri cenſendum, ſed carne emacerata, conſumptáq; partes imas, quæ ante opertę latebant, detegi, atque patere: itáq; fallere quaſi per adiectionem auctum quicquam ſit. An, quod nõnulli volunt, augeri vngues vel mortuo homine propterea poſſunt, quoniã per excremẽta vacantémq; materiam oriantur. mortua autem corpora in recrementa per cariem reſoluuntur, quæ cum per foramina extremáque corporis effluant, merito pilos augent, & vngues.

Cur digitis manuum potius, quàm pedum naſcantur, quæ albugines 141
appellatæ ſunt: & per puerilem magis, quàm per firmam ætatem? Quoniam pituitæ excremento oriuntur, quæ in pueris potius vt edacioribus, atque otioſioribus ſuperat. Vnguibus autem pedum minus propterea hoc accidit vitium, quoniam pedes per ambulationem frequentẽ, & agitationem amplius exercentur. itáque vacãtem illam materiam digerunt melius, atque abſumunt.

Cur pili pedum non cũm barba, aut capillis, ſed lentius caneſcere ſo- 142
leant? Eadem illa reddenda ratio eſt. pedes enim per continentem, contentiorémq; ambulationem excrementum pituitoſum, quod canos efficit, digerũt, atq; conſumunt. & pubes quoque ſero caneſcit, quia pars calidior eſt, & pituitam abſumere per coïtum venereum poteſt.

Cur homini vox, atq; ſermo lente perficiatur: cætera animaliũ genera 143
aut ſtatim, aut paulo pòſt vocem ſuã reddere plene incipiant? Quoniam vox hominum multiplicior, & artificioſior eſt, & doctrinam magis deſiderat. beſtiarum ſimplicior, & naturalis potius eſt, q̃ animalis.

Cur plurima ex animalibus ſuas peruibrare caudas ſoleant, cum no- 144
tos ſibi agnoſcant: & cur leo iratus coſtas per caudam verberet, atque etiã taurus? Quoniam dorſi medullam ad caudam vſque habent porrectam, quæ vim continet animalem, & motionis authorem. igitur cum animal notum ſibi agnoſcat, per caudam quaſi per manum ritu hominum excipit, & partem ſui corporis mouet, quæ agilior, & promptior eſt. Leonum verò & taurorum anima, vt per iram affici poteſt cum natura, ſic eandem naturam propterea moueri vehementius cogit. vt etiam homines

sæpe manus, aut aliquam sui corporis partem per iram percũtere noui-
mus.cum enim ilico vlciſci animus nequeat, alio quodam modo feruo-
rem ſuum extinguit, id eſt ictu, aut ſtrepitu, aut alio quolibet generis
eiuſdem remedio.

145 Quam ob cauſam hordeum toſtum,redactúmque in puluerem cica-
tricibus equorum conſperſum faciat vt pili non albi, ſed cæteris vnico-
lores oriantur? Quoniam vim diſcutiendi,purgandíque obtinens deter-
git,atq; abſumit excrementum pituitæ,atq; materiam omnem vitioſam,
quam vlcus per membri infirmitatem collegerat.

146 Cur hominibus pili per cicatrices oriri nequeant, equis verò queant?
Quoniam cutis hominum ſpiſſior eſt. quod pili indicant ipſi, qui mol-
les,ac tenues ſunt. & cicatrix verò, quòd longe quàm cutis ſpiſſior,fora-
mina omnino adducit,& excæcat.at verò equis laxior cutis eſt.quod pi-
lis eorum percipitur, qui duri,craſſíq; exeunt.quare cutis foramina clau-
di ex toto per cicatricem non poſſunt.ergo cum ſubiecta,collectáq; ex-
crementa per meatus tenues,qui relicti ſunt, exeant, & cocreſcant,pilos
gignunt & augent.

147 Cur hominibus morſis à dipſade,ſitíque ob eam rem intolerabili de-
tentis,theriaca,quæ calida & ſicca eſt,ſitim epota extinguat,non augeat?
Cenſendum non ſui habitus ratione theriacam ſitim poſſe extinguere,
ſed auxilio,quod membris afferre offenſis poteſt,& ſuæ penitioris natu-
ræ ratione. conſtat enim ex pluribus herbis,quæ ſingulæ membris prin-
cipalibus ſubueniunt ſingulis. Dictamum enim cordi accommodatur.
quippe quod mirifice cor firmet,atque conſeruet.Eupatorium iecur ad-
iuuat.Scolopendriũ lienem.Petrapium os ventriculi.Hyſſopus tranſuer
ſum ſeptum,atq; pulmonem.Inula campana renes.Ruta laxum inteſti-
num. Gentiana cerebrum. Seſeli veſicam. His omnibus viperarum car-
nes miſcentur, quæ vi ſuæ naturæ contra venenata omnia genera, om-
némq; illatam iniuriam, auxiliantur. Igitur cum membra omnia præſi-
dium ſibi ex theriaca trahant, merito malum ſedatur, quod ſitim creat,
atque ita extingui ſitim congruum eſt.

PRIMI PROBLEMATVM ALEXANDRI APHRO-
DISIEI LIBRI FINIS.

ALEXANDRI APHRODISIEI
PROBLEMATVM LIBER SECVNDVS, THEODORO GAZA INTERPRETE.

QVAM OB CAVSAM QVI PER ARDV- 1
am febrem inſaniunt, vt laxius, ſic plenius ſo-
leant reſpirare? Animam per neruos, ac muſcu-
los fungi ſuis muneribus certum eſt. Pectus igi-
tur, totúſque thorax per ea ipſa mouetur media.
ſed quoniam vires animæ læſæ ſunt,deſerũt ſuum
officium:nec neruis & muſculis ex æquo præterea
imperant.itáque merito fit, vt ſpiritus interſtitio-
ne reddatur laxior. plenius tamen eius gratia rei
effunditur, vt cor ſatis poſſit refrigerari. vis enim vitalis exurgit, & vim
animalem ſtimulat, interitum plane minitans niſi ſuum ad munus re-
deat,ſpiritúmque reddat & trahat.Ergo quod anima exequi aſſidue pro-
pter morbum nequiuit,hoc vires cordis ob ſui vſus neceſſitatem amplitu
dine ſpirandi compenſare conſueuerunt.

Quam ob cauſam æſtuoſos eſſe neceſſe ſit,quorum pulmo inflamma 2
tione laborat? Quoniam eorum pulmo humoris copiam continens ca-
lorem excipit aduentitiũ.factus enim ſic eſt, vt aſſidue moueretur. hinc
vapores quoq; citantur,qui ſuam ob leuitatem ſeſe ad ſedem cerebri effe
runt,qua concreſcunt, & in naturam ſuæ originis tranſeunt. quod idem
etiam in balneis,atque opertis lebetibus euenire videmus. vapores enim
ſuum omnem calorem amittunt,redduntúrque ex natura cerebri longe
ortu ſuo frigidiores,atq; ita morbum creare aliquem poſſunt.

Cur tabe ij conſumantur,quibus gargar penitus abſciſſum eſt? Quo- 3
niã quãdiu gargar tegmentũ gutturis extet,aër qui per os trahitur,reca-
leſcit,& anteq̃ adeat pulmonem,deſiſtit à ſuo immodico frigore.contrà
verò illo detracto aër prius ad pulmonem defertur, quàm moderetur.
itáque ſupra modum refrigerat, & ſanguinem contentum in concepta-
culis indurat,& pulmonẽ facit tardiorem.q̃ cum per vim pulmo moueri
enitatur,rumpuntur conceptacula ſanguinis. quam ob rem tabem oriri
neceſſe eſt. Hic addidiſſe non ab re forſitan ſit, quid gargar, quid colu-
mella, quid vua oris ſignificet. Gargar illa carnicula eſt, quam gutturi
pro tegmento natura addidit,nomine ab ſoni genere indito,vt etiam ſu
ſurrum,& murmur,& reliqua huiuſcemodi noſtri maiores nominarunt.
Columella vitium gargaris eſt, cum ſcilicet in longũ per fluxionem ad-
ducitur. & vuam quoque gargar idem per morbum appellare ſolemus,
quoties per inflammationem ſpeciem accipit vuæ acini. ſunt qui fundi-
bulum gargar ipſum appellent eo,quòd ſuprà amplius,infrà arctius eſt.

Cur hominum malæ rubeant, quorum pulmo inflammatione labo- 4

rat? Quoniam sanguis cum in pulmone ebulliat, vaporem sibi similem emittit. quod enim oritur, similitudinẽ suæ originis præferat esse necesse perpetuum est. Hic igitur vapor cum præ sua leuitate ad malas se extulit, consistit: atque ita per cutis tenuitatem, veluti per vitrum colorem suum ostendit.

5 Cur pituitam per hiemem nasci, augeríq; solitum est, cum per id tempus parte interiore corporis simus calidiores, vt Hippocrates medicus libro Aphorismorum scribit? Quoniam cibos, quos per hiemem largius sumimus, venter minus concoquere potest. Ergo larga ista ciborum copia pressus, calore insito quasi extincto, pituitã, per refrigerationem gignit. quæ sanguis imperfectus quidam non perperam potest appellari.

6 Cur in terra Aegypto, quæ calidissima est, vinum fieri frigidũ soleat: contrà in Scythia, quæ frigidissima est, calidum fiat? Vinum omne calidum est. verum quoniã aliud magis, minúsve alio hanc obtinet qualitatem, nomen illud contrarij habitus accipit: frigidúmq; vocatur, quia longe minus calidum est. Terra autem Aegyptus vina frigidiora cæterorũ scilicet comparatione affert, quoniam calor illius cæli immodicus ita humum elaxat, vt calorem omnem soli intestinũ euocet, atq; absumat. Scythia quòd frigida est, calorem ad ima terræ compellit, atq; includit: itáq; vina efficit calida, & validiora. Quod idem etiã incolis terræ Scythiæ, & Aethiopiæ accidit. Aethiopes enim loca inhabitantes feruẽtissima timidi sunt, & effœminati, & nigri. Scytharum gens sedem gelidam tenens, animosa, fortis, & candida est. quippe cum calor Aethiopibus eductus ad summa corporis sit, quod atro cutis colore indicatur, Scythis interiora teneat, sitúsq; in sedibus sit principibus, id est corde, & iecore. quod coloris candor plane ostendit.

7 Cur ex febre ardua pulmonis inflammatio excitetur? Inflammatione pulmonis febrem oriri arduam haudquaquã necesse sit, quoniam ardor ex bili proficiscitur flaua, quæ ad vẽtriculum, & pulmonem è suis refluere conceptaculis solita est. Igitur natura cum varie materiã noxiam reijcere tentet, si tenuis materia sit, & vires suppetant, & tempus calidum iuuet, per sudorem causam morbi exhaurit. Si econtrario, per aluum educit, aut per os euomit. quod magna ex parte facere solita est, quoniam & oris habitus in propinquo est, & bilis flaua efferri aptior est, quàm deferri. quod cum se bilis pulmoni insinuet, mẽbrúmq; id impleat totũ, excitat inflãmationem, quã peripneumoniã nominamus. Ardor tamen nullus oritur, quoniã prius extinguitur, quàm vt possit cõmittere ardorem.

8 Cur febris tertiana quæ ex bili, materia calida, agili, efficaci creatur, die vno prætermisso accedat: Quotidina quæ ex pituita prouenit, materia frigida, graui, hebete, nullum intermittat diem: Quartana diebus duobus intermissis conflictare incipiat? Quartana cum exiguum materiæ habeat, statim à sudore, aut vomitu potest digeri, itáque accessio ad

tertium vsq; diem protollitur, donec tantũ materiæ moueatur, quantum valeat infestare. Quotidiana φ ex larga, crassáq; materia oritur, frequens est. morbum verò per copiam augeri materiæ constat ex febre continente. hæc enim quia sanguine abundãte prouenit, nullam obtinet intermissionem. Quotidiana tamen, quia minus, quàm continens habet materiæ, nonnihil intermissionis, quod vel sensu percipi potest, ostendit. multóq; amplius, tertiana, quam materia calida & tenuis condidit. atq; etiam longe amplius quartana. quo enim minus materiæ subest, eo lentius venit accessio. quin & quintana, & septana & nonana cõmitti potest, prout minus, minúsve materiæ vitiatũ est. sic enim natura statuit, vt sanguis, qui nostra aleret corpora, cæteris omnibus materijs esset largior. pituita locum teneret secundũ. nam hæc quoque alere potest. bilis flaua tertio loco haberetur. hæc enim suam ob acritudinem vsum nullũ præstat alendi. atra bilis sortis esset postremæ, quoniam naturæ est inimica. quippe quæ membra exedat, atque interimat.

Cur vbi altera gena resoluta est, non ei remedia admoueamus, sed alteri? Quoniam cum duo musculi obiecti inter sese genas moueant, si accidat vt eorum alteruter resoluatur, reliquus suam vim integrã præterea obtinet, trahítq; ad se alterũ languentẽ, ita vt pars sana rugetur, ægra distendatur, trahatúrque. hoc idem etiam euenire oculis nouimus. Nam si pupilla in angulum vergat ampliorem, minoris anguli facta resolutio est: si ad minorem, econtrario. 9

Cur si pes offendatur, inguen intumescere soleat? Quoniã vis animalis ad postremas vsq; corporis partes per neruos se porrigit, atque ita cũ oblæsus pes sit, crus quidem totum perreptat. sed nihil agit, quoniam locum nullum idoneum inuenit. pòst verò vbi in inguen ipsum decubuit, nacta iam sedem aptiorem subsistit: aggressáq; adenem vitiat eius habitum, ínq; tumorem excitat contrariũ naturæ. adenes corpora sunt parua, rotunda, laxa, inter amplas venas, & arterias posita modo cuneolorum, ne conceptacula ipsa humida, ex copia sanguinis mutuo putrerẽt adesu. & equidem eo ipso venarum humore nutriuntur, & inflammati inguina faciunt, concallescentes scrofulas committunt. 10 σκιῤῥώμενοι

Cur capitis pars anterior calueat, vnde caluaria nominata est, tempora hirtiora reddantur? Quoniam partes capitis eminentiores humoris indigent. Quã ob rem suos continere pilos nõ queunt. inferiores autem vtpote humidiores pilorum copiam & gignunt, & seruant. quomodo etiam telluris loca excelsa, atque saxosa parum fructificant: submissa, & humecta fœcundiora sanè experimur. 11 Cõcallescẽtes, indurati.

Quam ob causam, cum ex quatuor elementis constemus, id est, igne, aëre, aqua, & terra, non quatuor, sed tria illa contineamus genera, humidum, solidum, animale siue spirabile? Quoniam, vt aliquibus placet, ignis in aëris transit naturam, quemadmodum & aërem concoctum ex- 12

Universidad de Deusto
Biblioteca

tenuatúmq; ignem gignere nouimus. Sunt tamen qui vel igneam ipſam naturam actu eſſe opinentur, vt nō tria, ſed quatuor enumerent genera: igneum, animale, humidum, terrenum.

13 Cur in abſceſſuum doloribus frigus præcedere, febrem ſequi ſolitum ſit? Quoniam calor naturalis vehementia doloris conflictus cedit, ac recipit ſe ad loca interiora. qua de cauſa corporis ſumma refrigerantur, & ſanguinis conceptacula concreſcunt. pòſt tamen, vbi calor ſe recollegerit, expulſúſq; bonis viribus partes ſui corporis omnes aduerſus iniuriam frigoris occuparit, ſanguis concretus recaleſcit, atque diffunditur. itáq; conceptacula vaporis repleta accendere febrē poſſunt. adde quòd cum membro affecto cæteræ omnes partes conſentiāt, iniuriam collectionis quaſi propulſando, vires excernendo intendunt, ac excitant. horror itaque, frigúſq; exultat, febrem verò poſthac ſanguis putridus accendit, & auget.

14 Cur ex fructibus alij partem inutilem intus contineant, vt palmulæ, pruna, perſica: alij extrinſecus ea ipſa cōtineantur, vt nuces, vt mala punica? Quoniam natura cum ortum æternum, vicéſque ſuccedendi perpetuas moliretur, prætegenda occultandáq; ſemina, quæ ortum præſtarēt, cenſuit. ſic tamen, ne pulpam quidem ſuorū fructuū nudam relinqueret.

14 & 15 vnū problema eſſe videntur.

15 Quam ob rem aut ſemen, & pulpam eodem tegmento muniuit: aut ſemen ligno intus incluſit? Pulpam autem membrana, aut corio, aut alio quolibet eiuſmodi quantum ſatis eſſet, operuit. denique varie de cuſtodia fructuum, prout res exigebat, & patiebatur, curauit.

16 Cur fieri poteſt, vt qui carnes bubulas concoquūt, piſces ſaxatiles concoquere nequeant? Carnes bubulæ, quoniam duræ ſunt, vi magna caloris conficiuntur, & concoquūtur. materiam enim patientē cauſæ reſpondere efficienti conuenit. aliter fieri non poteſt, vt effectus is prodeat, quē vel natura, vel hominis ingenium ſpectet. quòd ſi venter ſupra modum calidus ſit, piſcis non paulatim concoquetur: ſed ſubito corripietur, deuretur, fumigabitur, vt cruditatem pene quod accidit, imitetur.

17 Cur homines qui tabe laborant, vnguibus reddi aduncis videantur? Vngues quia corpore conſtant ſolido, tabeſcere nequeunt. quippe cum affici difficulter poſſit, quod ſolidum ſit. verum carne vndique tabefacta ſpeciem aduncam illam emētiuntur, ſenſúmq; decipiunt. Licet hic de tabe illa adijcere. Vlcus quod ex hoc vitio in pulmone cōmittitur, inſanabile propterea eſt, quoniam nunquam pulmo quieſcit. natura enim ita cōſtruxerat, vt per motum cordis perennem pulmo aſſidue moueretur, atque agitaretur. Quinetiam cum pus per tuſſim efferatur, vlcus amplius lacerari neceſſe eſt.

18 Cur in febriendo carnes minuantur, pili augeantur & vngues: contrà in conualeſcendo pili defluant, corpus augeatur? Quoniam alimenta pilis per excrementa adminiſtrari natura voluit. quæ quidem excrementa redundare in febriendo ſolent per aduſtionem. Ergo vt corpus propter

habitum malum enutriri non poteſt: ſic pilus abunde iam habet, quo nutriatur. verum cum vires ſuas colligere corpus incipiat, conſumptis iam materijs omnibus, redactíſq; quaſi in puluerem vapores deſiſtunt, atque ita per alimenti inopiam pili defluunt. corpus tamen effœtum cibos auidius trahit, liberaliúſque replens ſeſe augetur, & viget.

Cur ſi quod in vrina ſubſidet album ſit, bonum dari indicium exiſtimemus? Quoniam partes ſolidiores firmioréſque noſtri corporis, id eſt oſſa, neruos, venas, arterias colorem habere huiuſmodi certum eſt. Coloris enim ſimilitudo naturales iam vires reconciliari, corroborarique indicat. quippe cum natura partibus ſolidis & firmis ſedem ſuam credidit. fit enim, vt cum materia in cōceptaculis concoquatur, & per vrinam, quod concoctum inutile eſt, excernatur: cōlor quoq; rei concoquentis, qui albus eſt, deſtringatur, atque (vt ita loquar) delibetur. Quam ob rem cū vires per febrem debilitatæ paulatim materiam concoquant vitioſam, principio parum agunt: itáque exiguum admodum cum vrina mittunt. quod pro ſua leuitate ſublime ſpecie araneæ ſupernatat, facítque, quod enæorema, id eſt ſublimitamentum vocatum eſt. deinde cum proficiant, ampliúſq; poſſint concoquere, plus excernunt. quod in medio vrinæ conſiſtens, facit, quod nubeculam appellamus. eo nanq; magis delabitur, quo factum grauius eſt. Poſt, vbi per materiæ morboſæ omnis concoctionem plene excernitur, iam, quod ante leue pendebat, graue pro ſua copia ſubſidet fundóq; vaſis coniungitur: reddítque quod hypoſtaſin, id eſt ſubſidens, ſiue ſubſtantiam nominamus. Quod plane ſanitatis eſt indicium. Materiam enim vitiatam, quæ integro permiſta ſanguini eſt, demum natura ex toto per concoctionem ſecernere, atq; reijcere poteſt. albedo igitur ſubſidentis colorem ſolidiorum membrorū, hoc eſt ſedis virium ſeruari ſignificat. leuitas materiæ concoctæ æqualitatem oſtēdit. quod partim enim craſſius, partim tenuius eſt, inæqualitatem concoctæ materiæ indicat. continentia talis videlicet, vt nihil diſtractū, diſcuſſúmve ſit, plenam virium efficientiam præfert. Reſpondet pus in collectionibus ſubſidenti in vrinis. verū pus fœtidum eſt, quoniam in anguſto arcetur quod putret, vt neq; difflari, neque miſceri poſſit cum ſanguine. quippe quod per ſumma corporis cutis ſubſtare ſolitū ſit. Subſidens illud vrinæ, quoniam econtrario ſe habeat, merito fœtore immune eſt.

Quam ob cauſam febrem bilis & faciat, & tollat? Facit cum exercitata acrior reddatur, vt putreat. Tollit cum viribus naturæ intentis ad id expellendum quod detrimento eſt, ea quoq; foras verſus concurrat, atq; ita educta, cauſam morbi per ſuam detractionem aboleat.

Cur oculi ſubſident eorū, quos angor detinet? Quoniam per angorem anima intus vergit, itaq; corpus conſidet, atq; tabeſcit. cuius rei contrarium illis euenit: qui vehementer irati ſunt. Oculis enim redduntur propenſioribus, videlicet ob animæ impetum ad exteriora. fit enim, vt

quócũq; vis animæ tendat, códem etiã inſtrumẽta, materiæq; moueãtur.

22 Cur oſſa, quæ validiora ſunt, ex lapſu, caſúque frangantur: caro quæ mollior, & mobilior eſt, ictus iniuriam euadit? Quoniam quæ validiora ſunt, rei noxam inuehenti renituntur: itáque ſua perſiſtendi contentione corrumpuntur. quæ autem infirma, & mollia ſunt, locum rei dant occurrenti, & cedũt: itáq; tutius ſubterfugiunt. licet hoc etiam in ſtirpibus, & in quibuſuis alijs rebus conſpicari.

23 Quid eſt quod ſpadones proceros, blæſóſq; faciat? Proceros humoris copia reddit, & caloris inopia: blæſos imbecillitas facit. Cum enim eorum partes inferiores nequeant ſuſtinere ſuperiores, facile peruertuntur. itáq; vitium, quod blæſitatem pedum vocamus, cõmittitur. quod idem etiam ædificijs accidit, niſi ſuperior moles fundamentis reſpondeat.

24 Cur partes corporis noſtri poſtremas rigere maxime ſoleamus? Quoniam tenues, neruoſæ, veſangues, atq; ob eam rem frigidæ ſunt.

25 Cur per metum aut horrorem pili erigi ſolẽt? Quoniam affectus omnes refrigerant. refrigeratio autem foramina cutis adducit, & condenſat. pilus quippe cum vndique aſtringatur, intenditur, atq; erigitur.

26 Cur homines melancholici munera quidem naturæ exequi valeant? Quippe qui cibos concoquant, atq; in ſanguinem vertant, animi nullum munus integre exequi queant. haud enim recte hi cogitare poſſunt, quibus atra bilis redundat. Quoniam vitioſus hic habitus ſedem animi, qua ſapimus, id eſt cerebrum occupat, & deprauat.

27 Cur morbi, qui crebrius veniunt, curari poſſunt facilius, quàm qui raro? Quoniam quod ſæpius euenire ſolet, minus naturam infeſtat, videlicet ratione aſſuetudinis. adde quòd crebriores committere parua deprauatio habitus poteſt: graues magna inducit. curatur autem facilius quod ex cauſa prodijt leuiore.

28 Quam ob cauſam qui febriunt, plus ſiti, quàm fame affligantur: qui conualeſcunt plus fameſcant, quàm ſitiant? Quoniam ſitis ex nimio calore febris cõſiſtit. quemadmodũ etiam ijs, qui bene valẽt, ſi multũ meri hauſerint, ſitis oriatur neceſſe eſt. fit enim ſitis ex nimio calore vt modo dixi, aut à ſiccitate, videlicet humore abſumpto: quod ijs accidit, qui ieiunarunt. Verum famem non ſentiunt, quoniam multum vitioſæ materiæ ſuo in ſtomacho continent. Contrà qui conualeſcunt, propterea fament, quòd febris late humores conſumpſerit. ſiti non infeſtantur, quòd febre ſublata corpus refrigeratur, & rehumeſcit.

29 Quam ob cauſam caudæ quorundam animaliũ abſciſſæ magis, quàm reliquum corpus moueantur? Quoniam propter meatuum ſuorum anguſtiam magis ſeruant naturalem calorem, quo vis mouendi, & ſentiendi continetur. vnde fit vt etiam ſi quieſcant, rurſus moueantur, ſi tangas.

30 Cur medicina epota oculi primum perturbentur, & caligent: pòſt purgatione peracta, emendentur, atq; acutius videant? Quoniam principio

materias medicina mouet, trahítq; ad ventrem. quare vaporum copiam excitat, quæ ad caput effertur, perturbátq; cerebrum, vt neq; ſenſus, neq; cogitatio conſtare integre poſſit. poſt vbi materiæ exceſſerũt, extinctúſq; eſt omnis vapor, nihil prẽterea eſt, quod vel ſenſum, vel rationẽ impediat.

Cur tabidis & purulentis copia interdum pediculorum oriatur? Quoniam pus humores corrumpit. humores denique vitiati calore naturali concalfacti animalia creant. ſicut etiam in cœno aut quibuſlibet fæcibus enaſci vermes conſueuerunt. 31

Cur vehementius per ictum teſtium doleamus? Quoniam appendices teſtium ſentire maxime omnium membrorum poſſunt. adde q̃ natura ſummam voluptatem ex pene oriri voluit, vt propenſiores eſſemus ad rem veneream. qua vna genus humanũ ſeruari poteſt. atqui teſtibus cum pene & cognatio & ſedes cõmunis eſt. ergo cõmunem etiam affectionẽ, ſenſionémq; ſortiãtur neceſſe eſt. at vbi magna ſenſio eſt, indidem etiam magna voluptas exultat. vbi autem magna voluptas eſt, dolor etiam indidem vehementior. bono enim maiori, malum obijci maius certum eſt. Hic ſubiungere illa non incongruum cenſeo. Conſenſus rerum atq; affectus cõmunis trifariam fieri ſolitus eſt. aut enim per cognationẽ: vt cerebri, & ſtomachi. habent enim cõmunem copiam neruorum. aut per ſitus propinquitatem: vt cordis, & ſtomachi. ſic enim cor ſentit, quoties materia acrior ſtomachum mordet, mouetúrq; ad id expellendũ quod moleſtũ eſt. aut per imbecillitatem, & tranſitionem: vt cũ pedis digito offenſo inguen tumeſcit. Dum enim vis naturæ cũ ſanguine ad partem læſam feſtinat, adenes inguinis ſanguine implentur, & contumeſcũt. Accommodari vel moribus, ac vitæ hominũ tripartita hæc diuiſio poteſt. Dolemus enim vicem cuiuſpiam, vel quia parentela coniuncti ſumus, vel quia vicini habitamus, vel quia caſum audimus miſerabilem. atque ita efficitur, vt affectio, tum propria quædam, tum communis obueniat. 32

Cur ſuper lippitudine caput totondiſſe ad cutem iuuet? Quoniã melius caput difflatur, liberiúſque per ſuos meatus digerit materiam vacantem, & fluitantem. 33

Cur vbi ex tenebris ad lucem, aut ex luce ad tenebras venimus, non ſtatim cernere valeamus? An quòd tenebræ craſſiori, frigidioriq; conſtant aëre, itáq; diducunt confundúntq; ſpiritum, cui cernendi munus accommodatum eſt. lux vero quòd clara, candida, & calida eſt, ſpiritum illum digerit, atq; diſpergit. cum autem per temporis aliquantulum ſpatium aſſuefcat, cernere integre poteſt. adde quòd ex contrario ſubito in contrarium traducti rei nouitate turbamur, vt minus cernere ex æquo præterea valeamus. 34

Cur in beſtijs febres, omnéſq; abditi affectus difficilius curentur, periculoſioréſq; ſint, quàm in homine? An quoniam naturam ſentiendíq; poteſtatem parte intima ſui corporis gerunt immerſam, non ad exte- 35

Universidad de Deusto
Biblioteca

riora per rationem euocandam, quemadmodum homines habent. ergo
si ita est, merito sensus calorem percipit vehemẽtiorem, virésque omnes
naturæ prosternit, immergítque. adde quòd bestiæ vt affici minus aptæ
quàm homines sunt, sic etiam curari difficilius possunt. causam enim ma
li vehementiorem vrgere necesse est, quandoquidem id ægrotat, quod in
morbum difficile incidit.

36 Cur bullæ, quas imber excitat, indicium afferant imbris vehementio-
ris? Quoniam aquæ copia & vaporis spiritum multum gignit, & crassum.
qui cum vndiq; aquam subeat, erigátq; in deuexum, inflat, & facie vesicæ
afformat. quomodo etiam vitrum inflari potest, & genus omne humo-
ris, cum ebulliat, conuerti in spiritum, atq; intumescere solitum est.

37 Cur minus doloris per sectionem cutis caput integentis percipiamus,
quàm cum quælibet alia pars secatur? Quoniam minus carnis muscu-
losæ in capite quàm cæteris corporis partibus est.

38 Quam ob causam ex conualescentiũ pedibus squamæ magna ex par-
te destringantur, atq; etiam ex manibus, quanquam raro? Propterea quia
materia ferri deorsum aptissima est. & vero pedes à sede cordis positi lon
gius, & ob eam rem frigidiores minus excrementa concoquere atq; di-
gerere possunt.

39 Cur tabes, scabies, lippitudo, mala & contagiosa sint: aqua intercu-
tis, & stupor totius corporis, cui nomen apoplexia, transire in alium nũ-
quam soleant? Quoniam oculus quidẽ, vt humidus, affectioníq; oppor-
tunus facile morbosis deprauatur radijs, qui cum spiritu à lippientis ocu
lo proficiscuntur. tabes autem putrem aërem reddit, qui tractus ab ho-
mine sano pulmonem membrum affectu facile vitiat, & corrumpit. Sca-
bies quoq; cũ per summa corporis sit, lentámq; saniem emittat, facile sese
propagare, cutémque integri corporis vitiare potest. cæteri sanè morbi,
aut positi intus cutem attingere nequeunt, nullámve reddunt delibatio-
nem, vt aqua intercutis, vt stupor attonitus. aut cum per summa corpo-
ris natẽt, nihil tamen humoris præ nimia sua lentitate, & siccitate, & cor-
pulentia emittunt: vt albugo, vt lepra. aut positi quidem parte interiore
sunt, sed quoniam nihil pestilens, atq; putrefaciens mittant, suum alior-
sum transmittere vitium non possunt, vt febres crebriores, & solitæ.

40 Cur nonnullis febre laborantibus lienes augeantur? An quoniam af-
fluentius aquam hauriunt. est enim membrum id laxius, atq; fungosius.
An quia debile est, materias illuc affluentes facilius excipit.

41 Cur senes & pueri magis, quàm qui ætate sunt firmiore, calculosi sunt?
Pueri vt edaciores, senes vt frigidiores, & imbecilliores, multa per crudi-
tatem colligunt excrementa, quæ calculum contrahunt.

42 Cur titillatio, & fricatio plantarũ somnum afferre possunt? Quoniam
extrema neruorũ eò concurrũt, & coëunt. his enim vehiculis per tractatio
illa leuis ad cerebrũ vsq; transmissa permulcet animũ, atq; ad requiẽ, som-

nũmq; inuitat. sunt qui excremẽtis causam tribuãt, quę tum sua pronio-
re natura, tum motione pedum frequentiore ad palmas delabantur, rur-
súsq; per mediocrem fricandi motum remeent, neruísq; aliquantisper ad
cerebrũ peruehantur, itáq; sede illa superiore oppleta somnũ concilient.

Cur ampliores crebriorésq; lunæ defectus fiant, q̃ solis? Quoniam lu- 43
na tam in terminos deficiendi coituum, q̃ in turbine vmbræ ex terra per
solis diametrũ ortæ incurrit. & quidem crebrius lunam eò deuenire pro-
pter sui orbis celeriorem absolutionem necesse est. Sol per coitus tantum
defectioni deputatos obumbratur, cũ scilicet luna cursum per eos agat,
occultétque faciem superiorem. quòd tamen sol longe maior, quàm lu-
na est, totus abscondi non potest. luna sæpius tota occulitur. Mouere æs,
ferrúmq; multitudo, quoties luna aut sol deficit, consueuit, quasi spiritus
quosdam vitiosos velint depellere. haud enim per id tempus lumina be-
nigne terram aspiciunt, neq; benefica delibatio inde manat, qua mali in-
festíque spiritus repelli possint, & coërceri.

Cur infantes, qui septimo mense in lucem venerint, viuere possint: qui 44
octauo, non possint? Quoniam septenarius perfectus numerus est, & vt
Pythagoras censet, & omnes scientiæ numerorum professores autumãt,
octonarius imperfectus est. Itáq; quod tunc prodijt, imperfectũ, minús-
que aptum ad vitam est. qua ratione etiam monstra viuere nequeunt.
quippe quæ non ex consulto naturæ orta sint, sed imperfecta, vel per in-
opiam, vel per superãtiam, & temeritatem materiæ forma diuersa contra
naturæ legem peruenerint. nihil enim imperfectum vel tempore, vel for-
ma à natura creari solet. quam ob rem si quid tale erũpat, id edurare non
solet. Nasci infantes mense septimo possunt, quoties vis afformandi vali-
dissima est, & sanguinem sibi obtinet commodũ. sic enim ocyus rem per-
ficere potest. Sed si ecõtrario est, decimo exeant necesse est. Numerũ tam
septenarium, q̃ denariũ esse perfectũ varie cõstat. orbem nanq; terrarum
septem insignibus stellis regendũ nouimus. homo septimo mẽse dentire
incipit. anno septimo dentes permutat. quartodecimo, id est bis septem
annis peractis, pubescere incipit. vigesimoprimo firmam aggreditur æta-
tem. quod tempus ter septẽ annis consummatur. morbi numero septe-
nario iudicantur. Luna per septenariũ suas accipit formas. menses septe-
nis constant diebus. vocales literæ septẽ sunt. & denarius quoq; numerus
ortũ omnẽ, atq; interitũ rerũ complectitur. author Aristoteles est. & nu-
merus omnis ex denario oritur per repetitionẽ. Vndecim enim & duo-
decim, & reliqui omnes sequentes, vnitates quibus denarius constat, re-
petũt. & homines prisci non tabulis, sed dextris suis rem, de qua agerent,
confirmare solebant, videlicet numeri denarij causa, quem digiti explent.

Cur ouum pressum vtroque extremo ambabus manibus frangi ne- 45
queat: pressum látere facile frangitur? Quoniam per angulos tantũmodo
suos manibus renititur opprimentibus. Est enim angulus quod quaq; in

ſtructura validius cõſtet. adde quòd preſſum per extrema, parte minima ſentit: preſſum per látera, parte ampla cõflictatur, vt facile poſſit deſtrui.

46 Cur in tinnitu aurium digito in aurem indito meatus diutius moueamus? Quoniam meatus ſic ampliatur, & ſpiritum, qui ſonitum excitat, digerit, atque tranſmittit. Quinetiam ſpiritus ipſe qui per contentiorem digiti motum attenuatur, ſecerni melius poteſt.

47 Cur fœminæ omnes calculũ ſua in veſica lente concipiant? Quoniam ceruicem veſicæ ampliorem, q̃ mares habeant. hinc enim fieri poteſt, vt cum vrina excrementum quoq; eijciatur, quod calculum contrahit.

48 Cur genus ſtirpium ſylueſtrium validius, & lætius eſſe ſoleat, q̃ vrbanum. vnde dici ſolet tellurem eſſe matrem ſylueſtrium, nouercam autem vrbanorũ? Quoniam ſolertia naturæ, non humani ingenij creatur. caret enim humoris nimia copia, quæ ſatiuas ſtirpes elaxat, atq; effœminat.

49 Cur muſculi tranſuerſe inſecti difficilius vniantur, & curentur? Quoniam fibræ, filáque neruoſa affatim ita inciduntur. Natura enim neruum carpſit, in quo fila diſcreuit permulta, quibus carnem vndique veluti deducto porrectóq; ſtamine texuit, fecitq; muſculũ, nomine à ſimilitudine muris animalis tranſlato. cui ſanè oppoſitum neruũ condidit, qui tendo à tendendo vocatus eſt, cuius extremũ artubus partiũ mouendarum annexuit. cúmq; rem mollẽ duræ cõiungere vllius interuẽtu nequiret (ſunt enim contraria) per oſſa, medullámq; membrũ quoddam neruaceũ ædidit, quod copulam nominamus, eóq; tendonis partẽ poſtremam alligauit, ex quo vſu nomen copulæ accepit. Muſculũ ſolers naturæ ingenium alibi in globi ſpeciem collegit, alibi in membranæ planũ attenuauit. Deniq; pro vſu membri mouendi muſculum quoq; aptiſſime accommodauit. Nam vbi membrum magnum, ac validum trahi deberet, vt crus, coactiorem, pleniorémq; muſculum afformauit. Talem enim res poſtulabat, vt mouendi vim ampliorem contineret. vbi paruum aut inualidum eſſet regendum, vt palpebra, aut ligula, muſculum membranæ ſimilem addidit. Quoniã membra eiuſmodi parũ potẽtiæ mouẽtis deſiderarent.

50 Cur aliqui faſcinari poſſint, præſertímq; pueri? Quoniã talem ſortiũtur naturam, vt affici perquam facile poſſint, & immutari. genus id vitij tale eſt. Qui ſumma animi nequitia perpolluti liberalem aliquam, exoſculandámq; formam conſpicati mouentur, radios ſui conſpectus vitiatos tranſmittunt, quaſi veneno quodam vitio ſui animi radios veluti telum illinant, iaciántque in rem, cuius inuidia tenentur, & deſiderio. prodit igitur de pupilla radius exitialis, qui per oculos obducti hominis ſubit, vertítque quam aggreſſus naturam eſt, maló; habitu deprauat, vt mox corpus langueſcat, morbóq; laboret. quàm vero aditus per oculos pateat contagioni, conſtat etiam ex ijs, qui mortua hominũ corpora contueri recuſant, ne radij ſui conſpectus aliquam ſibi luem, peſtémque referant. Sed omnium maxime pueri vitio illo capiuntur. Quoniam natura tenerrima ſunt, facilliméque affici à quolibet poſſunt.

Quam ob rem nonnullis tuſſiẽtibus, aut euomẽtibus ſplendorũ quædam imagines ante oculos obuerſari appareant? Quoniam abductio vehemẽs pectoris & vẽtris humores ſurſum compellit, & ſpiritus. qui cum ad oculos veniant, ſpiritum conſpiciendi perturbant, atq; deprauant ita, vt foris illas imagines ementiantur. quod ſi vapor ductu oblongiori eſt, imagines etiam hac eadem forma apparẽt. item ſi bilis ex vitello cognominata vaporem excitat, aurum imagines imitãtur. ſi pituita mouet, albi ſuſpicio occurrit. Ad ſummã pro figura coloréque cauſæ viſa quoq; imaginamur. Qui tamen per febrem arduam delirant, atque inſaniunt. ijs de cerebro ipſo vapores ad conſpectorium ſpiritum fundũtur. & verò qui oculorum ſuffuſione infeſtantur, eaſdẽ illas ſibi videntur videre imagines. 51

Cur qui aquam bibere conſueuerunt, acutius videant? Quòd vini copia flatus nimium excitans ſpiritum conſpectiuum, ſenſúſq; omnes perturbat & vitiat.

Cur qui oculis cæſijs ſunt, vehementius ex lippitudine doleant, nec pati poſſint acerbitatem medicamentorum? Quoniã oculorũ humorem omnem, & à cryſtallo illum cognominatum propenſiorem ad partem exteriorem patentiorémque ſenſui continent. at qui nigris ſunt oculis, minus ob cauſam contrariam ſentiunt. 52

Cur qui leuiter euomunt, pituitam egerant: qui plenius, bilem: qui ſupra modũ, etiã ſanguinẽ? Quoniam qui vehemẽter intendunt, materias quoq; imis infixas poſſunt euellere. pituita verò vt craſſa, illinitur, atque ob eam rem vel à leuiore excitatione moueri, ac reijci poteſt. quòd ſi bilis quoque per vẽtrem innatet, ocyus mouebitur, quàm pituita. Verum materiæ, quæ in venis continẽtur, egeri per medicamentũ hoc modo cõſueuerũt. Natura cum corpus male habitũ purgatione indigere animaduerteret, poſtrema venarum ad ventriculum finiuit, quemadmodum ad vuluam alias duxerat venas propter menſtruam purgationem, atque ad nares etiam alias, & ad ſedem coniecit, vt inde morbis remedia per purgationem paterent. quæ quidem ora venarum coniuncta lex tandiu continet naturalis, dum aperiendi neceſſitas ſit. hæc igitur quoties febres vrgent acutæ, ſponte ſuæ naturæ per vim excretoriã patefacta, materiam amplis in venis atque arterijs concoctã egerunt, aut per os, aut per aluũ. at cum medicina epota ſit, per vim ampliãtur, permittúntq; ex cõceptaculis materias attrahi. Piper enim & ſcamonea, & cætera generis eiuſdem ſuo naturali calore ora aperiũt, deinde ſibi quodq; cõueniẽtẽ materiam attrahere naturali quadam proprietate poteſt, vt dictum inter initia eſt. ſanguis tamen quoniam amplexus eſt à natura, charúſq; habetur, nõ niſi tractus per vim nouiſſime exit, cum ſcilicet vltra modum exinanitur. 53

Cur pondera facilius parte læua ferre poſſimus, cum hæc infirmior ſit, quàm dextra? Quoniam dextra vt validior, læuæ ſubuenit, leuátque ali- 54

Universidad de Deusto
Biblioteca

quantulum onus.quod quidem officium læua præstare dextræ suam ob imbecillitatem non potest.

56 Quam ob causam vinum,aut quẽlibet alium humorem per fistulam exugẽdo attrahere valeamus? Censendum per vim inanis humorẽ posse efferri,non per oris attractionem.fistulæ nanq; meatus plenus aëris videlicet corporis prætenuis est. & cum fieri non possit, vt duo corpora per idem tempus eodem in loco maneant,atq;etiam cum locũ esse inanem, id est corpore omni vacantem natura omnino recuset, necesse est, dũ aër canalis interior per oris suctionem detrahitur, humorem tantisper consequi,vt inane spatium non relinquatur. quod idem etiam per id agitur instrumẽtum,quo admisso vrinam elicimus. lana enim obturante detracta,spiritus etiam internus educitur,atque ita ne inane sit, vrina attrahitur.Quinetiam medicinales cucurbitæ eadem illa ratione sanguinem attrahunt.ignis enim admissus vbi extinctus est, facit vt tantum sanguinis attrahatur,quantum loci ipse occupabat, ne inane sit, à quo penitus natura abhorret.denique omnia quibus hunc in modum quicquam attrahimus,ad rationẽ inanis referre omnino debemus. neq; enim calor, neq; oris attractio causæ potissimæ est,vt late in vrinaria illa fistula patet, quæ neutro eorum attrahit vrinam. sunt tamen alia quæ sui caloris ratione possint attrahere,vt thapsia illita. necnon & inualidum à valido trahitur, & proprietate quadam occulta pleraque attrahunt, vt ferrum magnes, sanguinem membra.

67 Cur naturales potentiæ natiuæ,atque insitæ sint: animales aduentitiæ omnes habeantur? Quoniam naturales,id est attractoria,retentoria,immutatoria,secretoria ad ipsam tantum viuendi pertinent rationem. neq; plus quicquã obtinent,quàm necessum sit. animales verò,& sensales, & motales ad bene viuendũ cõmodæ plane adsunt.membra enim nisi alantur,interire necesse est.at si non vel moueantur, vel sentiant, non idcirco intereunt:quãquam pulmo,quoniam vires habet trahendi,reddendíque spiritus,ídque assidue ex periculo strangulandi exercet,insitam sibi simulet motionem. Naturales verò potentiæ ordine atq; numero illo ob hãc causam habentur.Cibus,& sanguis, quoniam vacant anima, non ex sese possunt adglutinari quod ali debet. Quam ob rem vim adesse oportet trahendi,quæ fungi officio possit.Item cũ corpus omne quod mutatur, non sine vllo tempore,sed per temporis spatium mutatione patiatur ab re,quæ agit,atq; immutat,vim secundam adesse necesse est quæ contineat,subministrẽtque ad tempus, quantum satis sit immutandi potentiæ. Vnde etiam tertiam quoque vim esse oportet,cuius officium sit immutare.Sed cum vis hæc immutatoria concoquendo partem quidem sanguinis vtilem membris adiungat cohærendam, inutilem autem relinquat, quæ cum permaneat,non iter tantũmodo claudat,& foramina, per quæ sanguis alimentúmq; permeet,verum etiã putreat:constat vim quãdam

subiũgi quartam esse necesse, quæ partim per inuisibilem exhalationem: partim per sudorem,cæteráſq; vias sensibiles excrementũ secernat.ordo hic est,& numerus naturalium potentiarum.Membra autem nõ omnia ex æquo potentias,quas enumerauimus,omnes sortiuntur. sed ea duntaxat,quæ sibi tantũ operãtur,vt neruus,vena, os. Nam quæ non modo sibi,sed etiam cæteris omnibus membris victum emoliuntur, muneréq; funguntur publico,hæc vnam habent potentiã intentã, & potiorẽ. verbi gratia, venter, & iecur vim amplissime mutatoriam obtinent.Lieni, stomacho, fellis folliculo, renibus attractoria potius data est. intestina, atq; vesica excretoria plurimum valent. vulua insignis per retentoriã est. proximũ sane quod de sensibus animaduertimus est.haud enim pro cõpari modo genera animaliũ omnia sensibus prædita omnibus sunt, sed olfactu canes præcellũt,visu aquilæ,gustu protogeustæ animalia Indica, vnde & nomen acceperũt,tactu serpentes & quædã aues,auditu anseres.

Cur sensus quinque tantum,non plures,neque pauciores habeamus? 58
Quoniã pro rerum natura sensibilium,atq; numero,sensus quoq; incõdi debuerunt.Tactus enim asperum, læue, durum, molle atque cæteras qualitates,quæ positæ in solidis sunt, percipit, gustus dulce, amarum, salsum,cætera saporis genera quæ in humoribus, succísve constant,olfactus bene maléve olentia, quæ vaporibus tribuuntur. auditus sonos & strepitus,quæ ictu aëris efficiuntur. visus colores, qui tenuissimo, æthería; finitimo spiritu continentur. quippe res solida resoluta diffusáque, humor redditur. humor in vaporẽ transit. vapor in aërem, aër in æthera,atq; spiritum tenuissimum. ita, vt quasi series quædam ex terra ad cælum vsque deducatur perpetua. liceat hic quid spiritus aëri intersit subiungere.discrepat aër à spiritu tenuitate,& motu. spiritus enim aër concitatus est,qui cum concitetur,etiam extenuetur,necesse est.

Quam ob causam caro corrupto ossi supposita laxa sit,fungosa,& liuida? Quoniam ossis corruptio non nisi per habitum vitiosum fit. qui mutandi potentiã deprauat:qua deprauata,fieri non potest,vt caro integra,solida,coloratáq; gignatur. sanguis enim mutari præterea ex naturæ ratione non potest. 59

Cur acetum consperſum vuluæ dolorem inuehat vehemẽtem? Quoniam vulua neruosa admodum est.neruis enim sentimus,& acetũ ipsum per suam acredinem mordet,ac percutit.sicut etiam pectus aceto offendi nouimus,quoniam mẽbranis, & musculis constat numerosis. neruosam vuluæ esse texturã natura voluit,vt sentiret præcipue,voluptatémque ob eam rem summam ex coïtu venereo caperet seminis gratia concipiendi. Sunt qui per discordiam quandam naturalem acetũ vuluæ aduersari existiment. Nonnulli strangulationibus vuluæ res bene olidas infrà,male olidas suprà per nares afferunt, rati esse animal, & propterea male olida fugere,accurrere verò ad bene olentia, atque ita ad propriam 60

sedem redire. mihi verò videntur bene olida, cum vim habeant tenuiorem, & calidam, lentam materiam concidere, & digerere, quæ infestat: male autem olida, cum viribus sint crassioribus, foramina intersepire, vt vulua retrahi nequeat. Sed quanquam male olida vuluis prosint, tamen comitialibus auertenda omnino sunt. faciũt enim, vt qui eo morbo capi solitus est, collabatur & æstuet. Ergo vitandum pennas igni iectas, lapidem gagatem, bitumen, cornu omne, lucernas, lapidem thraciam qui aqua vritur, oleo extinguitur. deniq; omnia, quæ crassos reddunt humores. quippe cum tracti vapores eiusmodi crassent spiritum animalem, & cogant, præsertim cum iam aliquid ex se ipse habeat crassitudinis & frigiditatis. atque ita efficitur, vt anima apto careat spiritu ad munerum suorum perfunctionem, corpúsq; suum spirituali orbatum vehiculo premi, collabi, prosterni patiatur.

61 Qui fieri potest, vt quæ qualitatum contrariarum sunt, affectum eundem possint aduehere. rigorem enim & calor concitat, & frigus? Censendum hoc causis agi diuersis. oritur enim rigor ex flaua bile ratione acritudinis, quæ membra pungit, & mordet. excitatur enim corpus ad id repellendum quod tentet. cúmq; id ipsum frequenter faciat, vicissímq; modo bilis superfluat, & impungat, modo membra concitentur, atq; repugnent, rigor exultat. oritur item ex refrigeratione, quoties natura per immodicam mutationem conflictatur, suáq; membra rursus frequenter excitat ad rem expellendam inimicam. modica enim refrigeratio chara, & accommoda naturæ membrorum est. immodica, abhorrẽda, & noxia: membra primum obtorpescunt, deinde inhorrescunt, tum inalgescunt, & rigent vario scilicet refrigerationis incremento.

62 Quam ob causam cum vinum cum pane febrientiũ imbecillitati cõcesserimus, febris nihilo per calorem vini aucta est: imò minor esse incipit? Quoniam exiguum, atq; inualidum dedimus. hinc enim facile concoctum, digestúmque in omnes partes membrorum est. membra autem recreata assumpti beneficio alimenti firmiora ad concoquendam morbi materiam efficiũtur. habet enim panis, & vinum ex proprietate quadam plus virium, quàm cæteri cibi ad alendum, firmandúmque membra humani corporis, modo quis modice assumat. ex quo illud Homeri, Et Cererem, & Bacchum. nanq; hinc vires, animíque. Quinetiam odore suo hæc reficere, firmaréq; hominem possunt. & malum quoque sui odoris qualitate recreat, atque firmat, longéque magis, si edatur. & verò capreoli vitium, & myricæ, & rosæ, & his similia olfacta in febriendo recreare possunt, atque firmare.

63 Cur oleum nullo cum humore misceri patiatur? Quoniam lentum, crassum, & continens est: neq; vllas in partes tenues consecãdum. idcirco nullum humoribus locum dat subeundi, miscendíq;. Iunguntur autem quæque, aut per confusionem, vt elementa, quæ primas suas qualitates

omnino amittunt, cum coëant corpúsq; vnum augmentent, quanquam resolui à natura, restituíq; possint ad pristinam conditionem. aut per adiectionem, vt aqua iungi cum oleo solita est. aut per mistionem, vt hordeum cum tritico. aut per adglutinationem, vt lapis cum lapide. aut per agnationem, intimationem, & assimilationem, vt sanguis cum carne, vel cum medulla, vel cum osse. aut per affixionẽ, vt lignum cum ligno clauo adacto. aut per mutuam retentionem, complexionémq;, vt ansæ ostiales. In ijs verò quæ animata sunt, vt qui per luctam suas manus conseruerunt, quonam modo animus coniungatur corpori, nondum expositum est. nullus enim ex prædictis modis conuenit animo: sed per habilitatem potius censendum iungi cum corpore animum medio quodam interueniẽte, quod aliqua ex parte naturam continens vtriusque, atq; familiare vtriq; se exhibens, atque vtrunq; ingenuè simulans, miscet naturam incorpoream cum natura corporea, immortalem cum mortali, puram cum impura, diuinam cum terrena, videlicet hunc in modum: Oritur spiritus quidam, vaporis propè speciem gerens in iecore per calorem, humorémque, qui ea in parte modice habentur. qui cum per venam cauam cognominatam ad sedem cordis ascendat cum sanguine, atque amplius recaleat, & extenuetur, in speciem propè aëris transit, rursúsque per arterias carotides ab aggrauatione cognominatas ad basim, id est partem subditam cerebro effertur, qua in parte frigiditate cerebri moderatur, naturalíque quadam proprietate afficitur, transformatúrque in spiritum æthera plane imitantẽ. quo animus instrumento aptissimo vtitur actionum suarum. Quinetiam aër, qui naribus trahitur extenuatus in corde ascendit ad cerebrum per arterias, alimẽtúmque offert sese spiritui æthereo illi, & animali. hic igitur spiritus, vt non incorporeus accommodari corpori potest: vt tenuior, syncerior, atq; clarior, quàm natura vulgaris corporis patiatur, iungi cum animo potest. Deniq; vinculum perquàm idoneum corporis, atq; animi hic accedit, naturáque oppositas copulat, & suo familiari interuentu conciliat, atq; continet. hic quandiu constans, atq; integer sit, facultatem recte cogitandi, agẽdíque omnia animo præstat. at cum à sua natura desciscat, si leuiter refrigeretur, indensetur, crassetur, ineptum deniq; reddatur ad intentas animi actiones, committit, vt animus retardius, segnius, atque veternosius agat, sed si nimium refrigeretur, factúsque sit corpulentus, efficit, vt animus suas penitus deserat actiones, quod his plane euenire videmus, quibus sedes memoriæ torpet, vitióq; tenetur lethargo: aut ijs, qui toxica hauserunt. Contrà si immodice recaleat, moueatúrque sæuire insaniréq; cogit, vt tãtisper animus disiungi à corpore per sui vinculi deprauationem videatur.

Cur animantium alia párere plura, alia pauciora consueuerunt? Censendum naturam sic statuisse, vt quæ breui tempore viuerent, hæc partu 64
essent numerosiori, videlicet ea de causa, vt vitæ breuitas partus copia

Universidad de Deusto
Biblioteca

compensaretur.genera eiusmodi sunt sues,canes,aues complures,pisces omnes.quæ autẽ diu viuerent,hæc pauca procrearent.quippe cum temporis amplitudo posset rei,quam natura spectaret, satisfacere. Sunt hoc in genere elephanti,serpentes, cornices, cerui. quæ verò mediocriter viuerent.hæc etiam partu essent mediocri. Stirpes quoq; modo eodem illo fructificant. annua enim omnia, quoniam vitam breuem sortita sunt, largam seminis copiam effundunt,vt triticum, hordeum, milium. Arbores parcius ferunt eo, ꝙ vitam agunt diuturniorem. Mammæ quoq; animantibus pro partuum numero datæ sunt. Quadrupedibus item intra sese fœtificare, atque vterum ferre natura voluit, ob eam scilicet causam,quoniam & corpore sunt ampliori robustioríq;, & terram pro sede sortiuntur,gradíque non magno cum labore consueuerunt. Volucribus partus foris conficiendos censuit,vt eo immunes essent onere,& labore, quoniam & corpore sunt imbecillo,& per aërem agitantur.

65 Cur febrium accessiones certo venire ordine soleant? Quoniam tantum materiæ putret,quantum à natura concoqui potest.quòd cum materia concoquenda certa sit, potẽtiam quoque certam tempúsq; certum esse necesse est.subiungendum hic illa:Quodq; materiæ genus suum habet vaporem. Sanguis enim vaporem humidum & calidum reddit more aquæ feruentis.quod in lebetum tegminibus patet,atq; in balnearum tectis,& in aëre.sic enim nubes consistunt, & quemadmodum vapor aquæ in rorem concrescit,rursúsq; speciem aquæ recipit,sic etiam sanguis stringitur, & sanguis iterum fit. bilis flaua veluti fuliginem agit calidam, & siccam ritu lapidis ignem sentientis. Atra bilis quasi fauillam emittit modo lignorum,quæ deusta in cinerẽ aridum vertũtur. pituita fumum humidum,crassum,mordacémque reddit instar lignorum viridium cum vrantur.est enim quodque ortum eadem essentia,qua sua origo est.

66 Qua de causa mel inueteratum,aut supra modum coctum, amarum euadat,necesse est? Quia suum omnem humorem amittit, qui calorem temperare immodicum potest. quemadmodum etiam quilibet humor alius dulcis affici solitus est,vt vinum, vt defrutũ. vnde fit, vt etiam temporis spatio crassescat, & minuatur. & quemadmodum vinum quatuor illa continet,florem,qui leuissimus innatat, fecem, quæ corpulenta subsidet,humorẽ,qui temporis absumitur spatio, partémq; illam vinaceam, atque idoneam alimento: sic etiam mel ex quatuor constat. eiúsque humidum recrementum illud vim quandam obtinet detersoriam.quapropter incoctum tergit,& purgat. coctum alere tantum potest,eo scilicet, quòd sors superuacua omnis igne absumitur. vt verò mel in vetustate amarescit: sic pinguia omnia, & oleosa rancida efficiuntur, vt butyrum, oleum, adeps. Hic de soporibus illa addidisse non ineptum fortasse sit, Dulcedinem plus caloris, minus humoris parit. Acritudinem caloris, & siccitatis copia producit. Salsuginem plus siccitatis,minus frigiditatis

committit. Acorem frigiditatis, humiditatísque copia gignit. Austeritatem siccitas largior, & frigiditas dant. Amarorem siccitas & calor plenior creant.Pinguitudinem ex humore pluri,& calore exiguo oriri censendum est.

Cur hominibus admodum vinolentis circumuerti omnia videantur? 67 Quoniam larga copia vini exhalationem spiritus vaporosi ad cerebrum mittit nimiam. qui spiritus cum digeri, atque consumi nequeat prius, quàm temporis spatium concoctionem exhibeat, per cerebrum voluitur, & quáque versus percurrit, atque ita perturbatus profluit per neruum conspectiuum, pupillámq; ad res conspectui obuias, facítq; vt tales videantur,qualis ipse est. Affectum etenim interiorem foris esse imaginantur. quocirca efficitur,vt etiam caligent,& vertigine tantisper tententur.cuius vitij nomen à conuolutione aquarum deductum est.neque vero ex vino tantum, sed ex materijs etiam corporis accidere illud potest: quoties vaporem ad cerebrum nimium efferant,affectúmque moueant,quæ caligo vocata est.

Quam ob causam cum nerui ijdem à cerebro,& dorsi medulla in partes membrorum omnes transmittantur,non eadem actio,sed varia soleat prouenire? Quoniam non modo ratione essentiæ, verũ etiam structuræ euariat actio. alia enim strues, & effigies nerui conspectiui est.alia auditorij. alia gustatorij. alia eius qui in ore ventris positus est. neruus enim conspectorius ille perforatus porrigitur. Auditorius explicatior tendit.atque etiam magis gustatorius simplici ducitur serie.qui stomacho deputatus est, voluitur in anfractum. Porrò ampliorem in orbem se agit, qui ventrem perficit. quemadmodum & cithara,quæ fidibus varie concinnatur. quippe quæ crassioribus, tenuioribus, intentioribus, remissioribus constet.aliter enim nunquam illa concinendi amœnitas reddi potest. quinetiam in reliquis membris, quorum aliquod officium est,varium perspicere artificiũ licet.Iecur enim & lien carne quadam crispa, atque tortitia constat. quam & materiaceam, quòd materiæ similis est, nominemus. Renum quoque, & cordis caro sui generis est. Stomachi vero fila, quæ in directum porrecta sunt, attrahunt: quæ transuersa ducuntur,impellunt. Vulua profecto,& reliqua membra,quæ vim obtinent continendi, non nisi per obliquum filorum tractum suo funguntur officio. Venæ, & arteriæ, & membranæ membris omnibus vsui sunt, ministríque publici habentur. membra autem ipsa suis quæq; distribuũtur muneribus,& singulis singula actionibus delegantur,vt perspicuum sit, cui præcipue tribuere actionem debeamus.

Cur mulieres, quæ vterum gerunt, secundo aut tertio mense gustare 69 aliquid improbe appetant, quapropter picare tantisper dicuntur à pica, quæ terræ glebas suauiter esitat? Natura sanguinem omnem menstruum colligere in matricem necessariæ fœtus afformationis gratia con-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ſueuit, qui ſanguis ſi vitiatus eſt, ſuum vitium ad os ventris tranſmittit, atque ita ſtomachus ipſe improba motus qualitate materiæ cibos alienos, atque incommodos appetit, idque ipſum varie peccat pro materiæ ſubditæ conditione. Nam ſi atra ſit bilis, carbones, aut lateres, & genus quodlibet fictile appetit. ſi pituita acida, ſapores acidos concupiſcit. ſi bilis vitellina, pinguia quærit. ſi alia miſcella quælibet ſit, auiditas quoque guſtandi ratione illius oritur inſolens. veram hanc eſſe cauſam conſtat eo, quòd non omnibus prægnantibus hoc idem vſu eueniat, ſed complures ſobrio appetitu degant, quibus ſcilicet ſanguis ille collectus integer eſt, & vacuus excremẽto. Vitium id vltra menſem tertium non protrahitur. fœtus enim iam perfectior copiam abſumere ſanguinis poteſt, vt nihil præterea ſit, quod ad ſtomachum efferatur. hoc idem etiam aliquibus eſuriẽtibus vi famis illa intolerabili, quam bulimum appellamus, atque etiam morbo maioris inteſtini laborantibus accidit, ſcilicet eadem illa de cauſa, quòd ſtomachus materijs vitioſis refertus eſt. ex quo fit, vt his ſummopere proſit purgatio.

Bulim⁹, grã dis fames à Græcis dicitur. ϐ enim particula, auget.

70 Cur autumnus inæquabilis ſit? Habet enim eodem in die frigus, & calorem. De hoc varia ſententia eſt. alij enim ad abditam, atque inexplicabilem cauſam illud referũt. alij ventos per id tempus varios, & inæquales afflare aiunt. alij quòd terra nimio æſtatis æſtu deuſta refrigeratur per autumnũ, hinc calore adhuc extante viciſſim agi modo frigore, modo calore opinantur. haud enim illi audiendi ſunt, qui propterea inæquabilem eſſe autumnũ exiſtimant, quoniam medius inter hiemem, & æſtatem poſitus eſt. nam & ver medium eſt, quod non ita euariat. Hic adijcere illa non alienum eſt, Diei & noctis ſpatium quatuor anni tempora plane imitatur. prima enim diei pars vſque ad meridiem veri ſimilis eſt. meridies ipſa æſtatem ſimulat. hinc ad veſperam ſpecies agitur autumni. Nox deinde hiemem præfert, vt quæ humida, & gelida ſit, propter ſolis abſentiam.

71 Cur ſomnum laſſitudo afferre poſſit, cum hæc ſiccet, ſiccitas vigiliam pariat? Cenſendum non interne à laſſitudine ſomnum proficiſci, ſed per mediam frigiditatem, atq; humoris conſumptionem. Quippe cum laſſitudo ex ſe ſiccitatem creet, ſiccitas calorem aboleat (humor enim caloris eſt nutrimentum) abolitio caloris frigus augeat. Igitur natura humido alimento conſumpto, vitalíque ſpiritu diminuto quieſcit, vt acquirat, rependátq; quod amiſerit.

72 Cur lapis, aut ferrum, aut quid tale proiectũ in aquam ſine aliquo ligni ſuſtentamento demergatur, ligno ſuſceptũ deſcendere nequeat? Cenſendum aërem per ligni meatus admiſſum, lignũ eleuare, ac facere, vt innatet, quanquam pondus ſuſtineat. at vero lapis, & ferrũ, quia ſolidiora ſunt corpora, prædenſóq; meatuũ contentu ſtringuntur, nullum ſibi admitti ſpiritum patiuntur, atq; ob eam rem nequeunt innatare. ſic enim & qui

per vndas interierunt, primum ad imum delabuntur, pòſt aliquot diebus emergunt, & fluitant. cũ enim corpus putret, & tabet, ſpiritus oritur, quo pulmo meatúſq; omnes implentur, corpúſq; eleuant ita, vt facultas ſit innatandi. vnde piratas quoſdam, homines quos enecaſſent, pulmone exempto in altum proijcere, ne efferrentur, proditũ eſt. hæc eadem ratio eſt, cur oua integra dimiſſa in aquam demergi ſoleant, vrina & corrupta ſuſtineantur, & ſupernatent. tabet enim humor eorum, & inflatur.

73 Cur teſtes gallorum gallinaceorum, quos lacte ſaginant, ampliſſimi, & concoctu facillimi efficiantur? Quoniam ſanguis non modo ſerum in ſe continet, quod renes trahunt, ſed etiam lentorem, quem ſibi teſtes pro alimento hauriunt, craſſiorem vrina, tenuiorem ſanguine, cuius ſpeciem prope imitatur. Sed quandiu natura copia alimenti indigeat, quod quidem in ætate accidit puerili, lentorem etiam illum ad totũ enutriendum corpus diſpenſare ſolita eſt. Vbi autem multus deſijt alimenti vſus, videlicet tempore pubeſcendi, colligit hunc ad teſtes. quæ quidem res teſtium ipſorum amplificatione, pilorúmq; pubertatis ortu palàm fit. Teſtes enim per id tempus augentur, & pubes pilo integitur. Sed cum iterum ſanguine natura indigeat largiori, ſcilicet poſtea quàm fœmina concepit, vt & fœtum nutriat, & lac moliatur, lentorem illum à teſtibus reuocat, rurſúſque cum ſanguine miſcet, atque ita lac efficit. Sanguis etenim albens lac ferè eſt. ergo quòd teſtes gallinaceorum plus lactis hauriunt, ſcilicet blandimento lentoris, quem ſuum in lacte comperiũt plenius augentur, & alentiores facilioréſque redduntur.

74 Cur mel illud cõmendemus, quod acrius ſentitur, & mediocriter hoc idem calidum eſſe exiſtimemus, cum acritudo non niſi per calorem immodicum conſiſtere ſoleat? Cenſendum non acre mel, ſed temperatũ id eſſe. Verum linguam ſuo calore plenius calfaciendo in acritudinem vertere. dulce etenim omne acre primum, poſt nimium incaleſcens amarum redditur. quod autem ſacchar Indi appellant, mellis coagulum eſt, ſole cogente rores, cõuertentéq; ad mellis dulcedinẽ. quod idem mõte etiam Libano fieri certũ eſt. fit ſacchar id proximum ſalis glebulis, candidum, fragile. vim id quoq; tergendi, purgandíq; melli ſimilem habet, & coctũ ritu mellis noſtratis non æque atq; incoctũ purgare poteſt. cibo tamen ita aſſumptũ aptius ad alendũ eſt. mel item quod galbanariũ cognominamus, diſcrimen tertiũ mellis explet paſtu ſcilicet apum, quem galbana vitiat. prodeſt hoc illitum ad oculorũ claritatem. quinetiam quod Thymũ redolet ventrẽ iuuat frigidiorem. Aegyptiũ vero humidũ, dilutúmq; eſt, videlicet ea de cauſa, quòd flores tractus illius immodice hument ex larga Nili amnis irrigatione. Omniũ optimũ inſulæ ferunt, & loca maritima. quippe quæ ſicciora ſint, & ſynceriora. Melli montis Hymetti terræ Atticæ laus præcipua datur, propter florum ſingularem præſtantiam.

75 Cur lac frigidum ſit, & cur facile concoquatur, probéq; nutriat, cum

habitū ſit frigidiori? Cenſendum lac propterea facile tranſire poſſe in ſanguinem, quoniam è ſanguine factum eſt, & ferè ſanguis albefactus eſt. album vero, atq; frigidiuſculum fit per mammarum adenes, qui albi ſunt, & ſanguine vacui, cum tamen ſuo in fonte aliquid habeat caloris. longe frigidius à mulctra expoſitum aëri euadit, quemadmodum etiam ſemen. Cogendum non coagulo animalis, ſed ſucco ficulno eſt, aut gutture gallinæ, aut cnico. ſic enim caſeus concoqui, digeríq; expeditius poteſt.

76 Cur vlcera pulmonis curari non queant? Quia quod curatum iterum eſt, quieſcere debet. Vnde illud Hippocratis medici, Pedis remedium quies eſt. motus enim confluuium agit materiæ ſuperuacuæ, quæ excitare poteſt inflammationem. Pulmo autem ob reſpirandi neceſſitatem in motu aſſiduo eſt. adde quòd purulenta pulmonis repurgari non niſi per tuſſim poſſunt, quæ ſuo intẽto motu vlcus lacerat, & dilatat. Quinetiam quòd membrum illud humidum, calidum, laxum, putredini opportunum ſpiritus conceptaculū eſt, refici propterea nequit, niſi à natura vna primordio ſeminis.

77 Quam ob cauſam homines, qui ex ardua febre inſaniunt, robuſtiſſimi, quandiu inſaniũt, ſint: ſoluti inſania admodũ debilitentur, & langueant? Quoniam ſiccitas per cerebrum & neruos agitur immodica. robur enim ex ſiccitate neruis acquiri certũ eſt. ſedata autem inſania, laſſitudinem ſentiunt, q̃ iam ſenſus integrior eſt, & nerui molliores reddũtur, & laxiores.

78 Cur piſces ſaxatiles concoctu faciliores ſint? Quoniam aqua ſaxis vicina moueri etiam cũ ſerenum eſt, conſueuit. durum enim ac molle, quoniam contraria inter ſe ſint, quieſcere nequeũt, cum inuicem tangant. at quod mouetur, tenuius reddi ſolet, q̃ quod quieſcit. Ergo piſces quoque agitati per aquam ſynceriores, puriores, & inde concoctu faciliores euadant, neceſſe eſt. hæc eadem ratio eſt, cur auium alas concoqui faciliores, quàm reliquas corporis partes experiamur.

79 Cur ijs balneum non præcipiamus, qui febre continua iam laborare deſinunt? Quoniã materię noxiæ, crudæ, craſſæq; adhuc conſtant, corpóréq; abſolui nondum patiuntur. quantum materiæ autem vtilis ſit, id tenue, atq; liquidum ſubſtat. ne igitur calor balnei prius vtilem partem vt tenuiorem, quàm inutilem trahat, abſtinendum à balneo eſt. neq; per id tempus tantũ, quo morbus minuitur, verum etiam, quo incipit, & omnino quo materia minus concocta eſt.

80 Cur medici hominibus febre laborantibus hectica ab habitu nominata parum aquæ bibendũ ante cibum præcipiant? vt membra ſolida quæ perſiccent, humefiant, reddantúrque aptiora ad ſolidioris alimenti agglutinationem, agnationémq;. hinc artifices quoque tectorij operis prius, q̃ admoueant calcem, aqua parietem aſpergere ſoliti ſunt, vt tenacius incruſtetur, & firmius.

81 Cur omnia dulcia lienem & iecur augent? Iecur per ſui habitus ſimilitudinem facilius rem dulcem attrahere poteſt. calidum enim, atque humidum eſt. lien vero cum partem ſanguinis fæculentam de iecore trahat, ſanguinem quoq; elicit largiorem, videlicet pro copia, quæ poſita in iecore eſt. quod quidem tantiſper agit, quandiu inualeat vis eliciendi, vnde nomen ſortitus eſt.

82 Quam ob rem vehementer percuſſi parte capitis, quæ tempora appellantur, intereundum ſit? Quoniam muſculus, qui eam continet partem, ex cerebro oritur, vicinúſq; illi poſitus eſt. Conſentiens igitur cerebrum, ictúmq; communem accipiens, dolet, atq; contrahitur: & ſpiritus quoq; animalis vnà cum eo cõſtipatur, atq; craſſeſcit. itáq; animus cum idoneo careat inſtrumento, à corpore cõfeſtim diſcedit. vinculi enim corruptio ſolutionem afferat rerum conuinciendarum neceſſe eſt.

83 Cur homines, quos ingens tonitrui ſtrepitus attonitos fecerit, intereant: aut certe amentes degant? Eadem illa ratio eſt, quam proxime diximus. ictus enim immodicus aëris, cerebrum atq; ſpiritum animalem per aures ſubit. quam ob rem ſpiritus ille contrahitur, craſſeſcítq;. denique ineptus ad animi actiones redditur. & cum immodice incraſſeſcat, etiam diſceſſum animi à corpore agit, quæ mors eſt.

84 Quam ob cauſam oui vitellus concoctu facilis, albumen difficile eſt? Quoniam vitellus calidus, albumen humidũ, & frigidũ eſt. ouum quippe qualitates elementorũ omnes complectitur, & quatuor illa rerũ primordia plane in ſe ſita oſtendit. tegmentũ enim teſtaceũ terræ proximũ eſt. ſiccũ nanq;, & frigidũ. albumen aquæ cõditionẽ gerit. humidũ enim, & frigidum. ſpiritus in albumine contentus pro aëre eſt. calidus enim, & humidus. vitellus ignem repræſentat. plus enim calidus, minus ſiccus, neq; colore igneo vacat. Deniq; orbis vniuerſi, quem mundũ vocamus, ſpeciem in ouo dixeris demonſtrari. nam & ex quatuor conſtat elementis, & in ſphæræ faciem conglobatur, & vitalem potentiam obtinet.

85 Cur ſtercus hominũ, qui morbo maioris inteſtini laborant, ſpeciem gerat bubuli? Quoniam morbus hic ex pituita magna ex parte oriri ſolitus eſt. pituitæ autem copia putreſcens ſpiritum agit, qui fæces ſubit, inflat, tumefacit: atq; ita ſimiles bubulis reddit. vnde fit ſæpius, vt vel in aqua valeat innatare. Bubulum autem inflari propterea arbitrandum, quoniam plurimum boum pabulum palea eſt, & fœnum. plurimúſque proinde ſpiritus mouetur.

86 Cur membrana cerebri pleniore vulnerata, oriri per ſecturam ſoleãt, quæ fungorũ nomine appellamus? Quia vapores qui ex cerebro aſſidue proficiſci, digeríq; per rimas conſueuerũt, diſiecto iam oſſe, amplóq; patefacto itinere effluunt vniuerſi, oſſíq; gelido occurſantes concreſcunt, & ſpeciem fungi capiũt. quippe qui ſuprà ampliuſculi, infrà prætenues videlicet loci ratione perficiantur.

87 Cur pituita, quæ craſſa, & frigida eſt, & inde apta ferri deorſum, ſæ-

Universidad de Deusto
Biblioteca

pe ad caput ex pedibus aſcendat? Cenſendum non ex ſe pituitam poſſe aſcẽdere: ſed per vim ſecernendi, quæ indita membro cuiq; eſt. hæc enim quamuis in pede nocens illa materia ſit, tamen depellere ſurſum poteſt. quod cum membra omnia faciant, tandem ea in parte conſiſtit materia, quæ minus depellere poteſt, quàm ſatis ſit.

88 Cur per ſtatum aëris peſtilentem homines multi, & inæquales malo eodem intereant? Quæ quidem res tollere fatum videtur, id eſt neceſſariam rerum conſequentiam, quam ſtellarũ ordini & motioni tribuimus. Cenſendum illos homines rapi conditione cæli peſtifera, qui cõcepti natíq; ſunt tali motu ſtellarũ, vt longinquo tempore viuere nequirent. quẽadmodum enim ædificium vetus, atque infirmum facilius impetu venti corruit, quàm nouum & validũ: ſic etiam homines, qui ex fato vitam ſortiti ſunt breuiorem, expeditius ab aëris vitio mouentur, & capiuntur. malum autem commune propterea eſt, quoniam aër, qui ſyderũ peſtilenti defluuio vitiatus eſt, idem continet omnes, atq; ab omnibus trahitur.

89 Cur multitudo per crapulam vino vini moleſtiam leuari, dicere ſoleat? Hoc etſi vulgare eſt, vere tamen aſſeritur. quippe cum membra per nimiũ vini calorem reſoluta, vini adiectione recreentur, firmentúrq;, vt ſpiritus coactos, tentantéſq; caput diſcutiant, & depellant: præſertim ſi temperatum eſt, quod ſecũdo hauritur. De vino hæc annotare non alienum hic eſt. Vinum ſi exiguum bibatur, ſalubritatem largitur. ſi modicum, facundiam parit. ſi immodicum, & menti obeſt, & corpori, vt Theagenes quoq; poëta inquit, Meri copia noxia eſt. at ſi quis eo recte vtatur, non noxium, ſed percommodum eſt. Liberum patrem bacchis comitatum non inepte effingunt. choream enim, quam vini hilaritas extruit, baccharum cœtus deſignat. Satyros eidem coniungũt ratione agilitatis, facilitatíſq;. Lydiam etiam addũt, quoniam per immodicum vſum vini hominem reſolui neceſſe eſt. Quinetiam pardi ſectãtur obeam cauſam, quòd multa, & varia imaginantur, qui multum vini hauſerint. Animal enim hoc varia integitur pelle. vnam ex bacchis Agauen matrem Penthei ſuũ diſcerpſiſſe filium narrant, eo quòd multi per vinolentiam facile in homicidium ruunt. nudus fingitur Bacchus, quoniam vinum mentem, atq; animum detegit, & patefacit. arſit Venerem Bacchus. arſit Ariadnam. vino enim inebriatis libido maxima oritur. Neque caluus quidem Bacchi comitatui deeſt, ſcilicet propter cerebri detrimentum, quod vſus vini immodicus inuehit. amittit enim vires ſuas ſedes hæc animi, atq; marceſcit. vnde vinum Maronem à marcore plerique nominant. necnon & Pana hiſce adeſſe volunt, videlicet ob ſummam vini potentiam, aut ob varium eius feruorem, viréſque varias. tangitur Bacchus à fulmine prius, quàm veniat ad lucem. eximitur vtero matris, coniectus in femur patris clauditur, quoniam vinum perſæpe fictilibus contentum ſoli exponitur, atque ita vires in plenum accipit, & ſaporem. Sorores quatuor

Bacchus habet, quoniam vinum mutationes quatuor recipit. ſanguis ex materijs noſtri corporis vino tum in habitu, tum in natura reſpondet.

30 Quemadmodum enim ex quatuor vinum conſtare partibus expoſuimus: ſic ſanguis quadripartitus eſt. quippe qui partem habeat dilutiſſimam, quam renes hauriũt. & tenuem quandam veluti florem, quam felis folliculus trahit. & craſſam, ac fœculentam, quam lien capit. & puram, atq; ſynceram, quæ digeſta in membra alere poteſt modo vini, quod ſua
35 tantum parte ſyncera præſtare alimoniam poteſt.

Quam ob cauſam præputium & genarum partes tenuiores diſciſſæ coniungi adglutinaríque nequeant? Omnino quæ ex ſemine natura creauit, hæc deſtructa recreari non queunt. non enim neruus, non vena, non membrana, non reliqua generis eiuſdem ſuam poſſunt recipere integri- 90
5 tatem. ergo non immerito iſta quoq; refici nequeũt, cũ ſemine orta ſint: at quę principio ſanguis cõſtituit, hæc denuo gigni, recrearíque poſſunt, eo q̃ ſanguis nulla in parte ætatis deeſſe poteſt.

Cur vinacea, & zizania, & grana ficulna integra, vt ingeſſimus per alu- 91
um egeri ſoleant? Vtrum quia parua admodum ſunt, & ſicca, ideo concoqui nequeant. an quia ſemina ſunt, & generandi perfecte obtinent facultatem, reſolui non patiantur: ſed peruicacius ad eum finem edurant,
5 cui ſunt deſtinata à natura. hac enim de cauſa ſpecie quoq; globi formata ſunt, quæ omnium figurarum perfectiſſima eſt.

Quam ob cauſam parte iecoris gibba interſepta iugale collo ſubiectũ 92
graueſcat, & dilabatur? Quoniam vena à trunco cognominata, quæ ex parte iecoris gibba ad collum vſque aſcendit, amplificata per interſeptionem, infartionémq; grauius ponderat, tenditq; deorſum. quemadmodũ
5 inteſtinum quoq; carnibus, aut quolibet alio corpore infartum deferri cogitur, atque collabi. Sic enim vena illa detracta iugalis interiora ſecum trahit, mouétque dolorem. Tuſſi quoque ijdem arida infeſtantur. malus enim iecoris habitus efferens ſeſe ad membra ſpiritui deputata excitat illa ad rem depellendam, quæ vrget, atq; inde tuſſis exultat.

Cur vulua vna omnium membrorum aſpera parte interiore eſt? Ha- 93
bet enim quoſdam exceſſus, quos caliculos ſiue acetabula appellamus, vt ſemen humidũ poſſit retinere. humor etenim omnis facile per lęuem corporis faciem labitur. hinc enim & artifices tectorij operis ſcalptis pa-
5 rietibus calcẽ admouent, vt per caua & ſumma aſperiora cruſta cõtineatur, & hæreat. hac verò de cauſa ſemen quoque ipſum lentum, glutinoſúmq; factũ à natura eſt, videlicet vt tenacius inſidere poſſit, & firmius.

Cur multi cum ſuam vrinam exitum appetentem retinuiſſent, reſo- 94
luti ſint, atque deſtillatione vrinæ laborarint? Quoniam veſica nimium plena, extumeſcẽtéque vltra modum humorem ex natura mẽbranæ inditum omnem expreſſit, atq; ita ſiccior facta eſt, vt præterea cõtrahi ne-
5 quiret, more pellis, quæ exiccata extendi non poteſt, niſi aqua miſta cum

Universidad de Deusto
Biblioteca

oleo diluatur. fieri autem vrinæ deſtillatio ſolet vel per muſculi reſolutionem, qui ceruicem vrinæ claudit: vel per exulcerationem ipſius veſicæ: vel per iniuriam calculi. mordetur enim veſica, aut aggrauatur. itáque excernere incitatur, quantum vrinæ receperit minimum. difficultas verò vrinæ nomen generalius quàm deſtillatio eſt, ſicut & coquendi aut audiendi aut ſpirandi difficultas.

95 Cur veheméter ij ſitiant, quorum ventrem inferiorem fluxio exercet? Quoniã humoribus deorſum collapſis ſtomachus reſiccatur. ſitis autem non niſi per ſiccitatem oriri ſolita eſt.

96 Quid eſt quod lachrymas moueat, cum angamur? Spiritus, qui per angorem affectus eſt. hic enim ad cerebri membranam effertur, atq; humorem ibi poſitum exprimit. quod idem vel præ nimia lætitia poteſt euenire.

97 Cur barba ſpadones careant? Quoniã calore vacant, quo pili & oriuntur & augentur.

98 Quam ob rem qui pueri exacti ſunt, vocem reddunt acutioré, quàm qui adultiores, quos gallos nominamus? Quoniam per id tempus exacti ſunt, quo meatus ſunt arctiores. ſpiritus autem eo tenuius ſonat, quo per anguſtiora extruditur.

99 Cur cibo tam humido, quàm ſicco ingeſto eructemus? Quia ſpiritus vel cum cibo admittitur, vel pòſt ex concoctione mouetur. qui cum tenuior ſit, petit ſuperiora. Itáque per os extruditur. quam rem ructum appellamus.

100 Cur alij magis, alij minus concumbere valeant? Quòd alijs alij ſunt calidiores.

101 Quare qui ex luce ampliſſima ad mediocrem venerunt, cernere protinus nequeant? Quoniam lux mediocris propius ad tenebras, quàm ampliſſima illa accedit. tenebræ autem ſuam ob craſſitudinem vim conſpiciendi obfuſcant.

102 Cur mulieres vulua male affecta mente labantur, & delirent? Quoniam membrum id natura conſtat neruoſa, ſuáque primordia è ſtomacho, atque membranis cerebri ducit, quod vel ipſo contextu palàm eſt.

103 Cur mulierum menſtrua colligantur? Quoniam per vitam quã otioſiorem degunt, amplius materia ſuperuacua redundant. at ſanguis largior in homine, quàm cætera materiarũ genera eſt. ergo merito ijs, cum amplius vacet, egeri leuandi corporis gratia ſolitus eſt.

104 Cur peſtem lippitudo magna ex parte præcedere ſoleat? Quoniam peſtis ſpiritus affectio eſt. quòd cum ſpiritus motus, vitiatúſque efferatur ad caput, oculos perturbat, eóſque prius, quàm cætera vitiat, vtpote qui tenuior, atq; mobilior ſedem adeat oculorum.

105 Cur homines tremuli cum bibant, circumferri ſoleãt? Quia vini calor immodicus neruos ſubit, & ſpiritum contentum in his perturbat, qui ex

ſede cerebri ducitur.

Cur beſtiæ ſtatim ab ortu naturæ ambulare queant: homines nequeant? Quoniam beſtiæ calorem omni ex parte ſui corporis parem continent. homines plus caloris habent in capite, itáq; nõ ante erigi, ambuláque poſſunt, q̃ modo æquali calor in omnes partes corporis digeratur. 106

Cur qui neruorũ diſtentione laborãt, ſi ardue febriant, liberari diſtentione poſſunt? Quoniã ex refrigeratione, afflictionéq; ſpiritus cõtenti in neruis diſtentio oritur, & ex calefactione aboletur. febris autẽ calida eſt. 107

Quare qui bilem atram euomuerunt, periculo pateant? Quoniã nulla præterea bile ſubſtante ſanguis ex iecore trahatur neceſſe eſt. 108

Cur à mictu ſpiritus aluo excedere ſoleat? Quoniam quandiu plena veſica eſt, rectum inteſtinum, quod ſibi ſubditum habet, premit. egeſta autem vrina relaxatur, atq; ita ſpiritus in inteſtino illo detentus labitur, atque effluit cum ſono. 109

Cur vbi eminximus, aut oſcitati ſumus, inhorreſcere conſueuimus? Quoniam aliquid ſpiritus calidi excurrit cuius detractione corpus refrigerari congruum eſt. 110

Cur albugines, aut vitiligines acu adacta nullum ſanguinem emittãt? Quoniam calor omnis ſummis ex meatibus vel receſſit, vel difflatus exactúſque eſt. 111

Cur pleręque omnes mulieres cum conceperunt picare, id eſt appetere ſapores minus conuenientes ſoleant? Quoniam conceptus præter naturam eſt. affectus autẽ ſtomachi vitium id eſt, quod picam vocamus, quemadmodum auiditas, & faſtidium. 112 Malaciam vocat Plinius.

Cur febres quartanæ diuturniores cæteris omnibus eſſe ſoleãt? Quoniam in ea materia peccatur, quæ terrena maxime eſt. terrenum autem omne graue eſt. quocirca merito quartanæ & lentius repetunt, & longius tenent. 113

Cur vlcera articulorũ reduci in cicatricem nequeant, quod in pleriſque aduertimus? Vtrũ quòd plus materiæ in articulis eſt. Ergo cum materia largius illuc confluat, acrior redditur: itáq; maturius ſiccat. An quoniam articulorum poſtremum chartilago eſt. idcirco cicatrix firmari nequit, ſed labitur. 114

Cur aqua pluuia leuior ſit, cum ex mari hauriatur, quod graue eſt? Cenſendum quãuis ex mari hauriatur, ſpiritus tamen agitatam tenuem efficit & leuem. 115

Cur res frigida omnis oſſibus, dentibus, neruíſq; inimica eſt? Quoniã hæc natura conſtant terrena. terrenũ autẽ omne frigidum eſt. ergo quòd frigida qualitas augeatur, merito accidere detrimentum poteſt. 116

Cur qui per febris ardorem inſaniunt, pulſum arteriarum habeant leuiorem: qui per lethargum vitiũ memoria obtorpeſcũt, pleniorem reddant? Quoniam alteri ſpiritu relaxato cerebri delirant: alteri eodem illo 117

ſpiritu craſſeſcente, graueſcentéque premuntur, & infeſtantur.

118 Cur febribus quibuſdam per ſudorem leuatis cordis periculoſa[e] ectiones ſedari ſoleant? Quoniam materia vitioſa partim diffla[tur], reſoluitur.

119 Cur per hiemem plus cibi aſſumere, pleniúſque cõcoquere poſſim[us]? Quoniam calor noſtri corporis pulſus exterioris frigoris vehementia a[d] ſedem interiorem ſe recipit, itáq; facit, vt cibus plenius & concoquatur, [&] & aſſumatur.

120 Cur qui nimis concubuerunt, ſi præterea cõëant, ſanguinem vice ſeminis emittant? Quoniam ſemine omni exhauſto nullus humor promptius ſanguine rei venereæ ſe offert.

121 Cur nerui non quemadmodũ puncti, ita etiam præciſi excitent inflãmationem? Quoniã ſpiritus inæquabili punctionis ſegmẽto occurrens, retorquetur: atque in ſe coactus, ſtipatur, & recaleſcit. at præciſo penitus neruo ſpiritus effluit omnis, & abit.

122 Cur ſudores, qui ante acceſſionem venerint, graues ſint, & moleſti? Quoniã qui febrem ſequuntur, per relaxationẽ, remiſſionémque effluant. qui antecedunt, per expreſſionẽ vtique violentiorem extringantur.

123 Cur os ieiunum grauiter oleat? Quoniã ſtomachi acritudo, niſi cibo recenti temperetur, inſuauem reddit exhalationem.

124 Cur nullus in corde morbus poſſit conſiſtere? Quoniam per membri opportunitatem antè mors rapit, quàm morbus pateat.

125 Cur ſcrobe iuxta mare effoſſa, dulcis aqua comperiatur? Quoniam mare trãſmiſſum, liquatúmque per terram, ſuam craſſitudinem omnem amittit, ínq; humorem dulcem extenuatur.

126 Cur ambuſta difficulter cicatricẽ recipiant? Quoniã per ignem meatus corporis omnes extrudũtur, obliterãtúrq;: vt caro propemodũ mortua ſit. fit enim vt materia in hiſce incluſa perquã difficulter educatur.

127 Cur homines natu maiores vinoſi eſſe conſueuerunt? Quoniam per ætatem refrigerati calorem deſiderant. Vinum autem, calorificum eſt.

128 Cur pondus facilius parte læua, quàm dextra efferre valeamus? Quoniã materia partis lęuæ oppreſſa plus edurare, patíque, quàm dextra poteſt. quippe cum altera difficilius, altera facilius moueatur.

129 Cur pars dextra ſanabilior ſit, quàm læua? Quoniam per exercitationem ampliorẽ materiæ cõpeſcũtur, redduntúrq; ſanitati opportuniores.

130 Cur mel vlceribus acre guſtui dulce ſentiatur? Quoniã vlceribus horridis, reſiccatíſque mellis tenuitas occurrit. tenue autem omne acre eſt. At guſtus quia humidus eſt, mellis percipere poteſt lenitatem.

SECVNDI ET VLTIMI PROBLEMATVM
ALEXANDRI APHRODISIEI
LIBRI FINIS.

Universidad de Deusto
Biblioteca